DUPLEX COMMENTATIO EX INTEGRO REPOSITA ATQUE RECOGNITA IN BOETIUM (SEU…

Anicius Manlius Torquatus Severinus Boethius, …

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
22F
M18

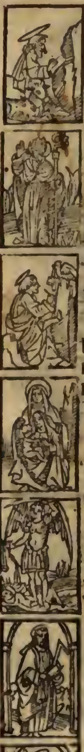
Digitized by Google

14.22.F.18

Digitized by Google

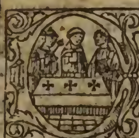
14 22 F 18

Duplex cõmentatio ex integro repoſita atq3 recognita ĩ Boetium (ſeu Boethũm mauis) de conſolatione philoſophica ⁊ de diſciplina ſcholaſtica. Ea videlicet que diuo Thome aquinati aſcribitur: ⁊ quẽ ab Aſcenſio recentius eſt emiſſa. Una cum libello de moribus in menſa informandis omnibus ĩ teneris annis cõſtitutis perneceſſario a Sulpitio verulano edito.

Jacobi Antonij Bori

Bibliothecæ Domus Romanæ Pauperum
Matris Dei Scholarum Piarum.

[Pall]adius Bellon Decius. D. Jo. Jacobo Legnano bibliopolae accuratiſſimo. S. P. D.

TRyphon ſolers bibliopola Romanoꝝ quondam eruditorum delitiae conſueuerat dicere ſe malle de litteris bene merere q̃ӡ d propria familia natiſq́ӡ ſuis. Mox adijciens ſe malle ſeſtertia decem bonoꝝ venditione libroruӡ amittere: q̃ӡ maloꝝ alioqui ingaſtigatorũ viginti bono lucrari dolo. Qui Tryphon plane alter fuit ab eo grãmatico: q graece ſcripſit opus de differentijs linguarum: vt author eſt Corinthus in differentijs linguaruӡ. Nam noſter librarius Romae quidẽ floruit tẽpore Quintiliani ⁊ Martialis. Cuius tu veſtigia ⁊ mores mi Jacobe imitatus ſedulo identidem cenſuiſti non minus: q̃ӡ ſemper approbaſti. Nam quottidie litteratos pluris: q̃ӡ principes ⁊ opulentos primates non ſolum facis: veruӡ ⁊ amas: colis: ⁊ adiuuas. Jccirco caſtigatiſſimos in lucem libros mittere ſemper laboraſti: ⁊ in dies magis enixe ſtudes. Hinc Boetius Roman⁹ ⁊ philoſophus ⁊ poeta ĩ praeſentiã praelis nuper egreſſus tuis accuratiſſime diligentiae tuae omnibus erit inditio: reſq́ӡ ipſa per ſe fatebitur. Quare ſi (vt coepiſti) fueris ſecutus: tantum tibi omnes litteratos aequo animo reddes obnoxios: q̃ӡ tũ difficile ſit profari. Bene vale.

Ex Palladiana officina.

¶ Sancti Thome de Aquino ſuper libris Boetij de conſolatione philoſophie cōmenti cum expoſitione probemium feliciter incipit.

Philoſophie ſeruias oportet vt tibi cōtingat vera libertas. Hec ſunt verba Senē. viij. epiſtola ad Lucillum. Quia vocari philoſophiam ſcientiaȝ veritas recte ſe habet ex. ij. Methafiſice. Et philoſophia affert delectationes mirabiles firmitate ⁊ puritate ex. x. Ethicorum. Et multis viſa eſt philoſophia res mirabilis ⁊ diuina: ex de celo ⁊ mundo Ariſto. Itē ꝙ nulla ſcientia ſimilis eſt philoſophie: que clarificat animam ⁊ facit delectari eam in hoc ſeculo ī pfectione ⁊ rectitudine ex libro de pomo ⁊ morte. Et phīa trahit hominē ab obſcuritate ignorātie ad ſcientiaȝ, a tenebris ſtultitie: ad lucem ſapientie ⁊ ad claritatem intellectus. Ex eodē libro. Ariſto. Item qꝛ philoſophia a ſuperſtitione liberat: metuqꝫ mortis non conturbat: ſcḋm Tul. in lib. de finibus bonorum ⁊ malorum: ideo Senec. has ⁊ conſimiles cōditiōnes ⁊ affectus laudabiles philoſophie aduertēs hortatur nos ad ſeruitium philoſophie in propoſitione prepoſita ſic dicens. Philoſophie ſeruias opꝫ. Que quidem propoſitio poteſt probari multis rationibus. Primo ſic. illi oportet ſeruire ꝑ cuius ſeruitutem hoī contigit vera libertas: ſed philoſophia eſt huiuſmodi: igr̄ ⁊c. Maior nota. qꝛ libertas eſt nobiliſſima conditio quam natura humana deſiderat ⁊ affectat. Minor patet per eundem Sene. qui poſtquam premiſit propoſitiōem iſtam Philoſophie ſeruias oportet. ſubiungit: vt tibi contingat vera libertas ⁊ poſſis interpoſitis dicit. Hoc enim. ſ. ipſum ſeruire philoſophie libertas eſt. Probatur ſecundo ſic. illi oportet ſeruire quod animuȝ perficit: vt vitā diſponit: actiones regit: agenda ⁊ omittenda demonſtrat: ⁊ ſine quo nemo eſt ſecurus. philoſophia eſt huiuſmodi: igitur ⁊c. Maior nota. nam iſte conditiones ſunt de perfectione hominis. Minor declaratur per Sen̄. xvi. epiſtola ad Lucillum. vbi loquens de philoſophia dicit. Hec animum format ⁊ fabricat: vitam diſponit: actiones regit: agenda ⁊ ōmittenda demonſtrat: ſedet ad gubernaculum: ⁊ per ancipitia fluctuantium dirigit curſum: ſine hac nemo eſt ſecurus. Probatur tertio ſic. Illi eſt ſeruiendum quod tradit cognitiōē vltimi finis magnū incremētū, philoſophia eſt huiuſmodi, igitur ⁊c. Maior nota. quia cognitio vltimi finis magnum incrementum confert ad vitam. ex primo Ethicorum. Minor declaratur. Nam vltimus finis vite humane eſt beatitudo: cuius cognitionem philoſophia tradit. Dicit enim philoſophia in. iij. de conſolatione. proſa. ij. ꝙ beatitudo eſt ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus: ⁊ in eodem tertio oſtendit philoſophia in quo ſit vera beatitudo. ⁊ quomodo ad eam perueniatur. Probatur quarto. Illi oportet ſeruire quod facit hominē parem deo: phīa eſt huiuſmodi: igitur ⁊c. Maior nota. de ſe. Minor patet per Sen̄. xlix. epiſtola ad Lucil. quo dicit. hoc enim eſt quod mihi philoſophia promittit, vt me parem deo faciat. Probatur quinto. Illi eſt ſeruiendum quod eſt magiſtra omnium ſcientiarum: nutrix omnium virtutum: ſummum ſolatium laſſorum animorum: quod ē preuium veri luminis: ⁊ cuius exhortatio ē recta ſui auctoritate digniſſima. philoſophia eſt huiuſmodi igitur ⁊c. Maior nota quia rationabiliter propter has conditiones laudabiles alicui ſeruitur. Minor declaratur. Nam philoſophia ē magiſtra omnium virtutū. ex primo de conſolatio. proſa. iij. Ipſa eſt nutrix omnium virtutū. ſecundo de conſola. proſa. i. Ipſa eſt preuia veri luminis. iiij. de conſol. proſa. j. ⁊ eius exhortatio eſt recta ſui auctoritate digniſſima. v. de ꝯſola. proſa. j. ſic ergo patet propoſitio declarata que dicit philoſophie ſeruias oportet. ¶ Sed diceres quid mihi prodeſt philoſophia ſi fatū eſt? Quid mihi prodeſt philoſophia ſi deus rector eſt? Quid mihi prodeſt philoſophia ſi caſus imperat? Ad hoc rn̄det Sen̄. xvi. epiſtola ſua. Siue inexorabili lege fata nos conſtringunt: ſiue deus arbiter vniuerſi cuncta diſponit: ſiue caſus actiones humanas ſine ordine impellit ⁊ iactat, adhuc philoſophie inſiſtendum eſt. Philoſophia enim nos tueri habet. hec enim exhortatur vt libenter deo placeamus: vt ipſum ſequamur. vt continue fortune reſiſtamus: ⁊ vt caſum feramus. Licet autē omnes homines natura ſcire deſiderent: tamen pauci, de quo dolor eſt: philoſophie vacant. Quod ideo contingit. quia plures omiſſis delectationibus interioribus ad delectationes refugiunt corporales. Non tamen oportet delectationes corporales eſſe eligibiliores interioribus. delectationes corporales impediūt a ſummo bono: iteriores autem ad id ꝓmouent. vnde Boe. in tractatu de ſummo bono dicit. Dolere debent qui delectationibus ſenſualibus detinentur: bona interiora omittēdo. Nam dediti bonis ſenſualibus ſumma bona non attingunt. Quos homines ſenſuales Boe. iiij. ꝺ conſola. proſa. iiij. comparat veſpertilionibus dicens. Nequeunt enim oculos ſuos tenebris aſſuetos ad lucem perſpicue veritatis attollere: ſimileſqꝫ ſunt auibus quarum intuituȝ nox illuminat: dies excecat. ⁊ licet homines ſenſuales ⁊ vulgares non magnificent nomen philoſophie: ſed magis blaſphemāt. nihilominus tamen philoſophia in ſua dignitate perſeuerat. teſte Sene. xiij. epiſtola ad Lucillum. Nunquam in tantum conualeſcet nequitia. nunquam ſic contra virtutes coniurabitur: vt non philoſophie nomen ſacrum ⁊ venerabile maneat. Sed diceres philoſophari non valeo, quia pauper ſum: ſed ſi diuitias habuero totum me philoſophie dabo, ⁊ hoc videtur rationabile: quia natura per ſe non eſt ſufficiens ad ſpeculandum: ſed oportet cibū ⁊ potum ⁊ reliquum famulatum preexiſtere. ⁊ pro tanto ſacerdotes in egypto habitis neceſſarijs propter admirari ceperunt philoſophari. Hec excuſatio ratione paupertatis non valet. Audi Sene. xvi. epiſtola ad Lucillum, qui dicit. non eſt ꝙ nos paupertas a philoſophia reuocet, ne egeſtas quidem. Tolleranda eſt enim ad hanc properantibus vel fames, quam tollerauerūt quidā in obſidionibus. Et quid aliud erat premium patientie illorum, ꝙ̄ in arbitrium non cadere inimicorum. Quāto hoc magis eſt quo ꝓmittitur ꝑpetua libertas: nullius hoīs timor: ⁊ qḋ aīum liberat a furoribus. Multis em̄ ad philoſo

phãdum obſiſtere diuitie. Pauptas ãt expedita ſecura eſt. Si vis aio vacare pauper ſis opꝫ: aut paupi ſimiliſ: q: nõ põt ſtudium ſalute fieri ſine cura frugalitatis. frugalitas ãt eſt voluntaria paupertas. hec Sene. Verũ eſt igr ad philoſophãdum exigũtur neceſſaria: ſed ſufficiunt hoi pauca. Nõ. n. opꝫ futurũ felicẽ deũ terre ⁊ maris eſſe: q: natura paucis minimiſq; ꝯtẽta eſt: ex ſcdo de ꝯſola. pſa. v. Proijce ergo oia a te, ⁊ ad phiam magno curſu totiſq; viribus itẽde. hec Sene. xvij. epiſt. ad Lucil. Phie ergo ſeruias opꝫ: vt tibi ꝯtingat vera libertas. vt tibi ꝯtingat vera ſecuritas. vt tibi noteſcat felicitas. vt par deo ſias. ⁊ precipue vt i aduerſitatibus ⁊ tribulationib⁹ poſitus p ipſam veriſſime ꝯſoleris exẽplo Boetij: quẽ philoſophia i exilium relegatũ: ab oibus bonis pulſuꝫ: dignitatibus exutũ: multis miſerijs afflictũ dulciſſime ꝯſolabaẜ. de cuius philoſophie ꝯſolatione agitur in lib. Boe. q ititulatur liber d ꝯſola. phie. de quo ad pñs nr̃a eſt itentio. Hec ſufficiant de introductiõe huius libri. ¶ Sed anteq̃ ad litterã accedamus quinq; ſunt premittẽda. Primũ de cauſa ſuſcepti operis. Secundum de cauſis huius libri. Tertium de titulo huius libri ⁊ eius expoſitione. Quartũ de cã intitulationis preſentis libri. Quintũ de gñali ſumma ⁊ ſententia huius libri.

Cauſa huius operis ſuſcipiendi.

Circa primũ videlicet circa cauſam ſuſcepti operis: quare Boe. hunc librũ conſcripſit eſt ſciendu3 q Boe. vir eximius conſul romanus fide catholicus extitit: qui diſputans de fide catholica ꝯtra duos hereticos: ſcilicet cõtra Neſtoriuꝫ ⁊ Euticem: cum nullus eſſet qui eis reſiſteret: Boe. ipſos in cõmuni cõſilio deuicit. ſicut patet in libro de duabus naturis in xpo. Tempore vero Theodorici regis gottoꝝ cum idem Theodoricus tyrannidem ſuam contra romanos vellet exercere: ⁊ quoſlibet bonos opprimere: Boe. virtute dei armat⁹ plus oibus alijs ſibi reſtitit: ⁊ quos tyrãnica rabies inuaſerat: Boe. amore iuſtitie exponens ſe periculis ipſos liberauit. Videns ãt Theodoricus rex gottoꝝ ſolum ipſum Boetium ſibi reſiſtentem: cogitabat qualiter ipſum perderet. Et cum iuſtam cauſam contra eum non inueniret: duas falſas cauſas confinxit. Dixit enim Boetium impediuiſſe quendã delatorem ſibi litterarũ: que continebant accuſationem ſenatus romanoꝝ: vt ſic ſenatus redderet̃ reus leſe maieſtatis. Hanc cãm tangit. Boe. pſa. iiij. huius primi dicens delatorẽ ne documenta deferret qbus ſenatũ maieſtatis reum faceret impediſſe criminamur. Secũdo accuſabaẜ Boe. q quaſdam litteras direxiſſet ad imperatorem conſtantinopolitanũ per quas reſtitueret libertatem priſtinam ipſis romanis. Hanc cãm tãgit Boe. eadẽ proſa ſic dicens. Nam de compoſitis falſo litteris quibus libertatẽ arguor ſperaſſe romanam quid attinet dicere: His de cauſis Boe. per viles pſonas ⁊ infames accuſatus: indefenſus reus eſt iudicatus: ⁊ a rege Theodorico papie in exilium relegatus. Boet. autem in exilio poſitus: preteritam proſperitatem ſecum reputãs ⁊ preſentem aduerſitatem conſiderans, ne aliquis homo in ſimili ſtatu poſitus deſperaret: ſed vnde conſolaretur haberet philoſophicam conſolationem compoſuit contra mutabilitatem fortune. Ex quibus dictis patet q cauſa ſuſcepti operis eſt illa quatenus boetius ſe in exilium relegatum ab omnibus bonis depulſum: dignitatibus exutum philoſophice ſe tueretur volens conſolari quemlibet hominem in ſimili ſtatu poſitum: ne deſperet ſimiliter eſſe contuendum.

Cauſa huius operis

¶ Secundo videndum eſt de cauſis huius libri. cuius cauſa efficiens fuit Boe. deſcribens materiam huius libri vtitur tam proſa q̃ metro: imitatus Martianum felicem capellam: qui in deſcribendo nuptias mercurij ⁊ philogie hoc ſtilo vſus eſt: de quo fit mẽtio vbi dicitur. Egregiam ſobolem cui perſtibontis amorem. At ſuperum magna ſociaſti teſte capella. Licet iſte liber Boetij multum excellat librum marciani tam nobilitate materie q̃ priuilegio eloquentie. Boeti. enim nec Tulio in proſa: nec Virgilio in metro minor reputatur. Vtitur autem Boet. in hoc libro proſa in qua ponit rationes ad cõſolanduꝫ Boetiũ, pbando q nõ ſit dolenduꝫ de amiſſiõe rerum temporalium. Vtitur autem metro delectabili: vt dum audiatur meror obliuioni tradatur. Cauſa materialis huius libri, eſt philoſophica conſolatio ordinata ad contemptum mundanorum ⁊ ad appetitũ ſumme felicitatis: vel philoſophica conſolatio perſuadens neminem extolli in proſperis: nec deprimi in aduerſis. Vel aliter. Cauſa materialis ſiue ſubiectuꝫ huius libri eſt ſtatus miſerabilis Boet. philoſophica cõſolatione ſuperinducta. Cauſa formalis tractatus huius libri conſiſtit in eius diuiſione, de qua videbitur poſt. Cauſa autem formalis tractandi eſt modus agendi boetij. ⁊ eſt dialogus. i. ſermo duorũ. introduxit enim Boe. in hoc lib. duas pſonas, ſcꝫ ſeipſm ſuã miſeriã deplangentẽ: ⁊ philoſophiã ſibi cõdolentem: ⁊ ipſum ſuper ſua miſeria conſolantẽ: ⁊ hoc eſt rationabile. Nam ſm beatũ. Greg⁹ Verus ordo cõſolationis eſt: vt cum volumus aliqueꝫ a merore ſuſpendere: primo ſtudeamus luctui eius concordare, vel ideo cauſa formalis eſt dyalogus: q: in quadã parte huius primi libri philoſophia introducit fortunã ipſum. Boe. alloquentem vbi incidit quedã figura tropi, que vocaẜ ethopeia. De qua dicit grecis. At introducit aliquis ethopeia loquentes: vt cum fortuna loquiẜ Boe. ipſa vel põt dici ſcdm cõiter loquẽtes, q cauſa formalis tractandi eſt quintuplex. diffinitiua. diuiſiua. probatiua. improbatiua. ⁊ exemploꝝ poſitiua: ſicut videbitur in libro. Cauſa finalis huius lib. eſt vt ipſo cognito nos ipſos ⁊ quęſ libet alios in aduerſitatibus ⁊ tribulatione poſitos philoſophiſtica conſolatione tueamur: ⁊ ne extollamur in proſperis, ⁊ deprimamur in aduerſis.

Titul⁹ opis.

Tertio videndum eſt de titulo huius lib. ⁊ de eius expoſitione Vn ſciendu3 q titulus, ſcdꝫ Remigiũ ſup donato eſt clauis ſiue ingreſſus opis ſequẽtis. Et dr̃ titulus a titan qd eſt ſol: ſicut enim ſol illuminat mundũ: ſic titulus librũ. Et preponitur titulus libro ad ꝯſummatione operis, ⁊ ad laudẽ authoris. Eſt ergo titulus pñtis libri talis. Auitij Manlij Torquati Seuerini Excõſulis Patritij Ordinarij Boetij, viri illuſtris incipit liber de cõſolatione phie. Sed qritur quare tot noia, ppria ponuntur in titulo. Dicunt aliq q forte fuit ꝯſuetudo romanoꝝ: vt ſic noia aſcriberent auoꝝ ſuoꝝ ⁊ predeceſſoꝝ. Vel aliter põt dici q plura noia ponuntur in titulo ppter honorem ⁊ laudẽ ipſius Boetij: quia ſm Senecã in lib. de clementia ad Nerone. Multa cognomina honori data ſunt. Sicut enim vilis perſona non vult noiari niſi vno noie: q: q̃to plus nomiaẜ: tanto plus cognoſci

Prenomia ⁊ agnomina Boetij.

tur: ⁊ tanto magis ſordeſcit:ſic honeſta perſona vult noīari pluribus noībus: vt ſic magis innoteſcat ⁊ clareſcat alijs ſua fama. Nam omne bonum in cōmune deductum magis eluceſcit. Exponitur autē iſte titulus ſic. Boe. dictus fuit Auitius a quodam nobili romano ſic dicto:de cuius genere ipſe fuit. vel dictus auitius quaſi inuictus. ab a quod eſt ſine ⁊ vicos victoria: Nunq̄ enim Boetius vinci potuit: vt flecteretur a iure ad iniuſtitiam: ſicut ipſe teſtatur in quarta proſa huius primi libri dicens. Nunquam a iure ad iniuriam me quiſquam detraxit. Secundo Boetius dictus fuit Manlius:qꝛ de genere Manlioꝝ fuit : qui erant nobiles romani. Tertio Boetius dictus fuit Torquatus a quodam nobili romano ſic dicto:qui quum ſingulare bellum iniret cum quodam de gallia ipſum deuicit:⁊ torquem ī collo eius herentem ipſi detraxit:cuius rōne dictus fuit torquatus:de cuius genere fuit Boetius. Quarto Boetius dictus fuit Seuerinus a ſeueritate. Seuerus. n. fuit cū Theodorico regi gottoꝝ ſe oppoſuit. vel dictus ſeuerinus quaſi ſequens veritatem. Nunq̄. n. in iudicijs:vel amore. vel odio flecti potuit a veritate. Quinto Boetius dictus fuit Exconſul. quaſi vnus ex conſulibus romanorum. vel exconſul quaſi extra conſulatum poſitus: quem prius habuit. Exconſules dicebantur qui iam depoſuerīt conſulatū. Et licet ab honore ꝯſulatus ceſſarent:tamen poſtea plus alijs in magna reuerentia habebantur. Sexto dictus fuit patricius a nobiliſſimo romano ſic dicto. de cuius genere fuit Boetius. Vel alio modo. Patricij dicebantur nobiles romani qui prouidebant reipublice ſicut pater filio:quoꝝ nomina ſcripta erāt aureis litteris:⁊ ideo dicebantur patres conſcripti. de quorum numero vnus fuit Patricius Boe. propter qđ dictus fuit patritius. Septimo dicebatur ordinarius ; quia rempublicam ordinauit. vel aliter ordinarij dicebantur qui tante dignitatis erant vt quolibet ordine digni eſſent:⁊ ſic fuit boetius. Octauo nomine proprio dictus fuit Boe. qđ interpretatur adiutor:qꝛ ī neceſſitate pauperibus ſubueniebat.

Quarto videndum eſt de cauſa intitulationis huius libri. Intitulatur iſte liber de conſolatione philoſophica. Vbi ſciendum eſt φ philoſophica conſolatio dicitur rationabilis demonſtratio declarans de cuius amiſſione non eſt dolendum:⁊ de cuius poſſeſſione non eſt gaudenduꝫ. Et qꝛ hoc pertractatur in preſenti libro:ideo ſic intitulatur. Quinto videndū eſt de generali ſumma huius totius libri. Vbi ſciendum φ boetius in hoc libro oſtendit bona temporalia eſſe tranſitoria:⁊ non ꝯſiſtere totaliter in eiſs totalem veram felicitatem. ⁊ per conſequens non eſſe dolendum de eorum abſentia nec gaudēdū de eorū preſentia:⁊ neminem debere extolli in proſperis : nec deprimi in aduerſis. Oſtenditur etiam in preſenti libro quid ſit ſummum bonum:vbi ſit ſitum et quomodo ad ipſum perueniatur. Etiā oſtenditur φ boni ſemper ſunt potentes ⁊ mali ſemper impotentes:⁊ φ bonis nunq̄ deſunt ſua premia:malis nūq̄ ſua ſupplicia. Poſt hoc oſtenditur quid ſit diuina prouidentia. quid caſus. quid fatum. quid liberum arbitrium:Et ponit Boet. rationes quibus probat liberum arbitrium non poſſe ſtare cum prouidentia diuina. ⁊ ponit quorundam falſam ſolutionē ⁊ eam improbat. poſtea oſtendit veram ſolutionem quam rationibus confirmat. Iſta ⁊ alia plura pulchre determinantur in hoc libro:ſicut patebit in ſequentibus.

Cauſa inſcriptionis huius operis

Farrago ſeu ſumma operis huius

¶ Prohemium explanationis Aſcenſiane.

¶ Iodoci Badij Aſcenſij in Boetium de cōſolatione philoſophie ꝑquā familiaris ac grāmaticalis explanationis prohemium feliciter incipit.

Quandoquidem ī exponēdis authoribus Seruius grāmaticus ſex conſideranda docuit. authoris vitam:titulum operis:qualitatē diſcēdi:ſcribētis ītentionē:operis diuiſionem:⁊ eiuſdem explanationē. horū quinqꝫ iam paucis explicabo explanationē: poſt diui thome: vt multoꝝ iudiciū eſt: ꝯmētarios additurus. vitā authoris huius: graphice admodū atqꝫ diſerte doctiſſimus ⁊ pq̄ venerandus pater dn̄s Iohānes Trithemius abbas ſpāhemeñ. in libro quē his diebus de eccleſiaſticis ſcriptoribus inſcriptū edidit:ita conſequitur. Boe. Mālius: Seuerinus:ꝯſul:ordinarius:romanus:philoſophus:orator:⁊ poeta inſignis:in diuinis ſcripturis doctus:ſic in ſecularibus litteris olim ſuo tpe eruditiſſimus:gener Symmachi patricij fuit. Vir greco ⁊ latino copioſiſſime imbutus eloquio. Quippe q multa volumina tā Ariſt. q̄ alioꝝ philoſophoꝝ ď attica lingua trāſtulerit in latinam:ingenio ſubtilis:ſenſu promptꝰ atqꝫ catholicus. ſermone nec Tulio inferior: quē ſancti Bñdicti cōſtat amicitiā habuiſſe: ⁊ in monte caſſino cū Tertulio placidi monachi pře ſenatore in eius menſa comediſſe. Scripſit multa preclara volumina. Et paulopoſt enumeratis operibus eius ſubdit. Moritur eodē anno quo ſymmachus patritius ⁊ Iohānes papa ſub anaſtaſio imperatore iuſſu Theodorici regis apud rauennā:poſt diuturnū exilium in carcere iugulatus Anno dn̄i quingētēſimo vigeſimo tertio. Inditiōe ſcđa Et ſub nomine Seuerini cathalogo ſanctoꝝ inſertus dicit. Hec ille q̄ ſatis arbitramur pro primo prenoſcendo. Verū qꝛ tot ipſius nomīa pſcribi ſolent:aduertēduꝫ eſt ꝓprioꝝ nominum quattuor eſſe ſpecies: Prenomen. Nomen. Cognomē. ⁊ Agnomen. Prenomen autē eſt quod preponitur nomini differentie vel amicitie cauſa: vt quintus Aulus Titus. ⁊ quantum iudicare poſſum hoc loco Auitius prenomen eſt Boe. lꝫ pleriqꝫ codices non habeāt. Nomen eſt ꝓprie vniuſcuiuſqꝫ ſuum:qđ illi ſingulariter impoſitū eſt:vt hoc loco Boe. Sunt tamen qui Seuerinū ꝓprio nomie appellatū putēt. Cognomen eſt cognationis nomen:vt hoc loco Manlius vel mallius. non autem vt mendoſi codices habent manlius. Torquatus autem ⁊ vt opinor Seuerinus manlij cuiuſdam agnomina fuerunt:⁊ ab ipſo in cognomina trāſierunt. Agnomen eſt quod ab aliquo euentu imponitur vt numidius a numidia deuicta. aphricanus ab aphrica deuicta. Torquatus a torque detracto. Pro quo aduertēdum Man-

Boetij vita.

mors

Nomina propria

Manlius

Torquatus

lium torquatum a torque: q vt Aulus gelius atteſtatur: gallo cuidā in ſingulari certamine deuicto: detraxerat torquati agnomen accepiſſe. de cuius in filium ſeueritate apud valerium maximum validum eſt teſtimonium. Dicit preterea Seruius grāmaticus ꝙ poſtquam gallo deuicto torquē vnde torquatus deuictus detraxerat ad vrbem pergēs filio ſuo precepit. vt tm̄ caſtra tueretur. Ille vero nacta occaſione victoriam ex hoſte tulit. Reuerſus autem pater laudauit quidem fortunā populi romani: ſed filio. vt dicit Liuius. fuſtuario necauit. hec Seruius. Liuius tamen in octauo dicit ſic. Populo romano erat bellum cum latinis graue ⁊ periculoſum, quippe cum ⁊ mores ⁊ arma ⁊ virtus cum romanis par eſſet. Conſules edixerant ne quis extra ordinem pugnaret. Titus autem mallius conſulis filius a metio equite tuſculano ad ſingulare certamen prouocatus ſiue pudore ſiue ira recuſare prohibitus: acceſſit ⁊ ſuperauit. Mallius autē conſul in contione. Quando inquit malli ſpreto conſulari imperio contra edictum impuliſti: aut vt meorum aut reipu. obliuiſcendum ſit: nos potius delicto noſtro plectamur ꝙ̄ reſpub. ſua damno peccata noſtra luat. Triſte exemplum: ſed in poſterum ſalubre iuuentuti erimus. Deinde ſecuri filium percuti iuſſit. vnde Virg. in. vi. ſeuumq̄ꝫ ſecuri. Accipe torquatum ⁊c. Quia ergo veriſimile eſt Boetium de progenie manliorum ſeu mutando n in l de malliorum familia fuiſſe. is autem manlius
Seueri. cuius nunc mentio facta eſt. torquatus a torque ⁊ forte Seuerus ſeu Seuerinus a ſeueritate dictus eſt: crediderim ea cognomina a nonnullis Boetio quoq̄ꝫ data. Cetera autem ipſi ab officio competūt. Sciant autem qui adhuc in hyſtorijs ⁊ litteris nouitij ſunt ciuitatem romanam exactis regibus propter ſuperbiam Tarquinij ⁊ ſtuprum Lucretie a filio eius commiſſum per conſules vſq̄ꝫ ad Julium Ceſarem gubernatā eſſe: qui quottannis ſeu ſingulis annis bini creabantur. tuncq̄ꝫ durante anno illo conſules appellabantur. poſtea vero conſulares viri ſicut ſenatores patres appellabantur ⁊ ab eis deſcendentes patritij. Reliqua in precedentibus commentarijs expreſſa ſunt ſatis abunde. Similiter ⁊ titulus operis iam ſatis notus ex parte artificis. nomen autem libri eſt de conſolatione philoſophie: eo ꝙ Boetius ſe ceteroſq̄ꝫ meſtos ⁊ inique depreſſos philoſophiam conſolantem introducat. Caue autem puer: dicas liber intitulatur: ſed inſcribitur quamuis titulus latine dicatur.

Conſules. Conſularis. Patritius. Titulus operis

Qualitas operis

¶ Qualitas autem dicendi in hoc opere duplex eſt. metrica ⁊ proſaica ſeu abſoluta: ⁊ vtraq̄ꝫ in medio criſtilo verſatur. Quod decenter atq̄ꝫ decore factum ab auctore noſtro doceam. primo oſtendam quottuplex ſit poematum genus: deinde quottuplex dicendi ſtilus. poſtremo quottuplex decorum precipue obſeruandum ſit.

Poematum genera

¶ Pro primo ſciēdum ꝙ poema eſt quodlibet poete opus. Eſt autem triplex poematum genus alind enim grece dicitur dragmaticum: aliud exegematicum: aliud mixtum. Dragmaticum latine dicitur actiuū ſeu imitatiuum in quo poeta ſeu author ipſe nuſquam loquitur: ſed introducit perſonas loquentes: ⁊ res ipſas agentes ⁊ repreſentantes. In quo genere ſunt omnes comedie: omnes tragedie: omnes mimi: quedam egloge: quidam dyalogi: ⁊ omnia in quibus poeta nō loquitur. Exegematicum latine dicitur narratiuum ſeu recitatiuum in quo ſolus author ipſe loquitur vt ſunt fere libri eorum qui aliquid docent ⁊ percipiunt. Mixtum autem eſt in quo ⁊ author ⁊ perſone introducte loquuntur cuiuſmodi ſunt hyſtoriographorum opera tam metro quam proſa deſcripta: ſed metrica duntaxat poemata fere ſunt. introducunt enim contiones ⁊ plurimas orationes eorum de quibus ſcribunt. Authoris autem huius noſtri opus preſens mixtum eſt: non ſolum ex eo ꝙ cum ipſo philoſophia loquitur: ſed ideo quoq̄ꝫ ꝙ ⁊ metro ⁊ proſa vtatur cuius rationem in cōmentarijs ſequentibus ſancti thome audies. ⁊ ſtatim vbi de decoro loquemur: a nobis quoq̄ꝫ accipies.

De triplici ſtilō.

¶ Eſt autem tam in metro ꝙ̄ in proſa triplex dicendi qualitas ſeu ſtilus ſeu genus. Aliud enim genus dicitur altiloquum ſeu ſublime: ⁊ competit perſonis dignis ⁊ rebus arduis. Qualia ſunt heroica ⁊ tragica carmina: ⁊ orationes de republica: deq̄ꝫ principibus viris habite. Aliud mediocre de mediocribus rebus tractans ⁊ mediocri dicendi figura. Aliud humile ſeu tenue. infimis rebus: ⁊ humilimo dicendi modo congruens.

De triplici decoro.

¶ Unde triplex precipue decorum obſeruandum eſt. Rerum perſonarum ⁊ verborum. Decorum rerum eſt decens ⁊ pulchra obſeruatio in rebus quas deſcribimus. Neceſſe autem ē vt omnes res ſint veriſimiles. ſint compoſſibiles ſint perſonis a quibus geſte dicuntur congruentes. ſint generi poematis conformes. Oportet enim vt ſint veriſimiles vt fidem faciamus ꝙ ſi preter opinionē quid factum narremus illud aut diuine potentie aut ſecretioribus viribus nature contribuemus. vnde in poeticis fictionibus aut res diuina: aut hyſtorica veritas: aut nature ſecreta virtus idaganda eſt. Oportet item vt ſint compoſſibiles. non enim ſatis eſt vt ſeorſum narrare poſſibiles ſint: quia turpe eſſet ſi que in fine aut medio dicuntur repugnēt dictis in principio: aut e conuerſo. Oportet preterea vt ſint perſonis congruentes. ne infanti virorum munera demus. aut priuatis regum officia: aut aliter a perſonis abhorrenda. Oportet ad hoc vt ſtilo quadrent: imo verius vt ſtilus quadret rebus non enim rēs verbis: ſed verba rebus obſequi debent. ¶ Perſonarū decorum ſeu vt greci dicunt preponi eſt. vt dicta ⁊ facta perſonis dicentibus ⁊ facientibus congruant. Unde conſiderande ſunt etates: ſexus: fortune: patrie: ⁊ affectiones loquentium: etas infantium ⁊ puerorum affectat ludere: cum coenis currere: cito iraſci: cito placari. nil ſtabile aut magnificum ſapienter dicere aut facere. Adoleſcentium autem qui non amplius ſub pedagogo ſunt natura deſiderat equitare venari: preceptoribus obaudire: nil firmiter obſeruare. vbi autem iam iuuenis dici quis poteſt incipit amare: rem prodigere. choreas ſequi parentibus ⁊ preceptoribus illudere magna de ſe ſapere. Uirilis autem etas longe alia eſt: petit diuitias ⁊ honores congregat. amicitias innuit. prolem gignit: nil temere aggreditur. Senex autem auarus ⁊ incredulus eſt moroſus ⁊ moleſtus. Decrepitus autem delirus iterum pueraſcit. Decorum ſexuum efflagitat vt longe alia ſint que viris attribuuntur ꝙ̄ que feminis. Femine enim ſunt inconſtantes. modo nimium blande ⁊ affabiles: modo minaces aſpere ⁊ proterue, modo ioco ſe: modo triſtes, modo amice modo inimice. Sed ſtatus ⁊ genus vite in primis ad

uertendum eſt. Uiri autem ⁊ conſtantiores ⁊ prudentiores vt plurimū ſunt: quāuis feminis non deſit ſolertia: ⁊ ad fallendum calliditas. Decorum fortunarum ſeu ſtatuū precipue ſeruari debet. Non eniʒ licet due perſone loquentes eiuſdem ſexus ⁊ etatis ſint propterea ſimile dicendi genus habebunt. ſed vt dicit Horatius de arte poetica. Intererit multuʒ dauus ne loquatur an heros. Mulier ergo diues ⁊ pudica aliter loquitur ꝙ mendica aut paupercula. aliter rex ꝙ plebeius: ⁊ ſic in alijs conſideranda eſt loquentium conditio. Decorum patrie vt iuxta conſuetuʒ ritum patrie quis ponatur ⁊ dicere ⁊ facere. Multum enim locus natiuus ad naturam ⁊ ingenium hominum facit vſqʒ adeo. vt principium effectiuū dicatur. vnde aphri ⁊ ceteri quibus ſanguis eſt calidus: callidi quideʒ ſunt ⁊ verſipelles: ſed timidi ⁊ rē arduam aggredi verentes. Germani e contrario audaces: ſed non adeo rebus bellicis aſtuti. Galli vafri ⁊ ſublimes in factis ⁊ dictis. Cretes mendaces. paleſtini dure ceruicis. Maxime autem affectionē obſeruatio ad decoruʒ facit. Non enim ſatis eſſet etatem ſexum: patriam: ⁊ fortunam loquentis conſiderare: niſi cōſideretur etiam animus eius qui loquitur. Aliter enim loquitur rex in extremis aduerſitatibus conſtitutus: aliter in proſperitatibus elatus. Ideo dicit Teren. in vltima comedia. Profecto hoc ſic eſt vt puto omnibus nobis: vt res dant ſeſe ita magni atqʒ humiles ſumus. Oportet ergo vt iratis detur ſermo iratorū breuis ⁊ abruptus. letis ⁊ felicibus ſermo hylaris ⁊ magnificus: ineptis quoqʒ inepte locutiones ⁊ prudentibus apte quod precipue in hoc opere obſeruatum docemus. ¶ Ad verborum deniqʒ decorum neceſſe eſt vt verba ſint conformia rebus perſonis: generi poematis: ⁊ toti compoſitioni. Unde in his que ſemel tantum dicuntur qualia ſunt que aguntur vt comedie aut recitātur corā aliquibus vt oratores ⁊ conciones opus eſt vt ſermones ſint lucidi ⁊ clari. Oportet etiam vt genus dicendi vniforme ſit. turpe enim eſſet in alto ſtilo ſermonem incipere: ⁊ deinde ad mediocrem ⁊ humilem declinare: niſi aliquando pro diuerſis affectionibus loquentium ſermo eleuetur aut deprimatur. Oratores preterea hoc fere obſeruant: vt que maximi momenti ⁊ ponderis ſunt in principio ⁊ in fine orationis ponant. In principio quidem vt attentos faciat auditores: in fine autem vt memores: que vero minoris ſunt momenti in medio locent vbi labantes ſunt audientium animi. Oportet preterea vt ſit vniforme generis poemati. Qui enim de rebus miſeris loquens heroico ſtilo ⁊ altiloco genere vtatur. aut de rebus magnificis elegiaco multum ineptiret. Res enim miſere vt amores miſere deperientium epithaphia ⁊ eiuſmodi elegis ſcribi volunt res magnifice heroicis carminibus. Res doctrinales exametro fere: ſed non altiſono. Uictorie pugillum equorum: aut breues amores: parueqʒ laudes liricis congruunt de quibus omnibus late ⁊ diſerte horatius diſputat. Deniqʒ oportet vt verba ſint conformia toti compoſitioni. Sicut enim in picturis non eſſet ſatis fingere pulchrum caput. bonas manus ⁊ ſingula membra decora niſi tota compoſitio effigiei conformis ⁊ commeſurata ſit: ita nec ī compoſitione carminis aut orationis ſatis eſſet ſingulas locutiones ornatas facere niſi inter ſe cōgruant ⁊ quadrēt. Nihil enim pulchrius eſt ꝙ omniuʒ membrorum conſenſio qua quia in vniuerſo eſt mundū ideſt ornamentum appellamus dum enim deus viderat ſingula que fecerat dictum eſt ꝙ erant dum autem vidit cuncta que patrarat adiectū eſt: ⁊ erant valde bona. Sed hec hactenus. plura rhetores docebūt. Quantum autem ad inſtitutum noſtrum facit author noſter licet Tullio inferior ſit decoruʒ tamen ⁊ aptitudinem dicendi pulchre in hoc opere obſeruauit ⁊ verba rebus perſoniſqʒ congrua maxime fecit. Quia enim philoſophiam loquentem inducit: ⁊ medendi munus adeuntem medicorum autem eſt nunc leuia nunc acria pro vulneri qualitate adhibere medicamenta: ideo non ab re nec ſine efficaci ratione interdum dulcibus modulis interdum ſeuera oratione vtentem facit. Neminem autem latere puto triplicē eſſe orationem ſeu locutionem: alia enim dicitur metrica ⁊ omnino numerata: qua poete qui carmina conficiunt vtunt alia proſa ideſt prorſus a lege metrica ſoluta. Alia mixta vt eſt oratoria que ſuos quidem numeros ⁊ modulos habet. ſed non eas leges nec tam auctas vt poetica. Opera autem poetarū conſtant metro ideſt menſura nō tamen apte dixeris legi metra virgiliana: ſed vel carmina: vel numeros aut verſus. Carmen autem a canendo dicitur quo circa leticie ſignificationem habet quamuis ⁊ triſtibus ſit ſuum canendi ac carminis genus. Qualiter autem aptitudinem dicendi author noſter obſeruauerit ſuis locis dicemus. ¶ Scribentis autem intentio in alijs commentarijs ſatis exprimitur: videtur autem eſſe triplex. vna vt dum conſolationem philoſophicam inducit: ſeqʒ querentem: ideſt conquerentem a crimine purgetur innocentiamqʒ ſuam poſteris ſignificet. opere precium enim eſt non ſolum innocentem habere vitam: ſed famam laudabilem vita enim innocens nobis neceſſaria eſt fama bona proximo. Altera eſt vt dum in ſe formam conſolandi proponit: alijs itidem miſerijs eandem prebeat. Tertia vt errorem e mentibus noſtris euellat. duʒ quia iniuſte patimur deum aut non curare mortalia: aut non recte gubernare falſo opinamur. in hoc enim totum opus concludit cum dicitur. Nec fruſtra ſunt in deo poſite ſpes preceſqʒ que cum recte fiunt inefficaces eſſe non poſſunt. Monet preterea vt deum metuentes vitia vitemus virtuteſqʒ ſequamur. Non tamen ignoro multos opinari authorem inſtituiſſe multo plura ⁊ de virtutibus ⁊ de vitijs theologiciſqʒ diſquiſitionibus ſcribere: ſed preuentum morte huiuſmodi finem pro neceſſitate operi ſuo impoſuiſſe. Quantum ergo ad diuiſionem operis ſeu numerum librorum facit: notiſſimum eſt quinqʒ eſſe libros quos in carmina ⁊ proſas ſubdiſtinguere poſſumus ⁊ licet carmen primum aut ſecundum ꝙ metrum primum ⁊c. dicere mallem tamen quia in pleriſqʒ ſcriptis metra non carmina allegata reperi: veterem morem non mutandum cenſui. In bonis eniʒ authoribus omnia qualia ab ipſis edita ſunt fidelis lector dimiſerit: ſed hec miſſa facientes ſextum quod de explanatione ⁊ interpretatione breuiſcula authoris noſtri erit aggrediamur.

Cur oratio n: ſoluta ⁊ metrica vtatur.

Oro triplex.

Intentio authoris.

Diuiſio operis.

¶ Finis introductionum ⁊ prohemiorum vtriuſqʒ cōmentarij.

¶ Sequitur opus authoris cum duplici explanatione.

¶ Sancti Thome de Aquino in libros Boetij de conſolatione philoſophie Interpretatio.

Diuiſio huius operis.

Carmina qui quon. ꝛc. ¶ Preſens liber Boetij prima ſui diuiſione diuiditur in quinqȝ partes ſecundum ꝙ ponit quinqȝ libros partiales quos continet. In primo conqueritur ſe miſerijs ſubiectum. In ſecundo ponit remedia conſolatiua. In tertio determinat de vera felicitate in quo ſit ſita: ꝛ quomodo ad eam perueniatur. In quarto mouet quaſdam queſtiones ipſi philoſophie. In quinto determinat de caſu ꝛ prouidētia diuina. Primus liber icipit hic carmina. Secūdus liber icipit ibi. Poſt hec paulliſper. Tertius ibi. Iam cauſatum illa finierat. Quartus ibi. Hec cum philoſophia. Quintus ibi. Dixerat orationis curſum. Quid ꝛ de quo agatur i quolibet libro patebit loco ſuo.

Diuiſio primi libri.

Primus liber diuiditur in .xiij. partes: quia huius primi libri ſunt ſeptem metra ꝛ ſex proſe que partes patebunt: que autem ſit materia ꝛ intentio cuiuſlibet partis ſimiliter patebit. ¶ Notādum autem ꝙ primum metrū primi libri vocatur elegiacum: quod conſtat ex vno verſu exametro: ideſt ſex pedum. Et dicitur elegiacum ab eleys quod eſt miſeria. Metrum enim eſt elegiacum inuentum fuit pro deſcribenda miſeria. Quis eo hodie alii qui vtuntur ad alia deſcribenda. vnde Hora. Verſibus impariter iunctus querimonia primum. Poſt hec incluſa eſt voti ſententia compos. Quis autem fuerit primus inuentor talis metri elegiaci dubitatur vnde Hora. Quis tam exiguos elegos emiſerit author. Grammatici certant adhuc ſub iudice lis eſt.

Carmen elegiacum.

Diuiſio primi libri.

¶ Liber primus. Metrum primum.

¶ Auitij. Manlij. Torquati. Seuerini. Boetij. Ordinarij. Patritij. viri. Exconſulis. de ꝯſolatione philoſophie Liber primus feliciter incipit.

Carmina qui quondam ſtudio florēte peregi:
Flebilis heu meſtos cogor inire modos.

¶ Et diuiditur hoc primum in quattuor partes. Primo Boeti. deplangit ſtatum ſue miſerie ex parte permutationis ſtudij. Secundo ex parte defectus corporalis. Tertio ex parte prolongationis vite miſerabilis. Quarto apoſtrophat contra ſuos amicos. ſecunda ibi. Gloria felicis. tertia ibi. Mors hominum felix. quarta ibi. Quid me felicem. Primo facit quod dictum eſt. ſecundo approbat dictum ſuum ibi. Ecce mihi lacere. Dicit primo. Ego Boetius: qui quondam proſperitatis ſtudio florente peregi ideſt compoſui carmina ſup. delectabilia, ꝛ iocunda. nunc tempore aduerſitatis flebilis ideſt dignus vt defleam: vel flebilis ideſt triſtis cogor inire ideſt incboare meſtos .i. triſtia metra de mea miſeria. ¶ Notandum ſicut dictum fuit prius Boetius vtitur in hoc libro tam proſa ꝙ̄ metro: metro quia talis modus ſcribendi magis fuit conueniens ſue materie. ſicut enim potio curatiua que amara eſt delectabilius ſumitur ſi fuerit aliqua dulcedine permixta. Sic rationes philoſophie in proſa tradite libentius a Boet. ſuſcipiuntur ſi fuerint iucunditate metri dulcorate. Et ideo Boet. Nunc vtitur metro nunc proſa quia alternitas vtitur delectabilius. vnde author poetrie. Quod ſapit inſipidum vitioſa frequentia reddit. Item nota ꝙ Boeti. incipit librum ſuum a metro non proſa: quia modus ſcribendi metricus magis fuit vſitatus apud antiquos ꝙ̄ proſaicus: vel ideo quia metrum eſt delectabilius proſa: vt ergo magis alliciat audientes ad ſuum librum: ideo in principio ſui libri vtitur metro. Itē nota circa litteram quod carmina vno modo dicunt ſcripta metrica certis pedibus menſurata. Alio modo dicunt quecunqȝ dicta vel ſcripta etiam proſaica que ſunt d̄ re delectabili. Boet. autem florente ſtudio cōpoſuit vt plurimum carmina proſaica de re delectabili. Edidit enim quedam carmina phicalia. quedam logicalia: quedam theologicalia: ſicut patet reſpicienti eius diuerſos libros. Tēpore āt aduerſitatis cogebatur Boe. ad ꝯponendū carmina metrica triſticia. ¶ Itē nota. ſtudium eſt vehemēs applicatio animi ad aliquid ad agendū cū bona voluntate. dico cū bona voluntate: quia in maliuolam aīam non intrabit ſapientia. hec Sal. Et perfectio diſcipuli in tribus conſiſtit. Ex Boetio d̄ diſciplina ſcholarium: in attentione: docilitate: ꝛ beniuolentia. Nemini enim volenti ſcientiam ꝛ non: vt oportet ſtudenti impoſſibilis eſt poſſeſſio boni. Extra primo Ethicorū. ¶ Item no. ꝙ duplex eſt ſtudiū: florens: ꝛ aridū. Ad ſtudium florens tria exiguntur. Primo requiritur iuuentus: quia iuuenes perſpicatiores ſunt ſenibus. ſenes autem magis ſunt immemores. Secūdo requiritur habitus neceſſariorum: quia natura non eſt per ſe ſufficiens ad ſpeculandum: ſed oportet neceſſaria exiſtere ex quarto Ethicorum. Tertio requiritur animi tranquillitas que contingit per ſedationem paſſionum: quia anima quieſcens ꝛ reſidens ſit prudens. vij. phyſicorū. Vbi enim paſſiones dominātur: ibi intellectus obſcuratur: ꝛ ideo Boetius in fine huius primi hortādo nos ad fugā paſſionū dicit. Gaudia pelle: pelle timorem. Spemqȝ fugato: nec dolor adſit. Nubila mens eſt vinctaqȝ frenis. Hec vbi regnant. Studiū aridum eſt ad quod cōcurrunt oppoſite conditiones: ſcilicet ſenectus neceſſariorū defectus ꝛ

Cur metro ꝛ proſa vtatur

Carmen.

Studium.

Studiū duplex.

Meſti modi

animi perturbatio. ¶ Nota ꝙ verſus de miſeria dicũtur meſti modi. Dicunẗ enim modi a modulãdo: quia pedibus modulantur. Et dicunẗ meſti ratione materie: quia ſunt de triſti materia: ſcilicet aduerſitatis. ¶ Nota ꝙ in primis duobus verſibus notatur antitheſis: idest contraria poſitio. dicitur enim i primo verſu quondam peregi: cui contrariatur in ſecundo verſu cogor inire: idest incohare. Item dicitur in primo verſu florente ſtudio: cui contrariatur in ſecundo flebilis. Item dicitur i primo verſu carmina ſupple iucunda: cui contrariatur in ſecundo meſtos modos. Itez notanduz ꝙ Boetius rationabiliter deplangit ſtatum ſuum ex parte permutatiõis ſtudij philoſophici: quod verſum fuit in ſtudium poeticuz quo tunc cogebatur vti propoſuit enim Boet. dolorem ſuum metrice ⁊ non philoſophice conſolari. Nam ſtudium philoſophicum eſt ſtudium veritatis: quia ſecundo methaphiſice vocari philoſophiam ſcientiam veritatis recte ſe habet. Studium autem poeticum ſtudium falſitatis. nam ex prohemio methaphiſice ſecundum prouerbium mentiuntur multa poete. Item per ſtudium philoſophicum acquiritur beatitudo: ex x. ethicorum. Per ſtudium autem poeticuz falſitatis certitudo ex ij. methaphiſice.

Antitheſis.

Ecce mihi lacere dictant ſcribenda camenę:
Et veris elegi fletibus ora rigant.
Has saltez nullus potuit peruincere terror:
Ne noſtrum comites proſequerẽtur iter.
Gloria felicis olim viridiſq; iuuente

¶ Ecce mihi lacere. Hic Boe. approbat dictum ſuum dicit enim ꝙ cogatur inire meſtos modos hoc ipſe probat. ſecundo reſpõdet queſtioni ibi. Has ſaltem primo dicit. Bene dixi ꝙ cogor inire meſtos modos. ecce demonſtratio huius ad ſenſum nam camene. i. muſe poetice lacere: idest lacerantes mentes hominum ille dictant mihi ſcribenda carmina metrica ⁊ elegi verſus miſerie quos muſe mihi dictant illi rigant: idest humectant. ora: idest faciem meam veris fletibus. ¶ Nota ꝙ ſecundum poetas. ix. fingunt fuiſſe muſe in monte helicone iuxta fontem cabalinum. de quo fonte loquitur Perſius in principio libri dicens. Nec fonte labra proluí cabalino ⁊c. Que muſe finguntur poetis miniſtraſſe ſcientiaz componendi carmina metrica: ⁊ iſte muſe poetice vocabantur camene quaſi canentes amene: eo ꝙ delectant homines ratione metri. Nota ꝙ ille muſe poetice dicuntur lacere actiue: quia lacerant. idest diſtrahunt mentes hominum ſubijciens ipſas diuerſis paſſionibus: nunc paſſioni amoris: nunc doloris: ſicut patz p Ouidi. de amore tractantem: ⁊ per alios poetas: vel dicuntur lacere paſſiue ratione poematum ſuorũ: que poemata dicuntur lacera: quia non ſunt firmitate rationis ſtabilita. ¶ Ubi notandum ꝙ quedã carmina dicuntur integra: quedam lacera. Integra ſunt carmina philoſophica nulla turbatione permixta: ſed firmitate rationum ſtabilita ⁊ animum firmant. Lacera ſunt carmina poetica que non inſtruunt hominem nec conſolantur idest diſtrahunt mentes hominuz nunc reducendo homini ad memoriã voluptates. nunc dolorem. nunc alias paſſiones. Itẽ notandũ verſus elegi principaliter inuenti fuerunt propter miſeriaz deſcribendã. ⁊ quia hos verſus muſe dictabãt Boe. per quos Boe. magis ſuã miſeriã reducit ad memoriam ꝙ̃ per eos cõſolaretur: ideo elegi erãt cauſa ipſi Boe. veri fletus. ¶ Itẽ notanduz duplex eſt fletus: adulatorius ⁊ verus. adolatorius quẽ fletus qualis eſt fletus amaſie. Si enim dixerit amaſius ad amaſiam non diligis me: ipſa incipit flere quare vt per fletum firmius ipſum poſſit tenere cum autem nũmos nõ poterit extorquere ab ipſo dicit. vade garſio te non noui vere. Alius eſt fletus q ex vero cordis dolore et ex vera pietate procedit: ⁊ ad talẽ fletũ Boe. prouocatus fuit p muſas dictantes ſibi carmina. ¶ Notandum ꝙ hec dictio elegi põt exponi dupliciter. vno mõ ꝙ teneaẗ nõiatiue: et tunc eſt ſenſus. elegi. i. verſus. miſerie rigãt ora mea fletibus. alio mõ ꝙ teneatur genitiue ⁊ tunc eſt ſenſus: camene rigant veris fletibus ora elegi. i. miſeri hominis. quia elegus elega elegum ſcdm Hugui. ¶ Has ſaltem. Hic Boe. reſpondet tacite queſtioni. Quereret aliquis quomodo muſe dictãt tibi carmina ſcribenda cum ſis in exilium relegatus: quia intraſti ſine omni comitiua. Ad hoc rñdet Boetius. Licet omnes amici mei dereliquerint me in exilio propter timorem iperialem: tñ has muſas nullus terror imperialis potuit vincere quin ſequerentur noſtrum iter vſq; ad exilium dictantes nobis carmina. ¶ Notandum licet bona exteriora poſſint auferri ab homine per violentiam ſicut per furtũ: rapinaz: p incendium: tñ ſcientia non poteſt auferri ab homine. Non. n. ſcientia violentia auffertur: nec vetuſtate conſumitur: nec triſtitia minuitur. vñ Seneca. ix. epiſtola ad Lucil. recitat ꝙ quum Stilbon capta patria: amiſſis liberis: amiſſa vxore ſua ⁊ alijs bonis: ſolus ab icendio exierat: requiſitus fuit a Demetrio nunquid oĩa perdidiſſet. rñdit nihil perdidi: ſed oĩa bona mea mecum ſunt. iuſtitia: virtus: temperantia ⁊ prudentia. ⁊ hoc innuit Boetius dicens Muſas ſe non reliquiſſe. vñ etiam Ala. de planctu nature ⁊ ſcientia di. Super oẽz poſſeſſionez generoſa emanat poſſeſſio: que ſperſa colligitur: erogata reuertitur: publicata ſuſcipit incrementuz. per quã nobilis theſaurus ſecretis penetralibus naſcitur: effectus eterne delectationis acquiritur. Hec eſt ſola per quã mẽs deijcit a tenebris cordis oculos: delicioſa animi paradiſus hec immortalitatem ex mortali facit: ⁊ caducũ hoiem in deũ deifice mutationis auctoritate conuertit. ¶ Nota circa hanc dictionem ſaltem ꝙ tres dictiones inuicẽ proferri poſſunt partim que deberent proferri partez. vnde proferimus ſalim pro ſaltem timpus pro tempus: extimplo pro extemplo: quod eſt contra Hug. qui dicit. Tintria deteſtor extimplo timpora ſaltim. ¶ Gloria felicis. Hic Boetius deplangit ſtatum ſuum ex parte defectus corporalis. Et primo proponit eum in generali. ſecundo in ſpeciali: ſecunda ibi. Uenit enim. dicit primo quondam conſolabatur me gloria felicis: idest

Muſe.

Fletus duplex.

Elegi.

Bona exteriora.

Scientia.

proſpere iuuentutis: ⁊ gloria viridis iuuente ideſt delectabilis iuuente: ſed nunc fata ideſt euētus: meſti ſenis ideſt triſtis ſenectutis: ſolantur ideſt conſolantur: mea ideſt meam partem: quaſi diceret primo conſolabar dulci iuuentute: nunc autem conſolor triſti ſenectute: ſecundum illam ſententiam ſic exponitur littera. Gloria felicis iuuente ideſt proſpere iuuentutis: viridis ideſt delectabilis iuuentutis: olim ideſt quondam ſupple conſolabar me nunc fata: ideſt euentus: meſti ſenis ideſt triſtis ſenectutis: ſolantur mea ideſt meam partem.

Solantur meſti nunc mea fata ſenis.
Uenit enim properata malis inopina ſenectus:
Et dolor etatem iuſſit ineſſe ſuam.
Intempeſtiui funduntur vertice cani:
Et tremit effeto corpore laxa cutis.
Mors hominum felix: que ſe nec dulcibus annis
Inſerit: ⁊ meſtis ſepe vocata venit.
Heu heu quam ſurda miſeros auertitur aure:
Et flentes oculos claudere ſeua negat.
Dum leuibus maleſida bonis fortuna faueret:

C Notandum ꝙ communiter illa littera aliter exponitur referendo eam ad muſas poeticas ſic. Camene que quondam tempore iuuentutis erant gloria felicis ⁊ viridis iuuentutis: quod dicitur pro tanto: quia iuuenes ſolebant olim informari in arte poetica: in qua proficientes: gloriabantur in vſu metrorum ⁊ rithmorum. Nunc autē camene ſolantur mea fata: meſti ſenis. C Notandum ꝙ felix iuuentus eſt que bonis exterioribus eſt adornata: de quibus bonis loquitur Ariſtoteles circa principium libri de bona fortuna dicens. Sine rebus exterioribus quarum fortuna eſt domina non contingit ſe eſſe felicem: ſed viridis: ideſt delectabilis iuuentus: eſt illa que bonis nature decorata ſcilicet fortitudine pulchritudine ⁊ agilitate. Unde Ariſt. in Ethicis. nō omnino felix eſt qui ipſe turpis aut ſolitarius aut carens prole. C Nota ꝙ Boe. repreſentat in ſe ſtatum miſerie cum dicit fata meſti ſenis ſe conſolari: cum minime hominem conſolantur: ſed magis perturbant. etiam cum dicit muſas poeticas ſe conſolari. ſimiliter repreſentat ſtatum miſerie: quia muſe poetice non ſedant alicui in ſolatium: ſed potius in alimentum doloris. Item de ſignationibus fati ponit Hugu. duos verſiculos di. Conſtellatio mors parce reſponſa deorum. Euentus rerum ſignantur nomine fati. C Uenit enim properata malis. Hic Boeti. declarat in ſpeciali defectum corporalem dicens. Bene dico ꝙ fata meſte ſenectutis nunc conſolantur me. enim pro quia ſenectus inopina ideſt inopinata per apocopem: properata ideſt feſtinata venit in malis ideſt cum ſuis malis ⁊ incōmodis. ⁊ dolor ſupple quem patior iuſſit ineſſe ideſt inducit mihi ſuam etatem per quod innuitur ꝙ non ſolum etas inducit dolorem: ſed e conuerſo dolor inducit ⁊ cauſat etatem: ⁊ ſenium. Et tunc Boetius ponit duo ſigna ſue ſenectutis dicens. cani ſupple capilli intempeſtiui ideſt ante debitum tempus funduntur in vertice ideſt in capite meo. Aliud ſignum ſenectutis ibi ꝙ cutis mea laxa ideſt ſoluta tremit corpore effeto ideſt conſumpta ⁊ euacuata. C Nota ꝙ hominem ſenem multa mala ⁊ incommoda circumueniunt. iam pellis eius contrahitur: cor eius concutitur: pulmo eius debilitatur: lumbi eius indurantur: dorſum incuruatur: membra tremant. Unde poeta dicit. Optamus ſenium: dum venerit eſt male ventum. hoc eſt gibboſum: ſurdum: cecumque: moroſum. Propter hoc dicit Boe. ſenectus venit mihi cum ſuis malis. C Nota circa illam partem. Et dolor etatem: ꝙ triplex eſt cauſa ſenectutis ſcilicet etas: infirmitas ⁊ aduerſitas. Senectus que inducitur per etatem naturalis eſt: que autem inducitur per infirmitatem vel aduerſitatem accidentalis eſt: qualis ſenectus fuit in Boetio qui ſenuerat propter multitudinem doloris ⁊ triſtitie. C Notandum ꝙ canities Boetio fuit intempeſtiua. Hugutio dicit. Intempeſtiuum eſt quod eſt incongruum incōueniens inutile vel ſine tempore. Unde intepeſtiuum dicitur illud quod non habet idoneum tempus: vel quod non eſt conueniens pro tempore. ⁊ quia Boetius iuuenis erat etate: ⁊ cum ſenuerat ex aduerſitate. iam canicies eius fuit intempeſtiua. C Nota ꝙ in iuuenibus cutis eſt denſa propter multitudinem ſanguinis: ex quo ſanguine generatur caro: ſed quia ſanguis diminuitur in ſenibus diminuitur etiam caro in eis: ideo cutis ſenum eſt laxa. C Notandum circa hoc vocabulum effeto ꝙ ipſum tractum eſt a mulieribus pregnantibus: que cum pepererint dicuntur effete: ideſt fetu euacuate. Unde dicit Hugutio ꝙ fetus eſt natus mulieris adhuc in vtero exiſtens: ⁊ dicitur a foueo foues: ꝙ ibi foueatur. inde fetus feta fetum: ideſt plenus plena plenum. inde effetus ideſt debilis quaſi ſine fortitudine virium vel viribus euacuatus: inde fetoſus fetoſa fetoſum ideſt plenus fetu Unde in pſalmo ait pſalmographus. Oues eorum fetoſe: ideſt plene fetu. ⁊ ſenes poſſunt dici effeti quaſi extra fetum poſiti: quia ſenectus non eſt apta ad generandum fetum. C Mors hominum felix. Hic Boetius deplangit ſtatum ſuum ex parte durationis vite miſerabilis. Et primo premittit que mors hominum ſit felix. et que non: ⁊ dicit ſic. Illa mors eſt felix que non inſerit: ideſt non immittit ſe dulcibus annis: ideſt temporibus proſperis cum delectat hominem viuere: quando eſt in ſumma felicitate. Similiter illa mors eſt felix que ſepe vocata venit meſtis ſupple annis: ideſt triſtibus annis quia in annis aduerſitatis miſeri conuenerunt vocare mortem. Tunc oſtendit que mors hominum ſit crudelis quum dicit. Heu quam ſurda aure: ideſt recluſa aure ſeua mors: ideſt crudelis auertitur: ideſt ſpernit miſeros homines ⁊ negat: ideſt non vult claudere flentes oculos: eorum quaſi dic. crudelis mors eſt que non permittit miſeros mori: ⁊ dicit flentes oculos: per hoc innuens ꝙ in morte oculi hominum clauduntur: ⁊ tunc

Iuuentus felix.

Fatum.

Senectutis mala.

Intēpeſtiuū.

Cutis laxa.
Effetus.

Boetius deplangit prolongationem ſue vite dic. Dum fortuna maleſida.i.perſida mihi faueret: ideſt arrideret leuibus ideſt tranſitorijs bonis: triſtis hora.ſ.mortis pene merſerat. ideſt oppreſſerat meum caput: quaſi diceret tempore proſperitatis ſemper accelerauit mors opprimere me: nunc autem quia fortuna nubila ideſt aduerſa mutauit fallacem vultum: impia ideſt miſera vita protrahit ideſt prolongat mores ſupple viuendi ingratas ideſt odioſas mihi:quia propter miſeriam tedebat ipſum Boet. viuere. ¶ Nota ꝙ licet ſecundum vulgares et ſecundū apparentiam hec ſententia de morte felici ⁊ crudeli videtur vera tamen ſecundum rei veritatem eſt falſa: quia mors etiam tempore proſperitatis poteſt eſſe bona: nam ſecundum Senec. optimum eſt mori cum delectat viuere ⁊ tempore aduerſitatis poteſt mors eſſe mala. quia aduerſitas ſepe īducit deſperationem. Boet. autem repreſentando ſtatutū miſeri hominis hanc ſententiam ponit tanq̃ veram. ¶ Notandum ꝙ mors vel comparatur ad vitam preſentem vel futuram. Primo modo illa mors dicitur felix que fugit tempore proſperitatis et accelerat tempore aduerſitatis. Si autem comparatur mors ad vitam futuram:tunc ipſa poteſt dici bona ⁊ mala tempore aduerſitatis:⁊ etiam proſperitatis:quia ſi mors ducit ad gloriam dicitur bona:ſi ad penam dicitur mala. ¶ Notandum ſecundum Remigium ſuper donatum. Heu aliquando eſt monoſyllabum: aliquando diſſillabum ſicut metri neceſſitas requirit:vnde in propoſito eſt diſſillabum.dicendo. Heu heu q̃ ſurda miſeros auertitur aure. ¶ Notandum ꝙ hoc verbum auertor quandoq̃ eſt paſſiuum conſtructū cū ablatiuo mediante prepoſitione. vt dicendo auertor a te.⁊ idem eſt quod remoueor. aliquando eſt verbum deponens conſtructum cum accuſatiuo: vt dicendo auertor te:et tunc idem eſt ꝙ ſperno te:⁊ ſic accipitur in propoſito.cum mors auertitur ideſt ſpernit miſeros. Verſus. In vi paſſiui notat auertor remoueri Si ſit deponens auertor ſpernere ſignat. ¶ Notandum ꝙ Boe. appellat fortunam maleſidam: quia eſt deceptiua.vnde Sen. Neminem aduerſa fortuna cōminuit niſi quem ſecunda decipit. Et alibi Sene. Fortuna nemini ſeruat fidem:nulli obeſſe ſemel contenta eſt: quem nimium fouet hunc ſtultū facit. ¶ Notandum fortune bona dicuntur leuia:quia tranſitoria. Non enim perdurat circa homines ſecundum Sen. Illud non eſt tuum quod fortuna fecit eſſe tuum. Donum enim quod dare potuit: potuit ⁊ auferre. ¶ Notandum ꝙ Boe. appellat fortunam nubilam ideſt obſcuram ſiue cecam. depingebatur autem antiquitus fortuna ceca:quia ex improuiſo accedit ⁊ recedit. vel quia cecum reddit hominem extollendo eum in proſperis:⁊ deprimendo in aduerſis. ¶ Notandum ꝙ Boetius dicit fortunam olim circa ſe mutaſſe fallacem vultum.quia fortuna olim depingebatur duplici facie. anteriori alba:poſteriori autem parte nigra.per albam deſignatur proſperitas.per nigram aduerſitas.mutauit ergo fortuna circa Boetium fallacē vultū proſperitatis. poſtea oſtendit ei vultū aduerſitatis. ¶ Quid me felicem totiens iactaſtis amici. Hic Boetius deplangit ſtatum miſerie ſue apoſtrophando contra amicos ſuos dicens. O amici mei quid ideſt propter quid iactaſtis ideſt iactando dixiſtis me totiēs felicem. fruſta enim hoc dixiſtis:quia felicitas mea non erat ſtabilis:quod patet ex hoc:quia ego cecidi:et ille qui cecidit de proſperitate in aduerſitatem non erat ſtabili gradu proſperitatis. ¶ Notandum duplex eſt felicitas: pollitica que conſiſtit in bonis exterioribus ⁊ talis non eſt ſtabilis ſicuti nec bona exteriora. Alia eſt felicitas ſpeculatiua que conſiſtit in actu ſapientie.ſ.in ſpeculatione ſubſtantiarū ſeparatarum.⁊ talis felicitas eſt ſtabilis:⁊ immutabilis.cum ſit bonum optimum pulcherrimum ⁊ delectabiliſſimum.ex primo Ethicorum.

Pene caput triſtis merſerat hora meum.
Nunc quia fallacem mutauit nubila vultum
Protrahit ingratas impia vita moras.
Quid me felicem totiens iactaſtis amici?
Qui cecidit ſtabili non erat ille gradu.

Mors comparatur ad duo.

Auertor.

Fortuna.

Felicitas duplex.

¶ Jodoci Badij Aſcenſij in Boetium de cōſolatione philoſophie grāmaticalis explanatio.

Carmina qui quondam ⁊c. In explanatione huius operis cum fere morē obſeruabimus vt quotiens carmen occurrerit primum huius ſtructuram atq̃ legem declaremus. Deinde ſenſum authoris cum vocabulorum ſi qua dificilia ſunt expoſitione:et poſtremo loco ordinem verborum authoris breuiter repetamus. carmen itaq̃ hoc primum eſt elegiacum exametro.i.ſex pedum penthametro.i. quinq̃ pedum carmine conſtans. vnde ex vtroq̃ carmen vndecim pedum conſtatum putant. proptereaq̃ penthametro fere ſententia clauditur primo: aut ſuſpenditur ⁊ clauditur ſecundo: nunq̃ autem ſequenti exametro. Exametrum autem ab exa.i.ſex ⁊ metro ideſt menſura.quaſi ſex pedum menſura dicitur. Conficitur autē duobus legitime pedibus dactilo ⁊ ſpondeo quibus aliqui loci ſunt ꝓprij:aliqui cōes. Quintus enim dactilo. ſextus ſpondeo proprij quattuor priores cōes ſunt. decet tñ vt fere prima ſyllaba tertij pedis ſit vltima dictionis tam in exametro q̃ penthametro. Qui vero pedes admittant ſtatim dicturus ſū. Pēthametrū aūt a pentha.i.quinq̃ ⁊ metro menſura quaſi quinq̃ pedū mēſura dr: qui quidem pedes duobus modis diſtingui poſſunt:altero qui ad componēdos verſus promptior eſt.vt poſt duos prios pedes qui indifferenter dactili ſunt vel ſpōdei: vel alterni delinquat ſyllaba vltima dictiōis que poſſit eſſe pria tertij pedis. vnde pēthamemeris dicit. deinde ponantur duo dactili cum ſyllaba abundante:

Nota.

Carmen elegiacum

Exametrū.

Pēthametrū

que cum derelicta poſt duos primos pedes faciat ſpondeum: ⁊ hoc modo omnes poſſunt eſſe dactili in penthametro preter conſtantē ex duabus ſyllabis poſt binos quiſq; derelictis qui ſpondeus eſt. Tres autem. i. duo primi q; ex derelictis ſpondei. Altero modo diſtinguuntur pedes vt duo primi ſint vt prius. dactili vel ſpondei vel alterni. tertius ſpondeus. ⁊ vltimi duo anapeſti. Veruntñ qr in omni carmine vltima ſyllaba eſt cōis. i. indifferens ſiue longa ſit ſiue breuis: ideo in exametri fine poteſt poni trocheus pro ſpondeo. ⁊ in penthametri tribracus pro anapeſto. ⁊ id quidem ſine vicio. Itē quia in illa que eſt prima tertij pedis ⁊ vltima dictionis ſepe tm̄ more trahit quantum in vltima ſyllaba totius carminis: volunt nōnulli eam quoq; ſyllabam cōmunem eſſe. ⁊ ob id in tertio exametri poſſe tribracū pro dactilo poni que iambum pro trocheo etiam in penthametro quod apud ydoneos authores nōnunquam: ſed rarius reperies: vt in illo. Omnia vincit amor ⁊ nos cedamus amori. Parce itaq; quātum fieri poteſt hac licentia vtendum eſt. Plura autem mere grammaticos dicenda ſunt. Si tñ etiam a nobis quis leges huius carminis efflagitet has ſibi paratas habeat.

Regula elegiaco carmine.

Quarum prima eſt quam dixi vt in carmine elegiaco nunquā terminetur plena ſententia in ſequenti exametro. ſed in primo penthametro vel in ſecundo: ſemperq; neceſſe eſt vt licet ſuſpēſa adhuc ſit ſentētia: tñ conſtructio fere plena ſit in ſecundo quoq; verſu hoc eſt in penthametro. Secundo eſt: vt ſi cōmode fieri poteſt geminis epithetis ſiue adiectiuis tam exametrum q̄ penthametrum ornetur: ſic vt prius adiectiuū priori ſubſtantiuo correſpondeat. ⁊ poſterius poſteriori: ponantur autem ambo adiectiua ante ſubſtantiua: ſed ne ſit hiatus aut ſtrepitus vocalium ineptus. pulchrū eſſet in diuerſis caſibus aut in diuerſa declinatione ponere. Dixi ⁊ cōmode fieri poteſt. Non enim ſemp ne fluat nimium id fieri congruit: precipue in epigrāmate talis fucus vitetur. Tertia eſt. Sonorum eſt exametrum ſi primo loco dactilum ⁊ ſecūdo ſpondeum habeat ſic. vt dictio triſyllaba ſcd̄a ſit tribus longis aut natura: aut prepoſitiōe conſtans: aut vna monoſyllaba cū diſſyllaba: nec minus ſonorum erit ſi in ſecundo quoq; loco dactilus fuerit: dūmodo poſt duos pedes remaneat in eadem dictione tm̄ vna ſyllaba: qr diſſonum ⁊ incōditum carmen: dum prime due dictiones ſingulos dactilos ſine abundante ſyllaba faciant: vt acria prelia. Durus autem ſi poſt ſingulos dactilos ſingulos ſpondeos ex integris dictionibus feceris ſic. Acria cātans prelia regum. Quarta eſt hypermetrum. i. verſum in quo ſyllaba abundat nunq̄ feceris niſi in vocalem: aut in litteram: exeat: ⁊ ſequens verſus a vocali incipiat ideoq; raro ⁊ non ſine ſententie cōformitate facies. Quinta ſpondeum in quinto loco exametri non pones niſi grauitas ſententie: aut languor animi loquentium admoueat. tuncq; dactilus quarto loco ponetur. Sexta vocatiuum in fine carminis non pones: nec in penthametro monoſyllabum quod ſi in exametri fine poſueris nomen animalis erit. Septima in penthametro quoq; ſeruandum: vt primus pes dactylus ſecundus ſpondeus ſit cum ſyllaba in eadem dictione vna duntaxat abundante. In fine autem vitentur triſyllabe ⁊ monoſyllabe dictiones. pulchre ſunt biſſyllabe non turpes penthaſyllabe. vt Contactum nullis ante cupidinibus. Quadriſyllabe non execrantur. Penultima triſſyllaba iucundum verſum facit. Octaua in omni carmine ſeruentur decora ſupra a nobis breuiter enarrata. In elegiaco ergo erit materia triſtis: ſtilus mediocris: digreſſio rara nec prolixa: cōpoſitio facilis: dictiones non affectate.

Sententia

Epigramma autem ſententia bona claudatur: hec hactenus: plura etiam a nobis alibi dicta ſunt. Reſtat vt ſenſa authoris noſtri paucis explicemus. ¶ Carmina qui quondam. ⁊c. vt authoris noſtri in primo carminis ſententia paucis explicemus: operepretium eſt ad memoriam reuocare intentionem eius. vult enim in toto hoc opere perſonam hominis meſti ⁊ deſolati ob iniquas tribulationes quas patitur repreſentare ad quem mentis egritudinem: quia nihil facilius affert medelam q̄ ſapientia que ex philoſophia acquiritur: ideo philoſophicam conſolationem inducit. Referemus ergo ad oculos mentis Boetij ſtatum: qui propter equitatem ⁊ iuſticiam in carcerem detruſus: ⁊ omnibus bonis ſpoliatus etiam fame ſui detrimentum timet. Sedet ergo meſtus animo repetens anteactis temporis felicitatem: que collata ad preſentes miſerias eas accumulatiores facit: quia vt ipſe dicturus eſt infeliciſſimum genus diſfortunij eſt fuiſſe felicem.

Contentio

Et vtitur contentionibus ideſt contrarijs ſententijs per antiteta ideſt cōtrapoſita ſeu contraria vocabula: quia vt bene dictū eſt peregiſſe ⁊ inire contraria ſunt. ille enim peregit qui iam perfecte egit.

Per.

Per enim prepoſitio aut perfectionem ſignificat vt perfectio perfecte facio. perfero perfecte fero ideſt ad finem vſq; ⁊ ſic de multis alijs: aut per medium vt perfluo per medium fluo perluceo per medium luceo. aut interceſſionem ⁊ authoritatem: vt per me reges regnant. Peregit ergo qui compleuit ⁊ perfecit. init qui incipit ⁊ nondum aliquid fecit ſed quaſi ad faciendum it. accipitur tamen interdum ineo pro eo quod eſt incipio facere aut inchoo: vt ineo amicitiam ⁊c.

Ineo.

Carmen

Contra item ſunt carmina ⁊ meſti modi. Nam carmina a canendo dicuntur vnde vt poete canere dicuntur: vt arma virumq; cano.

Verſus.

Verſus dicuntur eo ꝙ peracto numero certorum pedum reuertitur poeta ad principium.

Numeri

Numeri quoq; verſus dicuntur eo quod numerantur pedibus proprie tamen non verſus ſed moduli eorum ſunt ſicut metrum menſura eſt carminum nō carmen ipſum.

Modus

Modus autem nunc dicitur finis: vt in. iiij. eneidos. Nam quis erit. modus proprie autem eſt moderatio vnde a modo modeſtia ⁊ moderatio dicitur. Meſti autem modi hic ſunt verſus elegiaci. qui meſtis conueniunt: ſicut ſapho ouidiana flebile carmen appellat quod flenti conuenit. Item contrarium eſt florenti ſtudio ideſt quaſi ſua apte natura aliquid facere ſicut flores ſponte naſcuntur ex arbore leta. ⁊ cogi ad ipſum.

Cogor

Nam cogor compoſitum eſt ex eo ⁊ ago. ⁊ eſt idem quod compellor.

Ecce.

Ecce particula locum habet pcipue vbi ex inſperato ⁊ improuiſo aliquid aboritur. vnde hic prohos. ideſt affectionem ⁊ commiſerationem mouet: eo ꝙ mala improuiſa grauius ledunt.

Lacer

Lacerum vult ancipitis eſſe ſignificationis hoc eſt actiui ⁊ paſſiui qui dicit. Qui lacerat lacer eſt ⁊ qui laceratus habetur. De camenis ⁊ muſis ſequenti explanatione prime proſe ampliciter dicturus ſum. Dicit preterea notanter

veris fletibus: quia omnes qui elegiaca carmina componunt querimoniam quendã facere videntur ſed qui de alienis miſeriis: aut de ſuis ficte conqueruntur: non veros fletus emittunt: ſicut Boetius modo ſe emitteret dicit. Elegos grece dicitur luctus: elegeo autem miſereor: elegios autem verſus ad miſeriam pertinens Saltem legas non ſaltim: tractum aũt volunt vocabulũ ab his qui hoſtibus de dentes ſalutem petebant: hoc eſt vite incolumitatem amiſſis ceteris: ac ſi dicant vt cetera amittamus habeamus ſalutem: quod per corruptionẽ factum eſt poſtea ſaltẽ: quod quidem interpretaẽ ad minimũ ℭ Iuuenta etas eſt iuuentus autẽ multitudo iuuenum iuuentas dea ſecundũ Seruium. In latinis er go litteris caue his ne alterũ pro altero: loquor enim de duobus prioribus: ponas: quamuis in ſanctis litteris ſepe confundantur. Et quamuis ſenecta ⁊ ſenectus idem ſint. Credo legendum eſſe. Solatur ⁊ non ſolantur. Eſt enim appoſitũ illius nominatiui gloria. ℭ Cani ſunt capilli caneſcentes ⁊ carent ſin gulari numero in ea ſignificatione. Effetum dicitur quicquid omnem fetum .i. omnem vigorem ſuum emiſit. ℭ Mors felix ab effectu hic dicitur: q felices facit. Sunt enim triplicia epitheta ſeu adiectiua aliquo modo propria. Quedam enim omni ⁊ ſemper conueniũt ⁊ eadem adduntur ad perpetuam rei naturam ſignificandam: vt calidus ignis: frigida nix. Quedam non omnibus eiuſdem nominis conue niunt: ⁊ ea ad diſcretionem adduntur: vt paruus lapis. Quedam non formaliter: ſed vt notis vocabu lis vtar virtualiter tamẽ inherẽt. vñ mors dicitur frigida: q frigidos facit: timor pallidus: frigus pigrũ ⁊c. Heu heu hic geiatũ legendũ eſt vel heu: non autẽ heu diſſillabum. Reperitur autem heus cum vo candi caſu: ⁊ eſt reuocandi aduerbium. Item hei cum datiuo: vt hei mihi qualis erat ⁊c. Item heu cũ accuſatiuo: vt heu ſtirpem inuiſam: ⁊ cum nominatiuo. vt heu pietas: heu priſca fides. Et ehu vel heu: abſolute ſine caſu. Et eſt dolentis interiectio: vt Ehu quid volui miſero mihi. Et heu heu q̃ pingui ma cer eſt mihi taurus in aruo. Cetera vocabula que de ſe nota ſunt lucidiora erunt in conſtruendo. Nunc ſenſum literalem repetamus. Manlius Boe. Seuerinus vir cõſularis: ⁊ egregia tum virtute tum pru dentia preditus ob iniuſtitiam in carcerem detruſus: vt innocentiam ſuam poſteris ſignificet ⁊ miſeris mortalibus ſimilis iniuria affectis conſolationem pareret ſe meſtum ⁊ lachrymoſum fingit: quaſi poſt repetitione preterite felicitatis ſue ſolus cogitabũdus in hec verba prorumpuerit. Carmina qui quon dam ⁊ cetera. quaſi dicere velit Audite vos omnes mortales ⁊ commiſeramini. Ego qui florenti ſtudio ⁊ animi hylaritate fretus olim dulces cantilenas confeci. Nunc in ſenectute cum ſolatium ⁊ requiem animi habere merito debeam cogor propter iniuriam mihi illatã incipere edere lugubres cantus ⁊ que rimonias. Ecce enim. q. d. quod minime verebar minimeq̃ mihi verendum fuit: camene .i. inuentrices carminum. lacere .i. laceratis ⁊ diſſutis veſtibus ⁊ meſto vultu tales enim ſunt qualia ſunt que canunt. dictãt mihi que debeam ſcribere. Dictare enim proprie eſt proferre ⁊ inuenire verba que alius ſcribat. Et elegi. media breui .i. luctus vel verſus elegiaci. rigant mihi ora veris fletibus. Et cum oẽs amici om neſq̃ facultates me defecerint ⁊ dereliquerint. ſole camene me ſecute vſq̃ in carcerẽ ſunt per qd̃ innuit ſcientiam a tyrannis auferri non poſſe. Gloria autem anteacte vite in iuuenta mea ſolatur nunc mea fata ideſt aduerſitatem quam patior ſenex meſtus. Quaſi dicat: quando recordor felicitatis mee in iu uenta habite: nunc modeſtius tolero infelicitatem ſenecte. Quum certo ſciam: vt horatius dicit nihil eſt ex omni parte beatum. Si quis autem dicat. O Boetius tu nondum ſenectutem attigiſti quomo do ergo te ſenem dicis. Reſpondet q ſenectus inopinata iam venit. Eſt autem vocabulum venit pre teriti tp̃is: quia producit primam quam in preſenti tempore corriperet. Si queras quõ venit: dicit q ex dolore quia dolor iuſſit ſuã etatem ideſt ſenilem quam dolor ſemper in vultu hominum generat in eſſe mihi. Mors hominũm felix: pro hac ſententia memineris Lector nos oportere precipue reſpicere ad affectionem loquentis. Sepe enim ſententie proferuntur non omnino vere: ſed verſimile his qui eas proferunt. Sicut dido in. iiij. eneid. ab vno decepta dicit. Nuſquam tuta fides. Sic Boetius. li cet ipſe talis non ſit: tamen quia agit perſonam eius qui conſolatione indiget: vt tam triſtis eſt: vt vi tam amaritiam iudicet. dicit mortem eſſe felicem: quem in felicibus obuenit quia vt dicit Plinius in remedium omnium malorum mors conceſſa eſt. Et vt in epiſtolis dicit Horatius Mors vltima li nea rerum eſt. Contrariam ſententiam dicit cherea virgine potius apud Therentium in eunucho: quia ab his qui animum perturbatum habent eiuſmodi proferuntur ſententie quales a paſſionibus predo minantibus dictantur. Cetera clara ſunt. Facit autem in fine pulchram apoſtrophen. Eſt autem apo ſtrophe conuerſio ſermonis ad abſentem que nunq̃ affectione vacat: ſed vel ire vel amoris vel doloris vel letitie inditium habet ſicut hic. O amici inquit. ad quid cum iactantia iudicaſtis me totiens eſſe fe licem cum ⁊ meam et meorum dignitatem conſpexiſtis: non recte iudicaſtis me beatum: qui ſtabilem fe licitatem nactus non eram quod patet quia cecidi: ſed qui cecidit ſtabili non erat ille gradu. Et ita clau dit carmen deuerbio quod ſepe in hoc genere carminis honeſte fit. ℭ Ordo iam notus eſt: ed vt polli cita exequar imbecillioribus talis eſt. Ego Boe. qui peregi ideſt perfecte compoſui ⁊ edidi quondam florente ſtudio carmina ideſt dulces cantilenas nunc ſup. effectus flebilis cogor inire ideſt incipere me ſtos modos ideſt verſus de meſtitia hoc eſt querimonias et lamentationes. Ecce quaſi dicat preter ſpem ⁊ opinionem carmine ideſt muſe inuentrices carminum lacere ideſt pannoſe et laceris ſimiles: di ctant mihi ſcribenda ideſt ea que debeam ſcribere. Et elegi ideſt luctus rigant ideſt humectant mihi ora: ideſt faciem veris et non fictis fletibus: ideſt lachrymis quas flens emitto. Nullus terror ne q̃ mortis neq̃ amiſſionis rerum potuit peruincere ſaltem has: ideſt camenas licet notos et amicos peruicerit: Non potuit inquam eas peruincere quin ideſt quo minus vel qui non: ideſt vt non ipſe exi ſtentes comites perſequerentur: ideſt ad finem vſq̃ ſequerentur noſtrum iter etiam in carcerẽ. Gloria

Iuuenta.
Iuuentus.
Iuuentas.
Cani epithe ta.
Heu heu.
Dicto.
Venit.
Apoſtrophe
Conſtructio

Ideſt excellens in claritate ⁊ leticia. dignitas felicis ⁊ olim viridis iuuente mee ſolatur mea fata: ideſt triſtem euentum: qui quaſi fataliter mihi venit: hoc eſt dum gloriam iuuente cū preſentibus malis confero. tunc quodāmodo conſolor: quando non omnino miſerum me videam. Mea inq̄ fata ſenis meſti: ideſt qui ſum ſenex meſtus. ne dicas fata mea: ideſt mei: vt alio loco docebo. Dico ſenis enim pro quia ſenectus inopina ideſt inopinata. venit ideſt inuaſit me preparatam ideſt acceleratam. malis ideſt per mala que patior. Et dolor iuſſit ideſt voluit imperauit ſuam etatem ideſt quam ipſe generat: ideſt ſenilem ineſſe mihi. Cani ideſt capilli canentes intempeſtiui ideſt ante tempus orti funduntur ideſt diſperguntur vertice ideſt in ſuperiori parte capitis: a qua dum altius ire non poſſumus reuertendum nobis eſt ſicut a vertice montis. Et cutis laxa ideſt laxata tremit in corpore effecto. vel corpore exiſtente iam effeto. Illa ſup. mors hominum eſt felix ideſt felices eos facit que nec inſerit ſe dulcibus annis ideſt letis ⁊ proſperis et que vocata ſepe venit meſtis: vel vocata meſtis ideſt a meſtis venit. Heu heu q̄ ideſt q̄tum ſurda aure mors ſupple auertitur miſeris ideſt vertitur a miſeris. Alij legūt auertitur ideſt ſpernit miſeros de quo vide finem comenti noſtri. Et ipſa ſeua ideſt ſuperba et immitis negat ideſt renuit claudere oculos flentes ideſt meſtorum. Clauduntur autem mortuis oculi: quia morientes fere apertos linquunt. Dum ideſt quādo fortuna male fida foueret bonis leuibus ideſt trāſitorijs. hora triſtis ideſt mortis merſerat pene ideſt quaſi meum caput. Sed quia ipſa fortuna nubila ideſt obſcura ⁊ aduerſa. mutauit nunc fallacem vultuꝫ vita mea impia protrahit ideſt prolongat. mihi ingratas moras ideſt dilationes. O amici. quid ideſt ad quid. quare iactaſtis ideſt cum iactantia iudicaſtis totiens me eſſe felicem. quaſi dicat: non fui tunc felix: quia ſtatus meus non erat firmus: quod patet: quia cecidi; ſed qui cecidit ille non erat in ſtabili gradu. Hec prolixius dicta in ſequentibus breuior ero.

¶ Proſa prima primi libri.

Sanctus Thomas.

Hec dum mecuꝫ tacitus ⁊c. Hic icipit proſa prima hui⁹ primi lib. i qua Boetius itroducit philoſophiam ſuper ſuam miſeriam conſolantem Ubi nota ꝙ Boe. dolens et ipſa philoſophia ipſum conſolans non ſunt aliud niſi animus dolēs ex oppreſſione ſenſualitatis: ⁊ ratio conſolans ex vigore ſapientie. Et diuiditur. primo oſtendit Boe. quomodo philoſophia ſibi apparuit. Secundo quid circa ipſum egerit: ſecunda ibi. Que vbi poeticaſ muſas. Primo deſcribit apparitionem philoſophie quo ad tēpus ⁊ ad locum: ⁊ deſcribit eius diſpoſitionem quo ad vultum: quo ad aſpectum: quo ad colorem: ⁊ vigorem: ⁊ quo ad etatem. Secundo deſcribit philoſophiam quantum ad habitū exteriorē. Tertio quo ad ornamenta ⁊ inſignia q̄ manibus geſtabat. Secunda ibi. Veſtes erant. Tertia ibi. Et dextera quidem dicit primo. Dum ego Boetius ⁊ que ſupra in metro dixi tacitus mecum reputarem ideſt cogitarem: ⁊ querimoniam lachrymabilem. i. prouocātem ad lachrymas deſignarē. i. deſcriberē ſtili offitio. viſa eſt mihi mulier aſtitiſſe. ſupra verticem. i. ſupra caput admodū. i. valde reuerendi vultus oculis ardētibus ⁊ perſpicacibus. i. claris vltra cōmunem valentiā hominū. i. vltra homines que apparuit in colore viuido ideſt delectabili: ⁊ apparuit mihi tanquam inexhauſti ideſt inconſumpti vigoris: quāuis ipſa foret ita plena eui ideſt durationis: vt nullo modo noſtre crederetur eſſe etatis ſtatura eius ambigue ideſt dubie diſcretionis. i. cognitionis. quia nunc. i. aliquando cohibebat. i. extendebat ſeſe ad communē menſuram hominum. i. longitudinem. nunc. i. aliquādo videbatur pulſare. i. attingere celum cacumine ſummi verticis. i. altitudine capitis: que cuꝫ caput altius extuliſſet ipſum etiam celum ſua longitudine penetrabat. Notandum ꝙ boetius deſcribit philoſophiam ſibi apparuiſſe ſub ſpecie mulieris quia philoſophia apud grecos ⁊ ſapientia apud latinos eſt ge. fe. vel ideo quia ſicut mulier īfantes lacte nutrit: ſic philoſophia minus perfectos nutrit facilibus doctrinis: vel ideo quia boetius erat eger. mulier autem magis eſt compaſſiua ⁊ magis habilis ad conſolandum egrum q̄ vir. Nam ſecundum Salamonem. vbi non eſt mulier ibi ingemiſcit eger. Nature eſt erecto modo ſe habere ⁊ quia philoſophia erigit hominem ad delectationes intellectuales faciens cadere ſenſuales: ideo ipſa deſcribitur ſtetiſſe. Et dicitur ſtetiſſe ſupra verticem: quia philoſophia in anima intellectiua non habet organum in vertice. Nam anima intellectiua nullius organi corporis eſt actus. Vel dicitur ideo ſtare ſupra verticem: quia de ſupero cardine elapſa venit: vt dicit boetius tertia proſa huius primi. Notandum philoſophia dicitur reuerendi vultus: quia ſuos poſſeſſores reuerendos facit. Nam ſecundum Tullium. Reuerentia eſt decēs et matura grauitas que habetur per philoſophiam. ergo dicitur reuerendi vultus. ¶ Notandum illud quod eſt ardens eſt penetratiuum: ⁊ quia per rationem et intellectum que ſunt oculi philoſophie penetramus intima rerum ⁊ quidditates earum: ideo philoſophia dicitur apparuiſſe ardentibus oculis. Et quia per philoſophiam ſpeculamur ea que vulgares ⁊ communes non ſpeculantur: ideo dicitur habuiſſe oculos perſpicaces vltra cōmunem hominum valentiam. ¶ Notandū eſt qđ co-

Quare philoſophia in habitu muliebri apparuit.

Cur ſtans:

Reuerendi vultus.

Ardentibus oculis.

¶ Proſa prima.

Hec duꝫ mecum tacitus ipſe reputarem querimoniamq; lachrymabilem ſtili offitio deſignarem: aſtitiſſe mihi ſupra verticeꝫ viſa eſt mulier reuerendi admodum vultus: oculis ardentibus: ⁊ vltra cōmunem hominuꝫ valentiam perſpicacibus: co-

lor viuidus eſt color naturalis pulcher ⁊ delectabilis ⁊ quia philoſophia in ſe pulcherrima eſt cũ ſit mi rabilis ⁊ diuina delectabilis: quia mirabiles affert delectationes: ideo deſcribitur apparuiſſe in viuido colore. Item philoſophia apparuit inexhauſti vigoris: quia philoſophia cũ ſit perpetua exhauriri non poteſt vel ideo inexhauſti vigoris: quia quantuncunq; homo cognoſcat de philoſophia adhuc reſtant plura cognoſcenda: quod patet ex diuerſitate opinionum in philoſophia quarum vna deſtruit aliam;

Colore viuido.

Inexhauſti vigoris.

lore viuido: atq; iexhauſti vigoris. Quis ita cui plena foret: vt nullo modo noſtre crederetur etatis. Statura diſcretionis ambigue. Nam nunc quidem ad cõmunem ſeſe hoium menſuram cohibebat: nunc vero pulſare celum ſummi verticis cacumine videbatur. Que cũ caput altius extuliſſet: ipſuz ẽt celuz penetrabat: ſeq; reſpitientiuz hoiuz fruſtrabatur intuitus. ¶ Veſtes erant tenuiſſimis filis: ſubtili artifitio: idiſſolubili materia pfecte: quas: vti poſt eadem prodente cognoui: ſuis manibus texuerat. Quaruz ſpeciem: veluti fumoſas imagines ſolet: caligo quedam neglecte vetuſtatis obduxerat. Harũ in extremo margine P. grecuz: in ſupremo vero T. legebatur intextum. Atqui inter vtraſq; litteras in ſcalarum modum gradus quidaz inſigniti videbantur: quibus ab inferiore ad

Item quia philoſophia eſt eterna ⁊ vt preceſſerat ipſum Boetiũ ideo dicit eam non fuiſſe ſue etatis. ¶ Notandum ꝙ tres ſunt partes philoſophie eſſentiales ex ſexto metaphyſice: naturalis: mathematica: ⁊ diuina. Secundum naturalem philoſophiaz dicit philoſophia ſe cohibere ad communem menſuram in quantum tractat de naturalibus que communiter via ſenſus cognoſcũtur inter que natura hominis eſt ſummum ad quod peruenitur. Dicitur autem philoſophia pulſare celuz quo ad mathematicam ideo quo ad aſtronomiam inquantum tractat de motibus ⁊ figuris aſtroruz. Dicitur autem penetrare celum quo ad methaphyſicã inquãtum dirigit in cognitionez dei ⁊ ſubſtantiarum ſeparatarum. Et dicitur philoſophia fruſtra intuitum hominũ reſpicientium: quia perfectarum cognitionem ſubſtantiarũ ſeparatarũ in hac vita habere nõ poſſumus. Nã ſicut ſe habet ocul⁹ nicticoracis ad lumen ſolis: ſic intellectus noſter ad manifeſtiſſima in natura. ex ſecundo Methaphyſi. ¶ Veſtes erant tenuiſſimis filis. Hic Boeti⁹ deſcribit philoſophiam quãtum ad habitum exteriorem. Primo quãtum ad materiam veſtium. Secundo quãtum ad picturam veſtiuz. Tertio quãtum ad violentiam veſtibus illatam: ⁊ legantur partes ſimul dicit primo. Veſtes philoſophie erant perfecte tenuiſſimis; idest ſubtiliſſimis filis ⁊ erant ex ſubtiliſſimo artificio: ex materia indiſſolubili: quas veſtes ipſa texuerat propriis manibus vti pro ſicut ego cognoui eadem philoſophia prodente. idest reuelante mihi in tertia proſa huius primi. quarum: ſcilicet veſtium ſpeciem. idest pulchritudinem quedam caligo: idest obſcura ignorantia neglecte vetuſtatis: idest negligentie veterum obduxerat: idest obfuſcauerat: veluti ſolet ſup. obducere caligo fumoſas ymagines. idest in fumo ſtantes. Tunc oſtendit quid fuerit depictum in veſtibus eius dicens. In extremo margine. idest in inferiori parte harum veſtium legebatur intextum. P. idest practica. In ſuperiori parte veſtium erat intextum. T. idest theorica quod interpretatur ſpeculatiua: ⁊ inter vtraſq; litteras: inter. T. ⁊. P. erant quidam gradus inſigniti. idest impreſſi ad modum ſcalarum: quibus gradibus aſcendebatur ab inferiori littera ad ſuperiorem tunc tangit violentiam veſtibus illatam dicens. Eandem veſtem abſciderant. idest lacerauerant manus quorundam hominum violentorum ſupple facientium violentiaz: ⁊ vnuſquiſq; abſtulerat particulas veſtis quas poterat auferre. ¶ Notandum ꝙ per veſtes philoſophie intelliguntur partes eſſentiales ⁊ artes liberales. Sicut enim corpus veſtibus ornatur ſic philoſophia ſuis partibus decoratur. Per fila autem ſubtiliſſima intelliguntur precepta philoſophicalia. ſiue prepoſitiones philoſophicales. Sicut enim vnum filum in veſtibus ordinatur circa aliud: ſic vna propoſitio iuxta aliam. que propoſitiones dicuntur ſubtiliſſime: quia homo ſubtilia inueſtigat. Dicuntur ⁊ huiuſmodi precepta ſubtili artificio contexta ratione ornatus verborum ⁊ ſententiarum que in eis inueniuntur. Et ſunt ex materia indiſſolubili. quia licet a quibuſdam exprimantur: tamen in ſeipſis habent veritatem indiſſolubilem. ¶ Notandum ꝙ per manus philoſophie per quas ſuas veſtes texuerat intelliguntur philoſophi. qui precepta philoſophicalia conſcripſerunt ⁊ dicuntur rationabiliter manus philoſophie quia niſi fuiſſent inſtructi preceptis philoſophicis: ea exprimere minime valuiſſent. ¶ Notandum ꝙ veſtes philoſophie dicuntur fuiſſe obducte quadam caligine. quia tempore Boetii artes ad tantam negligentiam deuenerant ꝙ pauci eas curabant. ſed Boetius eas tranſtulit ⁊ expoſuit ſiue commentatus eſt. Vel ideo veſtes philoſophie fuerunt fumoſe: quia ab antiquis obſcure fuit tradita philoſophia ab empedocle poetice: ⁊ a platone enigmatice: ab Ariſtotele. ſub verborũ obſcuritate. ¶ Nota ꝙ due ſunt partes principales philoſophie: ſcilicet practica. ⁊ theorica: ideo in veſte philoſophie erant due litere contexte. ſcilicet. P. ⁊. T. P. autem erat in inferiori parte veſtis: ⁊. T. i ſuperiori. per quod innuitur

Partes philoſophie.

Philoſophia pulſat celum penetrat celum fruſtratur intuituz.

Philoſophie veſtes.

Quid veſtes philoſophie.

Quid manus.

Cur obducte veſtes.

Partes principales philoſophie.

ſuperius elementuꝫ eſſet aſcenſus. Eādeꝫ tamen veſtem violentorum quorūdam ſciderāt manus: ⁊ particulas quas quiſqꝫ potuit abſtulerant. ¶ Et dextera quidem eius libellos: ſceptrum vero ſiniſtra geſtabat. ¶ Que vbi poeticas Muſas vidit noſtro aſſiſtentes thoro: fletibuſqꝫ meis verba dictantes: cōmota pauliſper ac toruis inflammata luminibus Philoſophia. Quis inquit has ſcenicas meretriculas ad hunc egrum permiſit accedere? Que dolores eius non modo nullis fouerent remedijs: verū dulcibus inſuper alerent venenis. He ſunt enim que infructuoſis affectuum ſpinis vberem fructibus rationis ſegetem necant: hominumqꝫ mentes aſſuefaciunt morbo: non liberant. At ſi quē prophanuꝫ vti vulgo ſolitum nobis blanditie veſtre detraherent: minus moleſte ferendum putarem. Nihil quippe in eo noſtre opere lederentur. Hunc vero eleaticis atqꝫ achademicis ſtudijs enutrituꝫ. Sed abite potius ſyrenes vſqꝫ in exitiuꝫ dulces: meiſqꝫ cum muſis curanduꝫ ſanandumqꝫ relinquite. Boet. His ille chorus īcrepitus deiecit humi meſtior vultum: confeſſuſqꝫ rubore verecundiam limen triſtis exceſſit.

Gradus. ꝙ practica philoſophia eſt inferior ſpeculatiua ordine dignitatis. Per gradus autem medios qui erāt inter vtraſqꝫ litteras intelliguntur ſcientie eloquentie que ſunt grammatica: logica: rhetorica. ¶ Notādum ꝙ dicitur aſcenſum fuiſſe per gradus a practica ad ſpeculatiuaꝫ per hoc innuitur ꝙ homo primo debet eſſe ſufficienter inſtructus in practicis, vt poſt aſcendere valeat ad contemplatiuam. ¶ Notandum quid ſcit ſcidere veſtes philoſophie. Illi tantū dicuntur veſtes ſcindere philoſophie q̄ hn̄tes vnaꝫ ſcientiam putāt ſe eſſe perfectos philoſophos ſine alijs. **Scindere veſtes philoſophie.** Si aūt aliqui ſciant vnam artem ſine alia dūmodo ſe cognoſcant non eſſe perfectos philoſophos tales nō ſcindunt veſtes philoſophie. Vel illi ſcindunt veſtes philoſophie qui per extortas expoſitiones trahunt veras propoſitiones ad ſuas falſas opiniones. ¶ Et dextera quideꝫ eius. Hic Boetius deſcribit philoſophiam quantum ad inſignia ⁊ ornamenta que manibus geſtabat dicēs. Et dext̄era manus philoſophie geſtabat libellos: ſiniſtra vero geſtabat ideſt portabat ſcepruꝫ ideſt virgam regalem. ¶ Notandum ꝙ omnis cura atqꝫ intentio viri ſapientis verſatur vel circa contemplationem ſapientie que deſignatur per libellos vel circa regimē reipublice quod deſignatur per ſceptrum ⁊ quia contēplatio ſapientie potior eſt q̄ ſit regimen reipublice, ideo philoſophia dicitur in dextera habere libellos in ſiniſtra vero ſceptrū. **Quid libelli. Quid ſceptrum.** ¶ Que vbi poeticas muſas. Poſtq̄ Boetius oſtendit quomodo philoſophia ſibi apparuit. Hic oſtendit que circa ipſum egerit. Et primo oſtendit quomodo muſas poeticas fugauit. Scđo oſtēdit quo modo de hoc obſtupuit. Tertio quomodo philoſophia ſibi appropinquans ſtatum eius deplanxit. Secunda ibi. At ego. Tertia ibi. Tuꝫ illa. Dicit primo que ſcilicet philoſophia vbi ꝓ poſtq̄ vidit poeticas muſas aſſiſtētes noſtro thoro ideſt lecto quia Boetius tanq̄ eger in lecto decubuit: ⁊ cum vidit muſas dictātes carmina meis fletibus ipſa philoſophia pauliſper: ideſt aliquantulum commota ⁊ inflammata. i. incēſa toruis luminibus. i. crudelibus vel terribilibus oculis igr. Quis permiſit has meretriculas ſcenicas. i. vmbroſas accedere ad hunc egruꝫ: que dolores eius non modo. i. non tm̄ non fouerent. i. non ſanarent vllis remedijs. i. medicamentis: verum pro ſed alerent ſupple dolores eius dulcibus venenis. He ſunt enim muſe que infructuoſis ſpinis affectuum ideſt paſſionuꝫ: necāt. i. ſuffocāt vberem. i. fertilem fructū rationis fructibus. i. in fructibus ſuis ⁊ mentes hominum aſſuefaciunt morbo nō liberant. Tunc alloquitur muſas dicens. O muſe ſi veſtre blanditie detraxiſſent nobis quem. i. aliquē virū prophanum. i. illiteratum vti pro tanquam ſolitum. i. ſimilem vulgo. ego putarem ferendum. i. patiēduꝫ minus moleſte quippe in hoc nihil lederentur nr̄e opere. i. noſtre ſedulitates ſed vos allexiſtis nobis hunc hominem enutritum: ſtudijs. i. ſcientijs. eleaticis. i. ariſtotelicis atqꝫ achademicis: ideſt platonicis: tunc fugat eas dicens. Sed habite. i. recedite vos ſyrenes dulces vſqꝫ in exitium: ideſt in mortem ⁊ relinquite eum curādum meis muſis: ideſt doctrinis ſaluciferis. tunc iſte chorus: ideſt turba muſarum increpitus. i. redargutus meſtior: ideſt triſtior exiſtens vultū ſuum deiecit. ideſt inclinauit humi ideſt terre ⁊ rubore confeſſus verecundiā triſtis exceſſit. ideſt exiuit limen. ideſt domum in qua decubuit Boetius. **Muſe.** Notandum ꝙ ideo muſe poetice dicebantur aſſiſtere thoro Boetij. q2 Boetius ſtuduit metrice dolorem ſuum conſcribere. Item philoſophia dicitur pauliſper cōmota per quod innuitur ꝙ ira immoderata nō debet cadere in virū ſapientē. q2 virtus cōſiſtit in moderatione paſſionum. Unde licet iraſci ſit homini naturale; tamen iraſci quandoqꝫ oportet.

⁊ vt oportet quantum oportet eſt hominis virtuoſi ⁊ ſapientis. Unde Sen̄. Quid crudelius ira. Similiter de virtutibus cardinalibus. Eſto tardus ad iram. Item interrogatio quandoqꝫ fit cauſa ignorantie alicuius aliquando vt reſponſione facta aliquid probetur. quandoqꝫ fit propter increpationem faciēdam: ⁊ hoc vltimo modo philoſophia iterrogat dicēs. quis has ſcenicas meretriculas ⁊c. ¶ Notandum ꝙ muſe poetice dicuntur meretricule. ſicut enim meretrix allicit hominem delectādo nihil vtilitatis ſibi conferendo: ⁊ commiſcet ſe cuilibet non ex amore: ſed ſpe lucri ita poete non ſcribunt amore ſciētie: ſed vt aliquid laudis vel premij conſequant: delectant ratione metri modicum vtilitatis conferendo: ſed diuerſas paſſiones inducendo. Appellat autem philoſophia muſas meretriculas ſcenicas: quia carmina poetica in ſcena conſueuerunt pronūciari. ¶ Ubi nota ꝙ ſcena dicebatur locus vmbroſus in theatro vbi abſcondebantur perſone pronunciātes carmina tragica vel comica. Unde ſcena interpretatur vmbratio vel vmbra. Uel ideo muſe poetice dicuntur ſcenice ideſt vmbratiles qꝛ. ſunt vmbra ſcientie non vera ſcientia: cum obumbrant mentis hominum. Scena.

¶ At ego cuius acies lachrymis merſa caligarat: vt nec dignoſcere poſſem que naꝫ hec eſſet mulier tam imperioſe auctoritatis: obſtupui: viſuqꝫ in terram defixo quidnam deinceps eſſet actura expectare tacitus cepi. ¶ Tum illa propius accedens: in extrema lectuli mei parte cōſedit: meumqꝫ ītuens vultum luctu grauem atqꝫ ī humuꝫ merore deiectum his verſibus de noſtre mentis ꝑturbatione conqueſta eſt.

Item metrica deſcriptio doloris non ſanat doloreꝫ ſed magis auget quia conſideratio miſerie eſt prouocatiua triſticie. vnuſquiſqꝫ autem cuꝫ diligentia conſiderat quod deſcribere vult. Itē metrica dſcriptio dr̄ eſſe dulce venenū: qꝛ placet ⁊ nocet rōnē metri placet: ſꝫ ꝓpter recordationem doloris nocet. Itē affectus eſt vehemēs animi paſſio animū torquens: ⁊ verum iudiciuꝫ rationis impediens. Et ſunt quattuor affectus animi: gaudiū: dolor: ſpes ⁊ timor: qui dicuntur infructuoſe ſpine: quia ſuffocant ſegetem rōnis que eſt ſcia ⁊ virtus. Itē lꝫ de omni errore dolēdum ſit potius tamen de errore ſapiētis ꝙ̄ inſipientis. nā error ſapiētis alios exēplo corrūpit: error aūt inſipientis nō qꝛ ab inſipiente nō trahitur exempluꝫ. Propter qꝺ dicit Salu. Oīa mala exēpla de rebus bonis orta ſunt Ergo dicit phia magis dolendum de errore. Boe. ꝙ̄ alius ꝓphani. Item ſcđm Hug. phanū idem eſt qꝺ templū. tñ ꝓphanus. i. ſacrilegus: quaſi ꝓcul. a phano. i. a tēplo. Prophanū etiā dr̄ quicquid non eſt ſacrū. Uñ oēs laici ⁊ illitterati dicūtur ꝓphani quaſi ꝓcul a phano ſapiētie. Itē ſcđꝫ Hug. opa ope eſt ſedulitatis in rebus agēdis. opa aūt phie eſt intentio vel labor ad aliqd phicuꝫ adipſcenduꝫ. Itē eleys eſt ciuitas grecie in qua ſtuduit Ariſtoteles. vñ ſtudia ſua dicuntur eleatica. Achademia aūt fuit ciuitas vel villa inqua ſtuduit Plato. vñ ſtudia ſua dicuntur achademica. Utriſqꝫ autem ſtudijs Boe. fuit enutritus. ¶ Item phia muſas appellat ſyrenes. Sicut enī ſyrenes dulcedine cātus attrahūt naues piclitando eas: ſic muſe delectatione metri alliciunt homines vel mentes hoīum ⁊ rōnem aliquo affectu ſubmergunt ⁊ obſcurāt. Itē ꝙ vna phia cōuentū muſarū expulſit ſignatur ꝙ vnus ſapiēs ſua virtute ⁊ ſapientia infinitos errores ſtultorū extinguit. ¶ At ego cuius acies. Hic Boe. oſtēdit quomodo obſtupuit de actu phie dicens. At ego boe. cuius acies. i. viſio merſa lachrimis caligarat. i. obſcurata fuerat vt nec poſſem dinoſcere. i. inueſtigare que naꝫ. i. que eſſet hec mulier tam impioſe auctoritatis. i. potentie ego obſtupui. i. miratus ſui: ⁊ defixo. i. inclinato viſu in terrā tacitus cepi expectare quidnaꝫ deinceps. i. conſequenter eſſet actura circa me. ¶ Notandum qꝛ Boe. doluit de amiſſione rerū tpaliuꝫ eius acies. i. ratio. ⁊ intellectꝰ caligarat. i. ꝙ nō potuit cognoſcere phiam. ¶ No. ꝙ licet Boe. de actu phie obſtupuit tñ tacitus expectauit quid deinceps facere vellet. ꝑ hoc innuens ſe eſſe talem qui conſolationem acciperet. Qui enim refutant alios audire nec audita ratione acquieſcunt. tales ſibiipſis obſtaculum cōſolationis faciūt. ¶ Tuꝫ illa ꝓprius accedēs. Hic Boe. oſtēdit quomodo phia ſibi appropinquans ſtatum ſuuꝫ deplanxit dicens. Tum illa. Phia. accedens propius conſedit in extrema parte lectuli. i. cordis mei: ⁊ intuens vultum meum grauem. i. grauatum luctu. atqꝫ deiectuꝫ. i. declinatū ī humum. i. in terram. merore. i. triſtitia cōqueſta ex his verſibus ſequentibus de ꝑturbatione noſtre mentis. ¶ Nota ꝙ philoſophia dicitur ſediſſe in extrema parte lectuli. i. cordis Boeti. Nam cuꝫ eſſet in triſticia ⁊ dolore propter amiſſionem rerum temporalium parum vel nihil ſapientie habebat et quia tota cura eius erat circa terrena amiſſa: ideo dicitur habuiſſe vultum merore deiectum in humum.

Affectus

Syrene.

¶ Aſcenſius.

Hec dum mecum tacitus ⁊c. In hac prima proſa. Boe. per fantaſiā quandam inducit pſonam cum qua locuturus eſt. i. philoſophiam: eiqꝫ habitum ⁊ corporis habitionem rei congruam conſignat: deinde ꝙ̄ ſeuere poeticas muſas exegerit deſcribit. Circa priorem partem aduertendum eſt non tam apte philoſophiam vocari atqꝫ philoſophum. Philoſophi enim nomen vulgata ſententia a Pithagora inuentum dicitur: qui cum ſe ſophum ideſt ſapientem appellari nollet. philoſophum. i. amatorem ſapientie ꝓfeſſus eſt. Philoſophia autem non eſt amatrix ſapientie: ſed ipſa ſapientia: vnde magis cōgrue ſophia diceretur: niſi ꝙ ea ſapiētia philoſophia dici poteſt que in philoſophorum libris habetur, y ſila eſt latine dictuꝫ caue ne barbare dis

Pho.

Phia.

cas. videtur mihi ꝙ bonus ſis: dicendum enim videris mihi bonus. Reuerendi vultus oculis arden-
Locutio noua. tibus. Non vſitata latinitas. Nam licet partes ⁊ proprietates ſeu qualitates ⁊ quantitates pulchre
iungantur toti vel ſubiecto in genitiuo vel in ablatiuo cum adiectiuo et iam genitiui vel ablatiui ca-
ſus rarum tamen eſt: vt valla docet in vna locutione vtrunqꝫ caſum reperire quod tamen in Plinio le-
ctum docet. nec vituperandum quotiens accentus ſeu melioris ſonoritatis gratia fiat: ſicut hoc loco
quod patebit qui duras aures non habent ſi totam locutionem in vno caſu poſuerint. Reſpicientium
q̃ male poſita eſt coniunctio. dic ergo ſe ſeqꝫ reſpicientium hominum. P. grecum grammatice dictum.
Omnia litterarum nomina tam apud grecos q̃ apud latinos generis neutri ſunt. potior tamen ratio
Genus nominum. eſt apud grecos. Pro quo animaduertat tyrunculus: genus rerū inſaratarum: fere a generalitate ſu-
mi: quia enim hec nomina fluuius: menſis: ventus maſculina ſunt: ideo fluuiorum: menſium: vento-
rumqꝫ nomina maſculina putantur: vt araris: boreas: aprilis. Item quia ciuitas arbor feminina: ideo
⁊ ciuitatum arborumqꝫ propria: vt babilon: pinus: quia ergo gramma apud grecos neutrum: ideo et
grammaticum idest litterarum nomina neutra ſunt. Apud latinos autem: quia littera femininum: ideo
litterarum non vnq̃ feminina ponuntur vt apud Donatum in a productam. Quoniam tamen elemen
tum neutrum eſt ⁊ omnia indeclinabilia que non ſunt ſignificationem nota apud latinos neutri ſunt ge
neris: ideo grammatice in neutro genere litterarum nomina poſueris. Si auctoritatem ſuperioris re
gule queris: lege Seruium grammaticum ad illud quarti eneid. Solaqꝫ culminibus feriali carmine
bubo. viſa queri. Ubi docet genus plerumqꝫ relicta ſpetialitate a generalitate ſumi vt ſola bubo ſubau
ditur auis. P. autem ſignificat praticam philoſophiam idest operatiuam: quia praxis dicitur operatio.
T. autem rhetoricam idest ſpeculatiuam: quia theorie ſignificat inſpicio: vnde theatrum locus ad ſpe-
ctandum aptus et rerum omnium inſpector: deus grece theos dicitur. In ſcalarum erecte ſingulari
enim caret authore valenſi. Et particulas quas quiſqꝫ ⁊c. Hoc quoqꝫ de ſacris litteris in chriſti veſti-
um diuiſione ſignatum ſacre atteſtantur homelie. Legunt alij obſtulerant: ⁊ neutrum incongruum ſed
in plurali numero aptius: vt illud quas quiſqꝫ potuit per modum parentheſis legatur. Septimum re-
galis eſt virga non incongrua ſapientie ſeu philoſophie que de ſe. Prouerb. viij. Per me inquit reges re
gnant vt legū conditores iuſta decernunt. Indeqꝫ libellos gerit. ❡ Que vbi poeticas muſas ⁊c. Hec
eſt ſecunda pars huius proſe. Pro qua intelligenda maximopere neceſſe eſt: quod ſuperius diximus.
Sermonem debere congruere perſone loquenti vnde in ſuperiori carmine Boe. in ſua perſona loquẽs
ſub qua triſtem ⁊ conſolationis indigentem agit poeticis muſis quodam modo gratificatur ꝙ ſe non
dereliquerint. Hic. vero philoſophiam inducit eas profugantem. Poetica enim profeſſio quibuſdam
fere philoſophantibus odioſa fuit bonis vt reor philoſophis: ideo ꝙ dum deorum hominumqꝫ adul-
teria palam licet ſub velamento aliud intelligant. deſcribunt bonis moribus nocumentum afferebant.
vt Auguſtinus de ciuitate dei abunde docet. Qui eos a Platone a bonis ciuitatibus exactos teſtatur.
Malis autem ⁊ ſpeciem philoſophie ſub vita nequam gerentibus odioſi ſi erant poete: ꝙ cum ipſi diui-
num illud dicendi genus aſſequi non poſſent viderentqꝫ illos pluris q̃ ſe haberi ſperabant ea crimina
tione poeticum nomen delere. Utriſqꝫ ergo inuiſum nomen poete. quo circa. perſius cornutum philo-
ſophum contumelioſe de poeticis figmentis loquentem inducit ſatyra quinta. Nebulas elicone legun
to ⁊c. Neqꝫ vero omnino poeticas muſas nunc exigendas docet philoſophia: ſed a viro tali qualem
Boe. repreſentabat. Neqꝫ muſas omnes damnant: ſed poeticas duntaxat: quia philoſophicis muſis
eum curandum ſenſet. Quapropter vt de vna re ſemel loquatur. Muſe a pleriſqꝫ nouem ponuntur.
Muſe. Quarum nomina ⁊ inuenta ſic ponit Uirg. Clio geſta canens tranſactis tempora reddit. Melpome-
ne tragico proclamat meſta boatu. Comica laſciuo gaudet ſermone thalia dulciloquis calamos eu-
terpe flatibus vrget. Terpſicore affectus cytharis mouet: imperat: auget. Plectra gerens eratho ſal-
tat pede: carmine vultu. Carmina calliope libris heroica mãdat. Urania poli motus ſcrutatur ⁊ aſtra
Signat cuncta manu loquiturqꝫ polymnia geſtu. Mentis appollinee vis has mouet vndiqꝫ muſas.
In medio reſidens complectitur omnia phebus. Clio hyſtorias inuenit. Melpomene tragedias.
Thalia comedias. Euterpe tibias. Terpſicore pſalterium. Eratho geometriaꝫ. Calliope litteras. Ura
nia aſtrologiam. Polymnia rhetoricam. Hec Uirgili. Sunt ergo muſarum nomina: Clio: Melpome-
ne: Thalia: Euterpe: Terpſicore: Eratho: Calliope: Urania: ⁊ polymnia. Quorum que in a exeunt decli
nantur more latino ſicut muſa: que in e ⁊ in o more greco. Nam in e habent genitiuum in es datiuum
in en reliquos caſus in e ſicut penelope: In o autem habent genitiuum vſitantis in us accuſatiuum ⁊
vocatiuum in o reliqui autem caſus in latinorum vſu non ſunt: vt hec clio huius clius ⁊c. Sunt autē
omnes muſe inuentrices. Nam hoc nomen muſa ſecundum alios dicitur a moſios: idest ab inda-
gatione inquiſitione: ſecundum alios a myen quod eſt docere. Clio interpretatur gloria: dicitur
enim cleos gloria apud grecos. Hec hyſtoriam inuenit. vnde multum glorie ⁊ ſcribentibus: ⁊ ijs de
Melpomene. quibus ſcribunt naſci ſolet. Cadmus autem thebanorum rex primus hyſtoriam ſcripſiſſe ſecundum
Plinium fertur: ſed non ſine muſa: idest inuentione ⁊ glorie cupiditate. ❡ Melpomene tragediam inue
Thalia. niſſe dicitur: que magno eiulatu agi ſolebat. Melpo autem idem eſt ꝙ canto. ❡ Thalia dicitur a tha-
Euterpe. lein. quod eſt florere: inuenitqꝫ comediam veterem que ſatyrarum more laſciuis verſibus conſtabat.
Terpſicore. ❡ Euterpe ab eu quod eſt bonum: boni ſoni ⁊ tybiciarum inuentrix dicitur. ❡ Terpſicore delectan-
Eratho. do nomen ſumpſit. Nam terpone dicitur delector: inuenit autem cytharam cū choreis ⁊ ſaltationi
Calliope. bus. ❡ Eratho ab amore quem erotha greci vocãt: ſecundum quoſdam deducitur: inuenitqꝫ geo-
Urania. metriam. et plauſibus gaudet. ❡ Calliope dicitur pulchra vox: inuenitqꝫ heroicum carmen. ❡ Ura
nia dicitur ab vrano: idest celo et aſtrologiaꝫ inueniſſe dicitur. Polymnia autem a multa memoria no-

men ſumpſit vel a multa laude. Nam pauli multum ⁊ hymnos laus dicitur ⁊ rhetoricam inueniſſe a Polymnia.
marone dicitur. Ut autem landinus recitat Anaximander Lampſacenus ⁊ xenophanes Heracliopa
lites dicūt poetas eſſe in tutela appolinis: qui lyra canit. ⁊ nouem muſarum in quarum medio ipſe reſi
det. Per appolinem autem humanam vocem intelligunt que nouem inſtrumentis perficitur. Hec autē
fulgentio teſte intelligunt quattuor anteriores dentes quorum ſi quis deſit ſibilus ⁊ non plena vox ex
ore prouenit item duo labia. ſeptimum eſt lingua: octauum eſt palatum: quod greci vranion vocant quo
niam ſit ad formam celi: celum autem vranos appellatur: qua ex re octaua muſa dicitur vrania nonuȝ
inſtrumentum eſt gutturis profunditas per quam ſpiritus egreditur. Plato autem ille diuinus philoſo
phus ponit quattuor furoris genera inter que ponitur poeticus furor: quem a muſis prouenire demon
ſtrat. Muſas autem appellat celeſtium ſpherarum cantus nam in libro de repu. ſingulis ſpheris ſingu
las ſyrenas appoſitas dicit motum ipſum ſpherarum ac ſonum qui inde ſit ſignificans. Quapropter
octo ſpheras octo muſas ac ꝑ illarum cōcentū nonam ponit: quam quoniam armonia vna eſt ex omni
bus ſuauiſſime compoſita: excellentiſſimam dicit heſiodus. Ergo poeſis a diuino furore: furor a muſis:
muſe a ioue eodem platone teſte proueniunt. Accedit ad hanc opinionem ꝙ phebuȝ ideſt ſolem qui me
dius planetarum eſt in medio muſarum ponunt. Unde illud virgilianum. In medio reſidens complecti
tur omnia phebus Qui quidem virgilius atteſtatur muſas iouis filias cum dicit. Adeſte muſe maximi
proles iouis ⁊c. Alcimenon autem ⁊ nonnulli alij eas celi ⁊ terre filias dicunt. Theodontius vero teſ-
pie ⁊ menonis filias eſſe vult. Diodorus addit muſas fuiſſe octo puellas: quas oſyris vrbem pagrans
in exercitu duxit. eo ꝙ cantu ⁊ alijs diſciplinis eſſent inſignes. Alio etiam loco ſcribit muſas a patre io
ue litteras ⁊ verſum compoſitionem ideſt poeticen doctas eſſe. Uarro romanorum doctiſſimus qui eaſ
dem ⁊ muſas ⁊ nymphas appellat: tres duntaxat ponit muſas. Unam que ex aque naſcitur motu. Al
teram que ex aeris percuſſi ſono. Tertiam que mera tantum voce conſiſtit. Patet ergo per fictionē poe
ticam aut rem hyſtoricam aut diuinam aut naturalem intelligi oportere quam qui non capiunt falſita
tis criminantur immeritos poetas. ¶ Sciendum tamen triplex eſſe poetarum inſtitutum iuxta Hora Poetarum
tium in de poetica vbi dicit. Aut prodeſſe volunt aut delectare poete. Aut ſimul iocunda ⁊ ydonea di- offitium.
cere vite. Alij enim duntaxat delectationis gratia verſus edunt. Alij ſolius vtilitatis ⁊ bone doctrine
gratia. Alij propter vtranqȝ. Primis dantur poetice muſe: ſecundis ⁊ tertijs etiam philoſophice. Bo-
ne enim doctrine ⁊ morum inſtitutiones ex philoſophicis accipiebantur. Quia ergo Boetius hoc eſt
per eum ſignificatus: non opus habebat muſis delectationem inanem cauſantibus: ſed veram conſola
tionem ex magnanimitate ⁊ ſapiētia generantibus: ideo philoſophia expulſis poeticis muſis ſuis: ideſt
philoſophicis muſis eum curandum dicit. Uocat autē poeticas muſas eas dico que ad ſolam delecta
tionem faciunt meretriculas ⁊ ſyrenas eo ꝙ more earum animos illiciunt. Syrenes a greco verbo he Deducta a
re immutata aſpiratione in s litteram deduci conſtat. Eſt autem herem connectere ⁊ retinere. Fuerunt grecis.
vt poete dicunt tres acheloi fluminis filie ex calliope muſa. He inſulas quaſdam iuxta pelorum inter
Siciliam ⁊ italiam habitaſſe ſcribuntur. Quod Ouidius etiam tetigit. xiiij. Metamorphoſeos. dum
Enee tranſituȝ deſcribens inquit. Terraſqȝ calenti Sulfure fumatas acheloidumqȝ reliquit. Syrenū
ſcopulos harum vna voce teſte Seruio ſuper. v. Eney. circa finem alia tibijs: alia lyra canebat. Sed
tanta dulcedine cantus tranſeuntes nautas afficiebant: vt ſopirentur: quos cum ſopitos perſentiſce
rent ſubmergebant ⁊ deuorabant. ¶ Quare cum iuxta illas tranſiturus eſſet Ulixes admonitus a Cir
ce ſociorum aures cera obturauit: ⁊ ipſe ſe ad nauis malum ligari iuſſit: atqȝ ſic quoqȝ tranſijt illeſus.
Quod ille grauiter ferentes ⁊ ira ſuccenſe atqȝ dolore commote ſe precipitauerūt in fluctus quod Iu
uenalis tetigit apud quem dicit Neuola. Nam cum pro me fortuna rogatur. Affigit ceras illas de na
ue petitas. Que ſiculos cantus effugit remige ſurdo. Dicuntur autem tres fuiſſe. Parthenope a
qua ciuitas illa que nunc neapolis: ideſt noua ciuitas dicitur denominata eſt cum illic ſepulta eſſet. Itē
leucoſia ⁊ ligia. Multa de his Claudianus: ⁊ Uirgilius opuſculum etiam confecit: ſed potiſſimum.
Homerus in. xij. Odiſſee vbi ſyrenes dulciſſimuȝ cantum habent: cuius ſenſus eſt. Huc ades incli-
te Ulixe magna achiuorum gloria hic nauem ſiſte: vt noſtram vocem audias. Nemo enim vnquam
hac iter: quin noſtri cantus ſuauitate demulceretur: qua oblectatus ⁊ plura doctus a nobis dimit-
titur a nobis. Haud enim nos fugit quid apud magnam Troiam greci ſimul ⁊ troiani deorum vo-
luntate geſſerunt. Scimus preterea quicquid in alma terra agitur ⁊c. Hec verba ſuauibus quoqȝ car
minibus Cicero tranſtulit. quorum primum eſt. O decus argolicum quin puppim flectis vlyxe. Non
opus eſt dicere. Syrenes etiam dici apes imperfectas ⁊ inutiles. Item volucres in india eſſe qua-
rum cantu homines mulceantur: quos ſomno grauatos lacerent. Sic etenim ſingula que de hoc vo
cabulo legerim tranſcribere velim nimis prolixus eſſem. Certum eſt autem ꝙ ſcribitur in prima ſylla-
ba per i noſtrum longum: quia grece habet ei diphthongum: dicitur hec ſiren huius ſirenis: in accuſa
tiuo hunc ſirena non ſirenem: ⁊ in plurali has ſirenas: quia in accuſatiuo plurali nominis tertie decli
nationis ab accuſatiuo ſingulari in a habetur frequens accuſatiuus in as ab em es: ⁊ ab in is. Quia
etiam obliqui greci ſepe in nominatiuos latinos tranſeunt. vt delphinus arabus elephantus: a geniti
uis horum nominum delphin arabs elephas mutando os in us. Ideo ab accuſatiuo ſirena fit etiam
nominatiuus hec ſirena huius ſirene: ſicut ab acuſatiuo hanc caſſida fit hec caſſida ⁊c. ¶ Deiecit hu Humi.
mi meſtior vultum. Simile loquendi genus non paſſim inuenies: ponitur enim genitiuus humi pro
eo quod eſt in humum vel ad humum voluntqȝ ob id nonnulli grammatici genitiuum humi ita poſſe
conſtrui. Meſtior a meſtus deducitur. circa quod vocabulum aduerte ſecundum Lauren. de valla
comparatiuum nomen ſemper plus ſignificare de forma in qua fit comparatio ꝗ abſolutum ſeu poſi-

De compa ratiuis. tiuum: vt iunior: licet minus habeat annorum ꝙ̄ is quem iuuenem appellamus: habet tamen plus de
iuuenilitate: ⁊ ita dicam. ⁊ minor plus de paruitate ꝙ̄ paruus: licet minus de magnitudine. Verun-
tamen non te fugiat puer comparatiuum nomen apud idoneos authores ſepenumero poſitum eſſe per
quandam temperationem ⁊ imminutionem ſignificationis: ſeu per ſe: ſeu gratia ſubintellecti. Mode-
ſtius enim ⁊ ſubmiſſius appellamus hominem iracundiorem ꝙ̄ iracundum: ⁊ liberiorem ꝙ̄ liberum.
Hic eſt triſtior: Seruio teſte: eſt idem quod ſubtriſtis: hoc eſt non plene triſtis ⁊ meſtior. hic non ad-
modum meſtius ſed tamen aliquanto meſtior ꝙ̄ deceat aut ꝙ̄ ſolcat. Unde ſubaudiente mihi videntur
huiuſmodi particule. Meſtior ſupple aliquãto vel paulo ꝙ̄ decens: aut iuſtu͂: aut honeſtum: aut equũ:
aut operepretium: aut ſolitus ſit: ⁊ ita in conſimilibus. ¶ In extrema lectuli parte conſedit. Hoc ver
Conſido. bum compoſitum potius putem a con ⁊ ſido ꝙ̄ ſedeo: quia conſidere proprie eſt ſedere per motũ ⁊ mi
grationem capere: quia ergo deſuper venerat recte conſidere dicitur: ſicut in primo Eneidos. Vultis
⁊ his mecum pariter conſidere regnis. Nec moueant qui dicunt ſido non habere preteritum. Id enim
vt Laurentius recte probat non recte dicunt. Nam ſedi facit ſicut ⁊ ſedeo. Cetera aperta ſunt. ¶ Or-
Cõſtructio. do talis eſt. Dum ego tacitus ideſt tacens: vtrunqꝫ ſignificat ⁊ actiue ⁊ paſſiue. actiue hoc loco. paſ-
Tacitus. ſiue apud Senecam. Quod facis ⁊ eſſe vis nemini dixeris. Et .vj. Eneidos. Quis te magne Cato taci
tacitum tum eſſe vis ⁊c. reputarem mecum ideſt recogitarem ⁊ animo voluerem hec ideſt huiuſmodi carmina:
⁊ deſignarem ſeu aſſignarem ⁊ cõmitterem: offitio ſtili ideſt illius inſtrumenti quo olim in ceratis tabu
lis ſcribebam querimoniam lachrymabilem: mulier vultus admodum reuerendi ⁊ oculis ardentibus
⁊ perſpicacibus ideſt perfecte ⁊ ad intima videntibus ⁊ penetrantibus vltra ↄmunem ideſt vulgarem:
valentiam ideſt potentiam hominum. item colore viuido atqꝫ inexhauſti ideſt inexhauſtibilis vigoris. Se
pe enim participia preteriti temporis pro verbalibus leguntur. vt i principio. vij. Eneidos. Inacceſſos
pro eo quod eſt inacceſſibiles fere: ꝙ̄uis ipſa foret ita plena cui vt nullo modo crederetur eſſe noſtre eta
tis: mulier inꝙ̄ taliter diſpoſita viſa eſt mihi aſtitiſſe ſupra verticem. i. ſummitatem capitis. Ubi duo no
tabis puer. Primum ꝙ dicit ſignanter viſa eſt aſtitiſſe: non autem aſtitit. Per hoc enim innuit ſe per fan
taſiam ⁊ fictionem loqui. Sicut Virgilius locuturus per fictioneꝫ poeticam verbum aliquod premit-
tit per quod ſe ab hyſtorica veritate diſcedere ſignificat: dicẽdo vt fama eſt vt perhibẽt aiunt. fertur ⁊c.
Supra. Scd̃m eſt ꝙ latine dicit ſupra verticẽ non ſuper Nam hoc fere obſeruant docti: vt dum res ſuperior in
Super. feriori contingit ſuper eam eſſe dicãt: vt ſuper humeros portauit te dũ vero ſpaciũ inter vtrãqꝫ eſt ſu-
pra vt ſupra caput noſtrum ſydera ſunt non ſuper. Statura ſup. erat ambigue. i. dubie ⁊ incerte diſcre
tionis. Nam ipſa cohibebat ideſt conſtringebat: vel contrahebat ſe quideꝫ nunc ideſt vno tẽpore ad cõ
munem menſuram hominuꝫ. vero pro ſed ipſa videbatur nunc ideſt alio tempore pulſare ideſt pul ando
pingere celum altum: acumine ideſt extremitate ſummi verticis. que quum extuliſſet altius ꝙ̄ ſolebat
caput ſuum: ipſum caput penetrabat ideſt penitus intrabat etiam celum: ⁊ fruſtrabatur intuitus ideſt
inſpectionem hominum reſpicientium ſe ideſt philoſophiam. ¶ Veſtes erant ⁊c. notiſſima ſunt vei ha
tertus. Quas quiſqꝫ potuit ⁊c. ſi legis abſtulerant ordo eſt: ⁊ manus violentorum abſtulerant parti-
culas veſtium quas quiſqꝫ eorum potuit ſupple auferre. Si abſtulerit ordo eſt ⁊ quiſqꝫ illorum violen
torum abſtulerat particulas quas potuit abſtuliſſe. Que dolores eius non modo nullis. hic nota mul
Non modo. tos errare legendo vllis pro nullis. Nam ſepe male auferunt negationem: poſt non modo: non ſolum:
non tantum: ne dum: non ſcientes priorem negationem non augere in ſequentia: niſi repetatur. Non
dicis ergo. Non ſolum te amo: ſed odi: quia falſum dicis. Si enim amas non odiſti. ſed dicere de-
hes. Non ſolum te non amo: ſed odi. ¶ Ordo eſt. philoſophia inquit. quis permiſit has meretricu-
las ideſt animorum illetrices more meretricularum: ſcenicas ideſt que in ſcenis verſari ſolent: accede
re ad hunc egrum. Que meretricule nullis pro non ⁊ vllis: non modo non fouent vllis remediis do-
lores eius videlicet egri: verum etiam alerent inſuper dulcibus venenis. He ſunt ⁊c. aperta ſunt ver-
ba. At pro ſed ſi veſtre blanditie ideſt molles affectationes ⁊ contractus. caret autem hec dictio blan
ditie ſingulari numero. detraherent nobis quem. i. aliquem prophanum. i. non initiatum iſtitutionibus
philoſophicis. ſolitum. i. ↄſuetum vti vulgo. i. rebus vulgaribus vel ſic vti. i. quẽadmodum ſolituꝫ ſup.
eſt fieri vulgo. i. vulgariter. ego pħa putarem eſſe ferendum. i. tollerãdum ⁊ patienduꝫ minus moleſte.
Nota de pri ma perſona. Aduerte de prima pſona licere nunc ſingulariter nunc pluraliter loqui vt hic philoſophia de ſe loquẽs
nobis dixerat: ⁊ ſubiungit putareꝫ ſingulariter. Quippe quia certe opere mee ideſt operationes ⁊ cure:
Opera. nihil lederentur in eo: ideſt in tali qui eſt vſus non ſit. Opera opere aliquando eſt operarius: aliquando
operatio diligens: opus autem eſt quod fit per operam vnde locamus operas noſtras ⁊ vendimus ope
ratio diligens: opus autem eſt quod fit per operam vnde locamus operas noſtras et vendimus opera
Solet parabolice dici opera eſſe matrem operis Nunc vero ⁊c. Hic animaduerte lector obſeruatum
eſſe decorum quod ſupra diximus in affectione loquentis. Quia enim philoſophiam inflammatum
ira dixerat author: ideo nunc ei ſermonem obruptum ⁊ iraſcenti congruum atribuit ſicuti Virgilius
eneidos primo. quos ego ſed motos preſtat componere fluctus. Et Teren. in eunucho. Ego ne illam
que illum: que me que non: ⁊ ſexcentis aliis locis. Eſt ergo apoſiopiſis: ideſt reticentia facta propter
iram animi. Poſſit autem multis modis compleri. Aut ſic. Nunc vero nutritum eleaticis ſtudiis
⁊ achademicis: nequaqꝫ ferendum eſt abduci. Aut potius ſic. hunc vero eleaticis ſtudiis enutrituꝫ
audetis nobis ſcelеſte meretricule detrahere? hoc autem modeſte ſuppreſſit. Unde addit. ſed ſyre-
nes: ideſt animoruꝫ illectrices ⁊ deceptrices cantationibus veſtris dulces vſqꝫ in exitium: ideſt vlti-
mam vite exitionem hoc eſt mortem abite potius ꝙ̄ ſupple cogitatis me in vos ſeuire: aut male de
vobis proloqui: hũc ꝙ̄ hunc noſtrum decipiatis: et relinquite eum curandum et ſanandum meis: ideſt
philoſophicis muſis ideſt inuentionibus aut modulis. Ne quid autem pretermittam: elea ⁊ achade-

mia loca ſunt i qu bus maximopere viguerunt philoſophi. Nam eleam phoceuſium coloniam zeno pa- Eleatici.
triam habuit:⁊ Leucippus:achademiam athenienſem Plato inhabitabat. Eſtqꝫ vt laercius docet acha- Achademi.
demia locus in ſuburbano athenienſi nemoroſius a quodam heroe achademo nomine ſic appellatus.
Eandem Speuſippus zenocrates pluresqꝫ alij poſtea coluerunt:ſed pergo ille chorus: ideſt cetus poe-
ticarum muſarum increpitus ideſt cum crepitu ⁊ acerbitate reprehenſus effectus meſtior ideſt paulo-
poſt ꝗ̄ ſolebat meſtus vel aliquantulum deiecit humi ideſt ad humum. vultum ideſt oculos ſuos. Vul- Vultus
tus enim proprie eſt qualitas faciei que voluntatem hominis prodit. vnde a volando deducitur:⁊ con-
feſſus ideſt proteſtās verecundiam propter reuerentiam philoſophie incuſſam rubore:exceſſit triſtis li-
men:ideſt lignum limum hoceſt tranſuerſum in hoſtium carceris. ¶ At ego cuius acies.i.acumen ocu-
lorum merſa ideſt obrupta lachrymas caligarat ideſt caligauerat: hoc ē tenebris obſcurata fuerat ita
vt non poſſem dignoſcere que nam eſſet hec mulier auctoritatis tam imperioſe ideſt tantum cupide im-
perij vel tam ſuperbe imperantis. Ego obſtupui ⁊ cepi ideſt incepi tacitus ideſt tacens expectare: ideſt
obſeruare ⁊ hoc dico viſu meo defixo in terras: quidem ideſt quam rem ipſa eſſet actura deinceps ideſt
poſtea. Illa accedens tum ideſt tunc propius. conſedit ideſt locum cepit in extrema parte mei lectuli:⁊
intuens meum vultum grauem ideſt grauatum luctu atqꝫ deiectum in humū merore ideſt propter me-
rorem:eſt conqueſta de perturbatione noſtre mentis his verſibus qui ſequuntur.

¶ Metrum ſecundum primi libri. Loquitur Philoſophia.

Heu ꝗ̄ precipiti merſa profundo
Mens hebet: et propria luce relicta
Tendit in externas ire tenebras:
Terrenis quotiens flatibus acta
Creſcit in immenſum noxia cura.

¶ Sanctus Thomas.

Heu ꝗ̄ precipiti merſa profundo. hic incipit metrum ſecundū hu-
ius primi quod voca-
tur metrum dactilicū
a pede predominante:
⁊ dicitur tetrametrū a numero pedū:
a terras quod eſt quatuor quia quat-
tuor pedes continet. Et dicitur hi-
percataleticum propter ſyllabā ha-
bundantem poſt duos pedes in me-
dio verſus. Verbi gratia. Primus
pes eſt heu ꝗ̄: ſecūdus precipiti. ſed
ſyllaba ti. huius nominis precipiti.
ſuperabundat. tertius eſt merſa pro.
quartus fundo. Similiter eſt i alijs.
In hoc ergo metro philoſophia de-
plangit ſtatum Boetij dolēdo de per-
turbatione mentis eius: ⁊ facit duo. Primo vniuerſaliter philoſophia deplangit perturbationem men-
tis hominum. Secundo ſpecialiter conuertit planctum ſuum ſuper Boe. ibi. Hic quondam. Primo
dicit. Heu ꝗ̄: ideſt ꝗ̄tum mēs hominum hebet ideſt obſcuratur merſa precipiti profundo ideſt cura
rerum temporalium que precipitant hominem: ⁊ talis mens relicta propria luce ideſt contemplatione
tendit: ideſt laborat ire in tenebras externas ideſt in ignorantias exteriores. Hoc autē contingit homi-
ni quotiens ſup. mens acta: ideſt agitata terrenis ſtatibus: ideſt proſperitatibus vel euentibus cura: id
eſt ſollicitudo rerum temporalium. noxia ideſt nociua creſcit in immenſum: ideſt ſupra modū. ¶ Nota
ꝙ in nobis eſt duplex virtus: rationalis: et ſenſualis. ſenſus autem ſemper aduerſatur rationi: qꝛ caro Virtus du-
concupiſcit aduerſus ſpiritum: ⁊ ſpiritus aduerſus carnem. Cum autem ſenſualitas vincit rationem plex
tūc homo eſt i malo ſtatu regiminis ⁊ efficit̄ beſtialis. Unde Albertus ſuper. iij. de anima dicit. Tur-
pe eſt nobis abijcere regimen ſuperioris ⁊ inducere regimen inferioris virtutis quod nobis commune
cum beſtijs. Ideo ſcribitur. iij. Ethicorū in antiqua tranſlatione. Valde conandum ⁊ laborādum eſt
nobis vt virtus noſtra concupiſcibilis ſubiecta ſit rationi. Quēadmodū enim pueri peruerſe viuunt
ſi non a ſuis pedagogis fuerint coacti ad recte viuendum: ſic appetitus ſenſualis ducit nos ad inſolen-
tiam: niſi regula rationis fuerit coartatus. Plures autem homines ſequuntur ſenſualitatem ꝗ̄ ratio-
nem inſudantes bonis exterioribus ⁊ delectationibus ſenſualibus: per que impediuntur in ſpeculatio-
ne ⁊ cognitione ſummi boni: ideo philoſophia hoc deplangens dicit in metro. Heu ꝗ̄ precipiti. Item
cum anima ingerit ſe curis rerum temporaliū profunde precipitatur ⁊ hebet: quia a cognitione rerum
⁊ ſui creatoris deſtituitur. deſtituta cadit i tenebras externas: ideſt ignorantias exteriores. ¶ Ubi no-
ta ꝙ duplex eſt ignorantia: quedam naturalis que eſt in iuuenibus ⁊ decrepitis. ⁊ vocatur ignorantia Ignorantia
interna: quia ex naturali defectu contingit. Alia eſt ignorātia que cauſatur ex negligentia hominis quā- duplex
do ſollicitatur circa exteriora: ⁊ talis dicitur externa: quia eſt extra naturam. de qua dicitur ꝙ omnes
homines naturaliter ſcire deſiderant. Prima ignorantia cum ſit naturalis non eſt vicioſa: quia turpes
a natura nemo increpat: neqꝫ bonos laudat. Secunda eſt vicioſa cum ſit per hominis negligentiam d̄
qua loquitur Boetius. ij. huius. proſa. v. Ceteris animantibus ſeſe ignorare natura eſt: hominibus ve-
ro vicio venit. Itē dixit noxia cura. Unde Sene. in prouer. Magnā partem perturbatiōis ſibi dedit q̄
exterioribus ſe iniecit. Itē ratio ⁊ intellectus dicūtur lux hoīs: qꝛ illuminant hoiem ad cognitionē cre-
atur ⁊ creatoris. Dicunt̄ aūt ꝓprie lux hoīs: qꝛ ſolū gen⁹ hoim viuit arte ⁊ rōne ex ꝓhemio metaphy.

¶ Hic quondam celo liber aperto. Hic philoſophia ſpecialiter conuertit ſe ad deplangendum Boe. ⁊ primo oſtendit quanta contemplatione Boetius quondam viguit. Secundo oſtendit quo modo deſti tutus a tali cōtemplatione ſolum de terrenis cogitabat:ibi. Nunc iacet effeto. Primo philoſophia cō mendat Boet. ab aſtronomia. Secundo a naturali philoſophia. Tertio a metaphyſica. ſecunda ibi. Quinetiam cauſas. tertia ibi. Quis voluat ſtabilem. Primo dicit. Boe. quondam liber:ideſt ſolutus a

¶ Hic quondam celo liber aperto
Suetus in ethereos ire meatus:
Cernebat roſei lumina ſolis:
Viſebat gelide ſydera lune:
Et quecunqꝫ vagos ſtella recurſus
Exercet varios flexa per orbes:
Compreſſam numeris victor habebat.
¶ Quinetiam cauſas vnde ſonora
Flumina ſollicitant equora ponti.
¶ Quis voluat ſtabilem ſpiritus orbem.

cura rerꝫ temporaliū celo ſibi aperto per cognitionem ſuetus fuit ire p rationeꝫ in ethereos meatus ideſt in motus corporum celeſtiuꝫ. ⁊ ipſe cernebat:ideſt ſpeculabatur lumia ideſt radios roſei ſolis ⁊ viſebat:ideſt cuꝫ deſiderio videbat: ſydera ideſt conſtellationem gelide:ideſt frigide lune ⁊ ipſe Boeti. victor ignorantie habebat omneꝫ ſtellam comprehenſaꝫ numeris:ideſt certis computationibus quicunqꝫ ſtella erratica exercet ideſt operabat vagos ideſt varios recurſus nunc progrediendo nunc regrediēdo ſtella inqꝫ flexa ideſt mota per varios orbes ideſt circulos. ¶ Nota ꝙ animo liberato a curis liberalibus conceſſuꝫ eſt philoſophari. ideo quedam artes dicuntur liberales:qꝛ filij liberorum: ideſt nobilium qui erant liberati a curis temporalibus talibus artibus vacabant. ideo dicit phia ꝙ Boet. quondam liber ⁊c. ¶ Notandum ꝙ dixit celo aperto. licet homo planetas celi corporaliter non attingat: tamen ſpeculatione comprehēdit. Hoc pulchre tangit Hermes trimegiſtus dicens. Magnum miraculum eſt homo et animal honorandum. hic

Homo.

anima intellectiua in naturam dei tranſit quaſi ipſe deus ſit hic per naturaꝫ anime dijs eſt coniunctus hic demonum genus nouit:terram colit:elemens commiſcetur:acumine mentis in maris profunda deſcendit:celum quod videtur altiſſimum animi ſagacitate metitur: intentionē animi eius nulla aeris caligo confundit. nec terre denſitas eius operationem impedit non aque profunditas aſpectum eius obtundit. ¶ Nota ꝙ ſol in ortu ſuo apparet roſeus propter vapores interpoſitos inter viſum noſtrum ⁊ ſolem. nam album viſum per fumum apparet rubeum. Etiam licet in meridie vapores ſint interpoſiti:non tamen apparet tunc roſeus: eo ꝙ illi vapores nō ſunt groſſi:ſed ſubtiliati calore ſolis. ¶ Nota ꝙ philoſophia dicit lunam eſſe gelidam: quod non eſt intelligendum formaliter qꝛ prie qualitates que ſunt calidum:frigidum:humidum:ſiccum:non habent locum in corporibus celeſtibus cum non recipiant peregrinas impreſſiones: ſed dicitur luna gelida virtualiter ⁊ effectiue: quia frigus ⁊ etiam humores efficit in inferioribus propter qđ noctes quibus luna preeſt ſunt gelidiores ⁊ humidiores magnis diebus. ¶ Nota ꝙ planete dicuntur habere vagos recurſus: quia mouentur duplici motu: ſcꝫ primi mobilis ab oriente in occidentem:proprio motu ab occidente in orientem:vel ideo quia quandoqꝫ apparent nobis ſtationarij:quādoqꝫ retrogradi: qñqꝫ proprij: quandoqꝫ aliquāliter remotiores. ¶ Nota ꝙ ſtella erratica dicitur flexa:ideſt mota per varios orbes circulorꝫ:ſcꝫ deferentis ⁊ epidicli ratione: quorum circulorum nunc dicūtur progreſſiui: nunc retrogradi:nunc ſtationarij vt dictum eſt: ⁊ habet videri in theorica planetarum vel aſtronomia. ¶ Quinetiam cauſas. Hic commendat eum ex parte naturalis philoſophie dicens. Quinetiam pro certo Boetius ſolitus fuit rimari ideſt ingrere cauſas. vnde:ideſt propter quas cauſas ſonora flamina: ideſt ſonoroſi venti: ſolicitant ideſt perturbant equora: ideſt planitiem ponti ideſt maris. quaſi diceret Boetius ſciuit cauſas generationis ventorum qui commouent ipſum mare. ¶ Nota ꝙ ex libro metheororꝫ patet ꝙ ventus generatur ex vapore calido ⁊ ſicco eleuato per calorem ſolis. qui perueniens ad locum nubium frigiditate nubis repercutitur ⁊ repercuſſus fertur in latus: ⁊ facit ſonum impellendo aerem: ⁊ quia aqua faciliter eſt diuiſibilis de facili cedit ⁊ reuerberatur per ventos. vel aliter poteſt intelligi. Antiqui enim dixerunt ꝙ ideo venti turbant mare:quia in ipſo mari generantur venti qui non exeunt: ſed faciunt fluxum maris:licet hec opinio non ſit vera: quia mare fluit ⁊ refluit tempore determinato: ſicut bis in die naturali. venti autem generantur tempore indeterminato. ¶ Quis voluat ſtabilem. hic philoſophia commendat Boetium a metaphyſica et iterato a naturali philoſophia dicens. Boetius etiam ſolitus fuit rimari quis ſpiritus:ideſt intelligentia voluat motu diurno ſtabilem orbem firmamenti. vel etiam cur ſydus ſolis vel aliud habens ortum ⁊ occaſum. caſurum in hyſperias vndas: ideſt in aquas maris occidentalis. ſurgat: ideſt iterum oriatur: ab ortu rutilo: ideſt ab oriente ſplendido: quaſi dicat Boetius ſolitus erat inquirere cur ſtelle que in occidente videntur occidere iterum reſurgant in oriente: etiaꝫ ſolitus erat rimari quis temperet placidas horas veris: ideſt temporis vernalis vt ornet terram roſeis floribus. Quis dedit: ideſt ordinauit. vt autumnus fertilis anno pleno:ideſt fecundo. influat: ideſt influentiam faciat grauidis vuis:ideſt botris repletis. etiam erat ſolitus reddere:ideſt aſſignare varias cauſas latentis nature ideſt rerum naturalium. ¶ Nota ꝙ omne quod mouetur ab alio mouetur: ex ſeptimo Phyſicorum. ergo celum ab alio mouetur. Mouetur autem celum a duplici motore per cōmentatorem. xij. Metaphyſice

Sol roſeus.

Luna gelida.

Motus celi.

ab vno coniuncto ⁊ appropriato qui vocatur intelligentia a quo mouetur effectiue. ab alio motore ſe-
parato qui eſt deus a quo mouetur in ratione finis. Item dicit orbem celeſtem eſſe ſtabilem. licet enim
moueatur ⁊ mutet locum ſecundum partes:non tamen ſecundum totum; ⁊ quantum ad hec dicit eſſe
ſtabilis ideſt immobilis. Item cauſa quare ſtelle que occidunt iterum oriantur non eſt alia niſi motus
circularis primi mobilis:qui ſecum rapit omnes ſtellas tam fixas ꝙ erraticas. Item heſperus eſt ſtella Heſperus.

Uel cur eſperias ſydus in vndas
Caſurum rutilo ſurgat ab ortu.
Quis veris placidas temperet horas:
Ut terras roſeis floribus ornet.
Quis dedit vt pleno fertilis anno
Autumnus grauidis influat vuis.
Rimari ſolitus: atq; latentis
Nature varias reddere cauſas.
Nunc iacet effeto lumine mentis:
Et preſſus grauibus colla cathenis:
Decliuumq; gerens pondere vultum:
Cogitur heu ſtolidam cernere terram.

que de veſpere ſequitur ſolē occiden-
tem a qua ſtella mare occidentale di-
citur heſpericū eo ꝙ ſol ⁊ heſperus
ibi ſe mergant:non ꝙ ita ſit ſed quia
vulgares ſic opinātur cum enim ſtel-
le occidunt propter interpoſitionem
maris inter viſum ⁊ ſtellas videntur
ſtelle mergi in mare. Item tēpus ver-
nale dicitur placidum:quia eſt conue-
niēs vite hominis. Eſt enim tempus
veris calidum ⁊ humiduʒ in quibus
conſiſtit vita ex libro de morte ⁊ vita
Et ideo illo tempore producūtur flo-
res. Nam materia florum eſt humi-
dum aqueum ſubtile bene coctum a
calido aereo. Quia igitur in vere no
no dominatur calidum aereum ⁊ hu-
midum aqueum ſubtile quod parua
indiget digeſtione ideo in vere cuius
calor temperatus eſt: flores produ-
cuntur. Item vitis multuʒ abundat
de humido aqueo ⁊ groſſo:cuius ſignum eſt: quia tempore putationis diſtillat ab eis quaſi humiduʒ la-
chrymale. Tale autem humidum groſſum multum reſiſtit digeſtioni: ideo vue ad maturitatem tarde
proueniunt: ſcilicet tempore autumni. Item Boet. conſueuit reddere cauſas latentes rerum naturali-
um quod fuit indicium felicitatis. Nam ſecunduʒ Uirgil. Felix qui potuit rerum cognoſcere cauſas.
C Nunc iacet effeto. Hic oſtendit philoſophia quomodo Boetius deſtitutus predicta ſpeculatione in
terrenis cogitabat dicens. Nunc ideſt pro tempore doloris Boet. iacet ideſt proſtrat⁹ eſt effeto: ideſt
euacuato lumine ideſt ſpeculatione mentis: ipſe preſſus colla ideſt ſecundum colla grauidis cathenis
paſſionum que mentem grauant:gerenſq; decliuum vultum ideſt inclinatum pondere amiſſionis reruʒ
temporalium. heu cogitur cernere terram ſtolidam ideſt bona terrena: que homines ſtolidos efficiunt.
C Nota cathena eſt ferreum inſtrumentum quo aliquid contra ſuam naturam detinetur. Quattuor
autem effectus qui ſunt gaudium:ſpes:timor dolor:ſimilitudinarie dicūtur cathene:quia animum ho-
minis detinent ⁊ contra ſuam naturam ⁊ rationem ad illicita trahunt. Nam ratio ſemper deprecatur
ad optima ex.i. Ethi. Et propterea Boe. in fine huius primi hortatur fugam paſſionum:ibi. Tu quoq;
ſi vis. C Item nota nō eſt eſtimandum ꝙ Boe. ſic eſſet ita euacuatus lumine mentis. ſicut littera ſonat.
quia alias fuiſſet inſufficiens pro compoſitione huius libri:ſed philoſophia loquitur hic compaſſiue. Il-
le enim eſt merus ſtultus qui inclinat ſe ad terrena diligendo ipſa ⁊ non eleuando intellectum ſuum ad
ſpeculabilia:qualis non fuit Boe. vnde dicit Aug. Tales ſunt homines qualia ſunt ea que diligūt:quia
dilectio tranſmutat diligentem in ſimilitudinem rei quam diligit. hec Marguardus.

C Aſcenſius.

Eu ꝙ precipiti ⁊c. Carmen hoc ſecundum primi libri eſt lyricum: ſic dictum eo ꝙ Nota.
ad lyram cani poteſt. Quocirca:quia ſequentia fere lyrica ſunt dicam hic in gene-
rali tria. Primum que ſit materia lyrici carminis. Secūdum quod decorum. Ter- Lyrici cāminis materia.
tium quibus nominibus ⁊ cur tot ⁊ tam diuerſis ſoleant nominari. Primuʒ docet
Horatius in de arte poetica his verbis. Muſa dedit fidibus diuos:puroſq; deo-
rum. Et pugilem victorem ⁊ equum certamine primum. Et iuuenum curas:⁊ libe-
ra vina referre. Donatū eſt inquit fidibus ideſt lyricis cordis cantare diuos ⁊ he-
roas olympiacos ⁊ chriſtiano more deum ⁊ ſanctos eius:quia lyrica carmina fere
hymni ſunt. Item pueros ideſt filios deorum vel heroas:⁊ athletam ſeu pugilem
victorem ⁊ equum in curulu certamine vincentem. Et curas ideſt amores iuuenuʒ
⁊ libera vina ideſt commeſſationes ⁊ ebrietates que faciunt homines liberius loqui. Et vt paucis dicā
lyricum carmen deſiderat aut modeſtam laudationem: aut non amaram irriſionem ne iambicum fiat.
C De decore ſatis dictū eſt ſi applicetur. Oportet enim precipue vt carmē materie quadret:⁊ qualitas Decorum
carminis qualitati perſonarum vt materie iucunde detur verſus fluidus:non ſtridulus: non impedit⁹
monoſyllabis aut ſpondaicis pedibus qui grammaticem prefe ferunt. Singulis autem carminibus
ſuum decorum eſt ſeorſum annotandum. C Tertium quod de nominibus lyricorum carminum eſt faci-
le patebit ſi nouerimus duplicia eſſe eorum nomina generalia ⁊ ſpetialia. Generaliter dicuntur a lyra Nomia lyricorum.
lyrica:a cantando dicunt latine cātica:ſeu carmina:grece ode: aut pſalmi a laudatione dicunt hymni.

Spetialia ãt noīa ſumũtur a multis ab īuentore: vt aſclepiadeũ ab Aſclepiade: glyconicũ a glycone ⁊ pindaricum a pindaro: ſapbicũ ab inuẽtrice que dicta eſt ſapbo ⁊ ſic de aliis. A pede predominante: vt dactilica iambica: ſpondaica. A connexione genere carminum. Quia ſi in oda: ſeu verſu lyrico: non eſt niſi vnum genus carminis tunc dicitur monocbolos ſi duo dicolos: ſi tria tricolos: ſi quattuor tetracolos. Item a reuerſione: quia poſt vltimum genus carminis reuertitur ſemper ad primum. ſeruandus enim eſt ſemp vnus ⁊ idẽ ordo. ſi ergo vnũ eſt genus carminis: tunc oda non babet reuerſionem: ſed continuum proceſſum: ſi duo dicitur diſtropbos a dis quod eſt duo ⁊ tropbi conuerſio. Si tria triſtropbos. Si quattuor tetraſtropbos: vix plura inuenies connexa. Item ſingula carmina ſumunt nomina ab inuentore a pede predominante: ⁊ a numero pedum: ⁊ a numero ſyllabarum. vnde ſapbica ab vndecim ſyllabis bendecaſyllaba dicuntur. A numero autẽ pedum ita. ſi duo duntaxat ſunt verſus dicitur dimeter: ſi tres trimeter: ⁊ ſic conſequenter. Sed boc ſciendum q̄ in iambicis duo pedes propter eorum celeritatem vnam menſuram faciunt. vnde iambica ſex pedum trimetra dicuntur. Nec in generali diximus nec repetenda ſunt. In ſpetiali autem preſens oda eſt monocolos. dactilica. tetrametra: ⁊ niſi vltimus pes ſpondeus eſſet aſclepiadea. Eſt monocolos: quia vnum eſt genus carminis. Eſt dactilica: quia ſepe tres ſunt dactili ⁊ duo ſpondei. Eſt tetrametra: quia quattuor ſunt pedes: ⁊ ſyllaba abundans propter quam dicitur bypercatalectica. Conſtat autem ex primo pede dactilo vel ſpondeo. ſecundo dactilo et interdum ſpondeo: ⁊ ſyllaba abundante que ſit vltima dictionis ſi ſuauem vis babere ſonoritatem. tertio dactilo. quarto ſpondeo vel eius loco trocbeo: quia in omni verſu vltima ſyllaba communis eſt. Uitande ſunt dictiones monoſyllabe in fine ⁊ crebra colliſio litterarum per vocalem ſequentem aut in aliam vocalem. Materia eſt congrua: quia continet laudem Boetii. Omnia autem ſatis expoſita ſunt in commentariis ſuperioribus: que ſi ſancti thome ſunt: neſcio cur adiectum ſit

Quam.

bec Margnardus. Pauca tamen grammaticalia addam. Quorum vnum ſit q̄ bec dictio q̃ tripliciter accipi ſolet pro eo q̄ eſt quantum et boc cum poſitio figurate boc eſt cuꝫ ammiratione aut indignatione aut ſimili affectione pro quanto ⁊ id rarius cum comparatiuo pro valde: et id cum ſuperlatiuo quod ſepe euenit. Cum poſitiuo vt bic beu q̃ precipiti ideſt quantum precipiti ⁊c. cum comparatiuo apud Uirgilium. Quam magis illa tremens tanto magis aſpera flãmis. q̃ magis ideſt quanto magis cum ſuperlatiuo: vt vir q̃ optimus: ideſt valde bonus: vbi barbare dicunt peroptimus. Preſſius colla greca eſt locutio: poetis non oratoribus conceſſa: que ſi per nomina ſiat ſynedocbe a ſermo diceretur

Greca locutio.

qui banc differentiam obſeruat. vt quotiens per verba aut participia ſiat grecam figuram dicat quotiens per nomina ſinecdocbem vt bec ſatis ſint.

Proſa ſecunda libri primi.

Sed medicine iquit potius tempus eſt q̃ querele. Boeti. Tum vero totius in me intenta luminibus. Phi. Tu es ne ille ait noſtro quõdam lacte nutritus: noſtris educatus alimẽtis: q̄ i virilis animi robur euaſeras. Atq talia ꝯtuleramus arma: que niſi prius abieciſſes inuicta te firmitate tenerentur. Agnoſcis ne me? Quid taces? Pudore an ſtupore ſiluiſti? Mallem pudore: ſed te vt video ſtu-

Proſa ſecunda libri primi.

Sanctus Thomas.

Sed medicine inquit potius. Hic incipit ſecunda proſa bui⁹ primi in qua pbiloſopbia inuectigat morbum Boetii in quibuſdam ſignis. ſecundo conſolatur ipſuꝫ ne deſperet. Secunda ibi. Cũq̄ non. Primo dicit pbiloſopbia. O Boe. ego poſſem multa cõqueri de perturbatiõe mentis tue: ſed tũc potius medicine tempus eſt q̃ querele vero pro ſed tum. ideſt tũc mulier illa intenta in me totis luminibus ideſt oculis ait. Es tu ne ille qui quondam tempore iuuentutis nutritus noſtro lacte ideſt facilibus documentis in etate autẽ perfecta educatus ideſt nutrit⁹ noſtris alimentis ideſt doctrinis difficilioribus euaſeras ideſt perueneras in robur ideſt in fortitudinem virilis animi: atqui pro certo nos contuleramus tibi arma talia ideſt documenta: que niſi prius abieciſſes per obliuionem ipſa tuerentur te inuicta infirmitate. dicit pbiloſopbia. Agnoſcis ne me quid taces ſiluiſti ne pudore. i. verecundia: an ſtupore. i. mẽtis alienatiõe: ego mallem. i. magis vellẽ te ſiluiſſe pudore: ſꝫ vt ego video ſtupor oppreſſit te. Nota q̄ pbiloſopbia deplangendo Boe. non facit longam moram ne Boe. deſperet ſuper infirmitate ſua

Medicus.

ergo dicit pbiloſopbia magis eſſe tempus medicine q̃ querele. Item boni medici eſt totis oculis diligenter reſpicere faciem infirmi eo q̄ facie magis apparent ſigna prenoſticationis infirmitatis: ideo pbiloſopbia dicitur eſſe intuita Boetii. totis luminibus. Item per arma pbiloſopbie intelliguntur precepta pbiloſopbicalia: que perſuadent minime extolli in ꝓſperis: nec deprimi i aduerſis. Hortatꝰ eñi nos pbia ad magnitudiñe. magnanimus autem eſt qui contra deformes inſultus fortune vnanimi mentis conſtãtia militat. de bis ⁊ ſimilibus preceptis pbiloſopbie Boe. oblitus fuit ꝓpter dolorẽ. No. taci

turnitas qn̄doq̄ prouenit ex pudore: qn̄q̄ ex ſtupore. qn̄ enim manifeſtatur alicui aliquid qđ vellet ce/lari ipſe efficitur verecundus ⁊ oculi eius deprimuntur: facies eius rubet ⁊ auertitur ⁊ lingua eius in loquendo ligatur. ¶ Notandum ꝙ ſtupor vno modo eſt abundans ammiratio mentis vt ibi papa ſtupor mundi. Alio modo eſt mentis alienatio: ⁊ ſic accipitur in propoſito ⁊ inducit taciturnitatem. Ex quo enim motus lingue eſt ſecundum conformitatem ad fantaſiam turbatur fantaſia ſicut cōtingit in alienatione mentis prepeditur lingua in loquendo ergo dicit philoſophia pudore aut ſtupore ſiluiſti: ⁊ quia taciturnitas proueniēs ex ſtupore deterior eſt q̄ que cauſatur ex pudore cum ipſa cauſet ex aliquo defectu interiori: ideo dicit phia malles pudore ſiluiſſes. Nota ſecundū Hug. pudor eſt corporis: ſed pudicitia eſt mentis. Eſt aūt pudor verecundia ex aliquo caſu innata: non auferens memoriam ſed impediens linguā. Stupor autem eſt caſus memoriam auferens ⁊ linguam impediens: ⁊ peius eſt tacere ſtupore q̄ pudore: q2 melius eſt memoriā retinendo non loqui q̄ loqui ⁊ memoria carere.

Taciturnitas. — *Stupor.* — *Pudor.* — *Pudicitia.*

por oppreſſit. Boet. ¶ Cumq3 non modo tacitum: ſed elinguem prorſus me mutūq3 vidiſſet: admouit pectori meo leuiter manum. P. Et nihil īquit periculi eſt: letargum patitur communem illuſarum mentium morbum. Sui pauliſper oblitus eſt. Recordabitur facile ſui: ſiquidem nos ante cognouerit.

Nota philoſophia dicit Boetium habuiſſe nutritum ſuo lacte: per nutrimētum lactis intelligitur triuium: ſcilicet grammatica: loica: ⁊ rethorica: quibus iuuenes ſunt ſeriatim informandi tanquam facilibus documentis ſicut puer lacte nutrimēto molli ⁊ facilis digeſtionis vtitur. Sed per hoc ꝙ dicit in virilis animi robur euaſeras ſcilicet ad ſcientiam mathematicam. ⁊c. qua tanquam per ſcientiam magis ſubtilem homo perfecte etatis efficitur. Nota philoſophia contulit. Boetio arma non corporalia: ſed ſpiritualia. ſicut ſunt virtutes intellectuales quas enumerat Ariſtoteles. vi. ethico. Et ſunt illa intellectus: ſapientia: ſcientia: ars: ⁊ prudentia. Et ſimiliter virtutes cardinales que ſunt quattuor: ſc3 prudentia: iuſticia: temperantia: ⁊ fortitudo. Et dicuntur cardinales: quia quandam principalitatem ſibi vendicant: ſcilicet materiam circa quam habent fieri. Illa enim arma abiecit Boe. quando temporalibus adheſit appetitiui ſenſitiuo annuens ⁊ ab attentione celeſtium ſequeſtratus. Et de iſtis armis dicit apoſtolus Abijcite ergo opera tenebrarum ⁊ induimini arma lucis: ſic vt in die honeſte ambulemus. ¶ Cumq3 non modo tacitum. Hic philoſophia conſolatur Boetium ne deſperaret. dicens. Cum philoſophia vidiſſet me non modo ideſt non tantum tacitum: ſed prorſus ideſt totaliter elinguem: q3 pro ⁊ mutum: illa admouit: ideſt appoſuit pectori meo leuiter manum ⁊ inquit ideſt dixit. nichil periculi eſt circa hūc hominem ipſe patitur letargum. ideſt morbum obliuionis: morbū in quam communem mentium illuſaru3 ideſt deceptarum ⁊ ipſe pauliſper: ideſt modicum eſt oblitus ſui: ſed facile ſui recordabitur. ſiquidem pro certo cognouerit nos philoſophiam ante ideſt prius: quod vt ipſe poſſit facere tergamus lumina. ſcilicet oculos eius caligantia nube ideſt obſcuritate rerum mortalium ideſt temporalium. hec dicit philoſophia. veſte ſua contracta ideſt conuoluta in rugā ſiccauit oculos meos fletibus inundantes ideſt humectantes. ¶ Nota ꝙ tacitus eſt ille qui non loquitur: licet habeat poteſtatem lingue ad loquendum ſed elinguis ⁊ mutus dicitur ille qui non ſolum nō loquitur: ſed etiam non habet poteſtatem lingue ad loquendum: ⁊ talis fuit Boetius propter ſtuporem ideſt mentis alienationem: ¶ Nota ꝙ philoſophia innuens ſe eſſe bonam medicam conſolabatur Boetium dicens. nihil periculi eſt in homine iſto. quia ſecundum Sene. in libro de clementia ad Neronem. Mali medici eſt deſperare ne curetur eger. ¶ Nota ꝙ letargia eſt infirmitas cauſata ex oppreſſione cerebri cum obliuione: ⁊ iungitur continuo ſomno: ⁊ ſic letargus eſt morbus inducens obliuionem ⁊ ſomnum. Inde letargicus: ⁊ eſt homo qui patitur tale morbum ⁊ dicitur a lethe quod interpretatur obliuio. Etia3 lethe eſt fluuius infernalis Boetius ergo patiebatur letargum. i. morbum obliuionis: quaſi precepta philoſophie in memoria habuiſſet nunquam de amiſſione rerum temporalium doluiſſet. Item dicit letargū eſſe morbum illuſarum mentium quia mens illuſa eſt: vbi ratio eſt ligata propter defectum fantaſie: ſicut in freneticis vel propter defectum memorie ſicut in letargicis. ¶ Notādum homo componitur ex anima immortali ⁊ corpore mortali ſed quia Boe. oblitus fuit bonorum anime: ideo dicitur fuiſſe ſui oblitus non totaliter ſed pauliſper. quia adhuc curam habuit de bonis terrenis que reſpiciunt corpus. Item homo per philoſophiam habet ſuipſius perfectam cognitionem. Ad cognoſcendum autē illud quod per philoſophiā cognoſcitur oportet primo philoſophiam cognoſcere: ideo dicit philoſophia. recordabitur ſui facile ſi nos prius cognouerit. Item per veſtes philoſophie in rugam contractas intelliguntur precepta philoſophicalia in vnum volumen congregata: ſicut in libro iſto: quibus ipſa philoſophia Boetium conſolatur. ¶ Nota ꝙ ad medicum infirmum curare volentē plures requiruntur conditiones. Primo vt qualitates ⁊ ꝯditiones reſpiciat: ⁊ vt humores nocentes cognoſcat. Secundo ad loquendum commoueat. Tertio ſi preualida egritudine obmuteſcat: vt manum corpori infirmi adhibeat. Quarto vt eum verbis conſolatorijs reficiat ſic philoſophia vidēs dolores Boetij. Primo eum inſpexit. ſecundo ad loquendum mouit. tertio manum ſuam corpori appoſuit; ⁊ quarto verbis conſolatorijs refecit.

Arma. — *Tacitus.* — *Elinguis.* — *Letargia.* — *Homo.* — *Medicus.*

Quod vt poſſit agnoſcere pauliſper lumina eius mortalium rerū nube caligantia terga mus. P. Hec dixit. Oculos meos fletibus inundantes contracta i rugaꝫ veſte ſiccauit.

Metrum tertium libri primi.
Loquitur Boetius.

Tunc me diſcuſſa liquerunt nocte
tenebre:
Luminibuſq; prior rediīt vigor.
Ut cum precipiti glomerentur
ſydera coro
Nymboſiſq; polus ſtetit imbribus
Sol latet: ac nūdum celo venientibus aſtris
Deſuper in terram nox funditur.
Hanc ſi trahitio boreas emiſſus ab antro
Uerberet: ⁊ clauſum reſeret diem:
Emicat: ⁊ ſubito vibratus lumine phebus
Mirantes oculos radijs ferit.

Aſcenſius.

Sed medicine inquit ⁊c. Hec proſa ſatis clara eſt ⁊ non negligēter declarata: qua propter fruſtra longus eſſem. Meminerit tamen iuuenis lector illas duas voculas medicine et querele hoc loco potius eſſe datiui caſus ꝙ genitiui. Non enim pulchre dixeris tempus eſt ſtudij: ſed tempus ſtudendi: vel tempus eſt ſtudio ideſt ad ſtudium. Non eſſet tamen omnino incongruum ſi dicatur tempus ſtudij. Sciat autem illic. Siquidem nos ante cognouerit: ſi quidem diuiſum eſſe legendum. Sunt enim due dictiones. et ordo eſt. Recordabitur facile ſui. Recordabitur inꝙ quidem ideſt certe ſi cognouerit ante ideſt prius nos. Multi in eo vocabulo errant et interpres etiam hoc loco. vide Uallenſem.

Sanctus Thomas.

Metrum tertium primi libri.

Tunc me diſcuſſa. Hic incipit tertiū metrum huius primi lib. cuius prim⁹ verſus vocatur metrum dactilicum exametrum ſecundus dicitur metrum alcmanicum ab inuentore tetrametrum a numero pedum dactilicum a pede predominante ⁊ cathalecticum quia nulla ſyllaba abundat nec deficit. In hoc metro Boet. declarat per quoddaꝫ ſimile quomodo remotis impedimentis vigorem cognitionis recuperauit ⁊ eſt talis ſimilitudo. Sicut coro flāte nubes generantur: ⁊ per interpoſitionem nubium ſol ⁊ alia nobis occultātur: ſic aduerſitate imminente homo afficitur diuerſis paſſionibus obſcurantibus intellectum: ⁊ ſicut auſtro flante nubes diſſoluūtur ⁊ radij ſolares reperiūtur; ſic aduerſitate adueniente conſolatione philoſophica paſſiones ſedantur ⁊ intellectus illuminatur. Dicit ergo in littera. Tunc cum philoſophia terſit oculos meos tenebre liquerunt me diſcuſſa nocte ideſt obſcuritate ⁊ prior vigor cognitiōis rediīt luminibus meis: ideſt oculis: vt pro ſicut ſol latet ideſt occultatur cū ideſt quando ſydera ideſt ſtelle glomerantur ideſt inuoluuntur precipiti coro ideſt tali vento. ⁊ polus ideſt celum ſtetit. ideſt ſtare videtur nymboſis imbribus. ideſt pluuijs nubiloſis: ac pro etiam nox. ideſt obſcuritas funditur deſuper. ideſt de nubibus in terram mundum. ideſt non adhūc aſtris ideſt ſtellis venientibus: ideſt apparentibus in celo. Si boreas emiſſus a trahicio antro ideſt traicie regionis verberet ideſt depellat hanc noctē ideſt obſcuritatem ⁊ reſeret clauſum diem: tunc phebus ideſt ſol emicat ideſt lucet ⁊ vibratus ideſt fortificatus lumine ſuo ferit ideſt percutit oculos hominuꝫ mirantes ſubito lumine ſolis poſt tenebras. No. philoſophia trahit hominem ab obſcuritate ignorantie ad lucem ſapientie ex libro de pomo Ariſto. et etiam per metriſtam. Ars hominem firmat nec ſinit eſſe maluꝫ. Et ergo cum philoſophia ſiccaſſet oculos. Boetius fugatis tenebris ignorantie rediīt vigor intelligentie. Nota quattuor ſunt venti principales qui flant a quattuor partibus mundi ſcilicet oriente: occidente: ſeptemtrione: ⁊ meridie. quoruꝫ quilibet habet duos collaterales: ⁊ ſic ſunt duodecim venti qui his verſibus continentur. Flant ſubſolanus vulturnus et eurus ab ortu. Atq; die medio notus heret ⁊ affricus auſtro. Circius occaſuꝫ zephiruſq; fauonius afflant. Sed veniunt aquilo boreas ⁊ corus ab arcto. Corus ergo eſt ventus quo flante generantur nubes: ⁊ conglomerantur ſydera ſic ꝙ per nubes occultantur. Nota ꝙ polus eſt ſtella que ſemper in eodem loco videtur. ſed hic polus ponitur pro firmamento tāꝙ pars pro toto per ſinecdochem. Nota ꝙ polus ideſt celum dicitur ſtare quando eſt obductum nymboſis imbribus. non ꝙ ſtet ſed quia motus eius tunc nobis non apparet motum enim celi non percipimus niſi per motum alicuius ſtelle: cum autem celum eſt copertum obſcuris nubibus nulla ſtella videri poteſt. Nota ſecundum Hug. nymbus eſt nubium denſitas ex intempeſtate orta: ⁊ ſic dicit Boeti. hic nymboſis imbribus ideſt denſis pluuijs et eſt ratio quia tenuis imber non impedit aſpectum aſtrorū. Nota ꝙ boreas dicitur flare ab antro traitio: quia forte regio traicie eſt cauernoſa de cuius cauernis exit vē tus generatus ex vaporibus ſiccis in terra. Nota poſtquā philoſophia terſit oculos Boe. et eoſdeꝫ a fletu lachrymarum compeſcit. reſtitutus fuit priſtino vigori. vnde oculi ipſius. Boe. vt ratio ⁊ itellectus obfuſcati erāt tenebris ignorātie cū triſtitis temporalibus adheſit ꝑpter amiſſionē reꝝ tēporalium

Venti.

Nymbus.

diuerſis fuit ſubiectus paſſionibus. Seu philoſophia oculorum caliginē abiecit:cuz ipſius intellectus illuminauit tenebras ignorantie fugando a lumine ſpirituali:vt ſcientia illuminando.

¶ Aſcenſius.

Tunc me diſcuſſa Ode ſecunda eſt dicolos diſtrophos:qꝛ continet genera carminis. Quorum primum eſt heroicum exametrum. Secundum tetrametrum ſimile alemanico: niſi qꝛ in alemanico faliſco vltimus pes ſpondeus. hic autem econtrario vltimus ſemper dactilus. De exametro prius dictum eſt. Tetrameter autem verſus alemanicus dactilicus acathaleticus conſtat quattuor dactilis ſpondei ſue:aut promiſcui.ſed vt dixi Boe. fere nouum genus excogitauit.nam in ſecundi carminis fine diceſſit ab aſclepiadio ponendo ſpondeum pro dactilo: ⁊ hic ab alemanico ponendo dactilum pro ſpondeo hic verſus raro habet ſpondeum penultimum ſed fere duos dactilos in fine. De quoruz ex ſecundo carmine huius primi ſatis patet. Et expoſitio per ſuperiores commentarios. Scias tamen lector corum ſine aſpiratione ſcribi pro vento. Nam idem etiam caurus dicitur.habet autem corus pro vento primam longam: qꝛ au ſyllaba frequēter in o longam mutatur:vt caulis colis:plauſtrum ploſtrum:maurus morus: caudex codex:caurus corus.ſed chorus pro corona ſeu congregatione pſallentium aut choream ducentiū primam corripit. Eſt autem corus ventus flans ab occaſu ſolſtitiali.⁊ authore Pli.li.ij.grandines importat.vnde hic dicitur. Nymboſiſqꝫ polus ſtetit imbribus. Ubi verbum ſtetit non ſignificat quietum fuiſſe ſed plenum ⁊ obductuz:ſicut authore Seruio apud Uirgilium cum dicit. Stant ⁊ iuniperi ⁊c.⁊ pluribus aliis locis. Boreas emiſſus dicitur ab antro trabitio:quia ventus ſeptemtrionalis eſt. Trabitia autem eſt ſub ſeptemtrione:legitur autem trabitio greco more. Reſerare eſt aperire:quia particulare cōpoſita cum dictione ſignificante clauſuram aut occultationem contrariam ſignificationem inducit vt ſero ⁊ reſero:claudo ⁊ recludo.velo ⁊ reuelo:tego ⁊ retego cōtraria ſignificant. Clauſum diem bene protulit in maſculino genere:quia hoc nomen dies quando accipitur pro tempore lucis diſtincto a nocte maſculini vt plurimum eſt generis quando vero pro tempore indifferenti tam nocturno qꝫ diurno ſemper eſt feminini generis:vt ſeruius ⁊ Ualla docent. Errant autez qui nunquam in feminino genere tempus lucis ſignificare dicunt. In plurali autem ⁊ eius compoſitum meridies ſolius maſculini ſunt generis. Cetera potiſſima ſunt nec noſtre interpretationis indigna.

Nota. — Corus. — Stare. — Reſerare. — Dies.

¶ Proſa tertia primi libri.

Haud aliter triſticie nebulis diſſolutis hauſi celum:⁊ ad hoc cognoſcendam medicātis faciez mentez recepi. Itaqz vbi in eā deduxi oculos intuitumqz defixi: reſpexi nutricem meam in cuius ab adoleſcentia laribus obſeruatus fuerā philoſophiam. Et quid inqꝫ tu in has exilij noſtri ſolitudines omniuz magiſtra virtutum a ſupno cardine delapſa veniſti? An vt tu quoqz mecum rea falſis criminationibus agiteris? Philoſop. An inquit te alumne deſererem? nec ſarcinam quam mei nominis ex liuore ſuſtuliſti communicato tecuz labore partirer?

¶ Proſa tertia primi libri.

Haud aliter triſtitie nebulis. Hic incipit tertia proſa primi libri in qua Boe. oſtēdit quomodo philoſophiam cognouerit ⁊ diuiditur: quia primo oſtēdit quomodo philoſophiam cognouit ⁊ qualiter de preſentia eius ammirari cepit:⁊ quomodo philoſophia ſibi reſpondit.ſecundo probat philoſophia perſecutionem ſapientium a vulgaribus nō eſſe nouam. ſecundo ibi. Nonne apud veteres:dicit primo Haud pro non aliter nebulis triſticie mee diſſolutis. ideſt fugatis per conſolationem philoſophie. quoniam ſicut nubes diſſoluunt per flatum boree.ſic ego Boetius hauſi: ideſt reſpexi celum. ideſt ſurſum ⁊ recepi mentem.ideſt vigorem rationis ad cognoſcēdaz faciē medicantis.i. medici. Itaqꝫ.p ergo:vbi.i.poſtqꝫ ego deduxi.i.conuerti oculos.qꝫ pro ⁊ defixi.i.ſtabiliui intuitū in eā.reſpexi nutricē meā philoſophiam. in cuius laribus ideſt ſcholis fuerā obſeruatus ab adoleſcētia.i. a iuuētute mea ⁊ inquā.i.dixi. O magiſtra omnium virtutū quid.i.ppter quid tu veniſti lapſa.i.progreſſa a ſuperno cardine.i. de celeſti porta in has ſolitudines.i.loca deſerta noſtri exilij.i.noſtre relegationis:an ideſt nunquid propter hoc veniſti vt exiſtens rea ideſt tanquaz culpabilis mecum agiteris ideſt moleſteris multis criminationibus. Illa philoſophia inquit ideſt dixit. O alumne ideſt per me nutrite an ideſt vtrum te deſererem: quaſi diceret non.nec partirer ideſt diuiderem tecum communicato labore ideſt diuiſo labore ſarcinam ideſt pondus quam tu ſuſtuliſti ex liuore ideſt ob inuidiam mei nominis.i.ratione ſapientie: atqui pro certe.non erat phas ideſt honeſtum philoſophie relinquere iter innocentis incomitatū.i.ſine comite ſup.ſi ego te dereliquiſſez ego vererer ideſt,timerem meam criminationem ideſt meam damnationē:⁊ valde perhorreſcerem quaſi aliquid nouum acciderit ſup.circa te enim pro qꝛ num.i.nunquid tu cenſes.i. iudicas primum ipſam ſapientiā eſſe laceſſitam.i.manifeſtā periculis.i.perturbationibus apud improbos mores,i.male morigeratos hoies:quaſi diceret hoc nō eſt nouū.

Sanctus Thomas.

Atqui philoſophie phas non erat incomita-
tum relinquere iter innocentis: meam ſi cri
minationem vererer ⁊ quaſi nouum aliquid
acciderit phorreſcerem. Non enim primum
cenſes apud improbos mores laceſſitam pe
riculis eſſe ſapientiam. ¶ Nonne apud vete
res quoqʒ ante noſtri Platonis etateʒ ma-
gnum ſepe certamen cuʒ ſtultitie temeritate
certauimus? Eodemqʒ ſuperſtite preceptor
eius Socrates iniuſte victoriam Mortis me
aſtante promeruit. Cuius hereditatem cum
deinceps epicureum vulgus ac ſtoicum cete
riqʒ pro ſua quiſqʒ parte raptuʒ ire moliren
tur: meqʒ reclamanteʒ renitentemqʒ velu
ti in partem prede traherent: veſtem quam
meis texueram manibus diſciderunt: arre-
ptiſqʒ ab ea panniculis: totam me ſibi ceſſiſſe
credentes: abiere. In quibus quoniam que
dam noſtri habitus veſtigia videbãtur me-
os eſſe familiares: imprudentia rata nonnul
los eoruʒ prophane multitudinis errore per
uertit. ¶ Quod ſi nec Anaxagore fugaʒ: nec
Socratis venenum: nec Zenonis tormenta:
quoniam ſunt peregrina: nouiſti. ac canios:
atqʒ ſenecas: ac ſoranos: quorum nec perue
tuſta nec incelebris memoria eſt: ſcire volui
ſti. Quos nihil aliud in cladeʒ detraxit: niſi ꝙ
noſtris moribus iſtituti: ſtudijs improboruʒ
diſſimillimi videbãtur. itaqʒ nihil eſt quod
ammireris ſi in hoc vite ſalo circunſtantibus
agitemur procellis: quibus hoc maxime pro
poſitum eſt peſſimis diſplicere. Quoruʒ qui
dem tametſi numeroſus exercitus: ſpernan
dus tamen eſt: quoniam nullo duce regitur:

Philoſophia medica. ¶ Nota philoſophia dicitur medicina. ſicut enim medicus morbo fugato ſanitatem inducit: ſic philo
ſophia ignorantia relegata vitam vtriuſqʒ ſeculi condonat. naʒ habetur in libro de pomo Ariſto. Qui
philoſophia inuenerit vitam in vtroqʒ ſeculo inuenit. ⁊ alibi. Qui me inuenerit vitam inueniet ⁊ hau-
riet ſalutem a domino ⁊ ideo dicit Boetius faciem mendicantis. ¶ Notandum ꝙ Boe. non ſolum de
Philoſophandũ continue. duxit oculos in philoſophiam ſed deficit in eam intuitum per quod innuitur: ꝙ qui vult philoſophari
oportet ſe totuʒ tradere philoſophie
per continuum ſtudium et laborem.
Nam ſicut vna yrundo adueniens
non facit ver nec vna dies calida fa-
cit eſtatem: ſic nec vna ſpeculatio phi
loſophica facit philoſophum. ¶ No
Philoſophandi tempus. ta ꝙ tempus oportunum ad philoſo
phandum eſt tempus adoleſcẽtie qḋ
innuẽs Boetius dicit cuius laribus
ab adoleſcentia fueram obſeruatus.
Nam etas hominis aſſimilatur cere
que ſi nimis ẽ mollis vel dura nimis
formaʒ ſigilli non recipit nec retinet.
ſi autem eſt temperate mollis vel du
ra figuram recipit et retinet. ſic etas
nimis tenera ſicut infantia non reci-
pit doctrinaʒ philoſophicã nec etas
nimiũ dura ſicut decrepitus: ſed etas
temperata qualis eſt adoleſcẽtia que
faciliter intelligit ⁊ intelecta memo-
rie cõmendat. ¶ Nota per lares phi
loſophie intelliguntur diuerſe ſecte
philoſophorum ſicut Ariſtot. Plato
nis: quibus Boetius ab adoleſcẽtia
fuit obſeruatus: et dicit Hug. ꝙ ob
ſeruari idem eſt ꝙ conuerſari. ¶ No
tandum ꝙ philoſophia dicitur ma-
giſtra omnium virtutuʒ quia omnes
virtutes morales docet. vt patet ex
Ethicis: ⁊ dico morales propter vir
tutes theologicas que ſũt fides: ſpes
⁊ caritas. ⁊ dicitur philoſophia dela
pſa a ſuperno cardine: quia omnis ſa
pientia a domino deo eſt. Nam ſicut
ſcribitur in prologo libri de regimi-
ne principum. Deus eſt qui diuitias
ſue ſapientie influxit animabus. ideſt
ſtudentibus tribuit gratiam cogno-
ſcendi cui nihil eſt difficile: ſine quo
nihil eſt poſſibile poſſideri. ¶ Nota
vt poſtea patebit ꝙ Boetius falſe cri
minabatur de litteris compoſitis et
ḋ impedimento delatoris: ⁊ illud qḋ
faciebat ſapiẽtia dicebatur facere ar
te magica. ideo dicit ad philoſophiaʒ
Nunquid veniſti ⁊ tu mecum rea fal
ſis criminationibus agiteris. Nota
philoſophia tãgit tres rationes pro
Philoſophia pter quas nõ debuit relinquere Boe
tium. Prima eſt: quia nutrix non de-
bet relinquere ſuum alumnum. Se-
cunda qui patitur propter aliuʒ non decet vt deſeratur ab illo. Tertia quia non decet philoſophiam
relinquere innocentem. Boetius autem fuit alumnus philoſophie ipſe patiebatur iniurias propter phi
loſophiam ⁊ fuit innocens: ergo ⁊c. ¶ Nota ſecundum Hugu. laceſſo: ideſt cum deſiderio lacero vel
vero vel iniurijs affligo. ¶ Nonne apud veteres quoqʒ. Hic philoſophia probat perſecutionem ſapiẽ
tum a vulgaribus non eſſe nouam: ⁊ hoc primo probat exemplis antiquis. ſecundo magis modernis.
Tertio oſtendit quid ſit faciendum contra inſultus vulgarium. Secunda ibi. Quod ſi nec. Tertia ibi.
Quid ſi quando contra. Primo dicit. Benedixi ꝙ perſecutio ſapientium vulgaribus ⁊ a malis non eſt
noua. Unde apud veteres ante etatem noſtri platonis philoſophia ſepe certauimus magnum certa-

men cum temeritate ſtulticie idest cum ſtultis temerarijs hominibus: eodeꝗȝ platone viuente magiſter eius. Socrates iniuſte promeruit victoriam mortis me ſibi aſtante. cuius Socratis hereditatem. ideſt ſcientie hereditarie relicta ſuis diſcipulis cum epycureum vulgus ⁊ ſtoicum ⁊ ceteri molirentur ideſt laborarent ire raptum ideſt rapere vnuſquiſqȝ pro ſua parte: ⁊ cum ipſi traherent me philoſophiam in partem prede me reclamantem ideſt contradicentem qȝ pro ⁊: renitentem ipſi diſciderunt veſtem meā quam texueram meis manibus ⁊ ablatis panniculis abierunt credentes me totam ſibi ceciſſe: ⁊ quia in illis apparuerunt quedam veſtigia noſtri habitus. ideſt prudentie: imprudentia vulgarium rata ideſt opinata ipſos meos familiares ideſt meos diſcipulos ratione ſapientie peruertit nonnullos eorum ideſt aliquos errore ideſt perſecutione prophane multitudinis ideſt indocti vulgi: ſicut vulgares ſolent peruertere doctos. ¶ Nota ꝙ ante tempus Platonis multi ſapientes perſecuti fuerunt a vulgaribus ⁊ tempore platonis Socrates magiſter eius interijt propter ſapientiam. Nam ipſe cognouit ſua ſapientia eſſe vnum deum alios autem colentes plures deos redarguit quod percipiens dux atteniensium nomine Anetus coegit ipſum bibere venenum in nomine vnius dei ⁊ nihil ſibi nocuit. Poſtea coegit ipſum bibere venenum in nomine plurium deorum ⁊ interijt. ¶ Nota mortuo Socrate diſcipuli ſui qui ſententiam ſocratis tanquam hereditariam ſibi vendicabant inceperunt diſſentire in quo magiſter eorum Socrates poſuiſſet ſummum bonum. Quidam etenim ſuorum diſcipulorum dicti epicurei dicebant ipſum poſuiſſe ſummum bonum in voluptatibus. Alij ſicut ſtoici dicebant ꝙ poſuerat in virtutibus: ⁊ quilibet eorum pro defenſione ſue opinionis rapuerat auctoritates philoſophie ipſas errore exponendo propter quod philoſophia dicit illud reclamaſſe: ⁊ ſic male exponendo ſciderunt veſtes philoſophie ⁊ particulas abſtulerunt: ⁊ quia non eſſent veri philoſophi: quia tamen videbantur eſſe multi eorum a vulgaribus occiſi ſunt. ¶ Quod ſi nec anaxagore fugam. Hic philoſophia probat perſecutionem ſapientum exemplis magis modernis dicens. O Boetij ſi non nouiſti fugam anaxagore: nec venenum ſocratis: nec tormenta zenonis: quoniam iſta ſunt peregrina: ideſt extranea ⁊ aliena. tamen tu potuiſti ſcire canios: ideſt perſecutionem canij. ac Senecas ac ſoraneos ideſt ſequaces ſoranij. quorum memoria nō eſt peruetuſta: ideſt valde antiqua. nec incelebris: ideſt non ſine gloria quos viros nihil aliud detraxit in cladem ideſt mortem niſi quod inſtituti: ideſt informati noſtris moribus ipſi videbantur diſſimillimi ſtudijs improborum. Itaqȝ nihil eſt ideſt non eſt cauſa ꝙ tu admireris: ideſt debeas admirari ſi in hoc ſola vite. ideſt amaritudine nos ſapientes agitemur ideſt vexemur procellis ideſt aduerſitatibus malorum circunſtantibus quibus nobis ſapientibus maxime prepoſitum eſt ideſt intentio diſplicere peſſimus quorum malorum ſi ſit innumeroſus exercitus: tamen ē ſpernendus: quia nullo duce ſupple rationis agitur ſed tātum rapitur errore paſſim lymphante ideſt precipitante eos ad modum lymphe temere: ideſt ſtulte ac paſſim ideſt vbiqȝ. ¶ Nota ꝙ anaxagoras: ſtulticiam hominum ſolem pro deo colentium reprehendit dicens ſolem non eſſe deum ſed lampadem ardentem. propter quod reus iudicatus eſt, in fugam compulſus: ergo dicit philoſophia. Anaxagore fugam. ¶ Nota dicit ſocratis venenum de quo dictū eſt ſupra ꝙ veneno interijt. Similiter zeno multa tormenta ratione ſue ſapientie ſuſtinuit. ¶ Nota ꝙ Canius Seneca Soranus fuerunt nobiles romani ⁊ moribus philoſophie inſtructi: ppter qđ interierūt. Vñ canij dicebātur imitatores a mgr̄o ſuo Canio. ſimiliter Soranij dicunt a Serano q fuit

ſed errore tantum: temere ac paſſim lymphā te raptatur. ¶ Quid ſi quando cōtra nos aciem ſtruens valentior incubuerit? noſtra quidem dux copias ſuas i arcem contrahit. Illi vero circa diripiendas īutiles ſarcinulas occupantur. At nos deſuper irridemus viliſſima queqȝ rerum rapientes ſecuri totius furioſi tumultus: eoqȝ vallo muniti quo graſſanti ſtultitie aſpirare phas non ſit.

poeta ⁊ eius ſequaces ab eo denoiantur. ¶ Nota de Seneca dicit Boe. in de diſciplina ſcholarium quod nero familiarem ſuum preceptoremqȝ Senecam ad eligende mortis arbitrium coegit. ¶ Nota ꝙ ſapientes diſſimiles ſtudij ſunt improborum qr dicit Cice. in libro de amicitia diſpares mores diſparia ſequūtur: ſtudia quorum diſſimilitudo diſſoluit amiciciam: nec vnquam improbi probis nec. ēt probi improbis amici eſſe poſſunt. non ob aliam cauſam niſi tanta eſt inter ipſos diſtantia quanta poteſt eſſe ſtudiorum maloruꝗȝ morum diſtantia. ¶ Nota ꝙ propoſitum ſapientum eſt diſplicere peſſimis: quia dicit Seneca de remedijs fortuitorum. Malis diſplicere laudabile eſt: ⁊ alibi virtus ſe ſe diligit aſper naturaqȝ malum. ⁊ poeta. Opto placere bonis: prauis odioſus haberi. ¶ Nota dicit exercitum malorum eſſe numeroſum: qr ſecundum Salomonē Stultorū infinitus eſt numerus: ⁊ peruerſi difficulter corriguntur. Nota ꝙ mali non reguntur duce rationis: quia ratio deprecatur ad optima: mali autem operantur peſſima. Ducuntur enim errore ſenſualitatis vitam beſtialem proſequentes de quibus dicitur in libro Ethicorum. Quidam ſunt hoies vitam pecudum eligentes ſimiles ſardanapalo: ⁊ ergo dicit philoſophia ꝙ tales nō ſunt timendi: quia ex quo nō reguntur per rationē. tunc eorum fatuitas faciliter diſſipatur. ¶ Quid ſi quando contra. Hic phia oſtendit quid ſit faciendum contra inſultus malorum dicens Si exercitus malorum incubuerit. i. inſtituerit ſtruens. i. faciens aciem. i. bellum contra nos ſapientes quidem pro certo noſtra dux. i. ratio contrahit. i. colligit copias. i. ſcientias ⁊ virtutes in arcē

Socrates

Propoſitum Sapientū.

ideſt in altitudine ſpeculationis celeſtium. vero pro ſed illi mali occupantur circa diripiendas ideſt auferendas inutiles ſarcinulas ideſt diuitias corporales qui ſarcina et pondus corporis ſunt: inutiliter animam ſubmergentes. at nos ſapientes in contemplatione celeſtium conſtituti irridemus malos rapientes queq; viliſſima rerum. nos ſecuri exiſtentes totius furioſi tumultus: ideſt contra furioſum tumultum malorum quia non ſumus muniti eo vallo: ideſt munimine quo non ſit phas aſpirare: ideſt accedere ſtultitie graſſanti: ideſt impugnāti nos. ¶ Notandum Boetii. hic noſtram rationem appellat ducem: vnde ratio diffinitur ſic. Eſt habitus dirigens omnem rationem humanam in vltimum et optimum finem. ¶ Item nota ꝙ per arcem ipſe intelligit altitudinem ſpeculationis celeſtium ⁊ ad hanc ducit nos ratio: ⁊ hoc eſt vltimum bonum humane vite quod nullus auferre poteſt. ¶ Nota copie in hoc loco dicuntur appetitus ſenſitiui: ⁊ dicuntur copie quaſi cupie: quia cupiunt res aliquando contra rationem: ⁊ tales copias debet regere ratio ⁊ debet ſe munire vallo humilitatis et patientie: ⁊ tunc omnes impugnationes aduerſitates ⁊ miſerias equanimiter ſuſtinebit: et temtationes ⁊ delectationes noxias quas ſuggerit dyabolus: ⁊ caro compellit: ⁊ mundus cōmouens nō timebit. hec Marguardus. ¶ Item nota ille merito eſt deridendus qui maiori ⁊ meliori bono dimiſſo eligit ⁊ occupatur circa bona viliora: ſed ſapientes eligunt bona anime que ſunt maxime bona. primo Ethicorum. Et vulgares eligunt bona temporalia que dicuntur viliſſima rerum: quia impediunt hominem in cognitionem ſummi boni.

Arx.

¶ Notandum eſt ꝙ arx arcis eſt altum edificium in quod hoſtes pugnant. Hic autem accipitur pro contemplatione celeſtium: ⁊ ſpe futurorum bonorum. Nam per hec duo ſapientes omnem aduerſitatem malorum ſuperant: ⁊ circa contemplationem diuinorum tota intentio ſapientis verſatur. Unde Boetius in tractatu de ſummo bono dicit. Philoſophia maxime delectatur in primo principio: et in contemplatione ſumme bonitatis. Et hec enim eſt vita philoſophorum ſine qua nemo viuit vita recta.

Vallus. Vallum.

¶ Nota de hoc nomine vallum dicit greciſta. Eſt vallus palus circa caſtrum preacutus. Nexio palorum: ſed murus ſit tibi vallum. Nota aſpirare ſecundum Hugui. eſt anhelare: conari: vel deuenire. Item ſecundum eum graſſor graſſaris. per. g. eſt inuadere vel crudeliter impugnare.

¶ Aſcenſius.

Haud aliter triſtitie ⁊ cetera. Veluti in prohemio noſtro diximus Boetius duo principaliter intendit in hoc opere: alterum vt ſe a crimine ⁊ ſuſpitione criminis purget: ſuam innocentiam ⁊ vite integritatem oſtendendo. Alterū vt deſolatos ⁊ ſimili caſu oppreſſos conſoletur: vtrūq; autem in hac proſa inchoat. purgationem quum philoſophia eum innocentem profiteatur: conſolationem quandoquidem id aliis quoq; magnis ⁊ probis viris eueniſſe oſtendit. In quare non eſt principalis conſolatio: ne quidem iudice. ꝙ vt aiunt ſolatium eſt miſeris ſotios habuiſſe penarum. Quia ſicut bonum quanto communius eo melius: ita e conuerſo: malum quanto communius tanto execrabilius. Eo tamen pacto fere ſe habet fragilis noſtra mortalitas: vt modeſtius tolleremus que pluribus infligi conſpicimus. Uerum ex ea re principaliter ſe conſolatur Boetius: ꝙ non poſſit ſibi dedecori dari ſi patiatur qd bonos viros aliquando paſſos fuiſſe docet. Quod efficax argumentum eſt ad probandum ⁊ ſi vinctus et in carcere ſit non continuo maleficium perpetraſſe. Utitur aūt exēplis tam grecorum ꝙ latinorū: tam veterum ꝙ nouitiorum philoſophorum. De grecis aūt phis nō obſcura eſt ex laertii monimentis hyſtoria. Uerumtn̄ ſi quis cū ad manū non habeat de anaxagora ſic inquit.

Anaxagoras.

Anaxagoras hegeſibulo ſiue eubulo patre clazomenias anaximenis fuit vir nō modo generis gloria ex operibus: verum animi quoq; magnitudine clariſſimus qui ſuis totū patrimoniū cōceſſit ad ſpeculandum rerum naturam ſe conferens patriamq; ſibi celum eſſe iudicans: docebat ſolem eſſe candens ferrum ⁊ penitus ignitum. Primus homeri poema de virtute ⁊ iuſticia compoſitum eſſe dixit. Uaria autem de eius damnatione referuntur. Nam in ſucceſſione philoſophorum tradit Stotion a cleone impietatis accuſatum: ꝙ ſolem candentem dixerat laminam ac penitus ignitam. defenſum autem a pericle diſcipulo quinq; talentis mulctatum: exilioq; damnatum fuiſſe. Porro Satyrus in vitis a Thucydide accuſatum qui contraria pericli in republice adminiſtratione ſentiret: neq; impietatis modo verum et proditionis abſentemq; morti addictum: et cum illi renunciata eſſet ⁊ damnatio ſua ⁊ filiorum mors ad alterum dixiſſe. Iampridem aduerſum illos atq; ſe ex equo naturam tuliſſe ſententiam. Ad alterum. Sciebam me genuiſſe mortales. Alii hoc ad Solonem referunt. Alii ad Xenophontem. Hunc autem manibus etiam propriis ſepeliſſe liberos demetrius phalereus in libro de ſenectute teſtatur. Hermippus in vitis carcere incluſum addictumq; morti tradidit. Periclem vero percontatum: an illius vitam in aliquo criminaretur cum nullum ei crimen impingi compegiſſet dixiſſe. At qui ego diſcipulus illius ſum. Nolite igitur inquit: calumniis inducti illum perdere: verum mihi potius obtemperate: liberumq; abire permittite: ſicq; factum eſſe. Hanc tamen illum iniuriam egre tuliſſe: ac ſponte inde deceſſiſſe. Hec laertius. vnde patet quod dicit Boetius. Nec anaxagore fugā. De ſocrate autem tū ex eo tum ex aliis hec fideliter ſumſimus.

Socrates.

Socrates ſophroniſco patre lapidario matre phenaretra obſtetrice natus athenienſis patria: pago alopecenſis fuit poetice artis peritus: phyſice peritiſſimus verum cum ex aſtrorum contemplatione non ſatis vberem fructum conſequi ſibi videretur; ad moralem phiam quam ethicam vocant animum appulit: eāq; fere primus ſtudioſiſſime docuit. vnde phiam a celo in terras deuocaſſe narratur. fuit belli et domi clarus; iniuriarum ⁊ conuiciorum patientiſſimus; animi tamen

inuicti quem vnum delphica oracula ſapientiſſimum predicarunt: vnde plerique inuidia moti eius accuſandi cauſas queritabant. tres eius precipue accuſatores leguntur fuiſſe. Anitus. Melytus. ⁊ Lycon. Anitus quidem officium ciuiliumque partes tuebatur: Melytus autem poetarum accuſans eum adoleſcentium corruptorem ⁊ deorum execratorem. Licon vero oratorum Damnatus eſt iudicium ducentis octauaginta ⁊ vna ſententijs: ⁊ cicutaz que eſt herba tam frigida vt veneni vim habeat in carcere athenien. bibens poſtꝙ multa de immortalitate animorum diſſeruerat diem obijt. Cuius interitus poſtea athenienſibus tantum dolorem incuſſit: vt paleſtras ⁊ gymnaſia clauderent ⁊ alios quidem exilio mulctum vero morte damnarent. Socraté aũt enea ſtatua honorarent. Erat vehemens diſputator pauca aut nulla ſcripſit: ſed eius adiutores ⁊ precipue Plato ad eius doctrina ſumpſiſſe putant fere que ſcripſerunt omnia. Ex his patet cur dicat Boetius Socratis venenũ. Addit nec zenonis tormenta. Pro quo ſciendum qui tametſi Laertius octo zenones fuiſſe dicat: de eleate tamen nunc Boetium loqui certum eſt. Erat enim zeno eleates Piretri filius vir multe ſapientie pleniſſimus ⁊ egregia animi libertate preditus. Iniuriarum minus patiens: dyaletice inuentorem fuiſſe dicũt. Is cum Nearcuz tyrannum ſiue dyomedontem deijcere ac profugare voluiſſet comprehenſus eſt. Cumque tyrannus eam per irriſionem interrogaret de pſcijs ⁊ armis que in i paris habuerat volens ipſum deſertum deſtitumque oſtendere omnes illius amicos coniurationis eſſe conſcios dixit. Deinde cum de quibuſdam dixiſſet: quiddam ſibi ad aurem loqui velle ſignificauit eamque mordicus apprehenſam non ante dimiſit ꝙ dentibus perforaſſet idem paſſus quod Ariſtogito tyrannitida. Demetrius vero in equiuocis naſum ei abſcidiſſe ait porro antiſtenes in ſucceſſionibus illam cum amicos nunciaſſet rogatum a tyrãno eſſet ne alius quiſpiam dixiſſe ait. Tu ciuitatis pernities. atque aſtantibus ita locutum eſſe. Admiror equidez veſtram vecordiam ſi horum gratia que nunc ego tulero tyranno ſeruire decernis. Demum preciſam linguam in ora tyranni conſpuiſſe: ciueſque continuo facto impetu lapidibus tyrannum obruiſſe. Hec omnes ferme: ita tradiderunt. Ceterum hermippus illum in canum lapidem iniectum contuſumque fuiſſe ait hec laertius. Ex quibus patet que fuere zenonis tormenta: quibus Boetius meminit. Senece aũt ceterorumque in mortem notiſſimam puto omnibus qui res romanas legerunt. Canij autem in quarta proſa huius primi libri meminit. Reſtat igitur pauculas voces interpretari. Lar in vtroque numero ſz ſepius in plurali pro ſuis cuiuſque edibus accipitur. per eam figuram qua deorũ nomina pro rebus quibus preſunt accipiuntur. Sunt enim Lares dij familiares ⁊ domeſtici. qui ⁊ penates ⁊ genij non ſine diſcrimine dicuntur. ¶ Meam ſi criminationem vererer ⁊ quaſi nouum aliquid ⁊ cetera. Sic intelligo Ego inquit philoſophia: perhorreſcerem ideſt multum ⁊ pfecte horrerem ſi ego vererer meam criminationem: ⁊ ſi aliquid quaſi nouum acciderit. Duo enim ſunt que nos perturbant. nouitas rei que periculum preſefert etiam ſi nullum ſit ⁊ periculi certitudo ⁊ inuitabilitas. Meminerit autem grammaticus potius legendum eſſe ſi criminationem mei vererer: ꝙ meam. Meus enim tuus ſuus. noſter veſter: actionem aut poſſeſſionem important. ⁊ ob id volunt cum verbali actiue aut poſſeſſiue virtutis cõſtrui. Mei autem tui: ſui: noſtri ⁊ veſtri: tantum paſſionem quo circa paſſiuum verbale efflagitant. vt criminatio mei quam ego patior. criminatio mea eſt quam ego facio. hic ergo dicendum erat mei: ⁊ ſic ſcripſiſſe Boetium puto: licet aliter habeatur. Laceſſo ⁊ ſimilia verba in ſo ſi laurentio vallenſi credendum eſt non deſiderium animi: ſed actionem corporis ⁊ quandam itionem ſignificant. vt viſo viſum eo ⁊c. Salum eſt mare ſalſum cuius fluctibus inſtabilitas mundi aptiſſime comparatur. Numeroſus exercitus ſic ſcriptum eſt in bonis codicibus cum tamen multi legant innumeroſus ⁊c. non animaduertentes ꝙ tametſi in hac ſignificatione recte dicatur innumerus: non recte tamen dici innumeroſum. Que enim in oſus exeunt fere plenitudinem important. Innumerum autem eſt ſine numero. vnde innumeroſum eſſet plenum ſine numero quod inepte dicitur. Numeroſus ergo exercitus eſt abundans ⁊ multi numeri ſeu copioſus. Paſſim. i. per ſingulos paſſus lymphante ideſt ſtolide titubante aut oberante. Lympha enim eſt quaſi id quod nympha que eſt aquarum dea: quo circa per metonomiam tam nimpha quã lympha pro aqua reperitur: inde quidem lymphatius vinum dicunt quod aqua abundantius mixtuz eſt quod latini potius dilucius dicant nymphatum enim potius inſanum aut furore captum dicimus: eo qd apud gẽtilitaté olim q incautius deas quas nimphas aut lymphas vocabant in aquis viderant ſubito furore inuadebanẽ. Pro furente ergo recte hic accipitur. Copie in plurali numero abundantem exercitum ſignificant. In qua ſignificatione ſingulariter non niſi licenter ⁊ poetice reperiẽ: vt. ij. Eney. Reſpicio ⁊ que ſit me circum copia luſtro. Sarcinulas apte poſuit. Sunt enim ſarcinule faſciculi migrantium: hoc eſt quos colligunt ⁊ deportant mutantes manſiones ſuas. vñ milites dum caſtra mutãt ſarcinulas colligere dicuntur. Viliſſima queque rerum. Vile eſt quicquid parui emitur etiam ſi viliſſimum ſit. vnde panis vilis dici poteſt. Quiſque ſuperlatiuo iungi vult. aut numerali ordinis cuz quo nõ ordinem ſed quemuis de illo numero ſignificat: vt dicimus quiſquis eſt quiuis de decem: ſiue primus: ſiue ſecundus: ſiue alius. Iungi autem ſolet continue ſuperlatiuus. vnde legendum eſt. Viliſſima queque rerum potius ꝙ viliſſima rerum queque vbi grammaticus annotat genitiuum rerum ſub deformitate generis poſſe conſtrui cum nomine collectiuo ſeu ſuperlatiuo. vt apud Horatium in ſermonibus. Quid agis dulciſſime rerum. Et hic viliſſima rerum. Sed hic poteſt quodammodo obſolute ſeu ſubſtantiue poſitum dici. Securi ideſt ſeorſum a cura. Aduerte autem diſcrimen eſſe inter ſecurum ⁊ tutum: quia ſecurus eſt qui curam non habet: licet in maximo verſetur periculo tutus autem qui defenſus eſt ⁊ protectus ⁊ ob id extra periculum poſitus: tametſi maxima ſit cura ⁊ animi ſollicitudine. vnde ebrij ⁊ ſtolidi ſepe ſecuri: raro tuti. Cetera nota ſunt.

Zeno. | Lares. | Laceſſo. | Lympha. | Nympha. | Copie ſarcinula. | Vile quiſque. | Rerum. | Securus. | Tutus.

Sanctus Thomas.

Quiſquis compoſito. Hic incipit quartum metrum huius libꝛi quod vocatur metrum valenticum ab inuentoꝛe: ⁊ conſtat ex ſpondeo: dactilo ⁊ tribus trocheis. vnde poteſt dici metrum trochaicum a pede pꝛedominante. In hoc metro philoſophia oſtendit qualiter homo debeat ſe habere vt perſecutiones impꝛoboꝛū non pꝛeualeant contra ipſum ⁊ hoc pꝛimo declarat quibuſdam ſimilitudinibus: ſecundo exclamat contra timentes tyrānos ſecunda ibi. Quid tantum miſeri.

Metrum quartum pꝛimi libꝛi.

Quiſquis compoſito ſerenus euo
Fatum ſub pedibus egit ſuperbum:
Foꝛtunamqꝫ tuens vtramqꝫ: rectus
Inuictum potuit tenere vultum.
Non illum rabies mineqꝫ ponti.
Verſum funditus agitantis eſtum.
Nec ruptis quotiens vagus caminis.
Toꝛquet fumificos veſeuus ignes.
Haud celſas ſoliti ferire turres.
Ardentis via fulminis mouebit.
Quid tantum miſeri ſeuos tyrannos
Mirantur ſine viribus furentes?
Ne ſperes aliquid nec extimeſcas.
Exarmaueris impotentis iram.
At quiſquis trepidus pauet vel optat.
Quod non ſit ſtabilis ſuiqꝫ iuris.
Abiecit clipeum: locoqꝫ motus
Nectit qua valeat trahi cathenam.

Dicit pꝛimo. Quicunqꝫ homo ſerenus .i. clar⁹ virtute compoſito euo .i. oꝛdinata vita egit. ideſt calcauit ſub pedibus ſuperbuꝫ factū ideſt euentū rerū tpaliū: ⁊ quicūqꝫ tuens ideſt reſpiciens vtrāqꝫ foꝛtunaꝫ ideſt ꝓſperam ⁊ aduerſam. rectus .i. nō flexus potuit tenere vultum ideſt animū inuictum. ita ꝙ nō vincat̃ pꝛoſperitate extollendo nec aduerſitate depꝛimendo: illū hominem nō mouebit ideſt turbabit rabies pōti .i. inundatio maris exagitantis ideſt mouētis fundit⁹ ideſt a fundo eſtū ꝟſum. ideſt ebulitionē verſam: qꝛ in ebulitione maris aqua vertitur per fluxum ⁊ refluxum. q. d. Impetus maris faciens ebulitionem non nocebit illi homini qui non extollitur in pꝛoſperis nec depꝛimitur in aduerſis nec tali homini nocebit ignis veſeui montis quotiēs ille mons toꝛquet ideſt emittet ignes fumificos ruptis caminis ideſt cauernis ſuis. q. d. nec tali homini nocebit vagus veſeus ſuis ignibus nec illum hominem mouebit via ardētis fulminis ſoliti .i. conſueti ferire celſas turres. Nota philoſophia tangit tria que nocēt hoī que cōſtās eſt in vtraqꝫ foꝛtuna. Pꝛimū eſt rabies maris per quaꝫ deſignant̃ luxurioſi ſicut enim mare ſole ⁊ motu ſuo incaleſcit et fetet ſic luxurioſi concupiſcētia ſua inardeſcunt ⁊ pacta libidine fetēt de quibus dicit ſcriptura.

Luxurioſi.

Perierunt iumenta in ſtercoꝛe ſuo: tales luxurioſi non nocebunt. hoī cōſtanti in vtranqꝫ foꝛtuna. Secundum quod tangit eſt ignis veſeui montis per quē deſignant̃ auari ⁊ inuidi ſicut enim ignis veſeui montis ſemper ardet ita auari ardent in concupiſcentia bonoꝝ exterioꝛum. ⁊ ſicut ignis eructās qn̄qꝫ cōſumit loca vicina: ſic inuidi qn̄qꝫ nocent verbis ſi non poſſunt factis: ⁊ tales inuidi nō nocebunt hoī ꝯſtanti. Tertiū qđ tāgit eſt ictus fulminis ꝑ quē intelligunt̃ ſuperbi ſicut eniꝫ fulmen generat̃ in alto. ſic ſuperbi alte ſe extollunt ⁊ mirabile videt̃ de ſuperbis ꝙ cū alijs hominibus habitare nolunt: ⁊ tamē ad celum volare non poſſunt tales ſuperbi non nocebunt homini conſtanti. Alij per rabiem maris intelligunt inuidos per ignem iratos per fulmen ſuperbos vt dictū eſt. Alij per mare quod eſt ſonoꝛoſum intelligunt auariciam per ignem penam coꝛpoꝛis per flumen rerum ablationē. Nota veſeus eſt mons Italie intrinſecus ardens quiquādoqꝫ ruptis cauernis emittit ignem qui loca vicina cōſumit. Nota circa hoc ꝙ dicit ſerenus euo. Sen. dicit. Talis eſt animus ſapientis qualis eſt mundus ſuper limitatus: talis autē mundus ſemꝑ eſt ſerenus: ⁊ ſic animus ſapientis in vtraqꝫ foꝛtuna ſemper eſt ſerenus Unde Ariſto. in Ethi. dicit ſapiens bene ſcit ferre foꝛtunas: qꝛ ſe habet ſicut tetragonum ſine vituperio. Quid tantum miſeri. Hic phia exclamat cōtra timētes tyrannos dicens. Quid .i. quare miſeri homines mirantur timendo ſeuos tyrannos furentes ſine viribus. q. d. tyranni ſunt impotentes: quia nō pꝛeualēt niſi inquantum homo ſe ſubijcit eis. Et addit. Non ſperes aliquid de bonis tpalibus nec timeas eos de aduerſitatibus: tunc tu exarmaueris .i. debilitaueris iram impotentis tyranni. Sed quicunqꝫ homo trepidus pauet timoꝛe maloꝛum tēpoꝛalium. vt optat bona tpalia: talis nō eſt ſtabilis ſui iuris .i. ꝓpꝛie libertatis: ipſe abiecit clipeuꝫ ſecuritatis ⁊ motus a loco ſtabilitatis ipſe nectit .i. cōponit cathenam affectionū qua valeat trahi ad triſticiam ⁊ doloꝛem mentis. Nota poteſtas terrena ad nihil ſe extendit niſi ad largiendum bona tpalia vel ad auferendū ea: ⁊ ideo nullus ſubiacet terrene poteſtati niſi qui ſperat talia bona vel timet eoꝛum ablationem. qui aūt non timet nec ſperat ipſe eſt oīno ſupꝛa vel extra terrenam poteſtatē: ⁊ qꝛ ꝑ ꝯn̄s terrena poteſtas ſibi nec pꝛoficere nec obeſſe poteſt pꝛopter

Auari.

Superbi.

Veſeuus.

quod philoſophia exclamat contra illos qui tanq̄ miſeros qui ſepe bonoꝝ temporaliu3 vel timore ablationis coꝝ ſubijciunt ſe terrenis poteſtatibus dicens. Quid tm̄ miſeri. ¶ Nota circa illud. At quiſq̄s trepidus. Sene. dicit in libro de virtutibus cardinalibus. Magnanimitas ſi inſit aīo tuo cum magna fiducia viue intrepidus ⁊ alacer. Magni animi eſt non vacillare: ſed cōſtare: ⁊ finem vite intrepide expectare. Si magnanimus es nunq̄ iudicabis tibi ꝯtumeliam inferri ab inimico: ſed dices. nihil mihi nocuit: ſed animum nocendi habuit. ¶ No. tyrānus quondam dicebatur quidam rex fortis: ⁊ dicebatur a tyro. i. fortitudine. Sed illud nomen eſt iam appropriatum principibus peſſimis. ⁊ dicūtur a tyro. i. ab anguſtia quam inferunt ſuis ſubditis. ¶ Nota ꝙ clipeus ſumitur hic pro ratione hoīs: q2 ſicut clipeus defendit nos ne ledamur a telis ⁊ a ſimilibus: ita rō hoīs tuetur eum ⁊ ꝓuidet ſibi ne offendat.

Magnanimitas.

Tyrānus.

Aſcenſius.

Quiſquis compoſitio ⁊c. Oda eſt monocolos hendecaſſyllaba trochaica valentica. Monocolos ideo ꝙ omnes verſus eiuſdem ſunt metri. hendecaſſyllabi: quia. xj. ſyllabis cōſtat trochaica quia ſepe in fine tres trocheos habet: cuius vltima ſyllaba eo ꝙ communis eſt ſpondeum introducat. Sunt ergo quinq̄ pedes ſpondeus: dactilus: ⁊ tres trochei. Quocirca quidam vt nōnullis codicibus habetur legunt verſum funditus actitantis eſtum: ſi enim agitantis legas. periāhium ponas tertio loco: qui conſtat ex duabus breuibus alij exigentis eſtum non inepte legūt Item vbi alij ponentes tertio loco ſpondeum legunt. Quid tantum miſeri ſeuos tyrannos meliores codices habent feros tyrannos. In hoc carmine philoſophia docet omnem hominem veram: hoc eſt animi libertatem obtinere poſſe: nihilq̄ homini metuendum que ſuis bonis. que virtus ⁊ ſcientie ſunt contentus. neq̄ extrema bona amittere formidat: neq̄ adipiſci deſiderat. Si vellimus autem ſine allegoria carmen hoc pure legere non obſcurus erit ſenſus. Ubi dicit quicunq̄ fatum ideſt mortis neceſſitatem: et fortunā. i. reru3 externaꝝ euentū ſub pedibus habet: tanto aīo preditus eſt: vt neq̄ furibundo mari: neq3 fornacibus flagrantis montis. neq3 fulmine terreamur. Quantominus ille tyrānus timendus ſit. Veſeuus qui ⁊ veſeuꝰ dicitur olim flāmas emiſiſſe dicit nihil hic exiſtimo expoſitionis egere.

¶ Proſa quarta primi libri.

Sentis ne inquit hec: atq3 animo illabūtur tuo? Expers es lire. alias. Es ne aſinus ad liram? Quid fles? Quid lachrymis manas? Confitere mihi: ne occultes. Si operam medicantis expectas: oportet vt vulnus detegas tuu3. Boetius. ¶ Tu3 ego collecto ī vires animo. An ne adhuc eget ammonitione? nec ꝑ ſe ſatis eminet fortune ī nos ſeuientis aſꝑitas? Nihil ne te ipſa facies loci mouet. Heccine eſt bibliotheca quam certiſſimam tibi ſedem in noſtris laribus ipſa delegeras? in qua mecu3 ſepe reſidens de humanarum diuinarumq3 rerum ſcientia apte diſſerebas. Talis habitꝰ taliſq3 vultus erat cu3 tecum nature ſecreta rimarer: cum mihi ſyderum vias ratio deſcriberes: cū mores noſtros totiuſq3 vite rationem ad celeſtis ordinis exemplar formares. Heccine premia re

Sentis ne inquit hec? Hic icipit proſa quarta in qua phīa prio inquirit Boeti. ſuper attentionē predictoru3: ⁊ hortatur ipſu3 ad ſui morbi reuelationem. Scd̄o Boe. reuelat morbum ſuum ibi. Tu3 ego. Primo dicit O Boet. nunquid ſentis. i. intelligis ea que dicta ſunt. atq3 illabūtur ideſt īprimuntur animo tuo. Et ſubiungit grecum. Es ne aſinus ad lyram? qd fles? quid manas. i. fluis lachrymis. et ſubiungit grecum quod tm̄ valet. Confitere mihi ne abſcondas. ſi expectas operam. i. intelligentiam medicantis: oportet vt detegas. i. manifeſtes vulnus tuum. ¶ Nota ꝙ prouerbium erat apud grecos cum aliquis audiuit verba alicuius: ⁊ nō auertit nec curauit intellectum verborū: illi dicebatur. es ne aſinus ad liram? facis enim ſicut aſinus poſitus circa liram: qui audit ſonū lire ſed non percipit melodiam proportionem ſonoꝝ. intelligit nec delectatur ī ea. ſic aliq̄s audiens verba ⁊ non curans intellectum coꝝ dicitur eſſe aſinus ad lirā. ¶ Nota ſi quis voluerit ſanari oportet morbum vel vulnus ſuum detegere ⁊ manifeſtare. vnde Senec. tertia epl'a. Nemo ꝑ ſe ſatis valet vt emergat: ſed oportet vt manum porrigat: ⁊ alius ipſu3 extrahat. tunc. n. morbi ad ſanitatē inclināt cū ex abdito erūpunt: ⁊ vim ſuam proferunt. ¶ Tum ego collecto. Hic Boe. reuelat morbū ⁊ dolorē ſuum. prīo oſtendit ſe eſſe perturbatū ex his que iniurioſe agebantur circa ipſum. ſecūdo ex his que generaliter vidit in alijs: ibi. Videre āt videor. Primo oſtendit ſe ꝑturbatū ex ſui exilij relegatione. Secundo ex meritoꝝ ſuoꝝ fruſtratione. Tertio ex iniuſta ſui condemnatione. Quarto ex fame ſue leſione. ſecunda ibi. Quotiens ego. tertia ibi. Quibus aute3. quarta ibi. Ad vero hic. Adhuc diuiditur. primo facit quod dictum eſt. ſecundo reſpondet obiectioni: ibi. Atqui tu. Dicit primo ſic. Tum. i. tunc ego Boetius collecto animo in vires: ideſt reſumptis viribus animi dixi. An ne ſatis emi

Sanctus Thomas.

Aſinus ad liram.

Digitized by Google

ferimus tibi obſequentes. ¶ Atqui tu hanc ſententiam platonis ore ſanxiſti. Beatas fore reſpublicas: ſi eas vel ſtudioſi ſapiẽtie regerent: vel earũ rectores ſtudere ſapientie contigiſſet. Tu eiuſdem viri ore hanc ſapientibus capeſſunde reipublice neceſſariã cauſam eſſe monuiſti: ne iprobis flagitioſiſq́ʒ ciuibus vrbiũ relicta gubernacula: peſtẽ bonis ac perniciem inferrẽt. Hanc igitur auctoritatẽ ſecutus quod a te inter ſecreta otia didiceram trãſferre in actum publice amminiſtrationis optaui. tu mihi ⁊ qui te ſapientum mentibus inſeruit deus: conſcij eſtis: nullũ me ad magiſtratum niſi cõmune bonorũ oiũ ſtudium detuliſſe. Inde cum improbis graues ĩexorabileſq́ʒ diſcordie fuere: ⁊ quod cõſcientie libertas habet: pro tuendo iure ſpreta potentum ſemper fuit offenſio. ¶ Quotiens ego Conigaſtũ imbecillis contra cuiuſcũq́ʒ fortunas ĩpetũ facientẽ obuius excepi.

net ideſt apparet aſperitas fortune ſeuientis contra nos nũquid adhuc eget ammonitione: ideſt declaratione. nunquid facies ideſt diſpoſitio huius loci ſcilicet carceris mouet te heccine. i. nunquid hec eſt bibliotecha. i. locus ſtudij quem habui in patria quã tu philoſophia delegeras. i. elegiſti tibi certiſſimã ſedem in noſtris laribus in qua bibliotecha tu mecum ſedens diſſerebas ideſt diſputabas de ſcientia rerum diuinarum ⁊ humanarum: nunquid erat mihi tunc talis habitus vilis ⁊ talis vultus triſtis cũ ego rimarer. ideſt inueſtigarem tecum ſecreta nature. cum deſcriberes mihi vias ſyderum ideſt curſus ſtellarũ radio ideſt virga geometrali. cuʒ tu formares: ideſt formare docuiſti mores noſtros ideſt mores hominum ⁊ rationem: ideſt diſpoſitionem totius ideſt vite ⁊ exẽplar ad ſimilitudinẽ celeſtis ordinis ſunt ne iſta pmia que referimus: ideſt reportamus tibi obſequentes: ideſt ſeruientes. ¶ Nota

Bibliotheca ꝙ bibliotheca eſt locus vbi reponuntur libri: ⁊ dicitur a biblio ideſt iunco in quo antiqui ſcribebant libros: talem bibliothecam habuit Bo. rome marmoreis lapidibus politã in quo ſtuduit de rebus diuinis ⁊ humanis ¶ Nota ꝙ Boetius dicit philoſophiam ſibi elegiſſe certiſſimã ſedem in bibliotheca. quaſi dicat pro tanto: quia licet boetius eſſet diuerſis officijs ⁊ negocijs occupatus: tamen nulli eorum tam certis temporibus ⁊ tã certa ratione vacabat ſicut ſtudio in libris philoſophicis: quos in certo loco poſitus habuit. ¶ Nota philoſophia tractat de rebus humanis. Unde Seneca epiſtola. xxxi. Non põt virtꝰ perfecta eẽ nec equalis tenor vite ſine philoſophia. p quã diuina ⁊ humana cognoſcunt: quia ſi te occupas incipis eſſe deorum ſocius. ⁊ alibi dicitur. O lucille ſcio neminem bene viuere poſſe ⁊ tollerabiliter ſine ſtudio philoſophie: qꝛ ſine ſtudio philoſophie anima egra eſt. ¶ Nota ꝙ Boe. ſtuduit in naturali philoſophia: propter hoc dicit. Cum tecum nature ſecreta mirarer: ſtuduit etiam in philoſophia morali: ergo dicit. Cum mores noſtros. Studuit etiam in aſtrologia: propter hoc dicit. Cum mihi ſyderum vias radio deſcriberes. Ubi nota radius eſt virga geometralis qua geometri deſcribunt figuras in puluere ſuppoſito. ¶ Nota ꝙ

Vita humana. vita humana ⁊ mores hominum debent formari ad ſimilitudinẽ celeſtis ordinis: ſicut enim ſphere inferiores planetarum obediunt ſphere ſuperioris reguntur motu firmamenti: ſic virtus noſtra ſenſibus debet obedire virtuti rationali ⁊ regi ab ipſa. turpe enim eſt abijcere regimen ſuperiorum ⁊ inducere regimen inferiorum quod nobis commune eſt cum beſtijs ſicut dicit albertus ſup tertio de anima. ¶ Nota ex quo Boe. ratione ſue ſapientie in miſeriam fuit poſitus: ideo dicit ad philoſophiã. ſunt ne hec premia que nos referimus obſequentes tibi. Atqui tu hanc ſententiã. Hic Boe. reſpondet obiectioni. poſſet enim philoſophia ſibi obijcere dicendo: quare premium debuiſti reportare cum tu non ſtuduiſti propter commune bonum: ſed propter vanam gloriam ⁊ propter propriã vtilitatem. Cui obiectioni reſpondet Boe. dicens. O philoſophia tu ſanxiſti. ideſt confirmaſti hanc ſententiam ore platonis beatas eſſe reſpublicas ſi eas ſapientes regerent: vel ſi rectores earum contigiſſet ſtudere ſapientie: ⁊ confirmaſti ore eiuſdem platonis neceſſarium eſſe reipublice ꝙ a ſapientibus regeretur ne gubernacula. ideſt regimina commiſſa improbis q́ʒ pro ⁊ flagitioſis ciuibus vrbium inferrent peſtem. ac ideſt etiam perniciẽ ideſt damnum bonis hominibus: igitur ego ſecutus hanc auctoritatem: ideſt ſententiam quam didiceram a te philoſophia inter ſecreta ocia ego optaui: ideſt curaui transferre ideſt deducere in actum: ideſt in opus publice amminiſtrationis: ideſt cõmunis vtilitatis tu philoſophia ⁊ deus qui inſeruit. ideſt infundit te mentibus ſapientum eſtis mihi conſcij ideſt teſtes nullum ſtudium me detuliſſe ad magiſtratum niſi commune ſtudium bonorum: quaſi diceret: nihil mouit me ad magiſtratũ gerendum niſi cõmunis vtilitas: inde ideſt propter hoc mihi erãt graues ideſt difficiles: q́ʒ pro ⁊ inexorabiles ideſt implicabiles diſcordie cum improbis ⁊ ſemper fuit mihi ſpreta offenſio potentum pro tuendo iure ideſt pro iuſticia defendenda: ⁊ quod habet libertas conſcientie ideſt libera conſcientia ideſt nullum timere pro tuendo iure. ¶ No. ſecundum platonem beata eſt reſpu. cuius dominus philoſophus eſt: ⁊ ve genti cuius dominus puer eſt, ⁊ rationabiliter: quia philoſophia ⁊ ſapientia vitam diſponit: actiones regit: agenda ⁊

omittēda demonſtrat. Unde Sene. xvi. epiſto. di. Si vis omnia tibi ſubijcere ſubijce ⁊ te rationi. Multos enim rexeris ſi ratio te rexerit. Et ariſto. in prohemio methaphiſice. Sapientis eſt regere ⁊ ordinare. Ex quibus patet ꝙ regimen reipublice ſpectat ad ſapientes pro tanto dicit Tullius in principio ſue rethorice. Ad remp. plurima pertinent commoda ſed moderatrix ⁊ egulatrix omnium rerum preſto eſt ſapientia. ¶ No. ꝙ ſtudioſi ſapientie qui adhuc ſtudendo acquirunt ſapientiam. ¶ No. ꝙ Boe. ſtudiū vocat ociuȝ in ſtudio homo ociatus ab exteriori occupatiōe. de quo ocio ſiue quiete loquitur lxvij. epi. di. Nulla placida eſt quies: niſi quam ratio componit. ⁊ illa vera eſt trāquillitas in qua mens bona explicatur. ¶ Nota ꝙ deus immittit ſapientiam mentibus ſapientuȝ. hoc ſcribitur in pro logo de regimine principis // Deus ē qui diuitias ſapientie ſue influit i animas ſapientum. ¶ Nota ꝙ libertas conſcientie habet nullum metuere. quia dicit Macrobius Hoc habet libera conſcientia propriū ꝙ quis eaȝ poſſideat nullum potentem metuat. Iteȝ Seneca. liiij. ſapiens ex libero arbitrio nihil timet imbecillitatē hominis quia ſecuritateȝ dei habet. Et Sen. d̄ quattuor virtutib9 cardi. d. Ut iuſtus ſis nō ſufficit ꝙ inocēs ſis ſed vt inocētes ab iniuria ſerues. Et idem. Iuſticia eſt vinculum diuine ⁊ humane ſocietatis.

Sapientis eſt regere.

Libertas animi.

Quotiens Triguillam regie prepoſitum domus ab icepta perpetrataqꝫ iaȝ prorſus iniuria deieci. Quotiens miſeros quos infinitis calumnijs impunita barbaroꝝ ſemper auaritia vexabat obiecta piculis auctoritate protexi. Nunq̄ me a iure ad iniuriam quiſquaȝ detraxit. ¶ Prouintialium fortunas: tum priuatis rapinis: tum publicis vectigalibus peſſundari non aliter q̄ qui patiebantur indolui. ¶ Quum acerbe famis tempore grauis atqꝫ inexplicabilis idicta coemptio profligatura inopia campaniam videretur: certamen aduerſum prefectum pretorij cōmunis cōmodi ratione ſuſcepi: rege cognoſcente contendi: ⁊ ne coemptio exigeretur euici.

¶ Quotiens ego Conigaſtum. Hic Boetius oſtendit ſe perturbatum ex meritoruȝ fruſtratione ſuorum. ⁊ primo tangit merita ⁊ beneficia alijs exhibita. ſecundo tangit fruſtrationem eorum: ibi. Sed eſſe. prima in ſeptem partes ſecundum ꝙ recitat. vij. beneficia que patebunt. Primo dicit, Ego Boe. multotiens ipſum Conigaſtum qui fuit officialis regis theodorici obuius ideſt contrarius excepi ideſt impediui ipſum facientem impetum ideſt inſultum contra fortunas ideſt contra bona fortune: cuiuſcunqꝫ hominis imbecillis ideſt impotentis reſiſtere. Tunc poſuit ſecundum beneficiū dicens. Quotiens ego deieci ideſt auerti triguillam ſic dictum prepoſitum regie domus ideſt regalis aule: ego ipſum deieci ab incepta ⁊ perpetrata iniuria ipſis pauperibus. Tunc ſubiungit tertium beneficium dicens. Quotiens protexi miſeros ideſt pauperes quos auaricia barbarorum ideſt crudelium hominum impunita ideſt incaſtigata vexabat infinitis calumnijs ideſt miſerijs: illos ego protexi auctoritate mea obiecta ideſt expoſita: periculis ideſt damnis nunquam quiſquam ideſt aliquis detraxit ideſt deflexit me a iure ad iniuriam. ¶ No ꝙ Conigaſtus fuit quidam nobilis familiaris regis Theodorici: qui ſuus officialis fuit ⁊ totus tyrannus qui plures homines inuaſit impotentes: ſcilicet ſua ipſis auferendo: quem Boetius ſibi contrarius a ſuo impetu iniurioſo auertit. talis etiam erat Triguilla prepoſitus aule regie. ¶ Nota ſ3 Aug. ꝙ barbar9 idem eſt ꝙ crudelis incultus ⁊ ſtolidus: ⁊ eſt nomen crudelitatis. ¶ Unde olim omnes ac vniuerſe gentes dicte ſunt barbare grecos ⁊ latinos ⁊ barbaria dicitur quedam terra iuxta greciam ſita ꝓpter crudelitatis excellentiam. ¶ Nota dicit nunquam a iure ad iniuriam: ⁊ hoc debet gloſari ſic: ego nec ſum retractus a iure amore: nec odio: nec timore: nec proprio commodo: que omnia ſolent impedire verum iudicium vnde dicit Laberintus. Quem nummus perſone preces de tramite recto Non dicunt iudex ſydera laude ferit. ¶ Prouincialium fortunas Hic Boetius ponit quartum beneficium dicens. Ego indolui ſicut illi qui patiebantur fortunas: ideſt bona fortune prouincialium ideſt illorum hominū qui tum: ideſt aliquando peſſundari: ideſt ſubijci priuatis rapinis: ideſt occultis: tum ideſt aliquando publicis vectigalibus: ideſt tributis. quaſi dicat cum prouinciales nunc ſpoliarentur: nunc i tributis bona ipſorum auferendo: ego dolui tantum ſicut patiebatur. ¶ Nota ꝙ omnem ciuitatem vel regionem quam romani expugnauerunt fecerunt tributariam vel coloniam vel prouinciā. Tributariam faciebant quādo relictis inhabitatoribus terre ad tributum ſoluendum homines commpellebant. Coloniam autem faciebant cum expulſis habitatoribus alienos inſtituerunt ad inhabitandum. Prouinciam autem faciebant quando aliquem romanum preficiebant illi terre: qui collectis redditibus eos romanis mitteret: ⁊ habitatores illius terre dicebantur prouinciales. Iſti prouinciales aliquando moleſtabantur occultis rapinis. ideſt exactionibus ſuorum prefectorum: aliquando publicis vectigalibus: ideſt tributis que indebito modo ⁊ iniuſto exigebātur ab eis: de quo Boeti. doluit. ¶ Nota vectigal proprie dicitur tributus quod datur de vectura. ¶ Nota ſecundum Hugut. prouincia eſt regio ſubiugata romanis ⁊ tributaria facta. Inde prouincialis. ideſt tributarius. ¶ Cum acerbe famis tempore. Hic ponit quintum beneficium dicens. Cum tempore magne famis eſſet indicta ideſt inſtituta grauis coemptio ideſt

Barbarus.

Terre a romanis ſubacte diuiſio.

Vectigal.

angaria. que coemptio erat profligatura idest punitura campaniam prouinciam inopia: idest paupertate. Ego Boe. ſuſcepi certamen contra prefectum pretorij: qui indixerat iſtam coemptionem ꝛ ratione communis boni ego certaui: rege cognoſcente: ꝛ deuici ne exigeretur illa coemptio. ¶ Nota coemptio eſt inſtitutio ſuper aliqua portione danda de re emenda vel vendenda: ꝛ talis fuit inſtituta ſuper campaniam prouinciam deſtruendam quam Boe. remouit. ¶ Paulinum conſularem virum. Hic ponit ſextum beneficium di. Ego traxi. idest liberaui paulinum virum conſularem cuius opes iam deuoraſſent ſpe ꝛ ambitione idest cupiditate canes palatini. i. familiares regis ſimiles canibus illū traxi a faucib⁹ hiantium idest appetentiū opes paulini. ¶ Nota ꝙ familiares regis qui preſidebant palatio: vocabantur canes palatini. ſicut enim canes habēt ora hiantia ad cupidas eſcas: ſic iſti hiabant ad diripiendas facultates pauperum romanorum. Tunc ponit ſeptimum beneficium dicens. Ego interpoſui me odijs Cypriani d'latoris. i. accuſatoris: ne pena preiudicate accuſationis corriperet. i. puniret Albinum virum conſularem. ¶ Nota ꝙ Cyprianus qui fuit de familia regis iniuſte accuſauit virum Albinum cōſularem: qui prius iudicatus fuit ad penam ꝙ̄ accuſat⁹. ꝛ ne iſta pena cui adiudicatus fuerat ipſum virum Albinum corriperet: Boetius ſe exponens odijs Cypriani accuſatoris Albinum ſaluauit. ¶ Nota ex iſtis beneficijs enumeratis apparet ꝙ Boetius non geſſit magiſtratū pro vtilitate propria: ſed pro cōmuni bono. Si enim propriam vtilitatē intendiſſet: vtiqꝫ odium ꝛ offenſam potentium euitaſſet: quod non fecit. Et prius dicit. nunꝙ̄ me a iure ad iniuriā quiſꝙ̄ detraxit. Ex quo ſimiliter apparet ipſum non queſiuiſſe proprium cōmodum. tales enim frequenter de iure deflectuntur. ꝛ ſubdit. nunquid videor in me idest contra me exacerbaſſe idest irritaſſe ſatis: magnas diſcordias opponendo me potentibus. quaſi dicat immo. ¶ Sed eſſe apud ceteros tutior. Hic tangit fruſtrationem ſuorū beneficioꝝ dicens. Sed ego debui eē tutior apud ceteros romanos quibus impendi iſta beneficia. ꝛ tamen non ſum tutus vt poſt videbitur licet ergo non meruerim ſecuritatem apud aulicos idest familiares regis aulam habitantes in opponendo me eis amore iuſticie. Nota ꝙ vna cauſa perturbationis Boe. fuit fruſtratio ſuorum meritorum quia amicicia ꝛ gratia illorum fruſtrabatur circa ipſum quibus multa beneficia impendit: ꝛ propter quos multa odia ꝛ indignationes incidit. ¶ Quibus autem deferentibus perculſi ſumus. Hic Boe. tangit ſuam perturbationem ex iniuſta ſui condemnatione. ꝛ primo facit hoc. ſecūdo expurgat ſe de quibuſdam ſibi obiectis ſecunda ibi. Quō vti. Primo oſtendit iniuſtam ſui condemnationem ex accuſatione perſonarum vilium. Secundo ex falſitate criminis ſibi impoſiti. Tertio ex ſeueritate iudicū ꝛ peruerſitate. ſecunda ibi. At cuius criminis. tertia ibi. Et cuius vnꝙ̄. Primo dicit. Nos ſumus pculſi. i. pcuſſi aulicis deferentibus idest accuſantibus nos quorum vnus erat Baſilius qui propter malitiam ſuam depulſus fuerat a miniſterio regis ille cōpulſus pecunia ſuſceptus eſt in dilationem idest accuſationem noſtri nominis Alij duo accuſatores noſtri fuerunt. Opilio ꝛ gaudentius: quos cū rex Theodoricus propter innumerabiles fraudes ipſorū ordinaſſet ire in exilium ꝛ ipſi nolētes parere idest obedire. ſed tuerentur idest defenderent ſe intrando eccleſias cum illud eſſet compertum idest reuelatum regi edixit idest precepit rex ꝛ vt niſi infra ſtatutum terminum diſcederēt ab vrbe romana deberent repelli: ꝛ primo ſignari in fro-

Vide ſecundos cōmentarios.

¶ Paulinum conſularē virum cuius opes palatini canes iā ſpe atqꝫ ambitione deuoraſſent: ab ipſis hiantium faucibus retraxi. Ne Albinum conſularem virum preiudicāte accuſationis pena corriperet odijs me Cypriani delatoris oppoſui. Satis ne in me magnas videor exacerbaſſe diſcordias. ¶ Sed eſſe apud ceteros tutior debui q mihi amore iuſtitie nihil apud aulicos qui magis eſſē tutior obſeruaui. Quibus autē deferentibus perculſi ſumus: quorum vnus Baſilius olī a regis depulſus miniſterio: in delatione noſtri nominis alienari neceſſitate ꝯpulſus eſt. Opilionem vero atqꝫ Gaudentium cum ob inumeras atqꝫ multiplices fraudes ire i exilium regia cenſura decreuiſſet: cumqꝫ illi parere nolentes ſacrarum ſeſe edium defenſione tuerentur: cōpertumqꝫ id regi foret: edixit: vt niſi infra preſcriptum diem a Romana vrbe diſcederent: per notas inſigniti frontibus pellerentur. Quid huic ſeueritati poſſe aſtrui videtur? Atqui eodem die deferentibus eiſdē nominis noſtri delatio ſuſcepta eſt. Quid igitur? Noſtre ne artes ita meruerūt? An illos accuſatores iuſtos fecit premiſſa damnatio. Ita ne nihil fortunam puduit. ſi minus accuſati innocētie: at accuſantiū vi

litas pudori eſſe debuiſſet. ¶ At cuius criminis nos cauſa arguimur: ſummam queris? Senatum dicimur ſaluum eſſe voluiſſe. Modum deſideras? delatorem ne documenta deferret: quibus ſenatum leſe maieſtatis reum faceret: impediſſe criminamur. Quid igitur o magiſtra cenſes? inficiabimur crimen ne tibi pudori ſimus. At volui: nec vnq̄ velle deſiſtam. Fatebimur: ſed impediendi delatoris opera ceſſabit. An optaſſe illius ordinis ſalutem nephas vocabo. Ille quidem ſuis de me decretis vti hoc nephas eſſet effecerat; ſed ſibi ſemper mētiens iprudentia rerum merita non poteſt immutare. Nec mihi ſocratico decreto phas eſſe arbitror: vel occuluiſſe veritatem: vel conceſſiſſe mendatium. Uerum id quo quomodo ſit tuo ſapientumq; iuditio extimandū relinquo. Cuius rei ſeriem atq; veritatē ne latere poſteros queat: ſtilo etiam memorieq; commendaui. ¶ Nam de com-

tibus cauterio ſicut ſolent ſignari malefactores. Et dicit Boet. Quid videtur poſſe aſtrui ideſt conformari huic ſeueritati: ꝙ eodem die ipſis accuſantibus nos ſuſcepta fuit accuſatio. Quid igitur philoſophia eſt dicendum. meruerunt ne hoc artes noſtre. q. d. non an damnatio eorum premiſſa fecit illos accuſatores iuſtos. quaſi dicat minime debebant iuſti reputari qui prius damnati erant. Ita ne: ideſt nunquid in cauſa nihil puduit fortune de tali accuſatione. quaſi diceret immo debuit pudere fortunam ⁊ ſi non puduit fortunam innocentia accuſari: tamen vilitas accuſantium debuit eſſe pudori ipſi fortūe. ¶ Nota hoc vocabulum perculſus dicit Huguitio. Percello lis. perculi in preterito ⁊ perculſum in ſupino. idem eſt quod percutere vel potius terreface re. ſed percutere pertinet ad corpus: percellere ad animam. ¶ Nota circa hoc vocabulum deferētibus ꝙ defero tria ſignificat. primo idē eſt quod deporto. Inde delator: ideſt deportator. ſecundo idem eſt quod honoro. Inde delator ideſt honoris exhibitor tertio idem quod accuſo. Inde delator: ideſt accuſator: qui detegit quod latebat ⁊ ſic vltimo modo capit hic. Unde verſus. Accuſat defert dat honorem fertq; deorſum. ¶ Nota ad teſtes ydoneos ſeptem requirunt conditiones que his verſibus continentur. Etas conditio ſexus diſcretio fama. Et fortuna fides in teſtibus iſta requires. Primo requiritur etas: quia pueri non poſſunt eſſe teſtes. Secundo requiritur cōditio libera: ideo ſerui nō poſſunt perhibere teſtimonium. Tertio requiritur ſexus maſculin⁹: ideo mulieres non poſſunt eſſe teſtes Quarto requiritur diſcretio ideo furioſi ⁊ ſtulti non poſſunt teſtificari. Quinto requiritur fama ideo perſone infames non poſſunt teſtificari.

Quot conditiones requirunt ad testes idoneos:

Sexto requiritur fortuna propter quod pauperes non poſſunt teſtificari propter eorum calamitatem. Septimo requiritur fides: propter quod infideles non poſſunt perhibere teſtimonium. Inter illas conditiones due ſunt viliores. ſcilicet paupertas ⁊ infamia. Boe. ergo volens oſtendere ſuam condemnationem iniuſtam ex vilitate teſtium accuſantium: propter quam expellendi erāt a teſtimonio, vt dicit in vno eſſe defectū fortune ſcilicet in Baſilio: ſed in aliis duobus ſcilicet Opilione ⁊ Gaudentio dicit fuiſſe victum infamie. ¶ Nota ꝙ nihil videtur ſeuerius ⁊ nequius ꝙ̄ perſonas viles ⁊ damnandas admittere in teſtimonium contra innocentes. Quia dicit Seneca in de remediis fortuitorum. Non poteſt habere vllam auctoritatem vbi ſententia qui damnandus eſt male de te loquit̄. ¶ At cuius criminis. Hic Boetius oſtēdit iniuſtam ſui condemnationem ex falſitate criminis ſibi impoſiti. Secundo ex dictis infert quandam ammirationem. ibi. Qua in re Prima in duo ſecundum ꝙ duo imponebant Boe. de quibus ſe excuſat. Secunda ibi. Nam de compoſitis. Primum quod ſibi imponebatur fuit quod impediuiſſet quendam nuntium deferentem regi accuſationē reatus vt ſenatus redderetur reus leſe maieſtatis dicit ergo in littera. O philoſophia tu forte queris ſummam ideſt ſententiam criminis cauſa arguimur Nos criminamur voluiſſe ſaluare ſenatum forſam deſideras ſcire per quem modum. Dico ꝙ nos criminamur ideſt arguimur impediuiſſe delatorem ne deferret documenta ideſt litteras regi quibus faceret ſenatum reum leſe maieſtatis. Quid igitur o magiſtra cenſes ideſt iudicas inficiamur ideſt negabimus crimen illud ne ſimus tibi pudori: atq; ideſt: ſed ego volui ſaluare ſenatum nec vnquam deſiſtam velle: ſed opera ideſt diligentia impediendi delatoris iſta ceſſabit: ideſt ceſſare debet quia non eſt verum ꝙ impediuerimus delatoriam. Nunquid eſt nephas optare ſalutem illius ordinis ſcilicet ſenatus quaſi dicat non eſt nephas. ille vero ſenatus conſenſit in meam damnationem effecerat hoc ſuis decretis. i. iudiciis acſi eſſet nephas ſaluare ipſum: ſed imprudentia ſibi ipſi mentiens ideſt in damnum ſuum mentiens non poteſt mutare merita rerum: ita ꝙ illud quod prius fuit meritorium poſtea fiat demeritorium nec puto eſſe licitum ſecundum preceptum Socratis occuluiſſe: ideſt occultaſſe veritatem vel conceſſiſſe mendacium: ſed quo modo illud ſit ego relinquo tuo ⁊ ſapientum iudicio. veritatem autem huius rei ne lateat poſteros i. ideſt ſucceſſores ego commendaui ſtilo ideſt ſcripto ⁊ memorie. ¶ Nota ꝙ accuſatio Boetii fuit deteſtabilis quia facta per infames perſonas: fuit etiam irrationabilis: quia de bono

Accuſatio Boetij.

Reus leſe maieſtatis.
Inficior.

accuſabatur: ſcilicet de ſaluatione ſenatus quod erat bonum: etiam accuſatio Boetij fuit iniuſta: quia falſa: accuſabatur enim impediuiſſe delatorem quod falſum fuit. ¶ Nota ille dicitur reus leſe maieſtatis qui contra regem vel alium principem aliquod malum machinatur. ¶ Nota inficior inficiaris prime coniugationis ⁊ deponentale: idest nego. Un Hugui. inficior inficiaris proprie non eſt fateri factũ quod verum eſt: ſed contra veritatem vti mendacio: vel eſt proprie inficiari ſecundum eum rem debitã denegare cum a creditore depoſcitur. ⁊ etiam eſt idem quod contendere vel denegare. ¶ Nota ꝙ dicitur in textu. Nunquid optare ſalutẽ ſenatui nephas vocabo.

Salus duplex

Duplex ẽ ſalus: ſpiritualis que eſt anime: temporalis que eſt corporis. Salutem ſpiritualem tenemur omnibus velle: etiam malis ratiõe charitatis: per quã etiam mali diligendi ſunt licet nõ eo ꝙ mali. Salutem vero temporalem tenemur velle omnibus bonis ⁊ precipue amicis amicorũ vero peccantium tenemur ſalutem velle ꝙdiu ſanabiles ſunt vt recuperent virtutem amiſſam: ſed ſi propter magnitudinem malitie ſunt inſanabiles diſſoluitur amicitia nec eſt optanda ſalus: ⁊ quia malicia ſenatus romanorũ erat ſanabilis: quia ſenatus compulſus metu regio fuit conſentire in damnationem Boetij ideo optare ſibi ſalutem nõ erat nephas licet Boetio turbato hoc videã. ¶ Nota ꝙ veritas non eſt occultanda ſecundũ Socratem. Nam qui tacet veritatem alijs neceſſitatibus mentitur: ⁊ qui mẽdacijs conſentit ſimiliter facit. ¶ Nota mendacium non eſt concedendũ quia ſecundũ Ariſtotelem in Ethi. Mendacium per ſe prauum eſt ⁊ fugiendum. ⁊ primo Elencorum. duo ſunt opera ſapientis non mentiri de his quibus nouit: ⁊ mentientem poſſe manifeſtare.

Mendatiũ.

poſitis falſo litteris: quibus libertatem arguor ſperaſſe romanã: quid attinet dicere? Quarum fraus aperta patuiſſet: ſi nobis ipſorum confeſſione delatorum: que in omnibꝰ negotijs maximas habet vires: vti licuiſſet. Nã que ſperari reliqua libertas poteſt? Atq; vtinam poſſet vlla. Reſpondiſſem Canij verbo: qui cum a Caio Ceſare Germanici filio conſcius contra ſe facte coniurationis fuiſſe diceretur. Si ego inquit ſciſſem: tu neſciſſes. ¶ Qua in re non ita ſenſus noſtros meror hebetauit: vt impios ſcelerata cõtra virtutem querar eſſe molitos: ſed ea que ſperauerint effeciſſe vehementer amniror. Nam deteriora velle noſtri fuerit fortaſſe defectꝰ poſſe nunc contra innocentiam que ſceleratus quiſq; conceperit inſpectante deo monſtro ſimile eſt: vnde haud iniuria tuoꝝ quidam familiariũ queſiuit. Sigdẽ deus igt eſt: vnde mala? Bona vero vnde ſi non eſt.

¶ Nã de compoſitis falſo litteris. Hic Boetius excuſat ſe de ſecundo crimine ſibi impoſito. Imponebantur enim ſibi: ꝙ ſcripſiſſet litteras ad imperatorem Conſtantinopolitanum pro liberatione romanorum de manu regis Theodorici. Unde dicit in littera. Nam de litteris compoſitis falſo. quia falſe mihi hoc imponitur: quibus litteris arguor ſperaſſe romanam libertatem quid attinet dicere cum non detur mihi locus defenſionis quarum litterarum fraus idest fraudolentia fuiſſet aperta idest manifeſta ſi nobis licuiſſet vti confeſſione: idest allocutione ipſorum delatorum: idest accuſatorũ quod lex vti examinatione accuſatorum maximas vires habet in omnibus negocijs: idest cauſis iudiciarijs. nã que reliqua libertas ſperari poteſt romanis quaſi diceret nulla. tantum enim rex Theodoricus inualuerat ꝙ nullus potuit vel audebat contra ipſum: vtinam poſſet vlla libertas ſperari. vtiq; ita prudenter egiſſem de negocio ꝙ regi non innotuiſſet: ⁊ reſpondiſſet verbo Canij qui cum accuſaretur a Caio ceſare filio germanici: ꝙ eſſet reus coniurationis facte contra ſe reſpondit. Canius. ſi ego ſciſſem tu neſciſſes. quaſi dicat ſi eſſem reus ita prudenter celaſſem negotium ꝙ ad tuam noticiam nunꝙ perueniſſet. ¶ Nota ꝙ in cauſis iudiciarijs teſtium ſiue accuſatorum examinatio maximas habet vires: quia per eam deuenitur ad rei veritatem ſicut patet de daniele: qui examinando duos preſbyteros falſe accuſantes ſuſannam ipſos de falſitate accuſationis coram omni populo conuicit. ſimiliter Boe. ſi datus fuiſſet ſibi locus examinãdi ſuos accuſatores. vtiq; ipſos mendaces reddidiſſet. ¶ Nota Canius fuit quidam romanus prudens ⁊ ſapiens accidit vt quidam ex romanis conſpirarent vt facerent coniurationem contra Caium ceſarem ⁊ cum Ceſar proponeret Canio ꝙ eſſet eius illius coniurationis facte reſpondit: ſi ego ſciuiſſem tu neſciuiſſes. Sic Boe. reſpondit regi Theodorico ſi ſibi improperaſſet de litteris compoſitis ſuper reſtituenda libertate ipſis romanis. ¶ Qua in re non ita ſenſus. Hic Boe. ex dictis infert quandam ammirationem. ſecundo inuehitur contra ſenatores qui conſpirant in ſuam condemnationem ibi. Sed ſi fas fuerit dicit primo. Ex quo a malis iniuſte accuſatus ſum qua in re. idest propter quod non ita idest non in tantum meror: idest triſticia hebetauit. idest oppreſſit ſenſus noſtros: vt ego querar idest conquerar impios idest malos molitos: idest machinãtes ſcelerata: idest nequitioſa contra virtutem: idest virtuoſos homines: ſed ego ammiror vehementer: idest fortiter effeciſſe: idest ad

effectū produxiſſe ſupple illa que mali ſperauerunt: ideſt conceperunt. Nam velle deteriora: ideſt mala fortaſſe fuerit noſtri defectus. i. ex noſtro defectu ſed poſſe ſup. perficere malū contra innocentiā. i. contra innocentes que quiſq̄ ſceleratus conceperit. i. cogitauerit deo hoc inſpectante ſupple hoc eſt ſimile monſtro. i. admirabile. vnde. i. pro tanto quidam tuorum familiarium. i. philoſophorum queſiuit haud iniuria. i. non iniuſte. ſiquidem pro certo deus eſt vnde mala ſupple proueniunt. vero pro ſed vnde. ideſt a quo bona ſi deus non eſt. q. d. ex quo iniuſte a malis accuſatus ſum propter hoc non intantū ſum oppreſſus dolore ꝙ conquerar malos machinari mala bonis: ſed ammiror ꝙ illi qui mala concipiunt contra bonos poſſunt producere ad effectum: nam velle malum eſt forte ex noſtro defectu: ſed ꝙ malus poſſit perficere malum contra bonos deo hoc inſpiciente eſt ſimile monſtro. vnde quidā philoſophus non iniuſte queſiuit. Si eſt deus vnde proueniunt mala: ⁊ ſi deus non eſt vnde proueniunt bona. ¶ Nota ꝙ ex quarto huius duo requiruntur ad aliquem effectum producendū ſcilicet voluntas ⁊ poteſtas. Requiritur voluntas: quia nullus aggreditur quod non vult. Requiritur poteſtas: quia ſine poteſtate voluntas fruſtratur. ꝙ autē mali habent voluntatem offendendi bonos non eſt mirandum: ſed ꝙ habent poteſtatem producendi ad effectum ſuam voluntatē deo reſpiciente eſt ſimile monſtro. ¶ Nota ſimile monſtro eſt quod contingit p̄ter intentionē nature. Sicut ergo mōſtra fiunt p̄ter intentionē nature: ſic videbatur Boetio ꝙ mala p̄ter ordinem diuine prouidentie contingerēt: quod non videretur rationale quum deus ſit ſumme bonus: ꝙ aliquo modo ſit cauſa mala fieri: ergo mala in mundo deo inſpiciente viderentur ſimile mōſtro. ¶ Nota ꝙ deus nō eſt cauſa effectiua mali: quū ſit ſumme bonus: licet ſit cauſa ꝑmiſſiua: q2 permittit fieri malū: ⁊ ſic exponitur auctoritas prophetie dicentis. Ego dominus faciens omnia: hoc eſt faciēs bonum: ⁊ creans malum ſup. ꝑmiſſiue. aliter dicitur duplex eſt malum. ſ. malum pene ⁊ malū culpe. deus eſt cauſa mali pene quod punit: ſed non eſt cauſa mali culpe: q2 hic eſt qui peccatum non fecit. ¶ Sed ſi phas fuerit nepharios homines q̄ bonoꝝ ꝛc. Hic Boe. inuehitur contra ſenatū: qui ꝯſenſit in ſuam cōdemnationem tāgēdo ſuam beniuolentiā quā habuit ad eos. Et dicit: ſi phas fuerit. i. ponamus phas eſſe n. pharios homines. i. malos hoīes qui oīum bonoꝝ ⁊ totius ſenatus. ſ. ꝯſulatus romane ciuitatis petunt. i. deſiderant ſanguinem. i. mortē. nos ēt voluiſſe ire ꝑditum. i. ꝑdendum quos viderant propugnare bonis hominibus: ꝙ pro ⁊ ſenatui: ſed nō. i. nūquid nos idem. ſ. vt vellēt nos perditū ire merebamur de pr̄ibus. i. de ſenatoribus. q. d. non ſed ph̄ia meminiſti vt opinor: quū me dicturū. i. volētē dicere qd. i. aliquid ve pro vel facturū ipſa ſemꝑ preſens ſup. exiſtens dirigebas. i. regebas: ergo nec verbis nec factis offendi ſenatū. meminiſti inq̄ ph̄ia Verone. i. apud Veronā ciuitatē: quū rex Theodoricus auidus exiſtens cōmunis exitij. i. tormēti ſenatoꝝ: quū crimen leſe maieſtatis delatū in Albinū ipſe rex moliretur. i. laboraret trāſferre illud crimē ad totū ſenatū: quāta ſecuritate. i. tutela mei periculi defenderim. i. liberauerim inocētiam vniuerſi ſenatus. i. totius ꝯſulatus. O ph̄ia tu ſis me ꝓferre. i. ꝓloqui vera: ⁊ nūq̄ me iactaſſe i vlla mei laude. n. ꝓ q2 minuit quodāmodo ſecretū ꝯſciētie ꝓbātis. i. laudantis ſe quotiens quis oſtēdendo. i. manifeſtando factū recipit precium fame. i. mercedem laudis ab hoībus: ſed tu ph̄ia vides qs euētus exceperit. i. liberauerit nr̄am inocētiā. nos ſubimus. i. ſuſtinemꝰ penas falſi ſceleris. i. falſe nobis impoſitis ꝓ premiis vere virtutis. Nota ſꝫ Sene. dolor duplicatur cum ab eo a quo donū merueras malū venit. Quū igitur Boet. oēm beniuolētiā exhibuerit ſenatoribus grauius doluit de ſua offenſione. Nota i ciuitate Verona quū Albinꝰ eſſet accuſatꝰ de graui crimine: ita vt diceretur reus leſe maieſtatis: illud crimē rex Theo. voluit trāſferre ad totū ſenatū ⁊ ipſū dānare: ſed Boe. exponēs ſe ꝑiculis ſenatū

Duo ad effectum neceſſarium.

Deus an ſit cauſa mali.

¶ Sed ſi phas fuerit nepharios homīes qui bonoꝝ oīum totiuſq̄ ſenatus ſanguinem petunt: nos etiam quos propugnare bonis ſenatuiq̄ viderant perditum ire voluiſſe: ſed non idem de patribus quoq̄ merebamur. Meminiſti: vt opinor: quoniam me dicturū qd facturūue preſens ipſa ſemper dirigebas. Meminiſti inq̄ verone cū rex auidus cōmunis exitij maieſtatis crimen ī Albinum delatum ad cunctum ſenatus ordinem tranſferre moliretur: vniuerſi innocentiam ſenatus q̄ta mei periculi ſecuritate defenderim. Scis me hec vera proferre: ⁊ in nulla vnquā mei laude iactaſſe: Meminit enī quodammodo ſe probantis conſcientie ſecretū: quotiens oſtēdendo quis factū recipit fame precium: ſed innocentiam noſtram quis exceperit euentus vides. Pro vere virtutis premijs falſi ſceleris penas ſubimus. Et cuius vnq̄ facinoris manifeſta ꝯfeſſio ita Iudices habuit in ſeueritate cōcordes: vt nō aliquos vel ipſe ingenij error humani: vel fortune cōditio cunctis mortalibus incerta ſummitteret. Si inflammare ſacras edes voluiſſem: ſi

Secretum conſcientie.

liberauit. ❡ Itē nota ꝙ ſecretū cōſciētie ē virtus que inuit cū aliq̄d virtuoſe operatur iactādo ſe: vt cō ſequat̄ famā ⁊ laudē populi. Unde Sene. Cōſcientiam potius q̄ȝ famā attende. Et dicit Macrobius. Sapiēs gloriā ſuā in ꝯſciētia ponit: ſtultus autē in laude humana. Unde dicit Iſidorus. Qui aliquod donū a deo largitū in laudē cōuertit ꝓculdubio virtutē in vitium tranſire facit. Et cuius vnq̄ȝ facino ris. Hic Boe. oñdit ſe pturbatum ex iudiciū ſeueritate ⁊ inflexibilitate dicēs Cuius vnde q̄ȝ facinoris peccati manifeſta cōfeſſio. i. cuius vn q̄ȝ hoīs pctm̄ manifeſtū habuit iudi ces ita cōcordes in ſeueritate: vt nō aliquos eorū vel ipſe error hūani in genij ſummiteret. i. flecteret ad miſe ricordiā: vel cōditio fortune. i. euen tus fortuitus exiſtēs incerta cunctis mortalibus ſup. hominibus ſummit teret aliquos eorū ſi dicerē voluiſſe inflammare. i. incendere ſacras edes i. eccleſias. ⁊ ſi nos diceremur iugu lare. i. punire ſacerdotes impio gla dio tū pro ſed ſententia: idest iudiciū damnaſſet me preſentem conuictum ⁊ confeſſum crimen: ſed nos procul moti. i. abſentes quingentis milibus paſſuum et indefenſi ob propenſius ſtudium. i. propter ſtudiū intenſius nos damnamur. i. adiudicamur in ſe natū morti: q̄ȝ pro ⁊ proſcriptioni. Et tunc exclamat dicēs. O meritos. i. dignos vel beatos iudicio nemi nem poſſe conuinci de ſimili crimine ſicut nec ego iuſte conuinctus ſuȝ cu ius reatus. i. criminis dignitatem. i. innocentiā ipſi etiā viderūt. i. cogno uerunt qui detulere. i. accuſauerunt me. ❡ Nota ꝙ iudices quādoq̄ȝ mo uent̄ ad miſericordiā duplici de cau ſa. Primo modo proper amorem hu mani ingenij. qꝛ humanuȝ ingenium ſepe fallitur in iudicio quia ignorat vtruȝ aliquādo iuſte de re ſentiat vel non ⁊ timēs deum ne iniuſte iudicet mouetur ad miſericordiā parcendo reo. Secundo iudices mouentur ad miſericordiam propter euentum for tune qui incertus eſt hominibus. qđ eñ iudex in alio damnat ſibi facile p fortunā euenit. ⁊ illud deberet recordari ſȝ nulla illoꝝ cārū mouit iudices ad miſeradū Boe. ſȝ ꝯcorditer ip̄m dānabant. ❡ No. ꝙ nullus dȝ dānari etiā ꝓ crimine quan tūcūqȝ enormi. niſi ſit pn̄s ꝯuictus. vel crimen in iudicio ꝯfeſſus Boe. aūt cū dānaret̄ nō erat ꝯuictus nec crimen ꝯfeſſus ⁊ erat abſens: qꝛ in ſtudio athenieñſi. ergo iniuſte erat dānat⁹ No. ꝙ Boe. cū dānare tur diſtat a loco iudicij q̄ngētis milib⁹ paſſuū: ⁊ cū mille paſſus faciūt vnū miliare: iō bn̄ diſtat ad quin genta miliaria. ❡ No. ꝙ Boe. dānatus fuit proſcriptiōi. Aug. dicit proſcriptio eſt iudicabilis ſenten tia lata cōtra aliquē cuius pro ſcelere de ſcriptura tabule enee delebant̄. Cōſuetudo eñ romana fuit ꝙ noīa ſenatoꝝ quoꝝ ꝯſilio verba romana regebatur aureis litteris i tabula enea ſcribebātur. vñ ⁊ pſes ꝯſcripti dicebant̄. ⁊ dicitur ꝓſcriptus quaſi ꝓcul a ſcriptura poſitus. ſic Boe. erat ꝓſcriptus qꝛ nomē ſuum deletū fuit de tabula enea. Quā vti alicuius ſceleris. Hic Boe. expurgat ſe de q̄buſdā obiectis. Scđo oſtēdit vñ ſumpta fuit rō obiectationis. Scđa ibi. Sȝ nephas. ❡ Nota Boe. obijciebat̄ ꝙ ipſe vſus arte nigromātica ſacrificaret demonib⁹ ꝓ dignitatib⁹ acq̄rēdis. De hoc Boe. excuſat ſe di. Quā ſup. meā dignitatē vti ꝓ vt obfucarēt. i. denigrarēt admixtione alicuius ſceleris mētiti ſūt meā polluiſſe ꝯſciētiā ſacrilegio. i. demonū obſequio. ob ambitū. i. pp cupiditatē dignitatis acquirēde. atq ꝓ certe tu īſita. i. īſerta nobis depellebas de ſede. i. de loco cupiditatē oīum reruȝ mortaliū: ⁊ ſub tuis oculis non erat pbas eſſe locū ſacrilegio. i. cultui demonū. q̄ȝ ꝓ ⁊ tu īſtillabas aurib⁹ ⁊ cogitationibus meis illud pytagoricū deo nō dijs ſeruiendū nec conueniebat me captare. i. optare preſidia. i. auxilia viliſſimoruȝ ſpirituū. i. demonum quam tu cōponebas. i. locabas in hanc excellentiā: vt cōſimilem deo faceres. Pre terea innocens penetral: idest vxor domus mee. cetus. i. multitudo honeſtiſſimorum amicoruȝ ⁊ ſocer Symachus ſanctus ⁊ eque reuerendus ipſo actu defendunt me ab oī ſuſpitione huiuſmodi criminis. ❡ Not. ꝙ conſuetudo inuidorum eſt cum non poſſunt alicui ſuam probitatē auferre: nituntur ipſuȝ ſal

Motus ad miſericordiam.

Dānandus ſit preſens.

Proſcriptio.

ſacerdotes ipio iugulare gladio: ſi bonis ho minibus necē ſtruxiſſe diceremur: preſenteȝ tamen ſententiam ꝯfeſſum ⁊ ꝯuictum me pu niſſet. Nunc vero q̄ngentis fere paſſuum mi libus procul moti atqȝ indefenſi: ob ſtudium propenſius in ſenatuȝ morti proſcriptioniqȝ dānamur. O meritos de ſimili crimine nemi nem poſſe conuinci. Cuius dignitatē reatus ipſi ēt q detulere viderunt. ❡ Quam vti ali cuius ſceleris admixtione fuſcarē ob ambi tuȝ dignitatis ſacrilegio me ꝯſcientiaȝ meaȝ polluiſſe mentiti ſunt. Atqui ⁊ tu inſita nobis oēȝ reruȝ mortalium cupiditateȝ noſtri ani mi ſede pellebas: ⁊ ſub tuis oculis ſacrilegio pbas locum eſſe non erat. Inſtillabas. n. au ribus cogitationibuſqȝ quottidie meis Py thagoricum illud enoye. idest quod eſt deo ⁊ non dijs ſeruienduȝ. nec ꝯueniebat viliſſimo rum me preſidia ſpirituum captare: quē tu ī hanc excellentiam componebas: vt ꝯſimileȝ deo faceres. Preterea penetrat inocens do mus. Honeſtiſſimoꝝ cetus amicoruȝ ſocer. Symachus etiam ſanctus ⁊ equuo actu ipſo reuerendus ab oī nos criminis huius ſuſpi-

rem aliquo vitio denigrare. ⁊ ſic fama Boetij denigrata fuit vitio ſacrilegij. ¶ Nota ꝙ ſacrilegium eſt ſacre rei furtũ: ⁊ ponitur ſacrilegus pro hoĩe ſcelerato: etiã ſacrilegiũ eſt cultura demonũ ſiue idoloꝝ: ⁊ de ſacrilegus. i. idolatra: ⁊ ſic capitur in ꝓpoſito. Nota ꝙ ambitus media producta eſt cupiditas honoris. Sed ambitus media correpta eſt circuitus: ⁊ primo mõ accipitur hic. ¶ Nota ꝙ phia repellit omnem cupiditatem honorũ exteriorũ quod ſcribitur in primo libro de plantis. ꝙ phia tria inducit ſcilicet mentis illuſtrationẽ: felicitatis appetitũ. ⁊ mollis affluentie contemptũ. ¶ Nota philoſophia facit hominem ſimilem deo. non ſimilitudine cõmoda: ſed participatiua. ita ꝙ homo participat aliquid conditiõis diuine. ſcilicet intelligẽtie. vñ Sene. hoc mihi philoſophia ꝓmittit ꝙ me parẽ deo reddit. Et alibi dicit. Uir ſpeculantius eſt quaſi deus: in humano corpore hoſpitat⁹. ¶ Nota ſacrilegium nõ hȝ locũ ſub oculis phie: quia phia per ſe oĩa agẽda ⁊ faciẽda ordinatiſſime diſpõit ⁊ nõ ꝑmittit hoĩeȝ ad vana declinare q: dicit Tul. in li. de finibus bonoꝝ ⁊ maloꝝ phia a ſuperſtitione liberat metu mortis non cõturbat ⁊ eſt ſupſtitio: vana religio ⁊ idoloꝝ cultura. No. penetral eſt ſecreta camera vel locus ſecretus interior in domo vel in tẽplo vbi reponũtur dinodia vel aliq̃lia ⁊ ponit̃ ꝑ vxore Boe. per methaforã ponẽdo cõtinens ꝑ cõtento q: ipſa ꝯſueuit morari in penetrali. ¶ Not. ꝙ ſymachus fuit q̃dã nobilis roman⁹ ⁊ ſocer Boe: cui⁹ Boe. filiã duxerat noĩe Elphe. q ſymachus non fuit tñ ſctũs interi⁹ affectu: ſȝ ẽt reuerẽdus ĩ exteriori actu ſicut dicit Bo. Sȝ o nephas. Hic Boe. oñdit vñ fuerit rõ ſumpta obiecti criminis: q: ipã phia cui deditus erat vñ dicit exclamãdo. O nephas ipi mali capiũt fidẽ crĩs de te o phia ⁊ pp hoc videbimur fuiſſe affĩes maleficio ſacrilegij: q: nos ſumus imbuti. i. iſtructi tuis diſciplinis. i. doctrinis: ⁊ ſumus inſtituti. i. informati tuis morib⁹: ita nõ eſt ſatis tuã reuerentiã nihil mihi ꝓfuiſſe niſi vltro. i. ſpõte tu poti⁹ lacereris ab illis mea offenſione hoc dicit Boe. ꝓ tãto. Quia iniuriati ſunt ſibi pp phiam: ideo magis iniuriati ſunt phie ꝗ̃ ſibi. ¶ Nota quãdo Boe. vacabãt ſtudio fugiebat ꝯſortia ſtultorũ ⁊ querebat ſecreta loca pp ſtudiũ. idõ putabãt ipſuȝ loq cũ demonibus ⁊ eis ſacrificare. Itẽ q: Boe. fere oĩa que volebat ſua ſapiẽtia faciebat. idõ putabant eũ demonem hẽre familiarẽ ſibi obſequentẽ: ſicut Apuleius opinatus eſt de Socrate ꝙ hẽret familiarẽ deũ: de quo fecit librũ: quẽ intitulauit de deo Socratis. ¶ At vero hic ẽt noſtris. Hic Boe. oñdit ſe eſſe ꝑturbatuȝ ex fame ſue leſione dicẽs. Hic cumulus. i. augmentatio accedit nr̃is malis ꝙ eſtimatio. i. iudiciũ plurimoꝝ. i. vulgariũ nõ ſpectat. i. nõ reſpicit merita reꝝ ſicut hõ meret̃: ſed ſpectat euentũ fortune. i. iudicat hoĩeȝ ſȝ ꝙ fortuna ſe hȝ circa ipm ⁊ tantũ iudicat vulgus eſſe prouiſa ꝯo que cõmendauerit felicitas. i. proſpera fortuna quo fit. i. ex quo ſequit̃: vt eſtimato bono deſerat ĩfelices. Uñ piget. i. tedet reminiſci qui nunc ſint rumores populi de me: ⁊ ꝗ̃ multiplices qȝ pro et diſſone. i. diſcordes ĩnie ſint de me. nam q̃dam dicunt me reũ eſſe pridẽ nõ hoc tñ dixerim. i. volui dixiſſe vtinã eſſe ſarcinam. i. grauiſſimũ pondus aduerſe fortune: ꝙ dum aliqd crimen affigit̃. i. imponit̃. miſeris. i. infelicibus ipſi credunt̃ meruiſſe ſupplĩc illa que ip̃ſi miſeri proferunt̃. i. patiunt̃. Et ego bonis oĩbus pulſus. q: in exiliũ relegatus: ⁊ exutus dignitatibus quia damnatione proſcriptus ⁊ fedatus ideſt maculatus eſtimatione. Ego qui prius virtute honeſtus reputabar nunc ſcelere deformis reputor: et tuli: ideſt recepi ſupplicium. ideſt penam ob beneficium ideſt propter beneficium. ¶ Nota ꝙ vulgares non iudicant ſecundum merita reꝝ vtrum homo mereatur aliquid vel non: ſed iudicant ſm̃ euentuȝ fortune: vnde hominem bene fortunatum iudicant felicem male fortunatũ iudicant miſerũ: ſed tale iudiciũ falſuȝ eſt: vñ dicit Sen. xlv. epl̃a Non felicẽ hũc eſtimas quẽ vulgus appellat felicẽ ad quẽ pecunia cõfluit. ſed illũ qui omne bonum in aĩo eſt erectum ⁊ extenſum. Item bona eſtimatio deſerit infelices. q: primuȝ malum qd̃ infelices incurrunt ẽ ꝙ vulgus male de ipis opinat̃ credit enĩ vulgus ea que miſeri patiunt̃ ꝙ ex merito talia patiant̃

Ambitus. Philoſophia. Penetralia. Iuditium vulgi.

tione defendunt. ¶ Sed o nephas. Illi vero de te tanti criminis capiunt fidẽ: atqȝ hoc ipſo videmur affines fuiſſe maleficio: quia tuis inſtituti moribus imbutiqȝ diſciplinis ſumus. Itaqȝ non eſt ſatis nihil mihi profuiſſe tuam reuerentiam: niſi vltro tu potius mea offẽſione lacereris. ¶ At vero hic ẽt noſtris malis cumulus accedit: ꝙ eſtimatio plurimorum nõ rerum merita: ſed fortune ſpectat euẽtũ: eaqȝ tantum iudicat eſſe prouiſa qȝ felicitas ꝯmendauerit. Quo fit vt eſtimatio bona prima oĩuȝ deſerat infelices. ¶ Qui nunc populi rumores: ꝗ̃ diſſone multiplicesqȝ ſentẽtie: piget reminiſci. Hoc tantũ dixerim ego. vtinam eſſe aduerſe fortune ſarcinam: ꝙ dũ miſeris aliquod crimen affigitur: que perferunt meruiſſe creduntur. Et ego ſiquidem bonis omnibus pulſus: dignitatibus exut⁹: eſtimatione fedatus: ob beneficium pertuli ſupplitium. ¶ Uidere autem videor nepharias ſceleratorum officinas gaudio letitiaqȝ fluitantes: perditiſſimum quemqȝ hominẽ

Uidere autem videor. Hic Boetius oſtendit eſſe perturbatū de his que vidit in mundo generaliter .ſ. bonos deprimi ⁊ malos extolli dicens. Ego videor videre idest cognoſcere nepharias officinas .i. malas ſocietates ſceleratorum hominum fluitantes gaudio qꝫ pro ⁊ leticia: ⁊ quēqꝫ perditiſſimum .i. peſſimum innitentem .i. inſiſtentem nouis fraudibus delationū .i. accuſationū ⁊ video bonos iacere proſtratos .i. depreſſos terrore noſtri diſcriminis ⁊ etiā video quenqꝫ flagitioſuꝫ .i. prauū hominem incitari ad audendum .i. ad preſumendum. facinus .i. peccatum impunitate .i. ſine pena vero pro ſꝫ incitari premiis ad efficiendum .i. ad perpetrandum. facinus .i. peccatum autem pro ſed ego videor inſontes .i. innocentes non mō .i. non tm̄ priuatos ſecuritate: verū etiā defenſionem. Itaqꝫ pro ergo libet .i. placet mihi exclamare ad deum celi quare talia permutat in mundo vt mali exaltentur ⁊ boni deprimantur. ¶ Nota ꝙ Boe. qui erat turbate mētis ⁊ in ſtatu miſerie videbatur ꝙ mali in hoc mundo eſſent potentes ⁊ viuerēt impuniti boni autem impotentes ⁊ viuerent irremunerati: ſꝫ philoſophia in .iiij. huius ipſum conſolando probat malos ſemper eſſe impotentes ⁊ bonos eſſe potentes et malis nunꝙ̄ deeſſe ſua ſupplicia bonis nunꝙ̄ ſua premia. ¶ No. ꝙ officine dicuntur domus officialium vbi reponuntur ea que ad ipſos ſpectant ⁊ ad eorum officia ſicut ſunt celaria ⁊ granaria ⁊ alia huiuſmodi hic autem accipiuntur officine pro congregatione malorum ⁊ dicuntur ab officio eis. quod eſt nocco ces.

nouis delationum fraudibus innitentem: iacere bonos noſtri diſcriminis terrore proſtratos: flagitioſum quemqꝫ ad audendum quidem facinus impunitate: ad efficiendum vero premiis incitari. inſontes autē non modo ſecuritate: verum ipſa ēt defenſione priuatos. Itaqꝫ libet exclamare ad deum celi.

¶ Aſcenſius.

Sentis ne inquid hec? In hac quarta proſa Boe. vnum de principalibus intentis ſuis plene proſequitur qr ſe ab obiectis criminibus purgat: non ſoluꝫ ſe innocentem demonſtrans: ſꝫ etiā de omnibus bonis deqꝫ republica ꝙ̄ optime meritum. Utitur autem ſermone diſerto ⁊ eleganti. Et quotiens philoſophia loquitur ſemper ſi animaduertimus: philoſophicum aliquid atqꝫ eruditionis plenum deprehenderemus qḋ ſemel admonuiſſe ſatis ſit diligentioribus, cum tardiuſculus nihil ſatis ſit. In primis ergo verbis ſignificat philoſophia duas alicuius percipiēdi vias: quarum altera ſit per ſenſum altera per illapſum. Prima eſt omnibus animantibus tam hominibus ꝙ̄ beluis cōis. ſcḋa hoībus fere ꝓpria. Hꝫ tamen etiā in pria homo quandam p̄eminentiam qr p eaꝫ ad ſecundā peruenit: qḋ ceteris aīalibus non dat. Quod ſi ſenſerit dūtaxat: nec perceperit iaꝫ ſtolidus fuerit pecoris ſimilimus. vñ ille Symo Terentianus i Andriā Dap. vix tandem ſenſi ſtolidus. Nos ſiquidē p viſum ⁊ auditū rem perceptā poſtea aīo diſcurrimus ⁊ per rōnis diſcurſum iudicamus pecora aūt magis per rudiorem ſenſum hoc eſt p tactuꝫ ꝑpelluntur: nec diſcurrunt rōnē vñ ſtolida dicunt. Percipiūt tn̄ vtcūqꝫ p ſenſum. Per illapſum aūt ſolus hō rem ignotā apphendit aut diuina inſpiratiōe. aut angelico miniſterio. Qḋ pulchre innuit. Enei. tertio. vñ hic locus ſumptus eſt: cum dicit eneas ad appollinem. da pater augurium atqꝫ animis illabere nr̄is. Dicit ergo philoſophia ſentis ne: hoc eſt percipis ne via ſenſus que eſt humana: atqꝫ illabuntur ne hec animo tuo hoc eſt percipis ne occulta inſpiratione diuina An es aſinus ad lyrā hoc eſt totus ſtolidus ſonum quidem ⁊ crepitum verborū audiens: ſꝫ ſenſa non intelligēs: ſicut nec aſinus ſonitu lyre quē non intelligit delectatur. Tm̄ autem abfuit vt Boe. conſolationem ſeueriorem in ſuperiori carmine poſitam admittat, vt a lachrymis ſe continere non queat qḋ verbis philoſophie ſignificatur cuꝫ ſubdit. Quid fles quid lachrymis manas: deinde: ſubiūgit grece qḋ reperire nō potuit: ſed ita interꝑtatur. Cōfitere mihi ne occultes: qḋ qr blādis ſonat grece ꝓtulit. Solet enim blandiētes greci vti locutiōibus: vt ſatis indicat Iuuenalis ſatyra ſexta. Quotiēs laſciuū interuenit illud zoe kai pſyche: hoc eſt vita ⁊ anime mi. Si operā medicātis ⁊c. verbū Boe. .i. viro catholico ⁊ ſeuero dignū quo aīoꝝ morbi aptiſſime curantur. Facies loci mutatio: vt opinio Uirgiliana qui quito eneydos ait quibus aſpa quōdā viſa maris facies. Eſt eniꝫ facies aliqñ tota rei effigies ſeu ſpēs q̄ in facie marie diſcernitur. Differtqꝫ vultu eo ꝙ vultꝰ volūtatē īdicat facies naturalē ꝯtractionē. vñ ꝯtus ſepe mutatur etiā exēplo facies lēte ⁊ raro. ¶ Bibliotheca ē librorū repoſitoriū quē vulgo librariā vocāt. Theca enī eſt armariū ſeu repoſitoriū cuiuſlibet rei ⁊ cū varijs cōponitur: vt cū biblio. biblion aūt grece latine dicitur liber eo qḋ vt qdā volūt: in iūco maxime papiri quē biblū vocāt oli ſcribebāt ob qḋ latine liber dr: qr in libro hoc eſt interiore arboꝝ cortice ſcribebatur. Itē compoſitū legitur chirotheca: qr chir chiros manus dr apḋ grecos cū alijs multis. ¶ Apte diſſerebas: diſſero in p̄ſti ⁊ preterito per geminū ſſ ſcribitur: ⁊ tn̄ diſertus tantū. vnum ſcꝫ abijcit: ⁊ primā ſyllabam corripit vt notū eſt. Talis habitus taliſqꝫ vultꝰ erat quaſi dicat nunime. Atqꝫ ita paulatim a loci feditate ad abiectionem ſui progreditur. Syderum vias radio deſcriberes ſicut in bucco. Uirg. deſcripſit radio totū qui gentibus orbē. Exēplar vt dicit Feſtus eſt ex quo ſimile faciamus. Exēplum qḋ ſequamur aut vitemus. Uerūtamē. Laurētius vallēſis hō nimiū argutiſſimus prolixe ⁊ diſerte de huius vocabuli ſignificatione diſputat, dicitqꝫ exēplar eſſe ipſam rem cōtinentē ⁊ exemplū rem cōtentā i ea: quā aut mutamur aut ſi ſors ita tulerit deuitamus in aliquo vt in Catone ſumitur exemplum ⁊ ipſe cato eſt exemplar. Qḋ ſi dicamus inquit ad exemplar catonis ſic intelligitur ad exemplar qḋ eſt cato. Qḋ ergo vulgo; ſed inepte: dr copia latine dicetur exemplar.

Grecorum blanditie.

Facies. Uultus. Bibliotheca.

Exemplar. Exemplum.

Sunt⁊ exemplaria ſepe multa vnius exempli ideſt forme ⁊ protractionis: ad cuius ſimilitudiné ſiunt
exemplaria. Lectumqꝫ eſt etiam hoc exemplarium: cuius genitiuus pluralis exemplariorum. frequés Exéplariū.
eſt. hic ergo ponitur continens pro contento quaſi dicitur. Ad celeſtis ordinis exemplar formares. i. ad
ordinem q eſt exéplar: vel ad exéplum ordinis celeſtis: niſi acceperis vt Feſtus accepit. Atqui hanc ſen
tentiam Platonis ore. i. per os Platonis ſanxiſti. Magnū teſtimonium perhibet Platoni: qué quicqd
dixerit philoſophiam ipſam dixiſſe atteſtatur. Sancire autem hic aperte poſuit nam legiſlatoris eſt. vn Sancio
de Vulpianus ſanctum eſſe ſcribit quod nec ſacrum nec prophanum eſt: ſed ſancione quadam cõfirma
tum: vt ſancte ſunt leges hoc eſt ſantione quadam ſubnixe. Eſt ergo ſancire: legem quam ſanctam eſſe
volumus condere ⁊ ferre. Sanxiſti ergo ideſt ſancte protuliſti platonis ore beatam ⁊c. facit autem pre Sanctum.
teritum ſanxi: ⁊ inde fit ſupinum ſanctum: aut ſancui ⁊ inde ſancitum. Capeſſende reipublice. Gerun Gerundia
dia ⁊ participia in dus a tertia et quarta coniugatione deducta ſepe in vndum exeunt: vt faciundum
capeſſundum: eſt autem capeſſo idem ꝙ captum eo. vel per generalem licentiam deriuatiuum pro pri-
mitiuo poſitum eſt. Pernicies dicitur quod pernecat ideſt perfecte necat ⁊ deſtruit. Conſciētis. In Pernicies.
partem bonam accipitur hic ſicut ibi. Et mens ſibi conſcia recti. Inexorabile decompoſite eſt figure: ſu
mitur enim a compoſito exorabile: quod deductum eſt a verbo exoro. Exoro autem eſt orando impe- Exoror
tro. vnde aliud eſt orare: aliud exorare. orat enim quicunqꝫ ore aliud precatur. exorat autem qui ora Oro.
tum impetrat. Similiter audit quicunqꝫ loquentis verba percipit audiendo: exaudit auté qui illius vo
ta facit. vnde deus omnes audit: ſed non omnes exaudit. Multi orant qui non exorant. Inexorabile er
go eſt quaſi implacabile. Regie domus prepoſitum non exponens ideſt regalis domus Regium enim Regium.
eſt quicquid ipſius regis proprium. Regale enim quicquid preſe fert pompam ⁊ luxum regale hoc eſt Regale.
regi conuenientem: vnde domus quecunqꝫ ampla ⁊ egregia poſſit dici regalis: ſed non eſt regia niſi ſit
ipſius regis. Interdum etiam dicitur per ſe ſine adiectione huius dictionis domus: hec regia huius Regia.
regie: ⁊ eſt idem quod domus regia. quam greci Aulem ſeu aulam vocant. vnde errant qui putant au- Aula.
lam eſſe eam partem domus quam galli ſalam vocant. Barbarorum auariciam. Barbari ab initio di- Barbarorū
cti ſunt fictitio nomine qui dure aſpere atqꝫ incondite loquebantur: quo circa omnes lingue anorma- auaricia.
le ideſt irregulares ⁊ indeclinabiles barbari dici poſſunt quales ſunt omnes preter hebraicam que vix
extat. grecam ⁊ latinam: quibus ⁊ he ét vulgares barbaris ſimiliima hẽant. Uerum qꝛ dure ⁊ inconcinne
loquentes ſepe immanes ⁊ efferos videmus hinc barbaros vocamus omnes a bonis moribus abhor-
rentes: ⁊ relicta humana benignitate ad beluinam feritatem tendentes: quales ſunt qui peculiari nomi
ne barbari vocantur. Neqꝫ vero greci ⁊ latini omnes non barbari aut preter eos ceteri omnes barba-
ri hoc modo merito dicendi ſunt. Per barbaros ergo intelligit a bonis moribus. bonis inſtitutis: ⁊ hu
mana pietate degenerantes. Prouincia dicitur a procul ⁊ vinco. Unde regio procul a ciuitate roma- Prouincia.
na deuicta prouincia dicebatur ⁊ qui in ea reſidebant prouinciales. Ut autem tales in fide manerent
preficiebatur eis aliquis ex magiſtratu romano qui prouinciam gerere dicebantur: quod quia durum
erat et formidoloſum hinc qui rem duram aggreſſi erant duram ſe prouinciam aggreſſos dicebant.
¶ Colonia aūt erat quo romani colonos mittebant. Unde aggripina colonia adhuc hodie ad rhenum Colonia.
ſita cõſpicitur. Fortune in plurali numero ſunt diuitie ⁊ bona exteriora. latineqꝫ eo vocabulo vti poſſu Fortune
mus. Uectigal eſt qđ pro deuectis mercibus fructibuſue aut quacūqꝫ alia re in publicū ſoluit̄ quis ét Uectigal.
ex priuato aliqñ vectigal capitur. Quocirca videt̄ generali vocabulo vectigal dici quicquid ex aliqua
re accipitur aut redit̄ vñ Cicero. Ex meo tenui vectigal capio ego ducenta. vñ nõ fruſtra hic additum
eſt publicis vectigalibus. Inexplicabilis coemptio. Coemptio deducitur a verbo coemo: quod é oīa ſi Coemptio.
mul emo. Et eſt quando quis vnam rem totaꝫ emit abs quo alīȷs emere habeant quod ⁊ monocolum
dicitur: ⁊ maxīm reipublice detrimentum affert eo ꝙ ad nutum quãti vult vendit cui data eſt coemptio.
¶ Ordo ergo ⁊ expoſitio illorum verborum Cum acerbo ⁊ cetera talis eſt. Cum ideſt quando: grauis
atqꝫ inexplicabilis coemptio ideſt omnium prouentuum ⁊ fructuum terre ab vno quiuis a fiſco depu-
tato emptio videretur eſſe profligatura: ſeu conflictura: inopia per inopiam ⁊ egeſtatem campaniam
ideſt illam regionem Italie: ⁊ hoc tempore acerbe famis ⁊ inedie. Tunc ego ſuſcepi ideſt motus pieta
te accepi ratione cõmunis cõmodi non proprij: certamen ideſt concertationem ⁊ litem aduerſus prefe
ctum pretorij: ⁊ contendi ideſt litigaui rege cognoſcente: ⁊ euici ideſt obtinui ne talis coemptio exige-
retur ideſt expectaretur atrocitate: vel executioni mandaretur. Paulinum conſularem ideſt qui aliquã
do conſulatum geſſit: vel maiores eius. Canes palatini ideſt aulici: quos propter impudentiam canes
vocat: ſicut Homerus inuerecundos ⁊ impudentes canium aſpectum habere dicit. eo ꝙ ſicut canis vi Aſpectus ca
dens comedentem nunꝗ̃ ab eo aſpectum diuertit donec bolum obtineat: ita inuerecundi ⁊ impuden- ninus.
tes exactores nunꝗ̃ a diuite dimouentur donec fortunarum parté quam optant diripuerint. Timidos
autem idem Homerus ceruinum cor habere dicit. Eſt enim Ceruis q ſane meticuloſi ſunt cor magnū Cor ceruinū
⁊ latum: cuiuſmodi e iam viri meticuloſi habent vt ſepe expertum eſt. Satis ne ideſt certe. Nec enim
aliquando valet certe ⁊ ſcribitur diphtongo: eſtqꝫ greca particula. Quibus autem deferentibus per-
culſi ſumus. Amara iterrogatio eſt que plus reprehenſionis habet ꝙ̃ ea que maxima exprimitur. Quo Interroga-
tiens enim rem vituperabilem aliquid iudicamus: vt verbis ꝯſequi nequeamus: vtimur eiuſmodi iter tio amara
rogationibus. Et ſimile fit in laude vehementiſſima. Delator in hac ſignificatione eſt ille qui occultū
crimen ad principem clam defert. ¶ Alieni autem eius nomine omne debitum pulchre ⁊ latine ſignifi-
cari ſolet. Prima enim pecunia fiebat ex ere. Es preterea corinthium ſignis inciſum in pretio erat. Pecu Alienum es.
nie quoqꝫ nomine omnes diuitie ſepe accipiuntur. Regia cenſura. Iuditium regis. Sacrarum edium
defenſione: immunitate ⁊ priuilegio templorum. Edes enim in vtroqꝫ numero pro Templo accipitur Edes.

cum adiectione aut adiectiui. vt in ede ſacra: aut nominis proprij eius cui dicate ſunt: vt in ede ſonſa aut diui ſtephani. In plurali autem duntaxat numero ſignificat etiam priuatam domum: vt apud Ciceronem. Meas edes non preſcribant. hec valla. Bene ergo adiecit author noſter ſacrarum hoc loco vbi templum ſignificat ſeu phanum. Templum enim contemplandi locus eſt. Eccleſia autem conuo fidelium q̃uis abuſiue pro continente. hoc eſt pro templo poni ſoleat: habeatq̃ preter opinionẽ multorum ſcdam ſyllabam longã. Cõpertum foret regi. i. rex cõperiſſet. Sicut exemplatorum decretum deliberatum eſt mihi dicere ſolemus: vt niſi infra preſcriptum diem ideſt conſtitutum ⁊ prefinitum. Aduerte autem infra raro apud latinos in huiuſmodi ſignificationem poni. Non enim dicendum eſt faciam hoc infra quindecim dies. ſed intra quindecim dies. Hic ergo vel legendum eſt intra preſcriptū diem. vel infra: ideſt ante preſcriptum diem. Ita ne: ideſt nunquid in tantum puduit fortunam nihil: ideſt nullius rei. Item figurata ⁊ amara interrogatio. Si minus accuſat innocentie. Si legatur innocentie in plurali numero facit hoc: vel ad vitandum concurſum eiuſdem vocalis qui eſſet dicendo: ⁊ innocentia ⁊ accuſantium: vel ad expreſſionem multitudinis innocẽtie ſue. Eſtq̃ 3cuma ab inferiori: vel genitiui eſt caſus cum verbo puduit. Hoc ſecundo modo ordo eſt. Si minus ideſt non ſupple puduit fortunam innocentie accuſati: hoc eſt innocentie mee qui accuſatus ſum Eſtq̃ hoc loco pudor virtus qua a turpibus ⁊ ijs que vires noſtras excedũt abſtinemus. Primo autem modo ſic ſi innocentie accuſati minus: ideſt non ſupple fuerunt pudori: at ideſt ſaltem vilitas accuſantium debuiſſet eſſe pudori. ideſt ad pudorem. At cuius criminis Eadem interrogandi forma vtitur. Summaȝ queris: ideſt ſi queris: que ſit ſumma accuſationum in earum hec eſt que ſequitur. Dicimur voluiſſe ſenatum eſſe ſaluum. Modum deſideras ſubaudi ſi. Summa vocabulum eſt tractum ab his qui rationes ponunt calculis ſeu denarijs proiectilibus. Apud nos ſuppnema: que eſt ſumma dicitur cõputatio ceteras omnes continet. Unde ſummam vocamus ſententiã paucis verbis omnia que dicimus aut dicere debuimus complectentem. Unde in epiſtolis nonnunq̃ adijcimus. Hec ſumma eſt ⁊c. Inficiabimur ⁊c. Inficias ire eſt negare quaſi ire ad hoc vt non ſit factum quod factum eſſe dicitur. Uno autem vocabulo dicitur inficior inficiaris. Sum tibi pudori verius honeſtius dicitur q̃ ſum tibi pudor. Arguor accuſor ⁊ reprehendor: vnde inepte iunt qui dicunt arguo tibi ſic: vbi dicant argumentor ſic a Caio Ceſare. Caius per C ſcribitur: vnde ſepe C ſolum reperitur profertur tamen Gaius ſicut ſecundum Seruium. Amurca ſcribitur ⁊ amurga profertur. Similiter licurgus ſcribitur ⁊ ligurgus profertur. Quia in re non ita ſenſus noſtros ⁊c. Hoc dicit non mirandum eſſe ſi mali moliuntur ⁊ conantur contra bonos mala ſed quod ea efficere poſſunt monſtro ſimile dicit. Nam deteriora velle ⁊c. ordo eſt. Nam velle deteriora ideſt mala ⁊ iniqua fuerit fortaſſe noſtri ideſt humani defectus hoc eſt pertinuerit ad humanam imbecillitatem. Ut enim docet auguſtinus in eo opuſculo qđ enchiridion appellauit. Imbecillitas ⁊ imperfectionis eſt poſſe peccare aut velle peccare. Cõmune eſt autem omnibus viatoribus poſſe peccare: ⁊ velle mala facere: ſed ſimile eſt monſtro poſſe contra innocentiam que ſceleratus quiſq̃ conceperit: ⁊ hoc deo inſpectante. Sceleratus quiſq̃ magis aptum eſſet ſceleratiſſimus quiſq̃: atq̃ ita ſcriptũ fuiſſe opinari licet. Nam quiſq̃ ſuperlatiuum vult. Si deus eſt vnde mala. Hanc reȝ beatus Auguſtinus in multis locis diſputat: ⁊ precipue in opere de libero arbitrio quod etiam vnde malum inſcribitur. Nos autem non theologicas ſed grãmaticas recepimus inueſtigationes. Nun particula interrogatiua eſt: ⁊ negatiuam reſponſioneȝ fere efflagitat. Ipſa ſemper dirigebas. Ipſe apud latinos ⁊ autos quod illi correſpondet apud grecos trium ſunt perſonarum: ⁊ indifferenter verbis cuiuſuis pſone preponuntur. Prime vt i prima egloga. Et ipſum ludere quem vellem calamo permiſit agreſti. Ipſum ideſt me. Secunde vt ſexto Eneydos. Ipſa canas ideſt tu: ⁊ ac ipſa diligebas. nec opus eſt coniungere pronomen tu. Tertie vt in Bucolicis. Pollio ⁊ ipſe facit noua carmina. Aduerte etiam puer pronomen ipſe cõnotare eminẽtiam ⁊ preciſionem vt quarto Eneydos. Ioue miſſus ab ipſo: ideſt preciſe a Ioue: qui ⁊ magnus eſt rex. ipſe ideſt preciſe rex ⁊ nullus eo inferior mihi dixit. Iſte autem vilitatem ⁊ contẽptum indicat. vt quid petis iſtis? ideſt vilibus. Ille autem nobilitatem ⁊ maximam famam: vt Alexander ille macedo. Ille ideſt notiſſimus omnibus. Non opus eſt monuiſſe apud plautum ⁊ vetuſtiores lectum eſſe ipſius ⁊ ipſiſſimus. Meminiſſe tamen velim pronomen hic ⁊ omnia aduerbia inde deducta vt hic huc hac hinc ad primam perſonam pertinere: vt hic. Hoc caput ideſt meum. huc nemo venit. i. ad me. Iſte autem ⁊ ab eo deducta: vt iſtic iſtac iſtoc iſtuc iſtinc ad ſecundam pſonam. Ille ⁊ inde deriuata: vt illic illuc illac illinc ad tertiam: ideſt ad remotam: tã ad que loquitur q̃ ab ea ad quam loquitur. Hec paucis dicta preceptores exemplis notificent. ¶ Quanta ſecuritate periculi mei. Male interpretatur qui dicit quanta ſecuritate ideſt quanta tutella. Si enim tutela fuit Boetio: nullum fuit periculum. Eſt autem ſecuritas: negligentia: iniuria: paruipenſio: quia ſecurus eſt qui ſeorſum eſt a cura: hoc eſt qui non curat licet ſit periculum. Uult ergo dicere tam conſtanter ⁊ animoſe defenderim ſenatum: vt nullam curam de periculo meo habere viderer. Mei laude ⁊ mea laude: quia laus quodammodo verbale eſt: ⁊ idem eſt proprie quod laudatio: vtrũq̃ recte dicitur. Eſt ergo laus mei que eſt de me: hoc eſt quas ego laudor. laus vero mea quam ego facio vel quaȝ ego poſſideo. Iugulare eſt incidere iugulum: hoc eſt illam partem gutturis quo effuſo ſanguine mors ſequitur. Horatius in ſuis epiſtolis. Ut iugulent homines ſurgunt de nocte latrones. Dãnamur ideſt adiudicamur hoc loco morti ⁊ proſcriptioni. Proſcribere duo ſignificat: aliquando res non animatas per ſcripturam venales ſignificare. Unde ille proſcripſit edes ſuas qui eas inſcripſit venales: ⁊ per titulum appenſuȝ porro vel procul a ſe facit. Dico non animatas: quia animantia non dicuntur proſcribi: ſed produci: quando venalia ſunt producuntur enim ad mercatum. Secundo modo proſcribere eſt per ſcripturam relegare.

Eccleſia.
Infra.
Summa:
Inficias.
Inficiari.
Argui.
Caius.
Nun.
Iſte.
Ille.
Hic.
Iſtic.
Illic.

Hoc autem inter exulem ⁊ proſcriptum intereſſe videtur ꝙ exul in exilio vbi exulat tutus eſt: proſcri-
ptus autem nuſꝗ ſed vbicunqꝫ deprehendatur viuus aut mortuus ſenatui aut principi adducendus
Tunc enim proſcribitur quando talis ſententia in eum in publico loco ſcribitur. Non ergo dicit pro
ſcriptus de ſcriptura deletus: ſed per ſcripturam denuntiatus hoſtis ciuitatis ſue. ⁊ ꝑ hoc ſi ſapit rele
gatus. O meritos ⁊c. O vt Laurentius docet qn̄ exprimitur cum accuſatiuo vehemētem excandeſcen
tiam ⁊ inflammationē importat ſicut hic: ob quā mitigandam accuſatiuum ſubtractat particula o au
ctores ad cenel ſepe ponunt. Sententiam vero quia frigide exponitur a commentario ſuperiore credo
ipſi non bene notam fuiſſe. Eſt autem talis Boe. oſtendit ſe abſentem ⁊ inconfeſſum ob falſi criminis
delationem propter pietatem ſuam proſcriptum eſſe: ideoqꝫ indignatus exclamat cōtra ſenatores eius
ſententie conſcios dicens eos eſſe meritos neminē ipſorum poſſe conuinci ſimili crimine: quo ipſe Boe.
conuictus erat: hoc eſt propter pietatem quam ipſi crimen falſo vocabant. ¶ Ordo eſt. O merito ſupple
homines: hoc eſt qui meruerunt neminem ſupple eorum poſſe ideſt vt nemo eorum poſſit. aut dignus ſit
conuici crimine ſimili: quo conuictus ſum: hoc eſt crimine falſe impoſito: immo propter pietatem qua
ipſi indigni ſunt: quaſi dicat. Digni ſunt qui vero crimine conuincantur ⁊ non ſimili illi crimini quod
mihi obijcitur. Mihi inqꝫ cuius reatus dignitatem ēt ipſi q detulere. i. detulerunt viderunt. Quam in-
quam dignitatem vti ideſt vt ipſi fuſcarent ⁊c. ¶ Nota puer reus non eſt ſemper malefactor aut crimi **Reus.**
ni aut debito veraciter obnoxius ſed quicumqꝫ in iudicio conuenitur: aut citatus eſt: aut ſe defendit ſi-
ue nocens: ſiue innocens ſiue debitor ſiue liber fuerit ab omni debito reus dicitur. Sicut author om-
nis qui alium conuenit aut citat. Ideoqꝫ dicit dignitatem reatus ideſt que eſt in ipſo reo. vel que in cau
ſa reatus ſui eſt: hoc eſt quare reus effectus eſt. Ambitum etiam in hac ſignificatione media breui pro
feres. vnde ambitioſus ſecunda breui ab omnibus ponitur. Solet autem dari verſiculus. Ambitus eſt **Ambitus**
nomen: ambitus participans eſt. Sacrilegium committitur quando res ſacra de loco ſacro: aut res ſa **Sacrilegiū.**
cra de loco non ſacro: aut res nō ſacra de loco ſacro legitur ideſt furatur. Nullum autem manifeſtius
eſt ꝙ dum latria ideſt ſeruitus ſoli deo debita demonibus offertur. Preterea noris puer corruptū eſſe
vocabulum quod in commentarijs ponitur nigromantia. Dicitur enim necromantia vel ars necromā **Necroman**
tica quia cadaueribus mortuorum abutuntur. Magorum autem dicitur aut magia aut ars magica. **tia.**
Pythagoricum illud ideſt notum verbum quod pythagoras dicere ſolebat. Qui ſolum deum ſapientē **Magia.**
predicabat: cumqꝫ vnū eſſe ⁊ ſolū colendum adoratione: quā greci latriam vocant: ſe autem nō ſapien
tem: ſed amatorem ſapientie ideſt philoſophum eſſe profeſſus eſt. Penetral innocens domus. Quidam **Penetral.**
coniugem intelligunt ego vero penetralia ipſa intelligo. Dicitur enim penetral ſeu penetrale locus qui
penetratur: ideſt pene intratur ⁊ eſt in interiori parte domus. Uult ergo dicere ꝙ in penetrali ſuo ma-
ior erat honeſtas ⁊ innocentia ꝙ̄ vt cum demonibus pactum haberet. Qui enim pacta talia habent. ha
bent etiam loca ſecreta ⁊ inaceſſa que nemo penetrat externus. Ad penetral autem Boetij amittebātur
plurimi: ⁊ hi quidem honeſtiſſimi. ¶ Inſtituti moribus apte dictum. Inſtituere enim eſt aut mores aut **Inſtituti.**
diſciplinam ſtatuere: ſed mores genere neutro inſtituta dicuntur diſcipline aut potius eruditiones ipſe **Inſtitutio**
dicuntur inſtitutiones. Imbuti diſciplinis. Imbuere eſt rei noue dare primam tincturam vnde vas re **nes.**
cens factum primo liquore imbuitur. vt apud flaccum in epiſtolis. Quo ſemel eſt imbuta recens ſerua
bit odorem teſta diu. Per metaphoram autem accipitur pro eo quod eſt iacere fundamenta alicuius di
ſcipline. Et per quandam ſequelam pro eo quod eſt initiare vel incohare. Unde in primo bucolico car-
mine. Illius aram. Sepe tener noſtris ab ouilibus imbuet agnus. Dico per ſequelam, quia proprie ſi-
gnificat madidare ⁊ integre res recenter factas vnde quia paſtores ſepe mutāt ſepta ſua ſepeqꝫ nouas
aras ſi ſingulis menſibus ſacrificare volunt vt ille apud. Uirgilium pollicetur: inſtituunt. ideo imbuen
do eas ſanguine victime incohant eas: niſi vltro: ideſt inſuper quaſi vltra priorem iniuriam aliquan-
do eſt ſua ſponte: ⁊ non rogatum facere: vt in bucolico. At mihi ſeſe offert vltro meus ignis amintas.
Uerba quoqꝫ dicūtur vltro citroqꝫ haberi. dum inter duos aut plures ſermo fit. Noſtris malis cumu
lus accedit ideſt adijcitur vel acceſſit. Accedo enim duo ſignificat. Uno modo adire vel aggredi: ⁊ hoc **Ulcedo.**
cum accuſatiuo mediante prepoſitione: vel ſine ea mediante prepoſitione: vt apud comicū. Accede ad **Accedo.**
ignem. Sine ea apud poetam. Acceſtis ſcopulos. pro acceſſiſtis. Et tunc facit verbale acceſſus acceſ-
ſus acceſſus acceſſui. Alio modo ſignificat aduenire annaſci adijci vel accreſcere: ⁊ hoc cum datiuo
vel accuſatiuo mediante tamen prepoſitione. vt hoc pondus acceſſit calamitatibus meis. Ad amorem
in te meum nihil poſſet accedere. Et in hac ſignificatione deriuatur verbale hec acceſſio. vt Ualla do- **Acceſſus.**
cet cane ergo cōfundantur. Eaqꝫ tamen indicat eſſe prouiſa ⁊c. Commentarius ſuperior intelligit pro **Acceſſo.**
uiſa eſſe a deo ego ab homine: quia ſenſus eſt. Uulgus indicat ꝙ vir quantumcunqꝫ ſapiens non proui **Prouiſum.**
deat niſi ea que feliciter eueniunt: quod egre tulit apud Ouidium in heroidibus que populi obiectio-
nem ponit dicentis. Exitus acta probat hoc eſt in exitu patet quia ſapienter incepiſti: quaſi vero ſem-
per prudenter incepta bonum exitum habeant: cum videamus bene inceptis per caſum aliquem exiti
um triſtem dari: vn̄ addit careat ſucceſſibus opto. Quiſquis ab euentu facta notanda putat. Senten-
tia ergo vulgi eſt quando videt aliquem licet innocentem vinctum aut oppreſſum: bone vite. bona fi
nis: boni incepti: bonus exitus. Si vir iſte talis fuiſſet qualem reputauimus cum non hec illi modo
eueniſſent. ⁊ hoc eſt quod egre fert Boetius: ideſt quod ſcit poſſe egre ferri: ⁊ ideo vt egre ferentibus
medela detur in ſe illorum perſonam agit. Qui rumores ideſt quales: ⁊ ſunt hec verba cum intermiſ-
ſione ⁊ amaritudine animi proferenda: quaſi dicat. O bone deus quales rumores populi ſunt nunc de **Exiſtimo.**
me. acſi dicat ſcio peſſimi. ideo quod addit piget: ideſt mihi graue ⁊ moleſtum eſt reminiſci eſtimatio **Eſtimo.**
ne ſedatus. Potius legerem exiſtimatione ꝙ̄ eſtimatione. i. iudicio iniquo populi. Supplitium. Se- **Supplicium.**

uius dici putat ſeuius tormentum a conſuetudine gallorum:qui in ſupplicijs.i.vt feſtus dicit certis ſa
crificijs ⁊ ſupplicationibus puerum ad hoc educatū circunducebant cum increpationibus.vt ſi deus
aliquid mali populo inferre vellet: in caput illius pueri retorqueret ei ita ſupplicium ferebat. Videre

Officina.
Taberna.

autem videor ⁊c. officina īquit Vallenſis eſt vbi opera fiunt. Taberna vbi opera ipſa ceteraqꝫ merces
venduntur. Bene ergo dicit officinas ſceleratorum: in quibus ſcelera fiunt: et quaſi ꝺedita opera fa
bricantur. Perditiſſimum quenqꝫ nouis delationum fraudibus innitentem potius quam imminentem
ſcriptum puto: niſi ſit eminentem: hoc eſt excellentem ⁊ emergentem ex ſordibus ſuis per delationem.
flagitioſum quenqꝫ:venuſtius eſſet flagitioſiſſimum quēqꝫ. Inſontes idest innocentes non modo ſecuri
tate:verum etiam ipſa defenſione priuatas. hic manifeſte habetur differentia inter ſecuruꝫ ⁊ tutū quā
ſupra poſuimus. Nam defenſione poſitam puto quaſi tuitionem, ſed finem facio de iſto quarto metro.

ℭ Metrum quintum primi libri.

Sanctus Thomas.

O Stelliferi conditor or
bis. Hic incipit quin
tum metruꝫ huius pri
mi quod dicitur pida
ricuꝫ ab inuētore. ana
peſticuꝫ a pede predo
minante. Eſt autem anapeſtus pes
contrarius dactilo conſtans ex pri
mis duabus breuibus et tertia lon
ga ſyllaba.et eſt metrum acbataleti
cum idest ſine defectu. In hoc auteꝫ
metro Boe. exclamat contra proui
dentiam diuinam admirans ꝙ om
nia regantur a deo preter actus hu
manos licet hoc falſum ſit tamen.
Boe.ſic videbatur ſecundum ſtatuꝫ
turbatum ⁊ diuiditur. primo com
mendat diuinam prouidentiaꝫ ex gu
bernatione celeſtium ⁊ terreſtrium:
ſecundo tangit actus humanos non
regi a deo, tertio rogat deum vt re
paret actus hominum ſecunda ibi.
Omnia certo. tertia ibi. Quiſquis
rerum. prima diuiditur.primo com
mendat regimen diuine prouidentie
circa celeſtia ſcdo magis circa terre
ſtria ibi tua vis variuꝫ tēperat. Prio
dicit, o conditor idest creator orbis
ſtelliferi idest ferentis ſtellas qui ni

Ars nixus.

xus idest īnctus perpetuo ſolio idest
eterne ſedi verſas idest frequēter ver
tis celum rapido turbine idest velo
ci motu cogis ſydera pati legem idest debitum ordinem: vt ipſa luna nunc idest aliquando lucida ple
no cornu ſicut in plenilunio obuia eſt oppoſita totis flammis idest luminibus: fratris idest ſolis. Ipſa
luna condat idest abſcondat in minores ſtellas que in plenilunio non videntur propter maius lumen
⁊ tu cogis nunc: idest aliquando: vt ipſa luna exiſtens pallida obſcuro cornu ipſa exiſtenes proprio
phebo:idest ſoli perdat idest amittat lumina:idest lucem quaſi diceret tu facis vt luna quanto magis re
cedit a ſole tanto magis illuminatur ⁊ lumine ſuo obſcurat minores ſtellas:⁊ quanto magis appropin
quat ſoli tanto plus obſcuratur:et tu cogis vt heſperus idest ſtella veſpertina qui agit algentis idest fri
gidos actus tempore noctis idest crepuſculo quod eſt prima pars noctis ſequendo ſolem. iſte heſpe
rus de mane lucifer dictus pallens in ortu phebi iterum mutat ſolitas habenas idest ſolitos curſus.
nam cum de veſpere ſequitur ſolem de mane precedit ipſum ⁊ ſtringis idest coartas: lucem idest diem
breuiore mora tempore bruine idest hyemis frondiflua idest faciens frondes fluere. ⁊ cū feruida eſtas
venerit:tunc tu diuidis idest diſtinguis agiles horas idest breues horas noctis.quaſi diceret: tu facis
ꝙ tempore hyemali noctes ſunt prolixiores diebus in tempore eſtiuali econuerſo. ℭ Nota ꝙ deus dici

Deus.

tur conditor ſtelliferi orbis qr ab ipſo dependet celum ⁊ tota natura:ex.xij. Metaphiſi.⁊ dicit reſidere

De⁹ vbi ſit.

in ꝑpetuo ſolio.qr in celo qđ eſt perpetuū: nam celū eſt locus deorū ⁊ ſpirituū et oēs barbari ⁊ greci et
quicunqꝫ putāt deos eſſe cum locū q ſurſum eſt deo attribuūt tanqꝫ īmortale īmortali coaptātes. prio
celi ⁊ mundi. Et dicit vertere celuꝫ rapido turbine motus eni firmamēti dicit rapidus:qr ſuo motu ra
pit ſecum alias ſperas. ℭ Vn̄ nota verſo eſt verbū frequentatiuū:⁊ ſignificat frequēter vertere:⁊ in hoc
innuitur ꝙ celum ſemꝑ mouetur ⁊ non ceſſabit: quia dicit commentator non eſt timendū ꝙ celum ſtet:
et ratio: quia mouens celum mouet ſine fatigatione et ſine pena.xij. Methaphi. Item deus eſt nexus

ℭ Metrum quintum primi libri.

O Stelliferi conditor orbis
Qui perpetuo nixus ſolio
Rapido celum turbine verſas
Legem pati ſydera cogis
Ut tu nunc pleno lucida cornu
Totis fratris obuia flammis
Condat ſtellas luna minores
Nunc obſcuro pallida cornu
Phebo proprior lumina perdat
Et qui primo tempore noctis
Agit algentes heſperus actus
Solitas iterum mutat habenas
Phebi pallens lucifer ortu
Tu frondiflue frigore bruine
Stringis lucem breuiore mora
Tu cum feruida venerit eſtas
Agiles noctis diuidis horas
Tua vis varium temperat annum

perpetuo ſolio ideſt coniunctus perpetuo celo. Unde deus tripliciter eſt in vniuerſo: ſcilicet eſſentiali-ter ſeu preſentialiter: ſacramentaliter: ⁊ miſericordaliter. Eſſentialiter ſeu preſentialiter in ſua vera cla-ritate in qua ipſum homo nunq̄ vidit ſicut dicit propheta: deum nemo vidit vnq̄ ſicut ipſe eſt in per-petuo ſolio: ſacramentaliter ſeu myſterialiter deus eſt in ſacramento eucharıſtie: quod rata fide credi-mus: ſed miſericordialiter deus eſt vbiqꝫ: ſecundum quod dicit ſcriptura. Miſericordia domini plena eſt terra: ⁊ inde prouenit dictum commune ſecundum quod dicit ſcriptura. Deus eſt vbiqꝫ. Nota ſe-

Ut quas boree ſpiritus aufert
Reuehat mitis zephirus frondes.
Queqꝫ arcturus ſemina vidit
Syrius altas vrat ſegetes.
Nil antiqua lege ſolutum
Linquit proprie ſtationis opus.
Omnia certo fine gubernans.
Hominum ſolos reſpuis actus
Merito rector cohibere modo.
Nam cur tanta lubrica verſat
Fortuna vices? premit inſontes
Debita ſceleri noxia pena.
At peruerſi reſident celſo
Mores ſolio: ſanctaqꝫ calcant
Iniuſta vice colla nocentes.
Latet obſcuris condita virtus
Clara tenebris: iuſtuſqꝫ tulit
Crimen iniqui.
Nil periuria: nil nocet ipſis
Fraus mendaci compta colore.
Sed cum libuit viribus vti:
Quos innumeri metuunt populi
Summos gaudent ſubdere reges.

cundum Hugutionem. Solium eſt ſedes regalis ex ſolidis lignis facta dicta a ſoliditate: ideſt a firmitate. Nota ꝙ deus cogit ſydera pati le-gem non violenta nec coacta moni-tione: quia nullum violentum perpe-tuum: ſed cogit ea voluntaria ordi-natione obſeruare legem ideſt deter-minatum motum: vt tempore eis ſta-tuto oriantur et occidant. ¶ Nota ꝙ luna de ſe eſt corpus opacum reci-piens lumen a ſole ⁊ in ea parte qua eſt verſus ſolem illuminatur: cum autem directe oppoſita ſit ſoli ſicut in plenilunio: tunc lumine ſuo obſcurat minores ſtellas eo quod maius lu-men obfuſcat minus: ſed cuꝫ luna eſt in illa parte celi in qua eſt ſol ſicut cō-tingit in coniunctione. tunc ſuperi-or pars que eſt verſus ſolem eſt illu-minata: ⁊ iferior pars que eſt verſus nos eſt obſcurata: ⁊ tunc nihil vide-mus de luna. ſed cum incipit elonga-ri a ſole tūc pars elōgata incipit mo-dicuꝫ apparere nobis: ⁊ tunc dicim9 eſſe nouilunium: ⁊ q̄to plus elonga-tur: tanto plus apparet nobis illu-minata. ¶ Nota Boetius dicit ſolē eſſe fratrem lune: quia ſecundum fa-bulas: iupiter concūbens cum lato-na genuit ex ea duos gemellos ſcili-cet phebum qui dicitur ſol: ⁊ dianaꝫ que dicitur luna: ⁊ ſic ſecundum fa-bulas eſt frater lune. ¶ Nota ſtella que de veſpere ſequitur ſoleꝫ ⁊ de ma-ne precedit hꝫ diuerſa nomina. patet ꝑ verſus. Lucifer aurora venus ve-ſperus heſperus idem. Quomodo autem ſit poſſibile ꝙ eadem ſtella de veſpere ſequatur ſolem ⁊ de mane precedat. dicunt aliq ꝙ hoc nō contingit in vna ⁊ eadem parte anni: ſed in diuerſis. dicunt. n. ꝙ in eſtate ſequitur ſolem: ⁊ in hyeme pre-cedit. ſed hoc eſt contra omnes authores dicētes hoc eſſe in eodem tēpore anni. Alij dicunt ꝙ mercu-rius ⁊ venus ſint ſtelle ſimilis coloris ⁊ quātitatis: quaꝝ vna quandoqꝫ ſequitur ſolem ⁊ alia precedit: ⁊ ſic videtur eſſe vna ſtella que ſequit̄ ⁊ precedit: ſꝫ hoc non eſt verum. Hug. dicit ꝙ venus eſt altior ſo-le: ⁊ loquitur ſecūdum antiquos aſtrologos qui locauerunt venerem ſupra ſolem. cū igitur cōtingit ꝙ venus ⁊ ſol ſimul veniunt ad occaſum ꝗ venus eſt altior diutius videt̄ in ſero q̄ ſol: eadeꝫ rōne citius videtur in mane q̄uis equo cito diſcurrant: nam citius videntur aſcendentia remota q̄ propinqua: et diutius videntur deſcendentia remota q̄ propinqua: licet equali modo incedant. ſed moderni aſtro-logi locant venerem ſub ſole. Alij dicunt ꝙ vna eſt ſtella que vno tempore ſequitur ſolem: alio tempo-re precedit. Et dicunt ſecundum Ptholomeum ꝙ illa ſtella habet eclypticum: in cuius circumferentia defertur corpus eius. Eſt autem eclypticus circulus paruus cuius centrum eſt in circunferentia orbis deferentis. nunc autem eſt ita ꝙ eclypticus veneris ſemper eſt cum ſole: ita ꝙ ſi protrahatur linea a cen-tro terre per centrum eclyptici veneris ad firmamentum: eadem linea tranſibit per centrum ſolis vel nō multum diſtabit ab eo. quum autem venus feratur in circuitu eclyptici: aliquando erit in eadem li-nea cum ſole: aliquando precedit: aliquando ſequitur. ¶ Item mora ſolis ſuper orizontē facit diē. cum dies ſit ſtatio ſolis ſuper terram: mora aūt ſolis ſub orizonte facit noctem et quia ſol longiorē facit mo-ram tempore eſtiuali ſuper orizontem ⁊ breuiorē ſub orizonte. ideo dies eſtiuales lōgiores ſunt nocti-bus: in hyeme aūt ſit ecōuerſo propter quod dies hyemales breuiores ſint noctibus. ¶ Tua vis variū temperat annum. Hic Boetius cōmendat regimen diuine prouidentie magis circa terreſtria. i. circa

Deus cogit

Lune

Luciferi

partes anni dicens. O deus tua vis: ideſt virtus: temperat ideſt ordinat varium annum ideſt diuerſas partes vt mitis zephirus ideſt ventus vernalis reuehat ideſt reducat frondes quas aufert ideſt deſtruit ſpiritus boree ideſt flatus boree ⁊ tua vis temperat vt queecunq; ſemina vidit arcturus ideſt illa ſtella altas ſegetes ideſt longas ſegetes vrat ſyrius: ideſt ſtella canicula tempore eſtiuali: ⁊ ſubdit nihil ſolutum ideſt ſegregatum antiqua lege ideſt eterna lege diuine prouidentie linquit ideſt derelinquit opus proprie ſtationis ideſt ad quod operandum eſt ſtatutū. ¶ Nota ꝙ quattuor ſunt partes anni: ver: hyems: autumnus ⁊ eſtas. In vere flat ventus qui dicitur zephirus qui ē collateralis fauonij ⁊ quia flat⁹ eius eſt leuis ideo dicitur mitis ⁊ ꝓducit virida. In hyeme ⁊ maxime in principio viget flat⁹ boree q eſt collateralis aquilonis: cuius flatus eſt fortis ⁊ frigidus ⁊ deſtruit viridaria denudando arbores. ¶ No. ꝙ arcturus eſt ſtella circa maiorē vrſam que dicitur vrere ſemina: quia tempore ſui ort⁹ quo oritur cum ſole tunc ſeminatur ſicut in autumno. ¶ Nota ſyrius eſt ſtella que alio nomine dicitur canicula. ⁊ dicitur canicula: ⁊ dicitur ſyrius a ſirem qđ eſt tractus: propter longum tractum caloris ⁊ apparet cum ſol eſt in cancro. ⁊ dicitur vrere ſegetes ideſt maturare. ¶ Nota de arcturo dicit Iſidorus in lib. Ethymo. Arcturus eſt ſydus poſt caudam maioris vrſe compoſitum: ⁊ oritur tempore autumnali: ſed vegetius dicit arcturum oriri poſt ydus ſeptembris. poſt. xij. kale. octobris. Item dicit. Iſido. Canicula eſt ſtella. ⁊ dicitur ſyrius que eſtiuis menſibus in medio centro celi eſt iuncta cum ſole duplicatur calor eius ⁊ diſſoluuntur corpora ⁊ euaporant a qua ſtella dicuntur dies caniculares in quibus moleſte ſunt purgationes. Omnia certo fine gubernas. In iſta parte Boe. tangit actus hominum non regi a diuina prouidentia: ſed derelictos regimini fortune dicens O deus tu gubernas omnia certo fine ideſt certo ordine ad finem ⁊ reſpuis ideſt ſpernis ſolos actus hominum. O rector deus tu merito cohibere. i. cohercearis. Nam cur lubrica fortuna verſat ideſt vertit tātas vices ideſt alternationes: q2 ipſa premit inſontes. i. innocentes noxia pena debita ſceleri ideſt homini ſcelerato: peruerſi mores. i. homines pu͡erſi in moribus reſident in celſo ſolio. i. alto loco ⁊ ipſi nocentes ideſt mali calcant ſancta colla ideſt colla ſanctoꝝ hominum iniuſta vice. i. iniuſta alternatione. qui ſancti potius deberent calcare colla nocentum q̄ e conuerſo: ⁊ clara virtus. i. homo clare virtutis iacet cōdita. i. abſcondita obſcuris tenebris. i. ab hominibus vicio obſcuritatis: ⁊ iuſtus homo tulit ideſt ſuſtulit crimen iniqui hominis: ⁊ periuria nil nocet ipſis iniquis: nec fraus cōpta. i. ornata mendaci colore ideſt falſa apparentia nocent ipſis: ſed cum prauis libuit vti viribus. i. exercere vires quos prauos metuunt innumeri populi. i. vulgares tunc ipſi gaudent ſubdere ideſt ſupplantare ſummos reges. i. bonos ⁊ ſapientes quorum regere eſt ⁊ alioꝝ gubernare. Item deus omnia gubernat certo fine: q2 dicit commentator. x. metaphiſice deus eſt menſura omnium ⁊ regula et infallibiliter verum metrum. Et commentator dicit primo celi ⁊ mundi. Entia diuina nos gubernant ⁊ regunt in nobis ſunt quaſi finis. Item illud quod eſt ſapientiſſimum regit certo fine: cū ſapientis eſt regere ſed deus eſt ſapientiſſimus eo ꝙ ſapientia a deo eſt. ¶ Nota Boe. vidit in mundo bonos deprimi ⁊ malos exaltari: cū tamen potius fieret e conuerſo. ideo ſibi videbatur ꝙ actus ⁊ operatiōes hominum nō regerentur a deo ſed magis fortuna: qui hunc humiliat ⁊ hunc exaltat a ideo Boe. deo conqueritur. O iam miſeras reſpice terras. Hic Boetius rogat vt deus regat actus hominum: ⁊ homines ſicut regit celum dicens. O quiſquis deus es tu qui nectis. i. coniugis federa. i. cōcordias rerum reſpice miſeras terras. i. hoīes in terra habitantes nos enim hoīes non ſumus vilis pars ſed valde nobilis tā ti tui operis. i. mūdi nos quatimur. i. cōcutimur ſalo. i. mari ⁊ amaritudine fortune ideo tu deus cōprime. i. cōſtringe rapidos fluctus. i. magnos impetus fortune: ⁊ eo federe. i. regimine quo regis immenſū celū. tu firma. i. robora ſtabiles terras. i. hoīes ſtabilles in terra. ¶ Nota Boe. hoiem non eſſe vilē partem mundi: q2 ſcribit in prologo libri de pomo Ariſto. Homo eſt digniſſima creaturarū: ſimilitudo omnium ad ymaginē dei factus eſt: ſcđo de aīa. Quodāmodo aīa cōuenit cū omnibus creaturis cōuenit enim cum angelis in intelligendo cum brutis in ſentiendo: cū plantis vegetādo cum lapidibus in eſſendo. ¶ Nota Boe. comparat fortunā ſalo. i. mari ſicut eñi nauis vndis marinis iactaē nunc in altum ⁊ nunc in profundum: ſic homo per fortunam nunc in proſperitate leuatur: nūc in aduerſitate deijcitur.

¶ O iam miſeras reſpice terras.
Quiſquis rerum federa nectis.
Operis tanti pars non vilis
Homines quatimur fortune ſalo.
Rapidos rector comprime fluctus.
Et quo celum regis immenſum
Firma ſtabiles federe terras.

Partes anni

Arcturus.

Syrius.

¶ Aſcenſius.

O Stelliferi conditor orbis. Ode hec quinta primi libri eſt monocolos: quia omnes verſus vnius ſunt metri niſi ꝙ alios pedes admittunt. Quos tam diuerſos Boetius in hoc genere carminis poſuit vt nullam legem ſeruatam voluiſſe videatur dummodo ſint quattuor pedes: nam primo loco ſepe ponit ſpondeum: interdum anapeſtum: interdum dactilum. Secundo loco ſpondeum anapeſtum ⁊ dactilum. Tertio loco ſepe dactilum raro anapeſtum rarius ſpondeum. Quarto loco ſepe ſpondeum aut trocheum loco ſpondei nec raro anapeſtum: ſed rariſſime amphimacrum: qui breuiter inter duas longas conſtat. Ut ho-

mines quatimur fortune ſolo. tres vltime ſyllabe amphimachrū conſtituunt. habet ergo quilibet ver-
ſiculus quattuor pedes qui fere ſunt dactili ſpondei aut anapeſti: ſed vltimo loco vix dactilum oſten-
das In primo autem verſu legendū eſt o ſtelliferi. Si enim vt multi tollas particulam o: oportebit po
nere iambum cum trocheo: qui alibi ſic non reperiuntur in hoc carmine. Summa huius carminis eſt **Summa**
omnia certo ordine certoqꝫ moderamine ab optimo maximo deo vnde ꝓdita ſunt regi ⁊ gubernari pre
ter hominem. Et re uera ſolus homo non libero gaudet arbitrio. tametſi extra dei gubernacula nō ſit.
Qui perpetuo nitus ſolio. Male legas nexus. Turpe enim eſſet ſolum non deo: ſed vel regi mortali eſſe
nexum ſolio. lege ergo Nixus. ſolio ideſt annixus ſuffultus. a nitor niteris: non a necor. Solium eſt ſe- **Nixus**
des facta ex materia ſolida ideſt integra ⁊ non plurimarum partium. Tyrāni enim ⁊ qui inſidias time- **Solium.**
bant ſolebant olim vti ſedibus ex ſolio lapide aut ligno cauato confectis: ne quis adoriaᷓ ⁊ dolor inter
ficiat eos. Deductum eſt vocabulum eo ꝙ oſca lingua. Solon integrum ⁊ plenum dicitur. Inde ſoli- **Solon.**
dum quicquid plenum durum ⁊ integrum hoc eſt non cauernoſum aut molle eſt. Unde ⁊ ſolon dicitur
quicquid aliud corpus ſuſtinet. vnde ſicut hominum ⁊ ceterorum greſſibilium ſolon terra eſt: ita piſciū
aqua ⁊ volatilium aer quod dico ne forte putes ſolam terram ſolon dici. Turbine olim hoc turben di- **Turba.**
cebaᷓ. Unde hic turbo huius turbinis adhuc facit pro vertigine aut giro ſed proprium viri hic turbo
huius turbōis facit. Horatius in ſermonib⁹. Turbonis ī armis. Condar ſtellas vlna minores. Errant **Luna.**
q dicant lunā dici quaſi lucentium ſtellarū vnam: ⁊ ſolem quaſi olem lucentē ſuo. i. proprio lum ne. Di- **Sol.**
citur autem ſol frater lune propter fabulaꝫ que hec eſt vt eam recitat Seruius. Iupiter viciata latona
etiam aſteriem eius ſororem viciare voluit illa autem rogans a dijs: vt in auem vertereᷓ cothurnix effe
cta eſt: ſed cum mare tranſfretaret afflata a ioue in ſaxum conuerſa ſub aquis emerſa eſt. Inde ſuppli-
cante Ioui latona ſupernatauit. ac primum neptuno ⁊ doridi conſecrata eſt. Deinde cum Iuno lato
nam immiſſo phitone ſerpente inſectaretur littori adheſiſſet ſororeꝫ exculſo ſerpente intra mare recipit.
in hac inſula que delos dicitur: ipſa latona dianam ac apolinam peperit: ſed diana iam nata pro obſte-
trice matri phebum parienti obſequium prebuit. Unde quamuis virgo a parientibus inuocatur Apol
lo vt primum natus eſt Phytone ſatis interempto matrem ſuam. eſt vultus ⁊ terram in qua duo numi-
na ſunt nata errare non ſunt iſti dij paſſi: ſed duabus inſulis alligauerunt mycone ⁊ gayco. Ueritas in-
quit Seruius eſt ꝙ cum inſula terre motu laboraret conſuluerunt oraculum apollinis. Cuius reſpon
ſum fuit ne mortuos ibi ſepelirent. ⁊ ſacra quedam facerent poſtea a gyaro ⁊ micona vicinis inſulis ve
nerunt qui eam habitauerunt. Dicunt dianam primum natam: quia nox primum fuit. Dicta eſt inſula
primum orthygia: quia grece orthyx dicitur cothurnix. Et quia poſtea emergens apparuit delos appel
lata eſt. Nam delos dicunt: vel quia appolinis oracula que alibi obſcura ſunt illic manifeſta danᷓ. Hec **Delos.**
Seruius. Ex quibus patet cur ſol dicatur frater lune. Nam idem eſt ſol Apollo Delius Tymbreus
⁊ phebus. Eademqꝫ diana luna ⁊ proſerpina. Sed luna dicitur in celo. Diana in ſiluis. Proſerpi-
na apud inferos. quia ergo latona dianam ⁊ apollinem: ideſt lunam ⁊ ſolem dicitur peperiſſe in inſula
delo. inde ſoror phebi dicitur. Item quia conſtitui vocabula ſemel dicere: ⁊ ad locum vbi dicta ſunt
reuelare ne nominum multiplicitas legentem fallat: ex bonis commentariis hec collegi. Apuleius lib.
xi. ſcribit ꝙ rerum nature parens elementorum omnium domina ſumma numinum regina manium pri
ma celitum deorum dearumqꝫ facies vniformis. Cuius numen vnicum mille forme ſpecie: ritu vario
nomine multiuago totus veneratur orbis. A philigibus nominatur peſſinuntica deorum mater. **Mater deo-**
Ab acticis cecropeta minerua. A cyprijs. paphia ven⁹. A cretenſib⁹ dicitur diana. A ſiculis trilingui- **rum**
bus ſtygia ꝓſerpina. Ab eleſinis vetuſta dea. Ceres ab alijs. Iuno ab alijs. Bellōa ab alijs. Hecate ab
alijs. Rhamnuſia ab ethiopibus. Ab egyptijs vero regina Iſis. Dionyſius etiam libro primo ait: ꝙ
quidem Iſidem: alij Cererem quidam Theſinophoram: alij lunam. Nonnulli iunonem. Alij alio no-
mine appellant. Eandem autem ⁊ iunonem ⁊ dianam dici que parientibus preeſt ⁊ ob id lucina voca-
tur patet: quia Terentius in andria ſcripſit. Iuno lucina fer opem. Uirgilius autem in Bucol. Caſta
faue lucina tuus iam regnat Apollo: quaſi dicat: frater tuus. Diana autem ideſt luna eſt ſoror apolli-
nis. Si quis autem ad veritatem catholicam reſpicere velit non niſi parabolice lunam ſororem ſolis
appellare poſſit eo ꝙ ab vno parēte deo facti ſunt. Cum dictū ſit. Fecit deus duo luminaria magna ⁊c.
Ut nunc pleno lucida cornu totius fratris obuia flammis. obuia: ideſt oppoſita. in oppoſitione enīꝫ eſt
plenilunium. Uolunt autem phyſici lunam eſſe globum opacum illuminabilem a ſole ſicut globus eneus
ab igne. Quocirca ſemper eius media pars quod ſolem ex directo reſpicit illuminata eſt: ſed nobis non
apparet illa tota niſi in oppoſitione. tunc enim ſolent vt nos hoc eſt ex eadem medietate reſpicit. Quan
do autem coniunctio eſt: quia ſoli ſupponuntur: ⁊ inter nos ⁊ lunam obijcitur ea medietas duntaxat il
luminata eſt que a nobis aduerſa eſt: quocirca in nouilunio lunam non videmus: ſed quāto magis ſole re
cedit. tanto amplior nobis videtur. Et hoc eſt quod author noſter dixit. Nunc obſcuro placida cornu
phebo proprior lumina perdat non quidem ſimpliciter. ſed quo ad nos. De hac mutabilitate lune ſic di
cit Plinius libro ſecundo Omnium admirationem vincit nouiſſimum ſydus. terriſqꝫ familiariſſimum
⁊ in tenebrarum remedium ab natura repertum lune. Multiformi hec ambage torſit ingenia contem
plantium ⁊ proximum ignorare ſydus indignātium creſcens ſemper ac decreſcens. Et modo curua-
ta in cornua modo equa ꝓportione diuiſa modo ſinuata in orbem: maculoſa eademqꝫ ſubito pernitens
immenſa orbe pleno ac repente nulla. Alias pernox: alias ſera ⁊ parte diei ſolis lucem adiuuans: defi-
ciens: ⁊ in defectu tantum conſpicua ⁊c. Et qui prime ⁊c. Uult eodem eſſe planetam heſperum qui tem
pore veſpertino ſolem ſequitur ⁊ luciferum qui matutino tempore ſolem precedit. Nam ſtella veneris
phoſphoros grece lucifer latine dicitur quum antegreditur ſolem quum ſubſequitur autem heſperos. **Stella vene-**
ris.

Quod cicero in lib. de natura deorum ita edocuit. Et Pli. li. ſecundo. c. viij. de venere ſic ait. Preueniens quippe ⁊ ante matutinum exoriens lucifer nomen accipit vt ſol alter. Contra ab occaſu refulgens
Lucifer. Heſperus.
nuncupatur veſper: hec ille. Sola autem venus inter planetas excedit zodiacum duobus gradibus. Nunquam autem ſole diſcedit vltra. xxxv. gradus. Quoniam illud ſubſequitur motu materiali antecedit autem motu proprio. Primus autem pitagoras apud grecos authore parmenide deprehēdit eun
Bruma.
dem eſſe luciferū ⁊ heſperū. Bruma eſt breuiſſimus dies: accipit aūt pro tpe hyberno: immo hic pro autūnali. tūc enim frondes defluūt. vñ di. Tu frondiflue ⁊c. De arboribus aūt rectius frondes ꝙ folia dixeris. Sunt note ſunt: quas Vir. i. Enei. ſic ponit. Hic canit errantem lunā: ſoliſqꝫ arbores. arcturum pluuiaſqꝫ hyadas: geminoſqꝫ triones. Qui tantū oceano properāt ſe īgerere ſoles hyberni. vel: que tardior mora noctibus obſtet ⁊c. vt ergo mutato quedā virgiliana.
Boreas.
Boreas vētus ſeptētrionalis eſt frigidus apprime: ⁊ tamen adurens. vñ illud. Et boree penetrabile frigus adurit. Quia ergo frigidus ⁊ ſicc⁹ eſt cauſat defluuiū in arboribus decidunt enim flāte borea tpe autumnali frondes arbor̄
Zephirus.
zephirus āt ꝯtrario tepidus ⁊ humidus eſt: qui latine fauonius dicit a fauendo vel fouendo: flatqꝫ ab occaſu equinoctiali incipit pleruqꝫ pridie idus februarij hoc eſt in principio.
Arcturus.
Arcturus latine interp̄tatur cauda vrſe. Eſt autē ſtella poſt caudā maioris vrſe poſita in ſigno bootee. Precipit autē in Georgicis hoc ſigno cadente quedā ſeminare. vnde dicit: haud obſcura cadēs mittet tibi ſigna bootes. Incipe ⁊ ad media ſementē extēde pruinas. vñ hic dicitur Queqꝫ arcturus ſemina vidit,
Sirius.
Sirius altas vret ſegetes. Sirium autē dictū putāt ꝓpter ſtelle candorem. alij a longo tractu. Nā ſua magnitudine trium ſignorū ſpacia occupare videtur latini caniculā
Canicula.
appellant. Eſt in medio centro celi ad quem cū ſol accedit corpora humana languore afficiuntur. Dicunt eſſe canē illā quacū dracone europe cuſtos data eſt. Eandē poſtea pocridi dono datā quā Cephalus pocridis marit⁹ thebas adduxit cōtra vulpē que thebāos agros vaſtabat. Sed cū ⁊ vulpi ⁊ cani fatū eſſet ne poſſent interfici iuppiter vulpē in ſaxū vertit canē in aſtra retulit. Alij dicunt canē eſſe que icarum a paſtoribus ceſum erygone filie ſue inſepultum oſidit. inde cum erigone poſthumatū patrē ſe in hymeto laqueo ſuſpēdiſſet: liber iouē exorauit: vt Icarus in acturū. Erigone in virginē verteret. Canis aūt que ad pedes pendentis dñe mortua eſt lyron aſtrū facta eſt homerus aūt canē orionis atteſtatur eſſe. Hēt hec ymago in capite ſtellā vnā clarā que ipſis df. In lingua vnam quā ſiriū: ⁊ caniculā vocāt magnā ⁊ ſplēdidā. In collo duas in ſingulis humeris ſingulas: in pectore duas: in anteriori pede ſiniſtro tres in dextro vnā clarā: in extremo dorſo tres: in vētre duas i ſiniſtro femore vnā: in poſteriori pede ſiniſtro vnā: in ſummitate caude vnā: hec fere landinus collegit. Q̄ đ aūt ſegetes vrat atteſtat, Virgilius. iij. Ency. tū ſteriles exuere ſirius agros. ¶ Proprie ſtatiōis apte dcm̄. Quia enim variū ⁊ mutabilē annū
Statio. Portus.
eſſe oñdum ⁊ ſydera nō manere in vno loco: hñ dicit ipſis eſſe opus ſtationis. Statio enī eſt vbi naues ad paruū tp̄s ſtant. Portus quo ſua portāt: ⁊ vbi lōgā requiē hēre optāt naute premit inſontes ⁊c. Ad uerte grāmatice. he dictiones debita noxia pena ſunt natiui caſus vt verſus indicat ⁊ cōſtructio. Nā ordo eſt. pena noxia. i. nociua debita ſceleri premit inſontes ⁊ mores puerſi reſident celſo ſolio. Si enī deſtruēdo verſuum ordinē feceris ſic forma p̄mit inſontes pēa. i. per penā ⁊c. tūc addendū ē ⁊ dat puerſis morib⁹ celſum ſolū ⁊c. Cetera manifeſta puto. Opis tanti pars nō vilis hoīes appoſitio eſt: non eſt aūt interponēda cōiunctio dicēdo parſqꝫ ⁊c, Salū mare ſalſum eſt cuius mobilitati mūdi inſtabilitas

¶ Proſa quinta primi libri.

Hec vbi ꝯtinuato dolore delatraui: illa vultu placido: nihilqꝫ meis queſtibus mota. P. cū te inquit meſtum lachrymantemqꝫ vidiſſem: ilico miſerū exulemqꝫ cognoui. Sed ꝙ id longinquum eſſet exiliū: niſi tua prodidiſſet oratio neſciebam. Sed tu ꝙ procul a patria non qdē pulſus es: ſed aberraſti. At ſi te pulſum eſtimari mauis: te potius ipſe pepuliſti: nam id quidem de te nunꝙ cuiqꝫ p̄bas fuiſſet: Sed enim cuius oriūdus ſis patrie reminiſcaris: nō vti athenienſium quodam multitudinis imperio regitur: ſed vnus dominus ē: ⁊ vn⁹ rex: vnus ⁊ princeps. Qui frequentia ciuium non depulſione letatur cuius agi frenis atqꝫ obtēperare iuſtitie ſumma libertas eſt. An ignoras illam tue ciuitatis antiquiſſimam legem? qua ſancitum eſt ius exulare non eſſe quiſquis in ea ſedem fundare maluerit. Nā que vallo eius ac munimine continetur: nullus metus eſt ne exul eſſe mereatur. At quiſquis inhabitare eam velle deſierit: pariter deſinit etiam mereri.

ap' e cōſerf. ptȝ aūt ex ꝯñti proſa hāc ſentētiā nō eſſe poſitā de mēte Boe. ſed eius quē Boe. repñtat.

Sanctus Thomas.

H Ec vbi continuatio ⁊c. Hic incipit proſa quinta huius primi in qua Boet oſtendit quō. p. ſe habuit ad ſuam querimoniā ⁊ quid ex ea cognouerit. Scdo. p. quedā dicta Boe. irrationabilia paruipēdit. Tertio ſub breuitate recolligit ea que ipſum Boe. perturbāt Quarto pħia dat modū curādi ipm Boe. ſcda ibi. Ita nō me taȝ loci huius. tertia ibi Et tu quidē de tuis. quarta ibi. Sȝ qm̄ plurius. Dicit primo. Poſtq̄ ego Boe. delatraui. i. cōtra rōnē locut' ſuȝ hec ſup. pdicta cōtinuato dolore. i. aſſidua turbatiōe illa. ſ. pħia placido vultu nihil mota. i. irata meis queſtub'. i. meis q̄rimōis ingt. i. dicit cuȝ. i qñ ego vidiſſem te Boe. meſtū. i. triſtē. ꝙ ꝓ ⁊ lachrimātē. i. flantē ilico. i. ſtati cognoui te miſerū ꝙ ꝓ ⁊ exulē. i. patientē exiliū: ſed q̄ longiquū. i. remotū eēt illud exiliū ego neſciebam. i. ignorabam: niſi tua ofo. i. ſermo mihi pdidiſſet. i. reuelaſſet ſȝ tu ſup. Bo. qdē ꝓ certo nō es pulſus q̄ pcul. i. valde remote a pfia. i. a iudicio rōnis ſȝ aberraſti. i. deuiaſti. at ꝓ ſȝ ſi tu mauis. i. magi vis eſtimaſ te eē pulſuȝ a pfia potius ſup. tu ipſe pepuliſti te Boe. nam pro quia quideȝ pro certo id. i. repellere te a pfia nunq̄ fuiſſet phas. i. licitū cuiq̄ ſup. hoīm ſȝ eni reminiſcaris. i. recorderis cuius patrie. i. de qua pfia ſis oriundus idest natus: nō vti pro ſicut ſup. ciuitas athenienſium quondaȝ regiſ imperio. i. ex pcepto multitudinis i. multoꝝ rectoꝝ. Sequiſ grecū qd̄ iā valet in latino: ſȝ vnus eſt dūs ⁊ vnus rex: vn' ⁊ princeps q gaudet de frequē. ia. i. de frequēti inhabitatiōe ciuiū. i. incolaꝝ ⁊ nō depulſione. Cuius regis agi. i. duci frenis. i. pceptis. atq̄ ꝓ ⁊ optēperare. i. obedire iuſticie ſumma eſt libertas. An pro nūquid ignoras illam antiquiſſimā legē. i. ſtatutū tue ciuitatis. i. recte rōnis q: ſancitū. i. confirmatū eſt ius non eſſe. i. ad eam non pertinere exulare. i. in exilium pati quiſquis. i. quicūq; maluerit. i. optauerit fundare. i. locare in ea ciuitate ſedem. i. habitationem ſuaȝ. nam pro q: qui ꝯtineſ. i. cōprehenditur vallo ac munitiōe eius ſup. ciuitatis nullus metus. i. timor eſt illi vt mereatur eſſe exul. at ꝓ ſȝ quiſquis deſierit. i. ceſſauerit velle inhabitare eam ciuitatē pariter deſinit eā mereri. i. meritū ꝯſequi. ℭ No. ꝙ delatrare proprie eſt canum in ꝓpoſito aūt delatrare eſt vrgēte dolore cōtra rōnem loqui. ⁊ ſic Boeti' q: dicit actus hoīm nō regi a deo cōtra rōnem loquebaſ: ergo dicit ſe dlatraſſe. ℭ No. non eſt hoīs ſapientis moueri ex his qui dicuntur ab inſipiente contra rōnem: ſed magis debet inſipientē inſtruere ⁊ ipſum ꝯſolari ergo pħia non fuit mota ex queſtubus Boe. ſȝ magis ipm conſolabaſ. No. pħia cognouit Boe. eſſe miſerū ⁊ exulē miſer eſt ille cuius anim' ſequiſ mutatione rerū tpalium: ita ꝙ extolliſ in ꝓſperis ⁊ deprimitur in aduerſis. Exul in propoſito non eſt ille q mutat regionē ſed qui agit contra rōnē. ℭ No. ꝙ p lachrymas pōt cognoſci ꝙ ratio hoīs ſit turbata: ſed quantū turbatā ſit non cognoſciſ niſi ſermone dolentis ergo dicit pħia. lachrymis cognoui te eſſe exulem: ſed quantū eēt exilium neſciebam niſi tua ofo mihi pdidiſſet. ℭ No. ille pulſus eſt a patria qui oīno rōnem amittit: ſed ille aberrat qui infra patriā in aliquo rōnē retinet: ⁊ in aliquo amittit. Boe. aūt non erat pulſus pcul a patria: q: non totam rōnem amiſerat credebat enim oīa regi a deo: ſed in hoc aberrabat ꝙ actus hoīm a deo regi non putabat. ℭ Nota de pfia hoīs que eſt recta ratio loquitur Seneca in de remedijs fortuitorū dicēs. Patria eſt vbicūq; homo bene eſt illud autem qd̄ bene in hoīe eſt non in loco eſt: in hoīs inq̄ ptāte eſt ſi ſapiēs eſt non peregrinatur: ſi ſtultus exulat. ℭ Nota a pfia rōnis nullus Boe. expulit niſi ipſe ſeipm: q: Boe. non alieno impetu. ſed proprio defectu terminos ⁊ limites rōnis exiuit. ℭ Nota ciuitas athenienſiū regebatur imperio multitudinis. Primo eni eam regebāt reges poſtea ſuccedēte tēpore principes tandē pro regimine eius ſingulis annis eligebantur. xxxviij. ſapiētes: ſed patria rationis tantum vno principe regitur. i. deo qui eſt regula recte rationis. ℭ Nota ꝙ homo dicitur oriundus a patria rationis inq̄tum anima eius intellectiua que vtitur recta ratione a deo oritur. ℭ Nota in tm̄ homo manet in patria rationis inquantum deo ſubijcitur ⁊ legi diuine: ⁊ quia deus in ſubiectione ſuorum delectatur: ideo letatur in multitudine ciuium non in expulſione eorum. repellitur autem aliquis a patria rationis deo rebellando: ⁊ a recta ratione recedendo. ℭ Nota qui obtemperat deo eſt ſumme liber: quia aliquis inq̄tum agit ſcdm rectā rationē intantū eſt liber: ſed per obtēperare ſe deo homo maxie agit ſecundum rationem: ergo talis maxime liber eſt. Vñ Se. lij. epiſtola dicit. Queris que ſit libertas. libertas vera eſt nulli rei ꝑterq̄ deo ſeruire equanimiter proſpera ⁊ aduerſa ferre ⁊ fortunam in equum ducere. Nota ꝙ a ciuitate rōnis nullus exulat niſi per affectionem temporalium. talis autem affectio eſt voluntaria: ⁊ ideo ſola voluntate aliquis exulat a tali ciuitate: ⁊ quia talis affectio nō poteſt hoīem occupare q̄diu eſt infra terminos recte rationis: ideo dicit pħia nā qui vallo eius ⁊c. Itaq; non me tā loci huius. Hic pħia quedā dicta irrationabilia Boe. paruipēdit di. ex quo aberraſti a pfia rōnis itaq; pro ergo non tam. i. non tm̄ facies. i. diſpoſitio hui' loci. ſ. exilij q̄. i. q̄tū tua facies. i. interior diſpoſitio mētis tue mouet. i pturbat me pħiā et q: ſupius cōqueſtus fuit de carētia bibliotece libroꝝ iſtam carentiā paruipēdens pħia dicit: nec ego pħia requiro. i. inueſtigio parietes bibliotece cōptos. i. ornatos ebore. i. oſſibus elephantum: ac pro etiaȝ vitro. i. gemmis pcioſis q̄. i. q̄tum ſup. ego requiro ſedē. i. tranquillitatem tue mentis in qua mente nō collocaui. i. poſui libros: ſȝ id. i. illud qd̄ facit preciū. i. precioſitatē libroꝝ. i. ſnias meoꝝ librorū. ℭ No.

ℭ Itaq; non taȝ me loci huius q̄ tua facies mouet. Nec bibliotece potius cōptos ebore ac vitro parietes: nec tue mētis ſedeȝ requiro. In qua non libros: ſed id quod libris preciuȝ facit: librorum quondam meorum ſententias collocaui. ℭ Et tu quidem de tuis in com

Delatrare

Pulſus a patria.

Libertas.

ꝙ Boe. ſupra conquerendo de ſtatu ſuo ſolum deplangit incommoda corporalia non curans deiectio-nem animi ſui. vnde philoſophia contra hoc ſolū deplangit ſui animi deiectionē ⁊ incōmoda corpora-lia paruipendit ⁊ quia ſuperius in quarta proſa dixit Boe. nunquid nō mouet te facies huius loci: ideo philoſophia hic ſibi reſpondens dicit multo plus moueor propter animi tui deiectionem ꝗ̄ propter lo-cum exilij in quo exiliſtis. Homo enim fortis animo omni loco vtitur pro patria. Unde Ouidius in lib. de faſtis. Omne ſoluz forti patria vt piſcibus equor. ⁊ qꝛ etiā conqueſtus fuit de biblioteca reſpondet phia ꝙ ipſa potius deplangit ſnſas librorūꝫ quas per obliuionem pdidit ꝗ̄ carē-tiam bibliotece ⁊ librorꝫ. ¶ Et tu qui-deꝫ de tuis. Hic philoſophia ſub bre-uitate recolligit que Boetius pertur-bauerunt dicens. Et tu Boet. dixi-ſti vera d̄ tuis meritis. i. factis in cōe bonum. i. propter oīm hominum vti-litatē ſed ſup. dixiſti pauca. ſ. bnficia tibi eueniſſe pro multitudine geſtorū i. factorum tuorūꝫ ⁊ tu memoraſti. i. recitaſti nota. i. manifeſta cunctis ho-minibus de honeſtate. ſ. de ſaluatiōe ſenatus vel falſitate. i. ꝯtemplatione falſarum litterarūꝫ obiectorū. i. im-putatorum tibi quidem pro certe tu ſtrictum putaſti. i. exiſtimaſti attingē-duꝫ ſup. recte. i. rationabiliter de ſce-leribus. i. de vitiūs qꝫ pro et: fraudi-bus. i. deceptionibus delatorūꝫ. i. ac-cuſantiūꝫ ꝙ ea. i. oīa iſta celebrantur i. memorantur melius qꝫ pro ⁊ vberi-us. i. copioſius ore. i. ſermone vulgi. recognoſcētis. i. memorantis oīa eti-am Boe. increpuiſti vehemēter. i. for-titer factum. i. opus iniuſti ſenatus ſup. totius ⁊ tu etiam doluiſti de nr̄a criminatione. i. vituperatione ⁊ tu ēt fleuiſti dāna. i. crimina leſe opinionis i. ꝯmaculate fame tue poſtremo. i. vl-timo dolor icāduit aduerſus fortunā. i. ꝯ fortunā qꝫ ꝓ ⁊ ſup. tu Boe. ꝯqueſtꝰ es nō cōpēſari. i. retribui equa. i. digna p̄mia meritis. i. pro meritis in extremo. i. in fine ſeuientis muſe. i. furiētis metri. tu ꝓpoſui-ſti. i. dediſti vota. i. preces ꝙ ea par ſup. diuine prouidētie regeret terras. i. homines terrenos vti pro ſi-cut regit celum. No. ꝙ hec oīa fuerūt cauſa perturbationis mētis Boe. ⁊ pertractat ea in quarta ꝓſa in fine metri. O ſtelliferi. ¶ Sed qm̄. Hic phia dat modū curandi ipſum Boe. dicens. Sed quoniā plu-rimus tumultus. i. valde magna multitudo affectuum. paſſionū incubuit. i. inſtitit tibi ⁊ dolor: ira me-ror. i. triſtitia diſtrahunt te diuerſum. i. diuerſa ideo ſicut nunc mentis es nondum contingunt. i. reſpici-unt te validiora remedia. i. fortiora medicamēta. Itaqꝫ nos vtemur pauliſper. i. modicū leuioribus re-medijs. vt ea que idurucrūt. i. indurauerūt in timorē i. inflaturā perturbationis. i. triſticijs animi iflu-entibus. i. euenientibus illa molleſcāt. i. mollia fiant: blādiore tactu. i. leuiori medicina ad rapiendum viꝫ

Paſſiones animi. acrioris ideſt fortioris medicaminis. Nota ꝙ Boetius diſtractus multitudine affectionum ſcꝫ ira me-rore ⁊ dolore nam ira trahit hoiem ad vindictā: dolor ad deſperationē: meror ad totius mentis aggra-uationem ideo dicit philoſophia ꝙ ſua perturbatio iam non poſſit ſuſtinere fortiora remedia: ſed velit ſibi adhibere leuia vt per talia preparatus ⁊ diſpoſitus conſequenter poſſit recipere remedia acriora.

mune bonū meritis vera qdem: ſed pro mul-titudine geſtorū tibi pauca dixiſti. De obie-ctorꝫ qdeꝫ tibi vel honeſtate vel falſitate cun-ctis nota memoraſti. De ſceleribus fraudi-buſqꝫ delatorū recte tu qdeꝫ ſtrictimqꝫ atti-gēdum putaſti: ꝙ ea melius vberiuſqꝫ reco-gnoſcentis oīa vulgi ore celebrantur. Increpuiſti ēt vehemēter iniuſti factuꝫ ſenatus: de noſtra etiaꝫ criminatiōe doluiſti: leſe quoqꝫ opinionis damna fleuiſti. Poſtremo vero aduerſus fortunam dolor icanduit: conque-ſtuſqꝫ nō equa meritis premia cōpenſari. In extremo muſe ſeuientis: vt vti celum terras quoqꝫ par regeret vota poſuiſti. Sed quoni-aꝫ plurimus tibi affectuū tumultus icubuit: diuerſumqꝫ te dolor: ira: meror: diſtrahunt: vti nunc mentis es nondum te validiora re-media ꝯtingunt. Itaqꝫ leuioribus pauliſper vtemur: vt quā ī timorē ꝑturbationibus iflu-entibus induruerunt: ad actioris viꝫ medica-minis recipiēdā tactu blandiore molleſcant.

¶ Aſcenſius.

Nota. Hec vbi continuato dolore delatraui ⁊c. In hac q̄nta proſa phia in Boe. repreſentāte per-ſonā hominis meſti impatientis: ⁊ recto iudicio oberrantis: inueſtigat cauſas erroris. palā eſt aūt Boe. ſuperiora non ex ſua pſona dixiſſe: eo ꝙ ſe delatraſſe ꝯfitetur quaſi inſano ⁊ ca-nino latratu talia in deū proferantur. Nil mei queſtibus mota. Meminerit iuuenis lector

Queſtus. queſtus qō plurali dūtaxat nūero reperitur qn̄ a deponentali queror deducit in dtō ⁊ abltō pluralibus hēe vbus ſicut portubus. A quero aūt verbo actiuo deducit queſtus vtriuſqꝫ numeri in dictis caſibus p ibus ꝓferendū. Sed tu ꝗ̄ ꝓcul. Quā vt dixi pro valde ſuperlatiuū efflagi-tat itaqꝫ ꝗ̄ ꝓcul ideꝫ eſt ꝗ̄ lōgiſſime. i. valde longe. vl ſi ꝗ̄ accipiatur pro eo qō eſt ꝗ̄tū legeſ cū quadā

Ortus. admiratiōe ⁊ cōmiſeratiōe. q. d. o. maxie iupiter ꝗ̄ procul. i. ꝗ̄tū remote ⁊ lōge tu Boe. a patria aber-

Oriundus. raſti cuius oriūdū. Nā ortus eſt aliqs vbi natus ēt ſi nullos parētes illic ortos aut inde oriūdos hēat ⁊ cōſtruit cū gtō ꝓpꝛij noīs quō cetera v̄ba ⁊ p̄cipia: aut cū prepoſitione ⁊ abltō. Oriūdꝰ aūt dr̄ de

aliquo loco vnde parentes eius originem traxerunt tametſi illic natus non ſit. Patria autē eſt ſuum cu iuſqꝫ natale ſolum. nec apte ponitur pro regione ab ijs qui multas patrias regum habere dicuntur. Poteſt autem dictum philoſophie philoſophice intelligi: vt ſcḋm doctrinaꝫ Platonis patriaꝫ noſtram ce lum dicat. vnde anima per planetarum vrbes delapſa in corpus deſcendiſſe dicatur. Sed hic Boetio non congruit qui quod Auguſtinus dicit. nouit animam non prius creatam fuiſſe in celo ꝙ̄ corpori in fundꝫeretur: ſed ſimul ⁊ creando infu ſam ⁊ infundendo creatam. Verū ta men quia anime rationalis pater deus eſt ipſaqꝫ potiſſima pars hominis: ideo pōt intelligi de celo loqui. Non enim dicit animaꝫ ortā hoc ē creatā in celo: ſed oriundā de celo: quia a deo patre qui in celis eſt originē trahit cuꝫ a deo non a patre terreno cuꝫ corpore generetur. Sed hec quia grāmaticorū partes excedunt miſſa facio. Sanci tuꝫ ſcribitur per. c. ſicut ⁊ ſanctū. Fū dare eſt aliquid roborare ⁊ firmare fundamenta iacere eſt ſtructurā eius incboare quod neſcientibus aduer tendum eſt. De noſtra etiaꝫ crimina tione rectius docui legēdu eſſe de no ſtri etiā criminatiōe. In timorē indu ruerunt: nō recte exponit. i. indurauerūt. Dureo enim ⁊ indureo abſoluta ſunt ſeu neutralia verba ſere paſſiuā ſignificationē hñtia. Eſt enim dure re ⁊ indurere durū eſſe vel durū fieri ſed duro ⁊ induro actiua ſunt ⁊ ſigni ficāt durū facere. Itaqꝫ dices lutuꝫ indurere ⁊ ſoleꝫ indurare. Ne tamē moleſtꝰ ſim verbū nō amplꝰ addaꝫ.

Patria. Fundare. Dureo. Indureo. Duro. Induro.

¶ Metrum ſextum primi libri.

CUm phebi radijs graue
Cancri ſydus inestuat.
Tunc qui larga negantibus
Sulcis ſemina credidit
Elauſus cereris fide
Quernas pgat ad arbores.
Nunqꝫ purpureum nemus
Lecturus violas petas:
Cum ſeuis aquilonibus
Stridens campus inhorruit.
Nec queras auida manu
Vernos ſtringere palmites
Vuis ſi libeat frui.
Autumno potius ſua
Bacchus munera contulit.
Signat tempora proprijs
Aptans officijs deus.
Nec quas ipſe coercuit
Miſceri patitur vices.
Si quod precipiti via
Certum deſerit ordinem
Letos non habet exitus.

¶ Metrum ſextum primi libri.

CUm phebi radijs graue. Hic incipit ſextum metrū huius primi quod dicitur metrum gliconicum ab in uentore coriambicum a pede predo minante. Eſt autem coriambus pes conſtans ex prima ⁊ vltima longa ⁊ duabus medijs breuibus. Vnde pri mus pes huius metri eſt ſpondeus: ſecundus coriambus tertius pirri chius qui eſt pes cōſtans ex duabus breuibus ⁊ loco eius aliquādo ponitur iambus q cōſtat ex prima breui ⁊ vltima lōga. In hoc ergo me tro ſexto philoſophia probat dictum ſuum per exempla. dicit enim ꝙ Boetio pro nunc conuenirent re media fortia: ſed alio tempore. probat ergo ꝙ omnia requirant tempus determinatū ⁊ ſi fiant extra ſu um tempus non proſperantur: ⁊ hoc probat tribus exemplis. Secundo tangit tempora non permiſcē ri que deus diſtinxit ibi. Signat tempora. Primum exemplum eſt de ſemine. quod ſi ſeminatur indebi to tempore nō profert fructum: vt ſi quis ſeminaret in Julio vel in auguſto. vnde dicit ſic in littera. Cū pro quando graue ſydus cancri illius ſigni. ineſtuat. i. inardeſcit radijs phebi. i. ſolis. tunc ideſt. in illo tempore qui credit ideſt cōmiſit larga ſemina ideſt coпиoſa ſemina. ſulcis ideſt cauernis terre neganti bus ſup. ſpem meſſis talis eluſus ideſt fruſtratus fide beneficio cereris. i. dee frugum pergat ideſt acce dat ad arbores quernas ideſt quercuum ⁊ veſcatur fructibus eorum. Tūc ponit ſecundum exemplum de floribus quos homo fruſtra querit tempore hyemali cum tempus eoruꝫ ſit in vere vnde dicit in lit tera. Tu lecturus ideſt collecturus: violas nunquam petas ideſt accedas purpureum nemus ideſt flori dam ſiluam cum ideſt quando campus ſtridens ideſt ſonans. inhorruit: ideſt horribiliter apparuit: ſeuis aquilonibus. i. crudelibus vētis hyemalis. Tunc ponit tertiū exēplū: ⁊ eſt de vuis que mature ſunt au tumno: ⁊ iō fruſtra querunt tpe ꝟnali: vñ dicit ſi libeat frui vuis nō queras auida. i. cupida manu ſtrin gere vernos palmites. i. vernales vites. bacchꝰ deus vini potius ꝯtulit ſua munera. i. vuas autumno. i. tpe autumni. ¶ No. ꝙ ſydus cancri dr̄ graue quia ſole exiſtēte in cācro homies grauant nimio calore. quo tpe nō eſt ſeminandū: quia ad hoc ꝙ ſemen conualeſcat requiritur humor qui calor ſolis feruido tpe ſolui tur ⁊ euaporat. No. ſm fabulas cum pluto rapuerat proſerpinam mater eius Ceres querens ipſam in terris ⁊ non inueniens denegauit hoibus bñficium frugum: ⁊ tunc hoies pergebant ad arbores quer

Sanctus Thomas.

cū̄:⁊ comedebāt glādes ⁊ ſic loqꝰ phia in lra. ℭ No. de hoc ꝙ dicit ſtridēs cāpus dl. Hug. ꝙ ſtrideo des. vel ſtrido dis. ē fortiter ſonare vel dētes ꝯcutere vel frendere. ℭ Signat tpa proprijs. Hic ondit phia tpa nō permiſceri que deꝰ diſtinxit dicēs. Deꝰ ſignat. i. ornat tpa aptās ea ꝑprijs officijs nec ipe deus patiſ miſceri vices. i. alternationes tēpoꝝ ita ꝙ tps vni officio deputatū cōueniat alteri quas vices tempoꝝ ipſe coercuit. i. conſtrinxit:⁊ addit ſicut querens aliquo tpe nō debito fruſtraſ in querendo ſic illud qḋ deſerit certuꝫ ordinē precipiti. i. feſtina via illud non hꝫ letos exitus. i. ꝓſperū euentum: ſic a ſili:ſi phia relicto debito tēpore miniſtraſſet Boe. fortē medicinā nō fuiſſꝫ proſperata in medicādo ipꝫ. ℭ No. ꝙ ꝑ debitū ordinē res ꝯſeruantur in ſuo eſſe ⁊ in ſui natura ⁊ quod deficit ab ordine ēt deficit ab eſſe. vnde Boe. iiij. huius ſecunda ꝓſa. Eſt enī qḋ retinet ordinē ſuatqꝫ naturā qḋ vero ab hoc deſecit eē quod in ſui natura ſitū eſt dereliquit ꝓpter quod debitꝰ ordo in oībus eſt obſeruādus. vnde poeta. Et ordo ſumma limes ſapientis in arte. Ergo dicit phia: quod precipiti via. ℭ No. omnia agēs in agēdo dꝫ preſtituere ſibi bonum finēꝫ qꝛ ratione boni finis agens mereſ ⁊ rōne mali finis demeretur. vnde poeta. Non datur exēplo bona poſt primordia merces. Cōgrua ſꝫ rectꝰ premia finis habet. Cuꝫ igiſ inordinatio impediat bonitatē finis: ideo vitāda ē.

ℭ Aſcenſius.

Tum phebi radijs ⁊c. Oda hec eſt monocolos gliconica dactilica. monocolos ꝗa omnes verſus vnius metri ſunt Conſtant enim ſpondeo ⁊ duobus dactilis ſed quia vltima ſyllaba communis eſt ⁊ ſepe longa recipit in fine amphimacruꝫ qui breuem inter duas longas hꝫ. Eſt gliconica ab inuētore dactilica a pede predominante. Probat philoſophia nil recte fieri ſi intempeſtiue fiat quo circa probatum dereliquit quod ſupra dixit nondum tps eſſe curādi Boe. firmioribꝰ medicamētis. Oia fere nota.

Sulcus. Sulcus vñ verbū ſulco cas. care. eſt illa aptura ꝙ̄ vomer facit in terra: aut nauis roſtro ſuo in aqua: aut ſimile in ſili. Terra aūt que vomiſ

Porca. ſeu porrigiſ dr porca. Notū eſt ēt infantulis ſulcis, nō fulcis ſcribēdū eſſe i hoc textu licet multi errāt.

Chaonia. Eluſus cereris fide. i. quem habuit cereri. Ceres enim cum homines antea glādibus veſcerenſ colende terre modū inuenit ⁊ frumentū. vñ in principio georgi. Liber ⁊ alma ceres vro ſi munere tellus. Chaoniā pingui glandem mutauit ariſta. ꝙ̄uis triptolemꝰ aratrū apud quoſdā inueniſſe diciſ. Quia ergo iterū cogaſ redire ad glādes videſ deceptus fide quā habuit cereri frugē ſpondenti poſt ſtationē. Quernas arbores. Quedā adiectiua apud poetas pro neceſſitate quedā pro ꝯtētu formanſ: vt a corulo colurnꝰ: a quercu quernꝰ: a ficu ficulnꝰ. Purpureū nemus periphraſis eſt agri floridi ſeu herbarum floriferarū.

ℭ Proſa ſexta primi libri.

Rimum igitur patieris ne me pauculis rogationibus ſtatuꝫ tue mentis attingere atqꝫ tentare: vt quis modus ſit tue curationis itelligaꝫ. Boe. Tu vero arbitratu inqꝫ tuo que voles vt reſponſuruꝫ rogato. Philoſo. Tum illa. Hunccine iquit mundum temerarijs agi fortuitiſqꝫ caſibus putas: An nullum credis ei ineſſe regimen rationis: Boetius. Atq inqꝫ nullo exiſtimaueriꝫ modo vt fortuita temeritate tam certam moueantur. Uerum operi ſuo conditorē preſidere deum ſcio: nec vnqꝫ fuerit dies: qui me ab hac ſententie veritate depellat. Phi. Ita eſt inquit. Nam id etiam pauloante cecinisti: homineſqꝫ tantum diuine exortes cure eſſe deploraſti. Nam de ceteris qui in ratione regerentur nihil mouebare. Pape autem vehementer ammiror: cur in tam ſalubri ſententia locatus egrotes. Uerum altius perſcrutemur neſcio quid abeſſe coniecto. Sed dic mihi quoniam a deo mundum regi non ambigis: quibus etiam gubernaculis regatur aduertis: Boe. Uix inqꝫ ro

Rimū igitur patieris. Hec eſt ſexta ⁊ vltima proſa huius primi in qua philoſophia inquirit cauſam radicalem infirmitatis Boe. ex quibuſdaꝫ interrogationibus. ⁊ primo philoſophia captat beniuolentiam Boe. Secundo ponit ſuas interrogationes ibi. Tum illa. Dicit primo anteꝙ̄ adhibeam tibi remedia: ne pro nunquid patieris. i. admittis me philoſophiam in primū pauculis rationibus idest interrogationibus attingere per cognitionē atqꝫ tentare idest rimari ſtatum idest diſpoſitionem tue mentis: vt intelligam. i. cognoſcam quis ſit modus curationis. i. ſanationis vero pro ſed ego Boet. inquaꝫ. i. dixi tu phia rogato. i. interrogato tuo arbitratu. i. ſm tuam voluntatem que voles vt pro ſicut reſponſurum. i. volentē reſpondere. ℭ Nota ꝙ phia more boni medici non ſoluꝫ ſcrutaſ cauſas doloris per ſigna extrinſeca ſicut medici per vrinaꝫ ⁊ pulſum: qꝛ hec ſigna quinqꝫ fallūt ſed etiam ſcrutatur cauſas doloris Boe. per reſponſionē ad queſtiones ⁊ primo captat eius beniuolentiā reddendo ipſuꝫ attentū. per hoc ꝙ dicit pauculis rogationibus. Nota ꝙ infirmi hñt naturalē impotentiā nihil patiendi: ergo ex facili ꝯturbanſ nō ſolū per multas interrogationēs; ſed ex vna ſo

la. Volens ergo phia mouere paucas qõnes Boe. Primo captat eius beniuolentiã ❡ Tum illa hic phia ponit interrogationes. Scðo cãs totius infirmitatis ex rñſionibus Boe. recolligit. Tertio oñdit ipm curabilẽ eẽ dando modũ ꝓcedẽdi circa curationẽ eius. Scða ibi quare pleniſſime vel egritudinis tue rõnem ⁊c. Tertia ibi. Sed ſoſpitatis auctori. Primo phia querit de mundi gubernatione. Secundo de circunſtantijs gubernationis: ibi Sed dic mihi. Adhuc diuiditur: qꝛ primo phia querit. Scðo Boe. reſpondet. Tertio phia ei rñſionẽ approbat dicens. Ergo o Boe. putas

gationis tue ſententiam noſco: nedũ ad inquiſita reſpondere nequeam. Phi. Non inquit fefellit abeſſe aliquid ꝑ quod velut hiante valli robore in animum tuũ ꝑturbationũ morbꝰ irrepſerit. ❡ Sed dic mihi meminiſti ne quis ſit rerum finis? quoue totius nature tendat intentio? Boet. Audieram inquam: ſed memoriam meroꝛ hebetauit. Phil. Atq ſcis vnde cuncta proceſſerint? Boeti. Noui inq̃: deumq̃ eſſe reſpondi. Philoſ. Et qui fieri poteſt: vt principio cognito quis ſit rerũ finis ignores. Verum hi perturbationẽ mores vt ea valentia eſt vt mouere quidẽ loco hominem poſſint: euellere autem ſibiq̃ totum extirpare nõ poſſunt. ❡ Sed hoc quoq̃

hũc mundum agi. i. regi temerarijs: qꝫ pro ⁊ fortuitis caſibꝰ. i. euentibus an. i. nunqd tu credis nullũ regimẽ rationis. i. prudentie diuine ineſſe ei mundo. Ego Boe. inq̃. i. dixi. Atqui. i. certe nõ eſtimauerim ideſt putauerim vllo mõ: vt tam certa entia moueantur. i. regant̃ fortuita temeritate. i. improuiſa ſꝫ ſcio deum cõditorẽ creatorem preſidere ſuo opi. i. creationi. nec dies fuerit inq̃. ideſt in aliquo tpe qui dies depellat. ideſt remoueat me Boet. ab hac veritate ſententie iã dicte. Tũc phia approbãs eius reſpõſionẽ dicit. Phia inquit. i. dicit ita eſt nam tu cecinisti. i. dixiſti. etiam illud pauloãte. ideſt in quinto metro huius primi: qꝫ pro ⁊ tu deplorasti. i. plãxiſti tm̃. i. tãtumõ ipſos hoies eſſe exortes. i. carẽtes vł nõ participes diuine cure. i. diuine ꝓuidentie: namq̃ ꝑ ⁊: tu nihil mouebare. i. dubitaſti de ceteris ſupple creaturis quin regerẽtur rõne ſup. ꝓuidentia diuina: aũt pro ſed: pape eſt interiectio ammirãtis: ego ammiroꝛ vehementer ꝙ tu locatus. i. poſitus in tã ſalubꝛi ſnia egrotes. i. langueas vtrum ꝓ ſed nos perſcrutemur altius. i. profundiꝰ. ego neſcio quid ſup. ſit illud quod ego cõiecto. i. opinoꝛ abeſſe tibi quid ideſt aliqd. ❡ No. ꝙ infirmitas Boetij prim fuit ex inoꝛdinata affectione inquantũ eñi Boe. doluit de tpalium rerũ amiſſione ⁊ partim fuit ex falſa eſtimatione q̃tũ ad duo Eſtimabat enim malos homines eſſe felices ⁊ potentes. Scðo exiſtimabat hoies nõ regi a diuina ꝓuidẽtia: ergo phia inquirit cãm radicalẽ propter quẽ Boe. incidit in iſtas incõmoditates. Jt qꝛ radix totius moꝛbi fuit ignoꝛantia diuine gubernationis quãtum ad hoies: iõ primo querit de mundi gubernatione. ❡ No. ꝙ Boe. innuit duas rõnes ꝙ mundus regatur a deo. Primã ibi. Tã certa que talis eſt. Ea que ſunt certa ⁊ determinata non reguntur a caſu ⁊ foꝛtuna. cũ regimẽ taliũ ſit incertũ: Sed entia huiꝰ mũdi ſunt certa: qꝛ a certis cauſis ꝓducta. Secũdã rõnẽ innuit ibi. Verũ operi ſuo que talis ẽ. cauſatũ regit̃ a ſua cã. ſꝫ deus eſt cã mundi cũ ab ipſo dependeat celũ ⁊ tota natura. ergo ⁊c. ❡ Nota ꝙ phia rationabiliter mirat̃ ꝙ Boe. credens mundum regi a deo putabat homines nõ regi ab ipſo: qꝛ poſſet phia ſic arguere. Deus regit mundũ ſcðm Boe. ſed homines ſunt principalis pars mũdi: ſicut prius dixiſti in metro. Opis tãti parſq̃ nõ vilis ergo homines reguntur a deo. Sed dic mihi qm̃ a deo mũdũ regi. Phia querit de circũſtantijs gubernationis mundi. ſcðo qꝛ res gubernate diriguntur in ſuũ finẽ: ideo ſecundo querit de fine rerũ. ⁊ qꝛ gubernatio dei ſm rei veritatem etiã eſt apud homĩes. ideo tertio querit de cognitione hoĩs. ſecunda ibi. Sed dic mihi. tertia ibi. Sed hoc quoq̃. Primo dicit. Sed o Boe. dic mihi phia qm̃ non ambigis. i. non dubitas mundum regi. ideſt gubernari a deo: etiã nunquid aduertis. i. cognoſcis quibus gubernaculis mũdus regatur. Ego Boe. inquã. i. dixi vix noſco ſententiã. i. intellectum tue rogationis nedum. ideſt adhuc nequeam. i. nõ puſſum reſpondere ad inquiſita. i. interrogata ſup. phia inquit. ideſt dicit non fefellit. ideſt. non decipit me ſupple phiam abeſſe. i. deficere tibi aliquid per quod velut hiante. i. patente: robore ideſt firmitate valli. i. munitionis moꝛbus perturbationum irrepſerit. i. ſubintrauerit in tuum animum. q. d. nunqd enim verũ fuerit quod predixit tibi aliquid abeſſe per quẽ defectũ doloꝛ intrauit te ſicut ꝑ aptũ oſtium. ❡ Nota ꝙ deus nõ regit mundum aliquibus gubernaculis extrinſecis: quia ſic non eſſet per ſe ſufficientiſſimus ſed regit ipſum ſua potentia que attribuitur patri ſua ſapientia que attribuitur filio ſua pietate ⁊ clementia que attribuitur ſpiritniſancto: ⁊ hoc patebit in ſcðo huius. ❡ Nota illud qð aliquis homo vix intelligit aliquo modo intelligit. licet cum difficultate. Ex hoc ergo Boe. dicit ſe vix intelligere interrogationem phie innuit ſe aliquo mõ intelligere tamẽ cum difficultate ꝓpter doloꝛẽ opprimentẽ rõnẽ ⁊ ideo rñdere non potuit ❡ No. qñ robur valli alicuius munitionis hyat propter aliq̃ rupturam in eo factã. tunc hoſtes ingrediunt̃ munitionẽ. ſic a ſimili qñ munitio rõnis qua animus munitur iſtanq̃ vallũ hyat ꝓpter defectũ alicuius cognitionis. tũc neceſſario ꝑturbationes affectuum ſubintrant animnm. Sed dic mihi meminiſti ne. Hic phia querit de cognitione finis rerũ dicẽs. Dic mihi ne. i. an meminiſti. i. recoꝛdaris quis ſit finis rerum ſup. olim ve pro vel quo. i. ad quẽ finẽ in quo totius Vix.

reſpondeas velim: hominem ne te eſſe meminiſti. Boe. Quid ni inquam meminerim. Philo. Quid igitur homo ſit poteris ne proferre? Boe. Hoccine interrogas: an eſſe me ſciam rationale animal atqʒ mortale. Scio: ⁊ id me eſſe confiteor. Phil. Et illa. Nil te aliud eſſe noviſti? Boe. Nil. Philo. Iam ſcio inquit morbi tui aliam vel maximam cauſaʒ quid ipſe ſis noſſe deſijſti. ❡ Quare pleniſſime vel egritudinis tue rationem: vel aditũ reconciliande ſoſpitatis inueni. Naʒ quoniaʒ tui obliuione confunderis: ⁊ exulem te expoliatumqʒ proprijs bonis eſſe doluiſti. Quoniam vero quis ſit rerũ finis ignoras: nequã homines atqʒ nepharios potentes feliceſqʒ arbitraris. Quoniam vero quibus gubernaculis mundus regatur oblitus es: has fortunaruʒ vices eſtimas ſine rectore fluitare: magne non ad morbũ modo verũ ad interitum

nature tendat.i.laboret. Ego Boe.inquam.i.dixi audierã ſup.olim. ſed meror.i.perturbatio hebetauit i.obſcurauit memoriã.i.intellectũ. Atqui pro certo ſcis: vnde cuncta.i.omnia entia proceſſerint.i.principiũ ſuũ habuerint. Ego Boe.inquã.i.dixi noui. qʒ pro ⁊ reſpondi deũ eſſe principiũ oĩm rerũ ⁊ dicit phia quid.i.quõ põt fieri hoc: vt cognito.i.noto principio.ſ.oim rerum ignores.i. neſcias quis ſit finis rerum ſupple omniũ: verũ pro ſed hi mores perturbationũ. ⁊ ea valentia.i.vigor vel ptãs turbationuʒ eſt: vt quidem.i. certe poſſint mouere hominez loco.i.a ſtabilitate perfecte cognitionis. aũt pro ſed nõ põt euellere ſup.radicitus qʒ pro ⁊ extirpare i.eradicare ſibi totũ. ❡ No.phia cõſequẽter ⁊ ratiõabiliter querit Boe. an cognoſcat finẽ omnium rerum: qꝛ finis eſt cã cãruʒ ⁊ eſt optimũ cuius gr̃a alia fiunt propter quod ignorato fine nihil perfecte cognoſcit̃ eorũ que ſunt ad finẽ nam ſecũduʒ exigentiam finis cetera moderant̃. ❡ Nota qñ principiũ ⁊ finis coincidunt in vnũ ſicut in circulo idem eſt principium: ⁊ finis. tũc videt̃ mirabile ꝙ tunc principiũ cognoſcat̃ ⁊ finis ignoret̃. Cũ ergo deus ſit principiũ ⁊ finis oĩum rerũ cognito ipſo ſub rõne principij videt̃ etiã ſub rõe finis. Qđ autẽ deus ſit principiũ oĩum pʒ: qꝛ ab ipſo deriuatũ eſt ſingulis eſſe ⁊ viuere primo celi ⁊ mũdi. Quod autẽ ſit finis oĩm pʒ: qꝛ gratia eius oĩa fiunt ⁊ ad ipſum ordinant̃. Nam in rebus conſtantibus ex arte ⁊ natura ſemper vilius eſt propter melius. deũ autẽ eſt optimũ eorum que in natura ſunt ex prohemio Metaph. ❡ No.lʒ perturbati aliqualẽ cognitionẽ rex habeãt tñ impediunt̃ ne ꝑfecte cognoſcant. Lʒ ergo Boe. aliqualiter cognouerit deum eſſe principiũ rerum: tñ qꝛ turbatus fuit perfecte naturã huius principij non cognouit: ⁊ ideo ignorauit ipm finẽ rerum. ❡ Nota ꝙ paſſio eſt motus particule appetitiue ſub fantaſia boni ⁊ mali ſm Euſtratiũ.ij. Ethicorũ. Et hi ſunt mores paſſionũ ꝙ poſſunt hoĩes mouere a ſtabilitate perfecte cognitionis ſed totaliter ipſum non poſſunt euellere ab oĩ cognitione: ſed hoc quoqʒ rñdeas velim. Hic philoſophia facit aliã interrogationẽ de cognitiõe humane nature dicens. Sed ergo etiã veliʒ tu rñdeas i.rñſum des hoc.i.ad hoc. ne pro nunqđ tu meminiſti.i.ſcis te eẽ hoĩem ego Boe. inquã.i.dixi.qđ.i.ꝓpter qđ nõ meminerim.i.ſciuerim. ⁊ querit vlterius phia. Igitur ne.i.nunqđ poteris ꝓferre.i.dicere qđ hõ i.diffinitionẽ hoĩs. Rñdet Boe. Nunqđ phia tu interrogas me hoccine.i.hoc: an.i.vtrum ſciã me eſſe rõnale atqʒ ꝓ ⁊ mortale aĩal. Ego Boe.ſcio ⁊ ꝯfiteor.i.fateor me eẽ hoc ſup.aĩal rõnale ⁊ mortale. Et illa phia dicit ne ꝓ nunqđ nihil nouiſti te eẽ aliud ꝙ̃ aĩal rõnale mortale. dicit Boe. nihil ſup. phia inquit.i.dicit. Iã ego ſcio aliã cãm ſup. ꝙ̃ ignorãtiã diuine ꝓuidentie: vel maximã cãm tui morbi ⁊ tu deſijſti.i.ceſſaſti noſce.i.noſcere qđ ſis. ❡ No.lʒ hõ ſit mortale ſm corpus nõ tñ ſm aĩam intellectiuã: que eſt dignior pars hoĩs. Et qꝛ Boe. dicit ſe eſſe nihil aliud ꝙ̃ aĩal rõnale ⁊ mortale: ideo non queſiuit niſi bona mortalia: de quoꝝ bonoꝝ ammiſſione doluit nõ curãs ptẽ immortalẽ.ſ.aĩam rõnalẽ cuius debuit appetere bona immortalia. ideo phia dicit ꝙ Boe. ſe nõ nouerit. ❡ No. ꝙ cã maxima morbi hoĩs eſt ſe ipſum ignorare: qꝛ dicit Bõe. ſe do hui⁹ ꝓſa quinta: ꝙ ꝯditio humane nature eſt cũ ſeſe cognoſcat ꝙ ceteras res excellat. Cũ aũt noſſe ſe deſierit eadem natura infra beſtiã redigat̃. nam ceteris animantibus ſeſe ignorare naturaliter eſt: hoĩb⁹ vero vicio venit: ⁊ dicit Themiſti⁹ ſup de aĩa. Quid turpius eſt aĩe cũ ſit ⁊ alioꝝ cognoſcitiua ꝙ̃ ſi ſuipſi⁹ ẽ ignara. Aĩa ſeipſam ignorãs quõ de alijs fida putabit̃ cognitiua: quaſi diceret nullo mõ. ❡ Quare pleniſſime. Hic phia ex dictis Boe. intelligit oẽs cauſas totius infirmitatis eius dicens. Quare ꝓ igit̃. Ego phia inueni pleniſſime ⁊ perfectiſſime rationem.i.cãm tue egritudinis.i.infirmitatis. vel inueni aditũ.i.acceſſum reconciliãde ſoſpitatis.i. recuperande ſanitatis tue: qđ declarat. Nã ꝓ. qꝛ qm̃ tu ꝯfunderis.i.confuſus es obliuione.i.ignorãtia tuipſius tu doluiſti te eſſe exulẽ: qʒ pro ⁊ expoliatũ.i.priuatũ proprijs bonis.i. diuitijs: qm̃ pro qꝛ tu ignoras.i.neſcis quis ſit finis omniuʒ. tu arbitraris.i.putas nequam.ideſt malos. atqʒ pro ⁊ nepharios: ideſt iniquos homines eſſe potentes: qʒ pro ⁊ felices. Quoniam pro quia tu oblitus es quibus gubernaculis ideſt regiminib⁹ ipſe mundus regatur tu eſtimas: ideſt opinaris. res: ideſt iſtas alternationes fortunarum ideſt rerum fortuitarum fluitare.i. vagari ſine rectore. Iſte ſunt magne cauſe non modo.i.non ſolum ad morbum

rerum pro ſed ſunt ad interitū.i.ad mortē vel ad perditionē anime. ℭ Nota hō ſeipſm ignorās extra li- **Seipſum ignorare.**
mites recte rationis poſitus eſt:⁊ talis dicit exul: vt prius viſum eſt. ℭ Nota homo ſeipſum ignorans
tm̄ eſt ſe eſtimādo eſſe mortalē dolet de amiſſione rerū mortaliū. Ergo dicit phia:q2 tu obliuione cōfun
deris:exulē te ⁊ expoliatū ꝓprijs bonis doluiſti. ℭ Nota ex aſſecuratione vel perditiōe vltimi finis ho
mo dicit potens vel īpotēs:ex quarto huius:q2 ergo Boe. ignorauit vltimū finē rerū:ideo putabat ma
los eſſe potentes. ℭ No. Boe. ignorauit quibus gubernaculis mundus regeretur: ideo ignorauit ꝙ de⁹ ſua bonitate oia diſponeret ⁊ ergo putabat vices fortunarum eſſe ſine rectore.

quoq3 cauſe. ℭ Sed ſoſpitatis auctori grates: ꝙ te nondum totum natura deſtituit. Habemus maximum tue fomitem ſalutis: veram de mundi gubernatione ſententiam: ꝙ eam non caſuum temeritati ſed diuine rationi ſubditam credis. Nihil igitur pertimeſcas. Iam tibi ex hac minima certe ſcintillula vitalis calor illuxerit. Sed quoniam firmioribus remedijs nondum tēpus eſt vti:⁊ eam mentium conſtat eſſe naturam: vt quotiens abiecerint veras falſis opinionibus induantur: ex quibus orta perturbationum caligo verum illum confundit intuitum. Hanc pauliſper leuibus mediocribuſq3 fomentis attenuare tētabo:vt dimotis fallacium affectionum tenebris: ſplendorem vere lucis poſſis agnoſcere.

ℭ Sed ſoſpitatis auctori grates. Hic philoſophia oſtendit Boetium eſſe curabilē dando modū procedendi circa curationem eius dicens. Tu des grates auctori ſoſpitatis .i. ſanitatis ꝙ nondū.i.nō adhuc natura idest nō vigor naturalis: deſtituit .i. deſeruit te totum: idest totaliter nos philoſophia habemus maximum fomitem.idest radicem tue ſalutis.i. ſanitatis ſc3 veram ſententiam .i. intellectum de mundi gubernatione:ꝙ tu credis eam ſcilicet gubernationē nō eſſe ſubditā .i. ſubiectā temeritati caſuum ſup. fortuitorum:ſed diuine rationi. Igitur nihil pertimeſcas iam tibi Bo. ex hac minima ſcintillula.i. parua varietate illuxerit vitalis calor.i.ardor mere veritatis animā viuificans. Tunc dat modum procedēdi circa curatione3 eius dicens. S3 quoniam pro quia nondum: idest nō adhuc eſt tempus firmioribus remedijs vti ⁊ conſtat .i. manifeſtum eſt: eam eſſe naturam mentium: vt quotiens abiecerint veras opiniones induantur: idest inuoluantur falſis opinionibus caligo idest obſcuritas perturbationum.i.paſſionum orta idest creata confundit illum veru3 intuitum.i. cognitionem mētis ego ſup. phia tentabo attenuare.i.remouere pauliſper.i.modicum hanc caliginem leuibus idest facilibus.q3 pro et mediocribus fomentis.i.medicinis:vt dimotis .i. remotis tenebris fallacium affectionum.i.falſarū opinionū vel paſſionū: poſſis cognoſcere.i.intelligere ſplendorem.i.claritatem vere lucis.i.lucide veritatis. ℭ Nota ſicut in morbo corporali vigente principali morbo: puta corde:poteſt per medicinas introduci ſanitas alijs mēbris: ſed naturali calore deſtituente ipſum cor fruſtratur ſpe ſanitatis:ſic in morbo ſpirituali manente in Boe. cognitione illius principij ꝙ deus gubernet mundū poteſt prouocari ſalus ꝙtum ad errorē in alijs ergo dicit phia quaſi ꝯgratulando Boe. Debes reddere grates auctori ſoſpitatis. ℭ Nota qñ intellectus abijcit verā opinionē ſtatim afficitur falſa opinione:q2 intellectus nō abijcit verā opinionē niſi pp aliquā perſuaſionē per ꝯtrarium. nihil autem ꝯtrariatur vero niſi falſum:ideo intellectus non pōt abijcere verum niſi accipiendo falſu3. ℭ Nota tenebre affectionu3 īpediunt rectum iudicium:q2 triſtitia ſtupefacit ⁊ corrūpit naturā:ex ethicis. ſed amor ⁊ odium ꝑuertunt iudicium ſcd̄3 Ptolomeum ī cētilogio. Ire ⁊ ꝯcupiſcētie venereoꝝ marie tranſmutāt corpus: ⁊ quibuſdam infamijs inficiunt. vij. Ethi. Impedit ira aīum ne poſſit cernere verū ſm Catone3.

Aſcenſius.

PRimum igitur ⁊c. In hac vltima proſa per interrogatiūculas animi egritudinem veſtigat. **Nota.**
Credo autem potius legendum eſſe in futuro tempore patieris ꝙ̄ in preſenti pateris. Exortes.i.extra ſortem:quia tamen poſt x non ſolet poni ſ littera ſcriptum inuenitur exortes pro exſortes. Coniectio frequentatiuum a conijcio. Nedum ad inquiſita reſpondere nequeam. **Nedum.**
De elegantia huius dictionis nedum Laurētius vallenſis ſubtiliſſime diſquirit: dicitq3 differre ab illis particulis non ſolum:non tantum:⁊ non modo: quod loquendo per nedum affirmatiue:id quod maioris ponderis eſt preponitur: ⁊ negatiue quod minoris. vt funderem pro te ſanguinē nedum pecuniam tibi crederem. Negatiue ſic. Non perderem pro te obolum nedum ſanguinē. Contrario mō loquendum eſt per illa tria alia. Non ſolum ⁊c. Quapropter nō videtur ad vnguē obſeruata hic ea elegātia loquitur enim negatiue:licet quidem mēdaces codices hēant queā ꝓ nequeā. inuertētes penitus ſententiam. Ordo enim eſt. Nedum.i.non tātum nequea3 reſpōdere ad īquiſita: ſed vix noſco ſentētias rogationis tue. Inquiſita ⁊ inquiſitiones videntur differre:vt īſtituta ⁊ īſtitutiones. Na3 ſicut īſtituta **Inquiſita.**
ſunt mores aut doctrine que inſtituuntur: ⁊ inſtitutiones ſunt libri in qb⁹ īſtituuntur. ſic īqſita ſunt ea que inquirimus: inquiſitiones quas galli enqueſtas vocant ſunt actiones quibus inquirimus:vt notu3 eſt. ℭ Ne illud autem pretermittam vbi dicit altius ꝑſcrutemur. Altū ⁊ ꝓfundum vni rei conueniunt. **Altum.**

Digitized by Google

Profunduʒ.

Nam altum eſt quicquid eleuatum ⁊ celſum eſt. Profundū aūt qđ ꝓcul a fundo gnimo eſt: qꝛ ergo celum eſt eleuatum a terra ⁊ celſum:iđ vocāt altū:qꝛ vero lōge eſt a fundo ſeu a cētro terre. iđ dicit profundum ſic ſuperficies aquarū maris ē profunda:qꝛ ꝓcula a fundo ⁊ alta:⁊ qꝛ inter fundū ⁊ ipſam magna eſt diſtantia ⁊ reſpectu fundi eſt multum eleuata. Qui ergo alte rem proſpicit oportet vt longe ſit eleuatus a fundo eius.⁊ ita proſpicit ꝓfunde. Refert tñ an dicas video rem altam ⁊ video rem alte vel altius: qꝛ priori mō rē eleuatam ſignificat ſcđo te ip̄ʒ hec dico eo ꝙ q virtutem vocabulorum ignorant putant celum per vſurpationem profundum dici:⁊ mare altum:cuʒ vtrūq ꝓprie dicaſ ꝯnis ſub reſpectu quodā. Et q fieri poteſt. Nō dices in hac ſignificatione.quid fieri pōt: ſed q.i.quō vt Terē. Qui ſcis eos diſcordare inter ſe. Noſſe deſiſti.deſino is.per ſincopaʒ ſit deſij deſiſti. Nō dicaſ deſiſti propter infinitiuuʒ vbi impersonalis a deſiſto. Fluitare frequentatiuum: ad placitum formatum. Naʒ per regulam a fluo fluxi fluxū fieret fluxare:⁊ inde qꝛ melius ſonat fluitare: qđ neſcio an hic poſitū ſit: ⁊ vt alia multa deprauatum ſepe:vt alibi legitur. Sed ſoſpitatis auctori grates:poeticum vocabuluʒ. Nam orator potius gr̄as dixerit. Eſt āt eclipſis qꝛ ſubintelligenduʒ reliquit verbū ago aut debeo aut ſint. Tp̄s eſt vti. Greca eſt locutio.hoc eſt imitatio grecorum in conſtruendo. Nam latine huius ſubſtantiui ipſius:oportunitas occaſio amor:ſitis deſiderium:gerūdia in di damus non infinitiuum modum.vt dicit Serui.ij. Enei.vbi ꝯſimilem locutionem facit Virg.dicens. Sed ſi tantus amor caſus cognoſcere nr̄os. Pro eo qđ eſt amor cognoſcendi:⁊ hic tp̄s eſt vti pro eo qđ eſt tp̄s vtendi. Et eā mentium conſtat eſſe naturam:vt quotiens abiecerit veras ⁊c. Lʒ enī grāmatice loquar ſuppoſitum illius verbi abiecerint ſit ille noīatiu⁹ pl̄is mētes:nō tñ pōt apte repeti: ſicut nec hic:ea natura pſidorū hoīm ⁊ vt cū maximā ſidē hēas maxime decipiāt repetēduʒ eſt maxie pſidi hoīes decipiāt: ſʒ nota nuttam⁹.

Deſiſti.
Fluitare.

Locutio minus latina.

Sanctus Thomas.

C Metrum ſeptimum primi libri.

Nubibus atris ⁊c. Hic incipit ſeptimū ⁊ vltimū metrum huius primi qđ vocatur metrū adonicuʒ ab inuentore.dimetrum a numero pedū dactilicum a pede predominante:in quo metro ph̄ia ꝓbat per exēpla qđ dicit. Dicit enim ph̄ia ꝙ caligo perturbationū impedit intuitum veritatis. Hoc primo probat philoſophia tribus exemplis:ſcđo hortaſ nos ad fugam ꝑturbationum ibi. Tu quoqʒ ſi vis.p̄ria in tres ſcđm tria exempla patebunt. Dicit primo.ſydera condita.i.abſcondita atris nubib⁹.i. obſcuris nubibus nulluʒ lumē poſſunt fundere ad illuminandū terraʒ.tunc ponit ſcđm exemplum. Si turbidus auſter.i.obſcurus ventus voluens.i. mouens mare miſceat.i.commiſceat cum ceno quod eſt i fundo eſtū maris.i.feruorē tunc vnda maris dudū i.prius vitrea.i.trāſparens ad modū vitri par.i.ſimilis ſerenis.i.claris diebus mox.i.ſtatim ſup.illa aqua facta ſordida per flatuʒ venti reſoluto ceno idest eleuato luto obſtat idest reſiſtit viſibus.i.oculis nō potētibu⁹ penetrare vndas maris:tunc ponit tertium exemplum.amnis.i fluuius qui de altis montibus vagatur.i.diſcurrit: ille ſepe reſiſtit.i. reflectitur obice.i.obiectione ſoluti ſaxi.i.rupti lapidis rupe.i.de monte. C Nota ſimilitudo quam pretendit philoſo.eſt iſta. Sicut ſydera conſueta nobis lucere ⁊ terram illuminare ceſſant hec facere propter interpoſitionem nubium obſcurarum: ſic intellectus ⁊ ratio que lucent ⁊ illuminant hominem in cognitione veritatis impediuntur caligine perturbationum. C Nota ꝙ ſimilitudo ſecundi exēpli in hoc cōſiſtit ſicut aqua maris manente clara ad modū vitri viſus poteſt eā penetrare ⁊ videre que ſunt ſub aqua ſed ſi turbaſ illa p ventū tūc obſtat viſui: ſic animus hominis quietus non impedit iudicium rationis: ſed ſi moueatur ⁊ turbetur affectione temporalium ſtatim obſiſtit rationi impediens iudicium. C No. ſimilitudo tertij exēpli talis eſt. Sicut aqua currens de altis montibus libere recto tramite procedit ⁊ per obſtaculum lapidis qui reſoluitur de monte impeditur ne recte procedat: ſic rō libera non impedita recte iudicat:ſi aūt afficiſ motib⁹ affectuū:īpediſ i iudicio ⁊ ꝟitatis cognitione. C No. ꝙ rupes eſt moles lapidea ſiue mōs lapide⁹:ſʒ ſaxū eſt pars reſoluta a rupe.i.a mōte. C Tu quoqʒ ſi vis. Hic ph̄ia hortaſ ad fugā ꝑturbationū ſiue affectionū animi dicēs. Si tu vis cernere.i.videre vel iudicare.verū i.veritatem claro lumine.i.vera cognitione: ⁊ ſi vis etiā carpere idest attingere calleʒ.i.viam veritatis

C Metrum ſeptimum primi libri.

Nubibus atris
Condita nullum
Fundere poſſunt
Sydera lumen.
Si mare voluens
Turbidus auſter
Miſceat eſtum
Vitrea dudum
Parqʒ ſerenis
Unda diebus:
Mox reſoluto
Sordida ceno
Viſibus obſtat.
Quiſqʒ vagatur
Montibus altis
Defluus amnis
Sepe reſiſtit
Rupe ſoluti
Obice ſaxi.
Tu quoqʒ ſi vis
Lumine claro
Cernere veruʒ
Tramite recto
Carpere callem
Gaudia pelle
Pelle timorem
Spemqʒ fugato
Nec dolor aſſit
Nubila mens eſt
Vinctaqʒ frenis
Hec vbi regnāt.

C Explicit prius liber Boetij de ꝯſolatione.

recto tramite.i.proceſſu rationis tunc tu pelle.i.repelle gaudia ſup.que ſunt de bonis preſentib⁹ ⁊ pelle.i.remoue a te timorem ſup.de futuro malo:q₃ p ⁊ fugato ſpem ſup.que eſt de bona fortuna: nec etiā₃ aſſit dolor ſup.qui eſt de preſenti amiſſione bonorum ſup.que mens eſt nubila .i. obſcura vel operta: q₃ pro et vincta.i.ligata frenis.i.ligaminibus.vbi.i.in qua mente eſt ſup. predicta regnant .i. dominantur ſcilicet gaudiū de preſentib⁹ bonis.timor de futuro malo:ſpes de futuro bono:de preſenti malo. ¶ Nota ſicut prius tactum eſt affectio eſt motus particule ſenſitiue ſub fantaſia boni vel mali animum afficiens:⁊ rectum rationis iudicium impediens. Et ſunt quattuor affectiones tales principales ad quas omnes alie reducuntur:ſcilicet gaudium:ſpes:timor:⁊ dolor:quarum ſufficientia ſic accipitur. Omnis paſſio vel eſt reſpectu boni vel mali. Si reſpectu boni hoc dupliciter:vel reſpectu boni preſentis. ſic eſt gaudium qđ eſt de preſenti bono. Si reſpectu boni abſentis:ſic eſt ſpes que eſt đ futuro bono. Si autē₃ paſſio eſt reſpectu mali hoc dupliciter vel reſpectu mali preſentis ſic eſt dolor que eſt de preſenti malo. ſi eſt reſpectu abſentis eſt timor qui eſt de futuro malo . Nota ꝙ iſte paſſiones non ſunt pellende: vt non ſint in animo hominis quia vir inuenitur homo ſine ipſis:⁊ ſic ſunt pellende: vt non dominentur in homine. Unde ſedare homini paſſiones:vt non dominentur eſt hominis virtuoſi . quia virtus conſiſtit in moderatione paſſionum. Si autem regnant et dominentur in homine : tunc impediunt iudicium rationis.propter quod dicit Euſtratius ſuper libro Ethicorum . Oportet reluctari contra paſſiones ſenſitiuas:que ſi preualuerint impediunt vires anime. ¶ Nota iſte paſſiones ⁊ affectiones que ordinātur ad terrena:tunc ſunt nociue:attamen poſſunt eſſe meritorie ⁊ virtuoſe ſi fuerint ad debitos fines ordinate Unde Ricardus in li.xij. patriarcharū dicit . Ordinatum et verum gradum tunc habemus quando de veris ⁊ eternis bonis gaudemus.etiam timor eſt virtuoſus ſi fuerit ad deum ordinatus : quia ſcriptum eſt initium ſapientie timor domini. Etiam idem Ricardus dicit Prima virtutis proles ſine qua certus haberi non poteſt eſt timor dei . Item ſpes:vt dicit idem Ricar. efficitur ordinata ſi de indulgentia venie generatur. Unde dicit. Vere ⁊ abſq₃ dubio quantoquis frequentius quantoq₃ vehementius de ſuo interno reatu dolore afficitur tanto certior tantoq₃ ſecurior per ſpem de indulgentia,venie efficitur. Similiter dolor eſt virtuoſus quādo fit ad deplangēdum culpam . vnde Ricardus Quanto quis vehementius metuit penam quam meruit tanto acerbius plangit culpam quam fecit.

Affectio.

Paſſio.

¶ Aſcenſius.

Nubibus atris. Oda eſt monocolos adonica duobus tātum pedibus conſtans dactilo: ⁊ ſpondeo. In ea naturalibus exemplis probat philoſophia obſtacula eſſe remouēda priuſꝗ effectus inducatur. Cōcluditq₃ ab eo qui vera mentis luce frui velit ſecludendas eſſe tenebras ideſt affectiones quas ⁊ paſſiones vocant. Suntq₃ quattuor principales. Gaudium immoderatum de bono preſenti.gaudemus autē₃ noſtris:gratulamur alienis. Dolor de malo preſenti. Spes de bono futuro:⁊ timore de malo. Nihil hic obſcurum:legendum tamen ſcias. Defluus amnis non defluens amnis propter verſum. Dicit autem amnis ab am qđ eſt circum ⁊ no nas.q₂ nat circum agros. Non enim eſt fluuius perennis ideſt totum annum durans ſed ex hymbribus aut ſolutis niuibus ſubito inundans ⁊ pauloposſt arens . Unde dicit quiq₃ vagatur ⁊c. Ordo eſt aūt:q₃ pro ⁊ amnis ideſt fluuius ſubito natus defluus ideſt deorſum fluens de altis montibus qui vagatur ideſt circunfertur querendo alueum:nam nondum habet:reſiſti ſepe ideſt ſecundum priorem commentarium reſtat ⁊ ſiſtitur:vel reſiſtit viſibus ne qua viſu penetraſ: ⁊ hoc obice ideſt obiectione ſaxi ſoluti ideſt abrupti vel detracti rupe ideſt a rupe:hoc eſt extremitate montis ſaxoſi que dicitur rupes:eo ꝙ partim abrupta ſit vel ab hymbribus:vel a ventis:vel a mari. Obex quia ab obiiciendo dicitur deberet ſcribi obiex:vnde primam producit : ꝙ ſi diceretur obex corriperet.obtinuit tamen ſcribentiū₃ multitudo vt obex ſcribatur manente fere prima longa. Trames dicitur via recta que nos trāſmittit.vnde trama eſt illud filum quod tranſmittitur per ſtanium.Callis eſt via indurata que callum inducit. Semita eſt quaſi ſemi ita: ideſt dimidium iter. Nam ita pro itinere aliquando reperitur. Carpere eſt particulatim rem decerpere ⁊ diminuere.ſicut lanam carpunt pectine. Flores ⁊ poma ſumma digitulis:⁊ famam hominis occultis morſibus:⁊ viam crebris ⁊ firmis paſſibus. Proprie autem equus fortis viam carpit dum vngulis dilacerat ⁊ diſpergit. vnde qui firmiter ⁊ audacter ingrediuntur viā₃ carpunt.vnde eſt illud Uirgilianum in diſtich.de Baliſta latrone, Nocte dieq₃ tuum carpe viator iter. Hec ſunt que ad primum librū₃ annotanda duximus.

Nota.

Amnis defluus.

Rupes.
Obex.
Trames.
Callis.
Semita.
Carpere.

¶ Proſa prima libri ſecundi.

Poſt hec pauliſper obticuit:atq₃ vbi attentionem meā₃ modeſta taciturnitate collegit : ſic exorſa eſt Philoſophia . Si penitus egritudinis tue cauſas habitūq₃ cognoui : fortune prioris affectu deſiderioq₃ tabeſcis. Ea tantum animi tui ſtatum : ſicuti tibi fingis: mutata puertit.

¶ Proſa prima ſecundi libri.

Poſt hec pauliſper. Hic eſt ſecundus liber Boetii. de conſolatione philoſophie qui continuatur ad librū₃ precedentem in hunc modum Poſtꝗ philoſophia in primo libro inueſtigauit cauſas radicales infirmitatis Boe.in hoc ſecundo procedit ad eius curationem . Primo adhibendo ſibi remedia leuia. Secundo remedia validiora in libris conſequentibus hūc enī modū medicādi phia pmiſit Bo. Et diuiditur iſte liber in xvi.partes:q₂ octo ſunt proſe:⁊ octo

Sanctus Thomas.

metra huius ſcðꝛiptes in ꝓceſſu patebūt. quid aūt in qualibet parte agitur: ſimiliter videbit. Prima pro ſa diuidit. Primo oñdit Boe. quid phia egerit poſt predicta ⁊ reſumit vnā cauſaȝ doloris Boe. Scðo philoſophia ponit quedā effectū fortune. Tertio excuſat ſe de quodā. Quarto tangit oportunitatē medendi Boe. quinto ꝓcedit ad leuia medicamēta eius. ſecūda ibi. Intelligo: tertia ibi. Sed vt arbitror. quarta ibi. Sed tēpus eſt: quinta ibi. Quid eſt igitur o Boe. Primo dicit. Poſt hec ꝗ dicta ſunt philoſophia obticuit. i. tacuit pauliſper ideſt modicuȝ atqȝ pro ⁊ vbi. i. poſtꝗ collegit. i. intellexit meam attentioneȝ. i. diligentiaȝ modeſta taciturnitate. i. tēperato ſilentio exorſa eſt. i. incepit loqui ſic taliter. ſi pro qꝛ ego cognoui cauſas. i. ratiōes radicales qȝ pro ⁊ habitum. i. diſpoſitionē tue egritudinis. i. infirmitatis. tu Bo. tabeſcis i. triſtaris affectu qȝ pro et deſiderio prioris fortūe que fuit tibi proſpera: ea fortuna mutata ideſt variata apð te peruertit. i. mutauit ſtatuȝ. i. diſpoſitionem tui animi. i. tue mētis ſicuti tu tibi fingis. ℭ Nota ꝙ philoſopia poſt ꝑdicta obticuit. Ut Boe. magis animo deliberato verba philoſophie colligere poſſet ⁊ ſibi rñdere. qꝛ ſcðȝ Señ. in prouerbijs. deliberare vtilia mora tutiſſima eſt. deliberandum eſt diu. quicquid faciendum eſt. ſemel diſcutequid audias. proba quid credas: ⁊ ideo philoſophia obticuit tanꝗ laſſata ex qōnibus prius motis. vñ Sene. li. de virtutib⁹ cardinalib⁹ non ſemper in actu ſis: ſed interdum animo tuo requiē dato: vt requies illa ſit plena ſapiētia ⁊ virtute.

Taciturnitatis bona.

ℭ Intelligo multiformes illius prodigij fucos ⁊ eouſqȝ cū his quos eludere nititur blādiſſimaȝ familiaritatē exercet: dū itolerabili dolore ꝯfundat eos quos inſperata reliquerit. Cuius ſi naturaȝ: mores: ac meritū reminiſcare: nec habuiſſe te in ea pulchrū aliquid nec amiſiſſe cognoſces. ℭ Sed: vt arbitror: haud multū tibi hec in memoriam reuocare laborauerim. Solebas. n. preſenteȝ quoqȝ ⁊ blandientē virilibus īceſſere verbis: eamqȝ de noſtro auditu prolatis iſectare ſentētijs. Ueruȝ omnis ſubita mutatio rerum nō ſine quodam quaſi conflictu contingit animoruȝ. Sic factum eſt: vt tu quoque pauliſper a tua tranquillitate diſceſſeris.

Taciturnitas duplex.

ℭ Nota de hoc qð dicit taciturnitate. duplex eſt taciturnitas: quedā moderata: alia ſupflua. Moderata taciturnitatis eſt qñ tacet cū tacēdū eſt de qua loquit Señ. in ꝓuerbijs di. Tene ſemꝑ vocis ⁊ ſilētij tēperamentū tū in hoc libētius incūbe: vt libētius audias ꝗ loquaris. q eñ neſcit tacere neſcit loqui. Supflua taciturnitas eſt qñ tacet cū loquendū eſt. de qua poeta. Nā nimiū tacuiſſe nocet. No. ꝙ Bo. in ſtatu miſerie nō erat magnanim⁹: qꝛ habuit aīum ꝑuerſuȝ fortuna. Magnanim⁹ eñ eſt qui ꝯtra difformes inſultus fortune vnanimi mētis cōſtātia militat ſcðm Alber. ſuper primo lib. ethi. ⁊ Sen. pria epla ad Lucil. dic. Primū argumentū cōpoſite mētis exiſtimo poſſe cōſiſtere ⁊ ſecum morari. ℭ Nota ꝙ phia dicit fortunā eſſe mutatā circa Boe. ſicut ipſe fingit hoc dicente pro tanto ꝙ ſcðm rei veritatē fortūa nō erat circa ipſum mutata ſicut phia infra ꝓbabit. Intelligo multi. Hic phia ponit effectū fortune dicēs. Ego intelligo. i. cognoſco multiformes fucos. i. deceptiōes illi⁹ ꝓdigij. i. fortune. ⁊ eouſqȝ. i. tandiu. ſ. ipa fortuna exercet blandiſſimā familiaritateȝ cum his quos nititur. i. laborat eludere. i. decipere dum. i. donec cōfundat. i. eneruat intolerabili dolore eos quos fortuna inſperata. i. ſine ſpe reliquerit. i. dimiſerit cuius ſcȝ fortune ſi tu Boe. reminiſcare. i. recorderis naturā mores: ac ꝑ etiam meritū. dignitatē nec etiā cogoſces te. Boe. in ea fortuna habuiſſe aliqd pulchrum nec amiſiſſe. ⁊ per conſequens de amiſſione eius nihil eſt dolendum. ℭ Nota ꝙ prodigiū eſt miraculum preter ſolitū curſum nature prouenieñs. ⁊ dicitur prodigiū quaſi porro producēs hoies admiratione Uel ſcðm Hug. prodigium eſt monſtrum ad vaſtandum paratū. ⁊ dicitur a ꝓdigo gis. ꝙ eſt vaſto ſtas. Fortuna aūt poteſt dici prodigiū primo: qꝛ ducit hoies in admiratiōe: eo ꝙ bonis mala ⁊ malis bona tribuit. Uel dr̄ ꝓdigium ſecūdo modo: qꝛ vaſtat animū hois proſpera eñ fortuna vaſtat animuȝ hois: per nimiā ſollicitudinem. aduerſa per nimiam deſolationeȝ. ℭ Nota fucus in vna ſignificatione dicitur color ſuperpoſitus naturali colori. ⁊ ponitur pro deceptione: qꝛ talis color decipit viſum cum facit mulierem difformē apparere pulchram. ℭ Nota ꝙ fortuna ſua familiaritate decipit hominē ⁊ ꝯfundit: qꝛ dicit Sene. i lib. ð conſolatione filij Helie. Neminē aduerſa fortuna ꝯminuit: niſi quē ſcða decepit. ⁊ dicit i ꝓuerbijs. fortuna quem nimium fouet hunc ſtultum facit. fortuna nulli ſemel obeſſe cōtēta eſt. fortuna vitrea eſt duȝ ſplendet frangitur. Et. iij. epiſtola dicit. Neminem eo fortuna prouexit: vt non tm̄ illi minaretur: quantum promiſerat. noli huius tranquillitati cōfidere memēto ꝙ mare euertitur ⁊ eodem die vbi luſerunt nauigia abſorbentur. ℭ Sed vt arbitror haud. Hic phia excuſat ſe de quodā dicens. Sed vt ego philoſophia arbitror. i. opinor haud multū. i. nō multū laborauerim reuocare. i. reducere tibi hec ſup. predicta de moribus fortune in memoriaȝ: eñ pro qꝛ tu ſolebas. i. conſecutus fuiſti preſentem. i. aſtantem fortunam quoqȝ pro ⁊ blandientē. i. applaudētem inceſſere: ideſt arguere virilibus ideſt aſperis verbis ꝗ pro ⁊ inſectare. i. perſequebaris eam fortunam de noſtro auditu. i. de noſtra informatione prolatis ideſt pronunciatis ſententijs verum pro ſed omnis ſubita: ideſt feſtina mutatio non contingit: ideſt aduenit ſine quodam conflictu ideſt turbatione animorū: ſic ideſt taliter factuȝ eſt ſcȝ de te vt tu diſceſſe

Magnanimus.

Fortuna.

Prodigium.

Fucus.

Fortune fraus.

ris paulisper.i.modicū a tua tranquillitate.i.a tue mētis quiete. ¶ Nota ꝙ ſapientis ⁊ magnanimi eſt contra fortunaȝ cōſtāter militare ⁊ nō puſillo aīo ſuccūbere.vnde Sene.lib.de clemētia di. O magnos viros qui maligne fortune ſuccūbere neſciunt ⁊ aduerſas res ſue virtutis experimēta faciūt. Nam ſecundū Ariſt.j.Ethi.ſapiens ſcit bene ferre fortunam:q2 hȝ ſe ſine vituperio ſicut tetragonū corp⁹ eni tetragonum quocūq; ꝓijcitur firmiter ſtat ſic animus ſapientis conſtans permanet quacūq; fortuna eminente. ¶ Nota ꝙ quies animi fit per ſedationem paſſionū que cauſaſ ex ordinatione rōnis cū deliberatōe: ſed ſubite mutatiōes preueniūt deliberationem rationi. ideo mutant et turbant animum propter quod dicit philoſophia. Omnis ſubita.ois ſubita mutatio rerum non contingit ſine conflitu animorum. ¶ Sed tempus eſt te haurire aliquid. Hic philoſophia tangit oportunitatem medendi ipſum Boe.dicens. Sed tempus eſt i.inſtat te.Boe.haurire.i.recipere ac pro etiā deguſtare aliqd molle.i.facile atq; pro et iocundm.i.delectabile quod leue vel delectabile trāſmiſſum ad īteriora.ſ.tui ani fecerit viam validiorib⁹ hauſtib⁹.i.fortiorib⁹ remedijs:igr̄ ꝑ ergo ſuadella.i.perſuaſio rhetorice dlcedis.i.rhet.ornat⁹ aſſit i.pñs eſt.que rhetorica ꝓcedit tm̄.i.ſolummodo.tunc recto calle.i.recta via.non deſerit.i.relinquit noſtra iſtituta.i.documenta. Cunq; hac.i.rhetorica: muſica.i.ars metrica vernula.i.famula noſtri laboris. ideſt noſtre domus.ſcilicet aſſit:⁊ ſuccinat.i.cantet nūc.i.aliquādo leuiores modos.i.faciliores verſus: nūc.i.aliqñ grauiores.i.difficiliores. ¶ Nota ꝙ

Sapiens.

Quies ani.

Deeſt dum ideſt qñ.

¶ Sed tempus eſt nūc haurire te aliquid ac deguſtare molle atq; iocunduȝ: quod ad iteriora trāſmiſſuȝ validioribus hauſtibus qdē viam fecerit. Aſſit igitur rhetorice ſuadela dulcedinis: que tunc tantum calle recto procedit dum noſtra inſtituta non deſerit. Cūq; hac muſica laris noſtri vernula nūc leuiores nunc grauiores modos ſuccinat. ¶ Quid eſt igitur o homo quod ī meſtitiam luctūq; deiecit. Nouum credo aliquid inuſitatumq; vidiſti. Tu ſi fortunam putas erga te eſſe mutatam erras. Hi ſemp eius mores ſunt iſta natura. Seruauit circa te propriam potius ī ipſa ſui mutabilitate cōſtantiam. Talis erat cū tibi blandiebatur: cum tibi falſe illecebris felicitatis alluderet. deprehendiſti ceci numinis ambiguos vultus. Que ſeſe adhuc velat alijs: tota tibi prorſus innotuit.

phia inuitat duas ſcientias ad curationē Boet.ſcȝ rhetoricā ⁊ muſicā. Rhetoricaȝ inuitat rōne ꝓroie: in qua vtitur rationibus perſuaſiuis rhetoricis coloribus adornat⁹. Muſicā inuitat propter metrum. nam ſicut in muſica vtimur arſi ⁊ theſi.i.concordi eleuatione ⁊ depreſſione vocis.ſic ſimiliter in metro vtimur eleuatione qñ producte ſyllabe eleuantur:⁊ vtimur depreſſione qñ breues ſyllabe depremuntur quadaȝ ꝯcordia ꝓportionali. ¶ Nota dicit Tulius in ꝓhemio rhetorice ſue veteris ꝙ eloquentia ſiue ſapientia plerumq; obeſſe poteſt:nunq̄ aūt ꝓdeſſe. Cum igitur rhetorica:tūc recto calle qñ non deſerit nr̄a inſtituta que ſunt inſtituta ⁊ documēta ſapientie. ¶ Quid eſt igiṫ o homo. Hic phia adhibet Boe. leuia medicamenta. Ubi nota ꝙ leuia medicamēta ſiue remedia dicūtur ratiōes ſumpte ſm̄ cōmuneȝ vſum hoim perſuadētes nō eſſe dolendū de aduerſitate fortune. Remedia aūt validiora ſunt rōnes q̄ ſunt ꝯtra communē opinionē hoim:oſtēdentes qd ſummū bonū ⁊ in quo ꝯſiſtat: ⁊ quō ad ipſȝ ꝑueniaṫ et qȝ mali ſunt impotentes ⁊ boni potentes: ⁊ ſimilia. Primo ergo oſtendit phia non eſſe dolendum de fortuna:q2 fecerat ꝓpriam naturam circa ipſum. ⁊ hoc oſtēdit quinq; rationibus perſuaſiuis.ſecundā ponit ibi. Si probas.tertiā ibi. An vero.quartā ibi qȝ ſi nec quicq̄ ibi. Poſtremo ⁊c. Prima ratio talis eſt. Nullus in meſticiā ⁊ luctū deijciṫ niſi ꝓpter aliqd nouū vel inuſitatuȝ contingens circa ipſum:ſed mutatio fortune nō eſt aliqd nouū vel inuſitatū:ergo eius mutatio nullū debet deijcere in dolorem. dicit ergo in littera. Igiṫ o homo.i.tu Boe.quid eſt illud qȝ deiecit.i.ꝓſtrauit te in meſticiam.q; ꝑ ⁊ luctum.ego phia credo ꝙ tu Boe.vidiſti aliqd nouum q; pro ⁊ inuſitatū.i.incōſuetū ſup.ꝯtingere circa te Boe.ſi putas.i.exiſtimas ipſam fortunā mutatā.i.peruerſam a ſua natura erga.i.circa te erras ideſt falſe eſtimas.q2 hi ſemp ſunt eius mores.iſta eſt natura eius ꝙ nunc fit aduerſa nunc ꝓſpera. iſta fortuna ſeruauit circa te potius ꝓpriā conſtantiaȝ in ipſa ſui mutabilitate. q2 mutatio fortune eſt ſua conſtantia talis eni erat ſcȝ mutabilis cū tibi blādiebatur.i.adulabatur:cū tibi alluderet illecebris ideſt delectationibus falſe felicitatis.i.ꝓſperitatis tu deprehēdiſti.i.cognouiſti ambiguos vultus.i.dubias facies ceci numinis.i.cece dee fortune:que ſcȝ fortuna adhuc velat.i.occultat ſeſe.i.ſeipſam ālijs ſup. hominibus tn̄ applaudendo eis proſperitate ipſa tibi tota innotuit.i.manifeſta eſt prorſus.i.oīno ſcȝ proſperitate ⁊ aduerſitate. ¶ Nota ꝙ illecebra hec.eſt delectatio carnalis illicita hoim alliciēs: licet inueniatur pro quacūq; alia delectatione. ¶ Nota ſicut beſtia vel auicula vel piſcis delectationis ſpe decipiṫ ſic homo delectatione proſperitatis fortune fallaciter irretiṫ: vñ Sene.viij.epl'a. Clamo vita te qui cunq; caſus tribuit ad om̄e fortuitū hominū ſuſpicioſi pauidi ſubſiſtite. Nam fera ⁊ piſcis ſpe aliqua oblectāte decipiṫ. ¶ Nota ꝙ delectationes fortune ſunt falſe. Nam ſcd̄m beatū Augu. Proſpera hui⁹

Muſica.

Rhetorica.

Illecebra.

Fortune proſperitates.

❡Si probas vtere moribus ne queraris. Si pfidiam perhorreſcis: ſperne atq3 abijce pernicioſa alludentem. Nam que nunc meroris tibi cauſa tanti eſt: hec eadem tranquilitatis eſſe debuiſſet. Reliquit enim te quam non relicturã nemo vnq̃ȝ poterit eſſe ſecurũ. ❡An vero tu precioſam eſtimas abituraȝ felicitateȝ: ⁊ cara tibi eſt fortuna preſens. Nec manendi fida: ⁊ cum diſceſſerit allatura merorem. ❡Quod ſi nec arbitrio retineri poteſt: ⁊ calamitoſos fugiens facit: qd eſt aliud fortuna fugax: q̃ȝ future quoddam calamitatis indicium? Neq3 enim quod ante oculos ſitũ eſt ſufficit intueri. Rerum exitus prudentia metitur. Eademq3 ĩ alterutro mutabilitas: nec formidandas fortune minas: nec exoptã das facit eſſe blanditias.

mundi aſperitatẽ habent verã: iocunditatẽ falſam: certũ dolorẽ: incertã voluptatem. ❡Nota phia appellat fortunã cecũ numen. Hug. dicit ꝙ numẽ eſt virtus dei vel ipſe deus vł dei poteſtas vel maieſtas.
Vultus fortune. Hic aũt accipiẽ pro dea: qꝛ antiqui fortunã colebãt. ❡Nota ꝙ fortunã dicit eſſe cecam. di. Tul. in lib. de amicitia. Fortuna vt medicus ignarus multos excecauerat: nõ ꝙ ipſa ceca ſit ſed eos cecos plerũq3 efficit quos cõplexa eſt. ❡No. ꝙ fortuna antiqtus depingebaẽ duplici fronte calua ⁊ capillata. per caluam deſignando aduerſitatem: per capillatam proſperitatem ergo dicit philoſophia deprehẽdiſti ambiguos vultus fortũe. ❡Si pbas vtere moribus. Hic ponit ſcdam rõnem que talis eſt de illius amiſſione nõ eſt dolendũ qđ eſt pnicioſuȝ: ⁊ quo habito homo nunq̃ȝ eſt ſecurus. fortuna eſt huiuſmodi: vt tangit in littera: ergo ⁊c. Dic ergo. Si pbas. ideſt approbas fortunaȝ vtere moribus eius ne queraris. i. cõqueraris. ſi phorreſcis i. ptimeſcis perfidiã ſperne atq3 abijce fortunã alludẽtẽ. i. ludendo inferẽtẽ tibi pnicioſa. i. damnoſa. naȝ fortuna que nũc eſt tibi cã tanti meroris p ſui abſentiam hec eadem debuit tibi eſſe cã tranqllitatis. i. ſecuritatis per ſui preſentiaȝ: ſȝ non fuit enim pro qꝛ fortuna reliqt te: quã nõ relicturam nemo vnq̃ȝ poterit eẽ ſecurꝰ. ❡No. circa hoc qđ dicit pernicioſa alludẽtẽ di. Si ludit fortuna cuȝ ſuis moribꝰ ⁊ que dedit auffert: ⁊ que abſtulit reddit: nec vnq̃ȝ tutius eſt illũ experiri quẽ cũ locũ iniurie nõ hȝ. ❡Nota ꝙ ſecuritas maxime hominem delectat propter qđ eſt appetẽda. vñ Señ. vi. epiſtoł. Nec me res vlla delectabit: licet ſit eximia ⁊ ſalutaris q̃ȝ ꝙ mihi reor ſecurus ſum. No. ꝙ proſperitas fortune nõ reddit hoĩem ſecurũ: quia di. Sene. Munera fortune amicã putabis inſidie ſunt quiſquis veſt. uȝ in tutã vitam agere volet. q̃ȝ plurimum põt fortune bñficia deuitet: in quibus miſerrimi falluntẽ. hec putamus honores in precepitia curſus iſte deducit. ❡Nota. Señ. i. de remedijs fortuitorũ ſic ait. exonerauit te fortuna ſi intelligis: ⁊ tutiore loco poſuit damnũ putas remediuȝ eſt clamas ꝙ opibus expoliatus es tuo vicio. iſta tibi iactura tam grauis eſt non tam moleſte ferres ſi tanq̃ȝ pditurus habuiſſes. An vero tu precioſam eſtimas. Hic phĩa ponit tertiam rationẽ que talis eſt. Iſtud eſt putandũ precioſum ⁊ carũ qđ nõ eſt manſurũ ⁊ ſuo receſſu eſt afflicturũ ſed fortuna eſt hmõi: ergo nõ eſt reputanda precioſa ⁊ cara: ⁊ per ꝯñs non eſt dolendũ de eius amiſſione: nec gaudendũ de eius poſſeſſione. vñ dicit in lra. Vero pro ſed: an tu eſtimas felicitatẽ abituram. i. receſſurã ſup. eſſe precioſam ⁊ fortuna preſens eſt cara tibi: nec eſt fida manẽda: ⁊ cũ diſceſſerit eſt
Proſperitas fortune. allatura. i. adductura merorẽ: quaſi diceret nõ dȝ eſtimari precioſa. ❡Nota ꝙ appellat fortunã felicitatẽ: quia ſecundũ Ariſt. fortuna vel eſt felicitas vel eſt proxima felicitati. vñ in lib. de bona fortũa dicit Ariſt. ꝙ non contingit eſſe felicem ſine rebus exterioribus: quaruȝ fortuna eſt domina ⁊ hoc intelligendum eſt de felicitate politica ⁊ nõ ſpeculatiua que cõſiſtit in actu ſapiẽtie. ❡Nota fortũa diſcedẽs inducit merorẽ: qꝛ dicit Señ. in lib. de tranquilitate animi Leuiores reliqt quos fortũa nunquã proſperit q̃ȝ quos deſeruit. ⁊ Boe. poſtea dicit ꝙ infeliciſſimum genus infortunij eſt felicem fuiſſe. Qđ ſi nec ex arbitrio retineri. Hic ponit quartã rõnẽ q̃ talẽ eſt. Illđ qđ eſt indicitũ future miſerie: nec ẽ carũ: nec precioſuȝ: nec p ꝯñs de ipſo dolendũ: fortuna eſt hmõi ſicut tangit in litera. Vñ dicit ꝙ fortũa ſi nec põt retineri. i. haberi ex arbitrio. i. ſecundũ voluntatẽ. ⁊ ipſa fugiens. i. recedẽs facit calamitoſos: ideſt miſeros quid aliud eſt fortuna fugax q̃ȝ quoddam iudiciuȝ. i. ſignum future calamitatis: ideſt miſerie. enĩ pro qꝛ neq3 ſufficit intueri. i. inſpicere iſtud quod eſt ſitum. i. poſitum ante oculos. i. quod eſt preſens verũ pro ſed prudentia. i. homo prudens metitur. i. menſurat exitus. i. fines rerũ q3 pro ⁊ eadem mutabilitas. i. inſtabilitas in alterutro. i. aduerſitate ⁊ proſperitate nec facit minas. i. inuidias fortune eſſe formidandas
Calamitas. ideſt timendas nec facit blanditias eſſe exoptandas: ideſt deſiderandas. ❡No. ꝙ calamitas ẽ miſeria cum aliquis nihil habet nec in re nec in ſpe: ⁊ eſt dicta a calamo qui eſt vacuus ⁊ inanis. ❡Nota ꝙ non ſufficit ſolum intueri preſentia ſed etiam futura: quia licet quandoq3 prima ſalua fiant indicia. vltima tamen alterius ſaporis inquinamenta permanebunt. Hec in fine de diſciplina ſcholarium. Et Tullius. ij. rhetorice dicit. Errant qui in proſperis omnes impetus fortune putant effugiſſe. ſapienter cogitant qui in temporibus proſperis cauſas aduerſas reformidãt. ⁊ Sen. de quattuor virtutibus cardinalibus dicit. Si prudens eſt animus tuus tribus temporibus diſpenſeẽ preſentia ordina: futura prouide ⁊ preterita recordare. Nam q nihil de preterito cogitat perdit vitam. qui nihil de futuro premeditatur

qui omnia incantius incedit pone ante te animum tuum mala futura ⁊ bona: vt iſta poſſis ſuſtinere ⁊ illa moderari. ⁊ Gaufredus in poetria. exemplo ſyrenes habe docearis in illis. Sub meliore ſtatu ſemper peiora caueto. Nulla fides rerum ſequitur poſt mella venenum. Et claudit nox terra diez nebuleqꝫ ſerenum poſtremo eſſe equo animo. Hic ponit quintam rationem que talis eſt. Quicunqꝫ alterius iugo ſe ſubmittit oportet ꝙ mores eius patienter ſuſtineat: ſed homo affectione temporalium ſubmittit ſe iugo fortũe ergo oportet ꝙ mores fortune patiẽter tolleret vnde ſicut iniuſte agit qui vult imponere legem domine ſue ita volens imponere legem fortune agit iniuſte hanc rationẽ pretendit in littera. ſecundo declarat dictum ſuum per quedã ſimilia: ibi. Si vẽtis primo dicit.

Poſtremo equo animo tolleres oportet: quicquid intra fortune arcam geritur: cum ſemel iugo eius colla ſubmiſeris. Quod ſi manendi abeundiqꝫ ſcribere legez velis ei: quã tibi dominam ſpõte elegiſti: nõne tu iniurioſus fueris? ⁊ impatientia tuaz ſortem exacerbabis quam permutare non poſſis. Si vẽtis vela cõmitteres: non quo voluntas peteret: ſed quo flatus pelleret: promouereris. Si aruis ſemina crederes: feraces ĩter ſe annos ſterileſqꝫ penſares: fortune te regenduz dediſti: domine moribus oportet obtemperes. Tu vero voluentis rote impetum retinere conaris. At omnium mortalium ſtolidiſſime ſi manere incipit fors eſſe deſiſtit.

Poſtremo idest vltimo dicam ꝙ opꝫ vt tu tolleres. i. patiaris equo animo idest cõſtanti animo quicquid geritur idest fit itra arcam fortune idest intra mundum cum ſemel ſubmiſeris. i. ſubiugaris colla ſcilicet tua iugo fortune appetente tẽporalia tanquam premia tuorum meritoruz ꝙ pro ſed ſi velis ſcribere idest ſcribendo mihi ponere legẽ manendi: ⁊ abeundi equum tibi dominã ſpõte elegiſti: nõne fueris iniurioſus ⁊ impatientiam: idest per tuam impatientiã exacerbabis: idest argues ſortem: idest fortunam quam non poſſis permutare. Nota quod philoſophia mundum appellat aream fortune quia ſicut in area triturando torquentur manipuli ſic fortuna i mundo torquet homines nunc proſperitate nunc aduerſitate rotãdo. Not. circa hoc dicit nõne iniurioſus fueris ꝙ iuſticia eſt libertas animi tribuens vnicuiqꝫ qđ ſuũ eſt ſm ſuã dignitatẽ: deo amorẽ ⁊ obedientiã maiori reuerentiã: pari ↄcordiaz: ⁊ minori diſciplinã: ſic ergo famulus velle imponere legẽ dñe ſue: cui tenet exhibere reuerentiã operaret cõtra iuſticiã. Nota quicũqꝫ afficit bonis exterioribus ⁊ mutat ſm mutationẽ eorũ oꝫ eſſe ſubiecti fortune: ⁊ colla ſua iugo eiꝰ ſubmittere: ꝙ fortuna eſt dña bonorum exteriorum talis aũt fuit Boe. ergo iniurabat fortune volens iponere legẽ manẽdi ⁊ recedẽdi. Si vẽtis Hic pbat dictũ ſuũ per quedã ſimilia. i. ꝙ fortuna non ſit in ptãte hois dicẽs. Si cõmitteres vela nauis vẽtis tu promouereris. i. duceris non quo volũtas tua peteret. i. deſideraret. ſꝫ quo flatus vẽti repelleret Si crederes. i. cõmitteres ſemina aruis. i. agris pẽſares. i. iudicares ãnos feraces. i. fertiles qꝫ pro ⁊ ſteriles inter ſe ita ꝙ nõ haberes illos ãnos in ptãte tua a ſimili tu dediſti te regẽdũ fortune oportet ꝙ optẽperes. i. obedias moribus dñe tue vero pro ſꝫ tu conaris. i. laboras retinere impetũ. i. curſuz voluentis rote. i. mobilis fortune ⁊ fruſtra laboras. O ſtolidiſſime oim mortaliuz neſcis ꝙ ſi fors. i. fortũa incipit manere. i. ſtabilis eſſe ꝙ tũc deſiſtit. i. deſinit eſſe fors. Sicut enĩ nõ ſimul ſtant ꝙ aliqs ſit hõ ⁊ nõ ſit rõnalis: ſic nõ ſtant ſimul ꝙ ſit fortuna ⁊ qđ non ſit mutabilis. Nota ꝙ ſicut cõmittens velũ vento amplius nõ eſt in ptãte ſua duci quo vult: ſꝫ ſꝫ impetũ venti ducit ⁊ ſicut cõmittens ſemina agro nõ eſt in ptãte eius ꝙ proueniant anni fertiles vel ſteriles ſic a ſimili q cõmittit ſe fortune nõ eſt in ptãte ſua vt habeat fortunã proſperã ⁊ aduerſaz. No. circa hoc dicit voluẽtis rote ꝙ antiquitus fortũa depingebatur cũ rota hac rõne naꝫ in rota ſunt quattuor diuerſitates: vna pars eſt ſumma. alia infima. tertia qua de ſummo deſcenditur ad ymũ: quarta qua de ymo aſcendit ad ſummũ: ſimiliter in hoibus inueniuntur quattuor varietates: quidã enĩ ſunt in ſũma proſperitate ⁊ tales ſunt eleuati in rota rota fortũe. Alij ſunt in ſumma aduerſitate ⁊ tales iacent de ſubiecti ſub rota. Tertij declinãt de proſperitate in aduerſitatem: ⁊ tales deſcẽdunt de ſummitate rote. Quarti procedunt de aduerſitate in proſperitatem: ⁊ tales aſcendunt rotaz fortune. vñ eleuatꝰ in rota fortune dicit. Glorior elatus deſcẽdens dicit. deſcẽdo mortificatus. deiectus dicit infimus are rotor. aſcendẽs dicit. letus alta vehor. Nota ꝙ natura nõ aſſueſcit in contrariũ; nam ſi lapis milleſies proijciatur ſurſum non aſſueſcit aſcẽdere ſurſum cũ natura eius ſit deſcẽdere ſicut ergo eſſet ſtolidiſſimus qui laboraret alicui auferre ſui naturã. ſic ſtolidus q laborat rote fortũe auferre mutabilitatẽ: que ẽ eius natura: ergo dic. phia. At oiuz ſtolidiſſime ⁊c. Aſcenſius.

Juſticia.

POſt hec pauliſp obticuit. Hec eſt prima proſa ſcdi libri. In quo quidez libro Boet. errorem eorum q de fortuna tanqꝫ iniuſta rerum adminiſtratrice conquerũtur reprehẽdit oſtendens neqꝫ fortune arbitrio res geri: neqꝫ de eius mutabilitate iuſtam eſſe miſeris querelam. In hac aũt prima proſa oñdit phia Boe. mores fortune que ſemper inſtabilitatẽ amauit: hoc ſolum hñs immutabile ꝙ ſemp ſit mutabilis concluditqꝫ inique: de fortuna queri: qui ſibi eam dñam ſemel conſtituerit. Aperta eſt aũt ⁊ manifeſta verborum ſtructura que propter

pauca vocabula dilucidaſſe ſatis fuerit. Tabeſcis nolleꝫ expoſuiſſe ideſt triſtaris: ſed lente conſumeris. Phucus cum ph. ſcribitur eſtqꝫ color quidā purpureus qui grece phicos dicitur. qua nonnulli ſibi ad decorem acquirendum exbibebant. Unde vt eſt apud Tortelliū: xenophon in predia cyri. Quidam in quit oculorum inferiores palpebras quondam phuco depingentes decorem gratiſſimuꝫ in aſpectu cō trabebant. hec ille. Hic autē videtur ſumi pro omni colore adulterino ad ornamentuꝫ ⁊ decorem adhi bito: per quem: quia decipitur in iudicando de pulchritudine. ideo pro fraude ⁊ deceptione nonnun ꝗ accipitur: vt apud Teren. in eunucho. Phucum factum mulieri. Cōſuetudo autem obtinuit vt ſcri batur phucus hoc autem loco multiformes phucos pro variis deceptionibus adultera oſtentatione

Confundat. factis dixit. confundat ideſt ſimul in deſolationem ſiue deſperationeꝫ fundat ideſt perturbat eos quos

Inſperata. ipſa reliquerit: inſperata ideſt quam non timuerit nec veriti ſunt ſe derelicturam.

Sperare. Sperare enim impro prie pro eo quod eſt timere dicitur vt primo eneidos. At ſperate deos memores fandi atqꝫ nefandi.

Quoqꝫ. Solebas enim preſentem quoqꝫ ⁊ blandientem ⁊c. ſic legendum eſt. Nam quoqꝫ non eſt coniunctio copulatiua: non enim ſignificat ⁊ ſed etiam ponetur ergo poſt quoqꝫ ⁊ ſicut in bonis codicibus repe ritur. Et erit ordo Quin pro quia ſolebas inceſſere ideſt prouocare virilibus verbis fortunam quoqꝫ ideſt etiam in preſentem blandientem ⁊c. Uerum omnis ſubita ⁊c. hec pro deuerbio ſeu prouerbio ha beri ſolet. Sed tempus eſt haurire. Iterum grece locutionis imitatio. Nam latine dixerit tempus eſt hauriendi. Que tunc tantum calle recto procedit: dum noſtra inſtituta nam deſerit ſic legenduꝫ eſt. Nam mendoſi codices non habent particulā duꝫ vel cum: ſed tñ melius dum legetur In cōmentariis etiam ſuperioribus non repperi nec auſus ſuꝫ apponere: ſed apponenduꝫ haud dubie eſt cum ſit ordo. Que. ſ. ſuadela rhetorice dulcedinis ꝓcedit: tūc tm̄ recto calle dum. i. qñ non deſerit noſtra. i. phica in ſtitia. Sunt aūt inſtituta ſc̄dm vallen̄. mores non aūt documēta que potius inſtitutiones dicūtur Hic tamen videtur poſuiſſe inſtituta pro preceptis ⁊ doctrinis: quaſi dicat ea que non inſtituimus. Docet etiam Horatius in de arte poetica materiam eſſe ſumendam in carmine ex libris philoſophoꝝ quū di

Uerna. cit. Rem tibi Socratice poſſunt oſtendere charte. Cumqꝫ hac muſica laris noſtri vernula. Uerna dici tur ſeruus vel ſerua domine noſtre: ⁊ quaſi ex ancilla noſtra natus. vernulus la. lum. ad vernas pertinēs inde lingua vernacula quam vulgo maternā vocant. vt poete qua verne que vulgariter loquūtur vti ſo lent. Eſt autem muſica vernula philoſophie. i. familiaris ⁊ domeſtica. Lar vt dixi deus domeſticus eſt. vnde ⁊ pro domo ſepe accipitur. Nouum credo aliquid inuſitatuꝫ que vidiſti hoc iocundo ⁊ quaſi per

Hic. ironiam dicit. Hic ſemp eius mores ſunt. Hi. i. huiuſmodi vel tales: vt apud Uir. Hūc ego te Euriale aſpicio. In ipſa ſui mutabilitate. Non inepte hic dixeris i ipſa mutabilitate: quippe qua ſe mutat. Meli

Numen. us tñ ⁊ cōſonantius ſui mutabilitate legitur vt qua mutatur. Ceci numinis. Numē dicitur a nuo eo ꝙ numina. i. poteſtates deoꝝ ad nutum. i. ad arbitrium ⁊ voluntatem oīa faciunt. Sunt āt vnius dei va ria numina: ſed hic numē cecū pro dea ceca ponitur. hoc eſt pro fortuna: quā cecam deā vocāt. Quocir

Fortuna. ca qꝛ totus hic liber de fortuna ⁊ eius mutabilitate ꝯſcriptus eſt: nōnulla de ea dicemus ex bonis com mentariis excerpta. Et primū adducemus illud virgilianum i paruis opuſculis. Fortuna immeritos au get honoribus. Fortuna inocuos cladibus afficit. Iuſtos illa viros pauperie grauat. Indignos eadeꝫ diuitiis beat. Apuleius autem lib. vii. ſic ait. Subibatqꝫ me non de nihilo veteris priſceqꝫ doctrine vi ros finxiſſe ac pronūtiaſſe cecā ⁊ prorſus exoculatam ineſſe fortunam: que ſemper ſuas opes ad malos ⁊ indignos conferat. Nec vnꝗ iuditio quēquam mortaliuꝫ eligat. Immo vero cū his potiſſimū diuer ſetur quos procul ſi videret fugere deberet nudis pauperibus vilibus ⁊ expoſitis ⁊c. Plinius item lib. ii. ca. vii. naturalis hiſtorie de ea ſic dicit. Toto quippe mundo ⁊ oībus locis oībuſqꝫ horis oīuꝫ voci bus fortuna inuocatur ⁊ vna noīatur. vna accuſatur. vna agitur rea. vna cogitatur. ſola laudatur. ſola arguitur. ⁊ cū ꝯuitiis colitur. volubiliſqꝫ a pleriſqꝫ vero ⁊ ceca ēt exiſtimata. vaga. inconſtans. incerta. varia. indignorumqꝫ fautrix. Huic oīa expenſa. huic feruntur accepta. ⁊ in tota ratione mortaliuꝫ ſola vtrāqꝫ paginam facit ⁊c. Saluſtius ēt in catil. Sed profecto fortuna in oī re dominatur. In iugurtino vero ait. Sed dux atqꝫ imperator vite mortalium animus eſt. Quippe fortuna probitateꝫ. induſtriam: aliaqꝫ bona dare neqꝫ eripere cuiꝗ poteſt. ⁊ Senec. in epiſto. xix. Errant. n. qui aut boni aliquid nobis aut mali inducunt tribuere fortunam. Ualentior enim omni fortuna animus eſt: ⁊ in vtrāqꝫ parteꝫ ipſe res ſuas ducit: beateqꝫ ac miſere vite ſibi cauſa eſt. At Cicero in libro de natura deorum ſic ait. Ad rē autem vt redeam iuditium hoc omnium mortalium eſt. fortunam adeo petendam: a ſe ipſo ſumendam eſſe ſapientiam. Fortuna autem vt ſcribit Lactantius libro tertio cap. xxix. Eſt accidentium rerum ſu bitus atqꝫ inopinatus euentus: ſimulachrum eius cum copia ⁊ gubernaculo. Fingunt tanꝗ hec opes tribuat: ⁊ humanarum rerum regimen obtineat ⁊c. Iuuenalis ſatyra. x. de ea ſic dicit. Nullum numē habes ſi ſit prudentia: ſed te Nos facimus fortunam deam: celoqꝫ locamus. Patet ergo ēt gentilium teſtimonio fortunam non veram eſſe deam: ſed ab imprudentibus pro dea habitam. vnde philoſophia eam cecum numen vocat: innuens non verum eſſe numen aut deam. Pernicioſa alludentem potius le

Calamitas. gam pernicioſe alludentem vt ſit aduerbium. Calamitas: quia a calamo ⁊ culmo deducitur: tunc pro

Tolero. prie ſecūdum Donatum dicitur quādo calami ⁊ culmi grandine aut fulmine proſternuntur: vnde ma

Tollo. xima colonis iactura naſcitur. Tolero quod ſignificat ſuffero ſeu patior habet primam ſyllabam bre

Aream uem: qua propter errant qui tollero ſcribunt decepti vt reor: quia tollo per duplex l ſcribitur. Quicqd

Iniurius. intra fortune arcam: alibi vt meo iuditio melius aream legitur non arcam: ⁊ ita cōmentarius ſcripſit.

Fors Sepius etiam iniurius ꝗ iniurioſus inuenies ſcriptum: ⁊ ita ſcribendum puto. Fortem non ſortem ꝓ

Sors. fortuna leges. ſed raro alios caſus ꝗ fors ⁊ forte legeris. Sors autem eſt quod quiſqꝫ ſortitur. i. opti

Fenus. net a deo: ⁊ ponitur pro capitali pecunia. i. ea que datur ad vſurā: cuius lucrū qđ accedit dicitur fenus.

Sortes autem dicuntur ſortilegorū inſtrumenta. Verſiculū in rota fortune hūc legi. Regnabo regno regnaui. ſum ſine regno. Ita vt aſcēdens dicat regnabo ſedens in vertice. regno declinēs ⁊ oppoſitus illi qui dicit regnabo dicit regnaui. Et qui eſt ſub regnante hoc eſt in infimo rote: quia neqȝ regnat neqȝ ſpem regnandi habet dicit ſum ſine regno ſed miſſas facimus id genus nugas.

Hec cū ſuperba verterit vices dextra. Hic incipit primū metrum huius ſecundi quod dicitur hyponacticū ab inuentore: qꝛ labor naturam cātu huiuſmodi metri ſubleuatur ⁊ dicitur metrum iābicum a pede predomināte. Eſt aūt iambus pes cōtrarius trocheo cōſtans ex prima breui ⁊ vltima longa ⁊ dicitur metrū trimetrū. licet enim hoc metrū habeat ſex pedes tñ cōputādo duos pedes pro metro erit metrum trimeter in quo metro philoſophia deſcribit mores fortune di. Cū hec. ſ. fortuna verterit vices. i. alternatiōes proſperitatis ⁊ aduerſitatis ſuperba dextra: ⁊ cū fertur more euripi. i. maris eſtuantis. i. inundātis tūc fortuna ſeua. i. crudelis proterit. i. cōculcat reges dudū: tremendos. i. metuendos ⁊ ipſa fallax ſubleuat de aduerſitate humilē vultū victi. i. depreſſi nec ipſa audit preces nec curat miſeros. i. pauperes ⁊ ipſa exiſtens dura: qꝛ non flectitur ad voluntatē hominū ridet. i. deridet vltro. i. ſpontanee gemitus ſup. miſerorū quos fecit: ſic illa ludit ſic probat. i. experitur ſuas vires ⁊ ipſa monſtrat ſuis magnū oſtentū. i. miraculū ſi quis viſatur vna hora ſtratus. i. aduerſitate depreſſus ⁊ felix. i. proſperitate eleuatus. q. d. fortuna videtur exhibere ſuis ideſt hominibus qui bonis eius inhiant magnum miraculum quando aliquis ſubito videtur mutari de aduerſitate in proſperitatē ⁊ econuerſo. ¶ Nota ꝙ fortuna dicitur ſuperba eo ꝙ nullum veretur nec auertit probitatem nec maliciam alicuius: ⁊ ſic vocatur more ſuperborum obaudit. ¶ Not. ꝙ euripus ſm aliquos eſt ventus turbinis ⁊ dicitur euripus quaſi eurus rapidus: ⁊ eſt eurus nomen venti ſm alios autem ⁊ forſan melius euripus eſt brachium vel ſinus maris cuius decurſus eſt incertus. ⁊ propter incertitudinem ſui curſus frequenter periclitantur ibi naues ⁊ dicitur ab eu quod eſt bonum ⁊ ripa quaſi bona ripa p cōtrariū. Sicut ergo curſus euripi eſtuātis eſt incertus: ſic ⁊ mutabilitas fortune. ¶ Nota de operatione fortune qualiter hos eleuat ⁊ hos deprimit loquitur Alanus in anticlaudiano dicens. Precipitē mouet illa rotā motuſqȝ laborum Nulla qui eſt claudit nec ſiſtunt ocia motu. Hos premit: hos releuat: hos deijcit erigit illos. Cogit ⁊ in varios homines deſcendere caſus. ⁊ Samarienſis al's pauper hericus. ¶ Quicquid agas: quicquid dicas. quicquid patiaris. Non facis vt retrahas que mea dextera trahit. Hic ego priuatū venerandaqȝ ſcripta tenebo. Et per velle meo mel tibi felqȝ dabo. — *Sanctus Thomas.*

¶ Metrum primū ſecundi libri.

Hec cum ſuperba verterit vi-
ces dextra
Eſtuātis more fertur euripi.
Dudum tremēdos ſeua pro-
terit reges
Humilemqȝ victi ſubleuat
fallax vultum
Non illa miſeros audit haud curat fletus.
Vtroqȝ gemitus dura quos fecit ridet
Sicqȝ illa ludit: ſic ſua probat vires
Magnumqȝ ſuis monſtrat oſtentum
Si quis viſatur vna ſtratus ac felix hora.

¶ Aſcenſius.

Hec cum ſuperba ⁊c. Carmē hoc hyponacticū iambicū trimetrū: ac vnius generis eſt. niſi ꝑ varios pedes locis imparibus. i. primo. tertio. ⁊ quinto recipit. In locis autem paribus qui ſunt ſecundus quartus ⁊ ſextus legitime poneretur iābus ob hoc iambicū dicitur ſed in ſexto etiā ſpondeū ⁊ trocheū habet minus vitioſe ꝙ̄ in ceteris. Secūdum autē carmē corruptū eſſe docet menſura: niſi legaſ vt legendum puto. Ereſtuātis more fertur euripi. Sic enim fiunt ſex pedes biſſyllabi. At ſi queras cur ergo trimetrū dicaſ ſi ſex habet pedes. Si dixero qꝛ duo pedes pro vno computantur vt in ſuperiori cōmentario iterum pcunctaberis: ſi id fiat in iambicis potius ꝙ̄ alijs. Dicā qꝛ iābus pes citus eſt vt dicit Horatius ⁊ qꝛ velociter tranſit eius prolatio bini pedes metrū. i. menſurā vnam faciunt. Iterum que res quare iābus potius dicatur citus pes ꝙ̄ trocheus cū equalib⁹ cōſtant ſyllabis ⁊ tēporibus. Dicā cauſam phiſicā ⁊ naturalē: qꝛ vltimus ſonus etiā minor plus durat ⁊ diutius audietur ꝙ̄ quicunqȝ precedentiū. Quia ergo trocheus ſyllabā iniam breuē in fine habet vbi adiuuaſ a finalitate ſonus eius correpte proferatur: ideo non dicif pes citus ſicut iambus cuius breuis in principio poſita nō adiuuaſ per finalē ſonoritatem. Simili de cauſa cōſonantes in propriā vocē erumpunt ſemiuocales dicunſ que vero in ſonum vocalis fere dicunſ mute. ſȝ hec hactenus. Conſuetus proferſ iambus triſſyllabū ⁊ credo vitioſe biſſyllabuȝ ab alexandro ponī: nō ſine auctoritate ⁊ exemplis id aſſerēs: que ſi afferre cogar non fecero cōmentarium vt inſtitui ſed prolixam narrationē. Euripus eſt quedā maris pars inter phocidem Boetie partem ⁊ euboiam inſulā ſita quod ſepties in die totidemqȝ nocte refertur: ⁊ adeo immoderate conuertitur: vt ⁊ ventos ⁊ plena ventis nauigia ſecum portet. vnde Sen. in hercule etheo. Euripus vndas flectit inſtabiles vagas ſeptēqȝ curſus flectit ⁊ totidē refert. Dum laſſum titan mergat oceano iubar. Huius rei cām. Liuius lib. viij. de ſcdo bello punico ventis cōtribuit: cū tamen alij cōſtanti fidē dicaſ ſe eiuſmodi agitationes etiam

Jambicum carmen.

Proſa ſecunda ſecundi libri.

Vellem autē pauca tecum fortune ipſius verbis agitare. Tu igitur an ius poſtulet aiaduerte. Quid tu o homo reā me quotidianis agis querelis. Quā tibi fecimus iniuriam. Que tibi tua detraximus bona. Quouis iudice de opū dignitatūq3 mecū poſſeſſiōe cōtēde. Et ſi cuiuſq3 mortaliū propriū qd horū eſſe monſtraueris: ego ea tu fuiſſe que repetis ſponte cōcedam. Cū te matris vtero natura produxit nudā rebus omnibus inopēq3 ſuſcepi: te meis opibus foui: ꝛ quod te nūc impatientē noſtri facit: fauore prona indulgētius educaui. Et omniū q̄ mei ſunt iuris affluētia ꝛ ſplēdore circundedi. Nūc mihi retrahere manū libet habet gratias velut vſus alienis nō habes ius querele q̄ſi q̄ tua perdideris prorſus. Quid ergo ingemiſcis nulla tibi a nobis illata eſt violētia opes: honores ceteraq3 taliū mei ſunt iuris dominā3 famule cognoſcūt: mecū veniūt mecū diſcedūt. Audacter affirmē ſi tua forēt q̄ amiſſa cōquereris nullo mō pdidiſſes. An ego ſola mecū ius exer-

ſine ventis efectas vidiſſe. Cetera nota puto. Dependet iam ne quem lateat: cum ſuperiori proſa carmen hoc tam aſſumptionis ſeu minoris ꝓpoſitionis approbatione vn̄ fiat ſyllogiſmus talis. Qualiſcunq3 domini imperio te regendum ſummiſiſti. ergo eius mores feras oportet. Sed fortune inſtabilis domine imperio te ſummiſiſti: ergo eius mores feras oportet. Minorem quo ad alterā partem: videlicet ꝙ ſe imperio fortune ſummiſerit conceſſit Boe. conqueſtus de eius perfidia. Quo ad alteram autem partē, i. quo ad inſtabilitatē eius nūc ꝓbat philoſophia oſtēdens eā3 etiā cū im pietate cōtinue mutari. ꝛ q̄ſi ſepties vt euripum affluere ꝛ refluere.

Vellē autē pauca. Hic incipit proſa ſecūda huius ſecundi in qua philoſophia ꝓbat Boe. nō eſſe cōquerēdū de fortuna qꝛ nihil ſibi abſtulit ꝛ introducit fortunā alloquētē Boe. Et diuidit. qꝛ primo pſuadet Boe. introductionē fortune. Secūdo introducit eam: ibi qd tu o homo. Primo philoſophia dicit o boe. ego philoſophia vellē tecū pauca agitare. i. diſcutere verbis ipſius fortune tu vero aiaduerte an ius. i. iuſticia poſtulat hoc. No. ꝙ ſimilitudo orationis qn̄q3 generat faſtidiū: ideo qn̄q3 ipſam oportet mutare. vnde Tullius iiii. li. rethorice dicit. Sermonē in dicendo cōmutari oportet. vt facile ſacietas varietate vitet. ideo philoſophia hic variat orationē p introductionē noue perſone vtendo ꝓſopopeya: que figura a Tullio vocatur cōformatio pſuadet igit Philoſophia boetio introductionē fortune dicēs Vellē autē pau. ꝛc. Quid tu o hō Hic phia introducit fortunam alloquentē Boetium que oſtēdit querimoniam eſſe iniuſtam: quia nihil ſibi abſtulit. Primo ergo fortuna oſtendit ꝙ nihil Boetio iniuſte abſtulit ſecundo quandā3 reſponſionem Boe. excludit: ibi An iu mores. Primo ergo facit qđ dictū eſt ꝛ tūc ſecūdo rn̄det tacite qōni. primo dicit fortuna ad Boe. o tu hō quid agis. i. vexas vel facis me reā quotidianis. i. aſſiduis querelis. q. d. facere nō deberes quā tibi facimus iniuriā. q. d. nullā que tua bona tibi detraximus: quaſi dicat nulla cōtende mecū in iudicio de poſſeſſione opum ꝛ dignitatū coram quocūq3 iudice ꝛ ſi monſtraueris aliquid eſſe proprium horum honorū3 cuiuſq3 mortalium ego ſpōte cōcedam tibi ea que repetis fuiſſe tua: ꝙ aūt nō ſūt tua nec alicuius hoīs ꝓpria probo tibi qꝛ cū natura ꝓduxit te de vtero matris ego ſuſcepi te nudū ꝛ inopē i. carentē oībus rebus ꝛ foui te meis opibus: ꝛ ego prona. i. prompta educaui. i. nutriui te indulgēti9 i. clemētius fauore. i. clementia mea: q đ te nunc facit impatientē noſtri. i. cōtra nos. Qꝛ ſi Boe. a principio non fuiſſet nutritus ꝓſperitate fortune non fuiſſet impatiens de amiſſione eius: ꝛ ſubdit ego circundedi te affluentia ꝛ ſplendore oīm honorū que ſunt mei iuris. i. ptātis. Nunc aūt libet. i. placet mihi retrahere manū3 tu habes gratias. i. mihi referre grates tāq̄ vſus alienis: nō habes ius querele q̄ſi q̄ tua perdideris. Quid ergo ingemiſcis querulando: nulla tibi a nobis illata eſt violentia: opes: honores ꝛ cetera talium ſunt mei iuris. i. poteſtatis ꝛ famule mee ſc3 honores: ꝛ ptātes cognoſcūt me dominam. Mecum veniunt: mecum diſcedunt audacter affirmē ſi tua forent que cōquereris amiſſa nullo modo ea perdidiſſes. Nota ꝙ tota ratio fortune in hoc cōſiſtit nulli manet rōnabilis querimonia de eo qui nihil aliorū aufert ſed propria pro ſuo libito diſponit ſed fortuna nihil abſtulit qđ erat Boetij: ſed propria diſponit ꝓ ſuo libito: ergo ꝛc. Nota de hoc qđ dicit que tibi tua. Sene. dicit in de remedijs. Nō eſt tuum qđ fortuna fecit eſſe tuū. Alienum eſt omne qcqd optādo euenit. ꝛ nihil ipſius propriū putari licet qđ eripi pōt. Nota ꝙ hō producit nudus ex vtero matris per hoc innuitur magna ei9 miſeria. ſi enim hō nudus naſcit ꝛ nullo indigeret minus eēt miſer: ſed qꝛ nudus naſcitur nihil poſſidens ꝛ pluribus indigens: ideo magis miſer eſt. Vn̄ pauper Henricus: Primitus in mūdo tecū tua quāta tuliſti. Nudus eras primo te poſtea nud9 eris. Nota ꝙ bona exteriora nō ſunt ꝓpria hoīs qꝛ di. Seneca.

Nihil ꝓprium dicas ꝙ mutari pōt fortuna repoſcit quod dedit donūz qd̄ dari potuit auferri potuit ⁊ quod fortuna nō dedit nō eripit. ¶ An ego ſola meū. Hic rn̄det tacite qͦn̄i diceret aliquis fortūe licet bona exteriora ſint tua: tn̄ poſtq̄ ea hoī contuliſti nō deberes amplius auferre. Huic queſtioni reſpondet fortuna dicens ꝙ hoc eſſet contra ius ⁊ cōtra naturaz ſuam quā nullus debet ſibi auferre: immo debet vti ſicut certe res vtunſ ſua natura: vnde dicit. Nūquid ſola probibeor exercere ius meum cum omnia alia exercent naturā ſuam quod declarat q: licet. i. licitū eſt celo ꝓferre lucidos dies ⁊ eoſdem condere. i. abſcondere tenebroſis noctibus ⁊ lz anno redimere. i. ornare vultum. i. ſuperficiē terre nunc. i. aliqn̄ floribus ſicut in vere nūc frugibus ſicut in eſtate nūc cōfundere cum nymbis. i. pluuijs ⁊ frigoribus. ſicut in autumno ⁊ hyeme ius. i. natura eſt mari nūc. i. aliquando. ſ. tpe ſereno blādiri. idest blanduz eſſe equore ſtrato. ideſt pacifico. ſed tempore tempeſtatis inhorreſcere. i. horridum apparere procellis ac fluctibus. i. inundationibꝰ nunquid inexpleta. i. inſatiabilis cupiditas hominum alligabat non ad conſtantiam noſtris moribus. q. d. nō et enim hec ē noſtra vis. ideſt naturalis poteſtas hunc lucidum continuū. i. omni tēpore continue ludimus rotā verſamꝰ volubili orbe. i. veloci circulatiōe: ⁊ nos gaudemus mutare infima. i. aduerſa ſummis. i. proſperis ⁊ ſumma infimis. i. properа aduerſis. Tu Boe. aſcēde rotā noſtram ſi placet. ſed ea lege. i. cōditiōe vti. i. vt ne putes tibi fieri iniuriaz ſi cōtingit te deſcendere cū ratio mei ludicri. i. ludi iocoſi hoc poſcet. ¶ Nota ꝙ quelibet res in ſua naturali operatione delectatur fruſtra ergo laborat qui naturā rei auferre conatur. cū natura nō aſſueſcat in cōtrarium. Unde pauper Hēricus. Nonne lege qs ſic vtatur ⁊ arte. Quod ſi ſors dederit vtiſ omnis homo. Miles equis: piſcator aqs ⁊ clericus hymnis. Nauta fretis. pugilles marte poeta metris: Ruſticus arua parat. numerat mercator auarus. Uirgo legit flores ſtultꝰ amator amat. Seminat in ſpinis nature iura retractās. ¶ No. dicit cupiditatez hoīm eſſe inplateam q: dicit Ariſto. ij. Poli. Infinita eſt concupiſcentia hominum ad cuius repletionē multi viuūt. Et Sene. lxvi. epl'a. Naturalia deſideria finita ſunt. ex falſa em̄ opinione naſcētia vbi deſinam nō habēt. ⁊ Sene. xij. epl'a. Omnis aliqua contemnere pōt omnia aūt habere non pōt. ¶ An tu mores ignorabas meos. Hic fortuna excludit quādā rn̄ſionem Boe. poſſet enim dicere Boe. O fortuna ego conqueſtus ſum de tua mutabilitate q: ignoraui mores tuos. Hanc enim rn̄ſionem excludit fortuna p plura nota Boe. ex quibus poterat ppendere mores ⁊ ſtabilitatē ſuā ⁊ dicit. Nūquid tu ignorabas mores meos. q. d. nōne ſciebas qn̄o Creſus rex lydorum qui prius erat formidalis Cyro regi perſarum ſed poſtea captus fuit a Cyro ⁊ traditus ignibus ad cremenduz ſed ymbre miſſo celitꝰ fuit defenſus ⁊ euaſit. nunquid ēt preterite qn̄o Paulus conſul romanus fudit pias lachrymas ſup calamitatibus. i. miſerijs perſi regis quē capitauerat: quid enim aliud deflet amor tragediarum. i. poematum reprehendentiū vitia hoīm niſi fortunā: vertentē felicia regna indiſcreto ictu. i. incerto euentu nōne exiſtens adoleſcentulus didiciſti iacere in limine. i. in domo iouis duo dolia vini vnum quidem bonum aliud autē malū de quibus oportuit vnūquēq; intrantē guſtare. quid cōquereris ſi vberius de bonoꝝ pte ſumpſiſti: quid ↄquereris ſi a te nō tota diſceſſi. qd ↄquereris ſi hec ipſa mei mutabilitas ē tibi

cere prohibeor. Licet celo proferre lucidos dies: eoſdemq; tenebroſis noctibus condere. Licet anno terre vultuz nunc floribus frugibuſq; redimere: nunc nymbis frigoribuſq; confundere: Jus eſt mari nunc ſtrato equore blandiri: nunc procellis ac fluctibus inhorreſcere. Nos ad conſtantiam noſtris moribus alienam inexpleta hominum cupiditas alligabit. hec noſtra vis eſt hunc continuuz ludum ludimus. Rotaz volubili orbe verſamus: īfima ſummis ſumma īfimis mutare gaudemus. Aſcēde ſi plz: ſed ea lege ne vti cū ludicri mei ratio poſcet deſcēdere iniuriā putes. ¶ An tu mores ignorabas meos. neſciebas. Creſum regē lydoꝝ Cyro paulo ante formidabilē mox deinde miſeranduz rogi flammis traditū miſſo celitus imbre deſenſuz. Nunc te preterit Paulum perſi regis a ſe capti calamitatibus pias impēdiſſe lachrymas. Quid tragediaꝝ clamor aliud deflet niſi indiſcreto ictu fortunaz felicia regna vertētē. Nōne adoleſcētulus duo dolia vnuz quidaz malum aliud autē bonuz ī iouis limine iacere didiciſti. Quid ſi vberius de bonoꝝ pte ſumpſiſti. Quid ſi a te nō tota diſceſſi. Quid ſi hec ipſa mei mutabilitas iuſta tibi cauſa eſt ſperandi meliora. Tamē ne animo contabeſcas ⁊ intra commune omnibus regnum locatus proprio iure viuere deſideres.

iuſta cã ſperandi meliora.i.proſpera: tñ ꝓ certe ↄtabeſcas.i.deficias aīo ⁊ tu locatus intra cõe regnũ oībus.i.in mundo deſideres viuerẽ ꝓprio iure.q: hoc eſſe nõ põt vt exiſtimaris a communi lege hominũ.
Creſus. ¶ Nota ꝙ cũ Creſus rex lydorũ eſſet pugnaturꝰ cõtra regẽ pſarũ ipſe cõſuluit apolinẽ de ſucceſſu pugne qui reſpõdit hmõi verſiculo. Creſus pdet alim trãſgreſſus plurima regna. Alim eſt fluuius quidã quẽ verſiculũ Creſus ſic intellexit ꝙ Creſus trãſgreſſus alim pdet.i. deſtruet plurima regna ipſius Cyri.ſed apollo ſic intellexit. Creſus trãſgreſſus alim pderet.i.admitteret plurima regna ſua ⁊ hoc cõtingit.nã ipſe trãſgreſſus eſſet alim victus eſt a Cyro ⁊ in ignẽ poſitus. ſed tanta inundatio pluuie facta fuit ꝙ extinctus fuit ignis ⁊ euaſit:de quo cũ multũ gloriaret dixit filia ſua nomine Fama. O pater expecta vltimã diẽ anteꝗ̃ nõ eſt gloriandũ. Quadã vero nocte vidit Creſus in ſomno ꝙ eſſet ſuper aliã arborem vbi iupiter eũ rigabat ⁊ phebus eũ ſiccabat quod ſomnũ cum retuliſſet filie ſue reſpõdit filia: tu eris captus a Cyro ⁊ in cruce ſuſpenſus vbi iuppiter.i. pluuia te rigabit: ⁊ phebus.i.ſol te ſiccabit:
Paulus. quod ad vltimũ contingit ex quo poteſt perpendi mutabilitas fortune. ¶ No. ꝙ paulus conſul romanus miſſus fuit contra regẽ perſarũ qui eſt ſuperbiſſimus hoim. Cum aũt ipſum deuiciſſet cõſiderans ꝓſperitatem preteritã ⁊ aduerſitatem preſentẽ eius motus pietate fleuit ſuper ipſum ⁊ dimiſit eum ex quo ſimiliter perpendit mutabilitas fortune. ¶ Nota ꝙ tragedia eſt carmen reprehenſiuũ viciorũ incipiens a proſperitate deſinens in aduerſitatem:⁊ dicitur a tragos grece qḋ eſt hyrcus latine ⁊ odos cãtus:q: cantus huiuſmodi carminis hyrco remunerabatur. tñ dicuntur tragedi poete q: antiqua geſta ⁊ facinora ſceleratorũ regnum luctuoſo carmine populo ſpectante.i.recipiente concinebãt ſicut dicit Iſidorus lib. Ethymo. ¶ Nota ꝙ. Homerus volens oſtendere mutabilitatem fortune deſcribit in
Duo dolia. domo iouis iacere duo dolia vini vnũ bonũ aliũ malum:⁊ oẽs intrantes domum de vtroq; oportebat guſtare:ſed quoſdam plus de bono quoſdam vero plus de malo ⁊ hec deſcriptio publice depingebatur athenis in tẽplo iouis vbi Boe. ſtuduit adoleſcens exiſtens ſicut ipſe teſtatur de ſcolarium diſciplina. Per domũ autẽ iouis Homerus ſignificabat mundũ.per duo dolia proſperitatẽ ⁊ aduerſitatẽ: ⁊ oẽs qui viuunt in mundo de vtroq; guſtant:quidam plus de ꝓſperitate quidã plus de aduerſitate. ¶ Nota dicit fortunã vertentis felicia regna dicit Gaufredus in poetria. Hoc vnum preſcire potes ꝙ nulla poteſtas eſſe moroſa poteſt:q: res fortunas ſecundas imperat eſſe breues. ſi vis exempla priores. Reſpice fortunas enarrant illa priorum. Florida proſperitas minos ſubuertit athenas. Ilion atrides magne carthaginis arces. Scipio ſed multi ſunt romani alia fati. Tempore verſa breui:breuis eſt diſtãtia leti. Omnis ⁊ meſti nox eſt vicina diei. Hec aliena docent:⁊ te tua facta docebunt.

Aſcenſius.

Vellem autẽ ⁊c. Fortune verbis.i.quibus vteret fortuna ſi ipſa tecũ loqueretur. Eſt autẽ hone
Agere ṽbis. ſta locutio ⁊ apud diſertos freq̃ns ago tecũ verbis populi:aut ſenatus ⁊c. Tu igitur an ius poſtulet animaduerte hoꝝ verborũ ſenſus apertior eſſet ſi ſuppoſitũ illius verbi poſtulet poneretur fortuna vt ſit ego vellẽ tecũ agere pauca verbis fortune. tu igit animaduerte an fortuna poſtulet ius.i.quod iuſtũ eſt ſi tecum ita loqueretur.quid tu ⁊c. Eſt autẽ ſermo proprius. Nam vt grammatici peritiores docẽt poſcimus rem debitã ⁊ honeſtam: petimus precando ⁊ humiliter poſtulamus ea que iuſta ſunt ⁊ nobis iure quodã debita. ¶ Quid tu o homo ⁊c. figuratiue ſunt hmõi interroga-
Interrogatio figurata. tiones ⁊ amaritudinis plene.que reſpõſum nõ poſcũt niſi forte negatiuũ quibus indignati ⁊ multũ irati vti ſolẽt.quo circa apte dãtur hic fortune ⁊ multũ laceſſite ob iniuſtas querelas. Boe. habes gratias velut vſus alienis:legerẽ habe gratias:⁊ ita ſcriptũ reperi in quibuſdã: ſed interpres.forte ſimilitudine verbi ſequẽtis illectꝰ vbi legẽdũ eſt nõ habes ius ⁊c. Voluit legere habere ⁊ ſubaudire referre vel age-
Miſeria humana. re nudũ rebꝰ oibus. De hac miſeria humana Pli. lib. vij. naturalis hyſtorice cap̃.i. Graphice ſcribit: cuiꝰ verba ſunt hec ſtatim poſt principiũ libri. Cũ oia exequi humanꝰ negat animꝰ. Principiũ iure tribuet homini cuiꝰ cã videt cuncta alia genuiſſe natura magna ⁊ ſeeua mercede cõtra tanta ſua munera vt non ſit ſatis extimare parens melior hominis an triſtior nouerca fuerit. Ante omnia vnum animantium cunctorũ aliena alienis vellet opibus ceteris varie tegumenta tribuit teſtes cortices coria:ſpinas: villos:ſetas:pilos:plumam:pennas:ſquamas:vellere. Truncos etiam arboreſq; cortice. interdũ gemino a frigoribus ⁊ calore tutata eſt. Hominem tantũ nudũ ⁊ in nuda humo natali die abijcit ad vagitꝰ ſtatim ⁊ ploratuum. Nullumq; tot animaliũ aliud ad lachrymas:⁊ has oportunus vite principio At hercule riſus precox illi ⁊ celerrimus ante quadrageſimam diem nulli datur. Ad hoc lucis redimento quod ne feres quidem inter nos genitas vincula excipiunt ⁊ oiũ membroꝝ nexus atq; infeliciter natũ iacet manibus pedibuſq; deuinctis flens aial ceteris imperaturũ:⁊ a ſupplicijs vitã auſpicat: vnam tantũ ob culpã:quia natum eſt. Heu dementia ab his initijs exiſtimãtiũ ad ſuperbiã ſe genitos. Prima roboris ſpes primũq; temporis munus quadrupedi ſimilẽ facit. Quando homini inceſſus. Quãdo vox quãdo firmũ cibis os. Quando palpitans vertex ſumme inter cuncta aialia imbecillitatis indiciũ. Iã morbi tot atq; medicine tot contra mala excogitare ⁊ he quoq; ſubinde nouitatibus victe. Cetera ſentire naturã ſuã:alia pernicitatẽ vſurpare.alia prepetes volatꝰ:alia vires.alia rapere hoiem ſcire nihil ſine doctrina.nõ fari.nõ ingredi.nõ veſci.breuiterq; nõ aliud nature ſponte ꝗ̃ flere. Itaq; multi extitere qui nõ naſci optimũ cẽſerẽt:aut ꝗ̃ ocioſiſſime aboleri. Vni animãtiũ luctꝰ eſt datꝰ.vni luxuria:⁊ quidẽ numerabilibus modis ac p ſingula mẽbra.vni ambitio.vni auaritia. vni vniuerſa viuendi cupido.vni ſuperſtitio:vni ſepulture cura:atq; etiã poſt ſe defuture. Nulli vita fragilior. nulli rerũ omnium libido maior.nulli pauor cõfuſior.nulli rabies acrior. Deniq; cetera aiantia in ſuo genere ꝓbe degũt. Cõgregari videmꝰ ⁊ ſtare ↄtra diſſimilia. Leonũ feritas inter ſe nõ dimicat. ſerpẽtũ morſus nõ petit ſerpẽtes Ne maris quidẽ belue ac piſces niſi in diuerſa gña ſeuiũt. At hercule nõ hoi plurima ex hoie ſunt mala

la:hec Plinius Quibus ſatis abunde miſeriam conditionem noſtrã oñdit cum oĩum animantium nu-
diſſimi ⁊ pauperrimi naſcamur:ſi modo ratio deſit qȝ tñ non ſine:magno bñficio dei effectũ putauero.
Voluit enim deus per miſeriã noſtrã ſuperbie fomitẽ nobis reprimere ⁊ per paupertatẽ in ſe materiam
augere:niſi enim miſeri ſint eſſet in quo ꝯſpiciat mĩa. Licet anno redimere noli to legere. Redimere eſt Redimio.
enim quarte coniugationis. Ius eſt mari. ⁊c. Seneca quoqȝ fortune inſtabilitatem mari comparat:ſed
nota ſunt eius verba. Ludicri mei recte declinauit. Nam Valla ludicrum in ſecunda declinatione nõ Ludicrum.
in tertia proferendum docet contra Priſcianum ⁊ eius imitatores vt contra Alexandruȝ. Creſi hyſto
rio ſatis diligenter expoſita eſt quia tamen lucem obſcuris addere inſtituimus inuenimuſqȝ nonnullos
dubitare eo ꝙ auctorem eorum que in commentarijs ſancti Thome leguntur non inuenerunt:ideo nõ
pauca addemus. Fuit itaqȝ Creſus elytici filius genere lydus. qui primus grecos partim ſubegit tri- Creſus.
butis impoſitis partim ſibi ſocios aſciuit:⁊ tantum imperio theſauris omniumqȝ reruȝ fortuna creuit
vt ſe feliciſſimum dicere non dubitaret Cum autem Solon vir ſapientiſſimus ⁊ legum athenienſium
lator piſiſtratum tyrannum fugiens ad eum forte ſe recepiſſet:⁊ ipſe creſus ſe exquiſitiſſime: vt ẽ apud
laertium omnium ornamentorũ genere compoſuiſſet. ⁊ ſublimiſqȝ ſolio ſediſſet interrogans. Solonẽ
an pulchrius vnꝗ̃ ſpectaculum vidiſſet rñdit. Solon ſe gallos gallinatios: facianos ⁊ pauones pul-
chriores vidiſſe. Naturali enim flore in ⁊ credibili ſpecioſitate veſtiuntur Creſus autem alieno. Alio
tempore oſtendens ſoloni theſaurum ſuũ interrogauit an vidiſſet aliquem ſe beatiorem Cui ſolon. Celũ
inquit vidi qui liberos ſuſcepit ⁊ vidit ex his nepotes: mortuus honeſtiſſime in bello pro patria dimi-
cans Item cliobem ⁊ bithonem filios ſacerdotis Iunonis argiue:qui iugũ ſubeuntes paluſtro matre
duxerunt ad Iunonis templum quieſcenteſqȝ in ipſo delubro non ſunt amplius excitati: quorum effi-
gies tanꝗ̃ virorũ qui optimi extitiſſent argis facta apud delphos collocauerunt. Cum aũt Creſus rur
ſum interrogaret. Et quid de me ſentis:te inquit multorum bonum regem arbitror:qȝ vero interrogas
prius non affirmauero ꝙ̃ audiuero te vita bene functũ eẽ. Quã Soloni ſniaȝ Creſus tũc nõ magni pẽ
dens poſtmodũ nimis veracẽ cognouit. Nam cũ eſſet potentia ⁊ animo vehemẽs. Ciro perſarum regi
bellũ mouit. Unde hic illi pauloante formidabilis fuiſſe vr ſed mox miſerãdus: qr captus ⁊ Ciro obla
tus iuſſus eſt viu⁹ pyre iponi vt totus cõbureretur:ꝯiunctus cõpedibus:⁊ ligatis manib⁹. ⁊ quattuordc-
cim lydorum clariſſimis pueris ſuper impoſitis. Quo in loco memor verbi ſolonis quo dixerat añ ſu
premã diem nemĩnẽ beatũ debere dici. ſepenumero exclamauit Solon quaſi diceret minus verax mihi
es. Quod Cyrus audiẽs ſibi ſignificari id voluit:hominemqȝ adduci quem viuum vyri mandauerat
Qua re intellecta vltionẽ vt ipſe aliquãdo futurã metuẽs creſo pepercit. ⁊ flammã extingui iuſſit. Qȝ
cũ miniſtri nõ poſſent pluuia vehemẽs deſcendit p quã creſus liberatus eſt:⁊ ad cyrum ductus:pcũcta
batur reum:cur ſe inuaſiſſet. ad ille rñdens. Ut eſſem inquit creſus. Solutus autẽ apud Cyrũ oĩuȝ pri
mus cõſilio ſemper fuit. Hec de creſo ex herodoto lib. primo excerpta ſunt. Iuſtinus autẽ libro primo
dicit eum captum ⁊ remiſſum:ſed modum remiſſionis tacet: cõmentũ autẽ addit fabuloſa non tamen
aſpernenda omnino. ¶ De paulo autem cõſule rege perſarũ ſatis frigide loquitur ſuperior cõmenta- Paulus.
rius cuȝ neutrius nomẽ ponat aliter ꝙ̃ in textu. Videt autẽ loqui de Lucio emilio paulo macedonico Lucius.
Et de perſa rege macedonie ad eum captiuo deducto de quo Valc. maximus li. v. ca. i. vnde legendum
puto perſe regis:non perſi. nec fuit rex perſarũ ſed macedonũ. Hec aũt pulchre recitat Pli. in de viris
illuſtribus di. Lucius emilius:paulus filius eius qui apud cannas cecidit primo conſolatu quem poſt
tres repulſas adeptus erat de liguribus triumphauit. Rerum geſtarũ ordinem in tabula pictum pu-
blice poſuit. Iterum conſul perſen philippi filium regẽ macedonuȝ apud ſamotrachas cepit quem vi-
ctum fleuit ⁊ accidere ſibi iuſſit:tamen in triumphum duxit. Hec ille. Preterea vbi omnes fere codices
habent:duo dolia. Unum quidem malum aliud autem bonum: meliores qui pauci ſunt: habent vnum
quidem boni aliud autem mali. Non enim dolia bona aut mala fuiſſe vult dicere:ſed boni aut mali cõ
tentiua. Quid ſi hec ipſa mei mutabilitas ⁊c. Bonum argumentum contra eos qui egre patiuntur for
tune mutabilitateȝ. Nam ſi mutabilis non eſſet maneret miſeris perpetuo mala. nec eſſet ipſis ratio me
liuſcula ſperandi. Cetera nota ſunt.

¶ Metrum ſecundum libri ſecundi.

Si q̃ȝtas rapidis flatib⁹ icitus.
Pontus verſat arenas
Aut quot ſtelliferis edita no-
ctibus
Celo ſydera fulgent.
Tantas fundat opes: nec re-
trahat manum

Si quantas rapidis flati-
bus incitus. Iſido. eſt ſe-
cundũ metrum huius ſe- Sanctus. Thomas.
cundi quod dicitur aſcle-
piadeum ab inuentore coriam bi-
cum a pede predominante: quid ſit
pes coriambus prius habitum eſt ⁊
conſtat illud metrum ex primo ſpon
deo ⁊ duobus coriãbis ⁊ pirrichio
vel iambo: quale metrum eſt illius
hymni. Sanctorum meritis inclita
gaudia: ſecundum metrum dicitur
phere cratium ab inuentore: conſtãs
ex primo ſpõdeo:ſecũdo dactilo. ter
tio ſpondeo vel trocheo. In hoc er-
go metro fortuna conqueritur de inexpleta cupiditate hominum di. Si copia ideſt fortuna quam gen
tiles deam copiam appellabant pleno cornu fundat hominibus tantas opes quantas arenas verſat. i.

Pleno copia cornu.
Humanum miſeras haud ideo genus.
Ceſſet flere querelas
Quamuis vota libens excipiat deus
Multi prodigus auri.
Et claris auidos ornet honoribus
Nil iam parta videntur.
Sed queſita vorans ſeua rapacitas
Altos pendit hiatus.
Que iam precipitem frena cupidinem.
Certo fine retentem.
Largis cum potius muneribus fluens
Sitis adheſit habendi.
Nunq̄ diues agit qui trepidus gemens.
Seſe credit egentem.

voluit pontus.i.mare incitus.i.commotus rapidis flatibus .i. impetuoſius ventis ⁊ ſi fundat tantas opes quod ſidera fulgent in celo edita.i.orta ſtelliferis noctibus:⁊ ipſa copia non retrahat manum auferendo opes haud pro non ideo humanum genus ceſſet flere.i.flendo proponere miſeras querelas ꝫ ꝗuis deus prodigus ideſt deus multi auri ideſt admodum prodigi multum aurum defundens. ipſe deus libens excipiat vota hominum ⁊ ornet auidos.i.cupidos claris honoribus: tamen iaȝ parta.i.acquiſita ⁊ poſſeſſa nil videtur eis: ſed ſeua rapacitas vorans queſita.i.acquiſita pandit ideſt manifeſtat.altos hiatus ideſt receptacula cupiditatis. nunc querit fortuna que iam freno retentent .i. detineant certo fine cupidinem.i.auaritiam hominū precipitem.i.precipitantem hominem ſitis.i.deſiderium habendi fluens largis muneribus ardeſcit in homine.⁊ ideo ille qui trepidus terrore aduerſitatis gemens credit ſeſe egentem. ille nunq̄ diues agit .i. vitam ducit. ¶ Nota circa hoc quod dicit pleno copia cornu ꝙ cum hercules quodā tempore luctaretur cum acheloo et achilous mutaret ſe in taurum hercules apprehendens ipſum per cornu effregit illud ⁊ repletum pomis ⁊ floribus odoriferis ſacrificauit illud fortune quod cornu dicitur fortuna quibuſdam propinaſſe plenum quibuſdam vacuum quibuſdam ſemiplenum ſm̄ diuerſum ſtatum proſperitatis ⁊ diuerſitatis hominum. ¶ Nota ꝙ fortuna inuehitur contra auaritiam hominum quod Tullius in lib. Tuſculanarum queſtionum dicit. Auaritia ſtudium pecunie habet ꝗuam nemo ſapiens concupiuit.ea enim quaſi malis venenis imbuta corpus animumq; virilem effeminat. Ipſa enim inſatiabilis manes neq; copia neq; inopia minuitur. Et in eodem hoc de auaritia dicit. Quid eſt ꝙ multi cupiditate pecunie feruntur quorum ita perturbantur animi:vt non multum abſint ab inſania. Dicit Seneca epiſtola.lxxv. Auaritia nunq̄ hȝ maius malū:niſi ꝙ integra eſt. ⁊ ſexageſima ſecunda epiſtola Auaros comparat canibus dicens. Vidiſti aliquem canē miſſum a domino panis fruſtra aut carnis aperto ore captantem:quicquid arripit protinus integrum deuorat:⁊ ſemper ad ſpem futuri inhiat. Idem etiam euenit nobis quicquid nobis fortuna expectantibus porrigit illud ſine omni voluntate dimittimus ⁊ ſtatim ad rapinam alterius erigimur. ¶ Nota qui credit ſe egentem nō eſt diues:ſed pauper quia dicit Seneca prima epiſtola non qui parum habet:ſed qui plus cupit pauper eſt. Quid enim refert ꝗ̄tum illi in archa ꝗ̄tum in horreis iactat ſi alieno hiatu imminet. No.ꝙ diuitie non tollunt auaritiā:ſed augumentant. Unde Seneca.xvi.epiſtola dicit. Congregatur in te quicquid locupletes poſſiderūt vltra priuatum pecunie modum fortuna te prouehat:auro tegat purpura veſtiat:terram marmoreq; occultat accedant ſtatue ⁊ picture ⁊ quicquid vlla res elaborauit maiora capere ab his deſiſtes. Unde Iuuenalis. Interea pleno dum turget ſacculus auro. Creſcit amor numini quantum ipſa pecunia creſcit.

¶ Aſcenſius.

Carmen Aſclepia. SI quantas ⁊c. Verſus eſt dicolos diſtrophos. Aſclepiadeus enim prior eſt pherecratius ſecundus. Nam dicolos dicitur eo quo duo habet genera carminis. diſtrophos autem quia poſt ſecundum reuertitur ad primum. Aſclepiadeus autem eſt proprior verſus ab inuentore coriambicus a pede predominante. Poteſt tamen aliter ſcandi: ⁊ quidem facilius: ita ꝙ primus pes ſit ſpondeus:ſecundus dactilus: ⁊ deinde reliquatur ſyllaba abundans poſtea autem remanent duo dactili ꝗuis vltima poſſit eſſe longa: Dyamedes grammaticus docet hoc genus carminis reduci ad penthametrum addens vnam ſyllabam:que tamen debet eſſe breuis ⁊ poni poſt penultimaȝ vt in tertio carmine ſi pro noctibus ponat nocticulis erit pentameter ſic. Aut ꝙ ſtelliferis edita nocticulis. Docet eam exametrum habens pentimemerim.⁊ in fine dictiones diſſyllabas reduci ad hoc carmen ablatis dictionibus diſſyllabis vt ex illis duobus exametris virgilianis. Nymborum in patriam loca ferentibus auſtris. Auulſumq; humeris caput ⁊ ſine nomine corpꝰ fiunt deo aſclapeadei verſus ſic. Nymborum in patriam fere ferentibus. Auulſumq; caput ⁊ ſine nomine. Docet preterea hoc carmen reduci ad exametrum adiecta in fine diſſyllabam dictionem ſpondeum aut trocheū conſtituente. ⁊ poſt pentimemerim aut vna longa interdum duabus breuibus.vt illud Horatianum. Mecenas atauis edite regibus:ſic fiet exametrum. Mecenas atauis deus edite regibus olim ⁊c. Secundum carmen etiam in primo loco anopeſtum accipit:aut verſus ille ſitis ardeſcit habendi.vitioſus eſt ſic corris

Prodigus.

gendus. Vis ardeſcit habendi. Sed de his in preſentia ſatis. Deus prodigus auri. Non dicatur ideſt diues quia nō omnis diues eſt prodigus: ſed prodigus. i. profuſus multi auri quaſi procul agens ⁊ pro fundens multū auri. Cetera nota ſatis puto: addā tamē vnum de cornucopie: ⁊ de acheloo: vnde abla tum eſt. Cuius quidā tranſformationē in varias res. Ouidius in principio noni methamorphoſeos ſa tis deſcribit. Fabula eſt herculē cū acheloo duellum habuiſſe pro dyanira enei regis celidonie pulcher rima filia in quo cū tandem hercules victor exiſteret: ⁊ achelous ſe nūc in anguem: nunc in taurū verte ret hercules illi alterum cornu aufregit quo ablato victus achelous ſe in fluuium ſui nominis precipi tauit. copia autem nympha cornu illud accepit: ⁊ de omni vbertatis genere repleuit. Strabo ad hyſto riam referens dicit bellum propter acheloi inundationes motū. poſt quod fertilitas ſecuta eſt. Dio. au tem in quinto bibliotecces dicit herculem acheloo fluuio cornu ideſt quendam ſinuoſum curſum abſtu liſſe faciendo eum in aliud latus fluere. Unde cornucopie. i. omnis fertilitatis abundantia ſecuta eſt. Eſt etiam cornucopie amalhee capra ablatuꝫ cuius in faſtis Ouidius meminit. Illa autem verba. Aua ritia ſtudium pecunie habet: que commentarijs dicit eſſe Tullij in Tuſculanis: ſunt Saluſtij in catili nario. Achelous. Cornucopie.

Proſa tertia ſecūdi libri.

His igitur ſi pro ſe tecuꝫ verbis fortuna loqueretur: quid pro fecto cōtra hiſceres nō haberes. At ſi quid eſt quo querelaꝫ tuaꝫ iure tuearis proferas oportet: dabimus tibi dicendi locū. Boe. Tum ego ſpecioſa quidē iſta ſunt inquaꝫ. Oblitaqꝫ rethorice ac muſice mellē dulcedinis: tū tantū cū audiuntur oblectant. Sed miſeris malorū altior eſt ſenſus. Itaqꝫ cum hec auribus inſonare deſierint: inſitus animuꝫ meror pregrauat. Philo. Et illa ita eſt inquit. Hec enim nondū morbi tui reme dia: ſꝫ adhuc cōtumacis aduerſus curatiōes doloris fomēta q̄daꝫ ſunt. Naꝫ q̄ i profundū ſeſe penetrant cū tēpeſtiuū fuerit amouebo

Proſa tertia ſecundi libri.

His igitur ſi pro ſe tecum. Hic icipit tertia proſa hu ius ſecundi in qua philoſo phia probat Boe. nō debe re cōqueri de fortuna: quia multa bo na ſibi contulit. Et primo ingrit phi loſophia quid ſentiat de dictis fortu ne: ſecundo bona fortune ſibi collata enumerat ibi. Uerumtamen. Primo oſtēdit philoſophia ꝙ Boe. nihil ha bebat loqui contra fortunam. Secū do Boeti. reſpondet. Tertio philoſo phia eius reſpōſionē approbat ſicut patebit dicens primo. Si fortuna lo queretur tecum his verbis pro ſe ꝑ fecto pro certe tu non haberes quid contra hiſceres: ideſt nō haberes vn de aperires os ad reſpondenduꝫ for tune. At ſi quid ē quo tuam querelā iure tueris. oportet. i. neceſſe eſt. vt ꝓ feras dabimus tibi locum dicendi. Tum ego Boe. inquam. ideſt dixi vel reſpondi. Specioſa quidaꝫ ſunt iſta que fortuna dixit ⁊ ſunt oblita ideſt delinita melle. i. delectatione rhetori ce dulcedinis. ſ. q̄ntū ad proſam. ac ꝑ ⁊ muſice dulcedinis. ſ. q̄ntuꝫ ad me trum ⁊ cantū. Tū. i. tūc oblectēt. i. de lectant animū meum cū audiunt: ſed ſenſus. i. perceptio malorum eſt altior. i. profundior miſeris q̄ iſti poſſunt attingere. q. d. q̄uis verba fortune ſuperficialiter me delectent tñ ad profunditatem mei dolo ris non attingūt. Itaqꝫ. i. ergo cū hec verba fortune deſierint. i. ceſſauerint inſonare aurib⁹ meis meror inſitus. i. immiſſus pregrauat aīm meū. Tūc immediate philoſophia approbat rñſionem Boe. di. Ita eſt. Hec enim verba fortune nōdū ſunt remedia tui morbi. ſꝫ ſunt quedā formēta. i. munimēta aduerſum curationē. i. cōtra ſanationē cōtumacis doloris. Nam remedia que penetrāt. i. imittūt ſeſe in ꝓfundū perturbationū expellendo cām radicalē tui morbi: iſta amouebo. i. apponā cū fuerit tempeſtiuū. Nō. ꝙ Boe. nihil habui loqui cōtra verba fortune: q2 verū dicit ⁊ cōtra veritatē nō eſt loquendū. Nā vero oīa cōſonant ⁊ veritas ſibiipſi atteſtāt ſm Ariſto. Nō. hyſco ē verbū incohatiuū ⁊ ꝓfert p ſincopā quia regulariter deberet dici hyaſco. Unde hyſcere eſt: hyatuꝫ incohare cū aliquis aperit os. Nota ꝙ oblitus altera ꝓducta eſt participium huius verbi obliuiſcor: ſed oblitus altera correpta deſcēdit a verbo obliuo: ⁊ oblitus idē eſt quod maculatus vnde verſus. Immemor oblitus notat. oblitus eſt ma culatus. Nō. circa hoc qd̾ dicit inſitus meror aīm aggrauat: ꝙ nō dolore de infortunio nulli conti git niſi aīo multum eleuato ſuper fortunā: quia dicit Sene. lxv. epiſtola. Plus equo aīo te dolore nolo: ſed vt nō doleas vix exigere audeo. nulli aūt iſta firmitas animi contingit niſi multum ſupra fortunam eleuato ⁊ ſubdit illud agam⁹ vt iocunda nobis fiat amiſſorū recordatio: nemo libēter ad id reddit qd̾ nō ſine tormento cogitaturus eſt. Nō. ꝙ per rethoricam ⁊ muſicam dulcedinem fortune. Boetius adhuc non fuit reſtitutus virtuti ⁊ ſapientie quod atteſtatur eius meror aggrauās animum. Nam vir tus ⁊ ſapientia dolorem ⁊ merorem opprimunt. Unde Seneca. quadrageſima quinta epiſtola: Quem admodum munita lumina claritas ſolis obſcurat: ſic dolores meſticias iniurias ſapiētia ⁊ virtus ſua magnitudine elidit atqꝫ opprimit. Uerumtamen ne te exiſtimari miſerum velis. Hic philoſophia enu merat bona fortune. Boe. collata ratione quorum non debuit ſe eſtimari miſerum ⁊ primo enumerat

Sanctus Thomas. Hyſco. Oblitus. Dolor.

❡ Uerũtamen ne te miſerum exiſtimare velis: an numerum modũq; tue felicitatis oblitus es. Taceo ꝙ deſolatum parente ſummoruꝫ te viroꝝ cura ſuſcepit: delectus in affinitatẽ p̃cipuꝫ ciuitatis. qđ precioſiſſimuꝫ propĩqtatis genus eſt: prius charus ꝙ̃ proximus eẽ cepiſti. Quis nõ te feliciſſimum cuꝫ tanto ſplẽdore ſoceroꝝ: cum cõiugis pudore: cum maſculine quoq; prolis oportunitate predicabit. ❡ Preterco libet eniꝫ preterire cõia: aſſumptas in adoleſcentia negatas ſenibus dignitates: ad ſingularem felicitatis tue cumulum venire delectat. Si quis rerum mortalium fructus vllum beatitudinis pondus habet poterit ne illius memoria lucis quantalibet ingruentium malorum male deleri: Cum duos pariter conſules liberos tuos domo prouehi ſub frequentia patrum: ſub plebis alacritate vidiſti cum eiſdẽ incuria curules incidentibus: tu regie laudis orator ingenij gloriam facundie meruiſti: cum in circo duorum medius conſuluꝫ circumfuſe multitudinis expectationem triumphali largitione ſatiaſti. dediſti vt opinor verba fortune dum te illa demulceret: dum te vt ſcias delitias foueret. Munus quod nulli vnq̃ꝫ priuato commẽdauerat abſtuliſti. Uis ne ergo cum fortuna calculum ponere. Nunc te primum liuenti oculo perſtrinxit: ſi numerũ modũq; letorum triſtiuꝫ ve cõſideres: adhuc te

bonã preterita que ipſuꝫ felicẽ fecerũt. poſtea enumerat in quarta ꝓſa bona que ipſuꝫ in p̄nti felicẽ oſtẽdũt. Primo igit̃ p̄bia deſcribit felicitatẽ ſuã preteritã. Secũdo excludit quãdã obiectionẽ ibi. Quod ſi idcirco. Primo enumerat quedã bona cõia. Scđo magis ſpecialia. Secũda ibi. Preterco libet. Primo dicit. O Boe. ne. i. nõ velis te exiſtimare miſerũ nũquid oblitus es numerũ ꝙ̃ ꝓ ⁊ modũ felicitatis tue taceo. i. ptranſeo ꝙ te deſolatũ. i. priuatũ parẽte. i. patre ⁊ matre cura ſummoꝝ virorũ. i. cõſulum romanorum. te ſuſcepit ⁊ tu delectus. i. de alijs electus in affinitatẽ principiuꝫ ciuitatis cepiſti prius eſſe charus ꝙ̃ proximus quod eſt precioſiſſimũ genus propinquitatis quis non predicabit te feliciſſimũ cum tanto ſplẽdore tuorũ ſocerorũ: cum tanto pudore coniugis. i. vxoris: ⁊ cum oportunitate. i. oportuna felicitate maſculine ꝓlis. q. d. nullus eſt qui non iudicauerit te felicẽ in his. ❡ No. ꝙ triplex eſt genus propinquitatis. Primũ quod contrahitur ex genealogia. ⁊ in tali propinquitate aliquis ſimul efficitur proximus ⁊ charus. nam frater fratri eſt charus ⁊ propinquus. Alia eſt proximitas que cõtrahitur ex matrimonio ⁊ vocatur affinitas ⁊ eſt tali propĩquitate reliquis prius efficitur propinquus ꝙ̃ charus. Tertia ꝓpinquitas ꝯtrahitur ex bonis moribus ⁊ virtutibus: ⁊ hoc eſt precioſiſſimũ genus propinquitatis: ⁊ in tali aliqs prius efficitur charus ꝙ̃ propinqu⁹ ⁊c. Boe. prius factus fuit romanis principibus charus ratione virtutis ꝙ̃ propinquus matrimonio contrahendo cuꝫ eis. ❡ No. ꝙ philoſophia dicit Boetiũ fuiſſe felicem ſplendore ſoceruꝫ in plurali cũ tamẽ nõ habuerit niſi vnũ ſocerũ. Nam ſocer dicitur cuius filiam aliquis duxit ⁊ nõ legitur ꝙ Boetius habuit duas vxores. Ad hoc poteſt dici ꝙ hic accipitur ſocer large: non tm̃ pro parte vxoris: ſed etiaꝫ pro fratre qui large etiã poteſt dici ſocer: ergo dicit p̄r ſoceroꝝ. ❡ No. ꝙ ex tribus philoſophia dixit Boe. felicem fuiſſe: ex honeſtate ſocerorũ: pudore coniugis: ⁊ opportunitate maſculine prolis. i. ſuorum filiorũ. ❡ Preter eo. libet enim preterire cõia. Hic philoſophia enumerat quedaꝫ bona ſpecialia ex quibus Boe. nõ dꝫ ſe exiſtimare miſerũ. ⁊ dicit ego p̄tereo. i. pertranſire volo: qꝛ mihi libet p̄terire cõia ſup. bona ⁊ delectat me venire ad ſpecialẽ cumulũ tue felicitatis. ſ. aſſumptas dignitates in adoleſcentia negatas ſenibus ⁊ ſubdit. Si quis fructus mortaliũ rerũ habet vllũ pondus beatitudinis. i. ſi propter aliquod tpale bonũ homo debet dici felix poterit ne memoria illius lucis. i. tue felicitatis quã iam dicã deleri quãtalibet mole. i. quocũq; pondere ingruentiũ malorũ. q. d. nõ poſſit deleri ⁊ q̃ eſt illa felicitas cũ tu vidiſti liberos tuos. i. filios tuos pariter conſules. i. in conſules electos prouehi. i. duci de domo tua ſub frequẽtia. i. diligentia patrum. ſ. ſeniorũ ⁊ ſub alacritate. i. ſub gaudio plebis: ⁊ tu cũ eiſdẽ filijs tuis incidentibus curules. i. ſedes iudiciari ab orator. i. predicator regie laudis meruiſti gloriam ingenij ⁊ facundie cũ tu medius in circo. i. in circulatione duorũ cõſulũ. ſ. filioꝝ tuorum ſatiaſti expectationẽ circunfuſe multitudinis triũphali largitione. i. victoriali triũphatione: vt ego opinor tu dediſti verba. i. deceptiones fortune cũ illa demulceret dũ te foueret vt ſcias delitias tu obtuliſti munus quod nunq̃ꝫ cõmẽdauerat vlli. i. alicui priuato extraneo. Uis ne cum fortuna ponere calculum. i. computationem nunc ipſa fortuna primum perſtrinxit te oculo

Propinqui.

liuenti.i.inuidioſi:cōſideres numerū ⁊ modū letorū ve pro vel triſtium .i. proſperitatis ⁊ aduerſitatis adhuc nō poſſis te negare felicē. ¶ Nota ꝙ philoſophia per hoc qđ dicit pretereo ⁊ prius dicit taceo: vtit̄ quodā colore rhetorico qui dicit̄ occupatio:⁊ diffinit̄ ſic a Tullio. Occupatio eſt cuȝ dicimus nos preterire aut neſcire:aut nolle dicere illud qđ tamen maxime diximus. ¶ No. ꝙ mos erat romanorum ante triginta annos nulli conferre aliquā dignitatē: niſi propter ſingularē dignitatem vel probitatem.

felicem negare non poſſis. ¶ Quod ſi iccirco ⁊ fortunatum eſſe non eſtimas: quoniaȝ que tunc leta videbantur abierunt. Non eſt quo te miſerum putas. quoniam que nunc meſta creduntur pretereunt. An tu in hanc vite ſcenam nunc primum ſubitus hoſpeſqȝ veniſti: vllam ne humanis rebus in eſſe cōſtantiam reris cum ſepe ipſum hominem velox hora diſſoluat. Nam ⁊ ſi rata eſt fortuitis manendi fides vltimus tamen vite dies mors quedam fortune eſt etiam manentis. Quis ergo referre putas. Tu ne illam moriendo deſeras. An te illa fugiendo deſerat.

Vel propter publice rei euidentē vtilitatem. Boe. autem in adoleſcentia ante triginta ānos electus fuit in cōſulem:⁊ hoc philoſophia vocat felicitatem cōmunē nō ꝙ cōmuniter omnibus hoc cōcederetur. Sed qꝛ non ſolum Boetio:ſed alijs paucis accidit. Refert enī Tullius in lib. de amicitia ꝙ Scipio ante trigita annos bis factus eſt cōſul. Similiter germanicus iuuenis cōſul factus eſt añ triginta annos. ſed ſingularē felicitatē Boe. tāgit dicens: cū duos pariter conſules. ¶ Nota ꝙ ſm Iſidorū in lib. ethimologiarū: curules erant ſedes in quibus magiſtratus ſedentes iura reddebant. Et dicūtur curules a curru:qꝛ tali ſede vtebantur in curru iudices quo vehebantur: vt expediti᷒ populo iudicia redderēt. ¶ Nota ꝙ cōſuetudo erat apud romanos in electione cōſulū habere ſermoneȝ ad populum laudibus regum ⁊ electorū in magiſtratum: ⁊ ſi bene predicauit inde gloriam conſequebatur huiuſmodi ſermonem fecit Boe. in electione ſuorum filiorū in conſules. ⁊ ex inde ſua gloria fuit geminata:⁊ quia conſimilis ſermo conſueuit fieri in triumphis in laudem eorum qui obtinuerant victoriam:ideo huiuſmodi ſermonem vocant triumphalem largitionem. ¶ Nota ꝙ qui bonum aliquod promittit ⁊ non adimplet. ille dat verba ⁊ non rem ⁊ ſic decipit ergo dicit philoſophia dediſti fortune verba.i. deceptiones promittendo ei aliquid boni ꝙ ipſa te ita fouet. ¶ Nota ꝙ calculus in vna ſignificatione eſt paruus lapis qui calcando nos ledit. ⁊ quia talibus lapillis vtebantur antiqui computando:ideo calculare vel calculum ponere ponitur pro computare vel pro rationem ponere:ergo dicit philoſophia. Vis ne ergo cum fortuna calculum ponere:quaſi dicat non debes ſi computabis cum ea ipſa inueniet te multo feliciorē ꝙ miſerum. ¶ Quod ſi idcirco te fortunatum eſſe. ¶ Hic philoſophia excludit quandam obiectionem. poſſet enim aliquis dicere hec predicta bona non faciunt me felicem: quia ſunt tranſitoria:hanc obiectionē excludit philoſophia dicens. Quod pro ſed ſi non eſtimas te fortunatum. ideſt felicem quoniam pro quia illa abierunt que tunc videbantur leta etiam nō debes te eſtimare miſerum quia que nunc creduntur.i. videnẗ meſtas pretereunt. An pro nunquid tu veniſti nunc primū in hanc ſcenam.i. vmbram vite ſubitus.i. improuiſus: qȝ pro ⁊ hoſpes.i. aduena tu ignores que gerantur in hac vita ne pro nunquid reris ideſt opinaris vllam conſtantiam ineſſe humanis rebus cū ipſum hominem ſepe diſſoluat velox hora mortis. Nam ſi fortuitis rebus eſt fides permanendi licet rara:tamen vltimus dies vite eſt quedam mors fortune etiā manentis fortune. quid igitur putas referre ideſt diſtare:ne.i. an tu deſeras illam fortunam moriendo:an pro vel illa te deſerat fugiendo.q.d. nihil refert ꝙtum ad conſtantiam fortune ſiue fortuna hominem deſerat ſiue deſeratur manifeſtum eſt quod permanere non poteſt. ¶ Nota ꝙ in rebus humanis non eſt conſtantia cuius ratio eſt. In iſto quod eſt genitum nulla eſt conſtantia: quia nihil eſt genitum quod non ſit corruptibile ⁊ non permanens. ſed humane ſunt genite ⁊ producte:ergo ⁊c. ¶ Notandum quod non eſt durabilis fortune proſperitas: quia ipſam cito fugat aduerſitas. vnde. Gaufredus in poetria. Omnibus ne crede tuis ſi tempore paruo. Illuxere tibi mox ſuut clauſura ſerenum. Nubila fata diem inducentqȝ crepuſcula noctem ⁊c. propter quod non eſt adhibenda fides rebus fortuitis. ¶ Nota ꝙ philoſophia tangit vnam rationem ꝙ fortuna non ſit conſtans que talis eſt. homo non eſt conſtans ergo nec fortuna antecedens patet:quia hominem ſepe diſſoluit velox hora mortis:conſequentia probatur ex hoc fortuna non habet eſſe niſi circa hominem cum ſit ingentibus a propoſito.ij. Phyſi. ergo dicit philoſophia nihil differt quo ad conſtantiā fortune ſiue fortuna derelinquat hominem fugiendo ſiue homo derelinquat ipſam moriendo: quocūqȝ modo fiet ſemper ipſa eſt inconſtans ⁊ non permanens.

Dare verba

Calculus.

¶ Aſcenſius.

His igit̄ ⁊c. In hac ꝓſa neqȝ in ſententijs neqȝ in verbis multum ambiguitatis eſt. Offendi male ſcriptum liuienti pro liuenti. dicitur enim liueo ſecunde cōiugationis. qđ liuēs nō liuiēs Curulus ⁊ curule per vnū reſcribit̄. corripit enim primā:lȝ a curru deriuet̄. Inueni tamē in quibuſdā currules vicioſe ſcriptum. Sicut circunfuſe multitudinis expectatiōe. cū legendum ſit expectationē. Sed puto additum eſſe triumphali largitione ſatiaſti pro

Nota.

ſermone ſeu contione Boethij: ſed pro largitiõe que fiebat populo aut ad perpetuam rei memoriam aut ad captandam gratiam pro alijs magiſtratibus aut pro eiſdem iterum impetrandis. Solebant enim diſtribuere populo far: aut cicer: aut fabas: aut eiuſmodi qui triumphant quorum largitionem mutatũ dicit Boe. Subtiliter autem per hec Boetius ſuam dignitatem legentibus pro hec proponit.

Metrum tertiũ ſecundi libri.

Cum polo phebus roſeis
quadrigis
Lucem ſpargere cepit:
Pallet albentes hebetata
vultus
Flammis ſtella prementibus.
Cum nemus flatu zephiri tepentis
Uernis irrubuit roſis
Spirat inſanum nebuloſus auſter.
Jam ſpinis abeat decus.
Sepe tranquillo radiat ſereno
Immotis mare fluctibus.
Sepe feruentes aquilo procellas
Uerſo concitat equore.
Rara ſi conſtat ſua forma mundo
Si tantas variat vices.
Crede fortunis hominum caducis:
Bonis crede fugacibus
Conſtat eterna poſitumq; lege eſt
Ut conſtet genitum nihil.

Sanctus Thomas.

Cum polo phebus roſeis quadrigis. Iſtud eſt metrum tertium huius ſecundi. cuius primus verſus dicitur ſaphicus ad inuentore trochaicus a pede predominante. metrum autem ſecundi verſus dicitur glicoaicum ab inuẽtore choriambicum a pede predominante. In hoc ergo metro philoſophia declarat tribus exemplis mutabilitatem mundanorum. Primum exemplum eſt de corporibus celeſtibus tale. Sole lucente in celo obſcuratur lumen aliarum ſtellarum quo ad lumen. quod tamen prius apparebat tempore noctis: ſed ſole nobis lucente non apparet. vnde dicit in littera. Cum phebus. i. ſol ceperit. i. inceperit ſpargere id eſt emittere lucem roſeis quadrigis id eſt roſeo curru ſtella hebetata id eſt obſcurata flammis. i. luminibus ſolis preuenientibus ipſa pallet i. pallida fit ſm̃ albentes vultus. Secundum exemplum eſt in terrenaſcentibus tale. zephiro flante terra ornatur floribus: ſed auſtro flante flores deficiunt. Ecce mutatio in terrenaſcentibus. vnde dicitur in littera cũ id eſt quando nemus irrubuit vernis. i. vernalibus roſis flatum zephiri tepentis id eſt calentis ſi auſter nebuloſus ſpiret id eſt flare inceperit inſanum. i. inſane iam decus roſarum abeat ſpinis id eſt recedat de ſpinis. Tertium exemplum eſt de mari tale. Quando mare non agitatur ventis apparet tranquillum ſed ventis agitatum efficitur tempeſtuoſum. Ecce mutabilitas maris. Unde dicit in littera. Sepe mare radiat id eſt ſplendet tranquillo ſereno id eſt ſerena tranquillitate immotis. i. non motis fluctibus ſepe aquilo. i. ventus ille concitat. i. prouocat feruentes procellas id eſt tempeſtates verſo equore. i. moto mari. Tunc hortatur philoſophia ne credamus bonis fortune dicit. Si mundo conſtat. i. permanet ſua forma rara: vt ex dictis patet: ⁊ ſi mundus variat tantas vices id eſt alternationes: tunc crede caducis. i. tranſitorijs fortunis hominum. i. noli credere: ⁊ loquitur hyronice. debet enim intelligi per contrarium: crede. i. noli credere bonis fugacibus qualia ſunt bona fortune. quod patet ex hoc: quia conſtat id eſt manifeſtum eſt. ⁊ eſt poſitum. i. ſtabilitũ eterna lege id eſt diuina lege: vt nihil genitum conſtat. i. immutabiliter permaneat. ¶ Nota ꝙ poete attribuunt ſoli quadrigam que dicitur a numero quattuor equorum. Poete autem fingunt currum ſolis trahi quattuor equis: propter quattuor diuerſitates ſolis. Nam cum ſol oritur eſt rubeus. hora tertia ſplendens: hora meridiei feruens: ſed hora veſpertina eſt tepens. Lune vero attribuunt bigam: propter duas proprietates lune. nam luna virtualiter eſt frigida ⁊ humida. ¶ Nota circa hoc quod dicit fortuitis bonis. Seneca dicit in lib. de conſolatione filij helye. Nunꝗ̃ ergo fortune credidi que cũ mecũ videretur pacem agere omnia quecunq; in me indulgentiſſime conferebat pecuniam: honores gratiam eo loco poſui. vnde poſſet ſine motu meo repetere interuallum magnum inter me ⁊ ipſam habui. itaq; nec illa abſtulit nec emiſit. Neminem aduerſa fortuna comminuit: niſi quem ſecunda decipit. Fortuna fortes metuit. ignauos exponit: opes auferre poteſt. animam autem ſurripere non poteſt. ¶ Nota ꝙ philoſophia bona fortune appellat caduca: quia dicit Sene. lxvij. epi. Omnia iſta in que caſus dominiũ exercet ſeruilia ſunt ſicut pecunia: honores imbecilla ſunt fluida mortalia ſunt ⁊ poſſeſſiones incerte. ¶ Nota dicit nullum genitum eſſe conſtans dicit. Seneca epiſtola preallegata ſed multo ante. Omnia mortalia minuuntur cadunt deteruntur creſcunt: decreſcunt: exhauriuntur implentur. Itaq; in illis in tam incerta ſorte inequalitas eſt: diuinorum autem vt natura eſt.

Quadrige ſolis.

Biga lune.

Aſcenſius.

Um polo phebus ⁊c. Carminis huius prim⁹ verſiculus eſt ſaphicus conſtans trocheo: ſpondeo: dactilo. trocheo: ⁊ iterum ſpondeo vel trocheo. Dicitur autem ſaphicus a muliere inuentrice que ſapho dicitur. Hendecaſſyllabus .i. vndecim ſyllabarum a numero ipſarum trochaicus a pede predominante. Secundus verſiculus eſt gliconicus ab inuentore. Dactilicus a pede predominante conſtat enim ſpondeo ⁊ duobus dactilis: ſed vltima ſyllaba communis eſt. Nihil autem hic dubitabile occurrit. Caſtigaui tantum mendoſa precipue in fine. Ubi Sene. male allegabatur. vbi etiam conſtat repperi pro conſtet. Nam primo loco legendum eſt conſtat. Sed ſecundo conſtet vel potius perſtet. In principio quoq̄ meminerit grammaticus quadrigas: bigas: trigas ⁊c. in ſingulari apud idoneos non reperiri. Nota.

Proſa quarta ſecundi libri.

Um ego vera inq̄ commemoras. O virtutum omnium nutrix nec inficiari poſſum proſperitatis mee velociſſimū curſum. ſed hoc eſt quod recolentem vehementius coquit. Nam in omni aduerſitate fortune infeliciſſimum genus infortunij eſt fuiſſe felicem. Phi. Sed quod tu inquit falſe opinionis ſuppliciū luis. id rebus iure imputare non poſſis. Nam ſi te hoc inane nomen fortuite felicitatis mouet q̄ plurimis maximiſq; abundes mecum reputes licet. Igitur ſi quid in omni fortune tue cenſu precioſiſſimū poſſidebas id tibi diuinit⁹ illeſū adhuc inuiolatūq; ſeruatur. Poteris ne meliora queq; retinēs de infor-

Um ego vera inq̄ ⁊c. Hec eſt quarta proſa hui⁹ ſecūdi in qua philoſophia probat Boe. nō eſſe conquerendum de fortuna ꝓpter preſentia bona que ipſe dereliquit. Et primo Boe. cōfitetur ſe fuiſſe felicē deplangens preſentē infelicitatē. Secūdo philoſophia oſtēdit ipſum eſſe felicē in preſenti ſtatu ibi. Sed quod. Dicit ergo Boe. o phia nutrix oīum virtutum inq̄ cōmemoras vera nec poſſū inficiari .i. negare velociſſimū curſum .i. recurſum mee proſperitatis. Sed hoc eſt quod coquit .i. anxiat vehementer me recolentem preteritam proſperitatem. nā i omni aduerſitate fortune infeliciſſimum genus infortunij eſt fuiſſe felicem ⁊ iam ſup. nō eſſe. Nō. q̄ philoſophia dicitur nutrix omniū virtutum: quia omnis virtus conſiſtit in medio mediū aūt non attingitur niſi recta ratione ſed recta ratio eſt ſapiētie ⁊ philoſophie. Item cū philoſophia diuidaꝛ in practicā ⁊ ſpeculatiuā ipſa includit prudentiā que eſt recta ratio agibiliū ex .vi. Ethi. prudētia aūt eſt colligata oībus virtutibus. ex eodē ſexto propterea phia dicitur nutrix oīum virtutū. Nō. q̄ recordatio preterite felicitatis coquit hominē. ideo dicit Sen. lxiij. epla. Illud agamus vt iocunda nobis fiat amiſſoꝝ recordatio. Hoc aūt ꝯtingit cum animus preparatus eſt ad amiſſionē eoꝝ. Nota q̄ duplex eſt infortuniū quoddā cōtinuū: aliud interpollatum ſiue diſcontinuum. Primū infortuniū eſt infelix. ſecundū infeliciſſimū. Infortuniū enim continuum ex conſuetudine minus nocet. quia dicit Seneca in lib. de tranquillitate animi. Tolerabilius eſt bona non acquirere q̄ acquiſita amittere. ideoq; letiores videbis quos fortuna nunq̄ reſpexit q̄ quos deſeruit. Item dicit in libro de conſolatione filij helie. Unum habet bonum aſſidua infelicitas q̄ illos indurat quos vexat. Infortuniū autem diſcontinuū eſt cum aliquis mutatur de aduerſitate in proſperitatē: ⁊ iterum de proſperitate in aduerſitatem. ⁊ tale eſt infeliciſſimum genus quia ſepe deijcit hominē in deſperatione. vñ Sal. al's pauper henricus. O bona proſperitas vbi nūc es: nunc mea verſa eſt. In luctum cythara fit lachrymoſa lyra. O mala dulcedo ſubito que ſumpta veneni. Que bona cōpenſas melle a felle graui. Sed q̄d tu inquit. Hic philoſophia oſtēdit Boe. in preſenti eſſe felicē propter multa bona que adhuc poſſidet. Secundo probat felicitatē fortuitā nulli poſſe totaliter euenire. Tertio probat veram felicitatē in bonis fortuitis non conſiſtere. ſecunda ibi. Quis eſt enim. tertia ibi Atq; vt cognoſcas. Primo ponit phia q̄ non debet querulari Boe. de infortunio cū abūdet adhuc pluribus bonis: ⁊ illa bona phia enumerat. ſecūdo ipſa conſolabatur eum ibi. cum igitur. Dicit primo ſic o Boe. tu luis .i. pateris ſuppliciū falſe opinionis .i. illud non poteſt iure imputari rebus. nam ſi mouet te inane nomen fortuite felicitatis licet .i. licitū eſt vt tu putes .i. cōputes mecū q̄ plurimis: q̄ pro q̄ maximis bonis abundes ſi igitur illud bonū tibi ſeruaꝛ diuinitus illeſum q̄ pro ⁊ inuiolatū q̄d tu poſſidebas precioſiſſimū in omni cenſu .i. theſauro tue fortune poteris ne retinens queq̄ meliora iure cauſari. ideſt cōqueri infortunio. q. d. non tunc enumerat bona eius: aut qui pro certe illud precioſiſſimū decus humane generis .i. ſymach⁹ ſocer tuus iſte viget .i. floret icolumis .i. ſan⁹ q̄d inq̄ decus nō ſegnis .i. nō tardus emeres precio vite. q. d. tm̄ diligis eū q̄ vitā tuā pro eo exponeres. Symach⁹ vir tot⁹ fact⁹ ex ſapiētia ⁊ virtutib⁹ ille ſecur⁹ ſuarū ſup. iniuriaꝝ ingemeſcit de tuis iniurijs: viuit vxor tua modeſta ingenio: precellēs pudore pudicitie: ⁊ vt includā breuiter oēs dotes .i. virtutes eius ipſa eſt ſimilis pr̄i ſuo. ſcȝ Symacho: ⁊ ipſa exis eroſa .i. tedioſa hui⁹ vite: tm̄ tibi ſeruat ſpm̄ .i. ipſa tm̄ viuit ꝓpter te eqno .i. i quo vno ego cōceſſerim tuā felicitatē minui ſup. q̄ vxor tua tabeſcit .i. triſtatur lachrymis ⁊ dolore de-

Sanctus Thomas.

Phia.

Infortuniū.

ſiderio tui qd dicā liberos ſup. tuos cōſulares quorū ſpecimē. i. ſimilitudo ingenij paterni. i. tui vel aui ti. i. aui ipſorum. ſcꝫ Symachi q fuit auus ipſoꝝ ex parte mřis elucet vt in id etatis pueri. q. d. liberi tui ſunt ſimiles patri ⁊ auo ipſoꝝ in prudētia inq̄tū etas pmittit. ¶ Notandū ſicut inferius ꝓbabiť ꝙ in reb⁹ fortuitis nō pōt cōſiſtere vera felicitas: ideo illi q adoptiōe taliū rerum felices ſe exiſtimabāt: ⁊ ex amiſſiōe carū infelices falſa opiniōe decipiebanť: ⁊ lꝫ in opiniōe coꝝ ſic eſſet nō tň erat in re. Jō di. pħia ad Boe. Q. d. tu falſe opiniōis ſuppliciū luis id rebus īputare non potes. ¶ Nota ſuppliciū falſe opinionis eſt in re. vñ Sen. xvij. epła. Multis paraſſe diuitias nō fuit finis miſeriarū ſꝫ mutatio diuitiaruꝫ nec ego miror non eñi in reb⁹ eſt vitiū. ſꝫ in aīo ſepius eñi opiniōe q̄ꝫ re laboramus ergo īfortuitū Boe. nō erat īputandū rebus qꝛ nō erat ſꝫ īputandū ſuit falſe opiniōi. ¶ Nota ꝙ pħia oñdit pñtē felicitatē in tribus ꝯſiſtere. ſ. ī amicis: ī vxore pudica ⁊ filioꝝ ſuoꝝ prudētia. Primo eñi ad felicitatē reqrūtur amici. Nā amic⁹ eſt p̄cioſiſſimū genus diuitiarū ex octaua ꝓſa hui⁹ ſcđi. ⁊ Ari. ix. Et hic. Nemo eligit viuere ſine amicis habēs reliqua bona ⁊ ſm Tul. in li. de amicitia. Qui amicitiā tollit de mūdo ſolē tollere videtur: ⁊ Sen. in de remedijs fortuitoꝝ. Nihil eſt peius q̄ꝫ amicos nō habere: ſi amicū pdidiſti aliū q̄re: ⁊ ibi eū queras vbi iuenias: ⁊ quere inter artes liberales īter recta ⁊ honeſta officia quere ī laboribus ad metum iſta res nō queriť. Scđo requiriť ad felicitatē politicā vxor pudica que vera eſt. vñ Sen. in de remedijs fortuitorū Multe inter ꝓbas mřimonialis ordinis ceperūt eſſe exēpla meretriculartū q̄ꝫ multas ex cōiugibus optimis peſſimas videamus ex diligētiſſimis diſſolutiſſimas: ex liberaliſſimis rapaciſſimas: etiam ſi bonaꝫ vxorem habuiſti nō potes affirmare eā eē pmanſurā in illo ꝓpoſito nihil taꝫ mobile nihil tā vagū q̄ꝫ feminarū volūtas. Tertio reqritur ad felicitatē politicā proles: qꝛ ſm Ariſt. primo Ethi. Non omnino felix eſt qui ſpecie turpis eſt: aut ſolitarius aut ꝓle carēs. ¶ No. ſm Hug. ſpecimē eſt pulchritudo vel ſimilitudo vel ſignuꝫ vel ymago vel noticia vel experimentū vel donum operis documentuꝫ: ſed in propoſito accipitur pro ſimilitudine. Jtem ſecundum eundem auitus ta. tum. ab auo habitus vel poſſeſſus vel ad ipſum ptinens: ⁊ ponitur quandoqꝫ pro antiquo. Cum igiť precipua. Hic pħia ex dictis conſolabatur Boe. di. Ex quo hominibus eſt p̄cipua cura. i. maxima cura retinēde vite. i. ſaluāde vite ſit mortalibus. o te felicem ſi te cognoſcas tua bona cui etiam nūc ſuppetunt. i. abundant talia bona que nemo dubitat eſſe chariora ipſa vita quare iam ſicca lachrymas ⁊ noli flere nondū enim oīs fortuna eſt tibi exoſa. i. aduerſa ad vnū i. omnino: nec tibi incubuit. i. inſtetit tēpeſtas. ſ. aduerſitas nimiū valida: qm̄ tenaces anchore. i. amici inſeparabiles herent. i. firmiter manēt: q. ſ. anchore non patiunť tibi abeſſe ſolamen. pñtis tpis: nec ſpē futuri tpis: ⁊ dicit Boe. precor vt hereant. i. maneant ille anchore: qꝛ ipſis manentibus: vt cūqꝫ. i. qualitercunqꝫ res ſe habeant nos enatabimus euadendo aduerſitatē fortune ſed o pħia tu vides q̄ꝫtum decus noſtri ornamenti. i. bonorum exteriorū quibus ornabamur deceſſerit ſubiūgit pħia. Nos ꝓmouimus aliquantulum animū tuum ad conſolationē ſi nondū piget te totius: tue fortis: qꝛ maior pars ſalua tibi manet ſed non poſſum ferre tuas delitias q tam luctuoſus. i. plenus luctu atqꝫ anxius conquerariſ aliquid abeſſe tue beatitudini. i. felicitati. ¶ Nota ꝙ ſicut mors eſt omnium amariſſima quia omnia abſcindit omnia deuorat. Et quia aliqui iudicant ſe non timere mortem ⁊ tň ſm Sen. in de remedijs for

Amicus.

Uxor.
Proles.

tunio iure cauſari. Atqui viget incolumis illud precioſiſſimū humani generis decus. Simachus ſocer: ⁊ quod vite precio nō ſegnis emeres vir totus e ſapiētie ⁊ virtutibus factus ſuaꝝ ſecurus de tuis īgemeſcit iniurijs. Viuit vxor īgenio modeſta pudicitie pudore precellēs. ⁊ vt oēs dotes eius breuiter includaꝫ patri ſimilis. Viuit īquaꝫ: vite tantū: vite huius exoſa: ſpiritū ſeruat. Quo vno felicitatē minui tuaꝫ vel ego ipſa ꝯceſſerim tui deſiderio lachrymis ac dolore tabeſcit. Quid dicaꝫ liberos cōſulares quoꝝ iaꝫ vt in id etatis pueris vel paterni vel auiti ſpecimē elucet ingenij. ¶ Cum ſic igitur precipua in mortalibus vite cura retinende. O te ſi tua bona cognoſcas felicē, cui ſuppetūt etiam nūc q̄ vita nemo dubitat eſſe cariora: quare ſicca iaꝫ lachrymas, nōdū ē ad vnū te oīs exoſa fortūa. Nec tibi nimiuꝫ valida tēpeſtas icubuit. quoniaꝫ tenaces herēt anchore: q̄ nec preſentis ſolamē nec futuri ſpē tēporis abeſſe patiuntur. Boe. Et hereant inq̄ꝫ precor: illis nāqꝫ manētibus: vt cūqꝫ ſe res habeāt hūanc enatabimus ſed q̄ꝫtuꝫ decus ornamētis noſtris deceſſerit vides. Phi. Et illa promouimus inquit aliquantulum: ſi te nonduꝫ totius tue ſortis piget. Sꝫ delitias tuas ferre nō poſſuꝫ q abeſſe aliqd tue beatitudini tam luctuoſus

nitorū ſic vita eſt oīu3 dulciſſima. Oia enī appetūt eſſe ⁊ viuere ideo vnūquodq3 naturaliter nititur ad ſaluandū vitā qua nihil eſt carius ſi ergo Boe. poſſedit bona que cariora ſunt vita nō debuit ſe eſtimare miſerū: ſed magis felicē. ¶ No. ꝙ pħia amicos appellat anchoras: ſicut enī tēpeſtate incūbante per anchorā nauis retinet: ⁊ a periclitatiōe ſaluat ſic imminēte aduerſitate fortune hō fidelibus amicis ne ſuccūbat īfortunio ſubleuat fideles enī amici retinēt hoīe3 impetu fortune agitatū: ne totaliter deijciat a ſua ſtabilitate. ¶ No. ſ3 Aug. ſuppetere eſt ſubminiſtrare vel ſubpabundare ſ3 pigere eſt pigrū eſſe vel penitere vel grauare vel offendere.

atq3 anxius cōquereris. ¶ Quis eſt eni3 ta3 compoſite felicitatis vt non aliqua ex parte cū ſtatus ſui qualitate rixaretur. anxia enim res eſt humanorū cōditio bonoꝝ. ⁊ q̄ vel nunq3 tota proueniat vel nunq3 ꝑpetua ſubſiſtat. huic cēſus exuberat: ſ3 eſt pudori degener ſanguis. Hunc nobilitas notū facit: ſ3 anguſtia rei familiari īcluſus mallet eſſe ignotus. Ille vtroq3 circūfluus vitam celibē deflet. ille nuptijs felix orbus liberis alieno cēſu3 nutrit heredi. Alius prole letatus filij filie ve delictis meſtus illachrimat. Iccirco nemo facile cū fortune ſue conditione concordat. Ineſt eni3 ſingulis quod inexpertus ignoret expertus exhorreat. ¶ Adde ꝙ feliciſſimi cuiuſq3 delicatiſſimus ſenſus eſt: et niſi ad nutum cuncta ſuppetant omnis aduerſitatis inſolens minimis quibuſq3 proſternitur: adeo perexigua ſunt que fortunatiſſimis ſumma3 beatitudinis detrahunt. Quam multos eſſe cōiectas qui ſeſe celo proximos arbitrantur ſi de fortune tue reliquijs pars eis minima contingat. Hic ipſe locus quē tu exiliu3 vocas īcolētibus patria eſt. Adeo nihil eſt miſerum niſi cū tu putes. Cōtraq3 beata ſors eſt omnis equanimitate tolerantis. Quis ē ille

¶ Quis eſt enī ta3 compoſite felicitatis. Hic pħia ꝓbat felicitatē nulli poſſe totaliter euenire. Scđo oñdit ꝙ qñ aliqs eſt facilior tāto leuior aduerſitate ꝓſternit. Tertio cōcludit ex his felicitatē fortuitā amarā eſſe ⁊ miſerā. Quarto inuehit ꝯtra hoīes ſcđa ibi. Adde ꝙ feliciſſimi. tertia ibi q3 multis. q̄rta ibi. Quid igit o mortales prio dic. Quis eſt hō tā cōpoſite felicitatis. i. tā coploſe felix. vt nō rixaretur. i. diſcordaret ex aliqua parte cu3 qualitate. i. cū diſpoſitiōe ſui ſtat⁹. i. ſue fortune. q. d. nullus eſt ita felix q2 cōditio. i. ſtat⁹ humanoꝝ bonoꝝ eſt anxia res. i. miſera res q̄ nūq3 hoī tota ꝓueniat vel nūq3 ꝑpetua tota ſubſiſtat. Tūc declarat ꝙ non tota ꝓueniat homini q2 huic. i. alicui homini exuberat ſenſus. i. abūdat pecunia. ſ3 aliud ſibi deficit q2 degener ſanguis. i. ignobilitas eſt ſibi pudori hūc id eſt aliū hoīem nobilitas facit notū: ſed ipſe incluſus anguſtia rei familiaris. i. paupertatis mallet. i. magis vellet eē ignot⁹: ille. i. alter hō circūfluus. i. circūdatus vtroq3. i. tā diuitijs q3 nobilitate ipſe deflet celibē vitā. i. caſtā vitā: q2 nō pōt forſan ducere vxorē. Ille. i. alter felix nuptijs. ſ. habendo vxorem orb⁹. i. carēs liberis. i. pueris ipſe nutrit. i. cōgregat ſenſu3 alieno hřdi. Alius aūt letat⁹ ꝓle ipſe meſtus illachrymat. i. īgemeſcit delictis. i. ꝑ criminibus filij vel filie ſue. Iccirco nemo facile ꝯcordat cū ꝯditione ſue fortune. Ineſt enī ſingl'is ſup. hoīb⁹ aliqđ qđ ipſe inexptus ignoret vel exptus. ⁊ ipſum exhorreat. ⁊ ſic rixat cū qualitate ſui ſtatus. ¶ No. ꝙ nō ē hō tā felix qn inueniat aliquē cōditionē in ſe q3 vellet nō hře ꝑ qđ miſera ē cōditio humanorū bonorum: q2 nunq3 hoī tota ꝓuenit: q2 aliqs cōtēnere oīa pōt ſ3 oīa hře nemo pōt. ⁊ elicit vna rō ex lřa Illi ꝯditio humanoꝝ bonoꝝ non tota ꝓuenit cui ſuus ſtatus in aliquo diſplicet: ſed nullus inuenit tam felix cui ſtatus nō diſpliceat in aliquo ſicut declarat in lřa ergo ⁊c. ¶ Item ſanguis ſeruilis ꝯditionis dicitur degener: q2 hoīes naturalr liberi ſunt ſed ſeruitutē degenerant a natura. ¶ No. ꝙ vita caſta dicit vita celebs quaſi celeſtis. q2 in carnē viuere preter carnē eſt vita celeſtis ⁊ angelica. ¶ Not. ſecundum Hugui. illachrymari ē int⁹ lachrymari: vel cū dolore lachrymari ⁊ eſt deponētis gñis: ſ3 ſm antiquos inueniatur neutralis generis ⁊ ſic ponit Boe. hic in neutrali gñe meſtus illachrymat. Adde quod feliciſſimi cuiuſq3. Hic oñdit pħia. ꝙ homo magis felix leuiori aduerſitate perſternit cū hoc cōparando Boe. ad alios ⁊ dicit. Adde predictis ꝙ ſenſus cuiuſlibet hoīs feliciſſimi. i. fortunatiſſimi eſt delicatiſſim⁹. i. impatiētiſſim⁹: niſi ad nutū ſuū cuncta ſuppetāt. i. abūdēt ipſe erit inſolēs. i. īpatiēs oīs aduerſitatis ⁊ ꝓſternit a ſua felicitate qbuſq3 minimis aduerſitatibus: adeo per exigua ſunt. i. valde exigua q fortunatiſſimis detrahūt. i. auferūt ſummā. i. ꝑfectionē beatitudinis. O Boe. q3 multos eſſe ꝯiectas. i. opinaris que ſeſe arbitrent ꝓximos eſſe celo. i. deo ſi eis ꝯtingat minima pars de reliquijs. i. de pauculis reliquijs tue fortune. Hic locus q3 tu vocas exiliū eſt patria incolentibus. i. habitantibus ⁊ ita eorum iudicio ſpeciat ad felicitatem vniuerſaliter. ergo de rebus fortuitis concludit. Adeo nihil eſt miſerum niſi cū tu putes. i. niſi reputatione animi tui exiſtimes q3 ꝑ ⁊ cōtra. i. per contrarium omnis ſors eſt bea

ta equanimitate.i.patientia animi tolerantis:quis eſt ille tā felix que cū dederit manus impatiētie.i. cū fuerit factus impatiens qn ipſe nō optet mutare ſtatū ſuū.q.d.nullus eſt tā felix. ¶ No.ꝙ forſan aliqs diceret nulli homini placet ſtatus ſuus ſi deeſt ſibi magnū fortuitū ⁊ defectus modici boni nō impedit cōplacētiā ſtatꝰ qn homo totaliter ſit felix hoc excludit pħia dicēs. Quāto aliquis eſt felicior tanto eſt delicatior ⁊ quāto delicator tāto magis grauaſ ex defectu modici boni ⁊ ſic feliciſſimis detrahit cōplemētū beatitudinis. ¶ Notandūʒ ꝙ vna ⁊ eadē res eſt quā vnus iudicat ſpectare ad miſeriam alius iudicat ſpectare ad felicitatem: ergo dicit pħia. Locus quē tu exiliū vocas incolētibus eſt patria. ¶ Notandū eſt q̄ꝫ tūcunqꝫ homo ſit abundās rebus fortuitis ſi aliqd diſplicet ſibi in ſtatu ſuo ipſe optat ſtatū ſuū mutari cōmendādo ſtatū alterius: vnde miles emeritus laudat ſtatū mercatoris ecōtra mercator expertus pericula marina laudat militiā. Similiter legiſperiti laudant agricolas ⁊ agricole vrbanos. Simile exēplū patet in Boe. de ſcho.diſcipu.de filio inconſtantie qui habens diſplicēt iam vnius ſtatꝰ ſemp aliū ⁊ aliuʒ aſſumpſit. ¶ Not. ꝙ dicit nihil eſt miſerū niſi cū putes vnde dicit Sene.ix.epiſtola. Miſer eſt q ſe beatū nō iudicat. licet mūdo imperet nō eſt beatus qui ſe beatum nō eſſe putat. ¶ Quā multis amaritudinibus. Hic philoſophia oſtēdit fortuitā felicitatē eſſe amarā ⁊ miſerā dicēs. Quā multis amaritudinibus dulcedo humane felicitatis eſt reſperſa.i.permixta:que etiā ſi videatur iocūda homini frueti: tñ nō pōt retineri quominꝰ prout homo habeat eā cū velit.ideſt non pōt retineri ad volūtatē hoīs ⁊ liquet.i.manifeſtū eſt q̄ꝫ miſeria ſit beatitudo rerū mortaliū que nec ꝑpetua perdurat apud equanimos.i. apud cōſtantes vel patiētes:nec ipſa tota.i.ſimul delectat anxios.i.miſeros. No.ꝙ felicitas ⁊ dulcedo humana nō eſt ſine amaritudine:ꝙ dicit beatus. Bernā. Nunq̄ꝫ in honore ſine labore nunq̄ꝫ in ꝑlatione ſine tribulatiōe:⁊ nunq̄ꝫ in ſublimitate ſine vanitate qs eſſe pōt. Itē Alanus in anticlaudiano dicit. Sed nihil inuenio qđ in omni tpe beate viuat:quin multas nobis deferre querelas poſſit:ſi noſtrā velit accuſare mineruā. Quid igiť o mortales. Hic pħia inuehitur cōtra homines ⁊ dicit ſic. O mortales quare petitis i.queritis extra.i.in rebꝰ exterioribus felicitatē poſitā intra vos error ⁊ inſcitia.i. ignorātia confundit vos:oſtēdā tibi breuiter cardinē.i.radicē ſumme felicitatis. Eſt ne aliqđ tibi ꝑcioſius te ipſo nihil inqes. Si igitur fueris cōpos tui per trāquillitatē at tu poſſidebis qđ nunq̄ꝫ amittere velis.ſ. delectationē in operatione ꝑfecte virtutis nec fortuna poterit tibi auferre. ¶ Nota ꝙ duplex eſt beatitudo perfecta ⁊ imꝑfecta. Perfecta beatitudo habere poſt hāc vitā:⁊ eſt vita eterna de qua loquiť beatus Iob.di. Hec eſt vita eterna vt cognoſcāt te ſolū verū deum ⁊ quem miſiſti Ieſum xp̄m. Alia eſt beatitudo imꝑfecta que poteſt eſſe in preſenti vita quā pħi poſuerūt ꝯſiſtere in operatione optime virtutis.vnde radix talis eſt trāquillitas animi ex moderatiōe:⁊ ſedatiōe paſſionū per habitū virtutis. per talē autē tranquillitatē homo efficiť ſui cōpos vt nō ſubiciaſ paſſionibus. Iſta autē tranquillitas non eſt querēda in rebꝰ exterioribus ſed ſolū habet eſſe in aīo hoīs.de qua beatitudine ⁊ trāquillitate hic loquitur pħia di. Quid igitur o mortales ⁊c. Sen̄.loquēs de eadē felicitate.ix. ep̄ſa di. Summū bonū extrinſecus inſtrumēta non querit domi colitur ex ſe totū eſt:incipit eſſe fortune ſubiectū ſi quā partem ſibi foris querit. Item Sen̄.xiiij.epi.di. Felicitatis auiditas tuta eſt:que ſit aūt vnde proueniat queris ex bona cōſciētia ex honeſtis cōſilijs:ex rectis actionibus:ex cōtentu fortuitorū.et.xxxi.epi. dicit. Illud bonū eſt querendū qđ non fiat indies deterius.quid eſt hoc animus.ſed hic rectus bonus magnus quid aliud voces hūc animum q̄ꝫ deū in corpore humano hoſpitatū.⁊.xli.epiſt.di. Lauda bonum in homine qđ eripi non poteſt qđ eſt propriū hominis queris qđ ſit illud animus ⁊ ratio ꝑfecta:rōnale nāqꝫ animal eſt homo. ¶ Atqꝫ vt agnoſcas. Hic pħia probat verā felicitatē non poſſe cōſiſtere in rebus fortuitis tribus rationibus: ſecundā ponit ibi. Ad hec.tertiā ibi. Et quoniā prima ratio talis eſt. In illo non cōſiſtit felicitas hominis quod pōt auferri ab homine ſed bona fortuita ſunt hmōi ergo ⁊c. Maior eſt nota qꝛ ſummū bonū eſt propriū hoīs:bonū autē quod auferri pōt non eſt ſummū bonum.qꝛ illud qđ auferri non pōt melius eſt eo ꝙ auferri poteſt. Minor patet bona fortuita poſſunt auferri cum ſint mutabilia. vnde dicit in littera. Ut agnoſcas beatitudinem non poſſe conſtare in rebus fortuitis ſic collige per tales rationes.

tam felix q̄ cū dederit impatiētie manus ſtatū ſuū mutare nō optet. ¶ Quā multis amaritudinibus humane felicitatis dulcedo reſperſa eſt: quaſi etiam frueti eſſe iocūda videatur tamē quominus cuʒ velit abeat retineri non poſſit. Liquet igitur q̄ꝫ ſit mortalium rerum miſera beatitudo. que nec apud equanimos perpetua perdurat nec anxios tota delectat. ¶ Quid igitur o mortales extra petitis īra vos poſitam felicitatem error vos inſcitiaqꝫ cōfundit. Oſtendaʒ tibi breuiter ſumme cardineʒ felicitatis. Eſt ne aliquid tibi teipſo precioſius? nihil inquies. Igitur ſicut compos fueris poſſidebis quod nec tu amittere vnq̄ꝫ velis: nec fortuna poſſit auferre. ¶ Atqꝫ vt agnoſcas in his fortuitis rebus beatitudinē conſtare non poſſe: ſic collige. Si beatitudo eſt ſummū nature bonū ratione degētis nec

Miſerum.

Alanus

Beatitudo.

Si beatitudo eſt ſummum bonum nature degentis ratione ideſt nature rationalis nec illud eſt ſummum bonum quod vllo modo poteſt eripi ideſt auferri: q2 illud bonum quod nequeat ideſt non poteſt auferri hoc precellit: ideſt melius eſt ⁊ dignius eo quod poteſt auferri: ex quo manifeſtum eſt quod mutabilitas fortune non poſſit aſpirare. ideſt accedere ad beatitudinem accipiendam. ❡ No. ꝙ beatitudo eſt ſummum bonum. quia in. iij. huius ſecunda proſa dicitur ꝙ beatitudo eſt ſtatus perfectus aggregatione omnium bonorum: ⁊ beatitudo eſt ſummum bonum nature degentis. ideſt viuentis ratione: ideſt nature rationalis ſicut homis quia omnium genus viuit arte ⁊ ratione ex proemio methaphiſi. Nullū enim aliorum animaliuꝫ eſt felix. ⁊. x. Ethi. Bruta enim animantia nemo felicitabit primo Ethi. ⁊ talis beatitudo non conſiſtit in bonis exterioribus: ſed in actu ſapiētie: quia dicit in libr. Poli. Teſtis mihi eſt deus ꝙ in bonis exterioribus non conſiſtit ſummum bonum ⁊ idem in eiſdem. Nos ſumus felices vt dij. dij autem non ſunt felices bonis exterioribus: ergo nec homines. Not. licet in bonis exterioribus: fortuitis non conſiſtat felicitas formaliter ⁊ eſſentialiter tamen felicitas cōſiſtit in eis organice quia deſeruiūt ad felicitatem veram. ſine enim rebus exterioribus quarū fortuna domina eſt non contingit eē felicem ſup. organice ex lib. de bona fortuna ex. x. Ethic. Opus eſt exteriori ꝓſperitate omni enti. Natura eniꝫ per ſe non eſt ſufficiens ad ſpeculandum: ſed oportet cibum potum ⁊ reliquūꝫ famulatū preexiſtere. ❡ Ad hec queꝫ caduca iſta felicitas vehit: Hic philoſophia ponit ſecundam rationem que talis eſt. Ille qui felix eſt fortuita felicitate: aut ſit eam mutabilem eſſe aut neſcit ſi neſcit eſt ignorans ⁊ per conſequens eſt infelix: ſi ſcit eam mutabilem eſſe neceſſe eſt ꝙ timeat ne eam amittat cui autem ineſt continuus timor felix eſſe non poteſt.

illud eſt ſummū bonum, quod eripi vllo modo pōt quoniaꝫ precellit id, quod nequeat auferri manifeſtum eſt ꝙ ad beatitudinē ꝑcipiēdaꝫ fortune inſtabilitas aſpirare non poſſit. ❡ Ad hec quē caduca iſta felicitas vehit: vel ſcit eaꝫ vel neſcit eē mutabilē. ſi neſcit quenā beata ſors eſſe pōt ignorantie cecitatis? Si ſcit metuat neceſſe eſt ne amittat qđ admitti poſſe nō dubitat: quare cōtinuus timor non ſinit eſſe felicē: an vel ſi amiſerit negligenduꝫ putat. Sic quoqꝫ perexile bonū eſt qđ equo animo feratur amiſſuꝫ. Et quoniaꝫ tu idē es cui ꝑſuaſuꝫ eſſe atqꝫ inſitū per multis demōſtratiōibus ſcio mētes hoīum nullo mō eſſe mortales. Cūqꝫ clarū ſit fortuitam felicitatē corporis morte finiri dubitari neqt ſi hec afferre beatitudinē pōt quin omne mortalium genus in miſeriam mortis fine labatur. Qđ ſi multos ſcimus non morte ſolum verumetiam doloribus ſupplicijſqꝫ beatitudinis fructuꝫ queſiſſe quonammodo preſens vita facere beatos poteſt: que miſeros tranſacta non efficit?

Unde dicit in littera ſic. Ad hec ſcilicet predicta addam aliam rationem homo quem vehit ideſt ducit iſta caduca ideſt fortuita felicitas. vel ſcit eam eſſe mutabilem vel neſcit quenam ſors beata ideſt felicitas beata poteſt eſſe cecitati ignorantie quaſi. d. nulla ſi ſcit eam eſſe mutabilem neceſſe eſt vt metuat ne admittat illud quod non dubitat poſſe amitti: quare continuus timor non ſinat ipſum eſſe felicem. Et forſan diceres homo non timet amiſſionem fortune. quia non curat vtruꝫ eam amittat vel nō. hoc excludens philoſophia dicit. Si amiſerit bonum fortuitum ⁊ putat illud negligendum ideſt non curandum tunc illud bonum erit valde exile quod amiſſum feratur equo animo: ideſt equali animo ſicut conſeruatum ⁊ per conſequens illud non eſt ſummum bonum. ❡ Nota ex tertio huius proſa nona. vera ⁊ perfecta felicitas facit hominem potentem reuerendum celebrem ⁊ letum: ergo vera felicitas excludit timorem ⁊ per conſequens continuus timor qui excludit leticiam non ſinit eſſe felicem. Unde Seneca nona epiſtola. Ille beatiſſimus eſt ⁊ ſecurus ſui poſſeſſor qui craſtinum diem ſine ſollicitudine expectat. ❡ Item nota ex quo felicitas conſiſtit in ſpeculatione dei ⁊ ſubſtantiarum ſeparatarum ipſa excludit cecitatem ignorantie: in qua ignorantia felicitas eſſe non poteſt. Et quoniam tu idem es. Hic philoſophia ponit tertiam rationem que talis eſt. Si beatitudo conſiſteret in rebus fortuitis cum bona fortuita finiuntur morte hominis ſequitur quod omnis homo morte fieret miſer. quod non eſt verum: quia multi per mortem conſequuti ſunt felicitatem ſicut martyres: ⁊ alij ſancti qui perpeſſi ſunt maxima tormenta vt conſequerentur beatitudinē in anima. Dicit ergo ſic in littera. Quoniam tu ideꝫ es ſupple homo cui ego ſcio eſſe perſuaſum per multis: ideſt valde multis demonſtrationibus mentes: ideſt animas hominum nullo modo eſſe mortales ⁊ cum ſit clarum ideſt manifeſtum fortuitam felicitatem finiri ideſt terminari morte corporum ſupple hominis nequit: ideſt non poteſt dubitari ſi hec fortuita felicitas pōt afferre, i. dare beatitudinē quin omne genus mortaliuꝫ, ideſt hominū labatur

in miſeriam in fine mortis: ſed ſi ſcimus multos .ſ. ſanctos queſiſſe fructum beatitudinis non morte
ſolum verumetiam doloribus ⁊ ſupplicijs quodammō.i.per quem modum.preſens vita ſup.bonis for
tuitis ornata poteſt facere beatos:que vita tranſacta.i.terminata non efficit miſeros.q.dicat nullo mo
do. ¶ Nota cu ius preſentia eſt cauſa felicitatis eius abſentia eſt cauſa miſerie ⁊ infelicitatis ⁊ hoc cla
riſſime poterit apparere ex iſto ſimili: ſicut enim nauta per ſui preſentiam eſt cauſa felicitatis nauis: ſic
eius abſentia eſt cauſa periclitationis eius ex.ij.phi. Si.ergo bona fortuita per ſui preſentiam eſſent cā
beatitudinis per ſui abſentiam eſſent cauſa miſerie. Cum autem in morte hominis bona fortuita relin
Ma rõnalis quunt hominem fugiendo ⁊ homo relinquat ea moriendo omnis homo poſt mortem eſſet miſer ⁊ infe
lix quod falſum eſt. Nam multi poſt mortem conſequuntur beatitudinē. Et quia forſan aliquis diceret
mortuo homine moritur ⁊ anima eius:⁊ ſic homo poſt mortem nullam conſequitur beatitudinem hoc
excludens philoſophia dicit ad Boe. Tu es idem ille cui perſuaſum eſt multis demonſtrationibus ani
mas hominum eſſe immortales. ¶ Nota ꝙ omnes leges in hoc conueniunt ꝙ anima intellectiua ho-
minis ſit immortalis ſeparatur enim ab alijs ſicut perpetuum a corruptibili:⁊ ex.ij. de anima.⁊ hoc eſt
rationabile:q2 anima intellectiua cum ſit immaterialis non eſt educta de potētia materie ſed ab extra.
ſcilicet a deo. Ipſa enim ſecundum beatum Augu. creando infunditur ⁊ infundendo creatur propter
quod cum abſciſio materie ſit cauſa perpetuitatis per commentatorē primo celi ⁊ mundi anima intel-
lectiua immaterialis exiſtens ipſa eſt immortalis.

¶ Aſcenſius.

Nota Cum ego ⁊c. Hec proſa ſane multa eruditionis plena habet. hec multa expoſitione indiget.
Sunt tamen grammaticis annotanda. Primo illud. Sed quod inquit:ſic conſtrues. Sed
tu non poſſis iure imputare rebus id quod tu luis.i. pateris ſupplicium.i. tanq̄ ſupplicium
falſe opinionis .i. propter falſam opinionem indutum: vel lege vt quidam Supplicio falce
opinionis. Secundo ſcias vitioſe poſitum eſſe q̄ particulam cum ſuperlatiuo in eo ſignificatu in quo
poni videtur in textu vbi dicitur q̄ plurimis maximiſq3 ⁊c. Accipitur enim q̄ pro l3 q̄tum:⁊ ſic vult
poſitiuum non ſuperlatiuū: vt ſic reputes mecum q̄ magnis ⁊ .i. q̄tum magnis ⁊ q̄ multis.i. q̄tum
multis abundes. Poſſet tamen ſaluari congruitas ſi ſic ordinetur. Reputes.i.cenſeas mecum ꝙ ſup.
abundes adhuc q̄ plurimis.i.valde multis:⁊ q̄ maximis.i.valde magnis: ſed prior ſententia melius
contexitur. Tertio ſcies vitioſe dixi ſm Laurentiū:meliora queq3.dicendu3 eſt optima queq3: ſed Boe
tius non omnem elegantiam obſeruat. Quod dico non vt aucthorem reprehendam:ſed vt memorem
faciam lectorem ne pro lege habeat quecunq3 ab eo dicta ſunt precipue in genere dicendi. Quarto
vbi dicitur patri ſimilis ſcies precipi a peritioribus grammaticis hoc adiectiuum ſimilis: tunc datiuo
iungi quando qualitatem exteriorem reſpicit tunc autem genitiuo quando mores:q2 ergo hic de mori-
bus loquitur.dixiſſet potius patris ſimilis:quod tamen hoc loco prudenter ⁊ non vitioſe cauit.quia mi
Similis nimus ſibilus fuiſſet patris ſimilis:ad quem vitandum dixit Virgil. Immitis achilli ⁊ infelicis vlixi:in
genitiuo dulcius:ergo dixi patri ſimilis.non tamen dixiſſe recte tibi ſimilis. ſed tui in ea ſignificatiōe.
Exoſus Quinto ſcias oſum ⁊ exoſum ſepe accuſatiuo iungi non tamen vitioſe dixit Boe. que vite huius exo-
ſa. Vtrunq3 enim recte dicitur ⁊ vitam exoſa ⁊ vite. Sexto ſcies optime dictum tui deſiderio. vbi
Tui non recte diceretur tuo:quia capitur paſſiue. Senſus enim eſt deſiderio tui ideſt quo tu ab ea deſidera
ris. Sed deſiderio tuo eſt quo tu deſideras. Septimo ſcies latine dictum vt in id etatis pueris. Solet
Vt enim vt eleganter capi pro eo quod eſt ſm quemadmodum eſt ſi dicam tu loqueris bene vt gallus ideſt
ſm ꝙ gallus ſolet loqui ita hic. Specimen ideſt decus aui ingenij elucet pueris vt in id etatis: ideſt
Celebs. ſm quod in ea etate ſolet pueris elucere. Ornatius etiam dixit cura vite retinende:q̄ ſi dixiſſet cura re
tinendi vitam. Quia gerundia nomina pulchre ponuntur pro gerundijs. Octauo ſcies: celibem dici
non eum tantum qui caſte viuit. ſed omnem extra legitimum matrimonium viuentem etiam ſi luxurio-
Quiſq3. ſiſſimus ſit:vnde celibatus eſt ſtatus extra connubium viuentium ſiue caſte ſiue incaſte. Aucthor eſt val
la multiq3 alij. Aduerte autem diſerte dictum feliciſſimi cuiuſq3 delicatiſſimus ſenſus eſt. quia quiſq3
tam in obliquo q̄ in recto:⁊ tam in eodem caſu poſitum q̄ in alio ſuperlatiuum efflagitat. Nec minus
docte dictum eſt q̄ multos eſſe coniectas: quia q̄ vallet q̄tum quod poſitiuum vult. Item vbi dici-
tur hic ipſe locus quam tu exilium vocas elegantius diceretur quod exilium vocas ſublato pronomi-
ne tu. Vtroq3 tamen modo grammatica conſtat eo ꝙ exilium appellatiuum eſt. Nono q̄tum ad ſen-
tentiam aduerte hanc materiam pulchre haberi in principio ſermonum Horatij.videatur ibi quia ſu-
perfluum eſſet hic ponere:niſi forte ſint qui eos non habeant.quibus ſufficiant verſiculi. Qui ſit mece-
Lachrīmo. nas vt nemo quem ſibi ſortem. Seu ratio dederit ſeu ſors obiecerit illa. Contentus viuat laudet diuer-
ſa ſequentes ⁊c. Decimo ſcies.lachrymo apud Terentiu3 ⁊ apud Ciceronem in de ſomno Scipionis
Quominus abea.. ⁊ alibi reperiri ne obſoletum putes. Vnde ſcies locum eſſe a commentario habeat pro abeat ⁊ ita ma-
le expoſitu3 eſſe que minus pro vt:lege ergo ſic.tamen quominus cum velit abeat retineri non poſſit. Et
exponens ordina ſic.tamen fortuna non poſſit retineri quominus.i.vt non abeat.i.recedat.dum .i. quā
do velit. Nec ipſa tota.ideſt ex omni parte delectat anxios: quia vt dicit Horatius. Nihil eſt ex omni
parte beatum:quod ab Horatio Alanus ſumpſit ſicut alia plura. Quia autem Alanus hic adducitur
Adhec. quem conſtat multo poſt beatum Thomam fuiſſe certum eſt eos commentarios non eſſe ſancti Tho-
me:ſaltem totos. Adhec que3 caduca. Adhec ideſt inſuper preterea:ſed vſitatus eſt in ſingulari ad hoc:
pro eo quod eſt preterea:vt apud Saluſtium Cognoueram paruis copijs bella geſta cum opulentis re
gibus. Ad hoc ſepe fortune moleſtiam toleraſſe: facundia grecos ſcientia belli gallos ante romanos
fuiſſe Cetera omnia nota puto.

Quiſquis volet perennē. Hic incipit quartum metrū huius ſecundi quod dicitur metrū anacreontium ab inuētore iambicū a pede predominā̄te. dimetrū a numero pedū catbalecticu3: quia deeſt vna ſyllaba ad completorium metri huic metro adiungit metrum pherecratium ſic dictum ab inuentore de quo ſuperius dictū eſt. In hoc ergo philoſophia cōmendauit vitam mediocrē per talem metaphorā. Edificiū cōſtructum in loco minus alto vigetur tempeſtatibus ventoꝝ ⁊ fundatum in loco arenoſo defluit: ſed fundatum in loco humili ⁊ ſaxoſo vtrūq; vitat incōmodum. Sic vita preciens nimium eleuata proſperitate vel nimium depreſſa aduerſitate frequenter euentu inopinato calamitatibus defluit: mediocris autē ſecura pmanet. dicit ergo in littera. Quiſquis homo cautus volet ponere ſedem perennē idest firmam manſionē ⁊ ipſa ſtabilis exiſtens nec velit ſterni. i. deyci ſonoris flatibus euri illius venti: ⁊ quiſquis curat ſpernere pontum minantem fluctibus. i. mare fluctuans ille vitet ⁊ cacumen. i. ſummitatem alti montis ⁊ vitet arenas bibulas. i. ſiccas. Tūc aſſignat cauſam quare debeat vitari in edificando cacumen alti montis: quia illud ſcilicet cacumen alti montis vrget. i. flando premit auſter proteruus. i. ventus impetuoſus tūc aſſignat cauſam quare debeāt vitari arene quia he ſcilicet arene ſolute. i. diſiuncte per ſiccitatem recuſant ferre idest nolunt portare pendulum pondus. i. labile vel pendens pondus. Tu ergo fugiens periculoſam ſortem euentum amene ſedis. i. amene manſionis ⁊ certus exiſtens memento figere. i. ſtabilire domum tuam. i. humili ſaxo. i. depreſſo lapide Quis ventus miſcens equora. i. voluens maria tonet. i. ſeuiat ruinis. i. flatibus ruinoſis: tu felix conditus robore. i. firmitate quieti valli. i. munitionis: tu ſerenus. i. tranquillus: duces. i. ages euum. i. vitam tuam: ridens. i. deridens ⁊ pro nihilo habens iras. i. perſecutiones etheris. i. aeris vel venti ſeuientis. ¶ Nota ꝙ omnis virtus ſuperfluitate corrumpitur: cum virtus conſiſtat in medio. Eſt enim virtus electiuus habitus imediate cōſiſtens recta ratiōe determinatus: ideo omnis ſuperfluitas tanꝙ vitioſa vitāda eſt. Philoſophia ergo docet vitare ſuperfluā ꝓſperitatē quā deſignat p cacumē alti montis que proſperitas plerumq3 impugnatur inuidia ⁊ potentia magnatum que per ventum impellentem deſignatur Docet etiam vitare nimiam paupertatem quam deſignat bibula arena que paupertas recuſat ferre indigentiam neceſſariorum que per pondus pendulum deſignatur indigentia enim grauat hominem ad modum penduli ponderis. ¶ No. ſecuritas ſm Tul. in rethorica ſua eſt virtus incommoditates imminentes ⁊ inchoacte rei affines non formidans: que ſecuritas maxime appetenda eſt: propter quod philoſophia docet appetere vitam mediocrem que reddit hominem ſecurum ſm illud poeticū. Medio tutiſſimus ibis. ⁊ Cato. Tuta mage eſt puppis modico que flumine fertur. Quam vitam mediocrē deſignat per humile ſaxū: in quo edificiū impetu venti nō deyicitur. nec inundationibus tanꝙ bibula arena diſſoluit. ¶ Nota ꝙ duplex eſt paupertas: volūtaria ⁊ leta alia inuoluntaria ⁊ triſtis. Prima paupertas eſt appetenda ſecunda fugiēda. De prima loquitur Sene. ij. epi. Honeſta res eſt leta paupertas. Paupertas enim expetita ſecura eſt. Et. xviij. epl. O lucille incipe cum paupertate habere cōmertium gaude contemnere opes nemo alias eſt deo dignus ꝙ quis opes contempſerit. Secunda paupertas ſcilicet inuoluntaria ⁊ triſtis fugienda eſt: quia mortalis eſt ⁊ ratione triſtitie ſtupefacit ⁊ corrumpit naturam.

Sanctus Thomas.

Metrum quartū ſecundi libri.

Quiſquis volet perennem.
Cautus ponere ſedem.
Stabiliſq3 nec ſonoris
Sterni flatibus euri.
Et fluctibus minantē. Curat ſpernere pōtū
Montis cacumē alti. Bibuli domū memēto
Bibulas vitet arenas. Certus figere ſaxo.
Illud proteruꝰ auſter. Quāuis tonet ruinis.
Totis viribus vrget. Miſcēs equora vētꝰ.
Hę pendulum ſolute. Tu conditus quieti
Pōdus ferre recuſāt Felix robore valli.
Fugiens periculoſa3. Duces ſerenus euū:
Sortē ſedis amene Ridens etheris iras.

Aſcenſius.

Quiſquis volet perennem ⁊c. Verſus hic eſt dicolos diſtrophos. idest duorum generū a ſecundo ad primam reuertens. Cuius primum genus dicitur anacreontium. Perennis ⁊ hoc perenne eſt res durans totum annum. Et quia annus in ſe reddit ſolet perenne vocari quod perpetuū eſt dicit etiā perēnis in ſecūda declinatione maxime apud antiquos Manet autē mediocritatem ſeruandam: vt Ouidius dicens. Medio tutiſſimus ibis. Alta enim petunt venti. vt dicit ibidem. Ouidius perflant altiſſima venti. arena aūt ſtabile ſolū non prebet. dicente ſaluatore Math. vij. Similis erit viro ſtulto qui edificauit domū ſuam ſuper arenā ⁊c. Arene dicuntur bibule: q3 bibunt aquam fere inſatiabiliter. Quāuis tonet ruinis poteſt exponi ꝙuis. i. ꝙtūuis ſeu ꝙcunq; ventus miſcens equora ruinis tonet tu conditus quieti. i. ad quietē repoſitus duces euum ſerenus ⁊c. Multa ſunt hic adiectiua per ſubintellectas coniunctiones conſtruenda. nam ſine coniunctione duo adiectiua vicioſe dantur vni ſubſtantiuo. Valt autem dicere magnā eſſe ſecuritatem eius qui mediocribus cōtentus eſt.

Nota.

Perennis.

❡ Proſa quinta ſecūdi libri.

SEd quoniam rationū iaȝ in te meaꝝ fomēta deſcēdunt. paulo validioribus vtendū puto. Age enim ſi taȝ caduca momētanea fortune dona nō eſſent. Quid in eis eſt qđ aut veſtruȝ vnq̄ȝ fieri queat: aut nō pſpectū ꝯſideratūq̄ȝ vileſcat. ❡ Diuitie ne vel veſtri vel ſui natura precioſe ſunt. Quid eaꝝ potius. auꝝ ne an vis cōgeſte pecunie. Atqui he fundēdo magis q̄ȝ coaceruando melius nitent. ſiquidem auaricia ſemper odioſos largitas claros facit. Quod ſi manere apud quemq̄ȝ nōn poteſt quod transfertur in alterum tunc eſt precioſa pecunia cum tranſlata in alios vſu largiendi deſinit poſſideri. ❡ At eadem ſi apud vnum quanta vbiqȝ genituȝ eſt congeratur: ceteros ſui inopes fecerit. Et vos quidē tota

❡ Proſa quinta ſecundi libri.

Sanctus Thomas.

SEd qm̄ rationū iam in te. Hic incipit quinta proſa huius ſecundi in qua ph̄ia ponit remedia magis mouentia Boe. ad oſtēdendū ꝙ bona fortune ſunt cōtemnēda: ⁊ minus eſſe dolendū de amiſſione eorū. iſta aūt remedia ſunt rōnes ſumpte ex cōditionibus particularium bonorum fortune. ſ. diuitiarū: honorū poteſtatū ⁊ glorie. Et primo oſtendit hoc de diuitijs ꝙ non ſunt magnopere appetende ponendo vnam rationeȝ generalem reſpicientem omnia bona fortune. ſecundo ponit rōnes de diuitijs ibi. Diuitie. Primo intendit talem rationē. Nullus magnopere debet illud appetere quod nō poteſt eſſe ſuuȝ ⁊ quod in ſe conſiderānduȝ eſt vile: ſed omnia bona fortuita ſunt hmōi que ſunt mutabilia: ideo nō pñt eſſe ꝓpria hominis ⁊ in ſe cōſiderata vileſcunt: ergo ⁊c. Unde di. in lr̄a. qm̄ fomenta. i. medicamenta mearū rationū in te deſcendunt: q2 ego video te paulatim fortunā cōtemnere puto eſſe vtenduȝ paulo validiorib⁹. rōnibus. i. magis mouētibus. Age eſt aduerbiū hortandi. Si enī bona fortune nō eſſent caduca. i. caſualia ⁊ momētanea. i. trāſitoria ad moduȝ momenti. qđ eſt in eis quod vnq̄ȝ queat fieri veſtruȝ aut qđ perſpectum ⁊ in ſe cōſideratū nō vileſcat. quaſi diceret nihil. ❡ Not. ꝙ

Bōa fortūe.

bona fortune ſunt caduca ⁊ trāſitoria: q2 di. Sene. lxx. epi. Omnia bona fortune nobis accidunt: ſed nō adherent: ⁊ ſi abdicantur ſine vlla noſtri lachrymatione: diſcedunt ex quo patet ſi mutabilia ſunt: ꝙ nō ſunt ꝓpria bona hoīs: q2 ſm eundē Sene. Nihil propriū dicas quod mutari poteſt. ❡ No. ꝙ bona fortune in ſe cōſiderata vileſcunt: q2 dicit Johannes chryſoſt. Bona fortune in ſe ipſis veteraſcūt ⁊ ꝯſumunt̄: aut ab extraneis dolo vel violētia vel calūnia reperiunt̄. ❡ Diuitie ne vel veſtri vel ſui natura. ❡ Hic. ph̄s ponit rōnes de diuitijs i ſpeciali ꝙ nō ſunt magnopere appetende. Secundo ꝓbat hoc generaliter de diuitijs ibi. Quid aūt. Prima diuidit̄ in quinqȝ partes ſm ꝙ ſunt quinqȝ genera diuitiarū que probat non multuȝ eſſe appetenda. ſ. pecunia: gemme poſſeſſiones veſtes ⁊ famuli. Primo oſtendit propoſitū de pecunia. ſecundo de gemmis: ibi. An gemmarū. Tertio de poſſeſſionibus ibi. An vos: Quarto de veſtibus. ibi. Jam vero. Quinto de famulis ibi. An vero. Primo duabus rationibus probat diuitias nō multū eſſe appetendas. ſecunda ibi. At eadē. prima ratio talis eſt. Jllam nō ſunt multū appetenda que nec ex ſui natura nec ex natura vtentis ſunt precioſa: diuitie ſunt huiuſmodi. ergo ⁊c. Maior eſt nota q2 nihil appetit̄ niſi bonū ⁊ p̄cioſum. Minor declaratur: diuitie nō ſunt bone ex ſui natura: q2 nō faciunt bonū eum cui adueniūt: nec ſunt bone ex parte vtentis: q2 nō inquantū ꝯſeruant̄: ſic enī faciūt hoiem auarū: nec inq̄ȝtū diſtribuunt̄ q2 ſic relinquūt hoies: dicit enī in lr̄a. Diuitie vel ſunt p̄cioſe ſui natura vel natura veſtri vtētiū eis. Et quid carū eſt potius. i. p̄cioſius: an aurū. an vis ꝯgeſte pecunie. i. ꝯgregate. atqui pro certe he. ſ. diuitie nō ſunt precioſe ꝯſeruando eas q2 melius nitent effundēdo. i. diſtribuēdo eas q̄ȝ coaceruādo. i. retinēdo eas ſiqdē auaricia que pecuniā coaceruat ſemꝑ facit hoies odioſos: ⁊ largitas q̄ pecuniā effundit facit claros. i. honeſtos ſubdit. Et ſi illud qđ transfert̄ in alterū nō pōt manere apud quēq̄ȝ tūc eſt p̄cioſa pecunia loquendo ironice. cum ipſa vſu largiēdi tranſlata in alios deſinit poſſideri. ❡ Notandū qđ aliquid eſt bonum dupliciter vel ex natura ſui vel ex natura vtentis. Et illud dicit̄ bonū ex natura ſui quod a ſe vel in ſe habet vnde ſit bonū: ⁊ cuicūq̄ȝ aduenit facit ipſuȝ bonū ſicut recta ratio: pax ⁊ ſimilia. Sed illud dicit̄ bonū ex parte vtentis quo ſi aliquis cōuenienter vtatur aliquid boni inde ꝓuenit. vnde nota ſm beatū Bern. Solus error hoīm facit qđ aurū ⁊ argētū reputantur p̄cioſa cū nō ſint niſi terra rubea ⁊ alba. ❡ Nota ꝙ Sene. lxxxviij. ep̄la ꝓbās diuitias nō eſſe bonas ſic arguit. Qđ bonū eſt bonos facit diuitie nō faciunt bonos. ergo diuitie bone nō ſunt. Jtem illud qđ poteſt cōtingere cōtemptiſſimo ⁊ turpiſſimo bonū nō eſt. diuitie aūt ⁊ lenoni ⁊ laniſte cōtingūt cōtemptiſſimo ⁊ turpiſſimo: ergo bone non ſunt. Jtē bonū ex malo nō fit: diuitie aūt ſunt ex auaricia que mala eſt: ergo bone non ſunt. ❡ At eadem ſi apud vnū. Hic ponit ſcđam rōnē que talis eſt. Jlla nō ſunt multū appetenda que a pluribus non poſſunt poſſideri ⁊ nō tranſeunt ad aliū ſine paupertate aliorū diuitie ſunt hmōi: ergo ⁊c. vnde dicit in littera. At pro ſed ſi in eadem ſcilicet pecunia quanta eſt vbiq̄ȝ genitum. i. apud omnes gentes: congerat̄

Bonum.

Diuitie non ſunt bone vel bonum.

apud vnum hominē ipſa fecerit ceteros hoīes inopēs ſui carentes ⁊ vna vox pariter tota. i. ſimul replet auditum multoꝝ: diuitie autē non poſſunt tranſire in plures niſi cōminute. i. diuiſe in partes quod cū factū eſt ſcilicet ꝙ cōminute trāſeunt in alios: neceſſe eſt vt ſup. illos faciant pauperes quos relinquunt. Et tunc exclamat contra diuitias dicens. O igitur ſup. dico diuitias eſſe anguſtas. i. arctas ⁊ inopes quas non licet pluribus habere totas ⁊ que non veniunt ad quēlibet ſine paupertate exteriorum. i. aliorum hominū. ¶ No ꝙ diuitie nō veniunt ad quemlibet ſine alioꝝ paupertate: qꝛ di. Sene. in de remedijs pecunia perdidiſti quā te habere alius ante te perdidit pecuniā. habeas vno periculo minus quo te felicem dicā ſi cum illa auaritiā perdidiſti: ⁊ idem. lxxxvij. epl'a di. Diuitie animos inflant: ſuperbiā pariunt inuidiā cōtrahunt: mētē alienant. timorē inducūt: inſolentiā faciunt nihil autē aliud inſolētia eſt niſi ſpes falſe magnitudinis: ergo diuitie bone non ſunt. ¶ An gēmarum fulgor oculos trahit. Hic oſtēdit philoſophia ꝙ gēme nō ſunt appetēde tanq̄ propriū bonū hominis intendens talē rationē. Quicqd bonitatis vel precioſitatis eſt in gemmis hoc conſiſtit in luce ⁊ ſplendore gēmarum ſed lux gēmarum non eſt propriū bonū hominis ſed eſt bonū ipſaꝝ: ergo ⁊c. Unde dicit in lr'a. An fulgor gēmarū trahit oculos hominū ſup. ad cōcupiſcendū eas tanq̄ primum bonū: ſed ſi quid eſt precipui. i. precioſitas in hoc ſplendore illa lux eſt gēmarū ⁊ non hominū: quas quidē gēmas vehemēter admiror hoīes mirari. i. mirādo deſiderare tāq̄ bonū ſuū. qd eſt enī carēs motu anime atq; cōpage. i. coniunctionis mēbroꝝ: quaſi diceret: qd reperit in rebus inaīatis qd iure videat. i. videri debeat eſſe pulchrū rei aīate ⁊ rōnabili nature quaſi diceret nihil. que gēme tametſi ꝑ cūnis trahāt id eſt recipiant aliquid poſtreme pulchritudinis opera. i. diligētia cōditoris ꝙ pro ⁊ ſui diſtinctione: ideſt ſpecifica formatione tn̄ ipſe collocate infra veſtrā excellentiam. i. dignitatē nullo modo merebantur veſtram admirationē. ¶ Nota ꝙ non eſt gloriandum de gēmis tanq̄ proprio bono qꝛ dicit Sen. xli. epiſtola. Nemo gloriari debet niſi de ſuo. Quid enī eſt ſtultius in hoīe q̄ aliena laudare: quid eſt eo demētius qui ea mirantur qui ad alium transferri protinus poſſunt: non faciunt equum meliorē aurei freni. ¶ Nota ꝙ quadruplex eſt pulchritudo. ¶ Prima eſt animaliū rationaliū. Secunda eſt brutorū ſenſibilium. tertia eſt plantarū vegetabilium. quarta eſt rerū inanimatarū in quo genere gēme collocantur propter ꝙ dicit phia. Si gēme trahūt aliquid poſtreme pulchritudinis. ¶ An vos agroꝝ pulchritudo. Hic probat philoſophia idem de poſſeſſionibus ſicut de agris: ⁊ intendit hanc ſententiam. Bonitas agroꝝ vel cōſiſtit in pulchritudine eorūq; delectāt aſpectū: ⁊ talis pulchritudo nō magis eſt ipſius hominis q̄ pulchritudo floꝝ vel ſtellarum qui etiam delectant aſpectum ⁊ talis pulchritudo non magis eſt ipſius hominis q̄ pulchritudo florum vel ſtellarum qui etiam delectant aſpectum hominis ⁊ tamen nihil ad hominem pulchritudo iſtorum vel bonitas agrorum confert in vtilitate eorū que eſt ad ſuſtentationē hoīs: ſed hec poſſeſſio agrorum non eſt multū appetenda vt ſit ampla qꝛ natura paucis eſt contenta. Unde dicit in littera. An pulchritudo agrorum delectat vos vt gaudeatis de eo tanq̄ de bono veſtro. Et dicit Boe. quid ni: ideſt quare nō delectaret. eſt enim pulchra portio operis pulcherrimi ſcilicet mundi ⁊ nos gaudemus facie. ideſt aſpectu maris ſereni: ideſt tranquilli. ſic: ideſt eadē ratione miramur celum ſydera: ſolem ⁊ lunam. Reſpondit philoſophia. Num ideſt nūquid aliquid horum attingit te tanq̄ proprium. q. d. non Num ideſt nunquid audes gloriari ſplendore aliquius taliū tanq̄ tuo. q. d. non. An: ideſt nunquid tu diſtingueris. ideſt ornaris vernis floribus certe nun. i. nūquid tua vbertas. i. fertilitas intumeſcit. i. ſuperbit. in eſtiuos fructus. i. pereſtiuos fructus. q. d. nunquid raperis. i. circundaris vel extolleris inanibus gaudijs ſup. reputando iſta bona quid amplexaris externa bona pro tuis: quaſi dicat fruſtra hoc facis: quia fortuna nunq̄ faceret eſſe tua que natura rerum a te fecit aliena. Tunc dicit philoſophia non nego quin iſta poſſint tibi eſſe vtilia. fructus enim terrarū proculdubio debentur alimentis animantiū. i. animalibus pro alimentis ſed ſi velis replere indigentiam nature: quod ſatis eſt: ideſt ad ſufficientiam nihil eſt: ideſt non oportet quod petas. ideſt deſideres affluentiam fortune ſupple ad dilatandum: ⁊ ampliandum agros. Natura enim paucis contenta eſt cuius

Diuitie.

pariter multoꝝ replet auditū. Iſte vero diuitie niſi cōminute in plures tranſire non poſſunt. Quod cum factū eſt pauperes neceſſe eſt vt faciant quos relinquunt. O igitur anguſtas inopeſq; diuitias. quas nec habere totas pluribus licet: ⁊ ad quēlibet ſine ceteroꝝ paupertate non veniunt. An gemmarū fulgor oculos trahit. Sed ſi quid eſt in hoc ſplēdore precipui gēmaꝝ eſt lux illa. non hominum. Quas quidem mirari homines vehementer admiror. Quid eſt enim carens anime motu atq; membroꝝ compage quod animate rationabiliq; nature pulchrum eſſe iure videatur. Que tametſi conditoris opera ſuiq; diſtinctione poſtreme aliqd pulchritudinis trahunt infra veſtram tamen excellentiam collocate admirationē veſtram nullo modo merebantur. ¶ An vos agrorum pulchritudo

Pulchritudo.

ſacietatē ſi velis vrgere.i.cogere ſuperfluis cibis ⁊ potibus illud qđ infunderis ventri ſupfluū fiet aut
iniocūdū.i.triſte aut fiet noxiū.i.pniciosum. ¶ Nota φ ex lr̃a pōt formari talis rō. Si illud qđ magis
videt̃ ineſſe nō ineſt:nec illud qđ minus ſed magis videt̃ φ hō debet gl̃iari de pulchritudine celi ⁊ ſtel
larū ⁊ non dʒ qꝛ nihil horū eſt ſuū. ergo minus dʒ gl̃iari de pulchritudine agrorū ⁊ aliarū poſſeſſionū
Natura. ¶ Nota φ natura non eſt onerāda ſupfluis: ſed eſt alenda paucis cōtenta eſt. vn̄ Sen. xvi. epi. Si ad
naturā vixeris nunφ eris paup ſi ad
opinionē nūφ eris diues. Exiguum
natura deſiderat:opinio vero immē-
ſum. ⁊ Beatus Aug. di. Sumenda
ſunt alimenta tanφ medicamenta:⁊
Greg. Dū vēter nimia ſacietate extē
dit̃ aculeus libidinis ſuſcitat̃. Not.
φ Ariſt. in quadā epl̃a ad Ale. dicit
Qui trāſgreditur debitū modum in
pleno ⁊ vacuo nō poterit euadere fu
rorē egritudinis ⁊ moleſtias infirmi
tatū. Qui ergo appetit viuere ⁊ dña
ri renūciet deſiderio ꝓprie volupta-
tis:nec comeſtionē comeſtioni ſuper-
addat qꝛ oīs incōtinens volūtarie eſt
egrotans. ij. eth. Et ſubdit. Audiuit
ab ypocrate φ ꝯſeruauit dietas pro
qbus debilitatē corporis ſuſtinebat
cui dixit ſuus diſcipul⁹ doctor egre-
gie ſi velles bene comedere nō ſuſti-
neres tantā corporis debilitatē. Cui
rn̄dit ypocras. Ego comedo vt vi-
uā:nō viuo vt comedā vn̄ di. Ariſt.
ibidē. Alimētū ꝓpter durabilitatem
eſt querēdū nō durabilitas ꝓpter ali
mentū ſubdit. Multos noui q dimi-
nuerūt de alimēto ⁊ comeſtiōe abſti-
Abſtinentia. nētes a ſuis appetitib⁹ parcētes gu-
le vinētes tēperate p dietas q fuerūt
ſaniſſimi corporis lāguorib⁹ vite bo
ni appetit⁹. ¶ Jā vero pulchrū. Hic
phia oſtendit φ nō ſit gaudendū de
Veſtitus. pulchritudine veſtiū tanφ de ꝓprio
bono ⁊ arguit ſic. De illi⁹ pulchritu
dine nō eſt gaudēdū que nō eſt hoīs
pulchritudo ſed pulchritudo veſtiuʒ
nō eſt hominis pulchritudo: ſed eſt
ipſarū veſtiū igit̃ ⁊c. vnde dicit in lit
tera. Jā puta pulchrū eſſe. i. tute pul
chritudine aſcribēdū fulgere varijs
veſtib⁹. q. d. nō debes hoc putare qua
rū ſcilicet veſtiū ſi ſpecies. i. pulchri-
tudo eſt grata. i. delectabilis intuitu
ego mirabor naturā materie veſtiuʒ
aut mirabor īgeniū. i. ſubtilitatē arti
ficis veſtem formātis nihil aſcriben
do tibi. ¶ No. φ ſplēdor habitus ex
terioris non facit hominem meliorē
niſi fulgeat habitus mentis interior in eo. vnde Sene. Nullus dicit gladium eſſe bonū ſi baltheus ei⁹
deauurat⁹ eſt:⁊ vagina gēmis diſtincta. Sed gladius eſt bonus ſi bene inſcidit:⁊ bonum acumen habet
⁊ mucro bonus eſt q omne muniminē rupturus eſt. vn̄ ſunt verſus. Aurea nobilitas luteā ſi veſtiat ollaʒ
Non ideo ſequitur hanc minus eſſe lutuʒ. Item poeta inquit. Cinge caput lauro:tege gemmis corpus
⁊ auro. Si fueris pridem remanebis ruſticus idē. ¶ An vero te longus ordo famuloꝝ. Hic phia oſtē
dit non eſſe gloriandū de multitudine famulorūʒ tanφ de proprio bono:⁊ arguit ſic. Famuli:aut ſunt
peruerſi in moribus ⁊ ſic ſunt nociui:aut ſunt morigerati tunc nihil ad te:qꝛ hec ꝓbitas eſt famulorum
et non tua. vn̄ dicit in lr̃a. An vero lōgus ordo famuloꝝ facit te eſſe felicē q. ſ. famuli ſi ſint vitioſi mori
bus ſup. tunc ſunt pnitioſa ſarcina id piculoſuʒ pondus ipſi⁹ domus ⁊ ſunt vehemēter inimici ipſi dn̄o
ſi vero ſint ꝓbi:quonāmodo. i. per quē modū aliena ꝓbitas numerabit̃. i. computabit̃ in tuis opib⁹. q. d.
nullo modo. Et tunc cōcludit de oībus predictis di. Ex qbus oībus p̄dictis mōſtratur liquido. i. apte

delectat. Boe. Quid ni. Eſt enī pulcherrimi
operis pulchra portio. Si quōdaʒ ſereni ma
ris facie gaudemus:ſic celum:ſydera:ſolem:
lunamqʒ miramur. P. Num te hoꝝ aliquid
attingit. Num audes alicuius taliū ſplēdore
gloriari. An vernis floribus ipſe diſtingue-
ris aut tua in eſtiuos fructus itumeſcit vber
tas. Quid inanibus gaudijs raperis. Quid
externa bona pro tuis amplexaris. Nunφ
tua faciet eſſe fortuna que a te natura rerum
fecit aliena. Terraruʒ quidē fructus animan
tium proculdubio debentur alimentis. Sed
ſi quod nature ſatis eſt replere indigentiam
velis:nihil eſt quod fortune affluentiam pe-
tas. Paucis enim minimiſqʒ natura conten
ta eſt. Cuius ſacietatem ſi ſuperfluis vrgere
velis:aut iniocundū quod infuderis fiet:aut
noxium. ¶ Jam vero pulchrum varijs fulge
re veſtibus putas quarum ſi grata ītuitu ſpe
cies eſt, aut materie naturam aut ingenium
mirabor artificis. ¶ An vero te longus ordo
famulorum facit eſſe felicē. Qui ſi vitioſi mo
ribus ſint pernitioſa domus ſarcina ⁊ ipſi do
mino vehementer inimica. Si vero probi
ſint. quodammodo in tuis opibus aliena pro
bitas numerabitur. Ex quibus omnibus ni-
hil horum que tu in tuis computas bonis
tuum eſſe bonum liquido monſtratur. Qui-
bus ſi nihil ineſt appetende pulchritudinis:
quid eſt φ amiſſis doleas vel leteris retētis.
Quod ſi natura pulchra ſunt qđ id tua refert

nihil bonū eſſe bonū que tu cōputas in tuis bonis: quibus ſi nihil ineſt appetende pulchrytudinis ſup. que tibi aſcribere poteris: quid eſt. i. quare eſt ꝙ tu doleas de amiſſis vel leteris: retentis: ꝗ pro ſed ſi pre dicta ſunt pulchra natura. i. ꝓpter naturā propriā qd refert id tua. i. qd ptinet hoc a te. q. d. nihil. nam hec ſequeſtrata. i. diuiſa tuis opib⁹ per ſe placuiſſent. neqȝ enī idcirco ſunt ꝑcioſa ꝙ in tuas venere diui tias. ſȝ qm̄ pro qꝛ videbant̄ tibi precioſa: ideo maluiſti ea annumerari tuis diuitijs. ¶ No. ꝙ ſerui puer Seruí.

Nam hec per ſe a tuis quoqȝ opibus ſeque ſtrata placuiſſent. Neqȝ eniȝ idcirco ſunt pre cioſa ꝙ in tuas venere diuitias: ſed quoniam precioſa iā videbantur tuis ea diuitijs annu merare maluiſti. ¶ Quid autem tanto fortu ne ſtrepitu deſideraris. fugare credo indigē tiam queritis copia. atqui hoc vobis in con trarium cedit. Pluribus quippe adminicu lis opus eſt ad tuendam precioſe ſuppellecti lis varietatem. Uerumqȝ eſt illud permul tis indigere eos qui multa poſſident. Con traqȝ minime indigere qui abundātiaȝ ſuam nature neceſſitate non ambitus ſuperfluita te metiuntur. ¶ Ita ne autem nulluȝ eſt pro prium vobis atqȝ inſitum bonum: vt in exter nis ac ſuppoſitis rebus bona veſtra quera tis. Sic rerum verſa condicio eſt vt diuinum merito rationis animal. non aliter ſibi ſplen dere niſi inanimate ſuppellectilis poſſeſſio ne videatur. Et alia quidem ſuis rebus con tenta ſunt: vos autem deo mente conſimiles a rebus infimis excellentis nature ornamen ta captatis nec intelligitis quantam condito ri veſtro faciatis iniuriam. Ille genus huma num terrenis omnibus preſtare voluit, vos dignitatem veſtraȝ infra queqȝ infima detru ditis. Nam ſi omne cuiuſqȝ bonū ideo cuius

ſi in morib⁹ ſunt familiares inimici dn̄i ⁊ totius dom⁹ de qbus poſtea di cetur tertio huius quinta proſa. Nō eſt peſtis efficatior ad nocēdū ꝙ̄ fa miliaris inimicus ⁊ ſi videnť aliqñ amici hoc eſt rōne vtilitatis nō rōne virtutis de qbus loquitur Senec. in de remedijs dicens. Mel muſce ſe quūtur cadauera lupi: frumēta for mice predā ſequiť iſta turba non ho minē. Item Sen. di. xl. epi. In homi ne illud laudandū eſt qȝ ipſi⁹ eſt ſi fa miliā formoſaȝ habet ⁊ domuȝ pul chrā ſi multū ſerit: ſi multuȝ fenerať nihil horū in ipſo eſt: ſed circa ipſum lauda i illo qȝ ꝓpriuȝ eſt: qȝ nec au ferri nec eripi pōt. ¶ Quid aūt tāto fortune ſtrepitu. Hic phia oſtēdit ge neraliter diuitias nō eſſe appetēdas magnopere: ⁊ facit hoc trib⁹ rōnib⁹ ſecundā ponit ibi. Ita ne. tertiā ibi. Ego vero nego. Prima rō eſt iſta. Il la nō ſunt multū appetēda p que hō nō ꝯſequiť ea ꝓpter que diuitie appe tunť appetunť enī diuitie ꝓpter fu gā indigētie quā homo non cōſequiť p diuitias ſicut declarat in lrā dicit. Quid aūt tāto ſtrepitu. labore deſi deratis. i. cū deſiderio iſiſtitis fortūe credo vos q̄ritis fugare idigētiā: co pia. i. diuitijs. q. d. ideo deſideratis diuitias vt ſuppleatis veſtrā indigē tiā. Atqui ꝓ ſed hoc cedit vobis i cō trariuȝ qppe pro qꝛ plurib⁹ admini culis. i. adiutorijs eſt opus ad tuen dū varietatē precioſe ſuppellectilis. i. poſſeſſiōis verumqȝ illud eſt permul tis eos indigere qui permulta poſſi dent: qȝ pro ⁊ contra. i. per contra riuȝ ſup. illi minime indigent qui me tiuntur. i. menſurant ſuam abundan tiam non ſuperfluitate ambitus ideſt cupiditatis. ſed neceſſitate nature. ¶ No. ſm Senec. permultis indigēt qui permulta poſſident propter quod multe diuitie nō fugant indigentiam: ſed magis excitant: vnde poe. Nulla ditari ratione poſſunt auari. Uos faciūt inopes quas cumulatis opes. ¶ No. circa hoc quod dicit minime indigēt dicit Se ne. lxi. epi. Taurus pauciſſimorum iugerum paſcuis impletur: ⁊ vna ſilua pluribus elephantibus ſuffi cit: homo terra paſciť ⁊ mari. Quid igitur tam inſatiabilē ventrē natura dedit nobis cum tam modica corpora nobis dederit vt vaſtiſſimoꝝ edaciſſimorūqȝ animalium auiditatē vinceremus. quātuluȝ enī eſt qȝ nature datur paruo illa educať. Nō fames noſtri vētris nobis magno cōſtat ſed ambitio. vētri aūt obediētes loco aīaliū numeremur nō hoīm. Querēs vitā voluptuoſaȝ oportet vt corpori ſuo ſeruiat. Maior ſuȝ ⁊ ad maiora genitus ſum ꝙ̄ vt ſim mācipiū mei corporis. Quod nō aliter aſpiciā: ꝙ̄ aliqȝ vinculū mee libertati circūdatū. Natura paucis minimiſqȝ cōtēta eſt. ¶ Ita ne autē nullū eſt propriuȝ vobis. Hic ponit ſecūdā rōnē. ſecūdo ꝯcludit manifeſtū errorē hoīm. ibi ꝙ̄ vero late. Et ratio talis eſt. Illa nō ſunt appetēda qbus appetitis hō putās ſe talib⁹ ornari facit iniuriā ſuo creatori: ſed bona ex teriora ſicut diuitie ſunt hmōi vt declarat in littera: ergo ⁊c. ⁊ dicit. O homines nunqd nullum bonum eſt propriū atqȝ inſitū. i. naturale ⁊ intrinſecū vobis. ita vt queratis bona veſtra in externis rebus. i. in ex trinſecis rebus ⁊ in reb⁹ ſuppoſitis. i. a vobis ſeorſum poſitis. q. d. immo in vobis eſt bonū ſi cōſiderare vultis: ſed ſic eſt verſa. i. mutata cōditio rerū vt aīal diuinuȝ ſcȝ hō qui eſt ſimilis deo non aliter videa tur ſibi ſplendere niſi in poſſeſſione ſuppellectilis inanimate, i, bonorum exteriorum que ſunt inanimata

Minime idigentes.

eſt cōſtat eſſe precioſius: cū villiſſima rex̄ veſtra bona eſſe iudicatis eiſdē voſmetipſos veſtra exiſtimatiōe ſummittitis. Qđ qdē haud īmerito cadit hūane qppe nature iſta ꝯditio eſt vt tū tantū ceteris rebus cū ſe cognoſcit excellat. Eadē tamē īfra beſtias redigatur ſi ſe noſſe deſierit. Nam ceteris aīantibus ſeſe ignorare natura eſt hoībus vitio venit. Quā late vero patet veſter hic error. q ornari poſſe aliquid ornamētis exiſtimatis alienis. At id fieri neqt. Naz ſi qd ex appoſitis luceat ipſa quidez que ſunt appoſita laudantur: illud vero his tectū atqz velatum in ſua nihilominus feditate ꝑdurat. ¶ Ego vero nego illud eſſe bonum quod noceat habenti. Nū id mētior. Minime īquies. Atqui diuitie poſſidētibus perſepe nocuerunt. Cum peſſimus quiſqz eo ꝙ eris alieni magis eſt auidus: quicqd vſqȝ auri gemmarumqz eſt ſolam qui habet digniſſimum putat. Tu igitur qui nūc contuz gladiumqz ſollicitus pertimeſcis: ſi vite huius callem vacuus viator intraſſes: coraz latrone ſecurus cantares. O preclara opum mortalium beatitudo quam cum adeptus fueris ſecurus eſſe deſiſtis.

⁊ alia quidem ab homine contenta ſunt rebus ſcȝ ſuis bonis. vos aūt ſup. hoīes deo conſimiles mente captatis. i. queritis ornamēta veſtre excellētis nature a rebus infirmis. i. malatis quod eſt erroneū nec intelligitis quantā iniuriā faciatis veſtro cōditori. ſ. peruertendo ordinē ab eo inſtitutū. Ille enim conditor voluit humanū genus ꝑſtare. i. ꝑcellere oībus terrenis ſed vos detruditis veſtrā dignitatē infra queqȝ ſup. rerū infima: qđ ꝓbatur in hoc. Nā oē bonū eſt precioſius eo cui⁹ eſt bonū cū vos iudicatis viliſſima rerum ſicut ſunt bona ſup. fortune eſſe veſtra bona vos ſummittitis. i. ſubijcitis voſmetipſos eiſdez veſtra exiſtimatione. i. opiniōe ⁊ hoc haud pro nō immerito cadit. i. accidit homini: quippe pro qꝛ iſta eſt conditio humane nature vt pro ꝙ: tum. i. tunc tantum excellat ceteris rebus cum ſe cognoſcit eadem tamen ſup. natura humana redigat̄ īfra beſtias ſi deſierit ſe noſce. Nam ceteris animantibus natura eſt ignorare ſeſe. i. ſeipſam: ſed hominibus venit. i. prouenit ex vicio. ¶ No. ꝙ homini eſt in ſitū propriū bonū qđ eſt recta ratio que ſemꝑ deprecat̄ ad optima in cuius actu ⁊ ſpeculatiōe conſiſtit felicitas qꝛ ſapiens maxie eſt felix. x. Ethi. Et homo curās intellectū deo amantiſſimus videtur ibidē. Ideo non eſt querendū bonum hominis in rebus externis. ¶ Nota ꝙ homo mente ⁊ ratione eſt ſimilis deo: qꝛ ſecundum Senē. Rō nihil eſt aliud ꝙ̄ pars diuini ſpiritus merſa in corpus humanum. Et dicit idē Senec. ꝙ animus rectus eſt quaſi deus in humano corpore hoſpitatus. Et idē dicit. Diſce potius animū extollere in immēſum: nobis enim ⁊ gl̄oſa res eſt animus.

Hō deo ſimilis

¶ Nota ꝙ homo ſeipſum ignorans deteriorē beſtia. Unde Boe. in tractatu de ſummo bono allegās cōmentatorez di. Ue vobis hominibus qui de numero beſtiax̄ computari eſtis. Hoc diuinum quod in vobis eſt non cognoſcentes propter quod ad ſuperiora aſcenditis ⁊ deo ſimiles eſtis Et ſubdit diuinum autem in homine vocat intellectū ⁊ rōnez. ¶ No. ꝙ nihil ꝓhibet vnū ⁊ idez eſſe nobilius ⁊ ignobili⁹ qđ diuerſificat̄ ſm ꝯditionē ſeu ꝯſiderationē vnde ꝙ̄uis hō ſm ſe ⁊ ſimpliciter ſit melior beſtijs: tū inꝙ̄tū deficit ab aliquo qđ ſibi debet̄ ſm naturā. i. cognoſcere ſe qđ nō debet̄ beſtijs ſic eſt ignobilior beſtia. ¶ Quā vero late patet. Hic phia cōcludit manifeſtū errorē hominē dicēs. O homines ꝙ̄ late patet veſter hic error que exiſtimatis aliqd poſſe ornari ornamētis alienis. At ꝑ ſed illud fieri neqt: nā ſiqd. i. aliquid luceat ex appoſitis ſibi ⁊ nō ex propria pulchritudine: tūc appoſita illa laudantur. vero pro ſed illud qđ eſt velatū atqz pro ⁊ tectū appoſitis illis. nihilominus ꝑdurat. i. ꝑſeuerat in ſua feditate. i. turpitudine. ¶ Nota ſi aliqd eſt fetidū in ſe ei⁹ feditas nō tollitur ꝑ ornatuz extrinſecū. Unde dicit poeta. Aurea nobilitas luteā ſi veſtiat ollam. Nō ideo ſequit̄ hanc minus eſſe lutuz. Et quidā clericus rñdens mulieri querenti vtrum eſſet pulchra dixit. O dn̄a pulchra ſunt tibi appenſa. ¶ Ego vero nego illud eſſe bonum ⁊c. Hic ponit tertiam rōnem que talis eſt. Illud non eſt multum appetendū qđ nocet poſſidenti. ſȝ diuitie ſepe nocuerunt poſſidētibus qđ declarat ex duobus. Primo quia diuitie faciunt poſſidentes ſe falſa opinari vel eſtimare. Secundo qꝛ faciunt poſſidentes amiſſa ſecuritate timere. Unde dicit in littera Ego phia nego illud eſſe bonum qđ noceat habenti. Num id eſt nunquid mentior inquies minime. Atqui pro certe diuitie perſepe nocuerunt poſſidentibus: cum pro qꝛ qſqȝ ſup. homo peſſimus eo ꝙ ipſe eſt auidus magis alieni eris ipſe putat illum hoīem ſolum digniſſimum qui habet. i. poſſidet quicquid vſqȝ eſt auri: qȝ pro ⁊ gemmarum. Tu igitur ſup hō qui ī diuitijs cōſtitutus es nunc pertimeſcis gladiū qȝ pro ⁊ cōtum: ſi intraſſes callem. i. ſemitam huius vite tanꝙ̄ viator vacuus coram latrone ſecurus cantares. Tunc inuehitur contra diuitias. O preclara beatitudo opum morta

lium:⁊ loquitur yronice quaſi dicat minime preclara q̃ tu homo cū adeptus fueris ſecurus eſſe deſi ſtis. ¶ No. diuitie nocent habenti. Unde Ariſto. primo Ethicorum dicit. Talem quidem errorem habent bona ꝙ multis contingunt detrimenta ex ipſis. multi enim propter diuitias perierunt. ¶ Notandum ꝙ mali tantum dicit reputant eſſe dignos. Unde dicit Ambro: Ita incubuerunt mores hominū in admiratione diuitiarum vt nemo niſi diues putetur dignus. ¶ No. ꝙ diuitie non reddunt hominē ſecurum. vnde Iuue. poe. Pauca licet portes argenti vaſcula puri. Nocte iter ingreſſus contum gladiumq̄ timebis. Et nocte ad lunaꝫ trepidabis arundinis vmbra. Cantabit vacuus coram latrone viator. Et Sene. xiiij. epl. di. nudum latro tranſmittit ⁊ inobeſſa via pauperi pax eſt. Et. lxxvi. epl. Quiſq̄ ſe fortune multum dedit ingentem ſibi viam perturbationis fecit vna hec via eſt ad tuta vadendi externa deſpicere ⁊ honeſto contentum eſſe.

Aſcenſius.

Sed quoniam ⁊c. In hac proſa cū multa ſit eruditionis plena pauca tamen viſa ſunt expoſitionis egentia. Ne tamen nihil dicam. Animaduerte lector primo numerū eſſe mutatum de ſingulari in pluralē Primus enī dixit phia. Iam in te poſtea age enim ⁊c. tū ſubiungit qđ aut veſtrū. Tu enī ⁊ tuus ad ſingulos reſpiciūt ſed veſtrū ſicut noſtrū ad plures. Uitioſum autē eſt in ſecunda ſine legitima rōne mutare numerū autē aut ad vnum loquendo plurali vti numero: q̃uis gallica lingua cōtra faciat. Dico in ſecunda pſona: q2 in prima vtrūq̄ licet. ⁊ de cuius etiā minimo pluraliter loqui: ⁊ de ſingulari tranſire in pluraleꝫ vt authorꝫ exempla docent cum preceptis grāmaticorꝫ. In ſecūda nō licet: niſi ſit legitima rō: que tunc mihi eſſe videt̄ quādo res ipſa nō vitioſe mutat̄. i. quādo de eo quod ad vnū pertinebat trāſimus ad id quod ad plures pertinet ſicut hoc loco: cū ſolus Boe. inciperet admittere fomēta rōnum phie: ⁊ ipſe ſolus adhortādus eſſet q2 ſolus preſens phia viſa eſt ſingulari numero dicēdo in te: ⁊ age. Sed q2 tranſit ad id quod eſt cōe omni hmōi mutat iure numerum dicēs. Quid in eis eſt qđ aut veſtrum fieri queat. q. d. non tuū ſolius ſed veſtrū oiuꝫ o mortales. Secūdo animaduerte latine ⁊ apte pro parte dictū eſſe per interrogationē figuratā que negationē poſcit. Diuitie ne vel veſtri vel ſui natura p̄cioſe ſunt. q. d. non hoc eſt neq̄ ſua neq̄ veſtra natura precioſe ſunt. Pro quo tria conſiderabis. Primū eſt aliud eſſe latine loqui: aliud grāmatice: aliud apte. Latine enim loquitur qui natiuā romani oris eloquentiā ſeruat etiā ſi precepta grāmaticalia nō omnia ſeruat. Unde latine loqui dictū eſt. Quas credis eſſe has non ſunt vere nuptie: quod grammatice dicet̄. He nuptie quas credis eſſe veras non ſunt vere Grāmatice ergo loq̄tur qui precepta grāmaticalia ſeruat Apte autē loquitur q ꝑprie loquitur ⁊ in ea ſignificatiōe in qua debet. Sepe enī latine ⁊ grāmatice qui dicit̄ ⁊ tñ nō apte. Uerbi gratia. Omnes precipiūt q̃ pro valde ſuperlatiuo iungi nō tamē apte dicēs. q̃ primū recepero pecunias meas faciā tibi. Sed vt primū vel vbi primum vel cum primū. Et ita in multis aliis diligens lector animaduertere poteſt: nō omnia que latine dicūtur apte dici. Secundū hic cōſiderandum eſt de differētia de vel: ⁊ an ꝙ pauci ante. Uallā. animaduerterūt: ſaltē vitiorꝫ. Eſt autē talis ꝙ qñ dubitamus de omnibus mēbris diuiſionis ſimul: ita ꝙ ſit cōmunis dubitatio: tunc recte ponim⁹ vel: aut ve ⁊ cōſimiles: vt hoc loco pōt dubitare de diuitiis an ſint precioſe tā de ſua natura q̃ de natura vtentis ⁊ ideo poſuit recte vel geminatū. Quando autē nō dubitatur de omnibus mēbris. i. nō dubitatur quin de hoc de quo queritur vni mēbrorꝫ cōueniat: ſꝫ dubitatur inter mēbra: hoc eſt cui eorū ſi multa ſunt vel vtri eorū ſi duo tñ ſint cōueniat de quo queritur: tunc non ponemus vel ſed an. Et hoc tā querendo q̃ enunciādo nos neſcire vel dubitare. Uerbigratia ego bene ſcio ꝙ pater meus viuit aut nō viuit: ſed neſcio vtrū viuat an mortu⁹ ſit ideoq̄ falſe dicereꝫ neſcio an pater meus viuat aut mortuus ſit. Et male quererē. Pater meus viuit ne vel eſt mortuus. Sed deberē dicere. Neſcio pater meus an viuat an mortuus ſit: vel ſic. Neſcio pater meus viuat necne. Et ſic querere. Pater meus viuit ne an mortu⁹ eſt. Hec valla diſerte ponit ⁊ nos forte clarius iam diximus. Tertiū qđ ſepe tetigimus: q2 ſecūduꝫ eūdeꝫ Uallā mei: tui: ſui. noſtri: ⁊ vſi: tantū paſſiue ſignificāt ⁊ poſſeſſiue aut actiue loquētes ponere debēt meus: tu⁹ ſuus: noſter: ⁊ veſter: ideo hic poti⁹ dicerē ſua natura q̃ ſui: ⁊ vſa q̃ vſi: niſi forte quedā partitio ꝗ paſſionē denotet innuatur in dictiōe natura. Addere poſſuꝫ pro exēplo hñ dictū eſſe per an. Aurū ne an vis ⁊c. q2 tñ duas ptes ponit: alius forte dixiſſet: vtrū earꝫ potius vel ſi ad multa reſpexiſſet primū: ſꝫ poſtea duas tñ partes ſubdat: non tñ dixiſſet quid potius: ſꝫ qđ potiſſimuꝫ. At qui he fundēdo ⁊c. Hic tertio loco cōſidera gerūdia p̄cipue in vo frequenter ⁊ venuſte in paſſiua ſignificatiōe abſolute poni: vt apud Uirgilianū cātando rūpitur āguis. i. dū icātatur vritq̄ vidēdo femina. i. dū videtur. Et apud Quintilianū. Memoria: ſicut cetera oia: excolēdo auget̄. i. dū excolit̄. Sic etiā hic. At qui he videlicet diuitie nitent melius fundendo. i. duꝫ funduntur: magis q̃ coaceruādo. i. duꝫ coaceruātur. Et ita vere expoſueris. Odioſus aliquando eſt moleſtus: aliquādo quem odimus: ⁊ ita paſſiue ſignificat. Largitas etiam in bonuꝫ accipi ſolet: largitio fere in maluꝫ pro ambitioſa donatiōe. Quarto aiaduerte per contētioneꝫ quandā hic pulchre ꝓbari diuitias non eſſe bonas: cum id non habeant bonitatis qđ voci ineſt. Nam vna vox pluribus impartitur: diuitie non niſi vni: ⁊ id cum alterius iactura. Eſt autē contētio color rethoricus contrarias ſentētias cōplectēs: vt iuxta ſe poſite magis eluceant. Compage mēbrorū A compigēdo dicitur hec compago. vnde reperitur aliquando cōpaginis ⁊ compagine ⁊ compaginibus. ſed frequentius tanq̄ in nominatiuo cōpages fiunt obliqui. vt hic ablatiuus cōpage. Suiq̄ diſtinctione. bene dicit ſui: q2 paſſiue. i. qua diſtinguntur. Infra veſtraꝫ excellentiaꝫ. i. inferius q̃ ſit humana excellentia. Admirationem veſtraꝫ actiue ponit. i. qua vos admiramini. Si quondā legendum puto: ſi quōdaꝫ vt ſit Sic. q2 pulchra videtur portio pulcherrimi operis. Facies maris. i. ſpecies. ſic quinto eneydos. Quibus aſpecta quondam viſa maris facies. Nū interrogatiuum fere negatiuum reſpōſum efflagitat

Nota.

Demutatio ne numeri.

Grāmatice Apte.

An ⁊ vel.

Mei: tui: ſui: noſtri: ⁊ vſi.

Gerundia in do.

Odioſus. Largitas. Largitio. Contentio. Compago.

Facies. Num.

Contentus. V:de cōponitur nunquid. Natura contenta eſt minimis. Valla dicit contentum accipi actiue pro eo qui continet quod ſibi ſatis eſſe iudicat. poteſt tamen ſicut cetera fere ab eo poſita etiam paſſiue accipi pro eo cuius animus continetur: ne plus cupiat. Et licet dicatur latine ſum contentus: non tamen ego cōtentor apud latinos inueneris. Quinto animaduerte iterū numerū mutatum ne ſi ſingulariter diceretur Boe. Quid autē tanto fortune ſtrepitu deſideras: videretur Boe. conſentire ſe auarū ⁊ cupidū eſſe non autē ad totū genus humanū loquitur. **Strepitus.** Eſt autē ſtrepitus proprie pedum ſonitus: qui cum frequens ſit potentibus qui multas pediſſequas habent tranſmittitur ad ſignificandū pōpoſas diuitias. Supellex: qꝛ venit a ſuper ⁊ lego vel lectus non niſi vno p ſcribitur. Contraqꝫ. i. econtrario caue dicas ē cōtra vitioſuꝫ enī eſt. **Minimum** Sexto memineris ſm Vallen. diſcrimē eſſe inter minimū ⁊ minime aduerbia qꝛ minimū eſt ſuplatiuuꝫ ab eo qđ eſt paruū: ⁊ ita nō oino negat: vnde qđ minimū volo neceſſe eſt vt velim: ſed in minima portione. **Minime.** Minime autem eſt aduerbium negandi ſignificans id qđ dicitur nullo modo. Unde quod minime vollo omnino non volo. ⁊ venit a minus accepto pro non. Cum ergo dicitur in textu. Contra minime indigere ⁊c. credo legendum eſſe minimum aut minimi aut minimo. Minimum adverbialiter ⁊ minimi ⁊ minimo nominaliter. nam egeo ⁊ indigeo genitiuum frequenter ⁊ non raro ablatiuum regunt. Quod autē non ſit legendū minime. i. nullo modo patet qꝛ in cōſimili verbo Senece in commentarijs allegato oñditur ꝙ homo alicuius eget. Et certum eſt hominem etiam minimis contentum ſepe egere. Unde eſt apud Aulum gelium in de noctibus acticis pulcherrimum capitulum quod totum recitare placet. Dicit ergo lib. xij. c. xxij. ſic Marcus Cato conſularis ⁊ cenſorius publicis iam priuatiſqꝫ opulentus rebus villas ſuas inexcultas ⁊ rudes ne tectorio quidē prelitas fuiſſe dicit ad annum vſqꝫ etatis ſue ſeptuageſſimū. **An nullius egeat ſapiēs Vaſum.** Atqꝫ ibi poſtea his verbis vtitur. Neqꝫ mihi inquit edificationeqꝫ vaſum: neqꝫ veſtimentum vllum eſt in manu precioſum. Neqꝫ precioſus ſeruus neqꝫ ancilla. Si quid eſt inquit quo vtar vtor. Si non eſt: ego ſum. Cuiqꝫ per me vti atqꝫ frui licet. Tum deinde addit. Uitio vertunt qꝛ multa egeo: at ego illis: qꝛ nequeunt egere. Hec mera veritas inquit Aulus gelius tuſculam hominis: egere ſe multis rebus ⁊ nihil tam cupere dicens. Plus hercule promouet ad exhortandā parſimoniam. i. ſuſtinendam per inopiam quā grece iſtorū preſtigie philoſophari ſeſe dicentium: vmbraſqꝫ verborum inanes fingentium. Que ſe nihil habere ⁊ nihil tamen egere ac nihil cupere dicunt cum ⁊ habendo ⁊ egendo ⁊ cupiendo ardeant. Hec ibi. At que nota incidentaliter duo. Uaſum vaſi olim in nominatiuo ſingulari dictum. vnde nunc vaſa vaſorum. Et egeo olim cuꝫ accuſatiuo etiam conſtructum: ſicut fruor vtor: fungor: ⁊ alia multa quorum verbalia genitiuis ex vi actus conuerſi in habitū regunt. Solum que habet digniſſimum putat. Unde Horatius in epiſtolis Nos ſolos aiunt ſapere ⁊ bene viuere quorum cōſpicitur nitidis fundata pecunia villis. Et Iuuenalis. Quantum quiſqꝫ ſua nummorum ſpectat in archa. Tantum habet ⁊ fidei. Credo autem Iuuenalem ſecutum in finem huius proſe qui dicit ſatyra. x. Pauca licet portes ⁊c. vt in comentario ſuperiore ponuntur. Quod auteꝫ auferunt ſecuritatem poteſt etiam ex eo quod addit Iuuenalis ꝙ acompta. i. venena non bibuntur ex fictilibus vaſis ſed ex aureis ⁊ gēmatis poculis. vñ pꝫ diuitib⁹ periculū foris a latrone p gladios ⁊ cōtuꝫ: ⁊ domi ab herede per venenū. Uerba Iuuenalis ſunt. Nulla acōpta bibūtur fictilibus: tunc illa time cum pocula ſumes gēmata. ⁊ lato ſetinū ardebit in auro hec ibi Setinū eſt vinum precioſum nequid erres.

Sanctus Thomas. Felix nimiū prior etas. Hic incipit quintū metrū hui⁹ ſecūdi: qđ dicitur pētaticū ab inuētore anapeſticū a pede predomināte ⁊ eſt dimetrū: qꝛ quattuor pedes vnum metrū conſtituunt ⁊ eſt catalecticū quia quarto pede vna ſyllaba deficit ad complemētum metri. In quo metro phia cōmendat primā etatē quā erat ſine cupiditate diuitiarū deplangendo preſentē etatē in qua dominatur ⁊ regnat auaritia. Primo ergo commēdat etatē antiquorū. Secūdo noſtrā etatē deplangit: ibi. Utinā modo Primo di. prior etas nimiū felix fuit contēta fidelibus aruis. i. fideli agricultura: nec fuit perdita. i. depꝛauata inerti luxu. i. graui ſuperfluitate que etas ſolebat ſoluere. i. remouere ſera. i. tarda ieiunia facili glande idest vili fructu nec illa etas norat. i. nouerat cōfundere. i. miſcere bacchida munera. i. vina liquido melle ad faciendum mellicratum ſicut modo fit nec etiam nouerat miſcere. i. intingere lucida vellera. i. albam lanam ſerum. i. illorū philoſophorū tyrio veneno. i. ſanguine conchiliorū quorū copia apud Tyrū inuenitur ad faciendum purpureum colorem herba dabat ei ſalubres ſomnos. Non enim dormiebant in lectis eburneis ſed in herbis: qꝫ pro ⁊ lubricus amnis. i. labilis aqua dabat eis potum ⁊ pinus. i. illa arbor altiſſima dabat eis vmbras. i. vmbroſas habitationes non enim in domibus ⁊ in curioſis edificijs habitabant nondum hoſpes aliquis exiſtens ſecabat. i. diuidebat nauigando alta. i. profundū ma

Incipit metrum quintum.

Felix nimium prior etas:
Contenta fidelibus aruis:
Nec inerti perdita luxu.
Facili que ſera ſolebat
Ieiunia ſoluere glande
Nec bacchida mūera norat
Liquido confundere melle
Nec lucida vellera ſerum
Tyrio miſcere veneno

tis quia adhuc non erat vſus nauium:nec mercibus vndiq3 lectis.i.collectis viderat noua littora idest alienas terras:quia manebant in patria:tunc ſup.in illa etate tacebant ſeua claſſica .i. tube vel cornua vocantia homines ad bellum dicta claſſica.a calo quod eſt voco:neq3 cruor fuſus acerbis odiis tinxerat.i.madidauerat horrida arma:quia tunc non erat vſus armoꝝ:quid enim.i.propter quid hoſticus furor vellet prior arma mouere cū videret ſeua vulnera nec videret vlla premia ſanguinis:qꝛ nihil erat pro quo pugnarent.¶ No.circa hoc ꝙ dicit prior etas . iiij. etates diſtinguuntur ſm poetas . In prima fuerunt homines boni ⁊ ſimplices paucis contenti qui comedebant glādes bibebant aquā non colebant vineas: hanc etatem vocabant poete aurea3 ⁊ erat ſub ſaturno de qua Boet . loquitur in littera. Secunda etas dicebat argentea que erat ſub ioue cum homines magis aſtuti inenerūt agriculturam:⁊ ceperunt inhabitare domos ⁊ plantare vineas. Tertia3 etatem vocabant aereā in qua homines propter propriam curam rerum ceperunt alios depellere ⁊ ſe aliqualiter malitie dare. Quartam etatē vocabant ferreā:quando intantū abundabat malitia ⁊ auaritia hominū ꝙ nec fides nec iuſtitia manſit in terra in qua etate nos ſumus quam in fine Boe.deplangit. ¶ No.circa hoc ꝙ dixit inertiluxu ꝙ inertia ⁊ ociū ſunt cauſa luxurie.vnde poeta Ocia ſi tollas periere cupidinis artes . Itē Oui. queritur egiſtus quare ſit factus adulter . In promptu cauſa eſt deſidioſus erat.Eſt autem triplex luxuria vt hr in de ſcolarium diſciplina queda3 conſiſtit in coitu quedam in crapula ⁊ quedam in veſtitu : quelibet eſt fugienda.¶ No. circa hoc quod dicit lucida vellera ſeru3. Seres ſunt quidem homines apud quos conteritur lana de arboribus fila ergo que a vermibus qui dicuntur homines bombices operantur illa vocat hic lucida vellera.¶ No.ꝙ tyrus eſt vermis venenoſus:in cuius ſanguine intingitur purpura quorum cōchiliorum copia inuenitur apud tyrum inſulā. Utinam modo noſtra redirent. Hic philoſophia preſentem etatē dicens. Utinam noſtra tempora.i.cōdiciones noſtri temporis redirent modo.i.redigerētur in priſcos mores.i.in mores antiquos:ſed heu non eſt ita ſed amor.i.deſideriū habendi feruens ſeuior.i.periculoſior ignibus ⁊ ne illius mōtis ardet . Heu quis fuit ille qui primus fodit.i.effodit pondera tecti auri.i.abſconditi.effodit gemmas volētes latere que ſunt precioſa pericula.qꝛ multi propter eorū precioſitatē pericula incidunt.¶ No. Sene.in lib.de diuiſione ſententiarum cōmendās priorē etatem dicit.O felix prior etas que tot pertulit ſapientes quibus velut ſtellis fulgētibus mundi tenebras irradiaret:ſed heu nunc aliȷ terrenis curis inſeruiunt aliȷ temporalis dignitatis ambitione inardeſcunt omnes vero circa ſtudiū ſapientie elangueſcunt.¶ No. quod etna eſt mons ſicilie qui frequenter ignibus inardeſcit ad cuius ſimilitudinem habet ſe auaritia ⁊ cupiditas hominum que inſatiabilis nunꝗ penitus extinguitur . Unde Tul.in lib.de finibus bonorum ⁊ malorum di . Cupiditates hominū ſunt inſatiabiles . que non modo ſingulares:ſed vniuerſas familias euertunt. Ex cupiditatibus enim odia ſeditiones ⁊ bella naſcunt ex quibus vitam amariſſimam neceſſe eſt effici .

Somnos dabat herba ſalubres
Potum quoq3 lubricus amnis
Umbras altiſſima pinus
Nondum maris alta ſecabat
Nec mercibus vndiq3 lectis
Noua littora viderat hoſpes
Tunc claſſica ſeua tacebat
Odiis neq3 fuſus acerbis.
Cruor horrida tinxerat arma
Quid enim furor hoſticus vlla.
Uellet prior arma mouere
Cum vulnera ſeua videret
Nec premia ſanguinis vlla
Utinam modo noſtra redirent.
In mores tempora priſcos
Sed ſeuior ignibus etne
Feruens amor ardet habendi
Heu primus quis fuit ille
Auri qui pondera recti
Gemmaſq3 latere volentes.
Precioſa pericula fodit:

Etates. Seres. Etna.

¶ Aſcenſius.

Felix nimiū prior etas. Ode eſt monocholos.i.vnus gn̄is carmīs qđ conſtat frequēter ſpondeo duobus anapeſtis ⁊ ſyllaba vna aliqñ primus ē anapeſtis.ſcđs ſpōdeus vt ibi. Liquido confunderent melle Laudat pſimoniā antiquoꝝ qua illi predicti pacē inter ſe habuere . Oſtendens p cōtrariū gulā noſtram ⁊ in continētiā cupiditatēq3 inſatiabilē eſſe cā3 oīs mali. Prior etas quā aureā dicūt ⁊ ſub ſaturno fuiſſe.Contēta fidelibus aruis:que ſponte ſua nullo cogente oīa ferebant vt oſtendit Ouid. in primo de transfor.cuius verba ſunt. Nondum precipites cingebant oppida foſſe. Non tuba directi nō eris cornua flexi. Non galee non enſis erat ſine militis vſu. Mollia ſecure peragebant ocia gentes. Ipſa quoq3 immunis raſtroq3 intacta:nec vllis. Saucia vomeribus per ſe dabat oīa tellus.Contentiq3 cibis nullo cogente creatis . Arbuteos fetus montanaq3 fraga legebant.

Notā

Etas aurea.

Cornaqꝫ ⁊ in dumis herentia mora rubetis. At que deciderent patula iouis arbore glandes. Uer erat eternũ placidiqꝫ tepentibus auris. Mulcebãt zephiri natos ſine ſemine flores. Mox etiã fruges tellus in arata ferebat. Nec renouatus ager grauidis canebat ariſtis ⁊c. Nec inerti ꝓdicta luxu. Luxu. i. abũdantia ⁊ ſuperfluo vſu: ciboꝝ: potuum: veſtiũ: veneris ⁊ ſimilium. Inerti ab effectu. i. facienti eos inertes. Iners dicitur ab in pro ſine ⁊ ars quaſi ſine arte ⁊ ſolers ſolõ quod eſt totũ ⁊ ars quaſi totus ⁊ ſolidus in arte. Luxuriã autẽ eſſe cauſam inertie ⁊ eorũ que inertiã cõſequũtur oſtẽdit Iuuena. Saty. vi. ſic dicens. Preſtabat caſtas humilis fortuna latinas Quondã nec vitijs cõtingi parua ſinebat. Tecta labor: ſomniqꝫ breues: ⁊ vellere tuſco. Uexate dureqꝫ manus ac protinus vrbi hãnibal. Et ſtans collina in turre mariti. Nunc patimur lõge pacis mala: ſeuior armis. Luxuria incubuit victũqꝫ vleiſcitur orbem. Nullum crimẽ abeſt facinuſqꝫ libidinis: ex quo paupertas romana perit. Nec ibi. Eadẽ in Liuio Saluſtio ceteriſqꝫ hyſtoricis inuenies. Itẽ qꝛ ſimilia his inueniunt in Buc. Uir. Sicilides muſe. Et in fine ſecundi georgicorũ. Et in primo Metamorphoſeos. vnde hec ſumpta veriſimile eſt fruſtra tererez tẽpus eos locos allegando. Unũ dicam Seruium ad illud ſecundi georgicoꝝ. Uelleraqꝫ vt folijs depectant tenuia ſeres velle ſericas veſtes ⁊ bõbicinas eaſdem eſſe ſiunt tamen bombicine etiam in inſula que cos dicitur vnde coa veſtis appellatur. Unde Plinius Solinus. ⁊ ibi Uirgi. videtur velle lanã quãdam peculiarem bombicine ſimilimã illic naſci. cum bõbicina etiam in alijs locis naſcatur ⁊ lana arborea in pluribus locis. Sunt autẽ ſeres populi apud indos de quibus Plini. in ſexto. Poſt ſytie orientalis plagam intra deſerta ſunt ſeres lanifico ſiluarum nobiles perfuſam aqua depectunt frondium caniciem ⁊c. Hos dicit Strabo eſſe longiſſime vite. ⁊ ad ducenteſimũ annum peruenire: habereqꝫ ſenatuz ex quinqꝫ milibus hominũ. qui ſinguli ſingulos elephãtes rei publice nutriunt. Lubricus amnis. Credo poetã ludi. cũ dixiſſe nã lubricum nõ cõgruit amnis. Eſt enim humidũ ⁊ pingue in quod pedez firmare non poſſumus. Quia tamen prius dictũ eſt lucida vellera: credebant forte vitioſum eſſe ſi eodẽ vocabulo bis vteretur ideo dixerunt lubricus amnis. cũ potius dixiſſem lympidus amnis. Heu primus quis fuit ille. Tibulus eligiã decimam ſic incipit. Quis fuit horrẽdos primus qui protulit enſes ꝙ ferus ⁊ vere ferreus ille fuit. Tunc cedes hominum genera tunc prelia nata. Tunc breuior dire mortis aperta viã eſt. At nihili ille miſer meruit nos ad mala noſtra. Uertimus in ſceuas quod dedit ille feras. Diuitijs hoc vitium eſt auri. nec bella fuerunt. Faginus aſtabat quum cyphus ante dapes ⁊c. Gẽmaſqꝫ latere volentes. periculoſa pericula fodit: pulchra appoſitio gẽmas precioſa pericula. Et honeſta eſt locutio ⁊ vix mira ſententie. Uidetur enim natura aurũ in viſceribus terre ⁊ in locis fere inceſſis gẽmas occultaſſe quadam ſagacitate ne ſint occaſio tantorum maloꝝ. Quo Plinius in principio. xxxiij. libri naturalis hyſtorie: ita deteſtatur. Metalla nunc ipſeqꝫ opes ⁊ rerum precia dicentur tellurem intus exquirente cura multiplici. Modo quippe alibi diutius foditur querentes vitio aurum: argentum: es electrum. Alibi delicijs gẽmas ⁊ parietum digitorumqꝫ pigmenta. Alibi temeritati ferrum: aurum. auro etiam gratias inter bella cedeſqꝫ. Perſequimur omnes eius fibras. Uiuimuſqꝫ ſuper excauatos montes mirantes dehiſcere aliquando: aut intermiſcere illam. Ceu vero non hoc etiam exemplũ indignationis ſacre parentis exprimi poſſit. Intus in viſcera eius ⁊ in ſede manium opes querimus ⁊ reliqua. Pro quibus aduerte Plinium appellare tellurem ſacram parentem noſtram nam de terra ſumus quod Iunius brutus intellexit: cum eam pro matre deoſculatus eſt. In ſede manium: vult itaqꝫ manes in viſceribus terre ſedem habere. Nec ſatis ſint pro hoc hymniculo.

Iners. Solers. Luxuria. Seres.

¶ Proſa ſexta ſecundi libri.

Quid autem de dignitatibus potentiaqꝫ differerem: quas vos vere dignitatis ac poteſtatis inſcij celo exequatis. Que ſi in improbiſſimum quẽꝙ ceciderint que incendia flammis ethne eructantibus qđ diluuiũ tantas ſtrages dederit Certe vti meminiſſe te arbitror ꝯſulare imperiũ qđ libertatis principiũ fuerat ob ſupbiaz

¶ Proſa ſexta ſecundi libri.

Quid autem de dignitatibus. Hec eſt ſexta proſa huius ſecundi libri. in qua philoſophia oſtendit ꝙ dignitates: ⁊ poteſtates non ſunt magnopere appetẽde. Et primo probat intantũ de dignitate ⁊ poteſtate ſit. Secũdo de poteſtate diuitijs ibi Quevero. Tertio iterato ſit de dignitate ⁊ ptãte: ibi. Ad hec. Primo intendit talẽ rõnem. Illa non ſunt multum appetẽda que cũ adueniũt malis faciũt ipſos deteriores: ⁊ bonos nõ efficiunt meliores. ſed dignitates ⁊ poteſtates ſunt hmõi: ſicut declarat in lfa igit ⁊c. Unde dic ſic: qd differẽ. i. dicã de dignitatib⁹: qꝫ ꝑ ⁊ potẽtia quas vos inſcij. i. ignari vere dignitatis: ac ꝑ ⁊ ptãtis exequatis. i. aſſimilatis celo. i. ſummo bono: que ſi cediderint in quẽꝙ improbiſſimũ. i. vitioſiſſimũ: que incẽdia ethne illius mõtis dederũt tãtas ſtrages. i. pericula flãmis eructãtibus. i. exeũtibus: ⁊ qđ diluuiũ dederint tãtas ſtrages: ſicut illi mali qbus aduenitũt dignitates. q. d. plura male ꝓueniũt ex dignitatib⁹ ⁊ ptãtib⁹ maloꝝ ꝙ ex incẽdio ignis vel diluuio fluuij ⁊ ſubdit pbia vti ꝑ ſicut arbitror te meminiſſe veſtri veteres. i. antiquores romani cupierũt abolere. i. delere imperiũ conſulare. i. dignitatẽ cõſularẽ ob. i. propter ſuperbiã cõſulũ. qđ imperiũ ꝯſolare fuerat principiũ libertatis: qꝛ romani liberius viuebãt ſub cõſulibus ꝙ ſub regibus, g romani etiaz

Sanctus Thomas.

prius abſtulerã de ciuitate nomẽ regiũ propter eãdẽ ſupbiã.ſ.regum. Ex quo patet ꝙ dignitates faciũt malos deteriores. At ꝑ ſed ſi poteſtates ⁊ dignitates deferantur probis qd̃ perrarũ eſt q in eis ſup. dignitatib⁹ aliud placet ꝙ̃ ꝓbitas vtentiũ.q.d.nihil.ita fit .i. ꝓpter hoc fit vt virtutib⁹ nõ accedat honor ex dignitate.ſed honor accedit dignitatib⁹ ex virtute vtentiũ eis.⁊ ita vtilitates nihil boni accidunt ipſis bonis. ¶ No.ꝙ duplex eſt dignitas ⁊ poteſtas:quedã mũdana ſiue tẽporalis que ꝯſiſtit in bonis tẽporalib⁹ exteriorib⁹.⁊ in tali nõ cõſiſtit vera felicitas cũ ſit reſperſa multis amaritudinib⁹. Alia eſt dignitas ⁊ poteſtas aĩe ſiue ſpũalis que conſiſtit in ſciẽtijs ⁊ virtutib⁹ ⁊ illa nõ poteſt ſuperari vitio nec aduerſitatib⁹ nec ꝓſperitatib⁹ in qua cõſiſtit beatitudo ⁊ beata vita. Vñ Amb. in li. de officijs di. Dico beatã vitã conſiſtere in altitudine ſapiẽtie.⁊ in ſuauitate cõſcientie ⁊ virtutis ſublimitate. ¶ Not.ꝙ inſcij dignitates ⁊ ptãtes mũdanas adequãt celo:qꝛ non recte iudicant.iudicãt eñi ſm cõcupiſcentiã ⁊ nõ ſm rei veritatẽ imperiti eñi velut a lõge diſtãtes a veritate ſpeculant.i.Electhor. ¶ No.ꝙ mali dignitatib⁹ ⁊ poteſtatib⁹ prelati plus nocẽt ꝙ̃ ignis vel diluuiũ aquarum:qꝛ mali dignitate ſua ⁊ ptãte extollunt in ſuperbiã:alios iugo ſeruitutis opprimẽdo ꝓ quo exequẽdo mouentur bella quib⁹ humanũ gen⁹ plus offendit ꝙ̃ igne vel diluuio. ¶ Not.ciuitas romana a tẽpore romuli ſui cõditoris a regib⁹ erat gubernata.poſtea romani exigente malicia ⁊ ſuperbia regũ ipſos deleuerũt ⁊ cõſules inſtituerũt.qui etiã ꝓpter eorũ ſuperbiã fuerunt abiecti. Ex quo patet ꝙ dignitas ⁊ ptãs maloꝝ efficit peiores. ¶ No.ꝙ honor nõ debet alicui rõne dignitatis:ſed potius rõne virtutis. Vnde Ariſ.iiij.ethi. Nõ erit vtiqꝫ dignus honore prau⁹ exiſtẽs. Virtutis eñi premiũ honor eſt. vnde ſm veritatẽ ſolus bon⁹ ẽ honorãd⁹. ¶ Que vero eſt. Hic ꝓbat ꝑnͤaliter de ptãte ꝙ nõ ſit multũ appetenda duab⁹ rõnibus.ſecunda ibi. Quid autem eſt.

Dignitas.

ꝯſulũ veſtri veteres abolere cupierũt. Qui ob eandẽ ſupbiaꝫ prius regiũ de ciuitate nomẽ abſtulerant. At ſi quando qd̃ perrarũ ẽ:probis honorẽ deferantur.qd i eis aliud ꝙ̃ probitas vtẽtiũ placet. Ita fit vt nõ virtutib⁹ ex dignitate ſꝫ ex virtute dignitatibus honor accedat. ¶ Que vero ẽ iſta veſtra expectabilis ac preclara potẽtia. Nõne o terrena aĩalia cõſideratis qbus preſidere videamini. Nũ ſi inter mures videres murẽ aliquẽ ius ſibi ac poteſtatẽ pre ceteris vẽdicãtẽ qꝫto moucreris cachinno. Quid vero ſi ſpectes corpus ĩbecillius hoĩe reperire queas quos ſepe muſcularũ quoqꝫ morſus vel i ſecreta queqꝫ reptantiũ necat introitus. Quo vero qſꝙ̃ ius aliqd̃ in quẽpiaꝫ.niſi in ſolũ corpus ⁊ qd̃ infra corpus:fortunam loquor poſſet exercere. Num vnꝙ̃ libero imperabis animo. Nũ mentẽ firma ſibi ratione coherentem de ſtatu proprie quietis amouebis. Cum liberum quendam virum ſupplicijs ſe quidaꝫ tyrannus adacturum putaret vt aduerſum ſe facte coniurationis conſcios proderet linguaꝫ ille momordit atqꝫ abſcidit:⁊ in os ſeuientis tyranni eaꝫ abiecit. Ita cruciatus quos putabat tyran-

Romana.

Honor.

Ratio talis eſt. Illa ptãs nõ eſt multũ appetẽda que nõ eſt magna ⁊ fortis reputatiõe ſed tantũ eſt fragilis ⁊ imbecillis:ſed ptãs tpalis ẽ hmõi.qꝛ per eã hõ nõ põt ſupra aĩam.ſed tm̃ ſupra corpus ⁊ ſup ea bona que corpis ſunt:humano aũt corpe nihil eſt imbecilius. dicit ergo in littera. Que vero eſt iſta vr̃a expectabilis.i.deſiderabilis ac ꝓclara.i.nobilis potentia.q.d.nulla eſt. Nonne conſideratis o terrena aĩalia quibus videamini preſidere.i.preeſſe.ſi enim inter mures videres vnum pre ceteris ſibi vendicantẽ.i.vſurpant eius ac ptãtem ſuper alios mures.o quãto cachino.i.riſu tu moueteris qꝛ deriſibile eſſet: ⁊ talis eſt terrena ptãs.ſ.deriſibilis q̃ nõ oſtendit ſe niſi ad corpus:quid vero ſi tu ſpectes ideſt conſideres corpus eſt imbecili⁹.i.debili⁹ hoĩe.q.d.nihil quos hoĩes ſepe necat.i.interfecit morſus muſcularũ ideſt paruorum vermium vel etiam in ſecreta.i.interiora hominis queꝙ̃ reptantium.i.ſerpentium quo vero.i.q̃uo quiſꝙ̃ põt exercere ius aliqd̃ in quẽpiã niſi in ſolũ corpus ⁊ in fortunã.i. bona fortune que ſunt infra corpus.q.d.nullo mõ. Nũ.i.nũquid tu vnꝙ̃ imperabis libero aĩo.q.d.nõ. Nũ.i.nunquid tu amouebis de ſtatu ꝓprie quietis mentẽ ſibi firma rõne coherentẽ.q.d.nõ ⁊ hoc ꝓbat exẽplo cuiuſdam phi q nullis tormẽtis ad hoc potuit ꝯpelli vt illud faceret qd̃ rõ naturalis iudicabat inficiendũ vel di. Cũ quidã tyrãnus putaret ſe adacturũ.i.cõpulſurum ſupplicijs quendã liberũ virũ.i.phm.vt ipſe ꝓderet cõſcios facte cõiurationis aduerſum ſe.illi.ſ.liber homo linguã momordit atꝙ̃ abſcidit ⁊ abiecit eã in os.i.in faciẽ ſeuiẽtis tyrãni. Ita illos cruciat⁹ quos tyrãn⁹ putabat ſup.eſſe materiã.i.cãꝫ crudelitatis vir ſapiẽs fecit eſſe materiaꝫ virtutis:qꝛ hoc ꝓ virtute nõ ꝓ crudelitate ei reputatũ eſt. ¶ No.ꝙ muſcula.i.diminutiuũ hui⁹ noĩs muſca ⁊ ꝑ muſcã dat intelligere q̃cũꝙ̃ aĩalia venenoſa vel vermes venenoſos ⁊ ab iſto loco recipit author ſlorũ cũ dicit. Debilius qd ſit marce quẽ nece maſcula ꝑdit. ¶ No

nus materiam crudelitatis: vir ſapiens fe-cit eſſe virtutis. ¶ Quid autē eſt quod in aliū quiſq̄ poſſit facere quod ſuſtinere ab alio ipſe non poſſit Breſiridem accepimus necare hoſpites ſolitū ab hoſpite hercule fuiſſe mactatum. Regulus plures penorum bello captos in vincula coniecerat: ſed mox ipſe vinctorum cathenis manus prebuit. Ullam ne igitur eius hominis potentiam putas quod ipſe in alio poteſt ne id in ſe alter valeat efficere nō poſſit. Ad hec. Si ipſis dignitatibus ac poteſtatibus ineſſet aliquid naturalis ac proprij boni nunq̄ peſſimis prouenirēt. Neq3 enim ſibi ſolent aduerſa ſociari: natura reſpuit vt contraria queq3 iungantur. Ita cū peſſimos plerunq3 dignitatibus fungi dubiū non ſit: illud etiam liquet natura ſui bona nō eſſe: que ſe peſſimis herere patiātur. Qđ quidem de cunctis fortune muneribus dignius eſtimari poteſt que ad improbiſſimū quemq3 vberiora perueniunt. ¶ De quibus etiam illud cōſiderandū puto quod ne-

ta ꝙ animus hominis liber eſt ⁊ cogi non poteſt. vnde Sene. Errat ſi quis ſeruitutē credit tranſire in totū hoiem. nō enim trāſit in aiam q2 libertas eſt in aia. ¶ No. ꝙ hō liber ⁊ cōſtās nullis ſupplicijs vinci pōt: q2 dicit Señ. lib. de clementia magni animi ꝓprium eſt placidū eſſe ⁊ tranquillū: ⁊ iniurias ⁊ offenſiones ſuꝑbie deſpicere. ⁊ .xxviij. epl. Triginta tyrāni Socratē circūſteterunt: nec potuerūt aiam eius infringere. Quid aūt eſt. Hic phia ponit ſcđam rōnē que talis eſt. Illa ptās nō eſt multū appetenda ꝑ quā nemo pōt facere quod alius nō poſſit in ipſum qđ ipſe pōt in aliū: ſed ptās temporalis eſt hmōi ſicut in lra declarat ponēs duo exēpla de Breſiride ⁊ regulo. Primū exemplū eſt de breſiride. Breſirides fuit fili9 neptuni ex matre libia: q hoſpites ſuos mactabat. Hercules aūt apud ipſū hoſpitat9 ipſū ecōtra mactauit. Secūdum exēplū eſt de regulo. Regulus fuit cōſul roman9 qui cū multa bella ingeſſit cū Carthaginēſibus multos ex eis captiuauit ſed tandem ab eis fuit captus. Ex quo patet ꝙ quicquid pōt aliquis in alium facere. pōt etiā illud ab alio pati. Unde Cato. Uictorē a victo ⁊c. ⁊ ꝑ cōſequēs nulla eſt potētia humana que hoc intercipere non pōt vnde dicit in littera. Quid eſt quod quiſq̄ poteſt facere ī aliū quod ipſe nō poſſit ſuſtinere ab alio. q. d. nihil: quod declarat. Nos accepim9. i. cognouim9. Breſiridem ſolitū. i. cōſuetum necare hoſpites: ipſum fuiſſe mactatū ab hercule hoſpite ſup. ſuo. Aliud exemplum ponit regulus conſul romanos plures penorū. i. carthaginenſiū captos bello cōiecerat. i. poſuerat ī vincula ſed mox ipſe prebuit manus. cathenis vinctorū. i. carthaginenſiū nunqd igit vllā putas ſup. eſſe cuius hominis potentiā qui nō poſſit efficere ne alter valeat ī ſe quod ipſe pōt in alio. q. d. nulla reputanda eſt hec potentia. ¶ Ad hec ſi ipſis dignitatib9. Hic probat philoſophia ſimul de dignitatibus ⁊ poteſtatibus que non habent in ſe aliquod naturale bonū propter quod ſint appetende. Secundo oſtendit ꝙ idē poteſt cōcludi de omnib9 bonis fortuitis ibi. Poſtremo. Primo facit quod dictum eſt. Secūdo oſtēdit falſam denominationē bonoꝝ ibi. De quibus etiā illud. Ratio quā intendit eſt iſta. Illud qđ in ſe naturaliter eſt bonū nō poteſt adiungi peſſimis: ſed dignitates ⁊ poteſtates peſſimis adueniunt. ergo ⁊c. Maior declarat in lra vnde dicit. Si ipſis dignitatibus ⁊ poteſtatibus ineſſet aliquid naturalis ⁊ ꝓprij boni nunq̄ prouenirēt peſſimis. neq3 enim aduerſa. i. oppoſita ſolent ſibi ſociari q2 natura reſpuit: vt queq̄ contraria iungant: ideſt ſtent ſimul. cum ergo nō ſit dubiū peſſimos plerūq3 fungi. i. vti dignitatibus: illud etiam liquet. i. manifeſtum eſt ſup. ipſa non eſſe bona ſui natura que ſe peſſimis patiant herere. i. cōmanere quod quidē dictū de dignitatibus ⁊ poteſtatibus dignius pōt eſtimari de cūctis muneribus fortune que. ſ. munera vberiora. i. copioſiora ꝓueniūt

Bonum duplex. ad queq̄ improbiſſimum. ¶ Nota ꝙ duplex eſt bonū vnum quod conuertitur cū ente: ⁊ ſic dignitates ⁊ poteſtates licet malis adueniant. tamen ſunt bone. Aliud eſt bonum. quod eſt quedā qualitas derelicta ex bonis operationibus ⁊ vocatur bonū moris: ⁊ ſic dignitates ⁊ poteſtates bone non ſunt: quia vt multum peſſimis ſocianꝰ. De quibus etiā hic philoſophia probat ꝙ bona fortuita non poſſunt in ſuum effectū: ⁊ ſic ꝑ cōſequēs habent falſā denominationē arguendo ſic. Omne quod eſt naturaliter bonum efficit quod eſt ei ꝓprium expellit contrarium ſicut fortitudo facit fortem. velocitas velocem. ſed bona fortune non efficiunt quod videtur eſſe proprium: quia diuitie non faciunt diuitem: cum non reſtringāt auaritiam nec potentia facit potentem: nec dignitas dignum propter quod diuitie falſe nominātur. Unde dicit in littera. De quibus bonis fortuitis: illud etiam puto conſiderandum ꝙ nemo dubitat illum eſſe fortem cui conſpexerit ineſſe fortitudinem. ⁊ illum eſſe velocē cuicunq̄ ineſt velocitas: ⁊ ſic muſica quidem muſicos. medicina medicos. rethorica rethoricos facit. natura enim cuiuſcunq̄ rei agit quod ſibi eſt proprium ⁊ non miſcetur effectibus contrariorum ⁊ vltro: idest ſponte depellit que ſunt aduerſa: idest contraria. Atqui pro certe: nec opes, idest diuitie queunt. i. poſſunt reſtringere inexpletam aua-

ritiam ſup. hominū inſatiabilē: nec ptās facit illum cōpotem ſui. i. potentē quē vitioſe libidines retinent aſtrictū inſolubilibus cathenis. i. paſſionibus: ⁊ dignitas collata improbis nō modo. i. non tm̄ non efficit dignos: ſed prodit ⁊ oſtētat indignos. Cur ita pͦuenit ꝙ bona fortune nō efficiūt qđ videtur eis eſſe propriū. hoc eſt ideo: qꝛ vos hoīes gaudetis res ſeſe aliter habētes ꝗ̄ videant̄ cōpellere. i. denominare falſis noīationibus q̄ noīationes facile redarguunt̄ effectu ipſarū rerū: ideo nec ille diuitie iure poſſunt appellari cū non faciunt diuiteȝ: nec vlla potentia nec hec dignitas iure appellari pōt. ¶ No. ꝙ diuitie nō faciūt hominē diuitē: qꝛ reſtringūt auaritiā. Nam diuitie ſm Sene. xxvij. epl. ſunt cōpoſita paupertas in lege nature: talis enim paupertas in lege nature excludit auaritiā que inſatiabilis eſt. Natura enim paucis cōtenta eſt. ¶ No. ꝙ dignitas improborū oſtentat improbos qꝛ improbus tanto a pluribꝰ cognoſcit̄ quāto magis innoteſcit eius vitiū: ⁊ quanto aliqs in maiori dignitate cōſtituitur ⁊ tanto cognoſcit̄ propter quod dic. Sen. in prouerbijs loco ignominie apud īdignū eſt dignitas. ¶ Poſtremo idē de tota fortūa. Hic philoſophia oſtēdit idem poſſe cōcludi de oībus bonis fortuitis di. Poſtremo. i. finaliter licet hoc ideȝ concludere de tota fortuna in qua nihil eſt expetendum. i. deſiderandum nihil ineſſe ſibi nature bonitatis. i. naturalis manifeſtum eſt ꝙ fortuna non adiungit ſe ſemper bonis ⁊ quibus fuerunt adiuncta bonos non efficit. ¶ Nota ꝙ bonū fortune non facit illud bonum cui additur ſicut muſica facit muſicum ⁊ virtus facit virtuoſum: ſed ꝙ fortuna malos quibus aduenit non facit bonos patet. quia nihil nature bonitatis ſibi ineſt. qualiter autem mali malos faciunt bonos patebit in quarto huius proſa ſexta.

mo dubitat eſſe fortem: cui fortitudinem ineſſe cōſpexerit. Et cuicunqȝ velocitas adeſt maniſeſtuȝ eſt eſſe velocē. Sic muſica qdeȝ muſicos medicia medicos rhetorica rhetores facit. Agit enim cuiuſqȝ rei natura qđ propriuȝ eſt nec contrariū rerum miſcetur effectibus ſed vltro q̄ ſunt aduerſa depellit. Atqui nec opes inexpletam reſtringere auaritiaȝ queunt. Nec poteſtas ſui cōpotem facit queȝ vicioſe libidines inſolubilibus aſtrictū retinēt cathenis. Et collata improbis dignitas non modo non efficit dignos, ſed prodit potius ⁊ oſtentat indignos. Cur ita prouenit. Gaudetis ſeſe res aliter habentes falſis compellare nominibus que facile rerum ipſarum redarguūtur effectu. Itaqȝ nec ille diuitie: nec illa potentia nec hec dignitas iure appellari poteſt. Poſtremo idem de tota fortuna concludere licet: in qua nihil expetendum, nihil nature bonitatis ineſſe manifeſtuȝ eſt. Que nec bonis ſemper adiungit ſe, ⁊ bonos quibus fuerit adiuncta non efficit.

Aſcenſius.

Quid autē ⁊c. Poſtꝗ̄ oſtenſum eſt cum execratione ⁊ deteſtatione auaritie humane in diuitijs beatitudinem non conſiſtere: nunc idem oſtendit de poteſtate ⁊ dignitate: cū deteſtatiōe ambitionis ⁊ affectati dominij: quod Horatius ī ſermonibus. ⁊ Iuuenalis ſaty. x. Virgi. in. vi. multiqꝫ alij fecerunt. Diſſeram. i. diſerte diſputē. ⁊ diſquirā. Scribitur autem diſertus per vnum ſ. quia corripit primam. ſed diſſero per ſſ duplex. Quod diluuium tātas ſtrages dederit. q. d. nullum. Aduerte autem ſingulariter legendū dederit. Non enim pōt eſſe cōceptio qꝛ non eſt coniūctio. Et ſi eſt zeugma: ſicut eſt: tunc verbū debet reſpicere vicini ſuppoſitum qđ eſt ly diluuium vel repeti pōt ⁊ que ne dederint. Dicitur autē diluuium a diluēdo qꝛ diluit oīa transferturqȝ a Virgi. ad belli obruptionem. Veſtri veteres. i. romani veteres: qꝛ Boe. romanus fuit cupierunt abolere. i. a ciuitate ſua penitus amouere conſulare imperium bene dici cupierunt: qꝛ licet vt docet Liuius lib. iij. ab vrbe condita Intermiſſum fuerat cōſulare imperium creatis decemuiris tamē non fuit abolitum qꝛ reiecto decēuiratu ad conſulatum reditum eſt. Abſtulerunt autē prius regium nomē propter ſuperbiā vltimi regis Tarquinij ⁊ luxuriam eius filij: qui Lucretiam violauerat vt notum eſt ⁊ recitatū a Liuio li. i. circa finē. Non ſi inter ⁊c. Iterum mutat numerum a plurali rediens: in ſingularē: qꝛ cum prius dixiſſet. Nonne conſideratis addit ſingulariter. Nō ſi videres. Sed prius locutus eſt ad omnia terrena aīalia. Nunc autē loquitur ad ſolum Boe. Sed attende non eandē eſſe locutionē in cōmento ⁊ in textu. Nam in cōmēto legitur. Si enim inter mures ⁊c. Et hic modus legendi melius quadrat illi interrogatiuo quāto. Non enim duo interrogatiua recte ſociant̄ ſine cōiunctiōe quale eſſet hoc. nō quāto moueris achinno. Dicēdum enim potius eſſet. Nonne magno vel maximo mouereris cachinno. Quod ergo in textu legitur. Non inter mures ⁊c. debet accipi pro vno interrogatiuo: vt ſicut dicimus Nunquid ita dicatur. Nū quanto. i. nonne magno. ¶ Quid vero ⁊c. ordo eſt. Vero pro ſed quid imbecillius homine queas reperire ſi ſpectes corpus. q. dicat nihil. De hac imbecilitate late dicimus ex primo huius lib. proſa ſecunda. Quibus addamus illud eiuſdē lib. vij. cap. vij. Miſeret atqȝ etiā pudet eſtimantē ꝗ̄ ſit friuola anima-

Nota quanto.

lium ſuperbiſſimi origo. Cum plerum〈que〉 abortus cauſa fiat ordo lucernarū extinctu. His principijs naſcuntur tyranni. Carniferos͂ his annis. Tu qui corporis viribus fidis. Tu qui fortune munera amplexaris ⁊ te ne alumnū quidem eius eſtimas: ſed partum. Tu cuius ſemper in victoria mens qui te deum credis. Aliquo ſucceſſu: tumens tanti tamen perire potuiſti. Atqui etiam hodie minoris potes quam vllo ſerpentis ictus dente aut etiam vt anacreon poeta acino vue paſſe. Ut Fabius ſenator pretor in la-

Fragilitas humana. ctis hauſtu vno pillo ſtrangulatus. Is demū profecto vitam equa lance penſitabit qui ſemper fragilitatis humane memor fuerit hec ibi. Quos ſepe ⁊c. ordo eſt. Quos quo〈que〉. id eſt etiam vel morſus muſcularum necat vel introitus reptantium in quec〈que〉 id eſt quecun〈que〉 ſecreta vel poſteriora vel anteriora: vel oris: vel narium: vel aurium necat. Uidetur autem loqui de cantaridibus. Sunt enim vt dicit Pli. lib. xi cap. xxv. Cantharides vermiculi ficorum ⁊ piri ⁊ roſe ⁊ peuces ⁊ cynacbante venenoſi: ſed veneniim hec remedia ſecum habet. Ale medentur quibus demptis letale eſt. Quo vero quo. i. per quid quiſ〈que〉 poſſet exercere ius aliquod. i. quempiam niſi in totum corpus: ⁊ in id ſup. quod ſupple eſt infra corpus loquor. id eſt dico fortunam: illa duo vocabula fortunam loquor per parenthe ſim poſita ſunt. Ita cruciatus ⁊c. quia non dicit quis ſit tyrannus: nec quis ſapiens fuerit. difficile eſſet hyſtoriam veram diuinari cum ipſe author nomina propria preter ſolitum tacendo te dubium nobis ſignificat qui nā fuerit

Anaxarchides. uit veriſimile tamen cum eſt loqui de anaxarchide. de quo Plinius lib. vij. cap. xxiij. Anaxarchides inquit cum torqueretur vt tyrancidas iudicaret preciſam dentibus linguam vnam〈que〉 ſpē indicij in tyrā-

Buſiris. nos expuit. Quod vero poſtea ſcriptum eſt in multis libris. Breſiridē. Sine dubio buſirum ſcribi debuit de quo Perottus de laboribus Herculis loquens ita differit Hercules buſiri in egypti regē Neptuni ⁊ Libie filium qui oram omnem nilo adiacentem latrocinijs infeſtabat: hoſpites〈que〉 enectos dijs ſacrificabat occidit ⁊ dijs ſuis immolauit prouinciam〈que〉 omnem pacatam ac tranquillam reddidit, Unde Ouidius. Ergo ego fedantem peregrino templa cruore. Buſirim domui. Quidam volunt hoc confictum eſſe nec buſirim aliquem regem ſiue tyrannum fuiſſe: ſed terram ipſam eſſe inhoſpitem at〈que〉 importuoſam 〈quippe〉 quis enim portum habeat cum tamen nequaq͂ patere ſed a bubulcinis cuſtodiri ſolitu prede ſemper ac latrocinio indulgentibus qui peregrinos quoſ〈que〉 ad ea littora appulſos ſoleant adoriri. In his locis eſt buſiris oppidum: a quo buſiritica prefectura vocitata eſt. Omnis quippe egyptus primo in prefecturas diuiſas fuit: quas illi monos vocant ⁊ reliqua. Ex quibus patet non eſſe legendum breſiridem: ſed buſirim. Licet enim a patrijs deducantur patronimica femina vt colchis. ſi celis illias. non tamen inuenies maſculina. qua propter non dices buſiridem. C Occidit hercules ob ſimilem culpā fere: quia ſcilicet hoſpites ſuos occidit: ⁊ occiſis equos pauit quendam regem thracie diomedem nomine quem a patria que biſtonis dicitur: biſtonium appellare licet ſed credo a Boe. Buſiridē ſcriptum eſſe quo circa ita caſtigaui derelinquens cōmentariū intactū. Quod autem Ouidius buſirim dicat: fecit hoc propter verſum in quo buſirides non haberet locum. Sed hoc dicēdo opus eſt dicere buſirides patronimicū eſſe forte ab auo deductū. Sed hec hactenus. De Marco regulo notiſſima eſt hyſtoria. ex Liuio. Ualerio maximo. Auguſtino in de ciuitate dei ex Cicerone in de officijs ⁊ ex Plinio de viris illuſtri-

M. regu. bus cuius hec ſunt verba Marcus Attilius regulus conſul. fuſis ſalentinis triumphauit: primuſ〈que〉 romanorum ducum in aphricam claſſem traiecit quaſſatas de amilcare naues longas tres ⁊ ſexaginta accepit oppida ducenta ⁊ hominū ducenta milia cepit. Abſente eo coniugi ⁊ liberis ob paupertatem ſumptus publice dati ſunt. mox arte xantippi lacedemonij mercennarii militis captus in carcerem miſſus legatus de permutandis captiuis romam miſſus dato iureiurando vt ſi nō impetraſſet ita demū rediret. In ſenatu conditione diſſuaſit relectis a ſe coniuge ⁊ liberis carthaginē regreſſus: vbi in archā lignea coniectus clauis introrſum adactis vigilijs ac dolore punitus eſt. C Ad hec ſi ipſius ⁊c. Oſtenſum eſt ſupra melius legi. Ad hoc: id eſt preterea vel inſuper. Cetera manifeſta ſunt.

C Metrum ſextum ſecundi libri.

Sanctus Thomas. Nouimus quantas dederit ruinas. Iſtud eſt ſextum metrum huius ſecundi quod dicitur ſaphicum ab inuentore trochaicum a pede predominante: ⁊ eſt vndecaſyllabus quilibet verſus continet vndecim ſyllabas ⁊ eſt achalecticum quia nulla ſyllaba deficit ad perfectionem metri. In quo metro philoſophia declarat per exemplum 〈quod〉 dignitates ⁊ poteſtates malis aduenientes non faciunt bonos ⁊ hoc declarat per Neronem qui quanto fuit potentior tanto peior. Tangit autem philoſophia quattuor malicias Neronis in hoc metro. Prima eſt 〈quod〉 vrbem romanam incendit: que arſit ſeptem diebus ⁊ ſeptē noctibus vt ſpectaculo illius ignis cognoſceret quantus olim fuerat ignis quando capta

Metrum ſextum ſecundi libri.

Nouimus quantas dederit
ruinas.
Urbe flammata patribuſ〈que〉
ceſis.
Fratre qui quondam ferus
interempto
Matris effuſo maduit cruore.
Corpus ⁊ viſu gelidum pererrans
Ora non tinxit lachrymis: ſed eſſe
Cenſor extincti potuit decoris

Troia arſerat. Secundũ malum eſt ꝙ Nero magnam partem ſenatus ſine vlla cã interfecit. Tertium eſt ꝙ proprium fratrem occidit: vt ſolus ſecurius regnaret. Quartum eſt quod matrem ſuam occidit vt videret locum ventris in quo iacuit. Dicit ergo in littera. Nouimus quantas ruinas. i. quanta pericula dederit. Nero vrbe ſup. romana flammata. i. incenſa: ac pro ⁊ ceſis. i. occiſis patribus. i. ſenatoribus qui Nero quondã ferus. i. crudelis interempto fratre: ipſe etiam maduit cruore matris effuſo ⁊ deſignãs eius crudelitatem circa matrem dicit ⁊ ipſe Nero pererrans. i. pertranſiens viſum gelidum corpus infrigidatum corpus matris nõ tinxit. i. madidauit ora. i. faciem ſuã lachrymis: ſed ipſe potuit ſine omnibus lachrymis eſſe cenſor. i. iudex extincti decoris: ideſt iterfecte matris que decora fuit. tamẽ hic Nero licet ita malus eſſet regebat populos ſeptro i. imperiali dignitate hos inqȝ populos rexit quos phebus. i. ſol veniens ab ortu extremo videt cõdens. i. abſcondens radios ſupple ſuos ſub vndas ⁊ loquitur more poetarũ: quaſi dicat ipſe rexit omnes populos qui erãt ab ortu ſolis vſqȝ ad occaſum. Similiter regebat populos quos ſeptẽtriones. i. ſeptem ſtelle que ſunt in maiori vrſa que dicuntur triones quaſi teriones: quia illam plagã terunt. gelidi. i. frigidi premunt. Plaga enim ſeptemtrionalis frigida eſt. q. d. regebat omnes populos aquilonares. Et illos regebat quos notbus. ideſt ille ventus collateralis auſtro violentus exiſtens torret ideſt cremat ſicco eſtu. i. calore notbus inqȝ recoquens ardentes arenas. i. calidas: venit ille ventus a torrida zona: ⁊ ideo calidus eſt. q. d. Nero etiã regebat omnes populos auſtrales: ⁊ ſic per quattuor plagas mundi oſtendit eius poteſtatem ſuper omnes populos tandem celſa poteſtas. i. magna non valuit vertere. ideſt mutare rabiem: ideſt crudelitatem praui Neronis: ⁊ tunc deplangit coniunctionem magne poteſtatis cum magna malitia quia. multa mala ex ea proueniunt dicens. Heu ſupple dico eſſe grauem ſortem ideſt euentum quotiens iniquus gladius: ideſt iniqua poteſtas additur ſeuo veneno id eſt venenoſe crudelitati. ¶ Nota ſm Ariſtotelem. v. Ethic. Principatus virum oſtendit malicia enim hominis vel probitas oſtenditur principatu ſicut patet in Nerone cuius malicia ⁊ crudelitas in imperio ſue dignitatis apparuit. Propter quod dicit idem Ariſtote. Seuiſſima eſt iniuſtitia habens arma ⁊ vij. Ethico. dicit etiam. Simile eſt igitur comparare iuſtitiam homini iniuſto. Eſt enim deterior beſtia decies milies. plura enĩ vtiqȝ mala faciet homo malus ꝙ̃ beſtia. ¶ Nota preter hec mala neronis que tanguntur in littera multo plura ipſe perpetrauit nam dicit philoſophia. iij. huius. v. proſa Nero Senecam familiarem ſuum preceptorem ad eligende mortis coegit arbitrium: ⁊ qꝛ Nero fuit crudeliſſimus hominum. ideo Seneca ſcripſit quendam libellum ad ipſum qui intitulatur liber de clementia in quo hortatur eum ad fugam crudelitatis ⁊ ad vſum clementie. qui liber incipit. Tibi ſcribere de clemẽtia Nero ceſar inſtitui.

Hic tamen ſeptro populos regebat
Quos videt condens radios ſub vndas:
Phebus extremo veniens ab ortu
Quos premunt ſeptem gelidi triones
Quos notus ſicco violentus eſtu:
Torret ardentes recoquens arenas
Celſa non tandem valuit poteſtas
Vertere praui rabiem neronis
Heu grauem ſortem quotiens iniquus.
Additus ſeuo gladius veneno

Aſcenſius.

Nouimus quantas dederit ⁊c. Genus carminis ex ſuperioribus notum. Non autem dices ſaphicum dici ab inuentore: ſed ab inuentrice. Sapho enim mulier eſt. Preterea non dices ꝙ ſit vndecaſſyllabum: ſed endecaſſyllabum. eſt enim greca dictio tota quocirca nõ recte miſcetur latina. Eſt autem endecaſſyllabum quod ſit ex vndecim ſyllabis eſt verſus monocolos: quia non habet niſi vnũ genus: niſi ſoleat huiuſmodi eſſe dicolos. In toto autem carmine probatur aſſumptio ſeu minor propoſitio que eſt poteſtatem aliquãdo malis dari: quia ſumma poteſtas vt pote imperiali contingit Neroni homini peſſimo: qui ⁊ preceptorem occidit ⁊ matrem: ⁊ patriam. i. ciuitatem romanam incendi fecit: aliaqȝ complura ſcelera commiſit: que Suetonius volentibus ea ſcire recitat. Nota.

¶ Proſa ſeptima ſecundi libri.

Tam ego. ſcis inquam ipſa minimum nobis ambitionem mortalium rerum fuiſſe dominatam. Sed materiam gerendis rebus optauimus: quo ne virtus tacita conſene-

Tam ego ſcis inquam. Hic incipit ſeptima proſa huius ſecũdi in qua oſtendit philoſophia ꝙ gloria mũdana nõ ſit multum appetenda ⁊ primo inducit Boetium confitentẽ ſe non deſideraſſe multum predicta id eſt poteſtates: dignitates niſi inquantum ſunt materia rerum gerendarũ ſecũdo oſtẽdit philoſophia ꝙ cũ gloria ſit p exile bonũ nõ ſit multũ appetẽda. ſecũda ibi. At illa. Dicit primo Sanctus Thomas.

ſceret. Phi. ¶ At illa. Atqui hoc vnũ eſt qḋ preſtanter quidam natura mẽtes: ſed nondũ ad extremam manuz virtutum perfectionez pductas allicere poſſit glorie. ſ. cupido 7 optimorũ in rẽpublicam fama meritorũ. Que q̃z ſit exilis 7 totius põderis vacua ſit conſidera. ¶ Omnẽ terre ambitũ ſicuti aſtrologicis demõſtrationibus accepiſtis ad celi ſpacium puncti conſtat obtinere rationem: i. vt ſi ad celeſtis globi magnitudinez conferatur nihil ſpacij prorſus habere iudicetur. Huius igitur tam exigue in mundo regionis quarta fere portio eſt. ſicut Ptolemeo teſtante didiciſti. que a nobis cognitis animantibus incolatur. Huic quarte ſi q̃ztum maria paludeſq3 premunt q̃ztũcunq3 ſiti veſtra vaſta regio diſtẽditur cognitione ſubtraxeris vix anguſtiſſima inhabitandi hominibus area relinquitur. In hoc igitur minimo puncti quodam puncto circũcepti atq3 concluſi de promulganda fama de proferendo noĩe cogitatis. At qḋ habeat amplum magnificũq3 glo-

tum pro tunc. Ego Boe. inquã. i. dixi. o phia tu ſcis ambitionẽ. i. cupiditatẽ rerum mortaliũ de quibus dixiſti minimũ fuiſſe nobis dominatã: ſed bene optauim⁹ materiã rebus gerẽdis quo ne pro nõ ꝯſeneſceret in nobis virtus tacita. i. nõ exercitata. Et nota ꝙ in ſapiente nõ dñanẽ cupiditas rerũ tpaliũ: quia phia inducit mobilis affluentie cõtẽptũ: ex libro de platis. Et Socrates cũ athenis ad ſtudiuz pergeret magnũ põdus auri in mare ꝓiecit di. Mergã te ne mergar a te. ¶ Nota ꝙ materia rerum gerendarũ ſunt iſta ſine qbus res cõuenieter geri nõ pñt 7 ſunt tria ſapientia auctoritas 7 potentia: ſine eñ ſapientia ꝯuenieter nõ gerit: vt de ſe patet. res etiã gerẽda auctoritate ornatur q2 homo autẽticus libẽti⁹ audit 7 facilius ei credit potẽtia vero mali deprimunt 7 boni extollunt. Hanc materiã Boe. deſiderãs potẽtiã 7 dignitates queſiuit. ¶ No. ꝙ Boe. materiã dignitatis 7 ptãtis: ideo queſiuit ne virtus ſua tacita eſſet: duz nullus aliquid loqueretur de laude ſue virtutis vel ſcriberet. Tũc eñ virt⁹ tacita cõſeneſcit qñ nõ agit aliqs vñ alij loquant. 7 dũ nihil ſcribit de ſuis bñficijs: q2 virt⁹ habentẽ perficit. opus enim laudabile reddit. ¶ At illa. Atqui hoc vnũ eſt. Hic oſtẽdit philoſophia gloriã mũdanũ nõ eſſe appetendã. et primo permittit ꝙ cupido glorie multos allicit. ſecũdo ꝓbat eã eẽ exilẽ 7 vacuã. ibi. Omnẽ terre ambitũ primo dicit ſic. ex quo Boe. qñq3 queſiuit dignitates 7 poteſtates ne virtus ſua tacita cõſeneſceret. vł ꝙ iſta ꝓpter laudẽ 7 gloriã queſiuit: iõ dicit phia hoc vnũ eſt. ſ. cupido glorie 7 fama optimorũ meritoꝝ in rem publicã que fama poſſit allicere mentes ſup. hominũ: natura quidẽ preſtãtes. i. excellentes ſed nõdũ. i. non adhuc perductas ad extremã manum perfectione virtutum. i. ad ſummam perfectionez que fama 7 gloria q̃ ſit exilis 7 vacua totius ponderis. i. precioſitatis ſic cõſidera ex ſequentibus. ¶ Nota ꝙ cupido vane glorie multos allicit 7 delectat vnde Sene. lxi. epi. Illud precipue nos impedit ꝙ cito nobis placet ſi inuenimus qui nos bonos viros dicant: qui prudentes: qui ſanctos non ſumus modica laudatione contenti quicquid in nos adulatio ſine pudore congeſſerit: tanq̃ debitũ putamus optimos eſſe nos ſapientiſſimoſq3 affirmantibus aſſentimus: cũ ſciamus nos ſepe multa mentiri. adeo quoq3 nos indulgemus nobis. vt laudari velimus in id cui contrariuz maxime facimus. ¶ Nota ꝙ duplex eſt bonitas mentis ſcz naturalis 7 acquiſita. Naturalis bonitas eſt ſm quam aliqui naturaliter ſunt pij. manſueti. ſobrij: 7 caſti. ſed hec bonitas ſi nõ emendat virtute 7 ſapiẽtia cito extollit hominẽ ad vanã gloriã. Alia eſt bonitas acquiſita exercitio virtutũ 7 ſcientiarũ que non permittit hominẽ extolli vana gloria. q2 ſapiens fructum ponit in cõſcientia: ſtultus autẽ in laude humana ſm Macro. ideo dicit phia ꝙ cupido glorie allicit mentes natura preſtantes nondũ adhuc virtutibus perfectas. ¶ No. ꝙ fama eſt frequens laus optimorũ meritoꝝ in rẽpu. ſed gloria eſt clara noticia cũ laude vel gloria eſt late patens preconiũ. i. annunciatio. Omnẽ terre ambitũ. Hic phia oſtendit gloriã mundanã eſſe exilem: nec multũ appetendam primo oſtendit hoc ex parte ſpatij in quo dilatatur. ſecundo oſtendit hoc ex diuerſitate nationum ad quas non diuulgatur. tertio oſtendit idem ex diuerſitate morum propter quos de eodem contrarie iudicatur. quarto oſtendit idem ex breuitate durationis propter quam non perpetuatur. ſecunda ibi. Adde ꝙ hoc tertia ibi. Quid quod diuerſarum quarta ibi. Sed q̃ multos. Primo intendit talem rationem. Latitudo fame conſiſtit in latitudine terre ſuper quam dilatatur: ſed terra non eſt lata ſuper quam ſit dilatio fame ſicut declarat in littera. ergo fama late non poteſt diffundi. 7 per conſequens eſt exilis nec multum appetenda: vnde dicit in littera. Tu accepiſti. ideſt didiciſti aſtrologicis demonſtrationibus omnem ambitum terre: ideſt totum ſpacium terre obtinere. ideſt habere rationem puncti ad ſpacium celi: ideſt ad magnitudinem celi: quod magis exponens dicit. Ut ſi ſupple terra conferatur: ideſt comparatur ad magnitudinem celeſtis globi: ipſa iudicetur prorſus nihil ſpacij habere huius igitur tam exigue regionis, ideſt terre in mũdo fere quarta portio: ideſt quarta pars eſt que incolatur: ideſt inhabi-

Materia rerũ gerẽdaꝝ.

Cupido glorie.

Bonitas.

Fama.

Gloria.

tatur ab animantibus nobis cognitis ſicut tu didiciſti a Ptholomeo hoc teſtante ſi ſubtraxeris cogitatione huic quarte ſupple parti terre quātū maria. q̄ ꝑ ⁊ paludes premunt ideſt occupant: ⁊ quantū vaſta ideſt ampla regio diſtendit ſiti ideſt ſiccitate: tūc vix relinquetur hominibus anguſtiſſima area. i. artiſſimus locus inhabitandi. in hoc igitur quodā minimo puncto puncti. i. in minima portione terre vos hoies circūſepti atq̄ concluſi cogitatis de ꝓmulganda fama de proferendo. i. tollendo nomine. i. fama ⁊ hoc fit ſutiliter at pro ſed qd habeat: ideſt poteſt habere gloria am plū. q̄ pro ⁊ magnificū que arctata eſt taꝫ anguſtiis: q̄ pro ⁊ exiguis limitibus. i. terminis. q. d. nihil habet magnificū. ¶ Nota terra reſpectu celi non eſt alicuius quātitatis ſenſibilis: ſed habet ſe ſicut punctus reſpectu circunferētie impius celi: quia orizō que terminat viſum noſtrum diuidit celū in duo media qd non eſſet ſi terra in comparatione ad celū haberet aliquam quantitatem. Item ſi terrā eſſet alicuius quantitatis ſenſibilis reſpectu celi. tunc ſtelle ſemper non apparent nobis eiuſdem quantitatis qd poteſt falſuꝫ q̄ in ea parte vbi terra eſſet magis gibboſa ⁊ propinquior celo apparent ſtelle maiores: ⁊ in oppoſita parte minores. Item minima ſtella fixa notabilis eſt maior tota terra. Si ergo talis ſtella apparet nobis exiſtentibus in terra ſicut punctus: multo magis terra reſpectu celi erit ſicut punctus. ¶ Item punctus eſt circulus: ⁊ q̄ celum ex omni parte equaliter diſtat. ideo terra reſpectu celi habet ſe ſicut punctus.

ria tam anguſtiis exiguiſq̄ʒ limitibus arcta ta. ¶ Adde q̄ hoc ipſuꝫ breuis habitaculi ſeptuꝫ plures incolunt nationes lingua: moribus totius vite ratione diſtantes: ad quas tū difficultate itinerū: tum loquendi diuerſitate: tum commertij inſolentia: nō modo fama hominum ſingulorūʒ ſed ne vrbiū quidē peruenire queat. Etate deniq̄ʒ. Marci Tullij ſicut ipſe quodaꝫ loco ſignificat nōdum caucaſum montem romane reipublice fama tranſcenderat: ⁊ erat tunc adulta partis etiam ceteriſq̄ʒ id locorum gentibus formidoloſa. Uides ne igitur q̄ ſit anguſta q̄ cōpreſſa gloria: q̄ dilatare ac propagare laboratis: An vbi romani nominis tranſire fama nequit romani hominis gloria progredietur. ¶ Quid q̄ diuerſarum gētium mores inter ſe atq̄ʒ inſtituta diſcordant: vt qd eſt apud alios laude

¶ Nota q̄ tres partes terre ſunt inhabitabiles. Una propter nimiuꝫ calorem: due propter nimiū frigus ſed quarta pars eſt temperata in caliditate ⁊ frigiditate a nobis inhabitatur: ſed q̄ adhuc non tota inhabitatur propter maria ⁊ paludes ⁊ propter nimiā ſiccitateꝫ. Ideo dicit philoſophia q̄ quarta pars fere eſt inhabitabilis vel dicit fere ſm alios: quia eſtus ſolis nō facit torridā zonā totaliter inhabitabilē: cū quedā ciuitas dicta Ari ſupra quā philomeus dicitur fundaſſe aſtrolobium directe ſit ſub equinoctiali: ſed dicitur inhabitabilis. q̄ eſt grauis inhabitationis ſed vltra equinoctialē omnino eſt inhabitabilis propter nimiuꝫ calorē. Item dicit quartā partē terre inhabitari ab aiantib⁹ nobis incognitis: hoc forſaꝫ dicit propter antipodes ſi ſunt qui nobis ſunt ignoti. ¶ Adde q̄ hoc ipſum. Hic philoſophia oſtendit gloriā non eſſe appetendā ex diuerſitate nationum ad quas nō diuulgatur: intendens talē rationē. Diuerſe rationes ⁊ diuerſa idiomata non ſolū impediunt promulgationē fame hominū. ſed etiā vrbiū: ſed in terra habitabili ſunt diuerſe ratiōes diuerſorum idiomatū ergo promulgatio fame per talia impedit: ⁊ per conſequens non eſt multū appetenda. vnde dicit in littera. Adde predicte rationi q̄ hoc ipſum ſ. ptū. i. ſpacium breuis habitaculi ideſt differentes lingua. i. idiomate moribus rōne totius vite. i. rōne modi viuendi ad quas non pōt puenire. non modo. i. tantū fama ſingulorum hominum: ſed etiam nec fama vrbium tum ideſt tam difficultate itinerum viarum: tum. i. tam diuerſitate, loquendi idiomatū. tum. i. tam inſolentia ideſt cōſuetudine cōmercij: quia aliqui homines conſueuerunt cum alijs comunicare in commercijs q̄ etate. i. tempore Marci Tulij. ſicut ipſe marcus tullius ſignificat quodam loco. i. in quibuſdam ſuis ſcriptis fama romane reipublice nondum tranſcenderat caucaſum montē ⁊ tamen fama romanorum erat adulta. i. ab antiquo nota etiam formidoloſa partbis talibus hominibus: ⁊ ceteris gentibus. i. locorum circa cauſam montem. Uides ne igitur q̄ anguſtia ſit gloria q̄ compreſſa. i. modicum redacta q̄ laboratis dilatare ⁊ propagare an pro numquid gloria vnius hominis romani illud progredietur. i. proueniet vbi fama romani nominis ideſt romane vrbis nequit tranſire. q. d. non. ¶ Nota partem terre inhabitabilem vocat ſeptum: quia eſt ſepta. i. circundata mari. Unde Liconienſis in tractatu ſuo de ſphera: ⁊ etiam Macrobius dicit q̄ quarta portio noſtra habitabilis vndiq̄ cingitur mari. ¶ Nota q̄ inſolentia ſm Sene. eſt ſpes falſe magnitudinis. Sed ſm Hui. Inſolentia eſt ſuperbia vel fatuitas: in propoſito autē poteſt exponi pro inconſuetudine. ⁊ tunc dicitur ab in qd eſt non ⁊ ſoleo qd eſt conſueſco. ¶ Nota q̄ caucaſus eſt mons quidam ſitus in parte ſemptemtrionis ad quem nō peruenerat fama romane vrbis: iſ partibus ⁊ alijs gentibus aſſidentibus fama romanorum erat formidoloſa. i. formidabilis. ¶ Quid q̄ diuerſarū. Hic oſtendit gloriam mundanam eſſe exilem ex parte diuerſitatis morum propter quos de eodem apud di

verſes contrarie iudicatur: ⁊ intēdit talē rationē. Contrarietas inſtitutionū ⁊ legum impediunt fame dilationē: ſed hoīes contrariarū inſtitutionū ⁊ legū terrā habitant: ergo diuerſitates inſtitutionū ⁊ legum impediūt dilationē fame ⁊ p̄ ꝯñs non eſt multū appetenda. Unde dicit in littera. Quid ſupple eſt iudicādū ꝙ mores ⁊ inſtituta ⁊ leges diuerſarū gētiū inter ſe diſcordāt. Ut illud qḋ apud alios iudicaſ dignū laude apud alios iudicetur ſemper dignū ſupplicio: quo fit. i. propter qḋ fit vt ſi predicatio. i. dilatatio: vel gaudiū fame delectat quē. i. aliquē nullo modo cōducat. i. laboret proferre nomen tuū. i. famā ſuam bonam in plurimos populos: qꝛ ab aliquibus laudaretur ab alijs tamē vituperaretur. Erit igiſ vnuſquiſqȝ cōtentus gloria peruagata. i. dilatata inter ſuos: ⁊ iſta preclara immortalitas fame ⁊ loquiſ hironice: qꝛ nō eſt preclara nec immortalis: illa coartabiſ. i. conſtringetur intra terminos vnius gentis idest vnius idiomatis. ¶ No. tanta eſt diuerſitas morū in gentibus ꝙ illud qḋ reputatur alios laudabile apud alios reputatur vituperabile. reputatur enim apud ſyros laudabile comedere parentes mortuos ne comedantur: a vermibus in terra quod apud alios extraneos eſt execrabile. Similiter. apud iudeos reputatur laudabile ducere vxores conſanguinitate proximas qḋ apud chriſtianos prohibetur. Itē in triualia laudabile eſt occidere patrē ſexagenarium ⁊ cremare ipſum qḋ apud alios eſt vituperabile. Unde dicit poeta. Sunt loca gētes: quibus eſt mactare parentes. Et probas ⁊ pietas dū longa ſuperuenit etas. ¶ Sed quā multos clariſſimos. hic philoſophia oſtendit exilitatem glorie ex breuitate durationis propter quā non perpetuatur. Et diuiditur in tres partes. Primo oſtendit hoc ex hominū obliuione. Secundo ex tpis breuitate ibi. Uos vero. Tertio oſtēdit gloriam a viris virtuoſis non eſſe appetendaꝫ ibi. Uos autē. Primo dicit ꝙ fama ⁊ gloria nō ſit immortalis patet: qꝛ q̄ꝫ multos viros clariſſimos idest virtuoſos ſuis temporibus deleuit inops. i. defectuoſa obliuio ſcriptorum: q̄ꝫ etiam ipſa ſcripta proferunt quid. i. parum que ſcripta longior ⁊ obſcura vetuſtas temporis premit. i. cōſumit cum ſuis authoribus quorum ſunt ſcripta. ¶ No. ꝙ per ſcripturam fama geſtorum tranſmittitur ad poſteros talis autem ſcriptura quandoqȝ deficit vel propter inopiam ſcriptorum: vel qꝛ ipſa ſcriptura in ſe vetuſtate cōſumitur: ⁊ ideo fama ⁊ gloria in obliuione perueniunt. Unde Saluſtius in Catili. conqueritur res geſtas romanorum minus eſſe famoſas propter inopiam ſcriptorum Athenienſium vero maioris fame q̄ꝫ romanorum propter ſcriptorum copiam. Uos vero immortalitatem vobis. Hic philoſophia oſtendit famam ⁊ gloriam non eſſe durabilem: ⁊ immortalem ex temporis breuitate dr: Uos vero homines videmini vobis propagare. i. facere immortalitatem: non cogitatis famā futuri temporis: vt in hoc fruſtra cogitatis: qꝛ exilis eſt duratio fame per tempus qḋ ſcilicet tempus ſi pertractes. i. compares ad infinita ſpacia eternitates quid habes quod leteris de diuturnitate tui nominis. i. tue fame, quaſi dicat nihil eſt etenim mora vnius momenti ſi conferatur. i. comparetur decem milibus annis habet aliquam proportionem: licet minimam: idest valde paruam. quoniam vtrunqȝ ſpacium temporis eſt definitum. ſed hic numerus annorum ſcilicet decem milia vel eius numeri quantumlibet multiplex: ſicut duplum vel triplum ne pro non poteſt parari ad interminabilem. diuturnitatem que eſt eternitas: ⁊ enim proquia finitis ad ſe inuicem fuerit quedam collatio: idest comparatio finiti vero ⁊ infiniti nulla vnq̄ꝫ poterit eſſe collatio: idest comparatio. Ita fit vt fama temporis quanticunqȝ prolixi ſi cogitetur comparando cum inexhauſta: idest infinita eternitate ipſa videatur non parua: ſed plane nulla eſſe. ¶ No. omne quod incipit in tempore neceſſario habet finem in tempore cum tempus ſit cauſa corruptionis

apud alios ſupplicio ſemp̄ dignū iudicetur. Quo fit vt ſi quē fame p̄dicatio delectet: huic in plurimos populos nomē ꝓferre nullo modo ꝯducat. Erit igitur peruagata inter ſuos gloria quiſqȝ cōtentus: ⁊ inter vnius gentis terminos preclara illa fame imortalitas coartabitur. Sȝ q̄ꝫ multos clariſſimos ſuis tpibus viros ſcriptorum inops deleuit obliuio. Quāquā qd ipſa ſcripta proficiūt: que cū ſuis authoribus premit longior atqȝ obſcura vetuſtas. ¶ Uos vero imortalitatē vobis propagare videmini cum futuri famā temporis cogitatis quod ſi ad eternitatis īfinita ſpacia pertractes: quid habes quod de noīs tui diuturnitate leteris. Unius enim mora momēti ſi decē milibus cōferatur annis: quoniā vtrūqȝ ſpacium definitū eſt minimum licet habet tamē aliquam proportionem. At hic ipſe numerus annorū eiuſqȝ quantūlibet multiplex ad interminabilē diuturnitatē ne comparari quidem poteſt. Etenim finitis ad ſe inuicem fuerit quedam infiniti vero atqȝ finiti nulla vnq̄ꝫ poterit eſſe collatio. Ita fit vt quantumcunqȝ prolixi temporis fama: ſi cū inexhauſta eternitate cogitetur. nō parua ſed plane nul

Stultorum copia.

Tempus.

temporaliũ quarto Phyſicorum Cũ igitur fama ſit tpalis incipiẽs in tpe: ipſa deſinet in tpe ⁊ per cõſequens non eſt perpetua. ¶ Nota tp̃s q̃tuncunq3 magnum cõparatũ ad eternitatem minimũ reputatur ⁊ quaſi nullius momenti licet eñ finitoꝝ ad ſe inuicem poſſit eſſe cõparatio: ⁊ inter ipſa poteſt eſſe proportio .tñ finiti ad infinitu3 nulla põt eſſe cõparatio. Cum igitur eternitas ſit duratio infinita tota ſimul exñs ⁊ tp̃s q̃tuncũq3 magnum ſit infinitũ tẽpus nullã habet ꝓportionẽ ad eternitatẽ: ⁊ per ꝯñs fama q̃ticunq3 prolixi tpis compa-rata ad eternitate3 nulla videtur eſſe

la eſſe videatur. ¶ Uos autẽ niſi ad populares aures ianeſq3 rumores recte facere neſcitis: ⁊ relicta ꝯſciẽtie virtutiſq3 preſtantia: ꝺ alienis premia ſermũculis poſtulaſtis. Accipe i hmõi arrogantie leuitate q̃3 feſtiue aliquis illuſerit. Nam cum qdam eſſet adorſus hoiem cõtumelijs: que non ad vere virtutis vſum ſ3 ad ſupbam gloria3 falſu3 ſibi philoſophi nomẽ induerat adiecıſſetq3 iam ſe ſcituꝝ an ille phũs eſſet. ſiquidẽ illatas iniurias leuiter patiẽterq3 toleraſſet. Ille patiẽtiã paulifper aſſumpſit acceptaq3 ꝯtumelia velut iſultans. Jam tande3 inquit: itelligis ne me eſſe philoſophũ. Tu3 ille nimium mordaciter intellexeram inqt ſi tacuiſſes. ¶ Quid autẽ eſt quod ad precipuos viros: de his eni3 ſermo eſt qui virtute gloriam petunt. Quid inq̃3 eſt quod ad hos de fama poſt reſolutum morte ſuprema corpus attineat. Nã ſi quod noſtre rõnes credi vetant toti moriuntur hoĩes nulla eſt oĩno gloria cu3 is cuius ea eſſe dicitur: non extet omnino. Sin vero bene ſibi mens conſcia terreno carcere ſoluta celum libera petit nõne omne terrenũ negocium ſpernẽs q ſe celo fruens terrenis gaudet exemptam

¶ Uos autem ni. Phia oñdit gl'iam a viris virtuoſis non eſſe curandam Et hoc duabus rõnibus: ſecũda ibi. Quid autem eſt. Prima ratio eſt illa Illud quod ſpectat ad leuitatem arrogantie a ſapientibus non eſt curã-dum. ſ3 gl'ia propter quã hõ recte facit propter laudes hoim illa ſpectat ad leuitatem arrogantie: ⁊ eſt digna deriſione: ergo ⁊c. ꝙ aũt talis arro-gãtia ſit quedam deriſio declarat in littera. vt dicit. Uos hoĩes neſcitis recte facere niſi ad populares aures i. ad pplõrum complacentiam ⁊ ad inanes rumores ⁊ laudes ⁊ non po-ſtulaſtis. i. deſideraſtis premia de ſermunculis alienis relicta. i. poſtpoſi-ta preſtãtia. i. dignitate vr̃e cõſciẽtie ⁊ virtutis propter quas deberetis recte operari accipe. i. conſidera q̃ fe-ſtiue. i. glorioſe aliquis illuſerit. i. de-riſerit quendã dicẽtem ſe eſſe philo-ſophum in leuitate hmõi arrogãtie. Nam cu3 quidã tyrãnus eſſet ador-ſus contumelijs. i. incepiſſet alloqui cõtumellioſe quendam hoie3 q induerat. i. vſurpauerat ſibi falſum nomẽ phi: non ad vſum vere virtutis: ſed ad ſuperbam gl'iam ⁊ tyrãnus adiecıſſet ſe iam ſciturum an iſte eſſet philoſophus: ſiquidem illatas ſibi iniu-rias patienter leuiterq3 toleraſſet ille qui dicit ſe philoſophum paulifper patientia3 aſſumpſit. i. in principio ⁊ accepta contumelia a tyranno velut ſibi inſultans inquit ad tyrannũ. Intelligis ne me eſſe philoſophũ. Tunc ille tyrãnus mordaciter inqt. Intellexera3 te philoſophum ſi tacuiſſes. ¶ Nota ſm commentatorem in prologo. viij. Phyſicorum. Uerus philoſophus debet eſſet perfectus omnibus generibus virtutum: ⁊ per conſequens debet eſſe magnanimus ſm Senecam in libro de clementia. Magnum eſt iniurias ⁊ offenſiones ſuperbi deſpicere: per cõſequens verbis contumelioſis prouocari non debet. ¶ Item veri philoſophi eſt non vinci a paſſionibus ſed potius debet moderare ⁊ refrenare paſſiones cum virtus conſiſtat in moderatione paſſionum: Unde Ariſto. iiij. Ethicorũ dicit. Manſuetus vult imperturbatus eſſe ⁊ non duci a paſſione. Unde quidam philoſophus contumelioſe ſibi inſultanti dixit. Tu didiciſti maledicere: ſed ego didici maledicta contemnere. ¶ Quid autem eſt quod ad precipuos viros. ¶ Hic philoſophia ponit ſecundam rationem que talis eſt. Homines virtuoſi vel totaliter moriuntur corpore ⁊ anima: vel anima viuit poſt mortem ſi totaliter moriuntur nihil ſpectat ad eoſdem gloria poſt mortem: ſi anima eorum viuit poſt mortem illa petit celum ſpernens omne terrenum negocium ⁊ ſic nihil ad eam de terrena gloria: ergo apud virtuoſos homines nulla debet eſſe cura de gloria. Dicit ergo in littera. Quid eſt quod ad precipuos ideſt ad virtuoſos viros attineat de fama poſt reſolutum corpus extrema morte: quaſi dicat nihil: De his enim viris eſt ſermo noſter. qui petunt: ideſt querunt gloriam virtute: ideſt operibus virtuoſis. Na3 ſi homines toti moriuntur corpore ⁊ anima vt quidam putant quod tamen noſtre rationes. i. philoſophie rationes vetant. i. prohibent credi: quia ſm philoſophiam anima intellectiua eſt immortalis: nulla eſt omnino gloria poſt mortem cui iſte omnino non extat. i. non ſit cuius ea gloria eſſe dicitur. Sin vero mens bene conſcia. i. illeſa reſoluta. i. liberata terreno carcere. i. a corpore poſt mortem libera petit celum nonne ipſa anima que celo fruens gaudet ſe exemptam terrenis: ipſa ſpernens omne terrenum ne-

gocium: ꝛ per conſequens terrenam gloꝛiam quaſi dicat ſic. ¶ Nota ꝙ ad virtuoſos nihil ſpectat de fama: nec in preſenti vita nec in futura: non in preſenti: quia dicit Seneca in prouerbijs ꝙ plurimi curant famam pauci autem conſcientiam: ꝛ tales pauci curantes conſcientiam ſunt virtuoſi ꝛ philoſophi de quibus loquitur Boe. in fine tractatus de ſummo bono dicens. Pauci ſunt viri honorandi ſicut philoſophia qui contemnunt deſiderium ſenſus ꝛ ſequuntur deſiderium intellectus. Plurimi autem ſunt qui curant famam ſicut vulgares qui relicta virtute conſcientie propter laudes hominum recte faciunt de quibus dicit ſcriptura. Amen dico vobis receperunt mercedem ſuam. Nec etiam fama ſpectat ad viros virtuoſos in futura vita: que virtuoſi ſi totaliter moꝛiantur nihil ad eos de fama. Si autem anima viuit poſt moꝛtem iſta euolat ad celum ꝛ nihil curat de fama ſpernit omne terrenum negocium ꝛ potius gaudet: q2 eſt exempta a curis terrenis ꝛ gaudio celeſti fruitur ineternum.

¶ Aſcenſius.

Tum ego ſcis inq̄ ipſa minimum nobis ꝛc. Ego legerem iuxta ſuperius expoſita minime non minimum. Nam ſi minimū nominata eſt ambitio: ergo dominata eſt. Sed ſi minime tunc non eſt dominata qđ veriſimile eſt Boe. voluiſſe dicere. Sed materiam dicit ꝙ ad magiſtratus gerēdos nō fuit perlectus ambitione. i. quo gloꝛioſus appareat ſed ocij vitādi gratia: vt materiā haberet. in qua virtutē ſuam exerceret. Et ita purgat ſe ab eo ꝙ magiſtratū aliquando geſſerit. Gerimus aūt publica negocia: agimus ꝛ facimus priuata. vnde geſta ſunt pro republica ꝛ in magiſtratu facta. Acta pro priuatis ꝛ a priuatis. Quod autē dicit commentarius ſapientiā auctoꝛitatem ꝛ potentiam eſſe materiam. De qua Boet. loquitur non placet. Non enim materia ſunt: ſed adminicula. Loquitur ergo de materia. i. de negocijs reipublice in quibus ſe exercebant. Cupido gloꝛie: de qua cornelius tacitus. Quinetiam ſapientibus cupido gloꝛie nouiſſima exuitur. In quo idem dicit qđ dicit Boe. Nam ſi exuitur: ergo nemo eſt perfecte ſapiens qui eam quereret. vnde dicit. Sed nondum ad extremam manum. Tractum eſt hoc ab artificibus qui perfecto opere extremam manum admouent Hoc eſt ad extremū manus ſuas adhibent. Eſt autem gloꝛia frequens ꝛ conſtans ſolidaq̄ de aliquo fama cum laude ꝛ eius cuius eſt complacentia. Fama autem eſt quicquid vulgatur fando tam bonum q̄ȝ malum. Virgil. docet in malū accipi. Cum dicit. iiij. Eney. Fama malū quo nō aliud velocius vllum. Mobilitate viget vireſq̄ acquirit eūdo. Adde ꝙ hoc ip ꝰ. N. ſeptum pulchre vocat ſeptū quod a ſapiendo deriuatur Quo vocabulo locū ouiū quē paſtoꝛes in agris ſepiūt vocare ſolemus vt in Buco. Quāuis multa meis exiret victima ſeptis. Et erat tūc adulta. ſ. reſpublica noua vel fama eius. Non enim erat adhuc nouitia ſed adulta. i. ad ſummū perfectionis ꝛ incrementi deducta: ſicut homo adultꝰ dicit̄ q non amplius creſcit. Ceteriuſq̄ id locoꝝ. i. eius loci: ſicut dicimus etiā latine citra licentiā figuratā. Multa ſunt id genus animalia ꝓ eo ꝙ eſt. Multa ſunt eius generis animalia. Formidoloſa recte legit̄. Nā vt docet Valla lib. ij. Noſa in oſus ſepe foꝛmātur a diminutiuis: vt a ſiticula ſiticuloſus. A meticulo meticuloſus. a ſomniculo ſomniculoſus: ſic a foꝛmidula foꝛmiduloſus: vel vt multi ſcribunt foꝛmidoloſus. Quod ſi a primitiuo foꝛmare velis non dices foꝛmidoſus ſicut ſcriptū repperi: ſed potius foꝛmidinoſus. Mutant enim plerunq̄ in tertia declinatiōe e ablatiui in oſus vt libidinoſus a libidine mulieroſus facinoroſus ꝛc. Significant autē frequēter plenitudinē aut copiā rei aut eius affectionis. Et hoc quedā actiue quedā paſſiue: quedā cōiter. Sicut foꝛmiduloſus actiue capitur a Terētio cū dicit. Egon foꝛmiduloſus. i. egone ſum qui foꝛmidē. Et paſſiue a Saluſtio dicēte. Regibus boni q̄ȝ mali ſuſpitio res ſunt ſemper his aliena virtus foꝛmiduloſa eſt foꝛmiduloſa. i. que plene foꝛmidatur. Hoc etiā loco capitur paſſiue. Res enim publica romana erat foꝛmiduloſa. i. multū foꝛmidata parthis q2 timoꝛe coacti remiſerunt paulopoſt Auguſto ſigna romana. Craſſo occiſo adempta vt docet Suetonius in vita Augu. Illud quod preterieram addam. Inſolentiam accipi pro deſuetudine. i. pro qualitate qua inſolentes dicimur. Inſolens autē dicit̄ incōſuetus infrequens: vt apud Teren. in andria. Quid tu athenas inſolens. Vbi donatus. Inſolens inquit. i. inſolitus inſuetus. Cicero. Moueoꝛ iam loci inſolētia. Saluſtius. Inſolens vera accipiēdi. Inſolens etiā arrogans intelligitur. Et qui preter legem agit humanā ꝛ naturalē inſolens dicitur. Cicero in victoꝛia que natura inſolens. ¶ Quid ꝙ diuerſarum gentiū. Quid particula ſepenumero abſolute reperitur poſita ſicut hic. ꝛ eſt modus interrogandi quem ſupplere poſſumus diuerſis modis. Aut ſic. Quid ad hoc dices. Aut ſic. Quid illud tibi videt̄. Aut ſic. Quid opus eſt dicere. Aut alijs: ſȝ venuſtius abſolute ponitur. Inſtituta ſunt moꝛes inſtituti. Inſtitutiones ſunt ſcripta quibus inſtituuntur. Diuerſitas autē inſtitutoꝛum non eſt longe querenda. Turcis capitale eſt bibere vinum nobis licitū. Abuti maſculis illic permiſſum hic incendio dignum. Et complura alia. ¶ Vos vero ꝛc. Hic iterum mutat numerū quod ne vitio eueniſſe credas rōnem audi ne ſolum hoc. culpare videatur philoſophia: vel ipſum etiā cenſere ea opinione duci ꝙ ꝑ diuturnitatē tēpoꝛis ſibi imoꝛtalitatē fame cōparare poſſit: nō loquitur ſingulariter: ſed pluraliter quaſi ad multitudinē ſtultoꝛū reſpiciēs. Poſtea autē ſingulariter locuta inuit quodāmodo Boe. eiuſmodi ptractare ſolitū. Sȝ melius dicemꝰ ptractes habes vt litteris. Iȝ ſecūde pſone ſint tñ nullā tñ certā ſignificare. ſed ꝓ verbis tertie pſone vt ſit. Si pertractes. i. ſi aliquis pertractet vt. iiij. ene. Migrantes cernas. i. quilibet cernat. Itaq̄ ſit vt quantuncūq̄ prolixi tēpoꝛis. Nec melioꝛ eſt lectio q̄ȝ ſi dicat. Quātūcūq̄ q2 duo epitheta. i. adiectiua ſine cōmutatiōe media nō recte ſociātur vni ſubſtātiuo: nō latine dicitur vir bonus ſapiēs: ſed vir bonꝰ ꝛ ſapiēs. Nec recte dicitur tēpoꝛis q̄ȝ ticūq̄ prolixi. ſed q̄ȝtuncūq̄ vt ly q̄ȝtūcunq̄ ſit aduerbiū. Aliquis ille ſerit. Aliqs componitur ab alius ꝛ quis: vt ſit alius quis quicunq̄ fuerit. quapꝛopter tunc recte dicitur. cū dicēs neſcit quis ſit. At cuȝ de certo ꝛ noto ſibi quis loquitur non dicit aliquis fecit, vel aliquis dixit mihi, Sed quidam hoc ergo loco, Si verbum

Gero ꝛ geſta.
Ago ꝛ acta.
Gloꝛia.
Fama.
In oſus ſinita.
Foꝛmiduloſus.
Inſolentia.
Inſolens.
Quid
Secunde pſone.
Quantuncunq̄.
Alius
Quidam.

Digitized by Google

illuſerit exponaẜ pro illuſit ineptus eſt ſermo. Nõ eñ dicere licet ei q ſcit de quo loquitur. aliquis illuſit ſed quidã illuſit. Si vero exponaẜ illuſerit pmiſſ ne: vt ſit aliqs illuſerit. i. poterit illudere quicũqȝ ſit. Nã cũ quidã eſſet adorſus. i. ex inſidijs ⁊ ſubito inuadẽs. Volũt nõnulli hũc philoſophũ fuiſſe cõmentator aut tyrãnũ qḋ parũ referre putabit: q ſniam querit nõ verba. Siquidẽ hic due ſunt dictiões quas multi pro vna ſepe legũt. Leniter patiẽterqȝ: leniter. i. leni. hoc eſt non aſpero ſed placato animo ⁊ vultu per ſimulatiõẽ. Toti moriuntur homines hoc plurimi docuerũt inter quos epicurus dicebat ſe leuaſſe genus humanũ duobus magnis malis: timore. ſ. deoꝝ in hac vita quos dixi nõ curare mortalia ⁊ corum que inſtarent poſt mortẽqȝ dixit animas interire cũ corporibus ſicut ⁊ Plinius. Cuius de primo verba ſunt libro ſecũdo capitulo. vij. Quis nõ fateatur irridendũ agere curã rerũ humanarũ illud quicquid eſt ſummũ. An ne tam triſti atqȝ multiplici miniſterio nõ pollui credamus dubitemuſue. De ſecũdo habet. lib. vij. cap. lv. plurima verba reſurrectionẽ negãtia ⁊ vitã humanã brutali equãtia videanẜ: ab his qui appetunt: cum erronea ſint mihi pretereũda videntur. Qḋ noſtre rõnes. i. achademic. nã dictuȝ eſt libro primo proſa prima. Hoc. eleaticis atqȝ achademicis ſtudijs enutritũ. Achademici autem ⁊ ſtoici necnõ ⁊ peribat hetici immortalitatẽ anime ꝯfitentur. Nã extet omnino. Extet hic proprie dixit. Naȝ extare preter cetera ſignificat ſtare dum cetera eius generis occiderint. Sic diximus libros non extare q perierunt. Terreno carcere ſoluta. Non legas reſoluta propter inepta repetitionẽ ſyllabe re que etiã ſuperflua eſt. Vocat autẽ corpus humanũ anime carcerẽ more philoſophico ſicut ⁊ Cicero in de ſomno Scipione dicens. Queſiui viueret ne ipſe ⁊ pater paulus: ⁊ alij quos nos extinctos arbitrabamur. Immo vero inquit: hi viuũt qui e corporũ vinculis tanq̃ e carcere volauerũt. veſtra vero que dicit vita mors eſt. vbi Macrobius poſt multa. Ut cõſtet animal neceſſe eſt anima in corpore vniaẜ. Ideo corpus grece demas hoc eſt vinculũ nũcupatur ⁊ ſoma quaſi quoddã ſcema ideſt anime ſepulchrũ. Unde Cicero: pariter vtrũqȝ ſignificãs corpus eſſe vinculum ⁊ corpus eſſe ſepulchrũ ait. Qui e corporꝫ vinculis tanq̃ e carcere euolarũt hec illi. Ubi notabis ꝙ corpus grece habet duo nomina vocatur demas ⁊ ſoma: ſed demas videẜ quaſi vinculum ſonare. Naȝ grece hec deſigne dicitur faſciculus ⁊ deſmios vinctus ⁊ deſmos vinculũ ſeu nodus ⁊ deſmoo verbũ vincio ſeu nodo. Et ſonat etiã carcerẽ. Nam mutãdo o mega: ideſt o longũ ſeu magnũ in ita: ideſt in e longum apud nos: ſed ipſi proferunt. Soma. i. corons ſit ſema. i. ſima ideſt ſepulchrum quod eſt defunctorũ carcer. Videtis lectores q̃ diligenter vobis rem aperio longe plura additurus: niſi prolixitatẽ odioſam fore verear.

Siquidem, Anime humane.

Extare
Corpus humanum.

¶ Metrum ſeptimum ſecundi libri.

¶ Metrum ſeptimum ſecundi libri.

Quicunqȝ ſolam mente precipiti
petit.
Summumqȝ credit gloriam.
Late patentes etheris cernat
plagas
Arctumqȝ terrarum ſitum.
Breuem replere nonne valentis ambitum.
Pudebit aucti nominis.
Quid o ſuperbi colla mortali iugo.
Fruſtra leuare geſtiunt.
Licet remotos fama per populos means
Diffuſa linguas explicet.
Et magna titulis fulgeat claris domus.
Mors ſpernit altam gloriam
Inuoluit humile pariter ⁊ celſum caput.
Equatqȝ ſummis infima.
Ubi nunc fidelis oſſa Fabricij manent
Quid Brutus aut rigidus Cato.

Quicunqȝ ſolam mente precipiti petit. Hic icipit metrum. vij. huius ſecundi libri quod dicitur archilocum ab inuentore iambicum a pede predominante: ⁊ cõſtat ex primo verſu trimetro: ſecundo dimetro: in quo metro phia docet qũo gloria ſit contemnẽda ex cõſideratiõe altitudinis celi ⁊ ſtrictitudinis terre dicẽs. Quicunqȝ petit. i. cõſidera precipiti mente ſolã gloriã qȝ pro ⁊ credit ſup. ipſam ſummũ. i. principiũ iter appetenda ſup. iſte cernat. i. cõſideret plagas etheris. i. partes celi parẽtes q̃ ꝓ ⁊ arctũ ſitum terrarũ. i. ſtrictũ ſpaciũ terre i cõparatiõe ad celũ ſup. illum pudebit. i. verecũdabiẜ aucti noĩs. i. aucte fame ſue non valentis replere breuẽ ambitum: ideſt paruũ ſpacium terre ⁊ tũc exclamat dicens. Oportet hoc miror qd eſt propter quid ſuperbi geſtiũt. i. cupiunt fruſtra leuare. i. extollere colla ſua mortali iugo ideſt mortali fama. licet enim fama diffuſa means. i. trãſiens per remotos populos explicet ſe liguas. i. ꝑ linguas ſup. populorum: ⁊ licet magna domus tua. i. nobilis parentela vel familia tua fulgeat claris titulis ideſt laudibus: tamen mors ſpernit altam gloriam: ⁊ mors pariter: ideſt ſimul inuoluit humile caput: ideſt miſerum hominem ⁊ celſum ideſt nobilem vel diuitem: q pro ⁊ mors equat infima ſummis nulli parcẽdo: quod declarat dicens. Ubi nunc manent oſſa fidelis Fabricij quid Brutus aut rigidus, Cato ſup. eſt. q. d.

quid manet de gloria eorum poſt mortem vtiq3 modicum. ſ. illud manet quod tenuis fama. i. exilis ſuperſtes .i. manens ſignat manere nomen eorum pauculis litteris ſcriptis in epitbaphijs eorum. Sed quid. i. ad quid nouimus decora vocabula ſcripta. nunquid datur. i. intelligitur per ea ſup. ipſos eſſe cõſumptos. i. mortuos. q. d. immo iacetis ergo mortui prorſus ignorabiles nec fama efficit ſupple vos natos. Et quia aliquis diceret: licet ipſi ſint mortui corpore: tamen viuunt ſcḋm famam dicit Philoſophia.

Signat ſuperſtes fama tenuis pauculis
Inane nomen litteris.
Sed quid decora nouimus vocabula
Num ſcire conſumptos datur
Iacetis ergo prorſus ignorabiles
Nec fama notos efficit
Quod ſi putatis longius vitam trahi
Mortalis aura nominis
Cum ſera vobis rapiet hoc etiam dies.
Iam vos ſecunda mors manet.

Si putatis vitam veſtram longius trahi .i. prolõgari aura mortalis nominis. i. ſplendore mortalis fame: cũ ſeraʒ. i. vltima dies vobis hoc rapiet i. famã auferet iaʒ vos manet. i. expectat. ſecũda mors. q. d. ſi eſtis prius mortui corpore ⁊ fama manens eſt vita veſtra illa ceſſante ſecundario moriemini. ¶ No. fabricius fuit conſul romanus qui cum mitteretur pugnare contra Pirrbum regeʒ Epirotbarum promiſit ſibi parteʒ regni ſui vt tranſiret ad ipſuʒ qḋ Fabricius contẽpſit. Sequenti anno Pirrbus obtulit ſibi magnam pecuniam auri vt traderet ſibi romanũ imperium: cui ait Fabricius Roma non vult aurũ ſed vult imperare habentibus aurum ſed vult hoc ipſe dictus fuit fidelis Fabricius. Dicitur autem de fabricio ꝙ cum quidam ad eum veniſſet promittens ſe Pirrbum regem occiſurum ſi Fabricius ſibi pecuniam aliquã dare vellet. Ipſe vero Fabricius hunc traditorem ligatum miſit ad Pirrbum pro tali ſcelere puniendum. cui tunc Pirrbus dixit. Poſſibilius eſt ſolem a ſuo tramite deuiare ꝙ̃ Fabricium a via recte rationis diſcedere. ¶ Nota ꝙ Brutus fuit primus cõſul romanus qui amore libertatis ⁊ iuſticie propter ſtuprum lucretie plurima egit: ⁊ multa bella pro romanis iniit propter etiã ꝙ famoſus fuit. ¶ Nota ꝙ Cato dictus eſt rigidus propter rigoreʒ animi qui ad nihil turpe flecti potuit: ⁊ tante iuſticie fuit: vt Lucanus ipſum dijs compararet in iudicãda cauſa que fuit inter Iulium ceſarem ⁊ Pompeium dicens. Victrix cauſa dijs placuit: ſed victa Catoni: ⁊ de hoc magis patebit quarto huius proſa ſexta.

¶ Aſcenſius.

Nota. Quicunq3 ſolam. Ode dicolos diſtrophos. habet enim duo genera carminum quorum prius eſt archilochium ab inuentore. Iambicum a pede predominante: ⁊ trimetrum a numero mẽſurarũ que tres duple ſunt: habet locis paribus frequẽter iambũ. Secundũ eſt archilochium dimetrum. i. duarũ menſurarum duplarũ: ideſt duos pedes habentiũ quorum primus ⁊ tertius ſepe ſunt ſpondei. ſecundus ⁊ vltimus iambi. Geſtiunt fruſtra

Geſtire. Geſtire eſt geſtu: ideſt quodam actu corporis more beluarum letitiam ⁊ cupiditatem animi ſignificare. Fidem fabricij ſeruatam Pirrbo recitat Valerius libro ſexto capitulo de iuſticia dicens. Timochares embraclenſis Fabricio conſuli pollicitus eſt ſe Pirrbum veneno per filium ſuum qui potionibus preerat necaturum ea res cum ad ſenatum delata eſſet miſſis legatis. Pirrbum monuit vt aduerſus huius generis inſidias cautius ſe gereret: memor vrbem a filio martis conditam armis bella non venenis gerere debere. Timocharis autem nomen ſuppreſſit vtroq3 modo equitatem amplexus: quia nec hoſtem malo exemplo tollere nec eum qui bene mereri paratus fuerat prodere voluit. Hec Valerius: ꝗ ergo vt etiam Aulus Gellius libro

Fabricius fidelis ⁊ pꝛudẽs. tertio capitulo octauo recitat Fabricius cauit ne proderetur. Timochares patet ꝙ longe a vero ſit ꝙ eum ligatum miſerit puniendum. Quadrigarius autem vt recitat idem Gellius vt dicit non Timocharem: ſed Nitiam ediſſe conſulem. Neq3 legatos a ſenatu miſſus: ſed a conſulibus. Pirrbum vero populo romano laudes ⁊ gratias ſcripſiſſe. captiuoſq3 omnes quos tunc habuit reſtituiſſe. Addit litteras a cõſulibus miſſas in quibus ſicut commentarius ſuperior dicit. Et ſimiliter Cicero libro tertio officiorum dicit eum reductum fuiſſe ad Pirrbum. Seneca epiſtola. cxxiij. ad Lucillum dicit medicum Pirrbi hoc promiſiſſe. Plutarchus autem in vita pirrbi dicit miſſum fuiſſe a medico pirrbi. Quod autem hoc reſponſum pirrbus fabricio dederit non dicunt ſuperiores: ſed Seneca dicit eiuſdem fuit auro non vinci ⁊ auro non vincere. Item valerius de abſtinentia ⁊ continentia libro quarto ſic dicit de fabricio lucinio. Fabricius lucinius honoribus ⁊ auctoritate omni ciue temporibus ſuis maior cenſu par vnicuiq3 pauperrimo a samnitibus quos vniuerſos in clientelam habebat decem eris ⁊ quinq3 põdo argenti totidemq3 ſeruos ſibi miſſos remiſit: continentie ſine pecunia perdiues: ſine viu familie abunde comitatus: quia locupletem illum faciebat non multa poſſidere: ſed modica deſiderare ⁊c. Legatum autem fuiſſe ad pirrbum idem Valerius ſequenti capitulo atteſtatur. Et miſſos legatos vt romanos corrumperent non inueniſſe ianuas romanorum apertas etiam donis. ſed ſollicitatum eſſe a pirrbo. C. fabricium tacet. Reſponſum autem illud. Male locupletibus imperare ꝙ̃ ſe fieri locupletes eſt. M. Curij ad ſamnites: non fabricij: ꝙ̃uis ambo ſamnitum largitionem contempſerit. Item quia ſe ꝓ bruti meminit, hec dicit Plini, de viris illuſtribus Iunius brutus ſorore tarquinij ſuperbi genitus

Cum eadem fortunam timeret quā frater inciderat qui ob diuitias: ⁊ prudentiam fuerat ab auunculo occiſus ſtulticiā finxit. vnde brutus dictus. Juuenibus regis delphos euntibus ridiculi gratia comes adſcitus baculo ſambuceo aurum deo donum tulit vbi reſponſum eſt eum rome ſummā poteſtatē habiturū qui primus matrem oſcularetur ipſe terram obſculatus eſt. Deinde propter lucretie ſtuprū cū tripicitino ⁊ collatiuo in exiliū regium cōiurauit. Quibus in exilium acti primus conſul creatus filios ſuos ꝙ cum acquilijs ⁊ vitellijs ad recipiendū in vrbem tarquinios coniurauerant virgis ceſos ſecuri percuſſit. Deinde in prelio ꝙ aduerſus eos gerebat ſingulari certamine cum arūte filio tarquinij congreſſus ſe ambo mutuis vulneribus occiderunt. Cuius corpus in foro poſitū a collega laudatū matrone anno luxerunt. hec ibi. Poſſet etiam brutus rigidus dici. Cato autē maior cēſorius ob ſingularē ſeueritatem rigidus eſt appellatus de quo in vita eius. idem plinius. M. potius Cato Cenſor. L. flaminiuꝫ conſularem ſenatum mouit ꝙ ille in gallia ad cuiuſdam ſcorti ſpectaculū vectū quendā a carcere in cōuiuio iuſſiſſet accuſator aſſiduus malorū galbam octo genarius accuſauit. Ipſe quadragieſquater accuſatus glorioſe abſolutus eſt. Et reliqua. De hoc Pli. in naturali hyſtoria lib. vij. ca. xxvij. Cato primus portie gentis tres ſummas in homine res preſtitiſſe eſtimatus eſt. Optimus orator. optim⁹ imperator. optimus ſenator. hec ibi. Que vero de lucano adducuntur ſunt de catone vticenſi: qui dictus cato minor vel poſterior: ſed ſi ſingula vellem perſequi longiſſimus eſſem. Secunda mors hic accipitur non ſicut ab auguſtino pro morte anime ⁊ corporis: ſed pro morte fame: qua qui ſe viuere poſt naturaleꝫ mortem in memoria hominum gloriantur morientur poſtq̄ hic nullus fuerit homo. Brutus. Cato. Secunda mors.

Proſa octaua libri ſecundi.

Sed ne me iexorabile cōtra fortunam bellum gerere putes: eſt aliquando cū de hominib⁹ illa fallax nō nihil bene mereatur tum ſcꝫ cū ſe apperit: cum frōtem detegit moreſqꝫ profitetur. Nōduꝫ forte qd loquar ītelligis. Mirū eſt qd dicere geſtio eoqꝫ ſententiā verbis explicare vix queo. Eteniꝫ plus reor hoībus aduerſaꝫ q̄ꝫ pſperā prodeſſe fortunam. Illa enim ſemper ſpecie felicitatis cuꝫ videtur blanda mentitur. Hec ſemp ve-

Sed ne me inexorabile. Iſta eſt octaua ⁊ vltima proſa huius ſecundi ⁊ quia philoſophia oſtendit bona fortune non multum eſſe appetenda aliquis putaret ꝙ in fortuna nihil eſſet boni: ideo iam oſtendit philoſophia cuiuſmodi bonum ſit in fortuna: ⁊ probat fortunam aduerſam plus eſſe bonam q̄ꝫ proſperam. Et primo premittit ſuam intētionem. Secundo probat intentum ibi. Illa eniꝫ primo dicit. O boe. ex dictis patet ꝙ fortuna eſt contēnenda: ſed ne putes me gerere. i. me facere bellum inexorabile. i. implacabile contra fortunā ſup. ſcis ꝙ aliquando ſup. contingit ꝙ iſta ſcilicet fortuna fallax non nihil. i. aliquid bene mereatur de hominibus eo ꝙ aliquod boni euenit hominibus per eam: tum ſcilicet cum fortuna ſe apperit manifeſtando ſuam falſitatem cum detegit frontem per ſuam aduerſitateꝫ cum profitetur mores ſuos per inſtabilitatem. Et ſubdit philoſophia nondum forte intelligis quid loquar: quia mirum eſt quod ego geſtio: ideſt cupio dicere eoq̄ꝫ: ideſt ideo vix queo explicare ſententiam verbis. Et enim ego reor: ideſt opinor aduerſam ſupple fortunam plus prodeſſe q̄ꝫ proſperam. Nota quando in aliquo dicto videtur eſſe quedam repugnantia in dicto. Nam eſſe aduerſam alicui ⁊ ſibi prodeſſe adinuicem repugnant. ideo dicit philoſophia. Mirum eſt quod geſtio dicere: ſcilicet fortunam aduerſaꝫ magis prodeſſe q̄ꝫ proſperam. Illa enim ſemper ſpecie felicitatis cum videtur blanda ⁊c. Hic philoſophia probat intentum ꝙ fortuna aduerſa melior ſit q̄ꝫ proſpera tribus rationibus. ſecunda ibi. Poſtremo. tertia ibi. An hoc. Primo dicit. Illa fortuna proſpera mentitur cum videtur. i. apparet blanda ſpecie felicitatis: ideſt proſperitatis: ſed hec. i. fortuna aduerſa ſemper vera eſt cum demonſtrat ſe eſſe inſtabilem ſui mutatione oſtendit enim ſe eſſe talem qualis eſt: ⁊ ita per eam non decipiuntur homines ſed illa ſcilicet proſpera fortuna confidentes in ſe fallit. Hec autem fortuna aduerſa hominem inſtruit oſtendendo ꝙ non ſit confidendum proſpere fortune propter eius mutabilitatem. Illa ſcilicet proſpera fortuna ligat ſcilicet fallendo mentes fruentium ſcilicet hominum ſpecie bonorum mendaciuꝫ hec ſcilicet aduerſa fortuna abſoluit. i. liberat ſcilicet mentes hominum cognitione fragilis ideſt tranſitorie felicitatis: ⁊ nunc recolligit effectus vtriuſqꝫ fortune dicit. Itaqꝫ illam ſcilicet proſperam fortunā vides vētoſam. i. ſuperbam. fluentem. i. producentem: q̄ꝫ pro ⁊ ſui ignaram. Nam homines in proſperitate continuata ſeipſos non cognoſcunt. hanc ſcilicet aduerſaꝫ fortunam tu videas ſobriam qꝫ pro ⁊ ſuccinctā. ideſt humilē nō ſuperbā ⁊ prudentē exercitatione aduerſitatis. Nota ꝙ ex iſta littera poſſunt formari tres rationes ꝙ fortuna aduerſa melior ſit proſpera. Prima ratio eſt iſta. Proſpera fortuna in ſpecie vere felicitatis decipit habentē ipſam: ſed fortuna aduerſa non decipit: ſed vera eſt oſtendens ſe eſſe talē qualis eſt ergo aduerſa eſt melior q̄ꝫ proſpera. Secunda ratio eſt. Proſpera fortuna ligat mentes hominū mēdacibus bonis ſed aduerſa liberat mētes hominū a falſa felicitate: ergo eſt melior. Tertia ratio proſpera fortuna reddit homines ſui ignaros. ſꝫ aduerſa facit hoīes ſapiētes: ergo melior eſt q̄ꝫ pſpera

Sanctus Thomas.

ra eſt cum ſe inſtabilē mutatione demōſtrat. Jlla fallit hec inſtruit. Jlla mendaciū ſpecie bonorum mētes fruētum ligat. hec cognitione fragilis felicitatis abſoluit. Jtaq3 illam videas ventoſam fluentem ſuiq3 ſemper ignaram hanc ſobriam ſuccinctamq3 ⁊ ipſius aduerſitatis exercitatione prudentem. ¶ Poſtremo felix a vero bono deuios blanditijs trahit. aduerſa plerunq3 ad vera bona reducens velut vnco retrahit. ¶ An hoc inter minima eſtimandum putas ꝙ amicorum tibi fidelium mentes hec aſpera hec horribilis fortuna detexit. Hic tibi certos ſodaliu3 vultus ambiguoſq3 ſecreuit. Diſcedens enim ſuos abſtulit tuos reliqt. Quanti hoc integer ⁊ vt videbaris tibi fortunatus emiſſes. Deſine nunc amiſſas opes querere quod precioſiſſimum diuitiaru3 genus eſt amicos inueniſti.

Poſtremo felix a vero bono deuios. Hic phia ponit ſecundā rationē que talis eſt. Quecunq3 fortuna trahit ad inquiſitionē veri boni illa melior eſt ꝙ̄ que retrahit a vero bono: ſed fortuna aduerſa eſt hmōi ergo ⁊c. Vn̄ dicit in littera. poſtremo felix. i. proſpera fortuna cu3 ſuis blanditijs trahit deuios. i. errātes a vero bono. ſ3 aduerſa ſup. fortuna plerū q3 retrahit vnco. i. tenaculo reducēs ad vera bona. ¶ Nota ꝙ q2 proſpera fortuna videtur eſſe propinqua felicitati eo ꝙ ſine bonis fortune nō cōtingit eſſe felicē. ex lib. de bona fortuna: ideo ſuis blanditijs trahit hominem ſenſualem a vero bono qđ conſiſtit in ſpeculatione dei. aduerſa aūt fortuna: q2 oſtendit proſperā fortunā eſſe mutabilem ipſa reduci hoīem ad veru3 bonū qđ eſt immutabile. ¶ An hoc inter minima. Hic phia ponit vltimam rationem que talis eſt. Jlla fortuna eſt melior per quā cognoſcuntur veri amici: ſed aduerſa fortūa eſt talis igitur ⁊c. Vnde dicit in littera. An pro nunquid putas hoc eſſe eſtimandum inter minima bōa ꝙ hec aſpera: q3 pro ⁊ horribilis. i. aduerſa fortuna detexit. i. monſtrauit tibi mentes. i. corda fidelium amicorum. q. d. illud eſt vnū de maximis bonis. ⁊ hec. ſ. proſpera fortuna ſecreuit. i. diſtinxit tibi certos ſup. amicos q3 pro ⁊ ambiguos vultus ſodalium. i. amicorum. q. d. aſpera fortuna docuit te diſcernere inter veros amicos ⁊ falſos que proſpera fortuna a te diſcendens abſtulit ſuos. i. que erāt amici ratione proſperitatis ⁊ reliquit tuos amicos q te dilexerunt nō propter tua. O quanti. i. quāto precio tu emiſſes hoc integer. i. in integritate fortune conſtitutus: vt pro cum videbaris tibi fortunatus potuiſſes cognoſcere tibi veros amicos nunc deſine. i. ceſſa querere opes diuitias amiſſas: q2 inueniſti veros amicos que ſunt precioſiſſimū genus diuitiarū. ¶ No. ꝙ in aduerſitate falſi amici fugiūt ſed tpe proſperitatis manent. vnde Sene. lib. de remedijs. Quē tu felicē credis illū multi comitantur vt mel muſce ſequuntur. cadauera lupi: frumēta formice: predā iſta turba ſequitur non hoīem ꝙ aduerſa fortuna oſtendit fideles amicos. vnde Sene. xx. epi. Turba familiaris cū a te paſci deſiit ipſa nō te paſcet: ⁊ qđ tu beneficio tuo ſcire non poteras: paupertate ſcies illa veros amicos retinebis. diſcedit quicu̇q3 non te ſed aliud ſequebatur: eſt aūt propter hoc vnum amanda paupertas ꝙ a quibus ameris oſtendit vnde pauper Mērt. Preualet hoc ſolo mala ſors ꝙ monſtrat amicos. Jlla boni atq3 mali monſtrat vtrāq3 via3. Jtē poeta. Tpe felici nō cognoſcūtur amici. Sorte patet miſera que ſit dilectio vera. Jtē alibi. Cum fueris felix multos numerabis amicos. Tēpora ſi fuerint nubila ſolus eris. Jtē Thebl. Fluctuat ſenſum venalis amicus egenū. Sed verus remouet vt fabricatus amor. ¶ No. ꝙ fidelis amicus eſt precioſiſſimū genus diuitiarū: q2 amicus. ix. Ethicor eſt alter ego. i. amicor eſt idē velle ⁊ nolle. Nemo enim elegit viuere ſine amicis habēs reliqua bona. ⁊ Sen. ix. epła di. Sapiens ⁊ ſi cōtentus ſit ſeipſo: tñ amicū ſe habere vult ꝑpter nihil aliud niſi vt exerceat amicitiā ne tam magna virtus lateat ⁊ Tul. in lib. de offi. di. honores diuitie ⁊ dignitates nunq3 ſunt amicitie antepōnende.

Aſcenſius.

Nota — Sed ne me ⁊c. Jn hac proſa animaduertendum eſt pulchrum quidam paradoxum. i. documētum preter opinionem hominum quod philoſophia proponit aduerſam fortunam bene mereri interdum de nobis ⁊ eſſe vtilē videtur oppoſitio in adiecto: nam ſi aduerſa eſt quō vtilis ſed ſciemus ad diuerſa referri. aduerſa enim fortuna in rebus fortuitis eſt ſalubris ad ſui cognitionem. ⁊ ad exercitium bonorum: ad patientiam: ad caſtimoniam ad ſobrietatē. Multi enim de neceſſitate virtutem faciunt. Hec tibi certos ⁊c. Ordo eſt hec. i. aduerſa fortuna ſecreuit. i. deſcreuit ⁊ ſeparauit certos. i. indubitandos vultus ſodalium: ⁊ ambiguos amicorum. hoc enim nunc poteris per aduerſam fortunam ſcire qui fuerint olim veri ⁊ infallaces vultus amicorum: ⁊ qui ambigui. i. ſimulati ⁊ compoſiti enim proſperitate. Quanti hoc integer. Ordo eſt. Quanti emiſſes hoc integer. i. cu3 eſſes integer in rebus tuis. ⁊ quanti emiſſes hoc fortunatus ideſt cu3 eſſes fortunatus vt videbaris tibi. Nō enim erat re vera fortunatus: ſed arbitrabatur ſe fortunatum propter fortunā letā horu3 ordinē poſui: q2 male poſitus eſt in alijs cōmentarijs. Addā omnia verba pertinētia ad preciū ⁊ valorē aut eſtimationem rei regere preciu3 ⁊ menſurā eius in ablatiuo: exceptis cū cor cōpoſitis his quattuor genitiuis.

Fortuna aduerſa.

Quanti ⁊c.

Tanti: quanti: pluris ⁊ minoris: ſine ſubſtantiuo poſitis: quia cum ſubſtantiuo etiam in ablatiuo ponuntur vt docet Ualla. hoc ergo quanti emiſſes non expones. i. quanti precij emiſſes: ſed quanto precio. Addam ⁊ illud Sodales dici ſm̄ Laurentium vallen̄. ſocios voluptatum ⁊ delitiarum ⁊ precipue conuiuiorum. ⁊ menſe aut collegas.

¶ Metrum octauum ſecundi libri.

Quod mundus ſtabili fide. Hic incipit octauū ⁊ vltimū metrum huius ſecundi: quod dicitur gliconium ab inuentore amphimachrum a pede predominante: ⁊ eſt amphimacrus pes antiquorum conſtans ex prima ⁊ vltima lōga ⁊ duabus breuibus medijs dictus ab amphi qd̄ eſt circū ⁊ macros longum quaſi habens circūquaqꝫ longā ſyllabā. In quo metro ph'ia cōmendat amorē: ex quo dicit q̄ amici ſunt precioſiſſimū gen⁹ diuitiarū: ⁊ p'o cōmendat amorē diuinū. ſecūdo oſtēdit quō humana natura amicitia ꝯſeruat̄ Hic ſanctos. Primo facit qd̄ dictum eſt. Scd̄o oſtēdit q̄ ablato diuino amore oīa corrūpuntur ibi. Hic ſi frena. Prio di. amor ſup. diuinus regēs terras ac pelagus ⁊ iperitās. i. frequenter imperās celo ille amor ligat hāc ſeriē. i. cōcordiā rex̄ q̄ mūdus ſtabili fide variat cōcordes vices. i. alternationes tēpox̄ anni. noctis ⁊ diei ⁊ q̄ ſemina pugnātia. i. elemēta cōtraria tenēt ꝑpetuū fedus. i. ꝯcordiā ne vnū aliud totaliter corrūpat qd̄ phebus. i. ſol curru aureo ꝓuehit. i. ꝓducit roſeū diē. i. clarum diē idē amor facit: vt phebe. i. luna imperet. i. p̄ſit noctibus quas noctes heſper⁹. i. ſtella veſpertina duxerit. i. adduxerit et vt auidū mare ad exeundū coerceat fluctus ſuos certo fine. i. determinato fine ne liceat ſibi tēdere. i. extendere latos terminos vagis terris. i. amplis terris ſup. totaliter cooperiēdo terrā. ¶ No. q̄ Tul. loquēs de amicitia dicit. Amicitia eſt virtus mouēs ſuperiora ad ꝓtectionē inferiorū ⁊ inferiora ad ſubiectionē ſuperiorum: amicitia enim ſublata omnis in vita tollitur iocūditas. ¶ No. q̄ elemēta appellat ſemina: q2 ex ipſis tanq̄ ex ſeminibus corpora ꝓducuntur: ſicut enim ſemē eſt principiū fruct⁹: ſic elementa principia corporū mixtorū ⁊ dicit elimenta pugnātia propter ipſorū cōtrarietatē: naꝫ aliq̄ ſunt calida: aliqua frigida quedā humida quedā ſicca: hec elemēta diuino amore ordināte tenent propriū fedus q2 grauitas inferiorū non aufert leuitatē ſuperiorū nec e cōuerſo: ⁊ ſimul totaliter ſe nō corrūpūt. ¶ Hic ſi frena remiſerit. Hic oſtendit q̄ amore diuino ſubtracto oīa corrūpuntur dicēs. Si hic amor diuinus remiſerit frena. i. legē gubernādi res quicquid nunc amat inuicē. i. cōcordat illud cōtinuo gerit bellū ⁊ ipſa elementa certant. i. litigāt ſoluere. i. deſtruere machinā. ſ. mundanā: quā nunc ſocia fide. i. concordi federe incitant pulchris motibus. i. faciūt ordinate mouere. ¶ Nota q̄ ſublato dei amore ⁊ concordia omnia diſſoluūtur vnde Alanus in anticlaudiano de plāctu nature ⁊ ſciētia loquēs in pſona amoris ⁊ ꝯcordie dicit ſi mea iura meas leges mea federa nudus. Oliꝫ ſeruaſſet vel adhuc ſeruaret amoris. Uincula nō tātis generet ſub cladibus orbis. ¶ Hic ſanctos populos quoqꝫ. Hic oſtēdit philoſophia quomodo per amorē cōſeruatur ⁊ cōſiliatur amicitia humana dicēs. Hic amor cōtinet. i. ꝯſeruat ſanctos. i. virtuoſos qꝫ ꝓ ⁊ populos iunctos federe: ſcilicet amicitie ⁊ hic amor nectit ſacramentum cōiugij caſtis amoribus viri ⁊ vxoris ⁊ hic amor dictat iura ſuā. id eſt imponit legem amicitie fidis ſodalibus: ⁊ quia iſta proueniunt ab amore diuino tanq̄ a ſuo proprio ideo ſubiungit. O felix genus hominum ſupple dico. ſi amor ſcilicet diuinus quo celum regitur regat animos veſtros ſupple cauſando in eis amicitie concordiā. Nota q̄ amor dictat iura fidis ſodalibus, iura autē amicorū ⁊ ſodaliū innuit Sen. iij. ep'la.

Sanctus Thomas.

Amicitia.

Semina elementaria.

¶ Metrum octauum ſecundi libri.

Quod mundus ſtabili fide.
Concordes variat vices
Quod pugnantia ſemina
Fedus perpetuum tenent
Quod phebus roſeum diem
Curru prouehit aureo:
Ut quas duxerit heſperus
Phebe noctibus imperet
Et fluctus auidum mare
Certo fine coerceat.
Ne terris liceat vagis
Latos tendere terminos
Hanc rerum ſeriem ligat
Terras hac pelagus regens.
Et celo imperitans amor
¶ Hic ſi frena remiſerit
Quicquid nunc amat inuicem
Bellum continuo gerit:
Et quam nunc ſocia fide.
Pulchris motibus incitant
Certant ſoluere machinam
¶ Hic ſanctos populos quoqꝫ
Junctos federe continet

Amicitie leges. dicens. Diu cogitat an aliquis in amicum ſit tibi recipiendus:ſed cũ placuerit fieri toto illum pectore admitte tam audacter cum illo loquere quam tecum. Tu quidem ita viue vt nihil tibi cõmittas niſi qđ ẽt amico tuo cõmittere poſſis. Cum amico tuo oẽs curas cogitationes miſce ſi fidelẽ putaueris. Sũt ẽt quidam qui que amici ſunt tantũ cõmittanda oĩbus narrant quidã cariſſimorũ conſcientiam reformidant nulli credituri neutrũ faciendũ:eſt vtrũq3 vitium eſt ⁊ oĩbus credere ⁊ nulli. ¶ No. circa pdicta ꝙ amicitia ꝓprie dicta tm̃ inuenitur in rebus rationabilibus. vt ſic amicitia eſt par voluntas bonorum inter aliquos:ſed large capiẽdo amicitiam ſic etiam eſt in irrationabilibus ⁊ vt ſic amicitia eſt concordia diuerſarum rerum adinuicem.

Hic ⁊ coniugij ſacrum.
Caſtis nectit amoribus.
Hic fidis etiam ſua.
Dicta iura ſodalibus.
O felix hominum genus:
Si veſtros animos amor
Quo celum regitur tegat.

¶ Explicitus eſt Liber ſecundus.

¶ Aſcenſius.

Quod mũdus. Ode eſt monoclos. i. vniuſmodi carminis qđ dicitur gliconicum heroicum. Conſtans ſpondeo ⁊ duobus dactilis ſed vltima eſt cõmunis. Pulchre oſtendit phia oĩa quodam federe ⁊ ligamento moris conſtare. Quocirca nihil hic dicam vnum monebo. Amores in plurali numero licet interdũ honeſti ⁊ caſte legantur tñ ſm Seruiũ proprie ſunt laſciui. ⁊ amor in ſingulari caſtus intelligit quocirca oportune dicit auctor noſter caſtis nectit amoribus. Sodales autẽ hic pro college dici poſſunt.

¶ Explicitus eſt liber ſecundus.

¶ Incipit proſa primi libri tertij.

Sequitur Liber tertius.

¶ Proſa prima libri tertij.

Iam cãtũ illa finierat cũ me audiẽdi auidũ ſtupẽtẽq3 arrectis ad hec aurib⁹ carminis mulcedo defixerat itaq3 paulopoſt. O inq̃ ſummum laſſorum ſolamen animorũ quantũ me vel ſentẽtiaꝝ põdere vel canendi etiam iocunditate refouiſti adeo me iaz poſt hac imparẽ fortune ictibus non arbiter. Itaq3 remedia qui pauloante acriora eſſe dicebas nõ modo non perhorreſco:ſed audiẽdi auidus vehementer efflagito. Phil. ¶ Tum illa ſenſi inquit cum verba

Sanctus Thomas. Iam cãtũ illa finierat. Iſte eſt tertius liber Boe. de cõſola. phie ⁊ cõtinuatur a libros precedentes in hunc modum. Poſtq̃ phia in primo libro ſcrutata eſt cauſas doloris Boe. ⁊ i ſecũdo libro adhibuit ſibi remedia facilia in preſenti libro ⁊ in ſequentibus phia adhibet bona remedia grauiora. Sũt autẽ remedia grauiora: rõnes cõtra cõmunẽ opinionẽ hoim probãtes ꝙ i bonis exterioribus nõ cõſiſtit vera felicitas oſtendendo in quo ſita ſit vera felicitas ⁊ q̃uo ad ipſam perueniat. ⁊ diuidit iſte liber in xxiiij. partes: q2 huius libri ſunt. xij. ꝓſe. ⁊. xij. metra que partes patebũt in ꝓceſſu libri qđ aũt ⁊ de quo determinet in qualibet iſtarũ partiũ ſimiliter patebit. Proſa pria hui⁹ tertij diuidit in tres ptes p̃io oſtẽdit. Boe. q̃uo poſt p̃dicta a locut⁹ fuerit phiã ſcđo ponit rñſionẽ phie. tertio Boe. dirigit quãdã petitionẽ ad ipſaz ſecũda ibi. Tũ illa. tertia ibi. Tũ ego. dicit p̃io. Iã illa phia finierat cãtũ. i. metrũ qđ erat de cõmẽdatione amoris diuini ⁊ amicitie: ⁊ cũ ego Boe. eſſez elect⁹ dulcedie metri ad audiẽdũ cũ auiditate ⁊ admiratiõe verba phie aurib⁹ arrectis ego dixi: o phia q̃ eſt ſummũ ſolamẽ aĩoꝝ laſſorũ q̃tũ me refocillaſti tuis proſis ⁊ metris intm̃ ꝙ iã bene poſſuz reſiſtere inſultib⁹ fortune: ⁊ ideo dicit remedia q̃ pri⁹ dixiſti eſſe grauia nõ timeo:ſed ea audire diligẽter expecto. ¶ No. ꝙ Boe. metrũ vocat cantũ:ſicut eñ in cantu ẽ eleuatio ⁊ depſſio vocis ſic ſilr i metro rõne q̃titatis corrupte ⁊ ꝓducte ſyllabaꝝ attẽdit q̃dã eleuatio ⁊ depſſio:q2 rõne q̃titatis ꝓducte fit eleuatio rõne q̃titatis correpte fit depſſio. Itẽ q2 metrũ eſt ſubtili⁹ ⁊ delectabili⁹ proſatiõ aĩm demulcet vñ auctor poetrie metrũ cõparat domicille di. Vultq3 venire metrũ tãq̃ cõpto domicella. Crine nitẽte gena ſubtili corpe forma egregia. ideo di. Boe. mulcedo carminis. i. metri. Itẽ hõ dz eſſe auid⁹ ⁊ ſtupẽs circa phiaz. Auid⁹ inq̃:q2 di. Sen. xvij. epi. ꝓijce oĩa ſi ſapis:imo vt ſapias. ⁊ eſt phiam magno curſu totiſq3 viribus tende. Vñ etiã hõ dz eſſe ſtupẽ. i. admirans de phia q2 ipſa eſt res mirabilis ⁊ diuina ſm Ari. in p̃n. ii. ſui de ce. ⁊ mũ. ⁊ phia cõfert mirabilis delectationes. x. Ethi. Itẽ animi laſſi ſunt graui cura vel aduerſitate aliqua oppſſi horũ phia ẽ ſummũ ſolamẽ q2 ipſa pſuadet magnanimitate qua cõtra aduerſitates fortune homo conſtanter debet militare. Item per philoſophiã homo bene poteſt reſiſtere ictibus fortune quia primo Ethicorũ dicit Ariſto. Sapiens bene ſit ferre fortunas:habet ſe ſine vituperio ſicut tetragonũ vnde dicit in littera. Iam illa

Carmen

Phia

noſtra tacitus attentuſq3 rapiebas cũq3 tue mẽtis habitũ vel expectaui: vel quod eſt verius ipſa pfeci: talia ſunt qppe que reſtant vt deguſtata quidẽ mordeãt: interius autẽ recepta dulceſcant. Sz q tu te audiẽdi cupidũ dicis quanto ardore flagrares ſi quonã te ducere aggrediamur agnoſceres. Boe. quonã inquam. Phil. ad veram inquit felicitatem quam tuus quoq3 ſomniat animus: ſz occupato ad ymagines viſu ipſam illaz nõ põt intueri. Boe. ¶ Tũz ego fac obſecro. ⁊ que ſit illa vera ſine cũctatione demõſtra. Phil. Faciam inquit illa tui cauſa libẽter ſed que tibi cauſa notior eſt eam prius deſignare verbis atq3 informare conabor vt ea perſpecta cũ in contrariam partẽ flexeris oculos vere ſpecimen beatitudinis poſſis agnoſcere.

idest phia finierat cantũ. i. metra de amore diuino cũ mulcedo. i. ſuauitatis carminis defixerat. i. ſtabiliuerat me auidũ audiẽdi: cq pro ⁊ ſtupẽtẽ. i. admirantẽ ſup. verba phie auribus meis arectis. i. eleuatis ad hec. ſ. verba. itaq paulopoſt ego inquã. i. dixi. O ſummũ ſolamẽ laſſoꝝ aioꝝ ſup. p aduerſitatẽ q̃tũ me refouiſti pondere ſententiaꝝ ſup. proſe vel etiã iocunditate canẽdi. i. metri: adeo. i. intantum vt iam poſt hac nõ arbitrer me eſſe imparẽ. i. diſſimilẽ in reſiſtẽdo ictib⁹. i. inſultibus fortũe. Itaq remedia illa que pauloãte dicebas eſſe acriora. i. grauiora non mõ. i. non tm̃ nõ phorreſco. i. non timeo. ſz ego auidus audiendi ſup. ea vehementer efflagito. i. expoſtulo. ¶ Ubi ſciendum q ſm Hug. efflagitare eſt valde flagitare, expoſtulare petere cum clamore poſcere. ¶ Tum illa ſenſi inquit. Hic ponit rñſionem phie dicens. Ego bñ ſenſi illud cum tacitus attentus recepiſti verba nſa cũ ego perfeci mentez tuaz talia enim ſunt remedia que adhuc reſtant vt ipſa deguſtata primo ſint amara: ſed poſtea dulceſcãt. ſed qr te dicis eſſe cupidũ audiendi verba noſtra. O q̃to deſiderio arderes ſi cognoſceres quo laboramus te ducere ⁊ dicit Boetius quo vis me ducere. Rñdit phia ad cognitionẽ vere felicitatis quã animus tuus quaſi ſomniando adhuc vix cognoſcit: qr eſt occupatus ymaginibus falſe felicitatis. ¶ No. q Boe. tacitus verba phie rapiebat bono conſilio. Sene. dicentis. Eſto verboꝝ tacitus auditor: auditorum promptus repertor. ¶ No. q precepta phicalia primo ſunt amara. poſtea dulceſcunt. ſm illud poete. Dicere ſic carũ q̃uis primo ſit amarũ ⁊ Euſtratius. i. Ethi. di. Sciũt docte qm̃ laborioſa eſt poſſeſſio virtutũ. ſed ppter eius amaritudinẽ phia nõ eſt abijcienda: qr nõ eſt dignus dulcoris acumine qui amaritudinis nequit maſcari grauamine: ſm Boe. in de diſciplina ſcholarium. ¶ No. ſicut ſomnians putans fantaſmata ſibi occurrẽtia eſſe veras res de qbus ſomniat: ⁊ tñ non ſunt ipſe res. ſic Boe. in ipſis tpalibus putauit eſſe verã felicitatẽ que tñ nõ eſt ſed tm̃ ſunt quedã ſilitudines vere felicitatis ſicut fantaſmata ſomnioꝝ ſunt ſilitudines reꝝ. No. q bona exteriora vocat ymagines vere felicitatis. ſed vera felicitas nõ eſt in ipſis. vnde dicit in littera. Tũ pro tũc illa. ſ. phia inquit ego ſenſi. i. noui ſup. intentionẽ tuã cũ tu tacitus ⁊ attẽtus rapiebas verba nſa. cq pro ⁊ cũ ego expectaui. alia littera hz expecti ui. i. reuocaui habitũ tue mẽtis vel qd eſt verius dicere. cum ego ipſa habitũ tue mẽtis pfeci. quippe. i. nimirũ talia ſunt ſup. remedia que reſtant ſup. ſumẽda vt ipſa quidẽ deguſtata primo mordãt. i. diſpliceãt. interius aũt recepta dulceſcãt ſed qd tu dicis te cupidũ audiendi ſup. illa remedia. O quãto ardore. i. deſiderio flagrares. i. arderes. ſi agnoſceres qm̃. i. ad quez locũ aggrediamur. i. incipimus reducere. Ego Boe. inquã. i. dixi ſup. quonã vis me ducere inqt ſup. phia ad verã felicitatẽ quã tuus animus ſomniat. i. impfecte cognoſcit. Sed viſu in cognitione occupato ad ymagines. i. ad bona tpalia que ſunt ymagines ⁊ ſilitudines vere felicitatis tu non potes intueri. i. inſpicere ipm̃. i. verã felicitatẽ. ¶ Tum ego fac obſecro. ¶ Hic Boe. dirigit petitionẽ ſuã phie ⁊ ponit cõſenſum ſue petitiõis dicens. O phia rogo vt ſine dilatione demõſtrens mihi que ſit vera felicitas ⁊ phia cõſentiẽs dicit libẽter faciã tui cauſa ſed prius ego oſtendã tibi falſaz felicitatẽ tibi notiorẽ. vt illa cognita p cõtrariũ poſſis poſtea agnoſcere verã felicitatẽ. ¶ No. circa hoc qd dicit faciã tui cã libenter q phia petitionis boni non admittit. vnde Sene. Nulli percluſa eſt virtus ſapientie oĩbus patet oẽs inuitat oẽs admittit: non eligit domũ: neq cenſum ſed nudo hoie cõtenta eſt. ¶ Nota q innata eſt nobis via procedendi ex nobis magis notis ad minus nota. i. phiſi. ⁊. ij. de anima. Tum igitur bona exteriora ſint nobis magis nota in quibus aliquis poſuerunt conſiſtere felicitatem q̃ bona interiora. ideo phia primo vult determinare de falſa felicitate nobis magis nota que ponitur in bonis exterioribus ipſam extirpando: vt per eam cognoſcamus veram felicitatẽ tanq per cõtrariũ. ¶ No. q Sene. in de virtutibus cardinalibus dicit. Scire debes quedã nõ videtur eſſe bona ⁊ ſunt: quedã que videtur eſſe bona ⁊ nõ ſunt quecũq aũt ex reb⁹ trãſitorijs poſſides nõ hec magna exiſtimes. nõ mireris qd caducũ ẽ. Ex quo pz q verba felicitas nõ cõſiſtit in bonis exteriorib⁹ que videnẽ eſſe vera bona: tñ nõ ſunt. vñ di. in lra. Tũ p tũc ego. ſ. Boe. dixi. o phia obſecro. i. peto: fac. i. duc me ad illam felicitatẽ ⁊ demonſtra mihi ſine cũctatiõe. i. ſine mora que ſit illa vera ſup. felicitas. Illa phia inquit faciã libẽter tui cauſa: ſed ego prius conabor. i. laborabo tibi deſignare verbis, atq pro ⁊ informare que cauſa idest felicitas habens rationem cauſe finalis

Efflagitare.

Precepta phicalia.

ſit tibi notior.i.manifeſtior.vt ea ſup.falſa felicitate perſpecta:ideſt cognita poſſis agnoſcere ſpecimen i.ſimilitudiné vere beatitudinis cū flexeris oculos ſup.cogitationis in cōtrariā partē falce felicitatis.

¶ Aſcenſius. ¶ Interpretatio aſcenſiana tertij libri.

Carmen
Arrigere aures.

IAm cantum illa finierat cum me audiendi ⁊c. Verba ſunt Boetiana. Quorum ordo melior eſt. Illa videlicet phia finierat cantuꝫ ſuum.iam.i.citius ꝙ valebam qđ gallice dicitur deſia- ;um vel vt melius forte ſcribam.quuꝫ.i.qn mulcedo.i.leuitas ⁊ ſuauitas carminis deſixerat i.firmiter attentum tenuerat me auidū.i.cupidū audiendi ⁊ ſtupentem.⁊ hoc auribus in eis arrectis ad hec que ipſa cecinit. Itaqꝫ:quia tunc ſtupidus eram, inquam.i.dico paulopoſt. O ſummum laſſorum ſola ⁊c.cantus ⁊ carmē idē ſunt vtrūqꝫ enim dicit a canēdo:lꝫ quidā carmē a carmente.alij a carminando dictum ſomnient. Arrigere aures eſt applicare ⁊ eleuare.immo approximare:ſi ita dicā aures ad melius audiendū:tractumqꝫ eſt a brutis auritis.i.longas auriculas habētibus que vt melius audiant ſurrigūt ⁊ arrigūt aures. Terētius. Arrige aures Pamphile. Virgi.in.i. Eney. Arreptiſqꝫ auribus aſtant. In quarto de fama tot ſurgit aures. Solamen ⁊ ſolatium idem ſint. Sed ſolamē inquit magis poeticum eſt. Virgi.in.iij.Eney. Solamenqꝫ mali de collo fiſtulla pendet:quo tū inquit Boetius vt quidā alij vtuntur. Sit autē tam ſolatium ꝙ ſolamen:vt idem dicit ⁊c: ſed cōſolatio verbis Quintil. Cecitas miſere ſolatiū eſt habere rem videntiū. Idē iis obuiam conſolationibus ⁊c. Idem patet in titulo huius operis. Dicitur enim de cōſolatione philoſophie, qꝛ philoſophia ſolat verbis non ⁊c. Tui cauſa dicimus etiā tua cauſa eſt idē.ac ſi dicā. Cauſa tui ipſius vel tue perſone, ſed tua cauſa pre vtilitate tua.quomodo hic potius loquendum fuiſſe videri poteſt.

Solamen.
Solatium.
Conſolatio.

Tui cauſa ⁊ tuā cauſa

Metrum primum tertij libri.

Sanctus.
Thomas.

QUi ſerere ingenium volet agrum. Iſtud eſt metrum primum huius tertij quod dicitur metrum chorisiuꝫ ad inuentore dactilicuꝫ a pede predominante: ⁊ primus verſus huius metri eſt hipercathalecticus qꝛ poſt primum pedem abundat vna ſyllaba.ſcꝫ re in hac dictione .ſ. ſerere. Et qꝛ philoſophia predixit ꝙ prius eſſet oſtendendū que ſit prima felicitas.poſtea que ſit vera.ideo philoſophia in hoc metro commendat hunc ordineꝫ per exempla quattuor. Primum eſt. Quicūqꝫ vult ſeminare bonū agrū opꝫ prius extirpare nociuas herbas vt ager bene fructificet. Similiter aliquis volens cognoſcere verā felicitatē oportet prius extirpare falſam. Unde dicit in lrā. Qui volet ſerere agrū ingenuū.i.nobilem prius liberat arua.i. agros fructicibus.i.radicib⁹ que impediunt ne ſemen creſcat ⁊ ille reſecat.i. preſcindit rubos.i.paruas arbores.ꝙ pro ⁊ filicē.i.herbā inutilē falce.i.falcaſtro:vt noua ceres eat:ideſt prodeat ⁊ naſcatur grauis.i.onuſta fruge. Secundum exemplū eſt ſicut preguſtādo aliquid amarum:mel apparet dulcius ſic propter cognitionem falſe felicitatis magis cognoſcitur vera felicitas.vnde dicit in littera. Labor apium eſt mage dulcior.ideſt mel eſt magis dulce ſi malus ſapor prius edat ideſt inficiat ora. ¶ Tertium exemplum eſt ſicut poſt tempus nebuloſum ea gratior ſerenitas: ſic poſt cognitionem falſe felicitatis gratior eſt cognitio vere felicitatis: vnde dicit in littera. Ubi pro poſtquā nothus ventus auſtralis deſinit.ideſt ceſſat.dare imbriferos ſonos.i.flatus producentes imbres: tunc aſtra nitent gratius ideſt delectabilius. ¶ Quartum exemplum eſt ſicut pulchra dies ſequitur tenebras noctis ſic cognitio vere felicitatis ſequitur cognitionem falſe felicitatis. vnde dicit in littera. Ut id eſt poſtꝙ lucifer.i.ſtella matutina pepulerit. ideſt fugauerit tenebras noctis: tunc pulchra dies agit:ideſt ducit roſeos equos ſolis:tunc applicat exempla ad propoſitum dicens. Tu prius debes conſiderare falſa bona ⁊ ipſis extirpatis debes cognoſcere vera bona in quibus conſiſtit felicitas. Unde dicit in littera. Tu quoqꝫ prius intuens: ideſt reſpiciens falſa bona incipe trahere colla iugo ideſt a iugo falſe felicitatis de hinc.ideſt poſtea vera bona ſubierint ideſt ſubintrabunt animum tuum. ¶ Nota ꝙ ſicut prius extirpanda ſunt vitia:⁊ poſtea inferende virtutes:ſic ager prius eſt purgandus.⁊ poſtea ſeminandus vnde Thobias Spinis ⁊ tribulis purgari noualia debent agri: vt ſemen fructificare queat. ¶ Nota ꝙ frutex ſm Hugonem eſt denſitas virgularum vel arborum vel ſpinarum vel ſm alios frutex eſt arbor parua que terrā fronde tegit. ¶ No.filix eſt inutilis herba habens folia admodū filiorꝫ de qua dicit Perſi⁹. Nō tū filixvllo māſueſcit aratro. ¶ Nota ꝙ poteſt amaritudinē dulcedo ē gratior ⁊ ſenſibilior, Unde poeta, Dulcia nō meruit q̄ non guſtauit amara, Nāqꝫ per oppoſitū noſcit oē bonū.

Fructex.

¶ Metrum primum tertij libri.

QUi ſerere ingenuum volet agrum
Liberat arua prius fructicibus.
Falce rubos filicemqꝫ reſecat
Ut noua fruge grauis ceres eat.
Dulcior eſt apium mage labor.
Si malus ora prius ſapor edat
Gratius aſtra nitent vbi nothus.
Deſinit imbriferos dare ſonos.
Lucifer vt tenebras pepulerit
Pulchra dies roſeos agit.equos.
Tu quoqꝫ falſa tuens bona prius
Incipe colla iugo retrahere
Vera dehinc animum ſubierint.

Nec pauper Henricus. ¶ Nota ꝙ Boe. dicit apium pro apuz in genitiuo plurali: quod eſt contra Alexan. qui dicit. Vim dat apis ⁊c. ⁊ quod hic dicatur apium ⁊ non apum patet per metrum quod ſemper conſtat ex tribus dactilis continuis ſi autem poneretur apum non eſſent tres dactili continui: poſſet tamen dici ꝙ cauſa metri ponitur apium pro apum.

¶ Aſcenſius.

[Q]Ui ſerere ingenuū volet agrum. Carmē hoc eſt monocolū. i. vnius generis cōſtans ex tribus dactilis ⁊ pirrichio: qui conſtat ex duabus breuibus. Nec hypercatalecticus primus verſiculis. i. abundans in ſyllaba qꝛ ſyllaba reaſſumitur a vocali ſequenti: ſed eſt acathalecticus: ꝗꝛ legitima fine concluditur. In ſecūdo carmine non leges fructibus ſed fructicibus. Sunt autē fructices que ad iuſtā menſuram arboris non aſſurgunt. ſunt tamen perennes. i. hyeme nō pereūt: vt vepres ſentes rubi. ⁊ id genus alia tribuli autem vt vrtice: qꝛ pereunt hyeme potius herbe ſunt dicende. Dulcior eſt apium. Sic Iuuenalis: Examēqꝫ apium longa conſiderat vua. alexander contra. Vim dat apis volucris ⁊c. ſed apium legitur. Mage cauſa metri in proſa frequentius magis legitur idē tamen ſunt. Non pretermittam illud ingenuum dici non nobilem: nec ex ſignificato primo liberum ſed naturalem: ⁊ talem qualem natura ingenuit: ſed quia iure naturali liberi omnes ſumus cuz ſeruitus ſit de iure gentium introducta vocamus ingenuum liberum. i. talem qualis naturalis iure debuit naſci. i. eſt eum qui ex maioribus liberis precipue matre natus eſt. Labor apiuz licenter labor hic ponitur pro opere. Nam per laborē ⁊ operam fit opus. Eſt autem periphraſis. i. deſcriptio ⁊ circunlocutio mellis. Q̄d autem dici mage dulcior autem comparatiuū pro poſitiuo ſumit. vt mage dulce. Edat ab edo es eſt deriuatur non ab edo edis. Senſus autem eſt edat ora. i. quodāmodo terat ⁊ cōſumat viſu: Tu quoqꝫ falſa tuens. Verſus non patitur vt legat intuens q̄uis hoc ſignificet.

Fructices.

Apes apiuz.

Ingenuum.

Labor.

Proſa ſecunda libri tertij.

[T]Um defixo paululuz viſu ⁊ velut in anguſtā ſue mētis ſedem recepta ſic cepit Phi. ¶ Omnis mortaliuz cura quam multiplicium ſtudiorū labor exercet. diuerſo qdē calle procedit: ſꝫ ad vnū tamē beatitudinis finē nititur peruenire. Id autē eſt bonuz quo quis adepto nihil vlterius deſiderare queat: quod qdē eſt oīuz ſummū bonorū: cūctaqꝫ intra ſe continēs bona. Cui ſi quid abforet. ſummuz bonū eſſe nō poſſet quoniam relinqueretur extrīſecus qd poſſet optari. Liquet igitur eē btitudinē ſta-

[T]Um defixo paululuz viſu. Hec eſt ſecunda proſa huius tertij in qua philoſophia ponit diuerſas opiniones circa falſam felicitatē. Et primo Boe. oſtendit quō ſe habuit philoſophia poſt predicta. Secūdo philoſophia oñdit ꝙ oēs hoīes nitūtur peruenire ad beatitudinē quam ipſa diffinit. Tertio oſtēdit ꝙ hoīes ſepe abducunt a vera felicitate diuerſis erroribꝰ. Quarto ponit errores ſiue infelicitates circa felicitatez. ſecūda ibi. Omnis mortalium. Tertia ibi Nūc vti. quarta ibi. Quorū qdē. Dicit primo. Poſtq̄ phia premiſit ordinē ꝓcedēdi de falſa felicitate ad verā: tum pro tunc ipſa paulatū defixo viſu. i. inclinatis oculis. ⁊ recepta velut in anguſtā. i. nobilē ſedē ſue mētis ſic cepit. i. incepit loqui. ¶ Not. ꝙ capitis īclinatio eſt ſignū ſubtilis ymaginationis ꝓpter quod ſubtiliter ⁊ profunde ymaginantes caput inclinant: ⁊ quandoq̄ nō vident delata corā oculis ideo Phi. volēs ſubtiliter ſpeculari de felicitate: qꝛ eius ſpeculatio difficilis eſt ipſa inclinatio viſu cōtraxit in nobilē ſpeculationē ſue mentis. Omnis mortaliū cura. Hic philoſophia oſtendit ꝙ oēs homines nituntur peruenire ad vnum finem beatitudinis quā beatitudinem ipſa etiā diffinit ⁊ dicit ſic. Omnis cura. i. ſolicitudo mortaliū. i. hominuz quā curā exercet labor multipliciū ſtudiorū. qꝛ aliq̄ ſtudent in litteratura: aliqui in mercātia ⁊ ſic de alijs. Illa cura procedit diuerſo quidē calle. i. diuerſo modo viuēdi ſed tamē nititur peruenire ad vnū finē beatitudinis. Illud autē ad qd homines nituntur ꝑuenire eſt tale bonū quo quis adepto nihil vlterius queat deſiderare quod. ſ. bonū eſt ſummū omniū bonorum cōtinens intra ſe cuncta bona. cui. ſ. bono quid. i. aliquid abforet. i. deeſſet: non poſſet eſſe ſummū bonum: quia relinqueretur aliquid extrinſecus. i. extra illud bonū quod poſſet optari. Ex quibus dictis phia concludit diffinitionē beatitudinis dicens. Liquet. i. manifeſtū eſt beatitudinez eſſe ſtatum perfectū congregatione omnium bonorum. ¶ No. ꝙ cognitio vltimi finis magnū incrementū confert ad vitā. i. Ethicorū qꝛ ſm exigentiā finis cetera moderantur: ſm Linconienſem primo Poſteriorū. ideo phia tradit nobis cognitionem vltimi finis. ſ. beatitudinē. ¶ No. finis eſt magis eligēdus his que ſunt ꝓpter finē. vt patet per Ariſtot. iij. Ethi. Idē ibidē. Cuius finis eſt bonus ipſum quoq̄ bonū. Itē oīa denominnāda ſunt a fine vñ poeta Si finis bonus eſt totū laudabile phas eſt. ¶ No. finis in agibilibus habet ſe ſicut principiū in ſpeculabilis: ſicut ergo intellectus noſter naturaliter adheret primis principijs: ſic appetitꝰ noſter naturaliter adheret vltimo fini qui eſt ſummū bonū. ¶ Nota ꝙ duplex eſt finis. ſ. finis quo ⁊ finis cuius gratia omnia fiunt. Ille eſt enim ſicut deus vel beatitudo: ⁊ iſte finis ab oībus ſub vna rōne inquantuz bonū ſatiās appetitū hoīs. Finis aūt quo eſt opatio quo hoīes nitūtur adipiſci finem gratia cuius ⁊ ta

Sanctus Thomas.

Capitis inclinatio.

Finis.

tum bonoꝝ oiu3 ꝯgregatione ꝑfectū. ¶ Nūc vti diximus diuerſo tramite moꝛtales omnes conantur adipiſci. Eſt eni3 mētibꝰ hoīu3 veri boni naturaliter inſerta cupiditas. ſ3 ad falſa deuius erroꝛ abducit. ¶ Quoꝝ qdē alij ſummum eſſe bonu3 nihilo indigere credentes vt diuitijs affluant elaboꝛant. Alij vero ſummū bonu3 qḋ ſit dignissimu3 veneratiōe iudicantes adeptis honoꝛibus reuerēdi ciuibus ſuis eſſe nituntur. Sunt q ſummū bonu3 in ſumma potētia ꝯſtituant. hi vel regnare ipſe volūt vel regnātibus adherere conantur. At quibus optimum quidem claritas videtur. hi vel belli vel pacis artibus glorioſum nomen propagare feſtinant. Plurimi vero boni fructum gaudio leticiaq3 metiuntur: hi feliciſſimum putant voluptate defluere.

lis finis nō eſt vnꝰ ſicut vna operatiō oīum. iō dicit philoſophia ꝙ cura hoīum ꝓcedit diuerſo calle ad cōſequēdū vltimū finē. ¶ No. illud ad qḋ omnes homines nitūtur ꝑuenire eſt bonū: q2 bonū eſt qḋ omnia appetūt. i. Ethi. ¶ No. ꝙ beatitudo h3 rōnē vltimi finis ipſa eſt tale bonū quo adepto nihil vlteriꝰ ꝯſideraē nā de rōne finis eſt eē vltimū ⁊ vltra illud qḋ eſt vltimū nihil eſt ergo etiā opoꝛtet illud eē ſummū bonū tale autē eſt beatitudo. ¶ No. ꝙ beatitudo eſt bonū optimū pulcherrimū ⁊ delectabiliſſimū: iō beatitudo eſt ſtatꝰ ꝑfectus cōgregatiōe oium bonoꝝ cōtinēs in ſe oīa bona. ſi eni aliquod bonū ſibi deſſiceret nō eſſet ſummū bonū. ¶ Nūc vti diximus. In iſta parte oſtendit phīa ꝙ hoīes a vera felicitate diuerſis erroꝛibus adducūtur: dicēs. Nunc. ſ. ſtatū beatitudinis omnes moꝛtales ſicut diximꝰ conanē adipiſci diuerſo tramite. i. diuerſa via q2 cupiditas. i. appetitus veri boni naturaliter eſt inſerta mētibus hoīum ſed beatitudo eſt verū bonū q2 ſummū bonum: ſed deuius erroꝛ abducit hoīes ad falſa bona. ¶ No. ꝙ beatitudo aggregat in ſe oīa bona ideo eiꝰ cupiditas naturaliter eſt hominibus inſerta. Ubi tñ ſciēdū ꝙ beatitudinē ꝯtinere oīa bona poteſt intelligi dupliciter. Uno mō foꝛmaliter nec ſic cōtinet oīa bona. q2 felicitas foꝛmaliter ⁊ eſſentialiter pōt eſſe ſine bonis exterioꝛibus: vt ſine diuitijs ⁊ ceteris bonis. Alio modo intelligitur ꝯtinere ea virtualiter: ita ꝙ beatitudo excellat oīa bona ⁊ ſic diffinitio eius eſt vera. ¶ Nota ꝙ philoſophia hic vtitur quadā figura que dicitur epitheton dicēdo deuius erroꝛ nullus eni erroꝛ ē qui nō ſit deuius vñ poeta. Fiet epitheton ſi dicas triſtia bella. ¶ Nota cū mēs humana naturaliter deſideret veru3 bonū nunꝗ tēdit in falſum bonū niſi inꝗtū ipſum eſtimatur eſſe verū bonū talis aūt eſtimatio eſt deuius erroꝛ: ergo deuius erroꝛ ad falſa adducit. ¶ Quoꝛū quidē alij. Hic phīa ponit diuerſas opiniones circa felicitatē oſtendens quomodo homines per erroꝛem ad falſa bona ducebātur. Secundo oſtendit ꝙ in talibus bonis poſuerunt beatitudinē. Tertio oſtēdit ꝙ naturaliter eoꝛū intentio tendebat ad veram beatitudinem ſecunda ibi. Quibus omnibus tertia ibi. Sed ad hominū ſtudia. Primo oſtendit quō hoīes errabant circa falſa bona ſtatuendo in eis finem. Secundo oſtendit quomodo quidā fines ad inuicem permutabant. Tertio alia bona foꝛtuita reducit ad predicta ſecunda ibi. Sint etiam tertia ibi. In his igitur. Primo dicit quoꝛū ſup. hoīm q ducuntur ad falſa bona alijs credentes ſummū bonū eſſe nihilo indigere ipſi elaboꝛant vt affluāt. i. abūdent diuitijs ponēdo oēm ſufficientiā eſſe in diuitijs ⁊ in hoc errabāt. Alij vero ſummū bonū iudicantes qḋ digniſſimum eſt veneratione. i. honoꝛe: tales adeptis honoꝛibus nitūtur eſſe honoꝛādi ſuis ciuibus putātes in honoꝛibus tꝑalibus veram dignitatē conſiſtere ⁊ in hoc errabant. Sunt alij q ſummū bonū conſtituunt in ſumma potentia hi conātur regnare vel adherere regnantibus tanꝗ conſiliarij vel familiares eoꝛum per hoc putantes ſe eſſe vere potentes ⁊ in hoc decipiūtur ſed quibus claritas. i. fama videē eſſe optimū bonū illi feſtināt ꝓpagare. i. dilatare glorioſu3 nomē. i. pulchrā famā artibus. i. ſtudijs belli ſicut viri militares vel artibus pacis ſicut ſapientes mūdi credentes ſe per hoc aquirere gloꝛiam immoꝛtalem ⁊ decipiuntur per hoc. Plurimi vero. i. multi metiūtur. i. menſurant fructum boni gaudio ⁊ leticia exterioꝛi. hi putant. i. eſtimāt feliciſſimu3: defluere. i. abundare voluptate. i. delectatione coꝛpoꝛali eſtimantes in hanc conſiſtere verū gaudium qḋ eſt erroneū. ¶ Nota quinꝗ ſunt in quibus errātes a vero bono poſuerūt conſiſtere verā felicitatē ſc3 diuitie: honoꝛes poteſtates: gloꝛia: et voluptates: quorum ſufficientia ſic accipitur cum finis habeat rationē boni ſm diuerſitatem boni diuerſificatur finis. Eſt autē triplex bonum vtile: delectabile: ⁊ bonū honeſtum ⁊ illi qui intendebant bono vtili poſuerunt felicitatem in diuitijs ſed qui intendebant bono delectabili ponebant voluptates: ⁊ in illis poſuerunt finem ⁊ filicitatē: qui autē intendebāt bono honeſto iſti diuerſificabātur: q2 bonum honeſtum ⁊ bonum ſm rationem. Ratio autem duplex ſcilicet ſpeculatiua ⁊ practica: de bono honeſto quod cōſiſtit in ſpeculatione non loquebantur iſti: q2 tale bonum eſt latēs: ipſi autem poſuerunt felicitatē in bono honeſto quod eſt bonum rōnis practice. Tale ergo bonum vel conſiſtit in opiniōe hoīm. ⁊ ſic eſt gl̄ia. vel conſiſtit in exercitio actus realis: ⁊ hoc eſt dupliciter: vel enim conſiſtit in exercitio proprij actus circa alios ⁊ eſt poteſtas vel conſiſtit in exercitio actus alioꝛum circa ſe: ⁊ ſic eſt honoꝛ. Sunt etiam qui hoꝛu3. In iſta parte oſtendit quomodo quidam iſtoꝛum fines iam dictas permutabant ⁊ dicit. Sunt etiam ali-

qui fines. ꝙ pro ⁊ cauſas finales permutant alterutro. i. adinuicem deſiderantes vnum ꝓpter alterum nam quidam deſiderant diuitias ⁊ voluptates ob. i. propter potentiā ⁊ ſunt alij qui potentiam petunt ꝙ pro ⁊ deſiderant cauſas pecunie. i. propter diuitias vel cauſa proferendi nominis. i. cauſa dilationis fame. ¶ Nota ſm Ariſt. iij. Ethi. Qualis vnuſquiſq; eſt talis finis videtur ei. ſm ergo diuerſaȝ diſpoſitionē hoiuȝ diuerſi fines religuntur propter aliquē finē p quod aliquis videt̄ poſſe cōſequi illum fineȝ.

¶ Sunt etiam qui hoꝝ fines cauſaſq; alterutro ꝑmutant vt qui diuitias ob potētia voluptateſq; deſiderant vel q potētiaȝ ſeu pecunie cā ſeu proferēdi noīs petūt. Jn his igitur ceteriſq; talibus humanoꝝ actū votorumq; verſatur intētio: veluti nobilitas fauorq; popularis que vidētur quandā claritudinē cōparare. Uxoꝛ ac liberi q iocūditatis gratia petūtur amicoꝝ vero qḋ ſanctiſſimū qdē genus eſt nō in fortuna ſed in virtute numeratur. reliquū vero vel potentie cauſa vel delectationis aſſumitur. Jam vero corporis bona prōptum eſt vt ad ſuperiora referantur. Robur enim ⁊ magnitudo vidētur ꝓſtare valentiaȝ: pulchritudo: atq; velocitas celebritatē: ſalubritas voluptatē. ¶ Quibus omnibus ſolaȝ beatitudinem deſiderare liquet. Naȝ quod quiſq; pre ceteris petit: id ſummum eſſe iudicat bonum. Sed ſummum bonum beatitudinem eſſe diffiniuimus. Quare beatum iudicat eſſe ſtatum: quem pre ceteris quibuſq; deſiderat. Habes igitur ante oculos propoſitam fere formam felicitatis humane opes: honores: potentiam: gloriam: voluptates. quequidem ſola conſiderans Epicurus: conſequenter ſibi ſummū bonum voluptatē eſſe cōſtituit. ꝙ cetera omnia iocunditatē animo

Cū igitur ponentes finē eſſe diuitias magis putabāt ſe diuitias conſequi per potentiā ipſi appetebant potētiā propter diuitias e conuerſo. quibus videbatur ſe poſſe cōſequi potentiaȝ per diuitias ipſi appetebāt diuitias propter potentiā. ⁊ ſic per mutationē iſtoꝝ finiū ad inuicē. ¶ Jn his igit̄ ceteriſq; talib⁹. Hic philoſophia reducit omnia bona fortune in quibus ponūt homines felicitatem ad predicta quinq; ⁊ di. Jn his igitur quinq; bonis ⁊ ceteris talibus. i. reducibilibus ad predicta verſatur intētio actuū humanorū ⁊ votorū. i. deſideriorum ⁊ manifeſtat exemplariter ꝙ alia reducantur ad ipſa dicens veluti nobilitas ꝙ pro ⁊ fauor popularis que videtur cōparare quādā claritatē. i. gloriā. idō ſup. reducuntur ad gloriā: vxoꝛ autē ac pro ⁊ liberi. i. filij ſunt que petūtur gratia iocūditatis i. cauſa voluptatis idō ad voluptateȝ reducūtur ſed ſanctiſſimū gen⁹ amicoꝝ nō numerat̄ iter bona fortune: ſȝ numeratur in virtute: relinquū vero qḋ cadit ſub exteriori fortuna illud aſſumit̄ vel cauſa potētie ſicut eſt adminiſtratio officioꝝ. vel aſſumit̄ cauſa delectationis. ſicut exercitiū ludorū: ſed bona corporis promptū eſt vt referant̄. i. reducant̄ etiam a ſuperiora bona ꝙ robur ⁊ magnitudo que ſūt ſigna fortitudinis corporalis vident̄ ꝓſtare valētiā. i. potētiā reducunt̄ ſic pulchritudo ⁊ velocitas vident̄ preſtare celebritatē. i. gloriā ad quaȝ reducuntur ſalubritas auteȝ. i. ſanitas videt̄ cōferre voluptatē ad quaȝ reducit̄ ⁊ ſic omnia bona fortune reducunt̄ ad predicta. ¶ No. indigentia alicuius boni auget deſideriū illius boni ideo ſm variaȝ indigentia hominum variatur eorum deſiderium vnde. Ariſt. i. Ethi. dicit ꝙ egrotans ſanitatem mendicus diuitias conſciū aut ſibi ipſis ignorantie eos qui magnū aliquod habent ſupra ſe admirantur. ſm ergo diſpoſitionē hominū felicitas hominuȝ ponebat in diuerſis bonis fortune. qui tamen ſub predictis bonis quinq; cōprehenduntur. ¶ No. amici. licet amici afferant iocunditatē tamen nō ſunt cōputandi inter bona fortune cum. n. amicitia ſit virtus oportet ꝙ amici virtute acquirantur: qḋ autē virtute acquiritur p virtutē cōſeruatur: ⁊ tale nō poteſt eſſe bonū fortuitū. Jtē amicitia fundata ſup bono honeſto eſt ſanctiſſima ⁊ in virtute numerat̄: ſed amicitia fundata ſup bono vtili ⁊ delectabili fortuita ē. ¶ Quib⁹ oibus. ſolā beatitudinē. Jn iſta pte probat phia ꝙ oēs ꝑdicti querebāt btitudinē in his bonis. ⁊ dicit. Oibus deſiderantib⁹ ꝑdicta bona liquet. i. manifeſtū ē ipſos deſiderare btitudinē. nā illud bonū quod quiſq; petit. i. deſiderat ꝑ ceteris illud iudicat eē ſummū bonū. ſed nos diffiniuimus ſummū bonū eſſe btitudinē quare ſtatū illū quē quiſq; deſiderat pre ceteris iudicat eſſe ſtatū beatū. i. beatitudinē ⁊ tunc recolligit bona falſe felicitatis dicēs. Habes igitur ante oculos tuos propoſitā formam humane felicitatis ſcilicet opes. honores: potentiaȝ. gloriā: voluptates: ſola conſiderans Epicurus cōſtituit voluptatem eſſe ſummū bonū eo ꝙ oia cetera videantur afferre. i. dare animo iocunditatē. ¶ No. ꝙ oēs appetentes predicta bona appetebant beatitudinem. Nam quicquid aliquis eligit pre alijs hoc videtur ſibi eſſe ſummum bonū ſed aliquis pre ceteris eligit diuitias, ergo diuitie videbātur ſibi eſſe ſummū bonū

videantur afferre. ¶ Sed ad hominū ſtudia reuertar quorū animus ⁊ ſi caligante memoria: tamen ſummum bonū repetit ſed velut ebrius domū quo tramite reuertatur ignorat. ¶ Nū eniꝫ videtur errare hi q nihilo indigere nituntur. Atqui non eſt aliud qđ eque pficere beatitudinē poſſit ꝙ copioſus bonorū oīuꝫ ſtatus, nec alieni egēs. ſꝫ ſibiipſi ſufficiens. Nū vero labuntur hi qui quod ſit optimū id etiaꝫ reuerentie cultu digniſſimum putant. Minime neqꝫ enim vile quoddaꝫ cōtēnendūqꝫ eſt: qđ adipiſci oium fere mortaliuꝫ laborat intentio. An in bonis non eſt numeranda potentia: quid igitur. Anꝫ imbecilluꝫ ac ſine viribus eſtimandū eſt qđ oībus rebus conſtant eſſe preſtantius. An claritudo nihil impēdenda eſt. Sꝫ ſequeſtrari nequit qn omne qđ excellentiſſimū ſit id etiam videtur eſſe clariſſimum. Nam nō eſſe anxiam triſtemqꝫ beatitudinē nec doloribus moleſtiiſqꝫ ſubiectam quid attinet dicere: quoniaꝫ i minimis quoqꝫ rebus id appetitur qđ habere fruiqꝫ delectat. Atq hec ſunt que adipiſci hoīes volūt eaqꝫ de cauſa diuitias: dignitates: regna: gloriam voluptateſqꝫ deſiderant ꝙ per hec ſibi ſufficientiam: reuerentiam: potentiam: celebritatem: leticiam: credūt eſſe venturam

aliqui honores ⁊ ſic de aliis: ergo oēs predicti appetebāt beatitudinē. ¶ No. ꝙ predicta bona videtur cōferre aliquā iocūditatē cū oia vident eſſe ordinata ad iocunditatē tanꝗ ad finē. ⁊ quia in voluptatibus eſt maxima iocūditas: iō Epicurii poſuerūt felicitatē cōſiſtere in voluptatib⁹. ¶ Sed ad hominuꝫ. Hic oſtēdit philoſophia ꝙ licet in predicto modo errent homines. tn̄ eorum intentio ſemper fert ad veram beatitudinē. Secūdo oñdit vnde hoc pueniat: ibi. In quo quāta ſit. Primo pmittit intētū ſuū. Secūdo declarat: ibi. Nū eni. Primo dicit. Sed ego reuertar ad ſtudia. i. ad intētiōes hominū quoꝝ animus etſi pro ꝗbus memoria caligāte. i. obſcurata ſup. deſiderio preſentiū bonoꝝ: tn̄ ſemp appetit p naturalē inclinationē ſummū bonuꝫ. ſed ignorat q̄uo illud repetat velut ebrius: qui ignorat quo tramite. i. qua via reuertatur domuꝫ. ¶ No. ſicut ebrius ſcit ſe habere domū. ſ. ppter defectū rationis neſcit quomō ad eam redeat: ſic hoīes aliquo mō in generali ſciūt ⁊ cognoſcunt ſummuꝫ bonū ⁊ naturaliter inclinantur ad illud tanꝗ ad principiū a quo proceſſerunt: ſed inebriati amore temporalium bonoꝝ neſciunt q̄uo ad id perueniant. ¶ Nū eni videt errare. Hic declarat intētū ſuuꝫ. ſ. ꝙ omnes querētes predicta bona querebant aliquid qđ proprie conuenit ſummo bono. Et primo oſtēdit hoc de diuitiis dicens. Nū pro nunquid hi vident errare pre intētionē a ſummo bono qui nitunt nihilo indigere: rōne cuius querebant diuitias. q. d. nō errāt a ſummo bono. qꝛ nihilo indigere maxime ſpectat ad ſummum bonū. vnde dicit. Atqui p certe non eſt aliud qđ eque poſſit perficere beatitudinē ꝗ ſtatus copioſus omnium bonoꝝ: nec alienis egens ſed ſibiipſi ſufficiens. Tūc oſtēdit idē de honoribus dicens. Nū vero labunt ſup. ab intentione ſummi boni: q illud qđ eſt optimū putāt id etiā eſſe digniſſimū cultu reuerentie. i. honoris ⁊ reſpondet. Minime ſup. labuntur neqꝫ eni eſt vile ⁊ cōtēnendū ꝙ intētio oium mortaliū laborat adipiſci. ⁊ ſic querētes honorē querebāt aliquid qđ eſt in ſummo bono eo ꝙ ſummū bonum eſt honorabiliſſimū. Tūc oñdit idē de potētia dicēs. An p nūquid i bonis. i. inter bona nō ē numerāda potētia. q. d. ſic. qđ igit ē dicēdū: niſi ꝙ querētes potētiā etiā tendūt ad ſummū bonū. cū ſummū bonū ſit potētiſſimū. Nū eni iſtud eſt exiſtimādū imbecilliū ⁊ ſine virib⁹. i. ſine potētia qđ cōſtat eſſe pſtātius. i. potētius oib⁹ rebus. Tūc oñdit idē de gloria dicēs. An claritudo. i. gloria eſt nihil pēdēda ita vt querētes gl'iam nō tēdūt ad ſummū bonū. q. d. nō eſt nihil pendēda. ſed nequit. i. nō pōt ſequeſtrari. i. negari qn omne quod eſt excellētiſſimū illud etiā videat eē preclariſſimū. i. glorioſiſſimū. Tūc oſtēdit idē de voluptate dicēs. Quid attinet dicere. q. d. de ſe manifeſtū eſt beatitudinē nō eſſe anxiā ⁊ triſtem nec ſubiectā dolorib⁹ ⁊ moleſtiis. ſed ſup. magis eſt plena voluptate: ⁊ p ꝯñs querētes voluptatem ⁊ leticiā tēdunt ad ſummū bonum. Quod aūt iocunditas ⁊ voluptas includātur in ſummo bono pbatur p locū a minori dicens. Qm̄ in minimis rebus. ſ. appetendis patet ꝙ aliud appetit qđ delectat haberi ⁊ ipſo frui. Hec igit ſunt que homines volūt adipiſci ⁊ ea de cā deſiderāt. i. cupiūt vel querunt diuitias dignitates regna: gloriam ⁊ voluptates: quia per hec credunt ſibi eſſe ventura: ſufficientiā: reuerentiā: potentiam. celebritatem. ⁊ leticiam. Bonū igit eſt ꝙ homines appetunt diuerſis ſtudiis. i. intētionib⁹. ¶ Nota ꝙ ex tota iſta littera poteſt formari vna ratio. ſ. querētes predicta bona querunt. beatitudinē. Ratio eſt iſta. Illi tendunt ad beatitudinem qui tendunt ad ſufficientiam: reuerentiā: potentiam: celebritatem ⁊ leticiam: ſed appetentes predicta bona. ſ. diuitias: dignitates: regna: gloriam ⁊ voluptates tendūt ad ſufficientiā: reuerentiā, ⁊ ſic de aliis: ergo tendūt ad beatitudinē. Maior eſt nota, quia ſufficiētia, reue-

rentia: ſunt conditiones beatitudinis que perfectiſſime reperiuntur in beatitudine querētes ergo ꝓprietates beatitudinis tendunt ad beatitudinē. Minor patet ex littera. ¶ Nota ꝙ querentes diuitias propter ſufficientiā ferebantur in ſummū bonū naturali appetitu. quia in ſummo bono eſt vera ſufficientia: ⁊ in hoc non errabant. Similiter querentes dignitates propter reuerentiā naturali intētione ferebantur in beatitudinē: eo ꝙ beatitudo eſt reuerēdiſſima: ſed qꝛ ſummā reuerentiā putabāt ſibi ſubuenire per dignitates ⁊ tꝑales: ideo i hoc errabāt ⁊ ſic itelligitur de alijs. Jn quo quāta ſit. Hic oſtēdit philoſophia vnde hoc ꝓueniat ꝙ ꝗ̄tuncunq̄ȝ intentio hominū ſit diuerſa: tñ intēdit in beatitudinē: ⁊ oſtēdit ꝙ hoc ꝓuenit ex vi naturalis inclinationis qui nulli auferri pōt. ⁊ dicit. Jn quo ſcȝ appetitu boni vel beatitudinis facile monſtratur quāta ſit vis nature. cū ſȝ ſint

Bonum eſt igitur quod taȝ diuerſis ſtudijs homines petunt. ¶ Jn quo quanta ſit nature vis facile monſtratur. cum licet ſint varie diſſidenteſq̄ȝ ſententie tamen in diligēdo boni finem conſentiunt.

varie ⁊ diſſedentes. i. diſcordātes ſentētie hominū de ſummo bono tamē hoīes cōſentiūt: ideſt concordant in diligendo. i. diligēter appetēdo finē boni. i. beatitudinē. ¶ No. ꝙ fine exiſte vno poſſunt diuerſificari actiones tendentes in illū finem. Si enim propter diuerſitatē actionū eſſet diuerſitas finiuȝ non eſſet deuenire ad vnū finē: ſed procederetur in infinitum in finibus: qđ patet falſum ex ſecūdo Metha. ⁊ hoc verum de fine gratie cuius oīa fiunt ꝙ ille eſt vnus ⁊ non de fine quo vt prius viſuȝ eſt. licet ergo ſint diuerſe ſnie ⁊ ſtudie hominū. tñ cōueniūt in appetēdo vnū finem ſcilicet beatitudinem.

¶ Aſcenſius.

Tam defixo ⁊c. Jđ naturaliter fieri ſolet vt volētes reminiſci terrā deſpiciāt. i. deorſuȝ videndo inſpiciāt. volētes autē noua inuenire celū aſpiciant: phia ergo volēs vti rōnibꝰ iuis nō nouis: ſȝ olim iā excogitatis: defixit oculos in auguſtā ſedē ſic legit interpres exponēs ſic. i. nobilē credēs vt opinor auguſtū ab octauo auguſto deductuȝ cū illius vocabuli longe antiquior ſit vſus: Nam etiā his qui ante enee aduentū in italiā erāt Uirgilius ipſum accōmodat. Dicit autē auguſtū quicqđ augurio eſt cōſecratū: ⁊ qꝛ augurio cōſecrata ſolēt eſſe felicia: etiā quodāmodo ex conſequēti felix dicit. Eſt autē mentis phie ſedes auguſta. i. ꝓudēter ⁊ ſalubriter inſtituta. Sȝ tñ etiā anguſtā legere potes: qꝛ locus anguſtus ⁊ ſecretus ſolet dici ad memorādū ⁊ ad inueniēdū aptus. Uñ Per. Scribimus incluſi numeros ille: hic pede liber. ⁊ Juuen. Quid facis in parua ſublimia carmina cella. ⁊ Hora. in de arte. Secreta petit loca balnea vitat. eſt aūt anguſtā qđ angit ⁊ ꝓmit. Conant adipiſci. bene dicit conant. Nam conari eſt cū difficultate ⁊ ſepe ſine effectu: hoc eſt fruſtra anni. Sed vt dicit Juuen. Omnibus in terris q ſunt a gadibus vſq̄ȝ ad aurorā ⁊ gangē pauci dinoſcere poſſunt. Uere bona atq̄ȝ illis multū diuerſa remota Erroris nebula. Adipiſci cōponit ex ad ⁊ antiquo verbo adipiſcor: cuius ſupinū eſt aptū. ⁊ participium aptus ta. tum. Et cōpoſitum aliud indipiſcor. Naturaliter incerta cupiditas credo Boe. dixiſſe naturaliter inſita. Si enim ſignificatio magis quadrat. Jnſitum enīȝ eſt qđ eſt in medio alterius ſatū ⁊ illi cōglutinatū. Jnſertū autē qđ per mediū ſeritur nec illi coheret. Deuius error: qꝛ cōmētarius ſuperior dicit hic eē figurā epitheton. Adducitq̄ȝ verſiculū mēdoſuȝ. dicam peritoꝝ de hoc vocabulo ſentētiā. Epithetō dicit a nobis adiectiuū nomē impoſitū vel appoſitum ſubſtātiuo potiſſimū ꝓprie qualitatis ſm Dona. Dicit aūt ab epi qđ hoc loco eſt in: ⁊ ethō poſitū corripit penultimā in carmine: vn qđā nr̄is tpis. Appoſitū ꝓprio mihi fert epithetō eſſe. Qui vult etiā proprio nomini appoſitū vocari: ⁊ hoc tribꝰ modis. Ab aīo: vt iuſtus īperator. Cōtēptor diuū mezētius. Pius eneas. A corpore vt pulcher tullius: formoſus apollo: ⁊ extrinſecus quoꝝ multe ſunt ſpecies. A loco: vt vlixes ithacus. Ab actu vt enea nutrix. Ab euētu vt iſula diues opū thenedos. ⁊ multis alijs modis Et ſi verū eſt qđ donatus dicit. Epitheton nunꝗ̄ ſine proprio numine poni. Nō erit hic epithetō deuiꝰ error. Uerum qꝛ paſſim adiectiua conſimiliter appellatiuis ⁊ proprijs appoſita inuenimus: eaq̄ȝ ſine diſcrimine epitheta vocari. Addemus vnū epitheta tribus de cauſis apponi. Aut ꝓpter effectiuam virtutem enunciandā: ⁊ id fere a poetis: vt mors frigida: timor pallidus: amor ſecus: ſitis arida. qꝛ talia faciūt. Aut propter diſcrimē faciendū vt ida cretenſis ad excludendam troianam lana nigra propter alterius coloris lanam: luna pernox: febris quaterna: hylaris vultus ⁊c. Aut propter perpetuā rei naturā ſignificandā: ⁊ id cum excellentia: qua ſecluſa vicioſa ⁊ ſuperflua videbit appoſitio. Primi. Ut ignis calidus. Alma ceres. Triſtia bella: celū profundum. Non quaſi ſit ignis qui non ſit calidus: aut ceres que non alat aut bellum non triſte: aut celum non profundum: ſed quia talia excellenter appellari poſſunt. Exemplū ſecundi. Si dicas hominē riſibilē animal ſenſibile: aquam humidā ⁊c. ⁊ hic vltimus modus maxime vitandus eſt magis licenter ⁊ figurate poſitus oratoriq̄ȝ vitandus. Poetis autem data eſt venia etiam licenter vtendi: vt quando propter futurum dantur vt infelix dido: propter infelicitatem futuram non preſentem. Sed vt ad inſtitutum redeaȝ ſi nullus eſt cenſendus error. ꝗ̄ qui fiat cedendo de via. tunc verum erit ꝙ omnis error ſit deuius. nec tamen ſuperflue omnino ponetur: quia pecul ariter erit cenſendus deuius. Eſt autem error qui in moribus: in doctrina, in opi. in factis. ſed metaphorice omnis quodāmodo a via ſe ducit. Sed non omnis error malus eſt: vt docet Augu. qui ſe errore ab hereticorum inſidijs liberatū dicit. Nec omnis dolus malus. vt medicorum q egrotantem dolo capiūt ſed nō circūueniūt. Jdeo cōuenienter a iuriſperitis dolus malus notatur. Ad ſignificandū ergo errorem malū additum eſt deuius. Nam deuium malum ſonat: auium priuationē pre ſe fert. Uñ auius eſt

Nota

Auguſtꝰ tum.

Anguſtus.

Conor.

Adipiſcor.

Error deuiꝰ

Auius.

Auis. homo qui ſine via incedit:ſicut auis inde dicta. Deuius autem qui contra viam ingreditur ſicut dedocens non qui nihil:ſed qui contrarium aut obliuiſci docet. Legendum autem eſt abducit hoc eſt a vero bono ducit ad falſum. Ubi ſcies peritos dicendi ſm̄ ſeruium:potius vti verbis de loco ꝗ̄ ad locum ſignificantibus etiam additis aduerbijs aut nominibus ad locum:vt quo abis:quo ruis:quo me fugis.

Verba de loco.. ¶ Adducti ſunt romani ꝛc. Habes ante oculos propoſitam fere formam felicitatis. Non eſt legendū formam:ſed fere. Et ſubintelligitur. vt Laurentius vall. docet quedam vniuerſalitas. vt ſit fere omnem. Reipuit autem particularitatem. Non enim dices fere aliquam.

Fere. Que quidem ſola conſiderans epicurus. ordo eſt. que ſola iam quinq̄ dicta Epicurus conſiderans. i. poſtq̄ conſiderauit ad voluptatem conducere:conſtituit voluptatem eſſe ſummum bonum.

Epicuri voluptas. De qua re multa differit in vita eius Laertius oſtendens eum ſobriam vitam duxiſſe:ꝛ voluptatem non corporis potiſſimum:ſed animi probaſſe. Quod etiam patet ex verbis ipſius epicuri ad Herodotū. Quorum pauca hec ſunt. Reputandū eſt concupiſcentias partim eſſe naturales. partim inanes. atq̄ naturalium alias quidem neceſſarias:alias vero tantum eſſe naturales. Neceſſarie vero que ſunt partim ad felicitatem. partim ad corporis tranquillitatem:partim ad vitam ipſam eſſe neceſſarias. Horum quippe ſine errore ſpeculatio eſt vt nouerimus quid eligendum quid ve fugiendum ſit ad bonam corporis tuendam valitudinem corporiſq̄ quietem. Hic enim finis bene beateq̄ viuendi. Huius enim gratia omnia aggerimus:vt neq̄ doleamus:neq̄ perturbemur. Ubi vero id penitus conſecuti erimus:ſoluitur omnis tempeſtas animi:cum nō poſſit animal tendere quaſi minus ad aliquid:ꝛ aliud querere quo animi corporiſq̄ conſumetur bonū. Tūc voluptate opus eſt:cum illa non adeſſe dolemus non etiam voluptate indigemus. Quocirca voluptatē finē dicimus ac principium beate vite. Hanc enim primū bonū atq̄ ingenitū nominus:atq̄ in hac electionē omnē ad deuiationem inchoamus atq̄ occurrimus perturbationeꝫ tanq̄ norma bonum diſcernentes. Quoniam vero primum iſtud ꝛ inſitum bonum eſt: idcirco non omnem voluptatem eligimus: verū ſepe pleraſq̄ tranſgredimur:quando ſex his maior moleſtia ſequitur doloreſq̄ nōnullos voluptatibus preſtare arbitramur quando ſcilicet ex diutina toleratione dolorum maior nos voluptas ſequitur. Omnis itaq̄ voluptes eo ꝙ naturam propriam habet. bonū eſt non tamen eligenda omnis. ſicuti ꝛ dolor malum eſt. non tamen omnis repudiandus eſt dolor. Commenſione itaq̄ ꝛ vtilium ꝛ inutilium diſcretione diligendi hec omnia iudicare conuenit. Utimur enim bono per tempora quedam vt malo ita rurſus malo tanq̄ bono. Frugalitatem preterea magnum eſtimamus bonum. non vt ſemper vtamur modicis:ſed niſi multa habeamus vtamur paucis. Hec ille inter multa alia. Diffinit autem vt Aruſo. gel. docet. Voluptatem eſſe corporis conſtantem habitum. ꝙ vero mentis tranquillitatem precipuam voluptatem extimauit confitetur author noſter: dicens iocunditatem animo videantur afferre. Hoc addam propter imperitos quando de authore ipſo ꝛ inuentore huius ſecte loquitur dicemus. Epicurus idem ſentit. Quando vero de imitatoribus eius. ſic epicurij ita ſentiunt. Cetera huius proſe vt ſatis nota aut declarata pertranſeo.

Sanctus Thomas. Quantas rerum flectat habenas. Hic incipit ſecundum metrū huius tertij: qꝺ dicitur pindaricū ab inuentore anapeſticum a pede predominante:ꝛ eſt dimetrū quod conſtat ex quattuor pedibus:quorū duo cōſtituunt vnū metrum. In quo metro philoſophia: qꝛ ſupra dixerat ꝙ vis nature operatur ꝙ intentio hominū ſemper tēdit in bonum ideo hic commendat vim nature oſtendens ꝙ tāta eſt vis nature ꝙ q̄tūcunq̄ res adducatur aſſuefactione vel violentia ad aliquid quod ineſt ſibi preter naturam tamen ſibi ipſi derelicta ſemper redit ad illud quod ineſt tibi ſm̄ naturam:ꝛ premittit ſuam intentionem:ſecūdo manifeſtat ꝓpoſitū ibi.

¶ Metrum ſecundum libri tertij.

Quantas rerum flectat habenas:
Natura potens:quibus immēſuꝫ.
Legibus orbem prouida ſeruet:
Stringatq̄ ligans irreſoluto
Singula nexu placet arguto
Fidibus lentis promere cantu.
¶ Quamuis peni pulchra leonis
Uincula geſtent manibuſq̄ datas.
Captent eſcas metuantq̄ trucem

Quāuis primo dicit mihi philoſophie placet promouere. i. manifeſtare cantu arguto. i. ſonoro:lentis fidibus. i. chordis lente ſonātibus quātas habenas. i. naturales inclinationes potens natura flectat. i. regat quibus regibus ꝓuida natura ſeruet. i. cōſeruet immenſum orbē ꝛ quib⁹ legibus natura ſtringat ligans ſingula irreſoluto nexu. i. cōiunctione indiſſolubili. ¶ Nota ꝙ triplex eſt natura.

Natura. Natura naturās ſicut eſt deus a quo dependet celum ꝛ tota natura. Alia natura naturans ꝛ naturata ſimul: ſicut celuꝫ quod dicit natura naturata quod depēdet a deo ꝛ dicitur natura naturans inq̄tuꝫ influit naturis iſtorum inferiorꝫ. Alia eſt natura naturata tm̄. quā beatus Augu. ſic diffinit. Natura eſt quedā vis ꝛ potentia diuinitus inſita rebus creatis que vnicuiq̄ rei ſuum eſſe tribuit. quecū quiſq̄ male vtitur malus eſſe iudicatur in propoſito dictū philoſophie poteſt intelligi de natura. tertio modo dicta licet quidam exponant pro natura primo modo ſumpta. Itē leges nature hic vocat determinationes vel proprietates naturales cuiuſlibet rei a deo ſibi cōſtitutas. ¶ Quamuis peni pulchra. Hic philoſophia maniſe

Soliti verbera ferre magiſtrum
Si cruor horrida tinxerit ora
Reſides olim redeunt animi
Fremituq; graui meminere ſui.
Laxant nodis colla ſolutis
Primuſq; lacer dente cruento
Domitor rabidas imbuit iras
¶ Que canit altis garrula ramis.
Ales: cauee clauditur antro
Huic licet illita pocula melle
Largaſq; dapes dulci ſtudio
Ludens hominum cura miniſtret
Si tamen alto ſaliens tecto
Nemorum gratas viderit vmbras
Sparſas pedibus proterit eſcas
Siluaſq; tantum meſta requirit.
Siluas dulci voce ſuſurrat.
¶ Validis quondam viribus acta
Pronum flectit virga cacumen.
Hanc ſi curuans dextra remiſit
Recto ſpectat vertice celum
¶ Cadit heſperias phebus in vndas
Sed ſecreto tramite rurſus
Currum ſolitos vertit ad ortus.

ſtat propoſitum per quattuor exempla ſecundo generaliter concludit ſimiliter eſſe in omnibus aliis. ibi. Repetunt. Prima in quattuor partes ſm quattuor exempla que patebunt. Primum eſt de quadrupedibus ſicut de leonibus qui licet ex quadam aſſuefactione domantur ita vt miteſcant metuendo ſuū magiſtrum; tamen ſi multum offendantur redit eorum crudelitas naturalis: ita vt primo lacerant dentibus magiſtrum ſuum. vnde dicitur in littera. Quāuis leones peni. i. libici: geſtent. i. portent pulchra vincula i. cathenas in collo captēt. i. recipiāt eſcas datas. i. porrectas eis manib9 ſui magiſtri: ⁊ q̄uis metuant trucē. i. crudelē magiſtrū leones inq̄ ſoliti ferre. i. pati verbera mgři: ſʒ ſi cruor tinxerit. i. madidauerit horrida ora idest colla leonuʒ per nimia verbera tunc animi leonum reſides. i. quieti redeunt ad naturalem crudelitateʒ ⁊ leones meminere ſui. i. ſue nature graui fremitu. i. magno rugitu ipſi laxant. i. ſoluunt colla ſolutis nodis i. ruptis vinculis: ⁊ primus ſuus domitor. i. mgř ille ibuit. i. recipit lacer. i. laceratus rabidas iras cruento dē te. ſ. leonis. ¶ Nota ſm iſidorum. ij. ethimo. Peni ſunt homines carthaginenſes. eſt autem carthago ciuitas libie propter qd̄ leones libie vocantur leones peni ⁊ huiuſmodi leones libie facilius domantur. ¶ No. quantumcunq; leones domantur ⁊ aſſuefactiōe ducātur a ſua crudelitate ſi tñ afficiantur cruore vel ſanguine redeunt ad naturalē crudelitatē. ¶ Que canit. Hic ponit ſecundum qd̄ eſt de volatilibus ⁊ eſt tale. Auicula capta que preter naturam domeſticatur quātūcunq; foueatur deliciis hominum tamē habita oportunitate redit ad ſiluestricitatē. Unde dicitur in littera Ales garrula que canit altis ramis ſi illa capta clauditur in antro cauee. i. domūcula ſup. vt ibi maneat ad ſolatium hominum: licet ludens cura hoim miniſtret huic aui pocula illita. i. linita melle q; pro ⁊ largas dapes miniſtret dulci ſtudio ſi tamē illa auis ſaliens ex alto tecto. i. ex alta domuncula viderit gratas vmbras nemorum ipſa proterit pedibus ſuis eſcas ſparſas ⁊ ipſa meſta; q2 ipſa fuit detēta requirit ſyluas ⁊ dulci voce ſuſurrat. i. cantat in ſiluis. ¶ No. natura non aſſuſcit in contrarium ſi enim lapis centies milleſies proiiciatur ſurſum nō aſſueſcit aſcendere ſurſum: licet enim aliqua conſuetudine vel violentia natura poſſit ad tempus impediri tamen ſemper inclinatur ad proprium opus. Validis quondam viribus acta. Hic ponit tertium exemplum de vectigalibus. ſicut de virga creſcente: qd̄ tale eſt. Licet virgula erecta per violentiā incuruetur tamen relicta proprie nature ipſa ſurſum erigitur vnde dicit in littera. Virga quondam acta. i. coacta validis viribus ſup. hominis incuruantis eam ipſa flectit pronum cacumē ſed ſi dextra curuans remiſerit hanc ipſa ſpectat reſpicit celum vertice: quaſi diceret depoſita violentia incuruantis virga redit ad naturalem rectitudinem. ¶ No. q; licet natura rerum inanimatarum non facile aſueſcat in contrarium tamen in hominibus rationalis multum facit aſſueſcendo vel conſueſcendo. q2 licet aliquis ſit male cōplexionatus: tamen per vſum ⁊ conſuetudinem habilitatur: ⁊ complexio mutatur. vnde Sene. Conſuetudo eſt altera natura. Cadit heſperias phebus in vndas. Hic philoſophia probat intentum ſuum ponendo quartum exemplum in corporibus celeſtibus ⁊ eſt tale. Sol motus ab oriente in occidentem cadit in mare ſpericum: ſed naturali inclinatione redit ad orientem ſub noſtro emiſperio. vnde dicit in littera. Phebus. i. ſol cadit in vndas heſperias. i. occidentales. ſed ſecreto tramite. i. ſecreta via. ſ. ſub terris rurſus. i. iterum vertit curſum ſuum ad ſolitos ortus. i. partes orientales. Nota q; Boe. hic loquitur more poetarum qui dicebant ſolem tempore veſpertino deſcendere in mare occidentale vt ibi lauaretur a ſordibus ⁊ puluere quo maculatus fuit exiſtens in noſtro hemiſperio: ſed hoc non eſt verum: quia ſic apparet ruditati hominum. ¶ Repetunt proprios queq; recurſus. Hic philoſophia concludit idē eſſe in omnibus

aliꝭs entibus:videlicet ꝙ omnia entia quocūqꝫ modo per violentiā ſeu aſſuefactionem a ſua abducant natura:tamen ſibi derelicta ſemper redeunt ad id quod ineſt eis per naturam: vnde dicit in littera. Queqꝫ.i.quelibet entia repetunt proprios recurſus.i.naturales motus ⁊ ſingula.i.omnia entia gaudēt ſuo reditu ſup.redeundo ad aliud ſup.quod cōuenit eis ſm naturam. Nec vlli manet.i.adeſt traditus ordo niſi ſuo ꝙ fini iunxerit ortum.i.principium ⁊ fecerit ſtabilem orbem.i.circulationem ſui coniungendo finē principio. ¶ No.ꝙ orbis in ꝓpoſito eſt circulus vel linea circūducta rediēs ad idē punctū a quo incepit equaliter diſtās a medio: facit autē homo ſtabila ſui orbē procedēs a deo tanqꝫ a ſuo pricipio trāſit ꝑ tēporalia in qbus non ſiſtit ſed redit ad deū tanqꝫ ad ſuum finem per contemplationem mentis.

Repetunt proprios queqꝫ recurſus:
Redituqꝫ ſuo ſingula gaudent
Nec manet vlli traditus ordo
Niſi ꝙ finis iunxerit ortum
Stabilēmqꝫ ſui fecerit orbem.

Aſcenſius.

Nota

Quantas rerū.Carmen hoc pindaricū dici volunt.Eſt autē vnius generis ⁊ dimetrū.i.quatuor pedum duas menſuras facientiū:ſed tanta eſt inter pedes differentia ⁊ mutatio:vt ſine lege compoſitū putes.Eſt enim primus pes nūnc ſpondeus.Ut quantas rerꝫ ⁊c. Nūc dactilus.Ut legibus vrbē.nunc anapeſtus:vt fidibus lentis.Secūdus ſimiliter.nūc ſpōdeus:vt quantas rerū.nunc anapeſtus:vt natura potens.nūc dactilus:vt ſoliti verbera. Similiter tertius.nūc anapeſtus:nunc dactilus:nunc ſpondeus niſi tranſpoſitum putes: vt Largaſqꝫ dapes duci ſtudio pro ſtudio dulci quod potius credo. Itē quartus pes ſepe ſpōdeus aut trocheus eſt.ſed ⁊ tibracum ⁊ anapeſtum ibi inuenies. Oſtenditur aūt hoc carmine quomodo natura dominat arti ⁊ opinioni preter naturā adhibitis Fidibus lētis.hoc ad modeſtiā ſpectat Lau.vult contra Priſcianum vt chorda plectri dicat hec fides nō hec fidis.ſcribitur autē chorda c aſpirato. Quāuis peni.penus na.nuꝫ.deberet ſcribi per oe diphthongon que interdū mutat in u:vt punicus ca.cum.quod pro eodē accipit: ſicut a pena ſit punio dicūtur autē leones peni vel potius punici eo modo quo res ſolent denominari a loco in quo preſtātiores ſunt. Nā vt Plini⁹ docet lib.viiꝭ.c.xvi.naturalis hiſtorie in aphrica generoſiores naſcunt leones iubati niſi a pardo generati degenerēt:vbi natura ex generoſitate leonū plurima dicit Ariſtotelē ſecutus. Docetqꝫ Mannomeon eos primū domuiſſe:qui fuit vnus inter penos clariſſim⁹. Uerbera potius ſunt flagella ⁊ inſtrumenta verberandi qꝫ ipſe verberationes. Si cruor horrida tinxerit ora. Non intelliges de cruore ipſorū.quē Pli.atruꝫ vbicūqꝫ vulnerati ſint effluere docet.ſed de cruore prede quo guſtato rapiunt furore ⁊ in domitorē ſuum primū ſi proximus eſt irruunt. Statius in achileide. Achilē incenſum bellico furore viſis armis ſanguine cōſperſis leoni cōparat.verba eius ſunt. At ferus caecides radientē vt cominus orbē Celatū pugnis ſeuis ⁊ forte rubentem. Bellorum maculis acinem conſpicit haſtem. Infremuit.torſitqꝫ genas ⁊ fronte relicta. Surrexere come nuſqꝫ mādata parētis. Nuſqꝫ occultus amor:totoqꝫ in pectore troia eſt. Ut leo materno cū raptus ab vbere mores: Accepit:pectiqꝫ iubas hominēqꝫ vereri. Edidicit nulla queqꝫ ruit niſi iuſſus in iras. Si ſemel aduerſo radiauit lumine ferrū. Et iurata fides; domitorqꝫ inimicus in illū. Prima fames timidoſqꝫ pudet ſeruire magiſtro. hec ibi. Euenit autē tēpore domitiani ꝙ leo domitorē ſuū in ſpectaculo dilaniauit. Nō ergo dicas ora.i.colla:ſed reuera ora mādūcādo ſanguinolētas carnes:aut bibēdo ſanguinē nature leonū ſpe ſalubrē. Primuſqꝫ lacer ⁊c. Ordo eſt. Et domitor lacer.i.laceratus dente leonis cruēto:eo ꝙ cruorē guſtauit imbuit.i.inchoat in ſe rabidas iras leonis. Eſt autē imbuere rei primā tincturā dare: ⁊ ideo trāſfert vt ſit quaſi inchoare:ſed fere adhibita tinctura quadā vel ſanguinis vel alterius liquoris. Niſi forte ad animū trāſferat:quo pacto artib⁹ ⁊ ſciētiꝭs ibutū dicim⁹ q eas imbibit:cū velut tabulā raſam in qua nihil ſcriptū eſſet adhuc aiuꝫ haberet. Pronū acumē.i.ſummitatē in terrā inclinatā. Cadit heſperias.i.occidētales ab heſpero ſtella veſptina que illic appareret. Loquit aūt ſm opinionē vulgi ſicut virg.in.i.eneid. Quid tm̄ occeano ꝓperēt ſe tingere ſoles hiberni.⁊c. ¶ Proſa tertia tertiꝭ libri.

Fides
Penus
Punicus
Pena
Punio
Leo
Uerbera

Imbuo

Sanctus Thomas.

Vos quoqꝫ o terrena aīalis. Iſta eſt tertia proſa huius tertiꝭ in qua ⁊ in aliꝭs ſequētibus oſtendit ꝙ vera felicitas non conſiſtit in illis que quidam putauerunt eſſe ſumma bona: ſed tamen eſt felicitas in ipſis ⁊ prio philoſophia ea que dicta ſunt in metro adaptat ſpecialiter ad homines: ⁊ cū hoc proponit intentū ſuū. Secūdo ꝓbat ſuū intentū ibi. Primum igit dicit primo dictū eſt ꝙ omnia repetunt ſuū finē vos quoqꝫ o terrena animalia ideſt vos hoīes qui eſtis de diti terrenis ſomniatis.i.ipfecte cognoſcitis ſm pricipiū lꝫ tenui ymagine.i.exili.ſimilitudine:⁊ proſpitis illum veruꝫ finē beatitudinis.

Proſa tertia libri tertiꝭ.

Vos quoqꝫ o terrena animalia tenui licet ymagine veſtrum tamen principium ſomniatis. Uerumqꝫ illum beatitudinis finem licet minime perſpicaci qualicūqꝫ tamē cognitiōe proſpicitis eoqꝫ vos ad verū bonū naturalis ducit intento ⁊ ab eodē multiplex error abducit

licet cognitiōe minime pſpicacitū: qualicūq3 cognitiōe eoq3. i. ideo. naturalis intētio ducit vos ad verū bonū ꝛ multiplex error ab eodē vos abducit. Et pponit intētū ſuū di. Cōſidera nāq3 o Boe. an hoīes valeāt puenire ad deſtinatū finē. i. ad btitudinē per ea qbus putāt ſe adepturos beatitudinē: ſi enī pecunia vel honores ꝛc. afferūt qd. i. aliqd tale cui nihil bonoꝝ videat abeſſe nos fateamur aliquos fieri felices adeptiōe boꝝ bonoꝝ: ſ3 ſi nō valeāt efficere. i. facere qđ pmittūt ꝛ carēt pluribꝰ bonis nōne liquedo. i. manifeſte falſa ſpes beatitudinis in eis deprehēdit. q. d. ſic.

conſidera nāq3 an p ea qbus ſe hoīes adepturos beatitudinē putant ad deſtinatū finē valeant puenire. Si eniʒ vel pecunia vel honores ceteraq3 tale qd afferāt: cui nihil bonorū abeē videatur quoq3 fateamur fieri aliquos hoꝝ adeptiōe feliſſes. Quid ſi neq3 id valent efficere qđ promittunt boniſq3 pluribus carent. nōne liqdo falſa ī eis btitudinis ſpecies deprehēditur. Primū igitur teipſuʒ: q paulo ante diuitijs affluebas iterrogo inter illas abūdantiſſimas opes nunq̄ʒ ne aīuʒ tuū ɔcepta ex qualibet iniuria ɔfudit anxietas: Bo. Atqui inq̄ʒ tam libero me fuiſſe animo quin aliqd ſemp augeret reminiſci nequeo. Phi. Nonne q2 aberat quod abeſſe non velles vel aderat quod adeſſe noluiſſes. Boe. Ita eſt inquam. Phi. Illius igitur preſentiam huius abſentiam deſiderabas. Boeti. Confitebor inq̄ʒ. Phi. Eget vero iquit eo quod quiſq3 deſiderat. Boe. Eget. inq̄ʒ. Phi. qui vero eget aliquo nō eſt vſquequaq3 ſibiipſe ſufficiens. Boe. Minime inq̄ʒ. Phi. Tu itaq3 hanc ſufficientiam plenus inquit opibus ſuſtinebas. Boe. Quid ni inq̄ʒ. Philoſophia. Opes igitur nihilo indigentem ſufficientemq3 ſibi facere nequeunt: ꝛ hoc erat quod promitteri videbantur. ¶ Atqui hoc quoq3 maxime conſiderandum puto: ꝙ nihil habeat

¶ No. principiū oīuʒ rerū qđ eſt deꝰ eſt vera beatitudo vt poſtea patebit. Tale principiū quaſi ſomniādo cognoſcit ꝛ difficulter ad ipſuʒ deuenit nō enī pfecte in pñti ſtatu ipm cognoſcimꝰ q2 intellectus noſter h3 ſe ad ipſuʒ ſicut oculos noctue ad lumen ſolis ex ſcđo methaū. Etiā ad talē beatitudinē cū difficultate puenit. vñ Alanus ī anticlaudiano de plāctu nature ꝛ ſcientia di. Difficiliſq3 acceſſus paucis caſus ptʒ oībus: in quaʒ Vix aliqs trāſire valet valet oīs ab illa. Declinare via: que paucis pula multis. Clauditur arta nimis ītrāti larga ruine. ¶ Primū igit teipſʒ. Hic phia pbat intētū ſuū: ꝙ iſta bona nō efficiāt qđ promittūt ꝛ p ɔñs in eis ē falſa beatitudo ꝛ prio oñdit hoc de diuitijs poſt idē de alijs bonis. Primo ergo pbat ꝙ diuitie nō ɔferūt ſufficietiā quā videnꝛ pmittere: ꝛ ppter quā appetūtur. Scđo pbat ꝙ diuitie ɔferūt indigētiā. Tertio pbat ꝙ indigētiā nō auferūt ſcđa ibi. Atqui inq̄ʒ tā libero. tertio ibi. Quid autē modus. Prio intēdit talē rōnē i illis nō cōſiſtit vera felicitas que nō reddūt hoīeʒ ſibi ſufficientē. ſed diuitie ſunt hmōi ergo ꝛc. Maior eſt nota: q2 felicitas eſt bonū ſufficiētiſſimum nullius agēs. Minorē declarat ī lra. Et pcedit phia more dyadalcolico. i. interrogādo ꝛ rñdēdo ꝛ di. ſic. Primū igit teipſum Boe. interrogo. qui pauloante diuitijs affluebas. i. abundas nunq̄ʒ ne anxietas. i. triſtitia cōcepta ex qualʒ iniuria confundit animū tuū inter opes abūdātiſſimas. ꝛ rñdit Boe. Atq p certe ego nequeo reminiſci me fuiſſe tā libero aīo quin ſemp augeret. i. offenderet aliqd di. philoſophia. Nōne tibi aliquid aberat quod abeſſe nō velles vel tibi aliquid aderat qđ adeſſe noluiſſes Rñdet Boe. Ita eſt inq̄ʒ. Tūc philoſophia ɔcludit di. Ideo illius quod aberat preſentiā deſiderabas huiꝰ aūt quod adherat deſiderabas abſentiā di. Boe. Confiteor inq̄ʒ. Et philoſophia inquit. Eget vero. i. caret eo qđ quiſq3 deſiderat di. Boe. eget ꝛ phia. Qui vero eget aliquo nō eſt vſquequaq3 ſibi ſufficiens di. Boe. minime ſup. eſt ſufficiens. Et phia tu itaq3 hāc inſufficientiā ſuſtinebas plenus opibus. Reſpondet Boeti. inquam. ideſt dico quid ni. ideſt cur non ſuſtinerem ſufficientiam etiā plenus opibꝰ. Concludit ergo philoſophia ex conceſſis dicens. Igitur opes nequeunt facere nihilo indigentem ꝛ ſibi ſufficientē ꝛ hoc erat quod promittere videbantur. ¶ No. ꝙ omnis appetitus eſt ratiōe carētie. Unde illud quod quis habet pprie nō deſiderat. ſed magis amat. Unde aug. ix. lib. de ciui. dei. Itē appetitus quo qs inhiat rei cognoſcēde fit amor rei cognite ideo dicit philoſophia. Eget vero quo qſq3 deſiderat. ¶ No. philoſophia di. Qui eget nō eſt ſibi ſufficiens. Contra hoc diceret aliquis ſapiēs eget: q2 indiget bonis exterioribus ſine quibus viuere non poteſt: ꝛ tñ ſapiens eſt ſibi ſufficiens per Seneca. ix. epiſtola qui dicit. Sapiens ſeipſo contentus eſt. Ad hoc dicendum ꝙ ſapiens indiget quibuſdam ad viuendū ſed ad beate viuendum non ſeipſo contentus eſt. ad viuendum enim multis rebus illi opus eſt: ſ3 ad bene viuendū tantum contentus eſt animo ſano erecto ꝛ deſpiciente fortunā. ¶ Atqui hoc quoq3 maxime.

Digitized by Google

Hic probat pħia ꝙ diuitie ↄ̄ferūt indigentiā ⁊ ꝑ ↄ̄ñs nõ ↄ̄ſiſtit in eis felicitas: cū felicitas ſit bonū ſi ne oī indigẽtia ꝓbat aūt in lr̄a ꝙ pecunia ↄ̄fert indigentiā ꝑ hoc q̄ꝛ pecunia facit vt hō indigeat alieno preſideo quo pecuniā ſuā tueaꝛ: ne ꝑ violentiā auferaꝛ. vñ ſubdit in lr̄a. Atqui ꝓ certe ego puto hoc ma xime ↄ̄ſiderādū ꝙ pecunia nihil habeat ſuapte natura. i. in ſua natura vt nequeat auferri his inuitis. i. no lẽtib⁹ a qb⁹ poſſidetis. dī. Boe. Fateoꝛ inq̄. Et pħia q̄d ni fateare. q. d. opꝫ vt fatearis: cū quotidie ali qs valẽtioꝛ. i. fortioꝛ eripiat eā inui to. i. nolẽti. Uñ em̄ querimonie foren ſes. i. iudiciales: niſi ꝙ pecunie erep te vi vel fraude repetunꝛ i iudicio. R ñdet Boe. ita eſt inq̄ ⁊ pħia. Ege bit igiꝛ quiſq̄ preſidio . i. auxilio ex triſec⁹ petito: quo tueaꝛ ſuā pecuniā quā poſſet admittere. R ñdet Boe. Dubitare neq̄t. Tūc pħia ↄ̄cludit ex dictis dicẽs. Igiꝛ res eſt elapſa . i. mutata in ↄ̄trariū nā opes que pu tabanꝛ ſibi facere ſufficiẽtes. faciunt potius indigentes alieno preſidio.

¶ No. ꝙ illud qđ per violentiā acq̄ riꝛ pōt ꝑ violẽtiā auferri: ſꝫ pecunia ꝑ violẽtiā acquiriꝛ: q̄ꝛ dicit Ariſto. i. Ethi. ꝙ oīs pecunioſus eſt violẽtus ergo violenter aufertur pecunia ꝓ pter quā violentiā fiunt querimonie forẽſes. ¶ Ubi ſciẽdū ꝙ forū eſt loc⁹ rerū venaliū ſed for⁹ eſt locus exercẽ darū litiū corā iudice inde forenſis idẽ ē qđ iudicialis. ¶ Quis aūt mo dus eſt. Hic pħia ꝓbat ꝙ diuitie nõ auferūt indigẽtiā: ⁊ ſic per ↄ̄ñs non conſiſtit in eis felicitas ⁊ dicit qs eſt modus quo idigẽtia pellaꝛ diuitijs. Nunq̄d diuites nequeūt eſurire. q. d. ſic nūquid non poſſunt ſitire. q. d. imo. Nunq̄d mēbra pecunioſoꝝ nõ ſentiūt frig⁹ hybernū. i. hyemale. q. d. ſic. Sꝫ tu inqes. i. dices opulẽtis. i. diuitib⁹ adeſt aliq̄d quo famē ſen tient ⁊ frigus repellāt. R ñdet pħia hoc mō idigẽtia pōt ↄ̄ſolari diuitijs ſꝫ penit⁹ auferri nõ pōt. Nam ſi hec ſcꝫ indigẽtia ſemꝑ hyans . i. deſide rās ⁊ poſcẽs aliq̄d expleꝛ opib⁹ ne ceſſe eſt tñ vt maneat indigentia que poſſet expleri. q̄ꝛ quātūcūqꝫ ſit is di uitijs vel fames mitigeꝛ. adhuc di ues poſt ſitiet: ⁊ eſuriet qđ nature ni mium auaritie nihil ſatis eſt: quare ſi opes nõ poſſunt ſubmouere. i. repellere indigẽtiā: ſed faciunt indi gentiam: quid eſt. i. quō eſſe pōt ꝙ credatis eas preſtare. i. dare ſufficientiā. q. d. nullo modo debet credi. ¶ No. ꝙ omnis indigentia vel eſt indigẽtia nature vel auaritie. Indigentia nature pauciſſimis ſupple re poteſt: eo ꝙ natura paucis minimiſq̄ contenta eſt. Unde propter naturam nõ oportet multū querere diuitias: nec per diuitias indigentia nature amoueri poteſt: ſicut nec ipſa natura mutari poteſt. Indigẽ tia vera auaritie que eſt nullo modo expleri poteſt: ⁊ ita diuitie eam amouere non poſſunt: ideo plus au gent q̄ꝛ dicitur Auarus nõ implebitur pecunia. ¶ No. ꝙ diuitie nõ ſolū nõ inducūt ſapientiā cū dicat Sene. Quid proſunt ſtulto multe diuitie dū per eas non poſſit fieri ſapiẽs.

Forum.

ſuapte natura pecunia: vt hi a qbus poſſide tur inuitis nequeat auferri. Boe. Fateoꝛ inq̄. Phi. Quid ni inquit fateare cū eā quotidie valẽtioꝛ aliq̄s eripiat inuito. Unde enim forē ſes querimonie niſi ꝙ vel vi vel fraude a no lẽtibus pecunie repetūtur erepte. Boe. Ita eſt inq̄. Phil. Egebit igitur inq̄t extriſecus petito p̄ſidio quo ſuā pecuniā quiſqꝫ tueatur. Boe. Quis inq̄ neget. P. Atqui nõ egeret eo niſi poſſideret pecuniā quam poſſit amit tere. Boe. Dubitari inq̄ nequit. Philo. In contrariū igitur elapſa res eſt. Nā que ſuf ficiẽtes ſibi facere putabātur opes alieno po tius p̄ſidio faciūt indigẽtes. ¶ Quis aūt mo dus eſt quo pellatur diuitijs indigẽtia. Nū enī diuites eſurire nequeunt. Nū ſitire non poſſunt. Nū frigus hybernū pecunioſoꝝ mē bra nõ ſentiūt. Sed adeſt inq̄es opulẽtis quo famē ſentiant: quo ſitim friguſqꝫ repellant. Sed hoc modo ↄ̄ſolari quidē diuitijs indigē tia pōt: ſed auferri penitus non poteſt. Nā ſi hec hyans ſemꝑ atqꝫ aliq̄d poſcens opibus expletur: maneat neceſſe eſt que poſſit exple ri. Taceo ꝙ nature minimum auaritie nihil ſatis eſt. Quare ſi opes nec ſubmouere indi gentiam poſſunt ⁊ ipſe ſuā faciūt quid eſt ꝙ eas ſufficientiam preſtare credatis.

¶ Aſcenſius.

Egeo.
Careo
Uaco
Deſidero

Vos quoqꝫ ⁊c. Pauca his lucis egẽt. Uocat autem terrena animalia eo ꝙ rebus terrenis ad hereant in illis finē conſtituẽtes. Efficere eſt pluſq̄ facere. facere enim ſepe contingit ſine effe ctu. i. cōpletione operis quod fieri cepit. Eget vero. O rdo eſt vero pro ſed quiſquis eget ideſt opus habet: ⁊ indiget eo qđ deſiderat. Non aūt expones eget. i. caret q̄ꝛ multis caremus qui bus nõ egemus vt vir plebeius caret cẽſu equeſtri: ⁊ tñ nõ eget. Egemus em̄ qbus nobis opus eſt ⁊ que quodāmodo neceſſe eſt nos habere ad conditionem vite noſtre ſaluandā. Caremus oībus que non ha bemus habere tamen velimus proprie. Nam vocamus in aliis pena ⁊ culpa. Deſideramus autē quod abeſt ⁊ adeſſe velimus: vel qđ nõ reperimus vbi ſperabam⁹ vt cū iam deſierit eſſe vt mille viros in pre

lio deſideratos:intelligimus intereptos ⁊ ob id cum quererentur a ſuis non inuentos. Forum a phoro Forum.
greco verbo quod ſignificat fero ⁊ porto deductum volunt ſignificatq; locum in quo tam res venales Forus.
ꝙ lites feruntur. Et pro vtroq; apud latinos neutri eſt generis:vnde dictum eſt forum iudiciale non iu Fori.
dicialis forus. Recentiores tamen.i.canoniſte ad differentiam pro foro iudiciali maſculine proferunt
forus vt patet cap.forus. Legitur autẽ apud latinos fori forum pro tabulatis nauium in quibus ſedẽt
remiges.vt.iiij.Eney. Impleſſemq; foros. Conſolari quidem diuitijs indigentia põt auferri penitus
non poteſt. Male legunt qui dicunt:ſed auferri penitus non poteſt. Quia vt docet valla:quotiens he cõ Sȝ autẽ ⁊c.
iunctiones ſed autem vero ponuntur verbuȝ non eſt repetendũ:quod legitime repetitur illis ablatis vt
indigentia pecunijs leuari quidem poteſt.auferri autem non:vel ſic leuari poteſt non poteſt. Nõ tamen
caſtigaſſem niſi ſic quoq; ſcriptum reperiſſem. Non enim ſemper que Laurentius precepit etiam periti
obſeruant. Male etiam quidam legunt. Taceoq; nature nimium. Legendum enim eſt minimuȝ. Et
eſt ordo:taceo ꝙ minimum eſt ſatis nature ⁊ nihil eſt ſatis auaritie quapropter ſatiari non poteſt. dicit
enim Sene. Tam deeſt auaro quod habet ꝙ quod non habet:quia neſcit eo quod habet frui. Et Iuue-
nalis. Creſcit amor nummi quantum ipſa pecunia creſcit.

Metrum tertium tertij libri.

Quamuis fluẽte diues auri gurgite
Nõ expleturas cogat auar⁹ opes
Oneretq; baccis colla rubri littoris
Ruraq; cẽteno ſcidat opima boue
Nec cura mordax deſerit ſuperſtitem.
Defunctumq; leues non comitantur opes.

Quãuis fluente diues auri gurgite. Iſtud eſt tertium metruȝ huius tertij:quod dicitur achilochium ab inuentore iambicum a pede predominante. coniungitur metrum elegiacum in quo metro philoſophia inuehitur contra auaros quos in preſenti vita ſollicitudo diuitiaruȝ affligit:⁊ in morte derelinquit ⁊ dicit quãuis diues auarus fluente.i.inundante auri gurgite.i.multitudine cogat.i.congreget opes nõ expleturas ſuã cupiditatẽ:⁊ quãuis diues oneret.i.premat colla ſua baccis.i.gemmis Sanctus Thomas.
precioſis rubri littoris.i.rubri maris:q2 gemme colliguntur in littore rubri maris. ⁊ quãuis ſcindat.i.di
uidat arundo rura opima.i.agros fecundos centeno boue.i.centum bobus adhuc cura mordax.i.ſol-
licitudo non deſerit ipſum ſuperſtitem:ideſt viuentem q; pro ⁊ leues opes que leuiter tranſeunt non co- Gurges
mitantur ipſum defunctum.ideſt mortuum. ¶ Nota circa litteram ꝙ gurges ſm Hug. ⁊ Iſidorum
in libro ethimologiarum eſt locus altus ideſt profundus in flumine ⁊ in propoſito ſignat abundan- Bacca
tem affluentiam auri. Item ſm huguitionem bacca per duplex c inuenitur poſituȝ pro fructu oliue vel
lauri vel pro quolibet fructu:aliquando autem inuenitur pro gemma precioſa ⁊ ſic ſumitur hic. Item
diues auaro duplici malo premitur in preſenti vita ſemper ſollicitatur:⁊ poſt mortem nihil cum de di-
uitijs comitatur de quo diuitie loquitur Alanus in libro de planctu nature dicens. Ut loculis varia
nummorum fercula donet. Imponit proprio diues ieiunia ventri. Item ioculatur ocellis diues in ar-
gento.ſed venter philoſophari cogitur.

¶ Aſcenſius.

Quamis fluente ⁊c. Cantus hic eſt dicolus diſtrophos.prior verſus eſt archilochius trime- Nota
ter iambicus ſenis pedibus conſtans inter quos predominatur iambus. Poſterior eſt ele-
giacus pentameter de quo in primo carmine libri primi dictum eſt Senſa verborum aperta Gurges
ſunt:verba ipſa non obſcura. Attende tamen gurgitem proprie dici fluctum precipitem om-
nia ingurgitatem ⁊ ſecum rapientem. Poteſt autem loqui generaliter de quocunq; gurgite. ſunt enim
varij fluuij auriferi ⁊ habentes arenas auro inſignes. vel loquitur ſpecialiter de tago ⁊ pacolo fluuijs
auriferis.de quorum priore ſic inquit Iuuenalis. tanti tibi non ſit opaci. Omnis arena tagi:quodq; in
mare voluitur aurum. Ut ſomno careas. De paculo vide. Ouidi.in.xi.methamor. Queretq; baccis. Bacca.
Bacca c duplici.⁊ ſine aſpiratione ſcriptum ſignificare poteſt omnem fructum minorem arborum ⁊
fructicum:proprie tamen Oliue Lauri Myrti Lentiſci Fabe Siriace ⁊ eiuſmodi arborum quarum
fructus rariores veniunt ⁊ diſperſius vt inquit Ualla. Nam qui denſius naſcuntur acini potius vo-
candi ſunt:vt grana vue:hedere ſambuci:ebuli.mali punici ⁊c. Sed nonnunquã confunduntur. Quia
bacca generaliter accipitur.vt author eſt Seruius ad illud tertij Eneydos. Uictum infelicem baccas Acinis.
lapidoſaq; corna dant rami. Unde alibi pro acinis ebuli dicit Uirgilius. Sanguineis ebuli baccis
nimioq; rubentem. ⁊ quia vniones baccarum rotunditatem ⁊ figuram habent:etiam bacce dicuntur
vnde eſt primo eneydos. Colloq; monile baccatum:ideſt inquit Seruius.ornatum margaritis. Dici- Margarita.
tur autem hoc margaritum:⁊ hec margarita:⁊ hec margaris. Sunt qui ſeparant gemmas ⁊ margari Gemma.
tas. Cicero. Nullam gemmam aut margaritam. Et gemmas dicunt diuerſi coloris:margaritas vero Uniones.
albas:vel gemmas integras margaritas pertuſas. Hec ſeruius. Quare autem vniones vocentur do-
cet. Plinius quoniam enim ſingule reperiuntur huiuſmodi gẽme ab vnitate vniones vocantur. Unde
Solinus. Lapis iſte in aquis mollis:eſt humo duratur exemptus: nunquam duo ſimul reperiuntur.
Unde vnionibus nomen datur. Naſcuntur autem docet Plinius Bacce in mari iudico.ſed precipue
laudantur circa arabiam.perſico ſinu maris rubri ⁊c. Inde hic dicitur rubri littoris. Baccha autem

Baccha. Rura. Opima. Cura.

aſpiratū ſacerdos eſt bacchi. ſicut phebas phebe. Rura opima. i. pinguia arua ⁊ fecūda. dr aūt rus: qꝛ rurſum colendū eſt. Uir. in georgicis. Redit agricolis labor actus in orbem. Atqʒ in ſe ſua per veſtigia voluit annus. Opimū aūt fecundū ⁊ pingue dicit ⁊ per trāſlationē opulentū ⁊ pōpoſum. Unde opima ſpolia ſunt que pricipi militie detracta Joui oliʒ dicebant. Nec cura mordax. Aſſidue mordēs dr cura eo qꝛ cor vrat. Eſt ergo miſera diuitiarum poſſeſſio que neqʒ hic ſine anxietate poſſidentur neqʒ ſine labore pariunt neqʒ ſine dolore derelinquūtur: cū tñ derelinqui debeāt antiqua nō comitātur defectū. niſi forte per elemoſinas premiſerit eas.

❡ Proſa quarta tertij libri.

❡ Proſa quarta tertij libri.

Sed dignitates honorabilez reuerendumqʒ cui prouenerint reddunt. ❡ Nū eſt vis ea magiſtratibus: vt vtentium mentibus virtutes inſerant: vitia depellant. Atqui non fugare: ſed illuſtrare potius nequitiā ſolent. Quo fit vt indignemur eas ſepe neqſſimis hominibus contigiſſe. Unde catullus licet in curuli noniū ſedentē ſtrumam tamen appellat. Uides ne quantum dedecus malis adijciant dignitates. Atqui minus eorum patebit indignitas ſi nullus honoribus inclareſcant. Tu quoqʒ non tandeʒ tot periculis adduci potuiſti vt cum decorato magiſtratum gereres cum in eo mentem nequiſſimi ſcurre delatoriſqʒ reſpiceres. Num enim poſſumus ob honores reuerentia dignos iudicare quos ipſis honoribꝰ iudicamus īdignos. At ſi quem ſapientia preditum videres: nuʒ poſſes eum vel reuerentia vel ea qua preditus eſt ſapientia non dignum putare. Boec. Minime. Phi. Ineſt enim dignitas propria virtuti quam protinus in eos quibus fuerit adiuncta tranſfundit quod quia populares facere nequeunt honores liquet eos propriā dignitatis pulchritudinem non habere.

Sanctus Thomas.

Sed dignitates. Iſta eſt quarta proſa in qua ꝓbat phia qꝛ dignitates tpales non cōferūt honorē ⁊ reuerentiā quā ꝓmittere vident ⁊ p ꝯñs nō eſt in eis vera beatitudo ⁊ primo proponit qꝛ dignitates faciūt honorabilē. Secūdo improbat illud ibi. Nuʒ vis. Primo dicit. Sʒ dignitates reddūt hoieʒ honorabilē ⁊ reuerenduʒ cui ꝓuenerit. ❡ No. honor eſt exhibitio reuerētie alicui in teſtimoniū virtutis ſicut accipit ex. iiij. Ethico. vel aliter. Honor eſt opinionis bñfactiue ſignū vt dicit Ariſt. i lib. retho. Quando eñi opinamur nobis poſſe bñfieri ab aliquo ipſuʒ honoramus. Sed reuerētia eſt decēs. ac matura grauitas ſm Tul. ❡ Num eſt vis ea magiſtratibꝰ. Hic phia iprobat propoſitū quadruplici via. ſ. qꝛ dignitates nō conferūt honorē ⁊ reuerētiā.

Honor. Reuerentia

Primo qꝛ malis ſepe eueniūt. Scdo qꝛ p dignitates vitia iproborum inoteſcūt. Tertio qꝛ opinione boīuʒ vileſcūt. Quarto qꝛ tēporum mutatōe ſplēdere deſinūt. ſcda ibi. In quo. tertia ibi Atq vt agnoſcas: quarta ibi. Sʒ hoc apud. Primo dicit. Nū ꝓ nūquid ea vis. i. talis virtꝰ eſt magiſtratibus i. dignitatibꝰ vt inſerant virtutes mētibꝰ vtentiū eis ⁊ depellāt vitia. q. d. nō. vnde ſubdit. Atqui ꝓ certe dignitates nō ſolēt fugare nequitiā: ſʒ potius illuſtrare. i. manifeſtare quo fit. i. ꝓpter quod fit. vt nos indignemur eas ſepiſſime contigiſſe hominibꝰ nequiſſimis. Unde Catullus q erat vir ſapiēs ⁊ virtuoſus. Noniū qui erat homo vitioſus appellat ſtrumā lʒ viderit ipſum ſedentē in curuli. i. i ſede dignitatis iudiciaria. Uides ne igit quantum dedecus dignitates abijciant malis hominibus ⁊ manifeſtāt eos eſſe contemptibiles a bonis. Atqui pro certe indignitas. ideſt malitia eorum minus patebit ſi nullis honoribus inclareſcant ideſt ſplēdeant. O Boet. nunquid tu potuiſti tot periculis adduci: ideſt affligi: vt cum decorato ideſt tali viro magiſtratum gereres. cum in eo reſpiceres mentem nequiſſimi ſcurre ⁊ delatori quaſi dicat Nunquid poſſumus iudicare dignos reuerentia ob honores. i. propter dignitates quos iudicamus indignos ipſis honoribus. ideſt dignitatibus quaſi dicat non. Et ſi quem videres preditum ſapientia licet nō haberet dignitatem nunquid poſſes eum non putare dignum reuerentia vel ſapientia qua preditus eſſet quaſi dicat non poſſes eum iudicare indignum ſapientia ⁊ virtute ſua: quia propria dignitas ineſt virtuti. quam virtus tranſfundit in eos quibus fuerit adiuncta et quia populares honores hoc facere nequeunt. liquet ideſt manifeſtum eſt eos propriam pulchritudinem dignitatis non habere. ❡ Nota ex littera poteſt formari talis ratio. Illud quod adueniens alicui non confert honorem illud non facit vere honorabilem ſed dignitates nos conferunt honorem cui adueniunt nec tollunt ſi nō adueniunt ergo ⁊c. Minor probatur: quia honor ſequitur virtutem ex quarto Ethicorum. vnde vitioſum nullo honore

dignũ reputamus in quacũq dignitate fuerit:ſed ſolum virtuoſum etiã ſi nõ ſit in dignitate: cũ igit̃ dignitates tpales nõ cõferant virtutes nec tollãt vitia:manifeſtũ eſt q honorabilẽ nõ faciunt. ℭ No.q Catullus erat vir ſapiens ⁊ virtuoſus:q Noniũ ſedentẽ in curuli ex animi indignatiõe vocabat ſtrumã eo q viro tã malitioſo collata fuit dignitas. Eſt aũt ſtruma cõgeries humoꝝ in collo. ſub hac aũt ſimilitudine ipſuʒ appellat ſtrumã:qꝛ in pectoꝛe habuit cõgeriẽ vitioꝝ. ℭ No.q rex theodoꝛicus voluit quẽdã noĩe decoꝛatũ violẽter tẽdere in magiſtratũ:vt vna cũ Boe. rẽpublicã regeret:cuius neqtiã Boe. deteſtat⁹ recuſauit ſibi aſſociari ꝓpter qđ Boe. multis iniurijs afflictus fuit a rege theodoꝛico. ℭ No.q ſcurra ſecũdũ Hug. idẽ eſt qđ leccatoꝛ vel vaniloquꝰ. ꝓpꝛie aũt dr̃ q ſequit̃ curiã gratia cibi. ℭ No.q virtꝰ facit hoĩeʒ reuerẽdũ:⁊ nobilem nõ dignitas. qꝛ dicit Sen. xliiij. epl'a. Uirtꝰ nõ accepit Platonẽ nobilẽ ⁊ reuerendũ ſʒ fecit. qs eñi eſt generoſus virtuoſus ⁊ dignꝰ niſi q ad virtutẽ eſt bñ diſpoſitꝰ. Nõ facit hoĩem nobilẽ atriũ plenuʒ famoſis imaginibꝰ ⁊ nũmis:ſed animus eſt virtꝰ ſupꝛa foꝛtunã ſurgẽs. Scurra. Uirtus.

ℭ In quo illud eſt aduertẽdũ magis. Naʒ ſi eo abiectioꝛ eſt quo magis a pluribꝰ qſqʒ cõtẽnitur cũ reuerẽdos facere neq̃at quos pluribus oſtẽtat deſpectioꝛes potiꝰ ĩpꝛobos dignitas facit veꝝ nõ ĩpune. Reddũt nãqʒ ĩpꝛobi parẽ dignitatibus vicẽ:quas ſua ꝯtagione cõmaculant. ℭ Atq vt agnoſcas verã illaʒ reuerẽtiaʒ ꝑ has vmbꝛatiles dignitates nõ poſſe ꝯtingere ſic collige. Si quis multiplici conſulatu functus in barbaras natiões. foꝛtune deuenerit: venerandũ ne barbaris honoꝛ facit. Atqui ſi hoc naturale munus dignitatibꝰ foꝛet ab officio ſuo quoquo gentiũ nullo modo ceſſarẽt. Sicut ignis vbiqʒ terrarũ nunq̃ tamen calere deſiſtit. Sed quoniaʒ id eis nõ pꝛopꝛia vis:ſed hominuʒ fallax annectit opinio. vaneſcunt illico cum ad eos venerit qui dignitates eas eſſe non eſtimant. Sed hoc apud exteras natiões. Inter eos vero apud quos oꝛte ſunt non perpetuo perdurant.

ℭ In quo illud eſt aduertẽdum magis. Hic phia ꝓbat ſecũda via q dignitates nõ faciũt hoĩeʒ nobilẽ ⁊ honoꝛabilẽ qꝛ vitia impꝛoboꝝ manifeſtat dicẽs in quo. ſ. q dignitas aduenit magis. illud eſt magis aduertendũ q ſi aliqs eo eſt abiectioꝛ. i. vilioꝛ quo. i. quãto magis cõtẽnitur a pluribus:cũ dignitas nequeat facere impꝛobos reuerẽdos ſʒ ipſos facit deſpectioꝛes quos pluribꝰ oſtẽdat. verũ ꝑ ſed hoc nõ eſt impune. i. dignitas nõ facit hec impunita:qꝛ impꝛobi pareʒ vicem reddũt dignitatibus quas ipſi cõmaculãt ſua ꝯtagiõe. q. d. ſicut dignitas maculat impꝛobos:qꝛ eoꝝ malitiã manifeſtat. ſic ecõtra impꝛobi maculãt dignitates. ℭ No. per dignitates vitia impꝛoboꝝ innoteſcũt:qꝛ pꝛincipatus virũ oſtendit. cũ igitur faciat hominẽ contẽptibilẽ tẽpoꝛalis dignitas aduenĩes impꝛobis facit eos deſpectioꝛes. vnde Iuuenalis poeta. Omne animi viciũ tanto cõſpectius in ſe crimen hʒ q̃to qui peccat maioꝛ habetur. ⁊ Sene. loco ignominie apud indignum eſt dignitas. ℭ Atqui vt agnoſcas. Hic phia pꝛobat tertia via q dignitates non faciunt reuerendũ:qꝛ opinione hoĩʒ vileſcunt qui enim dignitatibus funguntur q̃uis a ſuis honoꝛent̃:tñ apud extraneos hoĩes non curantur: vt ab illis qui ſunt alterius dioceſis. vñ dicit. Atqui pꝛo certe tu agnoſcas verã reuerentiã que eſt htitudo nõ poſſe ꝯtingere alicui hmõi ꝑ has dignitates, vmbꝛatiles. i. tranſitoꝛias admodũ vmbꝛe ſic collige ſi quis hõ functus. i. vſus multiplici cõſulatu. i. dignitate deuenerit foꝛte in barbaras nationes. i. extraneas gẽtes facit ne honoꝛ cõſulatus ipſuʒ venerãdũ barbaris. q. d. nõ. Atqui pꝛo certe ſi hoc ſcʒ facere reuerẽdũ barbaris eſt naturale munus dignitatibus nullo modo ceſſarẽ ab officio iſto quoquo. i. quocũq loco gentiũ ſicut ignis vbiq terrarũ nũq̃ deſiſtit calere. i. cremare. Sed qm̃ id reuerẽdũ facere eis annecti fallax opinio hominũ ⁊ nõ pꝛopꝛia vis illico. i. ſtatim vaneſcũt cũ ad eos venerint qui nõ eſtimãt eas eſſe dignitates: ſicut ſunt natiões barbarice. i. extranee. ℭ Nota q res non deſtituitur a ſua pꝛopꝛia operatione:cũ enim operatio ſit finis habentis operationẽ ſecũdo celi ⁊ mũdi. res deſtituta a ſua operatione deſtrueretur a ſuo fine:⁊ ſic eſſet fruſtra. Si ergo facere reuerẽdũ eſſet naturalis operatio dignitatũ vbiq gentiũ facerent hominẽ reuerẽdũ. ſed videmus q dignitates que faciunt aliquẽ reuerendũ apud ſuos:apud extraneos non faciunt ipſum reuerendũ. Operatio naturalis. ℭ Sed hoc apud exteras nationes. Hic phia pꝛobat quarta via que ſumitur ex hoc q dignitates tempoꝛũ mutatiõe ſoꝛdeſcũt qđ enim olim magna fuit dignitas moderno tpe pꝛo nihilo reputatur. Unde dicit. Sed hoc qđ dixi verũ eſt apud exteras nationes. i. extraneas ſed inter eos quos dignitates oꝛte ſunt non ꝑpetuo durant. Atqui pꝛo certe nam p̃fectura olim erat magna poteſtas apud romanos ſed nunc eſt inane nomen ⁊ cenſus. i. pꝛecioſitas ſenatoꝝ nunc eſt grauis ſarcina que olim erat magna dignitas ⁊ ſi quis quondã curaſſet annonã ppl'i q dicebat̃ p̃fectus ãnone:ille magnus habebatur nũc ea p̃fectura qd eſt abiectius. q. d. nihil. Ut enim pauloãte diximus:nihil eñi habet ꝓpꝛiũ decoꝛis qđ opinione vtentiũ nunc accipit ſplendoꝛẽ nũc amittit. Et tunc epilogat dicens. Igitur ſi dignitates nequeunt facere reuerendos:vt patet ex pꝛima via ſi ſoꝛdeſcunt contagione. i. vicio impꝛoboꝝ:vt pʒ ex ſecunda

via ſi vileſcunt eſtimatione gentiũ:vt ptȝ ex tertia via ſi deſinũt ſplẽdere mutatiõe tẽporũ:vt docet quarta via. qd eſt ꝙ habeãt in ſe expectẽde.i.deſiderande pulchritudinis:nedũ alijs preſtent:quaſi diceret nihil habẽt in ſe pulchritudinis.⁊ iõ nec eã alijs preſtare pñt. ¶ No.ꝙ prefectura quõdã erat magna dignitas apud romanos:c dr ille prefectus q ceteris magiſtratib⁹ prefuit ⁊ oẽs dignitates in ciuitate romana antecellebat. Sȝ poſtq̃ Julius ceſar imperiũ iuaſerat talis dignitas ad imperatorẽ traſferebat: ⁊ diminuebat eius poteſtas:ita ꝙ nomẽ illi⁹ dignitatis mãſit ſine re. Itẽ ſenatoria dignitas magna fuit apud romanos:qr officium ſenatoꝝ prius fuit honeſtũ ſcilicet vtiliter cõſulere reipublice ſed poſtea compuluȝ fuerunt.ſenatores ad ſeruiẽdũ volũtati principis in damnũ reipublice.

Atqui prefectura magna olim poteſtas nũc inane nomen ⁊ ſenatorij cenſus grauis ſarcina. Si quis quondam populi curaſſet annonaȝ magnus habebatur:nunc ea prefectura quid abiectus. Ut eum pauloante diximus quod nihil habet proprij decoris opinione vtentium:nunc ſplendorem accipit nũc amittit. Si igitur reuerendos facere nequeunt dignitates:ſi vltro improborum contagione ſordeſcunt:ſi mutatione temporum ſplendere deſinunt ſi gentium eſtimatione vileſcunt quid eſt quod in ſe expectende pulchritudinis habeant:nedum alijs preſtent.

¶ Aſcenſius.

Nota

Sed dignitates ⁊c. In hac parte oſtẽdit magiſtratuȝ honores nõ cõferre verã felicitatẽ nec honorẽ propriũ eſſe dignitatibus. Text⁹ eſt clarus. Primũ obijcit ſibi pbia. deinde rñdet ac ſi dicat. Sȝ diceres forte ꝙ dignitates ⁊c. Num eſt ea vis magiſtratibus.i.nunqd magiſtratib⁹ habent eã vim.q.d.nõ. Nã hec particula num negatiuã reſpõſionem petit. Illuſtrare nequitiã ſolẽt.vñ. Juuen. Omne animi vitiũ tanto cõſpectius in ſe crimen habet quãto qui peccat maior habet. Eandẽ rem horatius ꝓſequitur.lib.i.ſermonũ.ſermone.vi.vbi oſtendã magnã inuidiã incurrere q infimo loco nati ad magnos deueniũt honores ſollicitareqȝ omniũ animos ad inquirendũ qui ſine ⁊ a quo patre nati.

Illuſtro
Illuſtris.
Nobilis
Inſignis
Struma

Illuſtro eſt illuſtrẽ facio eſt autẽ homo illuſtris cui vita aut vehemẽter mala aut egregie bona luſtrũ ⁊ claritatẽ facit: ſicut nobilis a multis notus ⁊ quem facile eſt noſcere tã propter vitia q̃ propter virtutẽ.vt nobilis meretrix nobilis miles. Similiter inſignis aliquo facto precipuo inſignitus ⁊ quaſi ſignum quo cognoſcatur habens. vt inſignis latro. Inſignis orator. Strumam per emphaſim dicit. Non enim ſatis fuit appellaſſe ſtrumoſum: ſed vocauit ſtrumam ſicut ſenium pro ſene ſcelus pro ſceleſto:ſapientiam pro ſapiente Terentius ponit. Eſt autẽ ſtruma:vt ſcribit celſus lib.v.tumor in quo ſubter concreta quedam ex pure ⁊ ſanguine quaſi glãdule oriuntur que vel precipue fatigare medicos ſolent:quoniã ⁊ febres mouent nec vnq̃ facile matureſcunt ⁊ ſine ferro ſiue medicamentis curantur plerũqȝ iterum iuxta cicatrices ipſas reſurgunt multoqȝ poſt medicamẽto eſt opus qbus id quoqȝ accidit.lõgo ſpacio detinent. Naſcuntur maxime in ceruice.ſed etiã in alis ⁊ inguinibus.⁊ in lateribus. In mãmis quoqȝ feminarũ ⁊c. Eſt ergo ſtruma apoſtema quod eſt pituita in collo preſertim erũpit.vnde etiã nomen accipit. Nam ruma eſt pars gutturis. ſcrophulã vulgo appellant. Januenſis vult in pectore eſſe ſtrumã. vbi aliquando eſt ſed minus iuxta interpretationẽ iam dictã. Adducit autẽ authoritatẽ. Juuenalis ſatyre.x.dicẽtis. Nec pretextatũ rapuit Nero loripedẽ vel ſtrumoſum atqȝ vtero pariter gibboqȝ tumentẽ. Sed eo nõ cõuincit. Nam non eſt ordo ſtrumoſum vtero:ſed ſtrumoſum atqȝ tumentem pariter vtero atqȝ gibbo:vt ſis ſtrumoſus in collo tumens in vtero ⁊ dorſo. Uerum parui facit ad inſtitutum noſtrum cuȝ author noſter hic per metaphoram vult catullum vocaſſe nonium:vel vt quidam legunt nonium ſtrumã.i.vas plenum putredinis q̃uis in ſella curuli ſederet. Dico vel noniũ:qr ſunt q velint Boe.reſpexiſſe ad illud horatij ſatyra ſexta iam allegata. At nouius collega gradu poſt me ſedet vno:vbi ſm quoſdã nonius dictus eſt qua ſi nou⁹ homo qui iam primum ⁊ primus in familia ſua magiſtratum adijt vt ſimiliter catullus pro quocunqȝ ſeuero hic capiatur:⁊ nonius pro indigno nouum magiſtrum ineunte.

Decoratus.

Similiter quidem decoratũ appellatiuũ putant vt ſit quidã decoratus fauore regio magiſtratu conſulari cuius collegiũ Boe.refugit. Dicũtqȝ ꝓpter legẽ de famoſis libellis latam:⁊ ne quis ſub proprij noĩs expreſſiõe queq̃ viuentiũ etiã in ſatyra reprehendat.hic nõ decuiſſet propriũ nomẽ viuentis poſitũ fuiſſe. Adduci autem nõ recte exponitur.i.affligi:ſed ad pericula duci:⁊ ad conſenſum duci:vt cum decorato gereres magiſtratum vel cuȝ illo viro ſic appellato vel cũ quouis quẽ nominare non vult ornato in exterioribus:ſed intus turpi: vel ornato.i.candidato:vt in comitijs ſolebant.

Scurra
Delator

Scurra eſt qui non habitat ratione ſue dignitatis iocularia ⁊ obſcena tam in ſe q̃ in alios dicta iacit. Delator autẽ qui occulta crimina ⁊ ſepe fictitia ad principem clam defert. Per hoc ergo ꝙ ſcurra erat:aditum ad regem inuenit vt poſtea delator fieret ⁊ ſepe inuenit vt idem ſcurra ſeu potius adulator ⁊ delator fit.

Preditus.

Preditus ta.tum.eſt pre alijs ideſt ſupra alios datus.i.a deo vel natura dotatus vel ornatus aliqua re que ſolet addi in ablatiuo:vt preditus honoribus virtute ſapientia ⁊c.ineſt enim dignitas propria virtuti. vnde Ualerius maximus. Magna vbiqȝ precio virtus eſtimatur. ¶ Quoquo gentium:vel ſublatum eſt verbuȝ vitio ſcriptoris:vel ſubaudiendũ felictum. Plenum enim eſſet quocunqȝ gentiũ transferantur. Nec placet vt ſi quoquo.i.quocũqȝ loco

potius enim dixit vbicūqȝ. Similiter nec illud. Sicut ignis vbicūqȝ terrarū nunq̄ tamen calere deſiſtit plenū eſt: ſed perficitur ſic. Sicut ignis vbicūqȝ terraruȝ fuerit, tamē nunq̄ deſinit calere. i. calidus eſſe, vbi negligēter expoſitū. i. cremare. Ignis enim ſemper ex natura calet. i. calidus eſt ſed non ſemper nec vbiqȝ cremat quia non vbiqȝ habet cremabile ſeu cōbuſtibile. Nec vnq̄ ſanctus Thomas ita expoſuit cuiuſcunqȝ ſit cōmentarij qui ipſi aſcribuntur. Legitur etiā vbiqȝ terrarum vt ſit ignis eſt ſup. vbiqȝ terrarum ꝛc. Cōtagio contagionis eſt macula ꝛ infectio que ex cōtactu naſcit᷑. dicitur etiā contagiū ſed plerūq̄ in plurali hec contagia: vt in Buco. Nec mala vicini pecoris cōtagia ledent. Nedū alij preſtent. Nedum duobus modis ponitur affirmatiue ꝛ negatiue. affirmatiue autē ei quod minoris ponderis eſt adheret: vt ego pro te ſanguinem nedum pecuniā expenderē. Negatiue aūt ecōtrario: vt nollē pro te pecuniā expendere nedū ſanguinē. Quoniā autē in eiuſmodi interrogatiōe figurata tacite includit᷑ negatio: ſenſus eīn eſt: nihil eſt expetēde pulchritudinis qđ in ſe habeant: ideo maius ſubdit dicens. Nedū alijs preſtāt. Quia plus eſt alijs preſtare pulchritudinē q̄ in ſe habere cū nemo preſtet. qđ nō hȝ ſaltē virtualiter: ꝛ multi habeāt qđ nō preſtāt. Eſt aūt nedū quaſi nō ſolū hoc differēs ab alijs trib᷒: nō ſolū nō tm̄ nō modo q̄ ipſa nunq̄ fere ſine hmōi clauſula ſubſequēte ponunt᷑ verūetiā: ſȝ etiā ſed vel ſȝ ꝛ aut ſimili ſemperqȝ preponūt qđ maius eſt, vt docet valla. Nedū autē ſine illis ponitur.

Contagio
Contagia.
Nedum
Nedum
Non ſolum
Non tantuȝ
Non modo.

Metrum quartū tertij libri.

Quāuis ſe tyrio ſuperbus oſtro,
Comeret ꝛ niueis lapillis
Inuiſus tamen oībus vigebat
Luxurie nero ſeruientis
Sed quondam dabat improbus verendis.
Patribus indecores curules.
Quis illos igitur putet beatos
Quos miſeri tribuunt honores.

Quamuis ſe tyrio ſuperb᷒ oſtro. Hic incipit quartū metrū huius tertij qđ dr̄ metrū valenticū ab inuentores dactilicū a pede predominānte tetrametrū a numero pedū. In quo metro phia cōfirmat p exēplū φ dignitates nō faciūt vere reuerendū ꝛ per cōſequēs nō eſt beatitudo querēda in eis qꝛ dignitates adueniebant neroni qui peſſim᷒ erat ꝛ ab eo alijs cōferebant᷑. Unde dicit in lra q̄uis ſupbus nero ſeuiētis luxurie comeret. i. ornaret ſe oſtro tyrio. i. purpura tincta in ſanguine tyri ꝛ q̄uis comeret ſe niueis lapillis. i. albis margaritis tū ipſe viuebat oībus inuiſus. i. odioſus. Nam improbus Nero dabat verendis patribus. i. reuerendis ſenatoribus curules. i. tales dignitates propter quas ſedebant in curulibus indecores: qꝛ ab indigno dabant᷑. Quis igitur putet. i. reputet illos honores btōs quos miſeri. i. iprobi ꝛ vitioſi tribūt. q. d. nullus. ¶ No. dicit neronē ſeuientis luxurie: qꝛ epiſcopus lincoñ. noīe Preculſus narrat φ nero oīa theatra ytalie ꝛ grecie perluſtrās aſſumpto vario decore veſtitus: cytbariſtas: tragedos: ꝛ aurigas ſepe ſuperaſſe viſus eſt tante libidinis exagitatus vt nec a matre: nec a ſorore abſtinuiſſe videbat᷑ reuerētia cōſanguinitatis virū in vxorē duxerat ꝛ ipſe a viro in vxorē redactus eſt: ꝛ fuit luxurie tā ineffrenate: vt rhetibus aureis piſcaret᷑ que purpureis funib᷒ extrahebant᷑ ꝛ lauabat ea frigidis ꝛ calidis vnguētis que nūq̄ minis q̄ mille talētis cōfecit ꝛ nihilomin᷒ ipſe nero tā vitioſus dignitatē impialē adept᷒ eſt: imo ēt alijs dignitates largitus ē.

Sanctus Thomas.
Nero

¶ Aſcenſius.

Quamuis ſe tyrio ſuperbus oſtro. Cantus eſt dicolos diſtrophos. prior verſus eſt phalētius pentameter endecaſſyllabus trochaicus. Phalētius a phaleſco inuentore: pentameter a numero pedum. Sunt enim quinq̄. ſ. ſpondeus dactilus ꝛ tres trochei: ſed vltimus poteſt eſſe ſpondeus endecaſſyllabus: qꝛ. xi. ſyllabis conſtat ꝛ trochaicus a trocheo pede predominante. Secundus verſus eſt archilochius ex duobus dactilis ꝛ totidem trocheis. Non auſcultabis ergo ſuperioribus commentarijs. Tyrio oſtro. Laus a patria. Nam in tyro fiebat purpura dibapha. i. bis tincta in marino precio habita. Solent autem oſtrum mures ꝛ purpura pro eodem accipi. Lapillis niueis. i. vnionibus. De luxuria neronis Suetoni᷒ alijq̄ ſatis dicunt cum ſit ſcitu indigna.

Nota
Oſtro

Proſa quinta tertij libri.

An vero regna regumqȝ familiaritas efficere potenteȝ valent. Quid ni quando eoruȝ felicias perpetuo pdurat. Atqui plena eſt exēplorȝ vetuſtas plena etiā pſens etas q reges felicitateȝ calamitate mutauerint. O pclara potētia

¶ Proſa quinta tertij libri.

An vero regna. Hec eſt quinta pſa huius tertij in qua oſtēdit phia φ regnū ꝛ regni familiares nō ꝯferāt verā potētiā quā pmittunt ꝛ pter quā appetuntur. Et primo oſtēdit verā potentiā nō eſſe in regnātibus. Secūdo φ nō in regū familiaribus ibi. nā qđ ego qđ autē i regnātibus nō ſit vera potentia ꝛ per ꝯñs nec beatitudo pbat quattuor vijs. Prima ſumit᷑ ex paruitate durationis regnantiū. Secunda ſumit᷑ ex paruit

Sanctus Thomas.

tate extēſionis. Tertia ex annexione timoris. Quarta ex defectu ſecuritatis. ſcđa ibi. Quod ſi hec. tertia
ibi. Expert⁹ ſortis quarta ibi. At q vellē. Primo ꝓponit intentū per modū queſtionis dicens. An regna
⁊ regū familiaritas valēt efficere potentē. ⁊ rn̄det yronice. quid ni. i. quare nō efficerent potentē qn̄ coꝝ
felicitas. i. ptās ꝑpetuo ꝑdurat qđ ſup. nūꝗ̄ cōtingit. vnde ſubdit. Atq ꝓ certe vetuſtas plena eſt exem-
ploꝝ ⁊ etiā pn̄s etas q regē mutauerint ſuā felicitatē calamitate. ⁊ ſubdit. O preclara eſt potētia loquē
do yronice que nec inuenit̃ ſatis effi
cax ad conſeruationē ſui. ¶ Not. ꝙ
nulla felicitas ꝑpetuo perdurat ſal-
tē tēporalis: hoc patuit prius exēplo
vetuſtatis poſito de creſo rege lydo
rū hoc etiā patet exēplis coꝝ q erāt
tpe Boe. ſicut de imperatoribus ro-
manis q crebro circa tēpora ſua mu
tabant̃ nūc bellis: nūc inſidijs oppreſ
ſi vel alio modo obiecti ⁊ idēʒ teſtat̃.
Gaufredus in poetria di. Hoc vnū
preſcire potes ꝙ nulla ptās. eſſe mo-
roſa pōt: ſi vis exēpla priores. ¶ Re
ſpice fortunas emercuit illa priorū.
Floridas poſteritas minos ſubuer-
tit athenas ⁊c. ¶ Quod ſi hec regnoꝝ
poteſtas. Hic oſtēdit ꝙ poteſtas re-
gia nō eſt vera ptās nec beatifica ꝓ-
pter paruitatē extēſionis eius di. ꝙ
ſi hec ptās regnoruʒ eſt author. i. cā
beatitudinis nōne ſi qua parte deſue
rit regia poteſtas ipſa minuat felici-
tatē iportet. i. indicat miſeriā. q. d. ſic
ſed ꝗuis humana imperia late ten-
dantur tñ neceſſe eſt plures gētes re
linqui quibus quiſqʒ regū nō impe-
ret nō enim pōt eſſe ꝙ vn⁹ oībus im
peret. Qua vero parte beatos faciēs
deſinit poteſtas hac parte ac ſubin-
trat impotentia faciēs miſeros hoc
ergo modo neceſſe eſt in regibus eſſe
maiorē portionē miſerie ꝗ̄ felicita-
tis: cum in maiori parte ſint impotē
tes. ¶ No. ꝙ ſi poteſtas regia efficit

que nec ad cōſeruationē quidē ſui ſatis effi-
cax inuenitur. ¶ Quod ſi hec regnoꝝ ptās bea
titudinis author eſt: nōne ſi qua pte defuerit
felicitatē minuat miſeriā īportet. Sʒ ꝗuis la
te hūana tēdātur impia plures neceſſe eſt gē
tes relinq̄ qbus regū qſqʒ nō īperet. Qua ve
ro parte beatos faciēs deſinit ptās hac impo
tētia ſubintrat que miſeros facit. hoc igitur
mō maiorē regibus ineſſe neceſſe eſt miſerie
portionē. ¶ Exptus ſortis periculoꝝ tyrān⁹
regni metus pēdētis ſupra verticē gladij ter
rori ſimilauit. Que eſt igitur hec ptās q̄ ſolli
citudinū morſus expellēt: q̄ formidinuʒ acu-
leos vitare neq̄t. Atq vellent ipſi vixiſſe ſecu
ri ſʒ nequeūt. De hic de ptāte gloriātur an tu
potentē cenſes quem videas velle quod nō
poſſit efficere. Potentē cenſes q ſatellite la
tus ambit. Qui quos terret: ipſe plus me-
tuit. Qui vt potens eſſe videatur īſeruiētiuʒ
manu ſitus eſt. ¶ Nam qd ego de regū fami
liarib⁹ diſſeraʒ: cū regna iſta tante imbecilli-

beatū ergo vbi eſt defectus poteſtatis regie ibi erit defectus beatitudinis. Cū igitur plures ſint gentes
ſuper quas nō eſt ptās vnius regis ꝗ̄ qui ſubiaceat ſue ptāti ſequitur ꝙ rex in maiori parte erit miſer ⁊
non btūs igitur in ptāte regia nō conſiſtit vera beatitudo: Expertus ſortis ſue piculorū. Hic oñdit ꝙ
in regnātibus nō ſit vera ptās propter annexionē timoris p exemplū dicens Quidā tyrānus. ſ. dyoni-
ſius exptus ſue ſortis. i. fortune quantū eſſet anxia periculorū metus. i. timoris ſui: ipſe ſimilauit. i. ſimili
tudine demoſtrauit terrore gladij ſupra verticē pendētis. Que eſt igit̃ hec poteſtas qui nequit expellere
morſus. i. corroſiones ſollicitudinū: nec pōt vitare aculeos. i. ſtimulos formidinū. i. timoruʒ. q. d. exilis
⁊ parua eſt talis ptās. ¶ No. ꝙ Dyoniſius fuit quidā rex qui cūʒ requireretur ad quodā ſuo familiari
qūare ſemp triſtaretur cum tñ ſemper haberet vitā beatā. Iſte dyoniſius volēs ſibi deſignare cām ſue
triſtitie iuſſit eū poni inter epulas lautas ⁊ ſibi ſupra verticē iuſſit ſuſpēdi gladiū acutū tenui filio. Iſte
viſo gladio pterritus epulari neqʒ letari potuit. Cui dixit dyoniſius. Talis enīʒ eſt vita mea quā tu bea
tā putabas ſemp enī mortē mihi iminentē preuideo. Cōſidera ergo quō felix eſſe poterit qui timere nō
deſinit. Atqui vellēt ipſi. Hic pħia oñdit idē quarta rōne q̄ ſumit̃ ex defectu ſecuritatis dicens. Atqui
pro certe ipſi reges vellēt vixiſſe ſecuri: ſed nequeūt. i. nō pn̄t de hinc. i. ex quo ſeqtur ꝙ ſecuri eſſe nō poſ
ſunt quō gloriantur de ſua ptāte qđ non eſt faciendū. qđ probat di. An. i. nunqd tu potentē cēſes. i. indi
cas illū quē videas efficere. i. pficere velle qđ nō pōt. q. d. nō eſt potēs. An. i. nunquid illū cēſes potentē:
qꝛ ambit. i. circūdat latus ſuū ſatellite. i. multitudine q plus metuit illos quos ipſe terret q vt videat̃ po
tens ſitus. i. locatus eſt in manu ſeruientiū. q. d. nō eſt potēs. ¶ No. ex iſta pōt formari talis ratio. illud
qđ non facit hoīem ſecurū hoc nō facit vere btm̄: ſed potētia tpalis eſt hmōi igit̃ ⁊c. cōſequētia eſt no-
ta qꝛ quāto maior potentia: tanto minor ſecuritas. ¶ Nota reges ſecuri eſſe non pn̄t: qꝛ incōmoditates
imminentes non poſſunt non formidare. Narrat enim Vale. de dyoniſio ſupradicto ꝙ intantū timuit
tonſores barbarum ꝙ filias ſuas docuit tondere barbas: ipſis aūt feneſcentibus precipit vt barbam
⁊ capillos ſibi adurerent: ⁊ lectum cubicularem in lata foſſa fecit in quem ſe ligneo ponte recipit. qꝛ ſa-
tellites ⁊ barbaros timuit. ¶ Nam quid ego de regū. Hic pħia oſtendit ꝙ in familiaribus non cōſiſtit
vera potentia. Secundo excludit quandam obiectionē ibi. An preſidio. Probat enim ꝙ familiaritas

Dyoniſius.

regū non facit vere eſſe potentē:cū hmōi familiaritas nō poſſit retineri ad nutū: ⁊ ipſa recēta frequēter vergit.in nocumentū. Dicit ergo. Nā quid ego differā.i.dicam de familiaribus regū:cū ipſa regna demonſtrē eſſe tante imbecillitatis quos ſcʒ familiares regū:regia poteſtas incolumis idest ſana ſepe proſternit:⁊ ipſa regia poteſtas lapſa etiā ꝓſternit ipſos. Quomō autē regia poteſtas incolumis deſtruat ſuos familiares docet ꝑ exēpla dicēs. Nero coegit Senecā familiarē ſuū preceptorē.i. magiſtrū ad arbitriū eligēde mortis

tatis plena demōſtrē. Quos qdē regia poteſtas ſepe icolumis. ſepe aūt elapſa ꝓſternit. Nero Senecaʒ familiarē ꝑceptorēqʒ ſuū ad eligēde mortis coegit arbitriū Papinianuʒ diu īter aulicos potētē militū gladijs Anthonius obiecit. atqui vterqʒ potētie ſue renunciare voluerūt. quorū Sene. opes etiaʒ ſuas tradere Neroni. ſeqʒ in ocium cōferre conatus eſt. Sed duʒ ruituros moles ipſa trahit: neuter quod voluit effecit. Que ē igitur iſta potentia quam pertimeſcūt habentes: quaʒ nec cum habere velis tutus ſis:⁊ cum deponere cupias vitare nō poſſis. ¶ An preſidio ſunt amici quos non virtus: ſed fortuna conciliat. Sed quem felicitas amicum fecit: infortunium faciet inimicum. Que vero peſtis efficatior ad nocēduʒ ꝙ̄ familiaris inimicus

Anthonius imperator obiecit gladijs militū Papi. ſuū familiarem diu potētem inter aulicos. Atqui pro certe vterqʒ Sene. ⁊ Papini. voluerūt renūciare ſue potentie propter crudelitatē principuʒ ⁊ voluerūt ſe ſubſtrahere ab eis quorū duorū Seneca conatus eſt opes ſuas tradere neroni vt ipſum placaret ⁊ voluit ſe cōferre in ociū.i.in vitam ſolitariā: ſed dum ipſa moles.i. magnitudo potētie trahit ipſos ruituros.i.caſuros neuter effecit quod voluit:que eſt ergo illa potentia quā habētes pertimeſcūt: quā cum habere velis nō ſis tutus ⁊ cuʒ deponerē cupias vitare nō poſſis vt patuit de Sene. ⁊ Papiniano. ¶ Nota Nero fingebat ſe magiſtrū ſuū Senecam timere poſt ꝙ̄ imperator factus eſt ſicut in puericia. Unde mandauit ſibi vt genus mortis eligeret: q̄ viuere nō poſſet Seneca cibo ⁊ potu ſatiatus aperire fecit venam:⁊ bibens de anulo venenoſo interijt. Antiqui enim potētes ⁊ nobiles ſub gemma anuli venenum portabant: vt ſiquid aduerſi eis cōtigiſſet ad mortē cōſumerēt. Itē Anthonius eriſtēs imperator in ſuos tyrāniſauit:qui Papinianū familiarē ſuū diu inter aulicos potentē gladijs militū occidi fecit:ex quibus patet quomodo regia poteſtas incolumis ſepe ſuos familiares proſternit. Quomodo regia poteſtas lapſa proſternat ſuos familiares ex hoc patet. Cū enī familiares imitentur regiā poteſtatē neceſſe eſt vt ipſa deficiente etiam ipſi familiares deficiant. ¶ An preſidio ſunt. Hic pħia excludit obiectionē. Poſſet enim aliquis dicere ꝙ homo poteſt cōſeruari in ſua potentia ꝑ amicos. vnde ꝙ aliqui perdūt poteſtatē eſt ꝓpter defectū amicorū. hoc excludit pħia dicens ꝙ hoc poteſt eſſe verū de amicis qui fortuna cōciliātur. De amicis aūt qui virtute conciliantur nō eſt hic loquendū:cū non computentur inter bona fortune de quibus hic loquitur. vnde dicit in littera. An preſidio.i. auxilio ſunt amici quos non virtus ſed fortuna conciliat. q.d. nō. hoc probat per locū ab oppoſitis ſic. Quē felicitas.i. fortuna facit amicū illum infortuniū faciet amicū. que vero peſtis efficatior eſt ad nocendum ꝙ̄ familiaris inimicus. q.d. nulla:q̄ inimicitiam illius cauere non poſſumus:cum ei conſtent ſecreta noſtra propter familiaritatem. ¶ Nota de amicis ſophiſticis loquitur Sene. in epl'a. Qui vtilitatis cauſa aſſumptus fuerit tandiu placebit ꝙ̄ diu vtilis fuerit: amicorū turba florentes circunſedit:ſed circa euerſos ſolitudo eſt. Unde poeta. Nam precio queſitus amor cum munere ſedit Inquātum durat largitio durat amicus. Alter poeta. Dum fortuna tonat fugientes terret amicos. Nam quis amet quis nō vera procella docet. Et alter poeta. Dum zephirus flabat multis comitabar amicis. Aſt oēs aquilo turbine flante fugat. Et alter. Horrea formice nunꝙ̄ ſub inania tendūt. Nullus ad amiſſas ibit amicus opes. Quod aūt familiaris inimicus multum noceat. dicit poeta. Plus nocet vt noſtris ad cuncta domeſticus hoſtis. Et res ipſa docet qualiter ipſe nocet.

Senece mors.

Amici ſophiſtici.

¶ Aſcenſius.

At vero regna ⁊c. Hic regna nihil vere beatitudinis afferre oñdit. Nihil aūt apprime dubium occurit. illic autem Que reges felicitatē ⁊c. Scies qui reges elegantius dictum pro eo qđ eſt regum qui:vt fit. Preſens etas eſt plena exemplorum regum qui mutauerunt ⁊c. Calamitas ſm Donatū a calamis.i. culmis ſegetum deducitur: ⁊ eſt cum ſegetes in agro grandine proſternūtur, vnde agricolis magna iactura fit:⁊ idcirco pro paupertie aut miſeria vite accipi ſolet. Poteſtas author. Bene dicit. Nā author ab authoritate cōis eſt generis. Non enī dicit ſic auctrix. Uirgiliana enīʒ Iuno de ſe dicit. Author ego audiēdi. Et ouidiana ſapho niſi legiſſes authoris nomina ſapbus ⁊c. Et licʒ multi velint ſine c ⁊ th ſcribi:peritiores tñ author ſcribi volunt:ſicut illud verbale ab augeo deductū author quod maſculinū eſt:q̄ eius femininū eſt auctrix Eſt autem in hac parte author:qui authoritatē dat ⁊ ratihabitionē. Nam ſolet interdū author dici factor alicuius operis:vt actores ſcientiarū aliqñ is qui rei facte authoritatem.i. ratificationem ⁊ appro

Nota

Author.

bationem dat. vt pote qui fretus dignitate ⁊ poteſtate magna poteſt factum alterius approbare ⁊ ratū habere aut improbare ⁊ pro infecto habere. vnde apud Liuium ſic ſepe accipitur. Ut cū dicit. Decreuerunt enim vt cum populus regem iuſſiſſent id ſic ratum eſſet ſi patres auctores fierent. i. auctoritate ſua comprobarent. Et alibi. Maiores noſtri nullam ne rem priuatam quidem agere feminas ſine auctore voluerunt. Apud iuriſconſultos auctores pupillorum ſunt hij ſine quorum auctoritate ⁊ approbatione pupillorum actiones ⁊ facta irrita habentur: ſed finem facio. O preclara potentia. O tribus caſibus iungitur vocatiuo dum vocamus aut inuocamus: vt o regina nouam cui condere iupiter vrbem. Iuſtitiaq; dedit gentes frenare ſuperbas. Cum accuſatiuo quotiens eſt vehemens indignatio: vt o impudentem hominem. O ſceleſtum parmenonem. Si vero taceatur ⁊ ponatur accuſatiuus minor intelligitur excandeſcentia: vt o hominē impium qui libros tuos occulis. Citra indignatione etiam: ſed cū admiratione quadam ⁊ exclamatione ponitur vt o fortunatos nimium bona ſi ſua norint agricolas. Cū nominatiuo: vt o fortunati quorum iam menia ſurgunt. O patria o diuum domus ilion. Et hic per ironiam. o preclara potentia. Sed quātuis late. expone quātuis. i. quātumuis: vel quātumlibet late ſicut ſepe alibi: ⁊ erit apertior conſtructio. Maiorem portionem comparatiuū poſuit pro abſoluto ſeu poſitiuo: vt ſit maiorem. i. maiuſculam non ſane magnam vel aliquantū magnam. Expertus ſortis ſue periculoꝝ tyrā-

Tyrannus. nus. Tyrānus olim quilibet rex dicebatur etiam bonus: vt apud Uirg. lib. vij. de enea pio dicitur pars mihi pacis erit dextram tetigiſſe tyrāni. Sed nunc fere accipitur pro occupatore ⁊ incubatore iniuſto regni. Loquitur autem hic vt ſatis viſum eſt de dionyſio tyranno ſicilie quam rem: q; graphice recitat Macrobius ſuper Ciceronem de ſomnio Scipionis repetendam duci. dicit itaq; ſic. Atram illicem lapſuram ſemper a cadenti ſimilem illorum capitibus imminere dicunt que arduas poteſtates ⁊ infauſtam ambiunt tyrannidem: nunq; ſine timore victuri ⁊ cogētes ſubiectum vulgus odiſſe dum metuat: ſemper ſibi videntur exitium quod merentur excipere. Nec fruſtra hoc theologi ſuſpicati ſunt. Nam

Dionyſius Siculus. dionyſius aule ſicule inclementiſſimus incubator familiari quondam ſuo ſolam beatam extimanti vitā tyranni volens q; perpetuo metu miſera: q; impendentium periculorum plena eſſet oſtendere gladium vagina ereptum ⁊ a capulo de filo tenui pendentē: mucrone demiſſo: iuſſit familiaris illius capiti inter epulas eminere. Cūq; ille ſiculas ⁊ tyrannicas copias preſentis mortis periculo aſpernaretur. Talis inquit dionyſius: eſt vita quam beatam putabas: ſic nobis ſemper mortem imminentem videmus. Extiſtima ergo quando felix eſſe poterit qui timere non deſinit. hec Macrobius. Ordo autē eſt. Tyrannus ſcilicet dionyſius ſiculus expertus periculorū ſue ſortis ſimulauit. i. equiparauit ⁊ ſimiles fecit metus regni ſui. terrori gladij pendentis ſupra verticem. i. ſummitatem capitis cuiuſdā familiaris ſui. Et ita legendum eſſet terrori non terrore. Si quis autem terrore velit legere: ſit terrore. i. per terrorem: ſed nō recte accipiunt qui ſic interpretantur: nec motus eſt genitiui caſus. ſed accuſatiui pluralis. Nec expo-

Satellites nes qui ſatellite latus ambit. i. multitudine. Satelles enim eſt miniſter aſtans domino ſuo qui etiam apparitor: quia cito apparet ⁊ preſto eſt: dici poteſt.

Q Ui ſe volet eſſe potentem. Hic incipit metrum quin-

Sanctus Thomas. tum huius tertij quod dicitur paramanticū ab inuentore anapeſticum a pede predominante. cathalecticum: q; vna ſyllaba deficit ad metri perfectionem. In quo metro philoſophia oſtendit quomodo vera potentia ſit acquirenda dicens q; vera potentia cōſiſtit in reprimendo vicioſos motus vel concupiſcētias inordinatas: quia ſine hoc nullus eſt vere potens quātumcunq; dominetur. Dicit ergo. Ille qui volet eſſe potentem domet animos feroces. i. crudeles: q; crudelitate homo aſſimilatur feris: nec ſummittat colla victa libidine. i. concupiſcentia fedis habenis. i. vicioſis motib⁹ licet enim tellus indica. i. terra indie tremiſcat tua iura lōge. i. licet poteſtas tua extendat ſe ad indiam: ⁊ licet tibi ſeruiat vltima thyle que eſt inſula vltra britāniam vbi ſol facit ſolſticium eſtiuum ⁊ vltra non progreditur: tamen non poſſe pellere atras curas. i. obſcuras ſollicitudines ⁊ fugare miſeras querelas prouenientes ex aduerſitate fortune nulla eſt potentia. ¶ Nota q; vere po-

Potens. tens eſt qui ſenſualitatem ſubijcit rationi. vnde Sene. Si vis tibi omnia ſubijcere ſubijce te rōni. Multos enim rexeris ſi ratio te rexerit. ⁊ Ariſt. iij. Ethicoꝝ. dicit Quemadmodū puerū oportet viuere ſcḋm precepta pedagogi: ita oportet cōcupiſcibile cōſonare rationis. Item Seneca magnum imperium regit qui ſibi ipſi dominatur. Fortior eſt qui cupiditatē vincit q; qui hoſtem ſubijcit. Eſt enim difficillimū vincere ſeipſum. ⁊ ſalomon. Fortior eſt expugnator animi expugnatore vrbium.

Aſcenſius.

¶ Metrum quintum tertij libri.

Q Ui ſe volet eſſe potentem.
Animos domet ille feroces
Nec vita libidine colla
Fedis ſummitat habenis
Etenim licet indica longe
Tellus tua iura tremiſcat
Et ſeruiet vltima thyle.
Tamen atras pellere curas
Miſeraſq; fugare querelas
Non poſſe potentia non eſt.

Qui ſe volet eſſe potentem. Verſus eſt monocolos conſtans tribus anapeſtis ⁊ ſyllaba: abundante: qui ſi addatur ſyllaba fieret tetrameter. Eſt ergo cathalecticus in ſyllaba deficiens. In omni autē anapeſtico ſolet primus pedes interdū poni ſpondeus ſicut ⁊ in primo horū. Interdum etiam in ſecundo loco ſpondeum inuenies. Nihil ambiguitatis habet verborū ſeries. Tractus eſt ille verſus. Et ſeruiat vltima thyle ab illo virgiliano primo georgicorum. Tibi ſeruiat vltima thyle. De cuius vltime dictionis orthographia nonnulla controuerſia inter grāmaticos eſt. Nam tortelius qui vult deductum eſſe a tilothen. i. longe vult vt ſcribatur tile mutando grecum ita. in i noſtrum neſtor vult ſcribi thyle quod mutando inquit y grecum in u quidam proferunt thule. Mancinellus conſtanter docet legendum eſſe thule ad illud Iuuenalis ſatyra. xiiij. de conducendo loquitur. Iam rhetore thule verba eius ſunt. Apud ſtrabonē dionyſium atq; euſtachium qui grece diligentiſſime orbis ſitum ſcripſerunt thoyle. i. thule legitur: ponunt enim greci oy vbi nos u inſula in vltima ſeptentrionis parte Thule inch per th. ⁊ u ſequente. Strabo autem ſic ait. De thule item obſcura eſt hyſtoria propter eius in vltima loca remotionem. hanc ſiquidem ad ſeptētrionem expoſitā locant. Solinus quoq; de britannia loquens ait Multe etiam alie ſunt circū britanniā inſule e quibus thule vltima. Ultra thulē accepimus pigrum eſſe ⁊ concretū mare hec illi. Addit Solinus ꝙ in ea eſtiuo ſolſtitio ſole de cancri ſidere faciente tranſitum nox pene nulla eſt brumali ſolſtitio dies a deo conductus vt ortus coniunctus ſit ⁊ occaſus. Suidas vero. Thulis inquit rex egypti ad occeanum vſq; ac ex eis inſulis vnū thulem nominauit ⁊c. verior eſt ergo prolatio thule ⁊ vulgari vicinorum populorū magis conformis. Nec minor eſt deceptatio de re ꝙ̃ de ipſo nomine: ſed prolixiores ſumus ꝙ̃ inſtituimus. Addam hoc atras curas dici malas ⁊ nociuas. Nam nigra mala vocamus: ⁊ alba bona. Unde Hora. li. i. ſermonum. Hic niger eſt hunc tu romani caueto. Niger. i. malus. vnde thraces dies in quibus mala patiebantur nigro lapillo notabant: ⁊ in quibus bona obtinebant albo vt notum eſt.

Thyle.
Thule.
Album ⁊ nigrum.

❡ Proſa ſexta libri tertij.

Gloria vero ꝙ̃ fallax ſepe ꝙ̃ turpis ē. Unde nō iniuria tragic⁹ exclamat. O gloria gloria milibus mortaliū nihil aliud facta: niſi aurium inflatio magna. Plures enim magnum ſepe nomen falſis vulgi opinionibus abſtulerunt quo quid turpius excogitari poteſt. Nam qui falſo predicantur ſuis ipſi neceſſe eſt laudibus erubeſcant. ❡ Que ſi etiam meritis conqueſite ſint: quid tamen ſapientis

❡ Proſa ſexta tertij libri.

Sanctus Thomas.

Gloria vero ꝙ̃ fallax. Iſta eſt ſexta ꝓſa huius tertij in qua phia oſtēdit qḋ gloria mundana non ſpectat ad verā beatitudinē: nec facit vere beatum. Et primo oſtendit hoc de gloria proprie virtutis. Secūdo de gloria q̄ ꝓuenit ex nobilitate ſanguinis ibi. Iā vero. Primo oſtēdit intentū de gloria que ꝓuenit ex laude falſe virtutis. Secūdo de illa gloria que ex veris meritis ꝓcedit ibi. Que ſi etiā. Primū oſtēdit tali ratione. Illud qḋ eſt fallax nō ſpectat ad beatitudinē nec facit beatū: ſed gloria falſe acquiſita eſt fallax. igit ⁊c. vnde dicit in lra. Gloria vero ꝙ̃ fallax eſt et ꝙ̃ turpis ſup. ſatis patet. Quod autē ſit fallax probat authoritate cuiuſdā poete q tragedias compoſuit dicēs. ❡ Unde quidā tragicus exclamat ⁊ ponit authoritatē eius in greco que tantū ſonat in latino. O gloria: gloria in milibus mortaliū nihil aliud facta ſup. es ꝙ̃ magna aurium inflatio. Qḋ manifeſtat dicens. Plures etiā magnū nomen. i. gloriā abſtulerunt. i. falſe receperunt falſis opinionibus vulgi. ⁊ oñdit ꝙ hmōi glīa ſit turpis di. Quo. ſ. iam dicto. ſ. hſe gloriā falſis opinionibus quid turpius excogitari poteſt. q. d. nihil. Nam q falſo predicātur. i. laudantur neceſſe eſt vt ipſi erubeſcant ſuis laudibus. ❡ Nota ꝙ ſm Tul. gloria eſt frequens fama cum laude. ex eſt duplex. vana ⁊ vera. Uana gloria eſt que nullo conficiente procedit in eſſe. ❡ Uera eſt que nullo conficiente procedit in eſſe fama autem eſt cognitio alicuius non ſolum in propinquo: ſed etiam in remoto. ❡ Nota ꝙ fama inducit falſam gloriam: falſa gloria erubeſcentiam. Nam erubeſcentia eſt crimen ingloriationis cauſatum ex aliquo turpi perpetrato. Cum autem aliquis ſe cognoſcat falſe acquiſiſſe gloriam: tunc hoc timet manifeſtari: ex cuius manifeſtatione incidit in gloriationem ⁊ verecundiam. ❡ Que ſi etiam meritis conqueſite. Hic phia probat ꝙ gloria meritis acquiſita non ſpectat ad beatitudinē intendens talem rationem. Illud non ſpectat ad beatitudinem de quo nulla eſt cura ſapienti: ſed de gloria etiam meritis acquiſita nulla eſt cura ſapienti: ergo ⁊c. Maior eſt nota. nam ſapiens maxime curat beatitudinem: cum ſit maxime felix. x. Ethicorū. Minorē ponit in littera dicēs. Que ſcȝ laudes ſpectātes ad gloriam licet ſint conqueſite meritis. qd tñ abiecerint cōſcientie ſapiētis q bonū ſuū metitur non rumore populari: ſȝ veritate cōſciētie. q. d. nihil. Scdo ꝓbat idē p locū ab oppoſitis dicēs: ꝙ ſi pulchrū eſt ꝓpagaſſe nomē ergo miſerū eſt nomē non propagaſſe ſed cū pro magna pte terrarū neceſſe ſit nomē nō eſſe propagatū neceſſe eſt pro maiori parte miſerū eſſe. Dicit ergo ꝙ ſi hoc pulchrū videt ſcȝ propagaſſe. i. diuulgaſſe nomen. i. gloriā cōſequēs eſt vt iudicet fedum nō extēdiſſe nomē ſed ſicut pauloante diſſerui neceſſe eſt eſſe plures gentes ad quas fama vnius nois nequeat ꝑuenire ſit. i. contingit: vt pro maxia pte

abiecerint cōſciētie: qui bonū ſuū nō populari rumore. ſ; cōſcientie veritate metitur. Qḋ ſi hoc ipſu; ꝓpagaſſe nomē pulchrū videtur. cōſequens eſt vt fedū nō extēdiſſe iudicetur. Sed cū vti pauloante diſſerui plures gentes neceſſe ſit eſſe: ad quas vnius fama hominis nequeat peruenire fit vt quē tu eſtimas glorioſu; eſſe pro maxima parte terrarū videatur inglorius. Inter hec vero popularē gratiam nec cōmemoratione quidē digna; puto que nec iudicio vero ꝓuenit nec vnq̄; firma ꝑdurat. ¶ Iā vero q̄; ſit īane q̄; futile nobilitatis nomē qs nō videat: q̄ ſi ad claritudinē refertur aliena eſt. Videtur nāq; eſſe nobilitas quedam de meritis veniēs laus parētū qḋ ſi claritudinē predicatio facit illi ſint clari neceſſe eſt que predicantur. Quare ſplēdidu; te ſi tuam non habes aliena claritudo non efficit. ¶ Quod ſi qd eſt in nobilitate bonū id eſſe arbitror ſolum vt impoſita nobilibus neceſſitudo videatur ne a maiorū virtute degenerent

terrarū ille videaṫ inglorius quē tu eſtimas glorioſu;. Et q̄ aliqs diceret: ſufficit ad btitudinē ꝙ hō ſit glorioſus in pplo ſuo habēdo fauorē populi. Dicit pħia īter hec bona que ſunt in opatiōe virtuoſa: nō puto gratiā popularē dignā cōmemoratione: q̄ nec iudicio recte rōnis ꝓuenit: nec vnq̄; firma ꝑdurat. ¶ Nota ꝙ ſapienti non eſt cura de gloria q̄ dicit Macro. ſapiens fructum in cōſcientia ponit: multus autem in gloria. ⁊ Sene. Conſcientiā potius q̄; famam attende ſed pleriq; famam: pauci conſcientiā verētur. ¶ Nota ꝙ fama popularis non prouenit ex recto iudicio rationis: plus enim populus ſequitur inclinationem ſenſus q̄; iudiciū rōnis Nec etiā fama eorū perpetuo durat q̄ ſm diuerſas paſſiōes vulgi variatur fama ppli vn̄ vulgares iudicant ſm cōcupiſcentiā nō ſm rei veritatē pro tanto ſimiles ſunt auibus quarū intuitum nox illuminat ⁊ dies cecat ex. iiij. hui' ꝓſa. iiij. ¶ Ia; vero q̄; ſit inane q̄; futile. Hic ꝓbat ꝙ gl'ia proueniens ex nobilitate ſanguinis etia; non ſpectat ad veram btitudinē. Et primo oſtendit vanitate; hmōi gl'ie. Secūdo oñdit quid boni ſit in nobilitate: ibi. Quid ſi quid. Dicit primo Iam vero quis non videat q̄; inane q̄; futile. i. labile ſit nomē nobilitatis q. d. manifeſtum eſt que ſcilicet nobilitatis ſi refertur ad claritudinē. i. ad gloriam aliena eſt ab illis qui ſe nobiles eſſe gloriātur qḋ probat per diffinitionē nobilitatis dicens. Nam; nobilitatis videṫ eſſe quidā laus veniens de meritis parentū. qḋ ſi predicatio. i. laus facit claritudinē neceſſe eſt vt illi ſint clari q̄ ꝑdicanṫ. i. laudantur. hmōi aūt ſunt parentes non tu: quare ſi nō habes tuam claritudine; qui ex laude tua proueniat: aliena claritudo non efficit te ſplendidū. i. glorioſum. ¶ Nota ꝙ nobilitas ſanguinis eſt īane ⁊ futile nomē: q̄ nihil vere nobilitat hominē niſi virt'. vn̄ Ala. in lib. de plāctu nature ⁊ ſciētia dicit. Quid tibi nobilitas: qd clarū nomē auorū. Si ſeruus vitijs fact' es ipſe tuis. Itē nobilis eſt eteni; ſi qs virtute refulget. Degener eſt ſolus cui mala vita placet. Et pauper hēricus. Nō preſigne genus: nō clarū nomē auoꝝ. S; ꝓbitas vera nobilitate viget. ⁊ Sene. nemo eſt melior altero: niſi q rectius īgeniū habet altero ⁊ ad bonas artes aptius. ¶ Qḋ ſi qd eſt in nobilitate bonū. Hic oſtēdit cuiuſmodi bonū ſit in nobilitate dicēs Si qd bonū eſt in nobilitate: illud ſolū eſſe bonū arbitror: vt nobilius videaṫ impoſita neceſſitudo: ne a virtute maioꝝ. i. ꝓgenitorū degenerēt. ſup. p mores vitioſos. Melius eſt enī a patre ignobili deſcēdere ⁊ morigeratū eē: q̄; a nobili ⁊ p vitia degenerare. ¶ No. ꝙ gloriandū nō eſt de nobilitate. q̄ di. Sene. Si pulcher es lauda naturā: ſi nobilis lauda parētes: ſi virtuoſus ⁊ ſapiēs lauda teipm̄: ſi diues lauda fortunā: ſi potēs expecta pauliſper ⁊ nihil eris. ¶ Notandū ſm Tullium. optima hereditas a patribus traditur liberis omni patrimonio preſtātior ſcilicet gloria virtutum: ⁊ decor rerum geſtarum.

Fama popularis.

¶ Aſcenſius.

Gloria vero q̄; fallax ⁊c. Quia tragici illius nomē hic nō poniṫ. Et verba greca nuſq̄; reperire potuim': neq; in ſcriptis: neq; in premiſſis exēplis oportet credam' ea: id ſignificare qḋ latine hic illoꝝ loco poſitū eſt. Eſt aūt tragicus q tragedias ſcribit: tragedus q eas agit. Adde ſi vis illis deſcriptiūculis nobilitatis illud. Iuue. ſatyra. viij. Nobilitas ē ſola atq; vnica virt'. In qua ſatyra tota fere oñdit nihil nobis ꝓdeſſe nobilitatē parētū ſi nos male vixerim'. vn̄ dicit ſtatim in principio. Stēmata qd faciūt quid ꝓdeſt pōtice longo Sanguine cēſeri. ⁊ paulopoſt. Si corā lepidis male viuiṫ effugies quo tot bellatoꝝ. Et iterū incipit ipſorū cōteſtare parentū. Nobilitas ⁊c. Et in eadē Miſerū eſt aliene incūbere fame. Et ad fine;. Malo pater tibi ſit terſites dūmō tu ſis. Eacide ſilis vulcaniaq; arma capeſſas: q̄; te therſite ſimile; ꝓducat achiles. Malo inquit ꝙ tu ſis fili' therſite. i. vt Home. docet hoīs vaniſſimi ⁊ nullius virtutis. ſ; ī ſola detractiōe ob murmuratōe potētis: ⁊ ſis ſilis Eacide. i. achilli q fuit nepos Eaci q̄; ꝙ achilles ꝓducat te ſilem therſite. ¶ Claritudo ⁊ claritas: ſanctitudo ⁊ ſanctitas idē ſunt. Sed neceſſitudo ⁊ neceſſitas hnt diſcrimē ita ꝙ neceſſitudo ē neceſſarioꝝ. i. ꝯſanguineoꝝ neceſſaria cōiūctio, Neceſſitas oīs ei' qḋ

Nobilitas.

Neceſſitudo.

neceſſe eſt: hic ergo neceſſitudo ⁊ neceſſitas confunduntur.

Omne genus hominum. Iſtud eſt metrum ſextum huius tertij quod dicitur alematicum ab inuentore dactilicum a pede predominante. trimetrum a numero pedum: hypercatalecticum: qꝛ vna ſyllaba ſuperabundat. In quo metro philoſophia probat omnes homines eſſe nobiles preter vitioſos dicens. Omne genus hominum in terris cuiuſcunq; conditionis ſit ſurgit ab ortu ſimili: qꝛ ſm animaȝ omnes ſunt ab vno creatore vnus enim eſt pater rerū. i. vnus creator ſup. nobilis qui cūcta miniſtrat ſupple gubernanda. Ille vnus pater dedit phebo radios ſuos dedit lune cornua dedit homines terris. i. habitare in terris. dedit celo ſydera propter ornatum eius. Hic pater clauſit animos membris ſup. corporis animos inq; petitos. i. acceptos celſa ſede. i. in celo. Igit̄ nobile germen. i. nobile principium edit. i. producit cunctos mortales. i. homines. O homines qd. i. ꝓpter quid ſtrepitis. i. cum ſtrepitu iactatis genus veſtruȝ ⁊ proauos veſtros ſi enim tu ſpectes. i. conſideres authorem deum ⁊ primordia veſtra nullus extat degener. i. ignobiles niſi fouens. i. operiens vel operans peiora vitijs deſerat proprium ortum. i. deū a quo proceſſit. ¶ No. ꝙ omnes homines ex ea parte qua ſunt homines ſunt eque nobiles cum enim nobilitas ſit quedam excellentia cōtracta ab origine: nobilitas hominis ꝑcipue debet attēdi ex ea parte qua eſt homo. ſ. ex parte anime. Cum igit̄ in omnibus hominibus ſit eadem origo aīe: qꝛ omnes aīe ſunt adeo: oēs homines ſunt eque nobiles. Solum aūt illi ſunt ignobiles qui degenerāt a ſua origine que ꝑducta eſt a deo: ideo illi ſoli a nobilitate degenerant. qui vitioſis moribus ſimilitudinem dei deturpant quam ex origine contraxerunt. ¶ Nota ꝙ dicit animos celſa ſede petitos. Hic loquitur more platonico que voluit omnes animas ſimul eſſe creatas. in celo ⁊ poſtea mitterentur in corpora ꝙ non eſt verū. ſed anime creātur in corporibus. ergo loquitur more platonico. ꝙ deus animas receptas in celo clauſit membris corporis ⁊ de hoc videbitur nouo metro huius tertij. ¶ Nota ꝙ omniū hominum eſt vna origo: qꝛ a deo ſunt creati quem patrem omnes vocamus. ⁊ omnes anime ſunt a deo ergo nullus eſt nobilior alio ſm creationem licet ſm ingenium bene qꝛ ſoli illi ſunt ignobiles qui degenerant ſuam genealogiam cum diſcendunt a virtutibus ⁊ haderent vitijs.

Sanctus Thomas.

Hominum nobilitas

Metrum ſextum tertij libri.

Omne hoīuȝ genus ī terris
Simili ſurgit ab ortu.
Unus eniȝ rerū pater eſt.
Unus cuncta miniſtrat
Ille dedit phebo radios:
Dedit ⁊ cornua lune:
Ille homines etiaȝ terris
Dedit: ⁊ ſydera celo
Hic clauſit membris animos
Celſa ſede petitos
Mortales igitur cunctos
Edit nobile germen
Quid genus ⁊ proauos ſtrepitis
Si primordia veſtra
Authoremq; deum ſpectes
Nullus degener extat
Ni vitijs peiora fouens
Proprium deſerat ortum

¶ Aſcenſius.

Omne hominum genus ⁊c. Carmen eſt dicolon diſtrophon: prior verſus eſt alemanicus trimeter. hypercatalecticus dactilicus ſpondeum vbiq; recipiens. Secundus eſt pherecratius anapeſtū quandoq; admittens acatalecticus. i. neq; abundans neq; deficiens. Leges ergo primuȝ verſum ſic. Omne hominum genus in terris. Non ſic. Omne genus hominum. Et quartum ſic. Unus cuncta miniſtrat. Non ſic. Unus qui cuncta miniſtrat quia faceres hypercatalecticū: ſine ratione ⁊ preter aliorum legem hec monuiſſe ſatis ſit. Animos celſa ſede petitos vnde Iuuena. Senſum a celeſti demiſſum traximus arce: ⁊ eſt platonicoruȝ dogma vt docet Macrobius in de ſomno Scipionis: ſed a catholica veritate abhorrens. Dicit enim diuus Auguſti. ꝙ anima creando infunditur ⁊ infundando creatur ſed ſi velimus pie intelligere nihil eſſet hic in authore noſtro impium. Non enim dicit animos dimiſſos eſſe a celſa ſede: ſed petitos ab eo qui in ſuprema reſidet ſede hoc eſt a deo. quod verum eſt. Cum etenim animas brutorum cum corporibus naſci ⁊ perire voluit animos humanos ipſe ſolus creat. Et ita petendi ſunt a celeſti poteſtate. Bene autem dicit animos quia animus ſm Iuuenalem ſolius hominis eſt anima autem etiam brutorum. dicit enim ſatyra. xv. Separat hec non a grege mutorū. atq; ideo venerabile ſol. Sortiti ingenium diuinorum qꝛ capaces. Atq; exercendis capiendiſq; artibus apti. Senſum a celeſti demiſſum traximus arce. Cur egent prona: ⁊ terram ſpectantia mundi. Pricipio indulſit communis conditor illis. Tantuȝ animas vobis animum quoq; ⁊c. Cetera nota ſunt.

Nota

Animus

Sanctus Thomas. Voluptas.

Proſa ſeptima tertij libri.

Quid autẽ de corporis voluptatibus loquar quarũ appetẽtia quidẽ plena eſt anxietatis: ſacietas vero penitẽtie quantos ille morbos q̃ʒ itolerabiles dolores qua ſi quedã fructũ nequitie fruẽtiũ ſolẽt referre corporibus quaꝝ motus quid habeat iucũditatis ignoro. Triſtes vero eſſe voluptatũ exitus quiſquis reminiſci libidinum ſuaꝝ volet intelliget. ¶ Que ſi beatos explicare poſſunt nihil cauſe ẽ qn pecudes quoqꝫ beate dicantur quaꝝ oĩs adimplẽdaꝫ corporalẽ laſciuiaꝫ feſtinat intentio. ¶ Honeſtiſſima quidẽ coniugis liberoꝝqꝫ foret iocũditas: ſed nimis e natura dictum eſt neſcio quẽ filios īueniſſe tortores. Quoꝝ q̃ʒ ſit mordax quecunqꝫ conditio. neqꝫ alias expertũ: neqꝫ nunc anxium neceſſe eſt ammouere. In quo Euripedis mei ſententiam probo qui carẽtẽ liberis infortunio dixit eſſe felicem.

Quid autẽ de corporis voluptatibꝰ. Iſta eſt ꝓſa ſeptima huiꝰ tertij libri in qua ph̃ia oñdit btitudinẽ nõ eſſe in voluptate ⁊ p̄rio oñdit hoc de voluptate gñalr. Scđo de quadã voluptate ſpãliter. ſcđa ibi. Honeſtiſſima qdẽ primũ ꝓbat duplr̃ ſm ꝙ ponit duas rõnes: ſecunda ibi. Que ſi beatos. Prio intẽdit talẽ rõnẽ. In illis nõ cõſiſtit beatitudo ad que ſequunẽ multe incõmoditates. ſed ad voluptates ſequunẽ multe incõmoditates: ſicut declarat in lr̃a ⁊ di. Quid loquar de voluptatibꝰ corpis. i. delectationibus corpalibꝰ quaꝝ appetẽtia. i. cupiditas plena eſt anxietatis qꝛ hõ anxiaẽ cũ caret eo qđ cupit ſatietas vero. i. plenitudo voluptatum plena eſt penitẽtie. i. pene cũ igiẽ voluptatibꝰ ſit cõiuncta anxietas ⁊ penitentia in eis non conſiſtit beatitudo ⁊ addit quãtos morbos ille voluptates ⁊ q̃ʒ intollerabiles dolores ſolent afferre corporibꝰ fruentiũ eis quaſi quãdaꝫ fructũ nequitie ſup. ſatis ptꝫ: quarũ voluptatũ motꝰ. i. affectꝰ qd habeat iocũditatis. i. voluptatis ignoro quiſquis aũt volet reminiſci ſuarũ libidinũ. i. voluptatuꝫ ipſe intelliget. i. cognoſcet exitus. i. fines voluptatũ eẽ triſtes. ¶ No. ꝙ duplex eſt voluptas ſcꝫ itellectualis ⁊ corporalis prima eſt proſequẽda. ſ. intellectualis. qꝛ cõſiſtit in ſpeculatiõe animã beatificãs ſcđa eſt fugiẽda: qꝛ ↄſiſtit in delectatiõe ſenſuali corpus mortificans: vñ Sene. lij. epi. di. Voluptates ꝑcipue extirpa: eſt que latronũ more nos amplectunẽ: vt ſtrangulẽt ⁊ Tullius voluptas impedit oẽ conſiliũ atqꝫ vt ſi dicã oculos pſtringit mentiũ ⁊ nimica eſt rõni: nullũ vult cũ virtute habere cõmertiũ. No. ꝙ voluptas plena eſt pn̄ia. Narrat enim Vale. ꝙ cũ Demoſthenes phs q̄reret amorẽ Thaidi meretricis ⁊ cõſenſum ferret ei cẽtum talenta petam. ⁊ Demoſthenes aſpiciẽs in celũ rñdit pro tanto precio non emam tantũ pn̄iẽ ſciebat enim ꝙ voluptatẽ inſeparabilr̃ ſequitur pn̄ia. ¶ Nota ꝙ voluptates mltos morbos afferũt: qꝛ dicit Sene. in quadã ep̄la. Multos morbos multa fercula ferũt. ⁊ vult Ariſt. iij. ethi. ꝙ laborãtes in paſſionibus venereis ⁊ crapule maxie trãſmutanẽ ſ3 corpus. crapula eñi plures occidit q̃ʒ gladius. ¶ Que ſi beatos. Hic ph̃ia probat cõcluſionẽ prius poſitã alio modo deducẽdo ad incõueniẽs: ⁊ eſt rõ iſta ſi in voluptatibus cõſiſteret btitudo, ſequereẽ ꝙ pecudes eſſent beate qđ eſt falſum pecudes eñi laborãt ad explẽdã corporis voluptatẽ. vnde dicit. Que voluptates ſi poſſunt explicare beatos nihil cauſe eſt. i. nihil impedit qn pecudes dicãtur. i. iudicẽtur eſſe beate: quarũ oĩs intẽtio feſtinat ad explendã corporalẽ laſciuiã. i. ingluuiẽ ventris. Nota ꝙ cum felicitas ſit bonũ nature rõnalis nullas beſtias felicitabit: qꝛ tm̃ genus hoĩm viuit arte ⁊ rõne. No. ꝙ ad fugam beſtialiũ voluptatũ hortatur Ariſto. Alex. in quadã ep̄la di. O alexãder declina a conatibus beſtialiũ voluptatũ q corruptibiles ſunt carnalis eniꝫ appetitus inclinat ad corporales virtutes q cõtriſtant intellectũ: ⁊ ſubdit conatus voluptatũ generat carnalẽ amorẽ hic generat auaritiam hec generat deſideriũ diuitiarũ: que generat inuerecundiã: inuerecundia preſumptionẽ: p̄ſumptio infidelitatẽ: infidelitas latrociniũ ꝓpter que mala vitanda eſt voluptas. ¶ Honeſtiſſima quidẽ cõiugis foret. Hic ph̃ia oſtẽdit ꝙ beatitudo nõ cõſiſtit in quadã ſpeciali voluptate ſcꝫ in m̃rimonio que licita eſt propter generationẽ prolis intẽdens talẽ rõnẽ. In illa voluptate non cõſiſtit felicitas que hꝫ anxietatẽ ſibi annexã ſed voluptas m̃rimonij eſt hmõi ſicut tãgit in lr̃a. vñ dicit. Iocũditas ⁊ ↄiugis liberũ foret honeſtiſſima. ſed nimis eſt extra naturã dictum: qꝛ natura abhorret id qđ volo dicere: qꝛ neſcio. i. taceo. quẽ. i. aliqueꝫ inueniſſe. i. habuiſſe filios tortores quorũ filiorum q̃ʒ ſit mordax. i. anxia quecũqꝫ conditio: ſiue bona ſiue mala. neqꝫ non neceſſe eſt te ammonere al's expertum eſt neqꝫ neceſſe eſt ammonere te nunc anxium: in quo ego approbo ſententiã. Euripedis mei philoſophi qui dicit carentẽ liberis: infortunio felicem. ¶ Nota ꝙ anxietas ineſt patribus propter maliciã filioꝝ. Narrat eñi Europius in hyſt. romanoꝝ ꝙ Demetrides in ſuos ſeuiens filios duos ex eis interfecit: ⁊ cum ꝑſequereẽ tertiũ ille congregato exercitu obſedit patrẽ. pater aũt vidẽs ſe non poſſe euadere ſeipſum interfecit. Etiã pr̃ anxiaẽ de bonis filijs ꝓpter intẽſam dilectionẽ eorũ ⁊ ꝓmotionem qbus ſi aliqd aduerſi cõtigerit pr̃ reputat

ſe infelicē. Et quo patet ꝙ voluptas ꝯiugalis hꝫ anxietatē ſibi annexā. ❡ Aſcenſius.

Quid aūt de corporis voluptatib⁹. De voluptate pri⁹ dictū eſt. Dictū aūt illud demoſthenis qḋ cōmētari⁹ hꝫ narrat Aulus geli⁹ lib. i. c. viij. Lais corinthia meretrix ob elegātiā venuſtatēq̄ forme grādē pecuniā demerebat. ❡ Ad hāc demoſthenes rethor clanculuꝫ adit ⁊ vt ſui copiā faceret petit. At lais decē dragmarū milia ꝓpoſcit. hoc facit nūmi noſtri aīs decē milia. Tali petulētia mulieris atqꝫ pecunie magnitudine ictus expauiduſq̄ demoſthenes auertit ⁊ diſcedēs. Ego inqͣt penitere tāti nō emo vel nō emo cētū ſeſtertijs penitere. hec ille. Satietas ergo voluptatis plena eſt penitētie. Qui adeo vt phūs inqͣt. Omnis aīa poſt coitū triſtaſ: pꝫ igiſ error ſuperioris comēti, ꝑ demoſthenē phūm dicit q rethor fuerat: ⁊ taydē adijſſe que lays erat. Qui pecudes quoqꝫ beate eſſe dicanſ. nā pecudes voluptati carnis maxime indulgēt. Filios tortores. i. quin parentē more iorioꝝ pſequebātur: vt iupiter ſaturnū. Mordax quecūqꝫ cōditio ſiue boni ſint filij ſiue mali magna eſt parentibus ſollitudo ⁊ cura. Vn̄ petrarcha de remedijs vtriuſqꝫ fortu. lib. i. c. lxx. Si boni inqͣt tibi filij ſunt iugis erit pro illis timor ſi mali ſempiternus dolor interim ſolamē ambiguū certa cura. hec ille. Euripidis poete potius q̄ phi notatu dignū eſt verbū. ❡ Metrum ſeptimū tertij libri. | Nota. Lais.

❡ Metrū ſeptimū tertij libri.

Habet hoc voluptas omnis
Stimulus agit fruentes.
Apumqꝫ par volantium
Ubi grata mella fudit
Fugit ⁊ nimis tenaci
Ferit icta corda morſu.

Habet hoc voluptas oīs. Iſtud eſt metrum ſeptimū huius tertij qḋ dicit anacreontiū ab inuētore iambicū vel anapeſticū a pede predomināte: q2 habet primū pedē anapeſtū ⁊ reliquos iābicos: ⁊ eſt dimetruꝫ. i. quattuor pedū cathaleticū: q2 deficit ſyllaba. nā poſt tres pedes remanet vna ſyllaba de quarto pede. In quo metro phīa oſtēdit qḋ mali cōſequit oēm voluptatē. omnis eīn voluptas ꝓpter anxietatē ſibi annexā eſt trāſitoria: quod confirmat per quoddam exemplum di. Omnis voluptas habet quod dicam quia voluptas agit. i. vexat fruentes ſtimulis. i. punitionibus: ⁊ eſt par. i. ſimilis ſtimulis apud volantium. vbi poſtq̄ apis fudit grata mella fudit ⁊ ferit corda icta. i. percuſſa anxietate nimis tenaci morſu. q. d. iocūditas voluptatis nimis eſt tranſitoria ſed anxietas quam affert nimis eſt permanſura. Notanduꝫ licet omnis voluptas corporalis primo delectet ⁊ poſtea pungat ad modum apum cum hoc maxime inueniatur in voluptate venerea ad cuius fugaꝫ Ariſt. hortatur Alexandruꝫ dicens. O clemens imperator noli te nimium inclinare ad coitum: q2 coitus eſt quedam proprietas porcorum. Que igitur tibi gloria ſi exerceas vitiū beſtiarū ⁊ actus brutorū crede mihi indubitanter ꝙ coitus eſt deſtructio corporis: abbreuiatio vite. corruptio virtutū: legis tranſgreſſio ⁊ generat femineos mores. Qualiter auteꝫ ſit fugiēda delectatio venerea docet. Ala. in lib. de planctu nature ⁊ ſcientia di. Si venereꝫ fugiat e velis loca tempora vita. Naꝫ locus ⁊ tēpus pabula donat ei. Et pauper Henricus loquens de amore dicit. Proſcribas igitur gladijs ⁊ fuſtibus ipſum. Et fugiendo fuga que fuga ſola fugat. | Sanctus Thomas.

❡ Aſcenſius.

Habet hoc voluptas omnis. Carmen monocolon eſt cōſtans tribus pedibus ⁊ ſyllaba abundāte Anapeſto ⁊ duob⁹ iambis: ſed terti⁹ etiā ſponde⁹ eſſe pōt. Legendū eſt aūt volētiū ⁊ ecōtrario apiū nō apū ꝓpter legē carminis. Similitudo quā phīa innuit in hoc ſtat ꝙ ſicut apes melle dulciſſimo per volatū amiſſo acri ſtimulo doloris punguntur. ⁊ aculeo occurſantē pungunt. ita fruētes reb⁹ ꝑ voluptate ſua quā tūc dulcē inuenerūt ceſſante voluptate ſtimulis penitētie agitanſ. Ferit. i. cōcutit a ferio cui⁹ preteritū ꝓpriuꝫ in vſu non eſt vſurpatum percuſſi aut ſimile eſſe poteſt. | Nota.

❡ Proſa octaua tertij libri.

Nihil igitur dubium eſt quin he ad beatitudinem vie de via quedam ſint: nec perducere eo quemq̄ valeant ad quod ſe perducturas eſſe promittunt. Quantis vero implicare malis ſint breuiſſime Monſtrabo. Quid enim pecuniaꝫ ne congregare conaberis ſed eripies

❡ Prola octaua tertij libri.

Nihil igitur dubiū eſt. Iſta eſt octaua proſa huius tertij in qua philoſophia oſtēdit quantis malis ſunt implicita bona in quibus aliqui poſuerunt felicitatem. ſecundo oſtendit q̄ exilia ſunt corporis bona: ibi. Iam vero. Primo dicit nulli dubium eſt predicta cōſideranti quin he vie quibus nituntur homines ad beatitudinem peruenire ſint quedam deuia nec valeant quemq̄ perducere eo. i. illud ad quod promittunt ſe eſſe perducturas quātis vero malis ſint implicate breuiſſime monſtrabo. quid enim ſup. iſtorum eſt ſine malo. q. d. nihil. vnde ſubdit pecuniam congregare ne conaberis. i. laborabis. ſed eripies. i. rapies habenti ⁊ ita iplicaberis malo violentie, vis fulgere dignitatib⁹ danti ſupplicabis: | Sanctus Thomas.

habēti dignitatibus fulgere velis donāti ſupplicabis. ⁊ q̄ pire ceteros honore cupis poſcēdi humilitate vileſces. potētiaȝ ne deſideras ſubiectoꝝ iſidijs onoxius piculis ſubiacebis. Gloriā petis ſȝ p aſpera queqȝ diſtractus: ſecurus eē deſiſtis: voluptariā vitā degas. ſed qs nō ſpernat atqȝ abijciat viliſſime fragiliſſimeqȝ rei corporis ſeruitiū. ¶ Jaȝ vero q bona pre corpis ferūt: q̄ exigua: q̄ fragili poſſeſſiōe nitūtur. Nū eni elephātes mole thauros robore ſuperare poteritis. Num tigres velocitate preibitis. Reſpicite celi ſpaciū firmitudinē: celeritatē. ⁊ aliquādo deſinite vilia mirari. Quod quidē celum nō his potius eſt q̄ ſua qua regitur ratiōe mirādū. ¶ Forme vero nitor vt rapidus eſt. Ut velox ⁊ vernaliuȝ floꝝ mutabilitate fugatior. Qd ſit Ariſt. ait lynceis oculis hoies vterētur vt coꝝ viſus obſtantia penetraret nōne itroſpectis viſceribus illud Alcibiadis ſupficie pulcherrimū corpus turpiſſimū videretur. Jgitur te pulchrū videri nō tua natura: ſȝ oculoꝝ ſpectantium reddit infirmitas. Sed eſtimate q̄ vultis nimio corporis bona dū ſciatis hoc quodcunqȝ miramini triduane febris igniculo poſſe diſſolui. Ex quibus omnibus illud etiaȝ in ſummaȝ redigere. licet q̄ hec que nec preſtare que pollicētur bona poſſunt: nec omnium bonoruȝ congregatione perfecta ſunt ea nec ad beatitudinem quaſi quidaȝ calles ferunt: nec beatos ipſa perficiunt.

⁊ qui cupis ceteros pcire honore tu vileſces humilitate poſcēdi. Potētiā ne deſideras ſubiacebis piculis ſubiectorū. Gloriā petis. ſed p aſpera diſtractus ſecurus eſſe deſiſtis voluptariā vitā degas. ſed qs nō ſpernat atqȝ abijciat tanq̄ cōtēptibilē ſeruū viliſſime qȝ p ⁊ fragiliſſime rei. ſ. corporis. ¶ No. q̄ hō querēs pecuniā incidit in manū violētie. q2 ois pecunioſus eſt violētus. i. Ethi. Sed querēs honores ⁊ dignitates humiliādo ſe alijs ſupplicabit. Sed dicit Sen. in lib. de beneficijs. Moleſtū eſt verbū ⁊ oneroſum demiſſo vultu dicere rogo.

Querēs aūt potentiā ⁊ gloriā defendēdā perſecutionib⁹ improboruȝ ſe obijciat: ⁊ ſic ſecur⁹ eē deſiſtit. Querens aūt voluptuoſam opȝ q̄ corpori ſeruiat. ſed dicit Sen. Maior ſuȝ ⁊ ad maiora genit⁹ ſum q̄ ſim mācipiū. i. ſeru⁹ corpis mei. qd nō aliter aſpiciā q̄ aliquod vinculum mee libertati circūdatū. Jā vero. Hic philoſophia probat in ſpeciali q̄ vilia ſunt bona corporis que aliqui reputāt egregia bona. ſecūdo breuiter recolligit ſupradicta ibi. Ex quib⁹ omnibus. primo oſtendit intentum de magnitudine: fortitudine ⁊ corporis agilitate. ſecundo de pulchritudine. ibi. Forme vero. Primo oſtēdit q̄ homo nō debet mirari de magnitudine. fortitudine: ⁊ agilitate corporis: quia illa excellentius inueniuntur in brutis q̄ in hominibus di. Jam vero qui ferunt: idest cupiunt bona corporis preſe: idest gratia ſui tāq̄ ſint optima. q̄ exigua: idest valde vilia: q̄ fragili poſſeſſione nituntur. i. laborant. num enim elephantes mole. i. magnitudine ſuperare. i. excedere poteris nec thauros robore. i. fortitudine. num tygres preibitis velocitate. Reſpice ſpacium. i. magnitudinem celi firmitudinē. i. fortitudinē celi celeritatem. i. velocitatem eius ⁊ aliqñ deſinite. i. ceſſate mirari vilia. i. inferiora bona: quod quidē celuȝ nō his predictis potius imo multomin⁹ mirādū eſt q̄ ſua rōne. i. itelligētia qua regit ſic ſimiliter in hōie multomagis laudāda ſunt bona rōnis q̄ bona corporis. ¶ No. q̄ bona corporis ſicut magnitudo: fortitudo: agilitas non multū ſunt mirāda. q2 dicit Seneca. Nō magnitudine ⁊ corporis velocitate magne res geruntur. ſed virtute. vñ Cato. Cōſilio pollet. Jtē Sene. Excellētia ingenij pōt latere ſub quacūqȝ pelle. ¶ Nota ſm Jſido. in lib. ethimo. Eelephantem greci a magnitudine corporis putāt dictū eo q̄ formā montis preferat. apud indos vero dicit barrus eo q̄ vox eius barritus dicitur dentes eius ebur. roſtrum eius promoſade dicitur. ¶ Nota ſm Jſido. Tigris eſt beſtia varijs. coloribus diſtincta mirabilis velocitatis: ex cuius noie quidam fluuius tigris appellat rapaciſſim⁹ eſt oim fluuioꝝ. Et eſt ſciendū q̄ pro beſtia dr hec tigris: in gtō tigris vel tigridis ſed pro fluuio dicit tantū hic tigris: ⁊ in gtō huius tigris. ¶ Forme vero nitor. Hic phia oñdit intentū de pulchritudine forme. ſ. q̄ exile bonū: q2 eſt trāſitoria: ⁊ q2 tm̄ eſt ſuperficialis ⁊ dicit vero p ſed nitor idest pulchritudo forme: vt. i. q̄ rapidus eſt. vt. i. q̄ velox. i. velociter eſt tranſiens ⁊ eſt fugatior. i. mutabilior mutabilitate floꝝ vernaliū. q. d. ſatis eſt euidens. vñ ſi hoies vterent lynceis oculis. vt ait Ari. ita vt coꝝ viſus penetraret obſtantia. ſ. corpora nōne illud. corpus Alcbidiadis ſupficie pulcherrimū introſpectis viſceribus turpiſſimum videretur: quaſi dicat ſic. ex quo concludit philoſophia. Jgitur te pulchrum videri non reddit: idest facit tua natura: ſed infirmitas oculoꝝ ſpectantiū. Et ſubdit. Sed

Bona corporis.

Elephas.

Tigris.

eſtimate q̄ nimio vultis bona corporis dū ſciatis hoc quocunq̃ fuerit corporis poſſe diſſolui igniculo
i.calore febris triduane febris enim acuta ſm medicos quandoq̃ tertio die perimit. Et tunc breuiter
recolligit ſupradicta di. Ex quibus omnibus licet redigere in ſummam q̄ hec.ſ.ſupradicta bona non
poſſunt preſtare ea que pollicentur.i.promittūt: nec perfecta ſunt congregatione omnium bonorū:nec
ad beatitudinē ferunt quaſi quidam calles.i.vie nec ipſa perficiunt beatos. ¶ Notādū q̄ pulchritudo
corporis nō eſt durabilis:q2 dicit Uir. O formoſe puer nimiū ne cred- -lori. Alba liguſtra cadūt:vaci
nia nigra leguntur. ¶ Notandū q̄ cōmuniter dicitur q̄ viſus lynceus obſtantia corpora penetrat ſed
illud nec ab Ariſt.neq̃ ab aliquo autētico inuenitur.vnde Iſido.in lib.ethimo.loquēs de lyce dicit q̄
linx dictus eſt:q2 in luporū genere nūeratur:beſtia maculis diſtincta tergo vt pardus:ſed ſimilis lupo
cuius vrinā cōuertit induriciē precioſi lapidis dicunt qui ligurius appellatur. Nihil aūt dicit Iſido.
de penetratione viſus. ¶ No.q̄ alcbibi.mulier pulcherrima quē videntes quidā diſcipuli Ariſtotelis
duxerunt eam ad ariſtotelē vt ipſam videret:qua viſa dixit. Si hoīes lynceos oculos haberēt:vt quiq̃
obſtantia penetrarēt introſpectis viſceribus corpus qđ apparet pulcherrimum turpiſſimū videretur.

¶ Aſcenſius.

Nihil igitur duorū eſt ⁊c. Certe nihil etiā in verbis dubiū eſt. Quid enim modus eſt interro
gandi. Pecuniā ne etiā interrogādo preferētur. Ne pro an. Donāti ſupplicabis.i.caput ⁊ ge
nua illi plicabis ſupplex. Seruitium duo ſignificat:vt pote ſeruientē ſeu ſeruū ⁊ miniſteriū — Seruitium.
eius.vnde apud Liuiū frequēter ſeruitia p̄ ipſis ſeruis leges. Qui bona pre ſe corporis fe
runt. pre ſe ferre eſt quodā geſtu corporis ac motu vultus animi qualitatē indicare:vt hic pre ſe fert p̄ — Pre ſe ferre.
bitatē.i.ex geſtu ⁊ ſignis exterioribus indicat ſe eſſe probum. Hoc ergo loco qui pre ſe ferunt bona cor
poris.i.indicant ſe habere bona corporis aut qui ad oſtentationē indicant que preferunt bona corpo
ris:q̄.i.q̄tum fragili poſſeſſione nituntur.i.fulciunt aut ſtabiliuntur ſeu fundantur.q.d.fragiliima. Et
aliquando definit.i.ſaltē poſt lōga tēpora. Neſcio quo errore ſcriptum reppert deſinate p̄ definite. For — Forme fuga
me vero nitor vt rapidus eſt vt.i.quantum rapidus.q.d.rapidiſſimas.vnde notum verbū. Homo na — citas.
tus de muliere breui viuens tēpore repletur multis miſerijs. Qui quaſi flos egreditur ⁊ conteritur ⁊
fugit velut vmbra ⁊c.⁊ Uirgi.in opuſculo de roſa. Collige virgo roſas dum flos nouus ⁊ noua pubes:
Et memor eſto euum ſic properare tuum. Formam perditā irreparabilem eſſet.docet Tibullus his ver
bis. Crudeles diui.ſerpens nouus exuit annos: Forme non vllam fata dedere moram. Solis eterna eſt
phebo baccboq̃ iuuenta. Nam decet intonſus crinis vtrunq̃ deum ⁊c. Uernalium florumq̃ verno tē
pore plurimi oriuntur. Linceis oculis. Sunt qui velint hic intelligi virum quendam dictū linceum qui
incredibili videndi potentia preditus erat de quo Horatius in epiſtolis. Non poſſis oculo q̄tum con
tendere lynceus. Non tamē idcirco cōtennas lippus inungi. Sed melius huic loco quadrat:vt de lyn
ce animali intelligamus quod quidam inter lupos ceruarios numerant.ſed plinius q2 diſtincte de vtriſ
q̃ agit diſtincta eſſe animalia ſatis indicat. Fuit vt ouidius docet ⁊ Seruius recitat. Linx rex ſythie — Linx.
in hoc animal maculoſum conuerſus.quod plini.lib.xxviij. Ceteris quadrupedibus viſu preſtare docet
Perottus autem dicit quoſdam putare ipſum montium connexa viſu penetrare.vnde lyncei oculi qui
acutiſſimi ſunt dicantur.verum ſunt qui id verifimile facere conantur vt dicāt ſpecies quaſdā in aere
etiam altum diffundi a rebus poſt montē aut murum ſtantibus quas oculi noſtri non deprehendūt niſi
diffuſio illa directa fuerit:⁊ ad eos vſq̃ peruenerit:ſed lynceos oculos etiā tenuiſſimas ſpecies depre
hendere:verum ſi textui noſtro locus eſſet oporteret:vt nō tantū ſic:ſed etiam penetrando res opacas
perſpiciant lynces quod licet veriſimile non eſt nihil propoſitū diminuit q2 ſatis eſt ſupponere q̄ ita ſit.
Dicit enim ſi quis haberet tales oculos quales lynces habere credūtur tunc videret corpus foris pul
cherrimum intus putredinis plenum eſſe:q̄ ergo obſcenum ratio videtur formoſiſſimam in ſuperficie
corpus non eſt:q2 tale non ſit:ſed q̄ videre non valeamus. Alcibiadis ſuperficie pulcherrimū corpus
hic commentum feciſſe ſuperiorem authorem non dubito.qui quod ex hyſtorijs reperire non potuit cō
mentus eſt dicens alcbibiadem fuiſſe mulierem cum ſexcentis authoribus conſtat fuiſſe virū longe in — Alcbibiadis
dulgentiſſimum ⁊ formoſiſſimum. Fuit autem athenienſis clinie filius:in quo teſte emilio probo quid na
tura efficere poſſit videtur experta nihil enim eo fuit excellentius vel in vitijs vel in virtutibus. Natus
eſt enim in ampliſſima ciuitate ⁊ omnium etatis ſue formoſiſſimus. vſq̃ adeo vt a ſocrate preceptore
ſuo amari:ſed caſte mereretur. Nam vt plato in ſympoſio author eſt nonnunq̃ apud ſocratem perno
ctauit.ſed non aliter ab eo ſurrexit q̄ filius a patre. Ceteras dotes eius docet Cornelius. Nunc quan
tum ad formoſitatem eius ſatis eſt diſcerniſſe. Sed eſtimate q̄ vultis hoc male ſcriptum reperi videli
cet q̄ vultus forte q2 male intellectum Ordo autem eſt. Sed eſtimate.i.appreciamini bona corporis ni
mio ſup.precio.q̄.i.quantum vultis dum.i.dūmodo ſciatis hoc quocūq̃ miramini poſſe diſſolui igni
culo.i.paruo ardore triduane febris:que licet non necat formam tamen ſemper polluit.

¶ Metrum octauum libri tertij.

Eu heu q̄ miſeros tramite deuio
Abducit ignorantia:
Non aurū in viridi queritis arbore
Nec vite geminas carpitis:

Eu heu que miſeros tra
mite deuio. Iſtud eſt octa
uum metrum huius tertij — Sanctus Thomas.
cuius primus verſus dicit
metrum aſclepiadinum ab inuentore
coriambicum a pede predominante.
Scđs verſus dr metrū archilochiū
ab inuentore iambicum a pede pre
dominante. In quo metro phia de

plangit errorem hominũ qui in querendo minima bona ſunt prudentes ſed querendo ſummũ bonum in adducunt ignorãtia. prio facit hoc: ſecũdo precat vt hoĩes tediat in falſis bonis redeãt ad verũ bonũ ſecũda ibi. Quid dignum. dicit ergo. Heu eſt interiectio dolẽtis ⁊ eſt diſſyllabũ ꝓpter metrũ que ignorãtia abducit miſeros deuio tramite. i. trãſuerſa via ſup. a vero bono vos hoĩes nõ queritis aurũ in viridi arbore nec carpitis. i. deſideratis gẽmas vite vos nõ abditis. i. abſcõditis laqueos ꝓ captura piſciũ in altis mõtibus vt ditetis dapes piſce: ⁊ ſi vobis libeat ſequi capreas nõ captatis. i. nõ acceditis vada thirrena. i. mare thirrenũ qđ eſt ythalie quin etiã ꝓ certe hoĩes norunt. i. nouerũt ipſos receſſus abditos. i. abſcõditos fluctib⁹ equorum etiã hoĩes norunt que vnda ſit feratior. i. abundãtior niueis gemmis. i. margaritis vel q̃ vnda ſit feratior rubẽtis purpure. i. cõchilioꝝ quoꝝ ſanguine ſit purpura ⁊ homines norunt que littora preſtãt. i. abundãt tenero piſce vel aſperis echinis. i. talibus piſcibus. ſed quoniã. i. vbi lateat bonum. ſ. beatificum. quod cupiunt neſcire ſuſtinẽt ceci exiſtẽtes vt ſup. illud bonũ quod abijt trãs polũ ſtelliferum illud homines dimerſi cecitate ignorantie petunt tellure. i. querunt terra. ℂ No. ſm Iſidorum lib. ethymologiarum. Caprea eſt aggreſtis capra: q̃ q2 acutiſſime videt: greci eam pondoidam appellauerunt. ℂ No. ſm Iſidorũ ꝙ echinnus eſt piſcis paruus ſemipedalis qui adherẽdo videt retinere nauẽ. ⁊ eſt piſcis aſperrimus admodũ hericii ad edendum ſatis ſuauis. ℂ Quid dignum ſtolidis mẽtibus imprecer. Hic precatur philoſophia vt poſt tedium falſorum bonorum homines redeant ad verũ bonum ⁊ dicit. Quid dignũ ego iprecer ſtolidis mẽtib⁹ hoĩum quaſi diceret nihil aliud: niſi hoc ꝙ hoĩes ambiẽt ipſos honores ⁊ opes ⁊ cõparauerint. i. acquiſiuerint ſibi falſa bona graui mole. i. tedioſa ſollicitudine: tandem tedio ducti cognoſcant vera bona. ℂ No. ꝙ iſta deprecatio philoſophie nõ eſt ex maliuolentia: ſed ex benignitate ⁊ ideo non optat ꝙ homines permaneãt in deſiderio honoꝝ temporalium: ſed vt illud deſiderium magis ſit eis medium perducendi ad verum bonum nec ipſa imprecatur cupiditatem vel ambitionem honoris ad eſſe: ſed vt quibus adeſt per hoc ad verum bonum deducantur.

Non altis laqueos montibus abditis
Ut piſce ditetis dapes
Nec vobis capreas ſi libeat ſequi
Thirrena captatis vada:
Ipſos quinetiam fluctibus abditos,
Norunt receſſus equoris:
Que gemmis niueis vnda feratior
Uel que rubentis purpure:
Necnon que tenero piſce vel aſperis
Preſtant echinis littora
Sed quonam lateat quod cupiunt bonum
Neſcire ceci ſuſtinent
Et quo ſtelliferum trans abijt polum
Tellure dimerſi petunt
Quid dignum ſtolidis mentibus imprecer
Opes honoreſq3 ambiant
Et cum falſa graui mole parauerint
Tum vera cognoſcant bona.

ℂ Aſcenſius.

Nota — HEu heu que miſeros ⁊c. Carmẽ eſt dicolon diſtrophon primus verſus eſt aſclepiadeus cõſtãs ſpõdeo dactilo: pẽthimemeriq3. i. ſyllaba poſt duos pedes abundãte: ⁊ duobus dactilis. Secundus eſt archilochius iambicus dimeter acathalecticus. recipiunt perichium in fine vbi iambi poteſtatẽ habet. Legit autẽ primus verſus dupliciter. Nã quidam legunt q̃ miſeros vt ſit heu heu vel eheu q̃. i. quãtũ miſeros abducit ignorãtia. Alij legunt que: vt heu heu que. i. qualis ignorãtia ⁊c. Uult autẽ oſtẽdere philoſophia filios huius ſeculi eſſe prudentiores filijs lucis. Sciunt enim oẽs vbi bona terrena querãt: ⁊ pauci vbi celeſtia. Nec vite. i. inuite: vt ſit hec vitis in nominatiuo: non hec vita. Non ergo dices gẽmas vite: ſed gemmas carpitis vite. i. in vite vinifera. Non altis laqueos montib⁹ abditis non abditis. i. abſconditis laqueos. i. rhetia vt piſce ditetis dapes. Caue ne ſcribas vt piſces ⁊c. Capree ſunt capre ſiluestres. Thirrena vada. i. mare inferum in ythalia a thirreno duce lydorum appellato qui in ethruriam conſedit. Que gemmis niueis vnda feratior: q2 dictum eſt ꝙ rubri maris in india: vel que rubentis purpure. Dictum enim eſt aphrici maris iuxta tyrum dicit rubẽtis propter ferugineã hyſpanie. Necnon que tenero piſce. Credo oſtreã intelligit: que ablatis teſtis teneriſſima eſt: vel aſperis preſtante echinis. De his duobus Hor. ſecundo ſermo. Oſtrea circeis: miſero oriuntur echini. Seruius vult latine dici hec oſtrea oſtree: quia latine nullum animalis nomen neutri generis reperimr: ſed oſtreum neutro genere vult grece dictum cenſeri. Echinus eſt piſcis calicem habens echinatum. i. acutum ſpinis in morẽ caſtanee propter quod echineus eſt dictus. Greci aũt echinũ hirtũ vocãt ſpinas ꝓ pedibus habẽs: ingredi huic eſt in orbẽ volui. itaq3 detritis ſepe aculeis inuenitur. Nõ eſt autẽ is piſcis de quo cõmentarius ſuperior dicit ꝙ naues remoretur. vnde remora latine dicitur: ſ3 ille dicitur hec echineis huius echineidos huic echineidi hanc echineida ⁊c. ſic dictus eſt piſcis ꝙ naues retineat. Echin enĩ grece ſignificat tenere ⁊ nays dr nauis. De hoc piſce dicit Lucan⁹. In medijs

Oſtrea
Echini

echineis aquis ⁊c. Eſt echineis piſcis admodū paruus in petris viuens qui adherēs carinis naues retardat. qđ cōſtāti fide cū plinio multi alij tradūt. Quid dignū ſtolidis mētibus imprecer. Imprecari eſt cōtra voluntatē alteri⁹ ⁊ ſepe cōtra volūtatē ei⁹ vt aliqđ eueniat precari. Precaꝛ aūt hoc phia: vt ſic mortales ambiēt. i. cū ambitu accumulēt opes qꝫ ꝓ ⁊ honores: vt cū. i. poſtq̄ cōparauerint graui mole i. moleſtia vel magnitudine falſa ſup. bona. tū. i. tūc cognoſcāt vera bona iā contēnentes falſa.

¶ Proſa nona tertij libri.

Hactenus mēdacis formaꝫ felicitatis oſtēdiſſe ſufficiat: quaꝫ ſi perſpicaciter intueris ordo eſt deinceps que ſit vera monſtrare. Boe. Atq video inq̄: nec opibus ſufficiētiā nec regnis potentiam: nec reuerētiam dignitatibus nec celebritati gloriā: nec leticiam voluptatibus poſſe cōtingere. Ph. An etiaꝫ cauſas cur ita ſit deprehēdiſti. Boe. Tenui qdē veluti rimulam mihi videor intueri: ſꝫ ex te cognoſcere ap̄tius mali. Ph. Atq prōptiſſima rō eſt. ¶ Qđ enim ſimplex eſt indiuiſumqꝫ natura: id error humanus ſeparat: ⁊ ad vero atqꝫ pfecto ad falſum imperfectūqꝫ traducit. An tu arbitraris hoc qđ nihilo indigeat egere potētia. B. Minime inq̄. Ph. Recte tu qdē. Naꝫ ſi quid eſt quod in nulla re imbecillioris valentie ſit hoc preſidio neceſſe eſt egeat alieno. B. Ita eſt inq̄. Phi. Igitur ſufficientie potentieqꝫ vna eadēqꝫ eſt natura. Boe. ſic videtur. Ph. Quod vero hmōi ſit ſpernendū nō eſſe cēſes an cōtra rerum omnium veneratione digniſſimuꝫ. Boe. At hoc inq̄ nec dubitari quidē poteſt. Phi. Addamus igitur ſufficiētie potentieqꝫ reuerētiam. vt hec tria vnum eſſe iudicemus. Boe. Addamus ſiquideꝫ vera volumus cōfiteri. Phi. Quid igitur inqt obſcu

Hactenus mēdacis. Iſta ē nona proſa hui⁹ tertij libri in qua phia vult oſtēdere que ſit vera beatitudo. ⁊ primo cōtinuat dicta dicēdis. Scđo aſſignat cauſaꝫ falſe felicitatis. Tertio oñdit que ſit vera felicitas. ſcđa ibi. Qđ eni tertia ibi. Habes igiꝛ in quit ⁊ formā. Primo dicit Hactenus i. hucuſqꝫ. ſufficiat oſtendiſſe formā mēdacis felicitatis. i. falſe quā ſi perſpicaciter ītueris. i. ꝯſideres ordo ē. reſtat mōſtrare deinceps. i. poſtea que ſit vera ſup. felicitas ⁊ di. Boe. ego video nec opib⁹ ſufficiētiā poſſe contingere nec regnis potentiā: nec dignitatib⁹ reuerentiā: nec celebritati gloriā nec leticiā voluptatib⁹: que tñ videnꝛ ꝓmittere ⁊ ſic falſa felicitas eſt i eis ⁊ di. phia. Nūquid deprehēdiſti cās cur illud ita ſit. ⁊ di. Boe. ego videor ītueri. i. cognoſcere tenui rimula. q. d. nō plene ſꝫ imperfecte video illas cās ſed apertius cognoſcere malim. i. magis velim ex te ⁊ dicit phia. Atqui ꝓ certe rō. i. cā falſe felicitatis prōptiſſima eſt. ¶ No. ꝙ falſa felicitas dr mēdax eo ꝙ nō adimplet qđ ꝓmittit diuitie eni ꝓmittūt ſufficientiā dignitates reuerentiam quā nō cōferūt ſicut ptꝫ ex p̄dictis. ¶ No. ꝙ cognitio falſe felicitatis vtilis eſt. qꝛ cognitio mali expediēs eſt ad cautelam ſm Ala. in lib. anticlaudiano de planctu nature ⁊ ſcia qui malū non vitatur niſi cognitū. quia noticia mali ducit in cognitōe boni. p oppoſitū igiꝛ vult phia primo aſſignare cās falſe felicitatis. ⁊ tūc oſtēdere que ſit vera felicitas. ¶ Qđ eni ſimplex eſt hic phia aſſignat cāꝫ falſe felicitatis ⁊ declarās eā oñdit ꝙ ſufficiētia: potētia: reuerētia. gloria ⁊ letitia ſunt vnum in re. Secūdo oſtēdit quomodo homines iſta ſeparāt ab inuicē. ſecunda ibi. Hoc igiꝛ quod eſt vnū. Primo dicit qđ cauſa falſe felicitatis eſt ꝙ error human⁹ id quod eſt ſimplex qꝫ ꝓ ⁊ indiuiſum natura: ideſt de ſua natura ſeparat. i. diuidit: ⁊ error human⁹ traducit a vero bono ⁊ perfecto: ad falſum ⁊ ad imperfectū bonū. ⁊ tunc declarat iſtā cauſam oſtēdens ꝙ reuerētia ⁊ potētia ⁊ omnia alia ſunt vnū ⁊ idem in re ⁊ primo oſtēdit potentiā idē eſſe cū ſufficientia ⁊ dicit. An tu arbitraris illud qđ nihilo indigeat illud egere potentia ⁊ rñdit Boe. Minime inq̄. Phia probat di. Recte tu qdē rñdes: nā ſi quid eſt quod ſit vallētie imbecillioris. i. potētie debilis in vlla. i. in aliqua re neceſſe eſt eſſe qđ hoc egeat alieno preſidio. i. auxilio ⁊ dicit Boe. Iſta inq̄. Concludit ergo philoſophia di. Igiꝛ vna ⁊ eadeꝫ eſt natura ſufficientie: qꝫ pro ⁊ potentie. Et dicit Boe. Si videꝛ. Tunc oſtendit dignitatē eſſe eandē cū predictis dicēs. Quod vero hmōi eſt ſufficiēs ⁊ potens: nūquit illud cenſes. i. iudicas ſpernādū tanq̄ indignū: an cōtrario oīum rerū tēporaliū nō ſpernēdū: ſꝫ digniſſimū omni veneratiōe. rñdit Boe. Nō pōt dubitari. quin hoc ſit digniſſimū omni veneratione. Et phia. Addamus igiꝛ ſufficientie ⁊ potentie reuerentiā. ꝙ hec tria vnum iudicē. Et. di. Boe. Addamus ergo ſi volumus vera confiteri. ¶ Notandū ꝙ potentia idem eſt qđ ſufficiētia qđ enim aliquid omni modo ſit ſufficiens. ita ꝙ nullius egeat. Et ꝙ careat potentia contradictionem includit: quia ſi careret potentia reſpectu alicuius poſſibilis: non eſſet omnino ſibi ſufficiens. ¶ Notandum cuicūqꝫ ineſt ſumma ſufficientia: ⁊ ſumma potētia eidē ineſt.

Sanctus Thomas.

Cognitio falſi.

tentia eidē ineſt ⁊ ſumma reuerentia: inquantū enim aliquid hꝫ rōnem principij intantū eſt dignū reue rentia cū filij reuerenter patres.qꝛ ſunt principiū eſſe eorū ⁊ ſerui dn̄os.qꝛ ſunt principia ſeruorum in mandato mouētia eos ꝑ ſuperiū ⁊ reueremur viros virtuoſos.qꝛ ſunt principia gubernātia vitā poli⸗ ticā. Potentia aūt dicit rōnē principij. Ań illud eſt maxie principiū qđ eſt potentiſſimū.⁊ ideo reueren diſſimū. ¶ Quid igit̄ inquit. Hic oñdit predictis eſſe annexā gl'iam ⁊ leticiā dicēs. Quid vero cenſes i.iudicas illud quod eſt ſufficientiſſi mū potētiſſimū ⁊ iđ reuerēdiſſimuꝫ. eſt ne hoc obſcuꝝ ⁊ ignobile. vel eſt clariſſimū oī celebritate.i.gloria rn̄⸗ det Boe.ego cōfiteor illud eſſe cele⸗ berrimuꝫ.i.glorioſiſſimum ſicut eſt. Tunc philoſophia concludit dicens Conſequens eſt igitur vt fateamur claritudinem.ideſt gloriam nihil dif ferre a tribus ſuperioribus ⁊ dicit Boe.Conſequitur inq̄. Tūc oſtēdit idē de leticia di. Illud quod nullius alieni egeat.⁊ quod cuncta ſuis viri bus poſſit quod eſt reuerenduꝫ ⁊ cla rum.nōne hoc etiā cōſtat eſſe letiſſi⸗ mum. Reſpōdet Boe. Nō poſſum cogitare vnde tali vllus meror obre pat.i.intret.⁊ tunc ꝯcludit phia di. Si ſuperiora manebūt ſup.vera ne⸗ ceſſe eſt illud plenū eſſe leticie. ⁊ ꝑ ea dē conceſſa neceſſariū eſt eſſe nomi⸗ na diuerſa ſufficientie:potentie:clari tudinis reuerentie:⁊ iocunditatis:ſꝫ ſubſtantia eoꝝ nullo modo diſcrepa re quod concedens Boe.di. Neceſ⸗ ſe eſt inq̄. ¶ Notādū ꝙ omnes crea ture cōparantur ad deum ſicut effe⸗ ctus ad ſuam cauſaꝫ:⁊ qꝛ notitia cu iuſlibet cauſe relucet i ſuo effectu ne ceſſe eſt ipſius dei habere noticiaꝫ ꝑ effectum ad notitiā cū laude huius defect⁹ dei repn̄tet ipſuꝫ ſub rōne bo nitatis pfectiōis que eſt materia lau dis. Cū igit̄ ſit clara cū laude. noti⸗ tia neceſſe eſt principiū oīuꝫ rerū qđ eſt ſufficientiſſimū:potētiſſimū. reue rendiſſimū. etiā eſſe glorioſiſſimum. ¶ Notandum ꝙ ſufficiētiſſimo nul⸗ lū bonum deeſt ⁊ talis hꝫ appetituꝫ qetatū bono adepto:q eſt aūt appe⸗ tit⁹ in bono adepto.i.letitia.ergo bo nū ſufficiētiſſimū etiā eſt letiſſimum. No.ꝙ oīa iſta ſufficiētia potētia re⸗ uerētia.gloria ⁊ letitia ſunt vnū i ſub ſtantia:nō autē ſunt vnū in ſubſtātia ſicut aggregatū ex diuerſis reb⁹ tūc enim ibi eſſet cōpoſitio qđ repugnat potētiſſimo ⁊ digniſſimo eo qđ ſim⸗ pliciora digniora ſunt cōpoſitis.ſed de hoc poſtea meli⁹ patebit. ¶ No. igit̄ qđ eſt.hic philoſophia oſtēdit qualiter hoīes illud qđ eſt vnū diuidūt.ſcđo mouet dubitationē:ibi. Quid igit̄ inq̄.p̄io oſtēdit qūo hoīes diuidūt illud qđ eſt vnū ⁊ dicit.illud qđ eſt vnū:ꝗ pro ⁊ ſimplex natura ſup.illud diſpertit.i.diuidit prauitas humana.i.prau⁹ error hoīuꝫ querēdo vnū ſine alio. ⁊ duꝫ hoīes conant̄.i.laborāt adipiſci partē rei que partibus caret hō nec ꝓ nō aſſequitur vllā portionē.i.par tē.nec ipſam rem integrā quā affectat.⁊ querit Boe.quonāmodo diuidunt hoīes iſta di.philoſophia q petit.i.captat diuitias propter fugam penurie cauſa ſufficientie vel laborat de potentia ſed mauult.i. magis vult eſſe vilis.i.indignus ꝗ pro ⁊ obſcurus.i.inglorius ⁊ ita nihil curat de dignitate ⁊ gloria ta lis etiam ſubtrahit ſibi multas voluptates naturales ne amittat pecuniam quam parauit.i. lucratus eſt,ſed hoc modo nec ſufficientia contingit quem valentia ideſt potentia deſerit:quem modeſtia pungit

Sufficientiſſimus.

rū ne hoc atqꝫ ignobile cēſes eſſe. An oī cele britate clariſſimuꝫ. Cōſidera vero qđ nihilo īdigere qđ potentiſſimū.qđ honore digniſſi⸗ mū eſſe ꝯceſſuꝫ eſt egere claritudinē:quā ſibi ꝑſtare nō poſſit atqꝫ ob id aliqua ex parte vi deatur abiecti⁹. B. Nō poſſuꝫ īquā qui hoc vti ita ēt celeberrimū eſſe ꝯfiteor. Ph. Cōſe quēs igitur eſt claritudinē ſuperiorib⁹ trib⁹ nihil differre fateamur. Bo. Cōſeqtur inq̄. Ph. Qđ igitur nulli⁹ egeat alieni quod ſuis cūcta virib⁹ poſſit:qđ ſi claꝝ atqꝫ reuerendū. nōne hoc ēt ꝯſtat eſſe letiſſimū. Bo. Sꝫ vnde huic inq̄ tali meror vllus obrepat:nec cogi⸗ tare qdē poſſuꝫ. Quare plenū eē letitie ſiqdē ſupiora manebūt neceſſe eſt ꝯfiteri. P. Atq illud quoqꝫ ꝑ eadē neceſſariū ē ſufficiētie:po tētie.claritudinis: reuerentie:iocunditatis: noīa qdē eē diuerſa nullo vero mō diſcrepa⸗ re ſubſtātiā. Boe. Neceſſe eſt inq̄ hoc. P. ¶ Hoc igitur qđ ē vnū ſimplexqꝫ natura pra uitas hoīm diſptit:⁊ dū rei q̄ ꝑtib⁹ caret ꝑteꝫ conātur adipiſci:nec portionē q̄ nulla ē nec ip ſaꝫ quā minime affectat aſſeqtur. Boe. Quo nā modo inq̄. P. Qui diuitias inqt petit pe nurie fuga de potētia nihil laborat vilis ob⸗ ſcuruſqꝫ eē mauult multas ēt ſibi naturales quoqꝫ ſubtrahit voluptates ne pecuniā quā parauit amittat. Sꝫ hoc mō nec ſufficiētia q̄⸗ dē ꝯtingit ei quē valētia deſerit quē moleſtia pūgit queꝫ vtilitas abijcit. queꝫ recōdit ob⸗ ſcuritas. Qui vero ſolum poſſe deſiderat ꝓ⸗ fligat opes:deſpicit voluptates:honoremqꝫ

quem vtilitas.i.reuerētia abijcit quē obſcuritas.i.infamia recōdit.q.d.nō. Tunc oñdit de potētia idē dī. Qui vero ſolū deſiderat poſſe.i.potētiā ille pfligat.i.diſpgit opes deſpicit voluptates: q̄z p̄ 7 bono rē carētē potētia 7 nihilipēdit gloriā ſʒ videas ꝙ multa huc deficiūt. fit eñ aliqn vt talis egeat neceſſarijs vt mordeatur anxietatibus 7 cū nequeat hoc depellere etiā illud qđ maxime petebat deſiſtit eſſe potēs. Similiter lʒ rōcinari de alijs trib⁹.ſ.de honorib⁹ de gloria de voluptatib⁹ ſicut de p̄dictis duob⁹: nā cū vnū qđq̄z boꝝ pfecte acceptū ſit idē qđ cetera vt declaratū eſt: qſ qs petit aliquid boꝝ ſine ceteris nō apphēdit illđ qđ deſiderat.

potētia carentē: gloriamq̄z nihilipēdit. Sed huic quoq̄z q̄z multa deficiāt videas: fit enim aliquando vt neceſſarijs egeat. vt anxietatibus mordeatur. Cū q̄z hec depellere neq̄at etiā id qđ maxime petebat potens eſſe deſiſtat. Similiter rōcinari de honoribus gloria voluptatibus lʒ. Nam cum vnūquodq̄z boꝝ idem quod cetera ſit: quiſq̄s boꝝ aliquid ſine ceteris petit nec illud quidē qđ deſiderat apphendit. B. Quid igitur inq̄. P. Si quis cuncta ſimul cupiat adipiſci: ſum nam quidē beatitudinis vellet ſed non in his eam reperiret que demonſtrauimus: id quod pollicentur non poſſe conferre. Boe. Minime inq̄. Phia. In his igitur que ſingula quedam expetendoꝝ p̄ſtare creduntur beatitudo nullo modo inueſtigāda eſt. Bo. Fateor inq̄: 7 hoc nihil verius dici poteſt. Phi. Habes igitur īquit 7 formā falſe felicitatis: 7 cauſas deflecte nunc ī aduerſuʒ mētis intuitū ibi enim verā quam promiſim⁹ ſtatim videbis. Boe. Atqui hec inq̄ vel ceco perſpicua eſt cauſa q̄z tu pauloante mōſtraſti: dum falſe cauſas aperire conabaris. Nam niſi fallor ea vera eſt 7 perfecta felicitas: que ſufficientem potentē reuerendū celebrem letumq̄z pficiat. Atq̄z vt interius animaduertiſſe cognoſcas que vnuʒ boꝝ quoniam idē cuncta ſunt: ve-

Notā q̄ querit partē rei īdiuiſibilis parteʒ nō inueniet nec ipſaʒ rē cui⁹ pteʒ quererit q̄z in rerū natura īdiuiſibile partē nō hʒ cū igiť p̄dicta qnq̄z.i.ſufficientia reuerētia 7c. Ex pte rei ſunt vnuʒ 7 īdiuiſibilia lʒ differāt noīb⁹ q̄ quererit vnū ſine alio nō inueniet. Notā ꝙ iſta qnq̄z prout īueniūť in rebus ſenſibilib⁹ in q̄bus habenť eſſe ī modo īpfecto 7 diminuto ſic vnū inueniť ſine alio. inq̄tuʒ aūt accipiūt ſm eē pfectū 7 ſummū prout inueniť in btitudine: ſic ſunt idem īdiuiſibiliter 7 vnū nō inueniť ſine alio: q̄z ſūma ſufficientia eſt beatitudo. 7 ſic de alijs. Nota ꝙ hō naturaliter deſiderat beatitudinē: tñ vnūquodq̄z p̄dictoꝝ qnq̄z deſiderat ſm qđ ſpectat ad btitudinē hoc aūt eſt ſm pfectū inq̄tū eadē ſunt beatitudini. Et q̄z beatitudo cū ſit de⁹ eſt īdiuiſibilis. oīa qnq̄z predicta ſunt vnuʒ īdiuiſibiliter. Ex quo ptʒ ꝙ q̄z hoīes querūt iſta ſʒ qđ īpfecta inq̄tuʒ ſunt ī ſenſibilib⁹: 7 tñ deſiderāt ea ſm pfectionem: ideo hoīes nō aſſequunť p eū que deſiderāt. Quid igiť inq̄. Hic phia mouet dubitationē: q̄z dictum eſt iam ꝙ homo querēdo ſingulū boꝝ diuiſū ipſe fruſtrať beatitudine. Pōt ergo dubitari vtrum querendo oīa ſimul querať btitudo. Dicit ergo. B.i ſſa. Quid igiť inq̄.q.d.lʒ nō querať beatitudo querēdo vnūquodq̄z diuiſim. qđ igiť erit: ſi qs cūcta ſimul cupiat adipiſci: nunqđ ille ſic vellet ſummā beatitudinis: nunqđ eā ſcʒ beatitudinē reperiat in his bonis que demonſtrauimus nō poſſe ꝯferre quod pollicentur.i.pmittunt. Et rñdet Boe.

Minime inq̄. Concludit ergo phia dī. In his ergo nullo modo inueſtigāda eſt beatitudo que creduntur preſtare ſingula expetendorū.i.deſiderandoꝝ qđ Boe.cōcedit dicens. Qđ fateor affirmo inq̄ ita eſſe 7 nihil verius dici pōt. Notādū ſi aliqs querit oīa quinq̄z ſimul ille querit beatitudinē in vniuerſali: ſed errat in particulari querendo eā in iſtis tpibus bonis in quibus nō inuenitur: non enim ſumma ſufficientia nec potentia inuenitur in eis: 7 ſic patet ꝙ querens vnum illorum vel omnia ſimul: ſm quod inueniuntur in rebus ſenſibilibus cum habeant eſſe in eis modo imperfecto non cōſequitur beatitudinem querens autem vnum iſtoꝝ ſm eſſe perfectum cum omnia ſint vnū indiuiſibiliter: omnia querit: 7 querit beatitudineʒ. Habes igitur inquit. Poſtq̄ philoſophia aſſignauit cauſam falſe felicitatis. hic oſtendit que ſit vera felicitas. Secundo oſtendit in quo conſtituta ſit. Quoniaʒ igitur agnouiſti. Primo dicit phia. Habes ne igitur iam cauſas 7 formam falſe felicitatis nunc deflecte intuitum mentis tue in aduerſum.i.in contrarium falſe felicitatis. hoc eſt ad veraʒ felicitatem: ibi ſtatim videbis verā felicitatem quam promiſimus: 7 dicit Boe. Atqui pro certe vera beatitudo perſpicua.i.manifeſta ex dictis homini etiam ceco.q.d.tam manifeſta eſt vera beatitudo ex dictis ꝙ etiam ceco ſi aliquid poſſet videre pateret: q̄z pro 7 tu pauloante monſtraſti eam ſup. veram felicitatem dum conabaris aperire.i. declarare cauſas falſe felicitatis: 7 dī. Bo. nam niſi fallor ea eſt vera 7 perfecta felicitas que perficiat

Beatitudo

ſufficientē potentem ⁊ reuerendū celebrē ⁊ letū:vt etiā tu pħia cognoſcas me Boe. interius.i. plenius animaduertiſſe:que ſit vera felicitas ego ſine ambiguitate cognoſco hanc eſſe plenā beatitudinē:q̄ vnū horū ſcʒ p̄dictorū veraciter pōt p̄ſtare qm̄ idē cuncta ſunt ⁊ dicit pħia quaſi cōgratulando Bo. O alūne hac opinione te felicem cenſeo.i. iudico: ſi quidem hoc adieceris ſup. quod modo dicā. ⁊ dicit Boe. Quidnā dicaʒ. Dicit pħia. Putas ne aliquid eſſe in his rebus mortalibus ꝗ̄ pro ⁊ caducis.i. tranſitorijs qd̄ poſſit afferre.i. dare huiuſmodi ſtatū. Reſpondet Boe. Minime puto ⁊ illud oſtenſum eſt a te ⁊ nihil amplius deſideret beatitudine. Concludit ergo pħia di. hec igitur.ſ. ſufficiētia reuerētia ⁊c. q̄ in rebus caducis īueniūtur:vel ſunt ymagines i. ſimilitudines veri boni:⁊ videntur dare mortalibus quedā impfecta bona verū aūt ⁊ pfectū bonū conferre non poſſunt:⁊ dicit Boe. aſſentior inq̄. ¶ Nota ſufficiētia impfecta: que conſideratur in rebus tpalibus non eſt vera ſufficientia ſed tm̄ ſimilitudinaria ſufficientia autem perfecta includit omnia alia quattuor ⁊ ſingulum aliorum quattuor perfecte alia includit. ⁊ ideo illud qd̄ eſt vnuʒ perfectū dat oīa:ſed illud qd̄ dat oīa facit vere perfectū ergo di. Boe. illud qd̄ pōt veraciter vnū conferre illud cognoſco eſſe btitudinē. Item aſſentio eſt verbum deponētale: ⁊ idem ſignificat cū verbo neutrali qd̄ eſt aſſentio. ¶ Qm̄ igit̄ agnouiſti que vera. Hic oſtēdit pħia in quo vera felicitas ſit cōſtituta. ⁊ p̄io tangit ordinē huius ptis ad p̄cedētia:⁊ docet diuinū auxiliū eſſe implorandum vt cognoſcatur in quo ſit vera beatitudo. ſecundo inuocat diuinum auxiliū. tertio intendit in quo ſit illa vera beatitudo. ſcd̄a ibi. O qui perpetua. tertia ibi. Qm̄ igit̄. P̄io di. pħia. O Boe. qm̄ agnouiſti que ſit vera beatitudo ⁊ agnouiſti que mentiantur beatitudinem, nunc ſupereſt vt agnoſcas. vnde hanc veram beatitudinem petere poſſis ⁊ di. Boe. Illud Iamdudū a te vehementer expecto. ⁊ di. philoſophia. Cuʒ diuinū preſidium.i. auxilium in minimis rebus debeat implorari:vti pro ſicut placet Platoni noſtro in thimeo quid nunc cenſes faciendū ſup. in tam arduo negocio vt mereamur reperire ſedem illius ſummi boni. Reſpondet Boe. Inuocandū ſup. cenſeo patrem omniū reꝝ.ſ. deū ſine quo nullum exordium rite fundatur. qd̄ approbat philoſophia di. recte tu inquit cenſes:⁊ ſit ſine interuallo pħia. ita modulata eſt.i. propoſuit inuocationem dei metrica modulatione. ¶ Nota ꝙ in omnibus diuinum auxilium eſt implorandum:q2 deus eſt qui diuitias ſue ſapientie influit in animas ſapientium tribuit ſtudētibus gratiam cognoſcendi: cui nihil eſt difficile:⁊ ſine quo nihil poſſibile eſt poſſideri: ita ſcribitur in ca. de regimine principum:⁊ omne datum optimum:⁊ omne donū perfectum de ſurſuʒ eſt deſcendens a patre luminū: vt dicit alia ſcriptura. Et dicit Aug. nemo tā eruditus:nemo tam doctus quin ſuperna illuſtratione nō indigeat. Et beatus Greg. Niſi intus ſit qui doceat inanū lingua doctoris laborat ideo pħia volens oſtendere in quo ſit vera beatitudo inuocat diuinū auxiliuʒ quo p̄termiſſo nullū rite fundat̄ exordiū.

raciter p̄ſtare pōt hanc eſſe plenaʒ beatitudinē ſine ambiguitate cognoſco. Ph. O te alūne hac opinione felicē cenſeo:ſi qdē hoc īquit adieceris. Boe. Quidnaʒ inq̄. Ph. Eſſe ne aliqd i his mortalibus caduciſqʒ reb⁹ putas: qd̄ hmōi ſtatū poſſit afferre. Boe. Minime inq̄ puto atqʒ a te nihil vt amplius deſideretur oſtēſuʒ eſt. Ph. Hec igitur vel ymagines veri boni vel iperfecta q̄dam dare bona mortalibus vidētur veꝝ aūt atqʒ pfectum bonuʒ ɔferre nō poſſunt. Boe. aſſentior inq̄. Ph. ¶ Quoniam igitur agnouiſti q̄ vera illa ſit. q̄ autē beatitudinē mētiantur tūc ſupeſt. vt vnde verā hāc petere poſſis agnoſcas. Bo. Id qdaʒ inq̄ iamdudū vehemēter expecto. P. Sʒ cuʒ vti i thimeo platoni inquit noſtro placet i minimis quoqʒ rebus diuinū p̄ſidium debeat iplorari qd nūc faciēduʒ cēſes vt illi⁹ ſummi boni ſedē reperire mereamur. Boe. Inuocanduʒ inq̄ reꝝ oīum patreʒ quo p̄termiſſo nullum rite fundatur exordium. Phi. Recte inquit ac ſimul ita modulata eſt.

¶ Aſcenſius.

Nota Contingit.

Hactenus mēdacis ⁊c. Poſſe cōtingere. Cōtingit inqt Donatus ꝙ cū difficultate euenit. Si ergo felicitas ēt difficulter cū talibus bonis euenire nulli pōt conſequēs eſt vt nō ſint ſumma bona. Ad hoc inq̄ ne dubitari quidē pōt. Ordo eſt. At ꝓ ſʒ inq̄.i. dico hoc ne dubitari qdē pōt. Itaqʒ libētius legere. N ꝗ̄ ad lʒ poſſet cōſtrui:vt ſi dubitari ad hoc. Inq̄ etiā quia verbū eſt deberet plene ſcribi nō ſic inq̄. Ne dubitari quidem melius dici puto ꝗ̄ nec dubitari quidē. Legendum preterea eſt circa medium quem moleſtia pungit non quem modeſtia. Item quem vtilitas abijcit non quem vtilitas ſicut ſcriptum reperi: ⁊ expoſitum vtilitas:ideſt reuerentia:cum ſit vtilitas.i. irreuerentia ac deſpectio ex paruitate precij eius. Sed huic ꝗ̄ multa.i. ꝗ̄ tum multa deficiant. Cunqʒ hec depellere:ordo eſt ⁊ cum nequeat hec depellere deſiſtat etiā id quod maxime patebat ſcilʒ deſiſtat eſſe potens. Quid igitur inq̄:exponi poteſt vt ſit quid igitur vis

dicam. Addit phia ſi quis ⁊c. Item ante finem ſiquidem hoc inquit adieceris. Duo notabis ſi quidem duas eſſe dictiones ⁊ adieceris nõ abieceris eſſe legendum. Ordo enim eſt ego cenſeo te hac opi. felicẽ quidem. i. certe ſi addideris. i. adieceris hoc. i. hanc ſententiã ſequentem. Alunus eſt tam qui alit ꝙ qui alitur licet quidã magni contradicant. Aſſentior inꝙ aſſentio actiue: ⁊ aſſentior deponentaliter pro eo dem leges. ſed aſſentior aſſentaris magis ad adulationẽ accedit. Unde aſſentator dictus. Iãduduꝫ n te expecto. Dudũ modicũ tp̃s ſignificat ſm tñ rei gerende proportionẽ. quãdo autẽ particula iaꝫ prepo nitur tunc debet eſſe perſiſtentia ⁊ cõtinuatio in ipſa actiõe verbi cui additur. Non ergo vt docet. Ual la recte dixeris iamdudũ intraui nauẽ: q2 iam non intras ſed recte dictũ eſſet: iamdudum te expecto ⁊ dudũ. i. paulo ante te expectaui. Sic etiã hic iamdudũ. i. iã ab eo tẽpore quo falſaꝫ felicitatẽ in his iã di ctis oſtẽdiſti: expecto vehemẽter cognoſcere verã. Inuocandũ inꝙ rerũ oĩuꝫ partẽ. Aliter ſentiũt poete qui tũc tñ inuocãt qñ humanis opibus ⁊ humano igenio res peragi nõ poſſet ſine miraculo nouo. Uñ Horatius in de arte. Nec deus interſit niſi dignus vindice nodus inciderit. Uerũ q2 ea que ex natura habemus: etiã a deo accepimus. ideo in oĩbus inuocandũ eſt diuinũ auxiliũ. ſed maxime tunc qñ ad cõ mune bonũ aut ſane magnũ intẽdimus.

Alumnus
Aſſentio.
Aſſentior.
Aſſentor.
Iandudum.

¶ Metrum nonum libri tertij.

O Qui ꝑpetua mũdũ rõne gubernas
Terraꝝ celiqꝫ ſator: q tp̃us ab euo
Ire iubes ſtabiliſqꝫ manens das
cuncta moueri
¶ Quẽ non externe pepulerũt fingere cauſe
Materie fluitantis opus verꝝ inſita ſummi
Forma boni liuore carens tu cuncta ſuperno

¶ Metrum nonum libri tertij.

O Qui perpetua mũdũ rõne gubernas. Iſtud eſt metrũ nonũ huius tertij qd̃ dr̃ homericũ ab iuẽtore: q2 homer⁹ ipſum adinuenit: ⁊ dr̃ heroicũ a materia: q2 geſta heroꝫ. i. viroꝝ illuſtriũ hoc metro deſcribãt ⁊ dicit dactilicũ a pede ꝑdominãte hexametrũ a nũero pedũ q2 conſtat ex ſex pedib⁹ in quo metro phia inuo cat diuinũ auxiliũ ad oſtendendũ in quo ſit vera beatitudo ⁊ qũo ad ip ſaꝫ perueniat. Prĩo ergo phia o captã do beniuolentiã dei ipſuꝫ multiplici ter cõmẽdat. Secũdo petitionẽ ſuã exprimit: ibi. Da pater. Circa primũ ſciendũ ꝙ tria requirũtur ad petitionẽ. Primo requirit potentia exaudiendi. Secũdo volũtas. Tertio ſciẽtia. de primis duobus di citur in quarta huius proſa. ĩ. duo ſunt in quibus oĩs humanoꝝ actiuũ effectus ꝯſtat volũtas ⁊ ptãs: quorũ ſi alterũ deſit nihil eſt qd̃ explicari queat. De ſciẽtia patet: q2 ſine ea nihil rõnabiliter gerit: volẽs ergo phia oſtẽdere ꝙ de⁹ poſſit vel ſciat exaudiri ſuã petitionẽ: oſtẽdit ipſuꝫ eſſe potentẽ ex mũdi guber natiõe ex celi ⁊ terre creatiõe: ex tp̃is ꝓductiõe. Scd̃o oſtẽdit ipſuꝫ volentẽ ſiue beniuolũ ex ſui bonita te ⁊ clemẽtia: q2 ꝓducit cũcta. Tertio oſtẽdit ipſum eẽ ſapiẽtẽ ex quorũdã effectuũ ſperãtiũ ꝓductione ſecũda ibi. Quẽ nõ externe. tertia ibi. Tu numeris. Prĩo dicit. O pater q gubernas mundũ ꝑpetua rõ ne. i. ꝑpetua ꝓuidẽtia tua q ex ſator. i. creator terraꝝ ⁊ celi q iubes tẽpus ire. i. ꝓcedere ab euo. i. a ꝑpe tua tua duratiõe tu manẽs ſtabilis. i. imutabilis das. i. facis cũcta moueri. ¶ Notandũ ꝙ tota iſta lra O qui ꝑpetua vſqꝫ ad illã partẽ. Da pater. debet legi ſuſpenſiue ⁊ põt O hic teneri vocatiue ãmiratiue vel deprecatiue. ¶ No. ꝙ gubernare eſt res in debitũ ſui finẽ ordinare: quod ſpectat ad diuinã bonitatẽ regit autẽ prima cã oẽs reges preter hoc qd̃ cõmiſceatur cũ eis influẽdo ſup eas virtutẽ vite ⁊ bonita tis ſm authorẽ in li. de cau. ¶ Nota. ꝙ mundus ſm Ariſt. in li. de celo ⁊ mundo. eſt cõſtitutio ex celo ⁊ terra ⁊ naturis que in eis ſunt quẽ mundũ deus gubernat perpetua ratione. i. ſua prouidẽtia perpetua que non eſt tranſitoria ſicut prouidentia humana: ſcilicet permanet duratione infinita. ¶ No. ꝙ ſicut aliquis dr̃ ſator qui ſemina plantarũ ⁊ arborũ proijcit: ſic deus dr̃ ſator inꝙtũ celum ⁊ terrã creauit ⁊ producit. per celũ aũt ⁊ terrã etiaꝫ intelliguntur elemẽta que ſunt in medio. dicit aũt terrarũ ponendo numerũ pluralẽ pro ſingulari per anthiteſim. ¶ No. tp̃s eſt duratio ſucceſſiua cũ ſit nũerus motus. i. mẽſura motus ſm prius ⁊ poſterius ex. iiij. phi. que duratio procedit ab euo. vbi notãdũ ꝙ euũ eſt du ratio ꝑmanẽs tota ſimul nullã habens ſucceſſionẽ vel mutabilitatẽ ãnexã ⁊ eſt idẽ ꝙ eternitas que eſt pro pria duratio dei ſm quã deus eſt cauſa tp̃is: ſicut enim deus ꝑ ſuũ eſſe eſt cã cuiuſlibet eſſe ⁊ ꝑ ſuã boni tatẽ eſt cã cuiuſlibet boni ita ꝑ ſuã durationẽ eſt cã cuiuſlꝫ duratiõis. Notã. deus eſt ſtabilis. i. imutabi lis q2 nulla ſpẽ mot⁹ mouet nõ gñatione ⁊ corruptiõe cũ ſit ingñabilis ⁊ icorruptibilis nec augmẽta tiõe ⁊ diminutiõe cũ non ſit quãtus: nõ alternatiõe nec loci mutatiõe: cũ ſit imptibilis ⁊ ꝓbat. Ariſtote les. viij. Phiſicorum ex ordine mouentiũ ⁊ mobiliũ neceſſe eſt deuenire ad aliqd̃ primũ oĩno immobile ⁊ per ſe ⁊ ꝑ accidẽs. ¶ No. ꝙ oĩa primo ſunt mutabilia vel ſm eſſe: vel ſm operationẽ. Si ſm eſſe hoc eſt dupliciter vel ſm eſſe ſubſtantiale ſicut ẽt generabilia ⁊ corruptibilia. Uel ſm eſſe accidentale ſicut corpora celeſtia: que licet non mutẽtur gñatione ⁊ corruptiõe: tñ mutant ſm eſſe locale. Si aũt eſt mu tatio ſm operationẽ: ſic intelligẽtie ſunt mutabiles q2 in ipſis eſt ſucceſſio intellectionũ: lꝫ ergo non mu tantur quo ad eſſe: tñ quo ad operationẽ. Aliter exponit. Stabiliſqꝫ manẽs das cũcta moueri: vel oĩbꝫ bus ſpeciebꝫ motuũ: vel aliqbus ſpẽbus motus accipiẽdo motũ ſtricte vel large. Aliter exponit. Sta biliſqꝫ manẽs das cũcta moueri. nõ ꝙ oĩa moueant ſꝫ quicqd mouetur te dante mouet: ⁊ ſimile genus locutionis habetur. Job. i. Illuminant oẽm hoĩem venientẽ in hũc mundũ nõ ꝙ oẽs ſimul illuminent ſed oẽs qui illuminãtur a deo illuminantur. ¶ Quem. nõ externe. Hic phia oñdit deũ eẽ beniuolũ ex

Sanctus Thomas.
Petitio neceſſaria.
Guberno.
Tempus
Euum.
Deus
Mobilia.

Digitized by Google

bonitate clemētie qua oīa ꝓducit:⁊ dī. Quē ſcʒ deū externe.i.extrinſece cauſe non pepulerunt.i. nō coegerūt fingere.i.cōponere op⁹.i.creaturā fluitātis materie que fluit de eſſe ad nō eſſe ⁊ ecōuerſo de non eſſe ad eſſe forme verū pro ſʒ inſita.i.intrinſeca forma ſummi boni.i. ſumme tue bonitatis: ſcilʒ pepulit te fingere opus fluitantis materie. O pater tu ducis.i.ꝓducis cuncta ab exēplo ſuperno.i. exēplari perpetuo tu ipſe polcherrim⁹ ab omni deformitate elongatus gerens mēte.i. memoria plenū mundum ſeu

Ducis ab exēplo pulchrū pulcherrim⁹ ipſe
Mundum mente gerens ſimiliqʒ ab ymagine formans.
Perfectas iubeas ꝑfectū abſoluere partes
Tu nūeris elemēta ligas vt frigida flāmis
Arida conueniant liquidis: ne purior ignis
Euolet: aut merſas deducāt pōdera terras.
Tu triplicis mediā nature cūcta mouentē
Cōnectans aīaʒ ꝑ conſona membra reſoluis
Que cū ſecta duos motū glomerauit ī orbes
In ſemet reditura meat: mentēqʒ ꝓfundam
Circuit: ⁊ ſimili conuertit ymagine celum.
Tu cauſis aīas paribus vitaſqʒ minores

pulchrum mundū ſcilicet architipū: ⁊ formans.i.producēs ipſuʒ mūduʒ ſenſibilem ſimili ymagine ſicut preſuit in mente tua:⁊ tu iubeas mūdū perfectum.perfecte productum abſoluere.i.abſconditū tenere ſine defectu alicuius perfectas partes.i. elementa que ſpectant ad integritatem mundi. Notandū ꝙ omne qđ ne-

Cauſa ceſſitat a cauſa extrinſeca neceſſitat ab efficiente vel a fine: qr nō ſunt plures cauſe extrinſece. Efficiens autē neceſſitat dupliciter vel violentiam inferendo: vt proijciens lapidē ſurſum vel aliquid conferendo quo naturaliter moueatur: ſicut generans dans formā leuitatis mouet ignem rurſum de neceſſitate nature: deus autem non neceſſitatur ab efficiente primo modo.ſ. neceſſitate violentie cum nihil ſit potentius eo neceſſitate ſecundo modo: cū nihil ab alio recipiat. nec etiaʒ neceſſitatur neceſſitate finis: qr non neceſſitatur ab alio tanꝗ̄ a fine cōparatur ad ipſum ſicut imperfectū ad perfectum eo ꝙ finis eſt bonum ⁊ perfectio illius quod eſt ad finem deus autē a nullo extrinſeco perficitur. No. ꝙ ſola bonitas diuina coegit ipſum ad producendū opus fluitantis materie nō autem coegit ipſum neceſſitando: ſed libere mouendo. No. ꝙ inuidia facit ꝙ aliquis bonū alteri nō cōmunicat: qr inuidia eſt triſtitia de bono alterius: ⁊ qr talis inuidia in deo nō eſt ideo ſummā bonitatē per creatorē alijs cōmunicat. vnde dic. Plato in timeo. ab optimo inuidia lōge relegata eſt: ⁊ per ꝯñs ſibi ſimilis prout naturaliter cuiuſqʒ capax beatitudinis eſſe poterat effici qꝫ voluerit. No.: ꝙ ſicut agentibus per naturaʒ forma rei producende preexiſtit ſm eſſe reale: ſic in agentibus ſm intellectum forma rei ꝓducende preexiſtit ſm eſſe intellectuale: ſicut artifex volens producere domum oportet formā domus primo in mēte preexiſtere tanꝗ̄ exēplar ad cuius imitationē facit domū in materia. cum igitur deus ſit agens intellectuale producens munduʒ ipſe prehabuit in mente ſua exemplar mundi ⁊ omnium partium eius: ad cuius imitationem producit mundū extra ſup. qui mundus in mente diuina preexiſtens dicitur architipus ab archos quod eſt princeps ⁊ tipos ſimilitudo cuius imago dicitur iſte mundus ſenſibilis. Tu numeris elemēta ligas. Hic philoſophia cōmendat deum ex parte ſapiētie: quo ad ſpālem effectuum productionē ⁊ primo ex productione elementorū. Secundo ex productione aīe mundi. Tertio ex productione noſtrarū animarum ſecunda ibi. Tu triplicis tertia ibi. Tu cauſis animas: ⁊ dī. O pater tu ligas elementa nūeris.i.proportionibus numeralibus: vt elementa frigida cōueniant.i.cōcordent flāmis.i.calidis elemētis: vt arida.i.ſicca elementa conueniant liquidis.i.humidis elementis: ne ignis purior inter elementa euolet.i.exeat ſpheraʒ ſuam: magis aſcendendo: ⁊ ne pondera.i.grauitates deducant.i.magis deorſuʒ ducant terras merſas.

Elementa. i. depreſſas. Nota ꝙ elementa habent proportionem numeralem inter ſe. ſicut enim duo numeri quadrati conueniunt in vno medio proportionali ſicut duo elementa cōtraria in duabus qualitatibus cōueniunt in vno elemento medio proportionali vtriꝗ̄ verbi gratia. Numeris quadratus eſt qui conſtat ductu ſuꝑ̄ſius in ſeipſum dicendo bis duo. ter tria bis duo in quaternarium: ⁊ ter tria in nouenarium: ⁊ accipe vnum numerū mediū proportionalē.ſ.ſenariuʒ qui ſm eandem proportionalem excedit quattuor in qua exceditur a noueʒ. ſicut enim nouem continent ſex ⁊ mediā partem ſex: ita ſex cōtinent quattuor ⁊ mediā partē quattuor ſic ſimiliter eſt ī elemētis. Nā ignis ⁊ aqua in duab⁹ qualitatibus cōtrariantur. Ignis enim eſt calidus ⁊ ſiccus: aqua frigida ⁊ humida ⁊ que colligantur vno medio ſup. aere cui cōuenit cum igne in caliditate ⁊ cū aqua in humiditate ſimiliter eſt de aere ⁊ terra reſpectu aque. Secundū hanc ſententiā littera ſic exponitur. Tu ligas elemēta nūeris.i.proportionibus nūeralibus: vt frigida.i.aque que frigide ſunt cōueniant flāmis.i.ignibus qui calidi ſunt per vnū elementū mediuʒ qđ eſt aer: ⁊ arida.i.terre que aride ſunt cōueniunt liquidis.i.partibus aeris que humide ſunt per elementū mediū qđ eſt aqua. Tu triplicis mediā nature cuncta mouentē. Connectens aīaʒ per conſana Hic phīa oñdit ſapientiā ex aīe mundi productione. Ubi ſciendū ꝙ iſta littera cōiter exponit ad intentionē. platonis in thimeo: ſed qr iſta expoſitio eſt difficillima ⁊ modice vtilitatis ego eam pretermittaʒ

Aia mundi. ⁊ ponā facilē expoſitionē que eſt de mēte ariſto. Ad cuius euidentiā eſt notandū ꝙ ꝑ aīam mūdi hic intelligit intelligētia mouēs orbem que ꝑ motū virtutē ſuā influit inferiorib⁹: ⁊ hec intelligētia dr̄ media inter deū ⁊ aīam hūanā. Sicut enī in dignitate ⁊ perfectione excedit a deo ſic ipſa excidit aīam noſtrā

¶ Notã.ꝙ intelligentia huius mũdi dicitur eſſe triplicis nature ⁊ propter tres operationes quas ha bet.ſ.mouere orbem.intelligere deum ⁊ intelligere ſeipſam. ¶ Notã. ꝙ orbes celeſtes dicuntur conſona membra intelligentie:q2 per ipſos tanꝗ per organa ⁊ inſtrumẽta intelligentia influit inferioribus licet enim intelligentia prima intentione moueatur propter ſe.tamen ſecunda intentione moue:ur propter inferiora.his premiſſis littera plena erit.vnde dicit ſic. Tu deus connectens animam ſup.mundi

Orbes celeſtes.

Prouehis:⁊ leuib⁹ ſublimes currib⁹ aptãs.
In celũ terramqꝫ ſeris: quas lege benigna
Ad te conuerſas reduci facis igne reuerti.
¶ Da pater auguſtam menti cõſcẽdere ſedẽ
Da fontẽ luſtrare bonis:da luce reperta
In te conſpicuos animi defigere viſus.
Diſÿce terrene nebulas ⁊ pondera molis
Atqꝫ tuo ſplendore mica: tu nanqꝫ ſerenum
Tu requies tranquilla pÿs te cernere finis
Principiũ:vector:dux:ſemita: termin⁹ idẽ.

que eſt intelligentia media ſup.inter deum ⁊ animam humanam triplicis nature.i.triplicis operationis mouẽtem cuncta ſup.inferiora per influxũ illã tu connectans reſoluis.i.diſtinguis eam per conſona membra.i.per cõuenientes orbes:que aĩa cũ ſecta.i.diuiſa q̃tũ ad operationes glomerauit.i.impreſſit motũ in duos orbes ſcilicet in orbem primi mobilis ⁊ in orbem planetarum ipſa reditura.i.reflexa meat.i.procedit in ſemetipſaꝫ ſup.intelligendo qđ eſt vna operatio ⁊ ipſa circuit mentẽ profundã.i.mentem diuinã deum intelligẽdo.que eſt alia operatio:⁊ ipſa conuertit.i.mouet celũ ſimili ymagine.i.intellectione qđ eſt tertia operatio.eius. ¶ Ad huc nota. Licet corpora celeſtia ſint diuerſa:tamen ratione vnitatis ordinis poſſunt dici vnuꝫ corpus. Similiter intelligentie licet ſint diuerſe:tamẽ poſſunt dici vna intelligentia propter vnitateꝫ ordinis in operatione mouendi:ergo di.in ſingulari animam ⁊ non animas. ¶ Tu cauſis animas paribus vitaſqꝫ minores. Hic philoſophia cõmendat ſapientiã dei ex animarũ noſtrarũ creatione di. O pater tu prouehis.i. producis animas hominum ⁊ minores vitas.i.animas brutorũ ⁊ plãtarũ paribus cauſis quibus animã mũdi produxiſti ſcꝫ tu aptans ſublimes.i.animas rõnales hoïuꝫ leuib⁹ currib⁹.i.celeſtib⁹ ſtellis:tu ſeris eas in celũ ⁊ terrã.i.in corpora terrena quas aĩas cõuerſas reduci igne.i.charitate reducẽte facis reuerti ad te benigna lege.i.ordinatiõe tua. ¶ No. anime beſtiarũ ⁊ plantarũ dicũtur minores vite reſpectu aĩe hominis eo ꝙ nõ habent tot nec ita pfectas operatiões ſicut vite aĩe hoïuꝫ. ¶ No. ꝙ per leues currus ſm intentionẽ platonicorũ intelligit ſtellas cõpares currib⁹. Dixerũt eñi platonici ꝙ deus oẽs animas ſimul creauit ⁊ ſeminauit eas in celo detegẽdo eas ſtellis cõparib⁹ a qb⁹ poſtea dilabanť in corpora:ſed hec opinio nõ valet ſcꝫ ꝙ omnes anime ſimul ſint create:immo omni die de nouo creanť.qbus creatis corporib⁹ infunduntť. Dicunť aĩe fieri ĩ celũ propter virtutẽ celeſtẽ:ex qua vnio aĩe ad corpus cõtrahit ſuã periodũ.lꝫ anima a deo ꝓducať in corpore:tñ vnio ex parte diſpoſitionum corporaliũ depẽdet a virtute celeſti:ideo dicit eas ſeri ĩ celũ ⁊ in terrã: q2 anime nõ coaptanť corporib⁹ niſi mediante virtute celeſti.vñ.ÿ. phi.homo eñi hominẽ generat ⁊ ſol. ¶ No. ꝙ deus animas creatas aptat leuibus currib⁹.i.ſtellis cõparibus qđ ſic poteſt intelligi:q2 anima creata cõparitatẽ ⁊ ſimilitudinẽ habet cũ ſtella. Sicut enim ſtella eſt nobilior pars ſui orbis ⁊ eſt perpetua ſic anima rõnalis ppetua exiſtẽs eſt nobilior pars hoïs:vel ſic põt intelligi ꝙ deus animas creatas aptat:leuibus curribus.i. rõni ⁊ intellectui que dicunť currus anime:q2 ducũt hominẽ in cognitionẽ rerũ quas animas ſerit in celũ ⁊ terrã:q2 anima rõne ⁊ intellectu habet cognitionẽ celeſtiũ ⁊ terreſtriuꝫ. ¶ Nota ꝙ per ignẽ reduci intelligit arborẽ charitatis q hominẽ aduerſum adeo vitÿs fecit ipſum redire virtutibus.niſi eniꝫ homo deũ amet ipſum nõ querit niſi querat nõ inueniet:niſi inueniat ad ipſum nõ reuertetur. ¶ Da pater auguſtã. Poſtꝗ philoſophia captauit beniuolentiã dei ipſum multipliciter cõmendando hic exprimit ſuã petitionẽ di. O pater tu qui facis omnia predicta da.i.cõcede mẽti humane cõſcendere auguſtam ſedẽ.i.nobilem ſedẽ ſummi boni.da luſtrare.i.inueſtigando inuenire fontem boni.i.deum qui eſt fons omnis boni.da luce perpetua.i.cognitione prehabita in te defigere ſcilicet per amorẽ ꝯſpicuos viſus.i.claros intuitus animi.i.rationis ⁊ intellectus. O pater tu diſyce.i.diſperge nebulas.i.obſcuritates ⁊ põdera.i.grauitates terrene molis.i.dilectionis terrene:atqꝫ mica.i.reſplende tuo ſplendore tu nãqꝫ es ſerenũ quo ſup.omnia illuſtranť. Tu es tranquilla requies pÿs ſup.mentibus te cernere.i. videre eſt finis ſup. omniũ. Tu idẽ exiſtẽs es principium:q2 origo omniũ rerum. Tu es vector:q2 vehis nos p gratiam quo puenire nõ poſſumus p naturã. Tu es dux ducens ab errore ignorãtie ad veritatẽ ſapiẽtie. Tu es ſemita cũ ſis via ⁊ veritas:⁊ per te ad teipſum peruenitur. Tu es terminus vltra quem nihil crediť:cum ſis ſummum ⁊ perfectũ bonum. ¶ Nota ꝙ ſedes ſummi boni dicitur auguſta.i. nobilis q2 nihil ſibi cõparari põt. Itẽ deum vocat fontẽ ſummi boni:ſicut enim riuuli habẽt exiſtere ⁊ fluere a fonte ⁊ ipſe a nullo ſic a deo omne bonũ habet eſſe ipſe autẽ a nullo. ¶ No.ad hoc ꝙ ſedes ſummi boni cõſcendať oportet ꝙ inueſtigeť:⁊ q2 nõ ſufficit inueſtigare ſi nõ inueniať nec inuenire ſi non diligatur:ideo philoſophia petit p amorẽ defigi viſum animi.ſ.rationẽ ⁊ intellectũ in ſummuꝫ bonũ. ¶ Nota ꝙ q2 intellect⁹ ⁊ ratio impediunť ⁊ obſcurantur per affectionẽ deſideriorũ terrenoꝝ:q2 corpus quod corrumpitur aggrauat animam qñ corpori eſt ſubiecta: ideo philoſophia petit fugari nebulas terrene molis: ⁊ q2 non ſufficit fuga tenebrarum niſi adſit lux illuminans:ideo petit illuminationem dicens. Atqꝫ tuo ſplendore mica

Animarum creatio.

Ite3 diſſicio.i. diſpergo vel remoueo:⁊ dicitur a dis prepoſitione inſeparabili ⁊ a verbo iacio iacis mutando a in i vnde ſit i duplex diſſicio.

℄ Aſcenſius.

Nota

Qui perpetua ⁊c. Carmen eſt exametru3 heroicum monocolon. de quo in primo carmine primi libri ſatis diximus. Congruit autē huic ardue inuocationi. Quem non externe ⁊c. Cum enim deus ſit perfectus nulliuſq3 egens: nec ex creaturarum laudatione glorioſior: nec ex earum negligentia minor: pro ſua bonitate cuius creaturas participes eſſe voluit cuncta creauit: remotiſſimus ab omni inuidia: que tunc nullu3 habet locum quoniā nulla apparet emulatio vñ dicit. Liuore carens: vbi tñ ſm Vallā potius diceret liuore vacans.

Liuor

Eſt aūt liuor macula ſubnigra generata ex cōpreſſione vel cōtactu alterius corporis. Ex compreſſionē vt apud Iuuenalem Vnaq3 contacta liuorē ducit ab vna. Ex contactu. vt apud Tibullum. Tum ſuccos herbaſq3 dedi quis liuor abiret. Quem facit impreſſo mutua dente venus. Et quia in homine inuidioſo qui ſeipſum conſumit ſolet liuidus color apparere. ideo liuor accipitur pro vehementi inuidia. Sicut candor pro pulchritudine animi ab omni inuidia abhorrentis. Superno exēplo qua3 platonici idcam vocant: hic exemplū vocat: quod etiā exemplar dici poteſt. Legendū eſt propter verſum ſimiliq3 ab imagine formans. Nam imago primam corripit. Tu numeris elementa ligas. Quia omnia in numero: pondere. ⁊ menſura conſtituit deus ſimul autē elementa contraria. ſed media elementa temperata ſunt: vt frigida non cōſumantur a calidis: nec ſicca ab humidis. Quin a deo preter naturam elementorum deus ad vtilitatem noſtram contineri facit ignem pro parte in terris: ⁊ maria intra alueos ſuos cum tamen locus naturalis ignis ſit inter cōnexum aeris ⁊ concauum lune: vbi etiā elementaris ⁊ immixtus eſt ⁊ quo hic noſter tendit licet non euolet.i. totus e conſpectu noſtro volet. Et locus naturalis aque eſt connexum terre ⁊ concauum aque: ⁊ ita deberet terra propter grauitatem ſuam aquis tegi: niſi deus aliter ordinaret. Tu triplicis: ꝗbus in ſuperioribus cōmentis ſatis philoſophatū ſit: dicam tamē pauca que Macrobius in de ſomnio Scipionis recitat. Sunt autē hec. Maluerunt mundū alij in elementa ter quaterna diuidere vt in primo ordine numerētur. Terra: aqua. aer: ⁊ ignis: que eſt pars liquidior aeris vicina lune. Supra hoc rurſum totidē numero: ſed nature purioris elementa: vt ſit luna pro terra quam ethercam terram a phiſicis diximus nominatam. Aqua ſit ſphera mercurij. Aer veneris ignis in ſole. Tertius vero elementorum ordo ita ad nos conuerſus habeatur vt terram vltimā faciat: ⁊ ceteris in medium redactis in terram deſinat tam yma ꝗ ſumma poſtremitas. Igitur ſphera martis ignis habeatur: aer iouis: ſaturni aqua terra vero aplanes in qua eliſios campos eſſe puris animis deputatos antiquitas nobis intelligendū reliquit de his cāpis anima quū in corpus emittitur per tres elementorum ordines trina morte ad corpus vſq3 deſcendit. hec eſt inter platonis de morte anime quū in corpus truditur ſecunda ſententia. Iſta Macrobius ex platonicorum dogmate qui omnia. ideſt totum vniuerſum quaſi in globum colligit vt aplanem.i. firmamentum terras propter firmitatem compa

Ter quaterna elementa.

ret ſaturnum aquis propter frigiditatē planete: ⁊ eo quod eius genitalibus in aquam de lapſis venus nata ſit. Iouem aeri pro quo ſepe ponitur. vt in Geor. Et iam maturis metuendus iupiter vuis. Martem autem igni. Eſt enim ardens ⁊ igneus igneiq3 coloris planeta. Et hoc reſpiciens Boet. Ni fallor dixit triplicem naturam eſſe. Quod autem di. duos orbes poſtea ſpectat ad tertiam opinionem platonis. de qua ibidē Macrobius. Alij vero duas ſiquidē ⁊ ipſi partes ſicut primi faciunt: ſ3 nō eiſdē terminis diuidunt mundū. Hi enim celū qđ aplanes ſphera vocitatur partē vnam: ſepte3 vero ſpheras que vage vocantur ⁊ qđ inter illas ⁊ terrā eſt: terrāq3 ipſam alterā partem eſſe voluerunt ⁊c. videtur ergo Boe. hos ſecutus animā mundi inter duas iam dictas partes mediā dicere. Sed ſm ſecundā opinionem platonicorū omnia inter ſe glomerari. In celū terramq3 ſeris: potius dica3 celum accipiendū eſſe aerē. ſicut volucres celi dicuntur. Et a lucre. In hoc celo qui dicitur aer. vite enim mortaliū ſunt inter aerem ⁊ terrā. Quod autem in cōmentario dicitur qđ anime quotidie creantur quibus creatis infunduntur: corporibus. Non debet intelligi ꝙ prius creantur ꝗ infundantur. Quia ſm Augu. creando infunduntur: ⁊ infundendo creantur: nec de potentia materie educuntur aut ex traduce: ſed hec theologi diſquirant. Reduci igne.i. inquit cōmentarius charitate: qđ non abſurdum eſt: qꝛ cū ſingula vitia infernū mereantur: ſola charitas in celū ducit. Sed qꝛ cetera platonice dicta ſunt poteſt ⁊ hoc platonice intelligi. vt auctor ſub alijs verbis dicat qđ Virgi. lib. vi. Eneid. ſic dicit. Principio celū ac terras cāpoſq3 liquentes. Lucētēq3 globū lune titaniaq3 aſtra. Spiritus intus alit. totamq3 infuſa per artus. Mens agitat molē ⁊ magno ſe corpore miſcet. Inde hominū pecudūq3 genus viteq3 volantu3. Et que marmoreo fert monſtra ſub equore pontus. Igneus eſt ollis vigor ⁊ celeſtis origo. Seminibus ꝗtum non noxia corpora tardant. Terreniq3 hebetant artus: moribundaq3 membra. Hinc metuunt. ⁊c. Da pater auguſtam. ⁊c. Sicut ſupra oſtendimus: qꝛ interpres exponit auguſtam.i. nobilem ſedem nō dubium eſt ipſum legiſſe auguſtam non anguſtam. ſed quid ſit auguſtum ſupra requires.

Proſa decima tertij libri.

Sanctus Thomas.

Quoniam igitur que ſit imperfecti. Iſta eſt decima proſa huius tertij in qua philoſophia oſtendit vbi vera beatitudo ſit conſtituta: ⁊ primo continuando probat beatitudinem perfecta3 eſſe in rerum natura. Secūdo oſtēdit in quo ſit vera bea-

℄ Proſa decima tertij libri.

Quoniam igitur que ſit imperfecti que etiam perfecti boni forma vidiſti. nunc demōſtrandū reor quonā hec felicitatis perfectio conſtituta

titudo: ibi. Quo vero. Primo dicit. O Boe. quoniam vidiſti in precedentibus que ſit forma imperfecti boni ⁊ que ſit forma perfecti boni nunc reor. i. opinor eſſe demonſtrandum: quoniam. i. vbi hec perfectio felicitis. i. perfecta felicitas. ſit conſtituta in quo ſup. inueſtigando illud arbitror primum eſſe inquirendum. An aliquod huiuſmodi bonum perfectum quale paulo ante. ſcilicet octaua proſa diffiniſti poſſit exiſtere in rerum natura. ne caſſa. i. vana ymago. i. ſpecies cogitationis nos decipiant preter veritatem

ſit. In quo illud primū arbitror inquirendū. An aliquod huiuſmodi bonum quale paulo ante diffiniſti in rerū natura poſſit exiſtere: ne nos preter rei ſubiecte veritatē caſſa cogitatiōis ymago decipiat: ſed quin exiſtat ſitqꝫ hoc veluti quidam omnium fons bonorū negari nequit. Omne enim quod imperfectū eſſe dicitur id minutiōe perfecti imperfectū eſſe perhibetur. Quo fit: vt ſi in quolibet genere imperfectum quid eſſe videatur in eo perfectū quoqꝫ aliquid eſſe neceſſe ſit. Etenim perfectione ſublata: vnde illud quod imperfectum perhibetur extiterit nec fingi quidē poteſt. Neqꝫ enim a diminutis inconſummatiſqꝫ natura rerum cepit exordium ſed ab integris abſolutiſqꝫ procedēs in hec extrema atqꝫ effecta dilabitur. Quod ſi vti paulo ante mōſtrauimus eſt quedā boni fragilis imperfecta felicitas: eſſe aliquā ſolidā perfectamqꝫ non poteſt dubitari. Boeti. Firmiſſime inqꝫ veriſſimeqꝫ cōcluſum eſt. Phi. ¶ Quo vero inquit habitet ita conſidera: Deum rerū omnium principem bonum eſſe communis humanorum conceptio probat animorum: Nam cū nihil deo melius excogitari queat id quo melius nihil eſt bonum eſſe quis du-

ſubiecte. i. exiſtentis rei. Sed nequit negari exiſtet in rerum natura perfectum bonum ⁊ perfecta felicitas: et hoc bonū ſit veluti fons omnium bonorum ⁊ tunc probat ipſum eſſe tali ratiōe. In quocunqꝫ genere eſt reperire imperfectum in eodē eſt reperire perfectum: ſed in genere rerū eſt reperire imperfectū bonū ⁊ imperfectā felicitatē: vt patꝫ ex precedētibꝫ. ergo in rerum natura erit dare perfectū bonum ⁊ perfectā felicitatē. Hanc rationē pertractat in littera ⁊ dicit. Omnē apud dicitur eſſe imperfectū illud perhibetur imperfectū diminutione. i. ex defectu perfecti quo fit vt ſi in quolibet genere videat eſſe qd. i. aliquid imperfectum: in eo genere neceſſe ſit aliquid eſſe perfectum. ⁊ enim pro qr ſublata: ideſt circumſcripta perfectione nec fingi poteſt: vnde illud extiterit. i. eſſe habeat: quod perhibetur imperfectum: neqꝫ enim natura cepit exordium a diminutis ⁊ inconſummatis. i. ab imperfectis ſed natura procedens ab integris ⁊ abſolutis ideſt perfectis dilabitur hec extrema. ideſt inferiora atqꝫ effecta. i. infructuoſa: ex hoc ergo accipitur maior ratio in quocunqꝫ reperitur aliquid imperfectum in eodem reperitur perfectum. Tunc ſubiungit minorem di. vbi pro ſicut paulo ante monſtrauimus eſt quedam fragilis boni ⁊ imperfecta felicitas: et ponit concluſionem dicens ergo dubitari non poteſt aliquam ſolidam: qꝫ pro ⁊ perfectam felicitatem eſſe: quod concedens Boeti. dicit firmiſſime ⁊ veriſſimeqꝫ ꝯcluſum eſt. Notandum qꝫ in temporalibus ⁊ ſenſualibus non poteſt eſſe ſummum ⁊ perfectum bonū: ⁊ quia multi ſunt qui non putant eſſe alia bona preter ſenſualia: ideo ne aliquis putet nullum eſſe perfectum bonum in rerum natura: philoſophia primo anteqꝫ oſtendat vbi ſit ſitum perfectū bonum probat ipſū eſſe. ¶ Notandum qꝫ res ſubiecta eſt de qua habetur ſermo ⁊ cognitio: ſed dū cogitamus de re que non eſt tunc eſt cogitatio caſſa preſſa preter veritatem ſubiecto rei decipiens nos ne autem talis cognitio videatur eſſe ſummi boni: ideo primo probat ipſum in rerum eſſe natura. ¶ Nota qꝫ imperfectum non poteſt eſſe principium rerum: quia perfectum prius eſt imperfecto. principio autem non eſt aliquid prius ex quo ſequitur qꝫ vbi eſt imperfectum ibi eſt reperire perfectum. ¶ No. qꝫ eſt deuenire ad aliquod perfectum a quo natura incipiens progreditur ad poſteriora imperfecta cuiuſmodi ſunt hec inferiora que dicuntur extrema ⁊ effecta ſunt vltima cauſatorum non cauſa aliis inferioribus. ¶ Quo vero inquit. Hic philoſophia oſtendit in quo perfectum bonum ſiue vera felicitas ſit ſita. Secundo concludit quoddam correlarium. Tertio mouet dubitationem. ſecunda ibi. Super hec. tertia ibi. Atqui hoc quoqꝫ. Primo dicit vel oſtendit perfectam felicitatem eſſe in deo conſtitutam. Secundo oſtendit per quem modum ſit in deo: ibi. Sed queſo. Primo ponit vnam propoſitionem notam. Secundo ex ea probat intentum: ibi Ita vero. Primo dicit. Iam probatum eſt quod eſt dare perfectū bonum. quo vero: ideſt in quo habitet: ideſt lateat illud perfectum bonum ita conſidera. Et tunc ſubiungit prepoſitionem. Omnis conceptio communis humanorum animorum probat: ideſt concedit deum eſſe bonum ⁊ principium omnium rerum. Et quod deus ſit quoddam bonum probat per hoc: quia deo

Summum bonum eſſe.

bitat. ¶ Ita vero bonum eſſe deum ratio demonſtrat: vt perfectum quoqꝫ in eo bonum eſſe cōuincat. Nam niſi tale ſit rerum omniū principiuꝫ eſſe non poterit. Erit enim eo preſtantius aliquid perfectū poſſidēs bonuꝫ: qḋ hoc prius atqꝫ antiquius eſſe videatur. Omnia nāqꝫ perfecta minus integris priora eſſe claruerunt. Quare ne in infinitū ratio procedat cōfitendum eſt ſummū deuꝫ: ſummi perfectiqꝫ boni eſſe pleniſſimū. Sꝫ perfectū bonum veram eſſe beatitudineꝫ conſtituimus. Ueram igitur beatitudinem in ſummo deo ſitam eſſe neceſſe eſt Boe. Accipio inq̄ nec eſt quod contradici vllo modo queat. Phi. ¶ Sed queſo inquit te vide q̄ id ſancte atqꝫ inuiolabiliter probes ꝙ boni ſummi ſummuꝫ deum diximus eſſe pleniſſimum Boe. quonam inquit modo. Ph. Ne hunc rerū omniū patrē illud ſummum bonuꝫ quo plenus eſſe perhibetur vel extrinſecus accepiſſe. vel ita naturaliter habere preſumas quaſi habētis dei habiteqꝫ beatitudinis diuerſamqꝫ cogites eſſe ſubſtantiaꝫ. Nam ſi extrinſecus acceptum putes preſtantius id qḋ dederit eo qḋ acceperit exiſtimare eſſe: ſed hunc eſſe reruꝫ oium precellentiſſimum digniſſime confitemur. Quod ſi natura quidem ineſt: ſꝫ rōne diuerſum cū de rerum principe loquamur deo fingat qui poteſt quis hec diuerſa cōiunxerit

nihil melius excogitari queat. i. poteſt: ⁊ quis dubitat illud eſſe bonum quo melius eſt nihil. q. d. nullus. ¶ Notandum ꝙ deum eſſe principium omniū rerum omnes concludunt. ſed quia pythagorici duo poſuerunt eſſe principia rerum: vnū bonū aliud malum. ne ergo aliquis occaſione huius negaret deuꝫ eſſe bonū: ideo hoc probat ex eo qḋ nihil poteſt melius excogitari deo vnde dicit beatus Augu. in lib. de doctrina chriſtiana. Omnes latine lingue ſcientes cum aure eoruꝫ ſonus tetigerit quo profertur deus mouentur ad cogitandum excellentiſſimum quandam immortalem naturam ita autem cogitatur deus vt aliquid quo nihil ſit melius. Ita vero bonuꝫ eſſe deo ratio demonſtrat ⁊c. Hic probat intentum ꝙ beatitudo ſiue perfectum bonū ſit ſitum in deo tali ratione. Perfectum bonuꝫ eſt vera beatitudo ſed deus eſt perfectum bonum: ergo deus vel in deo eſt vera beatitudo. vnde dicit in lra. Ratio iſta demōſtrat deū eſſe bonum. vt cōuincat. i. ineffabiliter cōcludat in eo eſſe perfectū bonū nam niſi deus ſit tale ſcilicet perfectū bonū non poterit eſſe principium omniū rerū ſi enī non ſit perfectum bonū erit aliquid preſtantius eo poſſidēs perfectū bonuꝫ. nāqꝫ pro omnia perfecta clamauerūt. i. manifeſta ſunt eſſe priora minus integris. i. imperfectis quare ne ratio procedat infinitum confitendum eſt ſummum deum eſſe pleniſſimum ſummi ⁊ perfecti boni: ⁊ ſic patet minor ratiōis ſcilicet ꝙ in deo eſt perfectum bonuꝫ nunc probat maiorem di. Sed cōceſſimus. i. probauimus nona proſa perfectum bonum eſſe veram beatitudinem igitur reſtat concludere ꝙ neceſſe eſt veram beatitudinem ſitam eſſe in ſummo. deo. Cui Boe. conſentiens dicit. Accipio. i. cōcedo inq̄ nec eſt quod vllo modo queat contradici. ¶ Nota ꝙ ſi deus non eſſet perfectum bonū: ſed imperfectum procederetur in infinituꝫ ſic arguēdo. Deus vel eſt perfectū bonuꝫ vel imperfectum ſi pfectum habetur propoſitū. ſi imperfectum. ergo erit aliquid prius eo cum perfectū ſit prius imperfecto. Illud ergo prius vel eſt perfectum bonum vel impfectuꝫ: ſi perfectum illud erit deus: ⁊ habetur propoſitū. Si impfectū eſt aliqd prius eo cū perfectuꝫ ſit prius imperfecto. Iterū queritur de illo priori. vel eſt perfectū bonū vel imperfectum: ⁊ ſic procederetur in infinitum: vel dabitur deū eſſe perfectū bonū ⁊ hoc innuit in lra cū dicit. Quare ne infinitū ratio procedat. ¶ Sed queſo te inquit. Hic phia oſtendit per quē modum vera beatitudo ſit in deo: qꝛ nō eſt in deo tanq̄ aliquid diſtinctū ab ipſo ſicut accidēs a ſubiecto ſed eſt idē cū ipſo qḋ probat quattuor rationibus. ſecunda ibi. Poſtremo. tertia ibi. Reſpice inquit. Primo premittit intentum ſuum cuꝫ quadaꝫ diuiſione cuius mēbra improbat di. O boe. queſo te vide q̄ id ſancte. i. firmiter ⁊ inuiolabiliter probes quod diximus ſummū deū eſſe pleniſſimū ſummi boni: ⁊ di. Boe. Quonāmodo ſup. hoc probat tūc ponit phia diuiſionē di. Preſumas ideſt putes ne hunc patrē omniuꝫ rerum accepiſſe extrinſecus illud ſummū bonum quo perhibetur eſſe plenus vel preſumas ita naturaliter habere a ſe illud bonum quaſi cogites diuerſam eſſe ſubſtantiam dei habentis: qꝫ pro ⁊ beatitudinis habite: ⁊ tunc improbat membra. Primo ꝙ deus non accepit ſummum bonum ab extrinſeco dic. Nam ſi putes bonum quod in deo eſt extrinſecus acceptum tunc tu poſſis. i. potes eſtimare eſſe preſtantius: ideſt melius illud bonum qḋ dederit eo quod acceperit ſcilicet deo quod eſt falſum: qꝛ confitemur hunc precellentiſſimū omnium rerum. Tunc probat ꝙ perfectū bonū in deo non eſt in ipſo naturaliter tanq̄ differens ſubſtantia ſua di-

Deus

tens. Q ꝺ ſi natura .i. p naturã ineſt deo ſummũ bonũ: ſed eſt diuerſuꝫ ab ipſo rõne q̃dditatiua fingat quis põt qs hec diuerſa cõiunxerit .ſ. deũ ⁊ ſummũ bonũ. Quaſi dicat nõ eſt dare aliquẽ priorẽ iſta diuerſa cõiungentẽ. ¶ Notandũ ꝙ rõ quã pħia ptendit eſt iſta. Sũmũ bonũ qꝺ eſt in deo vel eſt acceptũ ab extrinſeco vel ineſt ſibi naturaliter ſi ab extriſeco aliqd erit preſtãtius ⁊ nobili⁹ deo qꝛ dans ſummũ bonũ preſtãtius eſt recipiẽte ipſum ſi aũt ineſt deo naturaliter vel tanq̃ idẽ ſibi vel tanq̃ diuerſum ab ipſo: ſi tãq̃ idẽ ſibi habet ꝓpoſitũ ſi tãq̃ diuerſuꝫ ab ipſo erit aliqd pri⁹ ꝙ iſta diuerſa cõiunxit. tale aũt fingere eſt difficile. ¶ Poſtremo quod a qualibet. Hic pħia ponit ſcꝺaꝫ rõnẽ ꝙ ſummũ bonũ in deo nõ differt ab ipſo ⁊ eſt rõ talis. Illud qꝺ eſt diuerſum ab alio nõ eſt illud quo eſt diuerſuꝫ ſi ergo ſummũ bonũ eſſet diuerſuꝫ a deo: de⁹ nõ eſſet ſummũ bonuꝫ qꝺ nephas eſt dicere. vnde di. in lr̃a. Poſtremo illud qꝺ ẽ diuerſuꝫ a qualibet re illud nõ eſt illud a quo videt̃ eẽ diuerſuꝫ quare qꝺ ſui natura diuerſuꝫ eſt a ſummo bono illud nõ eſt ſummũ bonũ: ſi igit̃ ſummũ bonũ: ita ſit in deo ꝙ ſm naturã eſt diuerſum ab eo ſeqtur ꝙ de⁹ nõ ſit ſummũ bonum: qꝺ nephas eſt cogitare. de deo quo nihil cõſtat eſſe preſtãti⁹. ¶ No. ſi aliqd eſſet in deo diuerſum ab ipſo de⁹ eẽt cõpoſit⁹ ⁊ nõ eſſentie ſimplicis: qꝺ eſt falſuꝫ. Itẽ quod eſt in deo diuerſuꝫ ab ipſo vel eſt accidens vel pars ei⁹ nõ accidẽs qꝛ de⁹ nõ eſt ſubiectũ alicui⁹ accidẽtis ſi eſt pars ei⁹ cũ pars p̄cedat totuꝫ aliqd erit pri⁹ de deo qꝺ eſt falſuꝫ. ¶ Oino eñ nullius rei natura. Hic pħia ponit tertiã rõnẽ que talis eſt. Illud qꝺ ẽ principiũ oĩuꝫ rex̄ formaliter eſt ſummũ bonũ: qꝛ ſummo bono nõ põt eẽ principiũ ſꝫ de⁹ eſt principiũ oĩuꝫ reruꝫ. ergo formaliter eſt ſummũ bonũ ſũmũ aũt bonũ eſt beatitudo ergo de⁹ formaliter eſt ſumma beatitudo. vñ di. in lr̃a. Oino .i. gñaliter nullius rei natura poterit exiſtere .i. eſſe melior ſuo pricipio quare qꝺ oĩuꝫ ſit principiũ ſicut de⁹. illud etiã ꝯcluſerim veriſſima rõne ſummũ eẽ bonũ ſui ſubſtãtia .i. p ſui ſubſtantiã cui aſſentiẽs

¶ Poſtremo qꝺ a qualibet re diuerſuꝫ eſt: id nõ eſt illud a quo itelligitur eſſe diuerſuꝫ. Quare qꝺ a ſummo bono diuerſuꝫ eſt ſui natura: id ſummũ bonũ nõ eſt quod nephas eſt de deo cogitare quo nihil ꝯſtat eſſe p̄ſtanti⁹. ¶ Oino eĩ illi⁹ rei natura ſuo pricipio melior poterit exiſtere quare quod oĩm pricipiũ ſit: id etiã ſui ſubſtãtia ſummũ eſſe bonũ veriſſima rõne ꝯcluſeriꝫ. Boe. rectiſſime inq̃. P. Sꝫ ſummũ bonũ btitudineꝫ eſſe ꝯceſſum eſt. Boe. Ita eſt inq̃. P. Igitur inqt deum eſſe ipaꝫ btitudineꝫ neceſſe eſt ꝯfiteri. Boe. Nec inq̃ ꝓpoſitis priorib⁹ refragari queo. Et ab illis hoc illatũ cõſequẽs eẽ pſpicio. P. ¶ Reſpice inquit an hic quoqꝫ idem firm⁹ approbetur ꝙ duo ſumma bona q̃ a ſe diuerſa ſint eſſe nõ poſſunt. Etenim q̃ diſcrepãt bona nõ eſſe alterꝫ quod ſit alterꝫ liquet quare neutruꝫ poterit eſſe pfectum cũ alterutri alterꝫ deeſt: ſed quod pfectum nõ ſit id ſummum nõ eſſe manifeſtum eſt: nullo mõ igitur quare ſumma ſunt bona ea poſſunt eſſe diuerſa. Atqui ⁊ btitudinem deum ſummum eſſe colligim⁹ quare ipſam neceſſe eſt ſummam eſſe beatitudine que ſit ſumma diuinitas. Boe. Nihil inq̃ nec re ipſa verius nec ratiocinatione firmius nec deo dignius concludi poteſt. Phi.

Principium rerum.

Boe. di. rectiſſime inq̃ ꝯcluſuꝫ eſt. ſꝫ ſummũ bonum eſſe beatitudinẽ conceſſum eſt. Dicit boe. ⁊ ita eſt inq̃. Concludit ergo philoſophia. Igit̃ neceſſe eſt deum confiteri ipſam beatitudineꝫ. Dicit Boe. Nec queo refragari .i. reſiſtere prioribus propoſitis .i. premiſſis: ⁊ ego perſpicio hoc illatum eſſe conſequens ab illis .i. ab illa. ¶ Nota ꝙ principium omnium rerũ oportet eſſe ſummum bonum ſubſtantialiter: quia ſi aliquid aliud a principio eſſet ſummum bonum ſubſtantialiter: ſicut aliquid principatum. ſequitur ꝙ principatum ſit nobilius ſuo principio. Nam bonum ſubſtantialiter nobilius eſt bono accidentaliter. Item ſi principium nõ eſt bonũ ſubſtantialiter. ſed accidentaliter cũ omne quod eſt tale p accidẽs reducat̃ ad aliqd tale per ſe tunc principiũ reduceret̃ ad aliquid: ⁊ p ꝯñs non eſſet principiuꝫ. Reſpice inqt an hic. Hic ponit quartã rõnem ꝙ beatitudo in deo non differt ab ipſo: ſi beatitudo differret a deo cum vtrũqꝫ tã deus q̃ beatitudo ſit ſummũ bonum eſſent duo ſumma bona quoruꝫ vnum nõ eſſet alterum: ⁊ cum vnũ deſit alteri neutruꝫ erit pfectum ⁊ ſummũ bonũ qꝛ perfectum eſt cui nihil deeſt. ergo neceſſe eſt beatitudinẽ eſſe idẽ cũ deo. vnde dicit in lr̃a. O Boe. reſpice aut hic quod nõ dicã illud quod probatum eſt firmius approbetur duo ſumma bona eſſe non poſſunt que ſint a ſe diuerſa. Etenim liquet .i. manifeſtum eſt ꝙ bona que diſcrepant nõ eſſe alterum ſup. eorum bonorum quod ſit alterũ quare cũ alterꝫ deeſt alterutri. ideſt quare cum deſit alterum alteri neutrum poterit eſſe perfectum cum perfectum ſit cui nihil deeſt ſed manifeſtum eſt illud non eſſe ſummum bonum quod nõ eſt perfectum. igitur nullo modo poſſunt eſſe diuerſa ea que ſunt ſumma bona. Atqui pro certe deum ⁊ beatitudinem collegimus eſſe

gimus eſſe ſummũ bonũ quare neceſſe eſt ipſam naturã que ſit diuinitas.i.naturã dei eſſe ſummã beatitudinẽ qđ Boe. Approbans di. Nihil veri⁹ eſt ipſa re nec rõcinatione ipſa firmius nec deo dignius cõcludi poteſt. ¶ Notandum ex quarto topicorũ id qđ per ſuperabundantiã dicit̃ vni ſoli conuenit. Cũ igitur ſummũ bonũ dicat̃ per ſuperabundantiã nõ erunt duo ſumma bona. Itẽ ſi eſſent duo ſumma bona vel eſſent eiuſdem ſpeciei vel differrent ſpeciei: ſi eiuſdem ſpeciei: erunt equaliter perfecta ⁊ vnũ erit ſupfluũ. ſi differũt ſpecie: vnũ erit pfecti⁹ altero: qꝛ ĩpoſſibile eſt duas ſpecies eſſe equaliter pfectas. ſȝ qđ eſt minꝰ pfecti⁹ nõ eſt ſummũ bonũ: ergo nõ ſunt plura ſumma bona. ¶ Sup hec igit̃ inqt. Hic phĩa ꝯcludit ex dictis quãdã ꝯcluſionẽ correlariã di. Sup hec ſcȝ predicta ego tibi dabo correlariũ .i. cõcluſionẽ correlariã ita ſcȝ ſicut geometre aliqd ſolẽt demõſtratis ſuis ꝓpoſitis ĩferre que illata ipſi vocãt poriſmata.i.aptiones. ⁊ tũc ponit correlariũ ꝙ omnis beat⁹ eſt deus. qđ ſic ĩfert. qꝛ adeptiõe beatitudinis ſiunt hoĩes beati. beatitudo vero eſt ipſa diuinitas: vt ꝓbatuȝ eſt manifeſtũ eſt hoĩes beatos fieri adeptione diuinitatis: ſȝ ſicut adeptione iuſticie ſiunt hoĩes iuſti: ⁊ adeptione ſapiẽtie ſiũt ſapientes: ita neceſſe eſt adeptiõe diuinitatis: eſſe beatos ſiue deos. Igitur omnis beatus eſt deus ſed natura qdẽ vnus deus eſt: ⁊ non plures. participatione vero nihil ꝓhibet plures deo eſſe. Hãc concluſione cõmendans Boe. di. Et pulchruȝ inq̃ȝ hoc ſcȝ quod modo concluſiſti atqȝ precioſum ſiue poriſma ſiue correlariuȝ mauis.i.magis velis ipſum vocari. ¶ Notã.ꝙ oĩs beat⁹ eſt de⁹.

Super hec igitur inqt veluti geometre ſolet demõſtratis ꝓpoſitis aliquid inferre q̃ poriſmata ipſi vocãt. Ita ego quoqȝ tibi veluti correlariũ dabo. Nã quoniã btitudinis adeptione ſiũt hoĩes beati. Beatitudo vero ẽ ipa diuinitas diuinitatis adeptiõe fieri btõs manifeſtũ. eſt ſȝ vti iuſticie adeptiõe iuſti. ſapiẽtie ſapiẽtes ſiũt. ita diuinitatẽ adeptos deos fieri ſimili rõne neceſſe eſt. Oĩs igitur btũs de⁹ ſed natura quidẽ vn⁹ participatione vero nihil ꝓhibet eẽ q̃ȝ plurimos. Boe. Et pulchrũ inq̃ȝ hoc. Atqȝ precioſum ſiue poriſma ſiue correlariũ vocari mauis. Phi. ¶ Atqui hoc quoqȝ pulchrius nihil eſt quod his annectendũ eſſe ratio perſuadet. Boeti. Quid inq̃ȝ. Philoſophia. Cum inquit beatitudo multa continere videatur. vtrum ne hec omnia veluti vnũ corpus beatitudinis quadã partiũ

Oĩs beatus eſt deus. — Hoc ꝓbatur ex littera ſic Hoĩes ſunt beati adeptione btitudinis ſed btitudo eſt diuinitas. ergo hoĩes ſiunt beati adeptione diuinitatis ſed adeptione diuinitatis aliquis efficitur deus: ergo oĩs beatus eſt deus. Vel poteſt ſic argui. Adeptione diuinitatis aliquis efficit deus: adeptione diuinitatis aliquis efficitur btũs cũ diuinitas idem cum btitudine ergo oĩs btũs eſt deus. ¶ Nota ſm. Hug. porus pori eſt

Porus. — ſubtile foramen in corpore per qđ ſudor emanat. Inde poriſma poriſmatis.i.apertio vel illuminatio ſenſus: dicuntur etiam poriſmata regule quas geometre ꝓponũt ad aliquod oſtendendũ eo ꝙ aperiãt ⁊ illuminent mentẽ lectoris ⁊ ipſe allegat Boetium in hoc libro de hoc homine poriſma. ¶ Nota ſm

Coronariuȝ. — Hug. a corona venit coronariũ qđ eſt premiũ victore vel premiũ belli vel certaminis.ſ.corona vel aliqd aliud vel coronariũ eſt. vnde aliquis meretur honorem vel adipiſcitur coronam. ⁊ etiam allegat. Boe. in hoc loco de nomine hoc coronarium: ſed communiter ipſum nominatur correlarium ⁊ eſt correlarium concluſio ſequens ex premiſſis. ¶ Nota aliquis diceret. Si omnis beatus eſt deus cum plures ſint beati plures erunt dij. Reſpondet boetius ꝙ vnus eſt deus naturaliter ⁊ eſſentialiter ſed participatiue ſcȝ participatione virtutis ⁊ immortalitis poſſunt eſſe plures dij. Unde pſalmus. Ego dixi dij eſtis ⁊ filij excelſi omnes. Item innuit phũs. xij. Meth. vbi ſic concludit. Non valet pluralitas principum ſit ergo vnus princeps ſm naturam ⁊ eſſentiã. ergo dicit Seneca. Vir. ſpeculatiu⁹ eſt quaſi deus in humano corpore hoſpitatus. Pro quo vlterius notandum ꝙ deus eſt quadruplex. Aliquis eſt deus nuncupatiue: vt ydolum. Alius vſurpatiue: vt demones cultum dei ſibi vſurpantes: vt dicit ſcriptura. Omnes dij gentium demonia. Tertius participatiue. vt homines beatitudinem principantes. Quartus deus natura habens eſſentie eternitatem: immutabilitatem ⁊ cõmunicabilitatem. Primis tribus modis poſſunt bene eſſe plures dij: ſed non quarto modo. Ultimo nota deitatem ſiue diuinitatem participare non eſt niſi immortalitatem: impaſſibilitatem ſubtilitate ⁊ agilitatem adipiſcentiam mortale

Deus — aditum nobis ſeparat nos a dijs vt dicit. Hor. ergo adeptione immortalitatis erimus dij. ¶ Atqui hoc quoqȝ pulchrius. Hic philoſophia mouet circa predicta quandã dubitationẽ. Scđo ſoluit eã ibi. Cuius diſcreditione. Primo dicit. Ex quo dicis hoc correlariũ eſſe pulchrũ. Atqui. pro certe hoc quod iam dicam nihil pulchrius quod ratio perſuadet eſſe annectenduȝ his ſcȝ ſupradictis: ⁊ dicit Boe. qd eſt pulchrum illud: dicit philoſophia. Cum beatitudo videatur etiam multa continere dubitatur vtruȝ hec omnia coniungant: ideſt conſtituant veluti vnum corpus beatitudinis quadam varietate partium: an ſit aliquid eorum quod compleat ſubſtantiam beatitudinis ad quod cetera referantur. Tunc Boetius petit hanc queſtionem magis elucidari dicẽs. Vellem inquit vt patefaceres illud quod queris cõ

varietate cõiungãt. An ſit coꝝ aliqd qđ beatitudinis ſubſtãtia compleat: ad hoc vero cetera referãtur. Boe. Vellẽ inq̄ȝ id ipſarũ reꝝ cõmemoratiõe pateſaceres. Ph. Nõne inqt beatitudinẽ bonũ eẽ cẽſemus. Boe. Ac ſummũ quidẽ inq̄ȝ. Ph. Addas iquit hoc oibus licet. Nã eadẽ ſufficiẽtia ſumma eſt eadẽ ſumma potentia. Reuerẽtia quoqȝ claritas ⁊ voluptas beatitudo eſſe iudicatur. Boe. Quid igitur. Phi. Heccine omnia bona ſufficiẽtia potentia ceteraqȝ veluti quedã beatitudinis mẽbra ſunt an ad bonum veluti ad verticem cuncta referuntur. Boe. intelligo inq̄ȝ quid inueſtigandum proponas: ſed quid conſtituas audire deſidero. Phil. Cuius rei diſcretionem ſic accipe. Si hec omnia beatitudinis membra forent ſe quoqȝ inuicem diſcreparent. Hec eſt enim partium natura vt vnum corpus diuerſa componãt. Boe. Atqui hec omnia idem eſſe monſtrata ſunt. Phi. Minime igitur membra ſunt: alioquin ex vno membro beatitudo videbitur eſſe coniuncta: quod fieri nequit. Boeti. Id quidem inq̄ȝ dubium non eſt: ſed id quod reſtat expe-

memoratione ipſarũ rerũ ſupple explicando: ⁊ philoſophia cõdeſcẽdens Boe. querit. Nõne cenſemus beatitudinẽ eſſe bonũ dicẽs. Boe. Certe ſummũ bonũ cui philoſophia: ſcȝ .i. licitũ eſt addas hoc ſcȝ ſummũ oibus his. nã btitudo eſt ſumma ſufficiẽtia: eadẽ eſt ſumma potẽtia: ⁊ indicatur eſſe ſumma reuerẽtia: claritas: ⁊ voluptas di. Boe. Quid igitur ſupple eſtimas eſſe dicendũ. Rñdit phia: hecc ine .i. nunqd hec oia ſcȝ ſufficientia potẽtia: ꝙ pro ⁊ cetera ſunt veluti quedã mẽbra beatitudinis: an cũcta referunt ad bonum veluti ad verticeȝ .i. tanꝗ̄ ad ſummã rationẽ appetendi omnia alia. Tunc Boe. fatetur ſe intelligere queſtionẽ: ⁊ preſtolari eius ſolutionẽ dicẽs. ¶ Intelligo quid ꝓponas inueſtigãdũ ſed deſiderio audire quid conſtituas .i. diffinias queſtionem diſſoluendo. ¶ Notandum ꝙ queſtio quã philoſophia mouet eſt iſta. Vtrũ predicta quinqȝ ſcȝ ſufficientia: reuerẽtia ⁊c. conſtituant beatitudinẽ. ſicut diuerſa mẽbra vnum corpus vel vtrum omnia ſint eadem ⁊ referãtur ad aliquid vnum ſcilicet ad bonum quod ratio ſit appetendi omnia iſta. ¶ Notanduȝ quia in beatitudine eſt ſummum bonuȝ: ⁊ in beatitudine eſt ſufficientia: reuerẽtia gloria: ⁊ iocunditas. ideo queritur an iſta ſint i beatitudie tãꝗ̄ diuerſa aut ad vnum relata: ſcilicet ad bonum ratione cuius appetuntur. ¶ Nota ad primam partem queſtionis debet reſponderi ꝙ non: quia membra vnũ corpus conſtituentia debent eſſe inter ſe diuerſa vt ſtatim probabitur in littera ſequenti: ſed iſta quinqȝ ſunt vnum eſt probatum eſt: ergo non poſſunt eſſe partes beatitudinis conſtituentes ipſam ſicut membra vnum corpus etiam ſi ſic ſequeretur ꝙ beatitudo ſeu deus nõ eſſet omnino ſimplex: quod eſt impoſſibile. ¶ Cuius rei diſcretionem. Hic philoſophia ſoluit queſtionem. ⁊ primo oſtendit ꝙ iſta quinqȝ nõ ſunt partes ⁊ membra beatitudinis. Secundo oſtendit ꝙ omnia referantur ad bonum: ibi. Ad bonum vero. Primo intendit talem rationem. Membra conſtituentia aliquid vnum adinuiceȝ debent eſſe diuerſa: ſed iſta omnia quinqȝ ſunt idem: ergo non ſunt membra ⁊ partes beatitudinis. Unde dicit in littera. Cuius rei ſup. poſita in queſtione ſic accipe diſcretionem: idẽſt diſcretam ſolutionem Si hec omnia forent membra beatitudinis: tunc diſcreparent ad ſeinuicem. Hec enim eſt natura partium: vt diuerſa componant vnum corpus. Reſpondet Boe. Atqui pro certe hec omnia quinqȝ monſtrata ſunt idem eſſe ſupple in nona proſa. Infert philoſophia. Igitur minime ſunt membra beatitudinis: ſed ſi in eis ſoluetur ratio membri omnia erunt vnum membrum: ⁊ tunc ſequitur beatitudinem cõponi ex vno membro quod eſt impoſſibile: ⁊ hoc eſt quod dicit alioquin: idẽſt ſi aliter dicatur quod non ſunt membra: ſed vnum membrum videtur beatitudo eſſe coniuncta ex vno membro quod fieri nequit: ⁊ dicit boetius. Id quidem quomodo concluſum eſt non eſt dubium ſed illud quod reſtat de veritate alterius partis queſtionis expecto. ¶ Nota ꝙ beatitudo eſt diuinitas vt prius viſum eſt: ⁊ quia diuinitas eſt omnino ſimplex ⁊ indiſſolubilis ex nullo poteſt eſſe conſtituta. cum enim conſtituens ſit prius conſtituto eſſet aliquid prius deitate quod abſurdum eſt: ergo beatitudo non poteſt eſſe conſtituta ex pluribus membris vel ex vno membro. ¶ At bonum vero ⁊c. Hic philoſophia oſtendit ꝙ omnia referantur ad bonum tanꝗ̄ ad cauſam propter quam appetuntur. Secundo ex dictis deducit quaſdam concluſiones ſuperius probatas vt melius intelligantur: ſecunda ibi. Cuius vero cauſa. Primo dicit. Palam eſt cetera: ſcilicet quinqȝ ſupradicta ad que omnia appetenda reducuntur ipſa referri ad bonum: idcirco omne petitur. idẽſt accipitur ſufficientia: quia bonum eſſe iudicatur: idcirco potentia petitur: quia id etiam creditur eſſe bonum idem licet coniectare: idẽſt iudicare de reuerentia: claritudine idẽſt claritate ⁊ iocunditate. ⁊ ſic vniuerſaliter concludere ꝙ bonum eſt ſumma: idẽſt perfectio ⁊ cauſa omnium expetendorum. i. deſiderandorum qđ declarat per ſignum dicens. Illud enim qđ licet in re

cto. Ph. ¶ Ad bonũ vero cetera referri palã eſt. Idcirco enim ſufficiẽtia petitur: quoniaꝫ bonũ eẽ iudicatur idcirco potẽtia: quoniã id quoqꝫ eſſe creditur bonũ: idem de reuerẽtia claritudine iocũditate cõiectare licet. Oium igitur expetẽdoꝝ ſumma atqꝫ cã bonum eſt. Quod enim neqꝫ re neqꝫ ſimilitudine vllum in ſe retinet bonũ: id expeti nullo modo põt. Contraqꝫ etiã que natura an bona nõ ſunt: tamen ſi eſſe videantur quaſi vera bona ſint appetuntur. Quo fit vt ſumma cardo atqꝫ cã expetẽdoꝝ omniũ bonitas eſſe iure credatur. Cui⁹ vero cauſa qd expetitur id maxime videtur optari. Ueluti ſi ſalutis cã quiſpiaꝫ velit equitare: non tam equitãdi motum deſiderat q̃ ſalutis effectum. Cuꝫ igitur omnia boni gratia petantur: nõ illa potius q̃ bonuꝫ ipſum deſiderantur ab omnibus. Sed propter quod cetera optantur beatitudinem eſſe. cõceſſimus: quare ſic quoq̃ ſola queritur beatitudo. Ex quo liqdo apparet ipſius boni ⁊ beatitudinis vnam atqꝫ candem eſſe ſubſtãtiam. Boe. nihil video cur diſſentire quiſpiã poſſit. Phi. ¶ Sed deum veraꝫ beatitudinẽ idẽ eẽ mõſtrauim⁹. Boe. Ita eſt inq̃. Ph. Secure igitur concludere lꝫ dei quoqꝫ in ipſo bono nec vſq̃ alio ſitam eſſe ſubſtantiam.

neq̃ in ſimilitudine .i. apparentia vllum bonuꝫ retinet in ſe illud nullo modo vt res expeti .i. deſiderari ⁊ p contrariũ illa que non ſunt bona natura .i. ex natura: tñ ſi videanť .i. appareant eſſe quaſi vera bona ſint appetuntur: quo fit vt bonitas iure credatur eſſe ſumma atq̃ cã oim expetẽdorũ. ¶ Notandũ ꝙ

Bonum. bonũ eſt cã oim deſiderãdorũ: quia deficiente ratione boni in aliquo ſiue ſit bonũ ſm apparentiã ſiue exiſtentiã: tollitur ratio appetibilis poſita vero rõne boni in aliquo: ſiue ſm rẽ ſiue ſm apparẽtiã ipſum eſt appetibile ꝑpter qð di. Ariſt. iij. de aĩa. Mouet enim appetibile hoc quidẽ bonũ: hoc autẽ apparens bonũ. Cuius vero cã. Hic ex dictis philoſophia deducit quaſdã ꝯcluſiones prius ꝓbatas: vt meli⁹ intelliganť: ⁊ ſunt due. Prima eſt ꝙ bonũ ⁊ beatitudo ſunt idẽ. Secũda ꝙ deũ ⁊ bonuꝫ idẽ ſunt deducẽs ergo primã cõcluſioneꝫ dicit. Illud maxime videť optari cui⁹ cã quidẽ aliquid expetitur .i. deſiderať: vt ſi cauſa ſalutis .i. ſanitatis quiſpiã .i. aliquid velit equitare non tam .i. tñ deſiderat motum equitãdi q̃ .i. q̃ tñ deſiderat effectũ ſalutis .i. ſanitatis. Cũ igitur omnia petanť .i. aggrauanť gratia boni: illa non potius deſiderantur ab oĩbus q̃ ipſuꝫ bonum: ſed nos cõceſſimus beatitudinẽ eſſe propter quaꝫ cetera optantur: quare ſola beatitudo tanq̃ finis oium aliorum deſideratur. Ex quo liquido .i. manifeſte apparet eſſe vnã atq̃ candeꝫ ſubſtantiam ipſius boni ⁊ beatitudinis. Boe. aſſentiens iſti deductioni dicit. Nihil video cur quiſpiam poſſit diſſentire. ¶ Notandũ quoꝝ proprietas per ſe eſt eadem neceſſe eſt illa eſſe eadem. Cum igitur bonum ⁊ beatitudo habeant vnam ⁊ candem per ſe proprietateꝫ erunt eadẽ. Nam per ſe ꝓpriũ eſt beatitudini ꝙ omnia propter eaꝫ deſideranť. Similiter illa ꝓprietas eſt boni ꝙ omnia appetuntur: qꝛ bona. ergo bonũ ⁊ beatitudo ſunt idẽ. ¶ Notandum ꝙ illud magis appetitur cuius cauſa aliquid appetitur: qꝛ illud propter quod aliquid appetitur prius eſt in cauſando motum deſiderij q̃ illud quod appetitur ꝓpter aliud: quia cauſa primaria pri⁹ influit q̃ ſecũdaria ⁊ ideo illud propter quod aliquid appetitur prius influit deſiderio q̃ illud ꝙ appetitur propter aliud ſicut finis plus influit q̃ ordinata in fine: ⁊ hoc declarat per exemplum in littera de ſanitate que plus appetitur q̃ actus equitandi factus propter ſanitatem. Sed deum. Hic philoſophia ex concluſione prius probata deducit ſecundam .ſ. deum ⁊ bonum eſſe idem ſm ſubſtantiam ⁊ dicit. Sed monſtrauimus deum q̃ pro ⁊ veram beatitudinem eſſe idem atq̃ vnum dicit. Boe. Ita eſt inq̃. Ex quo concludit philoſophia dicens. Igitur ſecure licet concludere ſubſtantiam dei eſſe ſitam in ipſo bono nec vſquam alio .i. alibi. ¶ Nota ꝙ ex prima concluſione infertur ſecunda accipiendo primam concluſionem pro maiore arguendo ſic. Bonum ⁊ beatitudo ſunt idem ſm ſubſtantiam: ſed deus eſt vera beatitudo: ergo deus ⁊ bonum ſunt idem ſm ſubſtantiam.

¶ Aſcenſius.

Nota Quoniam igitur ⁊c. Quoniã hec felicitas perfectio. Satis inuſitate ponitur quoniam pro in quo. Nam quonam potius eſſet ad quid cui non quadrat hec dictio conſtituta. Eſt ergo quoniam in quo. Sicut poſtea. Quo vero ⁊c. in quo: vt ſit vero pro ſed quo .i. quo habitet ⁊c.

Ne Ne hunc rerum. Ne tribus modis accipi poſſe manifeſtum eſt. Aliquando enim valet certe ⁊ ſcribitur cum dipthongo: vt apud comicum. Ne ego infelix homo ſum. ⁊ apud Perſi. Ne mihi polydamas ⁊ troiades labeonem. Pertulerint. Aliquando eſt prohibitiuum ⁊ eſt vt non cum optatiuo frequenter vt ne facias: vel accipitur pro nõ cum imperatiuo: vt ne nega: ne ſeu: ne pete. Ex his duobus

preponitur. Tertio modo accipitur pro an: ⁊ tunc eſt ſubiunctiui ordinis: vt qui teneant: nam inculta videt homines ne fer ne. Quia ergo preponitur accipiendum ſecundo modo: nec ponit dubitationem inter membra: ſed prohibet ambo preſumi. Eſt autem preſumere rem tanq̄ notam aſſumere. q. d. ſit preſupponere vel prius q̄ concedatur capere. In vulgari autem ſignificatione: que eſt nimium ſibi vendicare aut attribuere vix apud doctos reperies: qui dicere ſoliti ſunt hic ſumit. Summus eſſe per nos nullo dante: accipimus ab alio. Ordo igitur eſt. Ne preſumas. i. noli preſumere. i. preſupponere ⁊ tanq̄ probatum aſſumere hunc patrem omnium rerum vel accepiſſe extrinſecus. i. ab aliquo q̄ a ſe illud ſummū bonum quo perhibetur eſſe plenus vel ipſum habere illud ita. i. taliter naturaliter quaſi cogites. i. putes ſubſtantiam dei habentis ⁊ beatitudinis habite eſſe diuerſam. Refragari componitur a re ⁊ fragor: ꝙ non eſt frequens verbum. Eſt autem refragari diſſentire ⁊ non dare vocem aut aſſenſum ſuum petenti: ſicut econtrario. Suffragari eſt annuere: aſſenſum dare ⁊ vocem in electione alicuius: aut illi quouis pacto per fauorem conſulere. vnde ſuffragium dictum eſt quod etiam pro interceſſione ſanctorum: immo etiam pro precibus quas pro ſuffragio eorum impetrando fundimus nonnulli accipiunt.

Preſumo i
Sumo.
Accipio.
Refragor.
Suffragor.
Suffragiū
Sanctus
Thomas.

Metrum decimum tertij libri.

Hac omnes pariter venite capti
Quos fallax ligat improbis cathenis.
Terrenas habitans libido mentes
Hic erit vobis requies labor
Hic portꝰ placida manēs qete
Hoc patens vnum miſeris aſylum
Non quicquid tagus aureis arenis
Donat aut hermus rutilante ripa
Aut indus calido propinquus orbi
Candidis miſcens viridis lapillos
Illuſtrant aciem: magiſq; cecos:
In ſuas condunt animos tenebras:
Hoc quicquid placet excitatq; mentes
Infimis tellus aluit cauernis
Splendor quo regitur vigetq; celum
Vitat obſcuras anime ruinas:
Hanc quiſquis poterit notare lucem
Candidos phebi radios negabit

Hac omnes pariter venire capti. Iſtud eſt metrum decimum huius tertij: quod dicitur valenticum ab inuentore: ⁊ eſt endecaſſillabum conſtans ex ſpōdeo ⁊ dactilo ⁊ duobus vel tribus trocheis q: vltimo loco poteſt poni ſpondeus vel trocheus in quo metro philoſophia poſtquam oſtendit in quo ſit ſumma beatitudo hortatur ab iſta beatitudinem peruenire di. Omnes capti quos fallat libido. i. fallax delectatio habitans. i. poſſidens terrenas mentes ligat improbis cathenis. i. vitioſis cupiditatibus venite pariter huc. i. ad ſummuz bonum quod eſt ſitum in deo. Tunc oſtendit vtilitatem veniendi ad illud bonum dicens. Hic. i. in iſto bono quod eſt deus erit vobis requies laborum cum ipſe ſit premium in hac vita laborantium: hic eſt portus ideſt ſecuritas manēs placida quiete: hoc eſt aſylum: ideſt domus refugij vnuz ideſt ſolum quia tantum ad deum eſt refugium patens ideſt apertum miſeris: tunc comparat iſtud bonum ad bona temporalia oſtendens bona temporalia eſſe damnoſa: quia ſui cupiditate obtenebrant animaz di. Quicquid donat tagus fluuius iſte aureis ſuis arenis quicquid donat hermus fluuius rutilante ideſt ſplendente ſua ripa aut indus fluuius a quo dicitur india propinquus calido orbi q: vicinus torride zone indus inq̄ cōmiſcens lapillos virides ideſt ſmaragdos candidis: ideſt margaritis. ſup. omnia illa non illuſtrant aciem ſup. mentis ſed magis condunt. ideſt inuolunt cecos animos in ſuas tenebras. i. ignorantias veri boni hoc. ſ. bonum temporale quicquid. i. quocunq; placet q̄ pro ⁊ excitat mentes ad cupiditatem illud aluit infimis cauernis: ideſt profundis quia in profundo terre gignuntur metalla ⁊ gemme. Tunc oſtendit vtilitatem boni quo eſt deus in quod eſt vera beatitudo di. Splēdor ideſt beatitudo ſplendens quo ſplendore regitur celum ille vitat obſcura ruinas anime quia ſplendor ⁊ obſcuritas non compatiuntur in eodem quiſquis ergo poterit notare. i. notam habere hanc lucem ipſe negabit: ideſt non curabit candidos radios phebi. i. ſolis. Nota propter litteram ꝙ aſylum ſm Hug. dicitur domus refugij quam romulus fecit ab a quod eſt ſine ⁊ ſylon quod eſt tactus quaſi ſine tactu quia non erat phas ibi aliquem tangere vel offendere. Nota ſm illud lib. ethy. Tagus eſt fluuius quem chartago hyſpanie ſic nuncupauit ex quo procedit copioſitas in arenis aurificis ⁊ ab hoc pre ceteris fluuijs hyſpanie eſt preclarus. Notandum ſm Hug. ꝙ hermus eſt fluuius aſye qui campos ſmirenos ſecat fluctibus ⁊ eſt plenus aureis arenis. Indus autem ſm Iſido. eſt fluuius orientis qui rubeo mari excipitur a quo india nuncupatur abundans margaritis ⁊ ſmaragdis.

Aſcenſius.

Hec omnes. carminis huius legem ſupra vidiſti non tn̄ putarē eſſe monocolon. i. vnius mēbri ſed dicolon: q2 preter ꝑm verſum inueniens alternatum poſt verſum cōpoſitū ex ſpondeo dactilo ⁊ tribus trochęis. Aliū cōpoſitū ſpondeo trocheo dactilo ⁊ duobus trocheis. Eſt ergo prior verſus phaleticus. ſecūdus ſaphicus ſꝫ vterqꝫ hendecaſyllabus. i. vndecim ſyllabarū.
Aſylum. Aſyllum: vt docet tortelius cū y greco ⁊ vnico l ſcribitur. ⁊ apud nos ſignificat intemeratā. Nā cōponitur ab a qđ eſt ſine ⁊ ſyro traho eo ꝙ locus erat abs quo neminem per vim trahere licebat fuit primo
athenis conſtructum: deinde etiam rome a romulo: vt plurimi anthores ſunt. Tagus fluuius eſt lucita
Tagus. nie toletū radens qui vt ait Plinius prope hyſpanā carthaginē: ⁊ ob arenas auriferas ceteris eiuſdē
Hermus. regionis oibus anteferī. Hermus fluui⁹ eſt lydie qui arenulas aureas ducit. Vn̄ Virgili. georgi. iij.
Atqꝫ aureo turbidus hermus. Et teſte herodoto lib. primo apud ſardis fluit: que ciuitas fuit in lydia ⁊ creſi regia. Infimis tellus aluit. i. produxit ⁊ educauit infimis cauernis ſuis. hoc de hauro verum eſt ⁊ reliquis metallis non de lapillis: qui in terra ſemper naſcuntur. Cetera nota ſunt.

Sanctus Thomas.

Aſſentior inquam. Iſta eſt vndecima proſa huius tertij in qua phia inducit. B. in cognitionem quorundā que prius paſſus fuit ignorare. ſ. qs ſit finis omnium rerum ⁊ quibus gubernaculis mundus regatur. Primo ducit ipſuꝫ in cognitionē primi ſcđo in ſecūdi ſequenti proſa. Primo phia inueſtigat diffinitioneꝫ boni. ſecūdo ex hoc oſtendit qđ ſit finis oiuꝫ rex. ibi. Et ille minimum. Prio premittūtur quedā. Scđo phia aggredit ꝓpoſitū ibi. Nōne inqt. Primo Boe. aſſentiēs di. Aſſentior inq̄. ſ. iam dictis. Cūcta eni̅ cōſtant nexa firmiſſimis rōnib⁹: q2 demōſtratiuis: ⁊ phia inquit. Quāti ſcꝫ precij eſtimabis ſi agnoueris quid ſit ipſuꝫ bonū. Rn̄det Bo. Infiniti. ſ. precij inq̄ eſtimabo. ſiqdē mihi pariter ꝯtingat agnoſcere deū qui bon⁹ eſt: dicit phia. Atqui pro certe hoc patefaciā veriſſima rōne maneāt. i. cōcedātur: mō. i. iſtomodo que ꝯcluſa ſunt pauloante. Et dicit Boe. manebunt ſine omni ꝯdictione in ſui veritate. ¶ Notāduꝫ ꝙ ad ꝓbandū aliquā cōcluſionem opꝫ principia manere in ſui veritate ⁊ ea cōcedi ſi eni̅ negarent non poſſet ex eis deduci cōcluſio volēs ergo phia ex his que ꝯcluſa ſunt tanq̄ ex principijs cōcludere quid ſit bonum dicit hoc velle facere manētibus his que ꝓbata ſunt ⁊ dicit Boe. ꝙ manebūt in ſui veritate. ¶ Nōne inquit monſtrauim⁹ ea. Hic phia aggreditur intentū oſtēdendo qđ ſit bonū ⁊ intēdit ꝓbare iſtam cōcluſionē. Bonuꝫ. eſt illud quod oia appetunt. quā probat tali rōne. vnum ⁊ bonū ſunt idē: ſed omnia appetunt eſſe vnum ergo oia appetunt bonū. Circa iſtā rōneꝫ ſic procedit. Primo probat maioreꝫ Scđo minorē. Tertio reſumpta maiore infert cōcluſionē. ſecunda ibi. Noſti ne igitur. tertia ibi. Eſt ne igitur. Probat ergo maiorē ꝙ vnum ⁊ bonum ſunt idem per modū queſtionis. Et primo querit di. Nōne ſupra mōſtrauimus in nona proſa ea que appetuntur a plurib⁹. ſcꝫ ſufficientia reuerētia potētia: icirco non eſſe vera bona ⁊ perfecta qm̄ diſcreparēt a ſe inuicē ſup. eo modo quo appetuntur a pluribus ⁊ cum alterū adeſſet alteri nō poſſe afferre plenū ⁊ abſolutū bonum ꝙ nullo indigeat: tūc ſup. ante mōſtrauim⁹ vnum verum bonum fieri cum colligūtur in vnam formā beatitudinis atqꝫ efficientiā. i. vnaꝫ cauſam efficientē: ſcꝫ deum: vt que ſit ſufficientia eadem ſit potētia: reuerentia: claritas: iocunditas: niſi vero omnia ſint vnum ⁊ idē mōſtratum eſt ea nihil habere quo numerētur. i. cōputentur inter expetēn-

¶ Proſa vndecima tertij libri.

Aſſentior inq̄. cūcta eniꝫ firmiſſimis nexa rōnibus conſtāt. Phi. Tū illa. Quanti inquit tu eſtimabis ſi bonuꝫ ipſum quid ſit agnoueris. Boe. Infiniti inq̄ ſiquidē nihil pariter deum. quoqꝫ qui bonum eſt contingat agnoſcere. Philo. Atqui hec veriſſima inquit ratione patefiant maneant mō q̄ paulo ante ꝯcluſa ſunt. Boe. Manebunt inq̄. Phi. ¶ Nōne inquit mōſtrauimus ea que appetūtur a pluribus: icirco vera perfectaqꝫ bona nō eſſe: quoniam a ſe inuicē diſcreparent. Cūqꝫ alteri adeſſet alterum plenum abſolutumqꝫ bonum afferre non poſſe. Tum autem verum bonum fieri cum in vnam veluti formam efficientiam colliguntur vt que ſufficientia eſt eadem ſit potentia: reuerētia claritas atqꝫ iocūditas. Niſi vero vnum atqꝫ idem oia ſint nihil habere quo inter expetēda numerētur. Boe. demōſtratum eſt inq̄ nec dubitari vllo modo poteſt. P. Que igitur cuꝫ diſcrepāt minime bona ſunt. cū vero vnū eē ceperint bona fiūt: nōne hec vt bona ſint vnitatis fieri adeptiōe cōtingit. Boe. Ita inq̄ videtur. P. Sed omne quod bonū eſt: boni participatiōe bonuꝫ eſt cōcedis an minime. Boe. Ita eſt. Phil. Opꝫ igitur idē eē vnū atqꝫ bonū ſimili ratio-

da.i.deſideranda. Et di. Boe. Demōſtratū eſt inq̃ nec vllo modo dubitari pōt. Ulterius querit phīa. Illa que cum diſcrepant minime ſunt bona ⁊ cū ceperint eſſe vnū bona fiunt: nōne hoc ꝯtingit fieri bona adeptione vnitatis. di. Boe. Ita videt̃ eſſe inq̃. Et ſubdit phīa. Sed oē quod eſt bonū participatione boni cōcedis eſſe bonū an minime. Et di. Boe. ita eſt. Tūc phīa ex cōceſſ͛ō concludit maiorē dicens. Igit̃ ſimili rōne op3 vt cōcedas vnū ⁊ bonū eſſe idē. Et ꝯfirmat illā ꝯcluſionē ꝑ locū ad effectū dicēs. Nā eadē eſt ſubſtātia eorū quoꝝ nō eſt naturaliter diuerſus effectus: q2 idē inquantū idē natū eſt facere idē. Boe. cōcedens di. Negare inq̃ nequeo. ¶ No. ex lr̄a ſic ꝓbat̃ ꝙ vnum ⁊ bonum idem ſunt. Quecunq3 non ſunt bona niſi q2 ſunt vnū nō ſunt bona niſi adeptiōe vnitatis: ſ3 oīa ſunt bona adeptione vnitatis: ergo vnū ⁊ bonū idē ſunt. Uel aliter arguit̃ ſic. Oīa ſunt bona adeptione bonitatis. oīa ſunt bona adeptione vnitatis. ergo bonū ⁊ vnū idē ſunt. Aliā rōnem innuit in lr̄a dicens. Illa ſunt vnum quoꝝ nō eſt diuerſus effectus: q2 idē inq̄tū idē nō facit niſi idē. ex ſecūdo de generatiōe: ſ3 vni⁹ ⁊ boni nō eſt diuerſus effectus: q2 effect⁹ vtriuſq3 ē bonū. Ergo ſunt idē. Et hec cōcluſio p3 ex quarto Methaphiſice: vbi Ariſtoteles vult qd̄ bonū ⁊ vnū cōuertātur. ¶ Noſti ne igitur omne qd̄ eſt. Hic philoſophia ꝓbat minorē. ſ. ꝙ omnia appetūt eſſe vnū per talē rationē. Unūquodq3 tādiu manet atq3 ſubſiſtit q̄diu eſt vnū. ſed omnia naturaliter appetūt ꝑmanere ⁊ ſubſiſtere. ergo oīa appetunt eſſe vnū. Illius rationis primo declarat maiorem. ſecūdo minorē ibi. Eſt ne igitur. tertio reſumpta maiore cōcludit intentū. ibi. Quod autē inquit. Primo ergo declarās maiorē ꝙ vnūquodq3 tādiu manet q̄diu eſt vnū di. Noſti o Boe. omne qd̄ eſt tādiu manere atq3 ſubſiſtere q̄diu ſit vnū cū deſiſterit eſſe vnu3 pariter cōtingit diſſolui atq3 īterire querit Boe. Quonāmodo phīa declarat in exēplo dicens in aīalibus hoc p3: cū aīa ⁊ corpus in vnū coeunt atq3 permanēt vnū illud vnum vocat̃ aīal. cū vero hec vnitas diſſoluatur ſeparatiōe vtriuſq3 ſup. anime ⁊ corporis liquet. i. manifeſtū eſt animal interire ⁊ non iā eſſe aīal.

ne concedas. Eadem nāq3 ſubſtātia eſt eorū quoꝝ naturaliter non eſt diuerſus effectus. Boe. Negare inq̃ nequeo. ¶ Noſti ne igitur īquit omne quod tādiu manere atq3 ſubſiſtere q̄diu ſit vnum ſed interire atq3 diſſolui pariter atq3 vnum eſſe deſtiterit. Boeti. Quonāmodo. Phi. Ut in aīalibus inquit cū in vnum coeunt ac permanent omnia corpuſq3 id aīal vocatur. tu3 vero hec vnitas vtriuſq3 ſeparationē diſſoluitur interire: nec iā eſſe animal liquet ipſu3 quoq3 corp⁹ cū in vna forma mēbrorum cōiunctione ꝑmanet humana viſitur ſpecies. At ſi diſtribute ſegregateq3 partes corporis diſtraxerint vnitatē: deſinit eſſe quod fuerat. eoq3 modo percurrenti cetera procul dubio patebit ſubſiſtere vnumquodq3 dum vnū eſt cu3 vero eſſe deſinit interire. Boe. Cōſideranti inq̃ mihi plura minime aliud videtur. Phi. ¶ Eſt ne igitur inquit qd̄ inq̄tum naturaliter agat relicta ſubſiſtendi appetētia venire ad interitum corruptionēq3 deſideret. Boet. Si animalia inq̃ conſiderē que habent aliquam volendi nolēdiq3 naturam nil inuenio quod nullis extra cogentib⁹ abijciant manēdi intētionē ⁊ ad interitum ſponte feſtinēt. Omne nāq3 animal tueri ſalutem laborat mortē vero ꝑniciemq3 deuitat. Sed quid de herbis. arboribuſq3: quid de inanimatis omnino conſentiam in re

Unū ⁊ bonū

Ponit aliud exemplū. ipſum etiā corpus humanū cū permanet in vna forma cōiunctione mēbrorū: tūc viſitur. i. videtur humana ſpēs: ſed ſi partes corporis diſtribute ⁊ ſegregate. i. ſeparate ab inuicē diſtraxerit vnitatē corpus deſinit eſſe qd̄ fuerat eodē mō percurrēti cetera procul dubio patebit vnūquodq3 ſubſiſtere. i. permanere du3 eſt vnū: cū vero deſinit eſſe vnū interire videt̃ ⁊ dicit Boe. Minime inq̃ videtur mihi aliud cōſideranti plura. ¶ Nota ꝙ aliquis diceret non videtur ꝙ eſſe ⁊ eſſe vnum ſint eadē quia mali ſunt ⁊ tñ non ſunt vnum: probatio. vnum ⁊ bonū ſunt idē: vt iam probatum eſt ſed mali non boni: ergo non ſunt vnum. Iſta ratio ſoluitur ex quarto huius negando maiorem: quia philoſophia quarto huius ꝓbat malos nō ſolū nō eſſe potentes: ſed ſimpliciter nō eſſe. Unde mali bene ſunt mali: ſ3 quod ſimpliciter dicantur eſſe non eſt verum: ſicut homo mortuus ſimpliciter non eſt homo. Et de hoc videbitur in quarto. ¶ Eſt ne igitur. declarat minorem. ſ. ꝙ omnia appetant eſſe ⁊ permanere. Et primo oſtendit hoc. ſecundo probat ꝙ talis appetitus eſt naturalis. ſecunda ibi. Nec q̄ nunc nos. Primo oſtendit intentū in aīalibus. Scd̄o in vegetabilibus. Tertio in rebus inaīatis. ſcd̄a ibi. Atqui nō eſt. tertia ibi. Ea etiam. Primo dicit phīa. Eſt ne aliud quod inq̄tum naturaliter agat deſideret ad interitum: ideſt mortem: q3 pro ⁊ ad corruptionem relicta appetentia ſubſiſtendi. Reſpondet. Boetius

bus prorſus dubito. Phi. ¶ Atqui nõ eſt ꝙ de hoc poſſis ambigere. cuȝ herbas atqȝ arbores ītuearis primum ſibi ꝯueniẽtibus inaſci locis. vbi quãtum earum natura queat cito exareſcere atqȝ īterire nõ poſſunt. Nam alie quidem campis: alie montibus oriũtur: alias ferũt paludes: alie ſaxis herẽt aliaꝝ fecunde ſunt ſterile arene quas ſi ī alia quiſpiã loco trãſferre conatur areſcunt. Sed dat cuiqȝ natura quod conuenit ⁊ ne dum manere poſſunt intereãt elaborat. ¶ Quid dicam ꝙ omnes velut ī terras ore demerſo trahũt alimẽta radicibus ac per medulas robur corticemqȝ diffundũt. Quid quod nobiliſſimum quodqȝ ſicuti medulla eſt ī īteriori ſemꝑ ſede recõditur. extra vero quadaȝ ligni firmitate vltim⁹ autẽ cortex aduerſuȝ celi ītemperiem quaſi mali patiẽs defenſor opponitur. Iã vero q̃ta eſt nature diligẽtia vt cuncta ſemine multiplicato propagẽtur: que omnia nõ modo ad tempus manẽdi veꝝ generatim quoqȝ quaſi in perpetuum ꝑmanẽdi veluti quaſdã machinas eſſe quis neſcit. ¶ Ea etiã que inanimata eẽ credũtur. nõne qđ ſuuȝ eſt queqȝ

Si cõſiderẽ animalia que habẽt naturã. i. appetitũ volãdi. i. appetãdi: ⁊ nolendi. i. fugiendi aliquid nihil inuenio qđ abijciat intẽtionẽ manẽdi ſup. in rerũ natura. ⁊ feſtinet ſpõte. i. volũtarie ad interitũ nullis cauſis cogẽtibus. q2 oẽ aïal laborat tueri ſalutẽ ⁊ deuitat mortẽ ⁊ perniciem: ſed ego prorſus dubito quid de herbis ⁊ arborib⁹: quid de rebus inanimatis omnino cõſentiã ſup. an talia appetãt eſſe ⁊ ꝑmanere. ¶ No. Boe. nõ dubitat quin animalia appetant eſſe ⁊ permanere. cui⁹ rõnẽ inuit illud quod laborat tueri ſalutem ⁊ vitare mortẽ hoc appetit eſſe ⁊ permanere: ſed omne animal eſt hmõi: ergo ⁊c. Sed vtruȝ ita ſit in vegetabilibus ⁊ in rebus inanimatis de hoc dubitat: ⁊ põt eſſe ratio dubitationis: q2 in talibus non ſunt operationes ita manifeſte ſubſeruientes appetitui naturali permanendi ſicut in animalibus que mouẽtur ad percipiendum nutrimentum ⁊ alia que pertinent ad conſeruationem vite. ¶ Atqui non eſt ꝙ de hoc poſſis. Hic philoſophia ꝓbat ꝙ vegetabilia ſicut herbe ⁊ arbores appetãt eſſe ⁊ permanere. Et hoc. probat quattuor modis ſicut patebit. Primo ex locorum qualitate q2 in talib⁹ locis naſcuntur vbi diutius poſſunt conſeruare. ineſſe. vnde di. Atqui ꝓ certe Boe. nõ eſt ꝙ poſſis ambigere. i. dubitare de hoc vtrum inanimata ⁊ vegetabilia appetent eſſe primũ. i. primo ſigno cũ tu intuearis herbas atqȝ arbores innaſci locis ſibi cõuenientibus: vbi quantum earum nature queat nõ poſſunt cito exareſcere ⁊ interire. Nam alie cãpis oriuntur ſicut oliue: alie mõtibus ſicut cipreſſi alias ferunt paludes ſicut alnos ſalices: alie herent ſaxis ſicut herbe que dicuntur capillis veneris ⁊ herba iouis. Aliarum herbarum ſunt fecunde. i. abundantes ſteriles arene vt illius herbe que dicit᷑ merica quaſi q̃ſ q̃ conatur trãſferre in alia loca areſcunt ſed natura dat vnicuiqȝ qđ ſibi cõuenit ⁊ elaborat ne intereãt q̃diu manere poſſunt. ¶ No. ꝙ locus eſt principiũ generationis: q2 ſeruat ⁊ cõſeruat locatũ: ⁊ ipſo mediãte virtus celeſtis influit ipſi locato. Cũ igitur vegetabilia ſicut herbe ⁊ plante requirãt determinata loca in quibus ſaluant᷑: ⁊ in alijs areſcant. pȝ q2 ipſa appetant eſſe ⁊ ꝑmanere. Quid dicã ꝙ oẽs. Hic phia ꝓbat idẽ alio ſigno qđ ſumit᷑ ex modo ſituationis partiũ ſm cõuenientiã ad attractionẽ alimẽti quo cõſeruat᷑ eſſe eorũ. Et dicit. Quid dicã ex hoc ꝙ oẽs. ſ. herbe ⁊ arbores trahũt alimẽta radicib⁹ velut ore demerſo in terras ⁊ diffundũt ſibi alimentũ per medullas: per robur. q̃ pro ⁊ corticẽ qđ nõ eſt niſi ꝓpter appetitũ permanẽdi. Tunc ponit aliud ſignũ qđ ſumit᷑ de diſpoſitiõe partiũ ad prohibendũ nocumentũ extrinſecuȝ di. quid. dicam ex hoc ꝙ nobiliſſimũ quodqȝ ſicut eſt medulla ſemꝑ recunditur. i. locat᷑ interiori ſede. i. in medio plante: extra vero tueatur quadam ligni firmitate. vltimus aũt. i. exterior cortex arboris: quaſi patiens: mali idest potens ſuſtinere mala opponitur defenſor aduerſum intẽperiẽ celi. i. aeris. tunc ponit aliud ſignũ qđ ſumitur ex ꝓpagatione ſeminis quod ordinat᷑ ad cõſeruationẽ nature in alio ſimili in ſpecie cũ non poſſit manere idem in numero ⁊ dicit. Jam vero quanta eſt diligentia nature vt cuncta propagentur ſemine multiplicato ſup. conſidera que omnia ſemina quis neſciat eſſe tanquam quaſdam machinas. i. inſtrumenta manẽdi non modo. i. nõ tm̃ ad tps. verũetiã permanẽdi in ꝑpetuũ. generatim. i. ſucceſſiua generatione quaſi dicat. nullus eſt cui hec non pateant. ¶ Notandũ ꝙ radices plantarum ori ſimiles ſunt cum habeant eandem operationẽ ſup. trahere alimẽtũ: habẽt aũt plãte radices infixas terre: quia ex terra humorem trahunt ⁊ alimentum: quod primo diffunditur in medullam deinde in robur deinde in corticem. Eſt autẽ medulla molliſſimum quod eſt in medio plante vel arboris non potens pati per intemperiã caloris ⁊ frigoris ideo natura ipſam locauit in medio quem circundat robur quod eſt lignũ arboris robur autem circundatur cortice exteriori tanq̃ defenſore ab intemperie aeris. ¶ Notanduȝ ꝙ quia vegetabilia non poſſunt idem numero manere: ideo natura producit in eis ſemina per quorum

Radices.

ꝓpagationē permaneāt idē in ſpecie ſc3 in ſuo ſimili. Ea etiā que inaīata. Hic p̄hia ꝓbat ꝙ etiā inanimata appetāt eſſe duob⁹ ſignis. Primo ex inclinatiōe naturali coꝝ ad locū & dicit ſic. ea etiā que credū tur eſſe inanimata: vt lapis: aer: ignis. nōne deſiderāt. i. appetūt queq3. i. oīa inanimata qđ eſt ſuū. i. ſue nature 9ſonū ſimili rōne ꝑpter 9ſeruationē ſui eſſe quaſi dicat ſic. Cur enī leuitas vehit. i. mouet flāmas ſurſum & pōdus. i. grauitas deprimit terra deorſum nō ꝑpter aliā cauſa3 niſi ꝙ hec loca: q̄ ꝓ & motiones 9ueniūt ſingulis ſup. ꝓ ſaluanatiōe coꝝ eſſe: & ſubdit. Porro ſup. illud qđ eſt cōſentaneū. i. cōueniens cuiq; illud ſup. cōſeruat in eſſe vnū quodq; : ſicut ea que ſunt inimica. i. 9traria corrūpunt. Secundo ꝓbat idē p aliud ſignū ſumptū ex 9ſeruatione naturalis ꝓprietatis hmōi eſt cōtinuitas quā quelibet res naturalis nitītur cōſeruare. vnde dicit iam. ſup. iſta vero que dura ſunt vt lapides adherēt tenaciſſimis. i. firmiſſimis ſuis partib⁹: reſiſtunt per ſuam duriciē ne de facili diſſoluantur: que vero ſunt liquētia idest mollia ſicut aer & aqua de facili cedūt diuidentibus. ſ3 cito relabunt. i. redeunt ad ea a quib⁹ ſunt abſciſſa: ſed ignis effugit omnē ſectionē. ¶ Notā. ꝙ hoc vltimū qđ dicit ignē fugere omnem ſectione3 dupliciter exponitur. Primo ſic. Aliquid ſecatur cum partes eius abinuicem ſeparantur ita vt in nullo conueniant: ſed partes ignis ſic non poſſunt ſecari quin ſemper in aliquo conueniant vt maxime patet de igne qui eſt flamma. alio modo exponitur ſic ꝙ ignis refugit omnem ſectione3 q2 propter vehementiam ſue actionis corrumpit ipſum quod debet ſecare: & igniendo ipſum in ſuam naturā conuertit. ¶ Neq; nūc nos. Hic p̄hia ponit ꝙ deſiderium eſſendi nō eſt appetitus voluntarius: ſed naturalis & di. Neq; nos tractamus nūc de motib⁹ voluntarijs anime cognoſcentis: ſed naturali intentione ſicuti naturale eſt ꝙ tranſigimus. i. digerimus acceptas eſcas ſine cogitatione: & ꝙ in ſomno neſcientes ducimus ſpiritum. i. reſpiramus. Nam amor. i. appetitus manēdi. i. ſubſiſtēdi in aīalibus non preuenit ex volūtatibus aīe. ſ. ſup ſicut tu eſtimas: q2 iā ſuperius poſuiſti ſolū in animalibus eē appetitū manēdi ſ3 vēit ex p̄ncipijs nature: q2 natura repit tā i aīa tis q̄ i inaīatis: ꝙ aūt appetitus manendi nō ſit ex voluntate probat dupliciter. Primo probat hoc: q2 voluntas ſepe amplectitur mortem quam natura reformidat. i. abhorret cogentibus cauſis. ſ. extrinſecis. ſicut patet de martyribus. Secūdo ꝓbat idem ex hoc ꝙ voluntas quandoq; cohibet operationem conſeruatiuam eſſe ſpecifici di. Cōtraq3. i. per cōtrarium illud opus gignendi quo ſolo durat diuturnitas. i. permanentia rerū mortaliū quod natura appetit interdū coercet volūtas ſicut patet in cōuenientibus. ideo hec charitas. i. appetitus ſui ſup. permanēdi nō ꝓcedit ex animali motione: ſed ex naturali intētione quā deus indidit nature. Dedit enī ꝓuidentia diuina rebus creatis a ſe hanc maximā cauſam manendi: vt deſiderent permanere naturaliter quoad. i. q̄diu poſſunt. Quare nihil eſt qđ vllo modo queas. i. poſſis dubitare cūcta que ſunt naturaliter appetere cōſtantiā permanēdi & deuitare perniciē. Quod Boe. cōcedens di. Confiteor inq̄ nūc

ſimili ratione deſiderant. Cur eniꝫ flammas quidem ſurſum leuitas vehit terras vero deorſum pōdus deprimit: niſi ꝙ hec ſingulis loca motionesq3 9ueniūt. Porro autē qđ cuiq3 conſentaneū eſt: id vnum quodq3 9ſeruat ſicuti ea que ſunt inimica corrūpunt. Jam vero que dura ſunt vt lapides adherent tenaciſſimis partibus ſuis: & ne facile diſſoluantur reſiſtūt. Que vero liquētia: vt aer atq3 aqua facile quidem diuidentibus cedunt: ſed cito in ea rurſus a quibus ſunt abſciſſa relabuntur. Ignis vero omnem refugit ſectionem. Ignis ¶ Neq3 nūc nos de volūtarijs anime cognoſcentis motibus: ſ3 de naturali intētione tractam⁹. Sicuti eſt ꝙ acceptas eſcas ſine cogitatione trāſigim⁹ ꝙ in ſomno ſpiritū ducim⁹ neſciētes. nam ne in aīalibus quidē manendi amor ex anime voluntatibus verum ex nature principijs venit. Nam ſepe mortem cogētibus cauſis q̄ natura reformidat voluntas amplectitur. Contraq3 illud quo ſolo mortaliū reꝝ durat diuturnitas gignendi opus quod natura ſemper appetit interdum coercet voluntas: ideo hec ſui charitas nō ex animali motione: ſed ex naturali intentione procedit. Dedit eniꝫ prouidentia creatis a ſe rebus hanc diuinam maximam manendi cauſam: vt quoad poſſunt naturaliter permanere deſiderēt. Quare nihil eſt quod vllo modo queas dubitare: cuncta que ſunt appetere naturaliter conſtātiam permanēdi: deuitare pniciē. Boe. Cōfiteor inq̄ nūc me indubitato cernere: q̄ dudū icerta videbātur. P.

Quod autẽ inquit ſubſiſtere ac ꝑmanere appetit id eſſe vnũ deſiderat. Hoc enim ſublato neceſſe quidẽ cuiq̃ ꝑmanebit Boe. Vex eſt inq̃. Phi. Omnia igitur inquit vnã deſiderãt. Boe. cõſenſi. Phi. Sed vnũ idipſm mõſtrauimꝰ eſſe qđ bonũ eſt. Boe. Ita quidem Ph. Cuncta igitur bonũ petũt. qđ quidez ita deſcribas licet ipſum bonũ eſſe quod deſideretur ab oĩbus. Boe. Nihil inq̃ verius excogitari poteſt. Nam vel ad nihilũ cuncta referũtur ⁊ vno veluti vertice deſtituta ſine rectore fluitabunt aut ſi quid eſt ad qđ vniuerſa feſtinẽt id erit oĩuz ſummũ bonoꝝ. Ph. ¶ Et illa nimium inquit. O alũne letor. ipſaz enim medie veritatis notã mẽte fixiſti. Sed in hoc patuit tibi qđ ignorare te pauloante dicebas Boe. Quid inq̃. Phi. Quis eſſet inquit rerum omnium finis. Is eſt enim profecto qđ deſideratur ab omnibus quod quia bonum eſſe colligimus. oportet rerum omnium finẽ bonum eſſe fateamur.

me cernere indubitato.i.ſine dubitatione que dudũ incerta videbantur ſup. ꝙ vegetabilia ⁊ inanimata
Appetitꝰ duplex. naturaliter appetũt ꝑmanẽtiã eſſendi. ¶ Notãdũ ꝙ duplex eſt appetitꝰ.ſ.naturalis ⁊ aĩalis. Naturalis eſt q cõſequitur formã naturalẽ:⁊ qꝛ prima ꝑfectio illiꝰ qđ hꝫ formã naturalẽ eſt eſſe:ꝗ̃ appetitꝰ cuiuſlibet rei naturalis eſt ad ſuũ eſſe habendũ ſi careat vel ad cõſerendũ ſi habeat. Appetitꝰ autẽ aĩalis eſt q cõſeqtur formã apprehẽſaz ⁊ ſi eſt apprehẽſa ꝑ ſenſus ſic eſt appetitus ſenſitiuꝰ:q ſemp tẽdit in cõtinẽtia nature. ſi aũt eſt forma apphẽſiua ꝑ intellectũ: tũc ſemp inclinatio cõtinẽs eſt appetitꝰ rõnalis q̃ eſt volũtas ⁊ qꝛ illud qđ ꝑꝫ ſe eſt diſcõueniens nature ſicut eſt mors illud hõ apphẽdit qñq3 tãq̃ ꝯueniẽs pp aliđ annexũ:ſcꝫ propter premiũ eterne vite:ideo volũtas ſepe amplectiť mortez quã natura refutat. Ex quo patet ꝙ appetitus eſſendi non eſt primo ⁊ principaliter ex appetitu intellectiuo ſed ex appetitu naturali: nam appetitus intellectiuus non inuenitur inoĩbus in quibus inueniť appetitus naturalis. ¶ Quod aũt ſubſiſtere inqt. Hic phĩa reſumpta maiore cõcludit intentũ dic. Quod aũt appetit ſubſiſtere ac permanere. illud deſiderat eſſe vnũ:hoc enim ſublato nõ permanebit cuiq3 rei ſuũ eſſe di. Boe. veruz eſt. Cõcludit ergo philoſophia. Oĩa igitur eſſe deſiderant. ⁊ Boe. cõſentiens di. cõſenſit ⁊ tunc maiorẽ principalis ſyllogiſmi reſumit: vt cõcludat diffinitionem boni dicens. Sed nos monſtrauimus vnum eſſe ipſum quod bonum eſt di. Boe. Ita quidẽ Tunc phĩa concludit intentũ formãdo diffinitionẽ boni di. Igitur cũcta bonũ petunt:qđ bonuz lꝫ.i.licitũ eſt: vt deſcribas. Bonuz eſt qđ deſideratur ab oĩbus:⁊ di. Boe. nihil verius cogitari põt:qꝛ vel ad nihilum cũcta referuntur ⁊ deſtituta vno vertice.i. principio cũcta fluitabunt ſine rectore aut ſi qđ eſt ad qđ vniuerſa feſtinent. illuđ erit ſummũ alioꝝ bonoꝝ. ¶ No. ꝙ omne qđ eſt vel appetit ꝑfici vel in ſua perfectione ſaluari. Cũ igiť ꝑfici ⁊ in ꝑfectione ſal

Bonum. uari ſit bonũ oĩa appetunt bonũ. ¶ No. cum đꝛ oĩa appetunt bonũ: ibi nõ accipitur bonũ preciſe ꝓ bono naturali. ſed ꝓ bono cõmuniter accepto quod bonũ cõmuniter acceptũ eſt eſſe eſſentiale vel accidentale cõueniens rei vt perficiať vel in ſua ꝑfectione ſaluetur. ¶ Et illa nimiũ inqt. Hic phĩa ex dictis reducit Boe. in cognitionẽ cuiuſdã quod ſupra ſe ignorare cõfeſſus eſt.ſ. qs ſit finis omniũ rerũ:⁊ primo cõmẽdat dictũ Boe. di. O alũne nimiũ letor qꝛ tu fixiſti.i. attigiſti notam.i. cognitionem in mẽte medie veritatis.i. perfecte veritatis que eſt in medio ſed hoc patuit tibi dicebas te ignorare pauloante ſup. in primo li. vi. proſa. ⁊ querit Boe. quid inq̃ ſup. eſt illuđ dicit phĩa qđ ſit finis oĩum rerũ. ⁊ ſubdit. is eñ eſt finis omnium rerum quod deſideratur ab oĩbus quod qꝛ bonũ eſſe colligimus vt ptꝫ ex diffinitione boni:oportet vt fateatur bonum eſſe. finem oĩum reꝝ. ¶ Notandum ꝙ per noticiã medie veritatis intelligit notitiã diuinam ſicut enim punctum eſt mediũ circuli a quo omnes linee ducuntur. ſic deus eſt me

Finis. dium veritatis a quo omnis veritas ꝓcedit. ¶ Notandum ꝙ omnia appetunt ſui finem cum finis ſit perfectio rei ⁊ res deſtituta ſuo fine fruſtratur:cum igitur de ratione finis ſit eſſe bonũ: qꝛ auferentes finem auferunt naturam ex ſecundo metaphi. ideo finis omnium rerum eſt bonum.

¶ Aſcenſius.

Nota Aſſentior. Aſſentior inq̃ ⁊c. Marcus varro lib. viij. ad Ciceronem de lingua latina. Sentio inquit nemo dicit:⁊ id per ſe nihil eſt aſſentior tamẽ fere omnes dicunt. Siſenna vnus aſſentio in ſenatu dicebat ⁊ eũ poſtea multi ſecuti ſunt nõ tñ vincere conſuetudinem potuerunt. hec Gelius

Eſtimo. Quanti eſtimabis. Eſtimo cõpoſitum eſt vt docet valla:ab es eris ⁊ time grece quod eſt precium latine ⁊ ſignificat vt ſit taxare ⁊ precium eris aut alterius ſtatuere omnia autem verba ad preciũ ſpectantia regunt ablatiuum preter quattuor genitiuos tanti q̃ti pluris ⁊ minoris cum eorum compoſitis ⁊ hoc quando tam ſimplicia q̃ compoſita ſine ſubſtantiuis ponuntur. Nam cum ſubſtantiuo etiam in ablatiuo poni volunt. Non ergo expones ſicut commentarius ſuperior. Quanti eſtimabis.i.

Verba pcij. quãti precij:ſed quãto precio, verũ occurrit illa reſpõſio authoris dicẽtis infiniti ſup. eſtimarẽ pro qua

opórtet dicere plura cum his verbis in genitiuo conſtrui. Aut corruptũ eſſe textũ in quo ſcriptũ erat infinito. Videnť autẽ ideo quidã infiniti velle legere. qꝛ dicunt interrogatiuũ ⁊ rñſiuum in eodẽ caſu poni debẽt ꝙ vniuerſaliter verum non eſt ſed tunc tm̃ qñ dictio regens regit omnia vocabula in eodẽ caſu ſʒ in diuerſis caſibus diuerſa regat omnia que in eodẽ caſu ponẽda erant vt copulata ꝑ cõiunctionẽ copulatiuã ⁊ interrogatiuũ rñſiuum ponenť in diuerſis caſib⁹. Cuius rei exẽpla multa ſunt. primuʒ vt lře inciſe ſunt in es ⁊ in auro. Non dices in ere nec in aurum vt docet Valla. Scd̃m tu accuſaberis furti vel ſacrilegĳ ⁊ nõ vtroꝗ nõ dices ⁊ nõ vtriuſqʒ. tertiuʒ vendã trib⁹ ſoludis ⁊ nõ pluris vel non minoris. quartũ liber eſt tu⁹ ⁊ petri: ⁊ non tui ⁊ petri ſic interrogãdo cui⁹ eſt dom⁹ rñdebis mea: ⁊ ꝗ̃ti emiſti rñdebis trib⁹ aureis nõ triũ aureoꝝ. Querẽti igitur ꝗ̃ti eſtimares potuit dixiſſe infinito ⁊ neſcio an ita dixerit. Sunt tñ qui ꝑ authoritate iter recẽtiores grãmaticos hunc locũ adducãt ad ꝓbãdum nõ ſolum tã dictos quattuor genitiuos cũ verbis ad preciũ ſpectãtibus cõſtrui. Q̃d̃ de his verbis eſti mo facio pendo: ⁊ curo manifeſtum eſt. Nam dicim⁹ paruifacio paruipẽdo paruicuro. Sʒ hec videãt grãmatici. Si quidẽ mihi ⁊c. Si quidẽ due ſunt dictiões. Nam ſi vna eſſet dicerẽ non cõtingat. ſʒ contigeret. Arbores intuearis primum ſibi cõuenientibus innaſci locis. Sic Vir. in georg. Ne vero terre fere oẽs omnia poſſunt ⁊c. Ignis omnẽ refugit ſectionem: non ſecari aut diuidi non poſſe: ſed dicit ꝙ refugit. i. naturaliter recuſet ſecari ⁊ manifeſtius ꝗ̃ aqua aut aer. Nam illa pñt ſic ſecari ꝙ partes maneant immobiles: vt pʒ de aqua aut aere ſtante ⁊ plus in aqua ꝗ̃ in aere qui plus ad ignem accedit: ſʒ ignis diuiſus contineri non poteſt quin reluctetur ⁊ vnionem ſui petat ſurſum tendendo. Ignis actiuitas.

Metrum vndecimum tertĳ libri.

Viſquis profunda mente veſtigat verum
Cupitqʒ nullis ille deuĳs falli.
In ſe reuoluat itimi lucẽ viſus
Longoſqʒ in orbem cogat inflectens motus.
Animumqʒ doceat quicquid extra molitur
Suis retruſum poſſidere theſauris:
Dudum quod atra texit erroris nubes
Lucebit ipſo perſpicatius phebo
Non omne nãqʒ mente depulit lumen
Obliuioſam corpus inuehens molem:
Heret profecto ſemen introrſum veri:
Quod excitatur ventilante doctrina:
Nam cur rogati ſponte recta cenſetis:
Ni merſus alto viueret fomes corde:
Quod ſi platonis muſa perſonat verum
Quod quiſqʒ diſcit immemor recordatur.

Viſquis profunda mente ⁊c. Iſtud eſt vndecimum metruʒ huius tertĳ quod dicitur glyconicum ab inuentore iambicum a pede predominante in quo metro philoſophia oſtẽdit quomodo poſſumus cognoſcere bonum ⁊ verũ ⁊ peruenire ad cognitionem rerum ex quo Boe. prius cõfeſſus eſt ſe modo ſcire: quod prius ignorabat. Primo ergo oſtendit modum quo poſſum⁹ deuenire in cognitionem veritatis. Secundo aſſignat cauſam eius ibi. Non omne nanqʒ dicit primo. Quiſquis veſtigat. i. inueſtigare vult verum profunduʒ mẽte ſcilicet ſubtili: qʒ pro ⁊ ille non cupit falli vlli deuĳs. i. falſis opinionibus que faciũt a vero deuiare ille reuoluat in ſe. i. exercitet itra ſe lucẽ. i. ſpeculationẽ intimi viſus. i. rationis ⁊ intellectus interioris: ⁊ ipſe cogat. i. reducat longos motus. i. operationes anime procedentes ab anima inflectens eos motus in orbem. i. in circulum redeundo ad animam ⁊ quicquid animam doceat molitur: ideſt laborat ſpeculando extra circa res exteriores: ille doceat animuʒ retruſum. i. ad ſe reuerſum poſſidere ſuis theſauris. i. potentĳs qui ſunt memoria ⁊ intellectus: ⁊ tunc illud quod atra nubes. i. obſcuritas ignorantie dudum texit. i. occultauit illud lucebit. i. apparebit perſpicatius. i. euidentius ipſo phebo. i. ſole. q. d. q̃d longo tempore fuit obſcurum: lucidum apparebit intellectui. Notandum ꝙ qui vult cognoſcere verum dirigat rationeʒ ⁊ intellectum ad ipſam rem extra ⁊ ad rerum proprietates: ⁊ ſi aliquid cognoſcit ex his non ſtatim iudicet: ſed in ſe reuertatur deliberando an ita ſit: vel nõ ſit: qꝛ ſepe videtur bonũ eſſe quod non eſt ⁊ non eſſe quod eſt ſine enim deliberatione nõ eſt iudicandum quod non eſt longa deliberatione probatum: ideo dicit phia reuoluat in ſe lucẽ intimi viſus. Notandum ꝙ orbis eſt linea circunducta rediens ad idem: inflectere ergo ad longos motus in orbẽ eſt cũ virtus anime ab anima vſꝗ ad ipſam rem diuertitur ⁊ ad animam reuertitur deliberando an ita ſit vel non ſit ſm̃ quod cognouit. Non omne nãꝗ mente depulit lumen ⁊c. Hic phia aſſignat cauſam eius q̃d dictũ eſt ſcilicet quare poſſumus cognoſcere verum di. Nam corpus inuehens. i. inducens obliuioſam molẽ. i. grauitatẽ qua homo ſit obliuioſus non depulit omne lumen. i. cognitionẽ veritatis mẽte. i. demẽte: qꝛ habitus principiorũ manet in mẽte: ⁊ ſubdit ꝓfecto. i. ꝓ certo ſemen. i. principiũ veri. i. veritatis: heret. i. manet introrſum. i. intrinſecus in aĩa q̃d excitatur ventilãte. i. exercẽte doctrina. ꝙ aũt ſemẽ veri ſit in aĩa probatur

Sanctus Thomas.

per hoc ꝙ puer ignarus quando recte reſpondet ad interrogata: vtrū qualitas ſit numerus par vel impar. vnde dicitur. Nam cur rogati .i. interrogati cenſetis .i. iudicatis vel reſpōdetis recta ſponte .i. voluntarie: ni .i. niſi fomes .i. radix veritatis merſus .i. latens: vineret alto corde .i. ꝓfunda mente: ⁊ ſubdit ꝙ ſi muſa .i. ſapientia Platonis perſonat verum. illud quod quiſq; dicit recordatur immemor .i. oblitus. ¶ Notandum ꝙ Platoni imponitur ꝙ voluerit animas omnia ſciuiſſe anteq̄ coniungerentur corporibus: ſed adiuncte corporibus oīa tradidiſſe obliuioni: ſed per ſtudium ⁊ exercitum ſapientiam recuperaſſe ergo voluit ꝙ ſcire non eſt aliud niſi quoddā antiquoꝝ reminiſci: ad quā intētionē videt̄ hic loqui philoſophia. ſed non eſt dicendū ꝙ ſcire fiat per reminiſcentiā: ſed ſcientia de nouo acquiritur ꝑ intentionē vel doctrinā verum eſt ꝙ intellectus noſter naturaliter habet ſe in cognitionē principioꝝ per que virtute intellectus agentis ⁊ per doctrinā deuenitur in cognitionē principiatoꝝ. vnde Linconienſis primo poſterioꝝ di. Non ſolum vox doctoris exterius ſonans: nec littera viſa docet: ſed hec duo mouent

Scientia. ⁊ excitant docentē ſed ille verus doctor eſt qui mentem interius illuminat ⁊ veritatem oſtēdit. ¶ Notandum ꝙ ſicut ſanitas qñq; cauſat̄ a principio intrinſeco .ſ. a corde: qñq; a principio interiori ⁊ exteriori. puta a medico ⁊ corde: ſ; nunq̄ cauſat̄ a pricipio exteriori: ſine interiori: ſic ſciētia qñq; acquirit̄ a principio interiori: puta ab intellectu agente ſicut patet in habētibus ſcientiā per intentionē. qñq; accipitur ab interiori ⁊ exteriori ſimul ſicut a doctore ⁊ intellectu agente: nunq̄ autem acquiritur a principio exteriori ſine interiori.

¶ Aſcenſius.

Nota Quiſquis profunda ⁊c. Carmē monocolon eſt. ⁊ potius archilochiū iābicū trimetrū; acathalecticū q̄ glomicū cēſendū: h; tñ varios pedes vt p; metiēti. Quod ſi platonis muſa .i. diuina inuentio ⁊ benedicēdi copia perſonat verū. Nō dicit verū eſſe quod platonē dixiſſe etiam Ariſto. aſſerit: ꝙ veſtrū videlicet addiſcere nō eſſet niſi quoddā reminiſci. ſed ſi verum inquit perſonat muſa .q.d. poeticū inuitat ad aliud intelligendū per hoc: licētioſe dictū. Et ita philoſophia nō accedit opinioni niſi q̄tū ad hoc ꝙ anima rōnalis habeat in ſe quedā principia ſciendi ꝑ que ad ſcientiam in actu tāq̄ a prius notis in principijs ad nota iam actu veniat. Nihil hic obſcurū eſt.

¶ Proſa duodecima libri tertij.

Boe. Tum ego platoni inq̄ vehementer aſſentior nam me horū iam ſecundo commemores. Primum ꝙ memoriam corporea contagione: dehinc cum meroris mole preſſus amiſi. Phi. Tū illa ſi priora inquit cōceſſa reſpicias ne illud quidam longius abierit quin recorderis qđ te dudū neſcire confeſſus es. Boe. Quid inq̄. Philo. Quibus ait illa gubernaculis mundus regatur Boeti. Memini inq̄ me inſcitiam meam fuiſſe confeſſum. Sed quid afferas licet iam proſpiciam: plenius tamen ex te audire deſidero. Philo. ¶ Mundum hunc inquit deo regi paulo ante minime dubitandum putabas. Boetius. Nec tunc

Sanctus Thomas. Tum ego platoni inq̄. iſta eſt duodecima proſa ⁊ vltima huius tertij in qua philoſophia reducit Boetiū; in cognitionē alterius: cuius ignorātiam prius confeſſus eſt .ſ. quibus gubernaculis mundus regatur. primo facit hoc. ſecūdo boetius mouet quādā queſtionē phi. ſecunda ibi Lūdis ne me primo oſtendit phia ꝙ deus oīa gubernat ſua bonitate. Secūdo oſtendit modum quo oīa gubernat: ibi. Sed quod dicam. tertio ex his concludit malum nihil eſſe: ibi Sed vis ne. primo Boetius aſſentit dictis Platonis in metro oſtendit philoſophia ipſum poſſe deduci in cognitionem cuiuſdā cuius ignorantiā confeſſus eſt. ſecundo phia reducit ipſū; in cognitionē illius. ſcđa ibi. Mūdū hunc. Prio di. Tū pro tūc ego Boe. inq̄ vehementer aſſentior .i. cōſentio Pla. na; me o phia horū ſcil; ꝙ deus ſit finis oī; reꝝ ⁊ ſummū ſcđo cōmemores .i. recordari facis primū ꝙ amiſi memoriā .i. ꝙ erat in mēoria corporea cōtagione .i. corpis grauedine de hinc .i. ſecūdo cōmemoro bonū cu; amiſi memoriā preſſus molle .i. pōdere meroris tunc phia oñdit ꝙ non tm̄ horū recordabit̄ propter dicta ſ; cuiuſdā alterius qđ ignorare ſe dicebat dicēs ſi illa priora cōceſſa reſpicias nō abierit lōgius .ſ. a memoria tua quin facile recorderis qđ dudū confeſſus es te neſcire .i. ignorare in .i. li. ⁊ querit Boe. qd inq̄ di. phia. Quibꝰ gubernaculis regat̄ mūdus ⁊ di. Boe. memini inq̄ me fuiſſe cōfeſſum inſcitiā .i. ignorantiā meā: ⁊ l; iam ꝓſpiciam .i. cognoſcā: tñ deſidero prius audire ex te qd afferas .i. qd de hoc dicas. ¶ No. ꝙ Boe. dicit ſcđo cōmemoratū predictorū ꝙ deꝰ ſit finis rerū: ⁊ ꝙ ſit ſummū bonū primo poſtq̄ mole corporis oppreſſus eſt amiſit memoriā eorum: ⁊ poſt eā per ſtudiū recordatꝰ eſt. ſcđo q2 merore ⁊ triſticia affectus in ignorantiā eorū lapſus eſt ſed poſtea ꝑ inſtructionē phie ad memoriā reducit. Mundū hūc inqt deo regi. Hic phia vult oſtendere intentum ⁊ primo admonet Boe. de quodā prius cōceſſo: ⁊ Boe. illud fatet̄ ⁊ rōnem confirmat. ſcđo phia oſtēdit quibus gubernaculis regat̄ mundus ibi. Tum illa inqt prio di. o Boe. tu pauloante in prio li. putabas minime dubitandū hunc mundū regi a deo di. Boe. Minime arbitror dubitandu;: nec vnq̄ putabo ⁊ ego breuiter exponā quibus rōnibus accedā ad hoc probandu; ⁊ innuit Boe, rōnes ſuas di. hic mun-

Digitized by Google

dus minime cõueniſſet in vnã formã ex tã diuerſis ⁊ cõtrarijs partib⁹ niſi eſſet vn⁹ q tã diuerſa cõiungeret ſup. q eſt deus: ipſa diuerſitas naturã huius mũdi diſcors inuicẽ diſſociaret atq; diuelleret cõiuncta niſi eſſet q cõtineret. i. ↄſeruaret: qđ nexuit. i. cõiunxit qđ ſup. eſt deus. Ordo vero nature tã certus nõ ꝓcederet nec explicaret tã diſpoſitos mot⁹. i. ordinatos mot⁹ locis tpib⁹ efficiẽtia ſpacijs qualitatibus niſi eſſet vn⁹ q ipe manẽs. ſ. imobiliter diſponeret has varietatũ mutatiões: quicqđ aũt hoc eſt quo cõdita. i. creata manẽt agitanť. i. mouenť illud vſitato cunctis vocabulo noio deũ.

qđ ẽ arbitror inq̃ nec vnq̃ dubitãduz puta bã. Quibuſq; ad hoc rõnib⁹ accedã breuiter exponã. Mundus ex tam diuerſis ↄtrarijſq; ꝑtib⁹ i vnã formã minime ↄueniſſet niſi vnus eẽt q tã diuerſa ↄiungeret ↄiuncta vero natuꝝ ipſa diuerſitas inuicez diſcors diſſociaret atq; diuelleret. niſi eſſet vn⁹ qui qđ nexuit cõtineret. Non tam vero cert⁹ nature ordo ꝓcederet: nec tam diſpoſitos mot⁹ locis tpib⁹ efficientia ſpacijs qualitatibus explicaret niſi vnus eſſet q has mutationũ varietates manẽs ipſe diſponeret hoc quicquid eſt quo cõdita manẽt atq; agitãtur vſitatio cũctis vocabulo deuz nomino. Ph. ¶ Tum illa. Cum hec inqt ita ſentias paruã mihi reſtare operam puto vt felicitatis cõpos patriã ſoſpes reuiſas. ſ; que ꝓpoſuimus intueamur. Nõne in beatitudine ſufficientiaz numerauim⁹: deũq; beatitudinẽ ipſam eſſe conceſſimus. Boc. ita eſt quidẽ. Phi. Et ad munduz igitur iquit regẽdũ nullis extriſecis adminiculis idigebit: alioqn ſi aliquo egeat plenã ſufficientiã non habebit. Boc. Id inq̃ ita eſt neceſſariũ. P. Per ſe igitur ſolũ cuncta diſponit. B. Negari inq̃ neqt. P. atqui de⁹ ipuz bonum eſſe monſtratus eſt. Boet. Memini inq̃. Philoſophia. Per bonum igitur cuncta diſponit. Siquidem per ſe regit omnia que bonum eſſe conſenſimus: et hic eſt veluti quidam clauus atq; gubernaculum quo mundana machina ſtabilis atq; incorrupta ſeruatur. Boetius. Uehementer aſſen-

¶ No. ꝙ Boc. innuit tres rõnes ꝙ mũdus regať a deo. Prima ſumiť ex diuerſaꝝ reꝝ ↄiũctiõe q̃ talis eſt. Diuerſa ⁊ ↄtraria nõ vniunt inuicẽ p ſe cũ igiť mũdus vnius ſit ex ꝑtib⁹ ↄtrarijs vt ex elemẽtis: opʒ vt aliqs ſit vniẽs eas hoc aũt eſt deus: ergo regiť a deo. Hãc rõnem tangit ibi. Mundus hic. Scđa rõ ſumit ex ↄtrarioꝝ ſimul cõiũctoꝝ cõſeruatione q̃ talis eſt diuerſa ⁊ ↄ̃ria ex ꝓprietate ſue nature diſſocianť abinuicez niſi ab aliquo ↄſeruenť: ſ; ptes mũdi ſunt diuerſe ⁊ ↄtrarie: ergo ⁊c. hanc rõnẽ tãgit ibi. Cõiuncta vero. Tertia rõ ſumiť ex ordinata motuuz diſpoſitiõe que talis eſt nihil certitudinaliter ⁊ regulariter mouẽť ſʒ diſpoſitionem loci tpis efficientie ſpacij ⁊ qualitatis niſi ſit vnũ rectificãs ⁊ regulãs ſ; mot⁹ coꝝ q ſunt in mundo ſiũt regulariter ſʒ pdicta qnq;: ergo neceſſe eſt ponere rectificãtẽ ⁊ regulantẽ quod eſt deus: ergo mũd⁹ regiť a deo. Hãc rõnem tradit ibi. Nõ tã vero cert⁹. ¶ Notãdum ꝙ regulares mot⁹ ſiũt in mũdo locis q̃tũ ad ꝓximationẽ ⁊ elongationem ſolis in obliquo circulo ſiũt etiã tpib⁹ q̃tuz ad variationem diei ac noctis ſiunt efficientia: q2 luna efficit augmentationem ⁊ diminutionẽ humidoꝝ ſm ſui creſcentiã ⁊ decreſcentiam: efficit fluxũ ⁊ refluxuz maris ſiũt etiã ordinati motus ſpacijs q2 luna ⁊ alij planete maiori ⁊ minori ſpacio qñq; diſtant a ſole ⁊ ab inuicẽ etiã ſiunt qualitatibus: q2 in eſtate cauſať calor in hyeme frimus. ¶ Tũ illa cũ hec inqt ita. Hec phia ſuppoſito ꝙ mundus regať a deo probat ꝙ regať ab ipſo per ſuam bonitatẽ: ⁊ di. O Boc. cum hec ita ſentiãs ꝙ mundus regitur a deo puto mihi reſtare paruã operam idest paruuz laborem: vt tu compos ideſt potens felicitatis ſoſpes: ideſt ſanus reuiſas patriam. ideſt cognoſcas beatitudinem. Tunc probat ꝙ de⁹ regat mũdũ ſua bonitate dicẽs. Intuamur q̃ ꝓpoſuim⁹ nõne numerauimus ſupra in nona ꝓſa in btitudine eſſe ſufficiẽtiã ⁊ cõceſſimus deũ eſſe ipſaz beatitudinẽ dicit Boetius. Ita eſt quidem. Ex hoc concludit philoſophia deũ nullo indigere ad regendum mundũ dicit ergo ad mundũ regendum deus nullis extrinſecis adminiculis indigebit alioqn ſi ita eſſet ꝙ aliquo egeat non habebit plenam ſufficientiam ⁊ dicit Boetius. Illud inq̃ eſt neceſſariũ ideo cõcludit philoſophia. Deus cũcta diſponit. i. regit p ſe ſolum di. Boc. Negari nequit: ſed deus mõſtratus eſt eſſe ipſuz bonũ meminit inq̃ di. Boc. ergo p bonum deus cuncta diſponit ſi quidẽ per ſe regit omnia que cõſenſimus eſſe bonũ ⁊ hic eſt deus veluti quidẽ claus atq; gubernaculũ quo machina mundana ſeruatur ſtabilis ⁊ incorrupta. dicit Boc. vehemẽter. i. valde aſſentior ⁊ illđ te dicturã pauloãte proſpexi: l; tenui ſuſpitiõe. Dicit phia. Credo inqt ꝙ

hec ꝓuidiſti. iam eñ vt arbitroꝛ vigilãtiꝰ q̄ pꝛiꝰ deducis oculos ad vera cernẽda. ¶ Notãdũ ꝙ ex lit-
tera accipiunt due rõnes ad ꝓbãdũ intentũ. Pꝛia rõ ꝓbat ꝙ deus ꝑ ſe regit oĩa ⁊ taliter. In beatitudi
ne eſt ſumma ſufficiẽtia: ſed deus eſt beatitudo: ergo in deo eſt ſumma ſufficiẽtia: tale autẽ non indiget
extrinſecis gubernaculis: ergo deꝰ ꝑ ſe regit omnia. Scđa rõ pꝛobat ꝙ deus per ſuã bonitatẽ que nõ di
ſtinguit a deo regit oĩa: ſicut deꝰ ꝑ ſe regit oĩa vt viſum eſt: ſed deꝰ eſt ipſuꝫ bonũ ergo ꝑ bonũ regit oĩa
vt pꝫ de ſe qꝛ ſua bonitate ⁊ clemẽtia
¶ Sed qđ dicaꝫ. Hic ponit ꝑ quem
modũ deꝰ oĩa gubernat. Et pꝛio oñ
dit ꝙ oĩa gubernat ſuauiter qꝛ oĩa ſi
bi obediũt. ſecundo ꝙ gubernat oĩa
foꝛtiter: qꝛ ipſi nihil reſiſtere poteſt.
Scđa ibi. Quid ſi conet. Pꝛio di.
Illud quod dicã nõ minus patet ad
cõtuendum .i. ad cõſiderandũ ⁊ di.
Boe. Quid inq̄. Et dicit phia: cum
deꝰ iure credat oĩa gubernare clauo
bonitatis ſue ⁊ oĩa feſtinãt naturali
intẽtione ad bonũ ſicuti docui pꝛius
in pꝛoſa. xi. Num pꝛo nũquid poteſt
dubitari quin volũtarie regant ſpõ-
te ⁊ cõuertant ſe ad nutũ diſponẽtis
veluti cõueniẽtia .i. obedientia: ⁊ tẽ-
perata .i. coaptata ſuo rectoꝛi di. boe.
Ita inq̄ neceſſe eſt: qꝛ nõ videretur
beatũ eſſe regimẽ dei ſi foꝛet iugũ de
tractantiũ .i. recuſantiũ ſicut bos la
ſciuus recuſat iugũ: ⁊ ſi nõ eſſet ſalꝰ
obtẽperãtiũ .i. obedientiũ: ergo dicit
phia. Nihil ẽ ꝙ naturã ſeruãs conet
i. laboꝛet cõtra ire deo di. Boe. Ni-
hil inq̄. ¶ Nota ꝙ cũ gubernare ni
hil aliud ſit niſi in finẽ oꝛdinare: nec
aliud eſt deũ ꝑ bonitateꝫ gubernare
q̄ ꝑ bonitatẽ in finẽ dirigere ⁊ cum
oĩa naturaliter tendãt ad bonũ tãq̄
in finẽ manifeſtũ eſt ꝙ oĩa ſpõte in fi
nẽ dirigunt: ⁊ ita naturaliter oĩa ſpõ
te obediunt gubernanti: ⁊ per conſe
quens deus regit omnia ſuauiter.
¶ Nota ꝙ voluntarium ſecundum
perfectam ſui rationem tantuꝫ inue
nitur in habentibus voluntatem ſed
extendendo voluntarium ad omneꝫ
appetitũ non coactuꝫ ſic poteſt repe
riri in omnibus ⁊ ſic accipitur hic.
¶ No. ꝙ nihil ſeruans naturam re-
pugnat deo: licet eniꝫ peccatoꝛ videa
tur deo repugnare ipſe nõ ſeruat na
turã: qꝛ peccatum diminuit: ⁊ depra
uat naturã. etiam Boe. loquitur hic
de appetitu nature: vt pꝫ ex ſuperio
ribus. ¶ Quid ſi conetur ⁊c. Hic

Guberno Voluntarium.

tioꝛ inq̄ ⁊ id te pauloante dicturã tenui licet
ſuſpitione pꝛoſpexi. Phi. Credo inquit: iam
enim vt arbitroꝛ vigilantius ad cernẽda ve-
ra oculos deducis. Sed quod dicam non mi
nus ad contuendũ pꝫ. Boe. Quid inq̄. Ph.
Cuꝫ deus inquit oĩa bonitatis clauo guber-
nare iure credatur eadẽqꝫ oĩa ſicuti docui ad
bonũ naturali intentione feſtinant. Nuꝫ du-
bitari poteſt qn voluntarie regãtur ſeqꝫ ad
diſponentis nutum veluti conuenientia con
temperataqꝫ rectoꝛi ſponte conuertãt. Bo.
Ita inq̄ neceſſe eſt: nec beatum regimẽ eſſe
videretur, ſiquidẽ detractãtiũ iugũ foret nõ
obtẽperãtiũ ſalus. Ph. Nihil eſt igitur qđ na
turã ſeruãs deo ꝯtra ire conetur. Boe. nihil
inq̄. Phi. Quid ſi conetur ait: num tandẽ ꝓ
ficit ⁊ quicq̄ aduerſus eum quẽ iure poten-
tiſſimũ beatitudinis eſſe conceſſimus. Boe.
Pꝛoꝛſus inq̄ nihil valeret. Phi. Nõ eſt igi
tur aliquid quod ſummo huic bono vel velit
vel poſſit obſiſtere. Boe. Non inq̄ arbitroꝛ
Philoſo. eſt igitur ſummum bonum inquit
quod regit cuncta foꝛtiter ſuauiterqꝫ diſpo-
nit. Boe. Tum ego q̄ me non modo ea que
concluſa eſt ſumma rationum verum multo
magis hec ipſa quibꝰ vteris verba delectãt:
vt tandẽ aliquãdo ſtultitiã magna lacerantẽ
ſui pudeat. Phi. Accepiſti inquit in fabulis
laceſſantes celum gigantes: ſed illos quoqꝫ
vti cõdignũ fuit benigna foꝛtitudo diſpoſuit

oſtendit philo. ꝙ deus regit omnia foꝛtiter: qꝛ nihil eſt quod poſſit ei reſiſtere. Secundo confirmat hoc
per quandam fabulam: ibi. Accepiſti. Pꝛimo dicit. Si quid conetur reſiſtere deo nunquid aliquid profi
cit aduerſus eum qua conceſſimus eſſe potentiſſimuꝫ iure beatitudinis ideſt ex eo ꝙ eſt beatitudo dicit
Boe. Pꝛoꝛſus nihil valeret ſup. reſiſtere. igitur dicit philoſophia non eſt aliquid quod huic ſummo bo-
no vel velit vel poſſit obſiſtere dicit Boe. non arbitroꝛ. ideo dicit philoſophia. ſummũ bonum eſt quod
regit cuncta foꝛtiter ſuauiterqꝫ diſponit di. Boet. q̄ ideſt q̄tum me ea ſumma rationum que modo cõ
cluſa eſt non modo. ideſt non tantummodo me delectat veruꝫ pꝛo ſed hec ipſa verba quibus vteris mul
to magis delectant me ita: vt ſtultiam ideſt me ſtultum lacerantem ideſt male repꝛehendentem magna
que tangunt diuinam gubernationem pudeat ſui. tunc confirmat per fabulam ꝙ nihil poteſt reſiſte-
re deo que talis eſt. Gigantes volentes expellere deos de celo poſuerunt montem ſuper montem vt
aſcenderent quod videns iupiter ipſos fulmine deiecit ⁊ montibus depꝛeſſit hoc in pꝛimo metamoꝛ-
phoſeos. Unde dicit. O Boeti. Accepiſti: ideſt didiciſti in fabulis gygantes laceſſantes .i. lacerare vo-

Gigantes.

lētes celū: ſʒ fortitudo benigna ſcʒ dei illos diſpoſuit. i. depoſuit vti condignū fuit. ¶ No. philoſophia hic alludit verbis ſacre ſcripture que dicit. Attingit ergo a fine vſqʒ ad finē fortiter ⁊ diſponit oia ſuauiter: ideo di. Boe. ſe nō tantū delectari in iſtis rationib⁹ quantū in ſuis verbis. ¶ Sed vis ne rōnes ipſa inuicē. Hic philoſophia concludit ex dictis ꝙ malum nihil ſit. Primo petit aſſenſum Boe. di. vis ne ipſas rationes. i. ꝓpoſitiones rōne ꝓbatas: inuicē collidam⁹ ideſt cōponamus forſitā ex cōflictatione hmōi diſſiliat. i. ꝓcedat quadā pulchra ſcintilla veritatis: ⁊ dicit Boe. Fiat inq̃ tuo arbitratu. i. tua voluntate. Tunc ponit propoſitionē manifeſtam di. Nemo dubitauerit deum eſſe omnipotentē. Dicit Boe. Nullus prorſus ambigat q mente conſiſtat. i. qui ſane mētis eſt. Tunc aſſumit aliam ꝓpoſitioneʒ dicens. Qui vero eſt omnipotēs nihil eſt quod ille non poſſit. Dicit Boe. nihil inq̃. Tunc ponit aliā ꝓpoſitionem. De⁹ non poteſt facere malum ⁊ di. Boe. Minime inq̃ igitur cōcludit phia. Malū nihil eſt cū illud facere nō poſſit ille q nihil non poteſt facere. i. oia facere. ¶ No. ſicut de⁹ eſt cauſa efficiens omniū ita eſt finis omniū vnde quicquid ſit ab eo ordinatur ad ipſum tanq̃ ad finē: ſi ergo deus faceret malū ordinaret ad ipſum tanq̃ ad finem: ⁊ cum ipſe ſit bonū: malum ordinaret ad bonum: ergo deus non poteſt facere maluʒ tanq̃ aliqđ per ſe intentū: eſt ergo concluſio quā philoſophia infert ꝙ maluʒ nihil eſt. Ratio concluſionis eſt. deus poteſt facere omnes qđ eſt cuʒ ſit omnipotens: ſed deus non poteſt facere malum ergo malū nihil eſt. Et ſi diceres ſi malū nihil eſt. cū homo dānetur ꝓ malo damnatur pro nihilo dicendū ꝙ malum dicit defectuʒ boni non negatiue ſed priuatiue. ⁊ ideo malum eſt defectus boni quod deberet habere. in poteſtate eniʒ hominis eſt illud habere ⁊ ſi non habeat illud bonum cum deberet habere. ideo damnatur ⁊ ponitur exemplum. Aliquis teneatur ſoluere centum libras ⁊ ſi nō ſoluat incarcerabitur: certum eſt ꝙ nō ſoluere nō eſt aliquid: ſed nihil non tamen ſimpliciter dicitur aliquis incarcerari pro nihilo: ſed ideo qꝛ nihil erat quod debuit aliquid eſſe. ¶ Ludis ne inq̃. Hic. Boe. mouet queſtionē phie. Secūdo philoſophia ſoluit ibi. Tum illa. Primo Boe. admirans de connexione ⁊ conuolutione rationum quibus phia vſa eſt. Querit vtrum iſta connexio rōnum ſit ex deuolutione philoſophie vel proueniat ex natura rei ⁊ breuiter illas rationes recolligit ⁊ dicit. O phia ludis. i. deludis ne me texens. i. formans labyrinthum i. laborem difficilem rōnibus faciēdo ratiōes circulares eo: quo ſcilicet labyrintho egrediaris ea parte qua introieras ⁊ egrediare eo loco quo introieris. tu complicas quidē orbē admirabilem diuine ſimplicitatis. i. facis mirabilem circulationem rationis in diuina ſimplicitate: ⁊ tunc breuiter recolligit rationes dicens. Tu pauloante incipiens a beatitudine dicebas eam eſſe ſummum bonum quam beatitudinem tu loquebare eſſe ſitam in ſummo deo ⁊ diſſerebas deum eſſe ſummum bonum ⁊ plenam beatitudinem ex quo dabas. i. inferebas: quaſi munuſculum. i. correlarium. neminem eſſe beatum niſi eſſet deus rurſum tu loquebaris formam boni eſſe ſubſtātiam dei ⁊ beatitudinis ⁊ dicebas ipſum eſſe vnū idipſuʒ qđ bonum ⁊ illud bonū dicebas eſſe qđ peteretur a natura oium rerum: ⁊ tu diſputabas. i. dubitādo ꝓbabas deum regere vniuerſitatem gubernaculis bonitatis. ⁊ cuncta volentia parere. i. obedire deo: vllam eſſe naturam mali: ⁊ hec omnia explicabis nullis rationibus ſumptis extrinſecus. i. nō accipiendo principia extrinſeca: ſed inſitis. i. extrinſecis: ⁊ domeſticis. i. proprijs ⁊ conuenientibus probationibus rei de qua agebatur altero aſſumpto trahente fidem ideſt certitudinem ex altero. ¶ Nota labyrinthus dicebatur domus dedali; quam cum alijs intendebat intrare exiuit ⁊ exeundo intrauit: ⁊ conſue

¶ Sʒ vis ne rōnes ipas inuicē collidam⁹. forſitan ex hmōi conflictatione pulchra q̃daʒ veritatis ſcintilla diſſiliat. Boe. Tuo inq̃ʒ arbitratu. Ph. Deū iquit eſſe oīpotentē nemo dubitauerit. B. Qui qdem inq̃ʒ mente cōſiſtat nullus prorſus ambigat. Phi. Qui vero eſt inquit omnipotens nihil eſt qđ ille non poſſit. Boe. Nihil inq̃ʒ. Phi. Num igitur deus facere maluʒ poteſt. Boe. Minime inq̃ʒ. Ph. Malum igitur inquit nihil eſt cum id facere ille non poſſit qui nihil non poteſt. Bo. ¶ Ludis ne inq̃ʒ me inextricabilē labyrinthum rationib⁹ texens quo ne quidē qua egrediaris introeas: nunc vero quo introieris egrediare admirabilem quandam diuine ſimplicitatis orbem complicas. Etenim paulo ante a beatitudine incipiens eam ſummū bonum eſſe dicebas quam in ſummo deo ſitā loquebare ipſum quoqʒ deum ſummum eſſe bonum plenamqʒ beatitudinem diſſerebas ex quo neminem beatuʒ fore: niſi qui pariter deus eſſe quaſi munuſculū dabas. Rurſus ipſam boni formam dei ad beatitudinis loquebaris eſſe ſubſtantiam ipſumqʒ vnum idipſum eſſe bonum dicebas quod ad omnium rerum naturam peteretur. Deum quoqʒ bonitatis

Maluʒ nihil eſſe poteſt.

Labyrinth⁹

ait depingi circularibus ꝓtractionib⁹ ⁊ tranſumitur hic deſignãdũ circulares ⁊ reuolutiões rationũ: ¶ No. ꝙ circũlocutio ⁊ cõnexio rationũ qbus phia vſa eſt nõ eſt ſic circularis ꝙ vna ⁊ eadẽ ꝓpoſitio ſit principiũ ⁊ cõcluſio reſpectu eiuſdẽ: q2 ſic nõ cõtingit demõſtrare circulo: vt p3. i. Poſterioꝝ ſed õ2 nexio circularis: q2 rõnes ex ſeinuicẽ depẽdent: ita ꝙ ꝓpoſitio ꝯcluſa in vna ſit principiũ alteri⁹ ꝯcluſionis in alia nec ꝓpter iſtas diuerſas ꝯcluſiões ẽ aliqua diuerſitas i deo: ſ3 oĩa ſunt idẽ ſimpliciter. ¶ Tũ illa minime inqt. Hic phia reſpõdet Boe. ad queſtionẽ ⁊ di. Minime ludim⁹ ſ3 nos exegim⁹. i. pfecim⁹ munere dei quẽ dudũ depꝛecabamur rẽ maximã oĩu3 rez ea eñ. i. talis foꝛma. i. diſpoſitio diuine ſubſtãtie: vt neq3 i externa. i. exterioꝛa dilabat̃. i. cadat ne ipſa ſuſcipiat aliqd externu3. i. extrinſecũ in ſe qđ probat authoꝛitate pmenidis quam pꝛimo ponit in greco. deinde ſenſum eius ſubiungit in latino dicẽs. Sed ſicuti permenides ait de ea ſc3 ſubſtantia diuina ꝙ diuina ſubſtãtia rerũ oꝛbẽ mobilẽ rotat. i. mutat res circulatiõe generatiõis ⁊ coꝛruptionis ⁊ mutãdo res ipſa nõ mutatur ſed ſe imobilẽ ꝯſeruat. O Boe. ſi nos agitauimus. i. cognouimus rõnes nõ extra. i. nõ ab extrinſeco petitas. i. ſumptas: ſed collocatas intra rei ambitu3: quã ſc3 rem tractabam⁹: nihil eſt qđ de hoc ãmirere: cum. i. ex quo tu didiceris platone ſanciẽte. i. confirmante ſermones opoꝛtere eſſe cognatos. i. ꝓpꝛios cõuenientes rebus quibus ſup. rebus loquuntur. ¶ No. ꝙ ſermones accipiẽdi ſunt ſm materiã ſubiectã. q2 certitudo non eſt ſimpliciter querẽda rõnibus ex. i. Ethi. vbi dicitur ꝙ diſciplinati eſt tm̃ inquirere certitudinem ſm vnũ quodq3 genus: ꝙ̃tum natura rei patitur. Cum igitur deus ſic regat omnia preter hoc cõmiſceatur cum eis ex libꝛo de cauſis ſermones de diuina ſubſtantia accipiendi ſunt ſm intranea diuine ſubſtantie ⁊ non ſm extranea cum non commiſceatur cum eis.

gubernaculis vniuerſitatez regere diſputabas volentiaq3 cũcta parere illi nec vllã mali eſſe naturã atq3 hec nullis extriſec⁹ ſumptis ſ3 altero ex altero fidẽ trahente inſitis. domeſticiſq3 ꝓbationib⁹ explicabas. Pꝛ. Tum illa minime inqt ludim⁹ rẽq3 oĩ3 maximã dei munere quez dudũ depꝛecabamur exegim⁹. Ea eſt eniz diuine foꝛma ſubſtantie: vt neq3 in externa dilabatur nec in ſe externu3 aliquod ipſa ſuſcipiat. S3 ſicut de ea Permenides ait omnem tu circulo adducis ſponte multitudinem. ideſt rerum oꝛbem mobilem rotat du3 ſe immobilem ipſa conſeruat. Quod ſi rationes quoq3 non extra petitas ſed intra rei quam tractabimus ambitum collocatas agitauimus nihil eſt quod ammirere cum platone ſanciẽte didiceris cognatos de quibus loquuntur rebus opoꝛtere eſſe ſermones.

¶ Aſcenſius.

Nota — Tam ego ⁊c. Queri poteſt quõ Boe. philoſophia non refragante dicat ſe aſſentire platoni ⁊ eius dicto: ꝙ noſtrum dicere non ſit niſi quoddam reminiſci. Nunquid etiam. Boe. ſentiat ſicut Macro. platonicos ſenſiſſe docet. Animas priuſq3 in coꝛpa deſcenderent in celo fuiſſe omnium ſcientiarum peritas: quarũ obliuionem per coꝛpoꝛis indiſpoſitionem imbiberent ⁊ rurſus per ſtudium amouerent: ⁊ ita nihil noui diſcerent: ſed notoꝛu3 pꝛius poſt obliuionẽ depellerent. Dicens boetius non totum illud dictum platonis: ſed quoddã ſimile in ſe repertum appꝛobare. Cum enim quidã pꝛius ſciret ⁊ eoꝛũ poſtea obliuiſceretur: iteruq3 per philam ad obliroꝛu3 cognitionẽ redire coactus eſt ſentire ꝙ illa appꝛehenſio non eſſet niſi quedã reminiſcentia pꝛius cognitoꝛũ. hoc aũt totu3 fingit vt oſtendat hominẽ per memoꝛẽ in obliuionẽ cadere. Quibuſq3 ad hoc rationibus ⁊c. Quidam male inſeruerunt hic perſonã phie. Nam vt etiam in cõmentarijs ſuperioꝛibus patet: ab eo loco. Nec nunc quidẽ vſq3 ad illũ. Tum illa verba ſunt Boe.

Clauus. — Clauus multa ſignificat. interdũ id vti vulgo loquimur quo res diuerſe cõnectuntur. Figendi aũt claui conſuetudinẽ Liuius ſepe ponit: eiuſq3 rationem vnde annalis Clauus appellatur qui figebatur: vt inquit Feſtus in parietibus ſacrarũ ediu3 per ſingulos annos vt per clauos numerus colligeretur annoꝛum. Eſt etiam clauus vt Donatus inquit militis comici indumentũ. Latus autem clauus eſt ſenatoꝛia veſtis: ſed ſic non accipitur hoc loco. Eſt item vt Seruius docet. Clauus fuſtis gubernaculi genus. vnde Virgili. Clauumq3 ad littoꝛa toꝛquent. ⁊ Cicero in catone maioꝛe ſeu de ſenectute. Ille autẽ clauum tenens quietus ſedebat in puppi. hoc ergo loco bonitatis clauo. i. gubernaculo interpꝛetandum eſt. Fabula gigantũ pꝛimo methamoꝛph. habetur: vbi ſic Ouid. Neue foꝛet terris ſecurioꝛ arduus ether, Affectaſſe ferunt regnum celeſte gygantes.

Gigantes. — Altaq3 cogeſtos ſtruxiſſe ad ſydera montes ⁊c. Dicuntur autẽ gigantes fuiſſe vaſtiſſimoꝛum coꝛpoꝛum homines terre filij ob id vocati: qui deos expellere celo cognati ab ioue fulminati ſunt. Quas fabulam Macro. explicãs ait. Quid aliud gigantes fuiſſe credendum eſt ꝙ̃ hominum quandam impiam gentẽ deos negantem: ⁊ ideo eſtimatã deum pellere de celeſti ſede voluiſſe. Sed inuicẽ collidamus. i. cõpꝛimamus. A con ⁊ ledo. Dedalus patria athenienſis nobilis architectus fabꝛicã materiam pꝛimus inuenit ⁊ in ea ſerram: aſciam. perpẽdiculũ: terebꝛã: glutinũ: lithocolam. Is ab ariopagitis expulſus in cretam nauigauit: ⁊ ibi pꝛimum bouem ligneam fabꝛicauit in qua paſiphae minois regis vxoꝛ tauro ſuppo-

Digitized by Google

ſita memoratur:deinde labyrinthum in quo minotaurus includeretur. Potentiſſimuȝ hoc humani in
digenti opus fuit:itinerum ambages occurſus ac recurſus inexplicabiles: continens crebris foribus Labyrinthũ
ad fallendos exitus redeundumqȝ in errores eoſdem. Quattuor labyrinthos fuiſſe tradunt: ſed ad in
ſtitutum noſtrum ſatis eſt oſtendere propter viarum implicationes ⁊ inextricabiles errores eius qui in
creta factus eſt:hic ſimilitudinem factam eſſe. Verbum permenidis hoc ſonare dicunt: omnem tu cir-
culo adducis ſponte multitudinem:vbi ordo eſt.o deus vel o domina ſubſtantia tu adducis ſponte om
nem multitudinem,i.totum vniuerſum circulo.i.ad circulum vel in orbem. Hec autem de hac proſa ſa
tis ſit annotaſſe.

Metrum duodecimum tertij libri.

Felix qui potuit boni
Fontem viſere lucidum.
Felix qui potuit grauis
Terre ſoluere vincula.
Quõdaȝ funera cõiugis.
Uates thraicius gemens:
Poſtq̄ flebilibus modis:
Siluas currere mobiles.
Amnes ſtare coegerat.
Iunxitqȝ intrepidum latus:
Seuis cerua leonibus.

Sanctus Thomas.

Felix q̄ potuit boni. Iſtud eſt duodecimum metrum ⁊ vltimuȝ huius tertij q̄d dicitur gliconicũ ab inuẽtore:coriambicum a pede predominante. Primo enim ponitur ſpondeus dicendo. Felix. Secundo coriãbus dicendo. Qui potuit. Tertio pyrrichͤ vel trocheus. In quo metro poſtq̄ philoſophia oſtendit que ſit vera beatitudo ⁊ vbi ſit ſita: hortatur nunc ad preſeruandũ in cõtemplatione illius beatitudinis. Et primo ponit illum eſſe felicem qui relictis terrenis vocat diuine contemplationi. Secũdo oſtẽdit quid huiuſmodi cõtemplationem impediat. Tertio illud impedimentũ vitare docet. Secunda ibi. Quondaȝ. Tertia ibi. Vos hec fabula. Primo dicit. Felix ſup. eſt qui potuit viſere.i. deſiderabiliter videre lucidum fontem boni:ideſt deum qui eſt fons omnis boni:⁊ felix eſt qui potuit ſoluere vincula.i. affectiões grauis terre. terrenorum que ſua grauitate trahunt hominem deorſum. Notandum ꝙ felix eſt qui ſpeculatur fonteȝ boni ⁊ qui contẽnit delectationes terrenas. vnde in libro de pomo ⁊ morte Ariſto. ſcribitur. Beata eſt anima que non eſt infecta prauis operationibus huius mundi ⁊ intellexit ſuũ creatorem: ipſa eſt que reuertetur in locum ſuum in delitijs magnis. Ve autem anime que non habet poſſe redeundi ad patriam ſuam. turpia enim opera ⁊ delectationes. corporales impediunt aſcenſum eius ſurſum. Quondam funera coniugis vates. Hic oſtendit quid impediat contemplationem diuinorum:q2 affectus terrenorum:quod declarat per quandam fabulam que talis eſt. Orpheus filius Calliope fuit cytbariſta qui tã ta dulcedine cytbare reſonabat ꝙ non tantum homines:ſed etiam bruta allexit ⁊ intantuȝ ea demulſit ꝙ impetus ſuos naturales dimittebant ſiluas currere. flumina ſtare fecit. Hic habuit vxorem dictam Euridicem:quam cum paſtor Ariſteus adamare vellet:ipſa fugiens per prata calcato quodam ſerpente interijt:⁊ ad inferos deſcendit:quam orpheus volens ab inferis reducere:deos ſupernos ſua cytbara placare cepit:ſed cum non proficeret ad infernum deſcendit. ⁊ intantum deos infernales deliniuit ꝙ conceſſa eſt ei vxor tali conditione ꝙ anteq̄ exiret infernum non flecteret retro aſpectum vxorem reſpiciendo. Cum autem iam prope exiuiſſet orpheus amore alectus retroſpexit:⁊ ſic vxorem perdidit. Circa iſtam fabulam ſic procedit. Primo oſtendit quomodo orpheus ad inferos deſcendens pro vxore rogauit. Secundo modo monſtra infernalia placauit. Tertio oſtendit quomodo vxor ei conceſſa fuit ⁊ eam perdidit. Secunda ibi. Stupet. Tertia ibi. Tandem. Dicit primo vates thraicius.i. orpheus de thracia prouincia oriundus dictus vates.i. ſapiens a multis ille quondam gemens.i. deplorans: funera.i. mortem coniugis poſtq̄ coegerat amnes.i. fluuios. ſtare. ſiluas currere mobiles poſt ipſum flebilibus modis.i. modulationibus cytbare quas flendo formauit ⁊ poſtq̄ cerua iunxit intrepidum latus ſeuis leonibus:q2 cerua cum leonibus incedebat ſequendo modulationem orphei. nec lepus timuit canem viſum iam placidum.i. placatum cantu.i. ſono cytbare:q2 canis ⁊ lepus ſimul ſequebantur ipſum. Cum autem feruor.i. amor flagrãtior.i. ardentior vreret intima.i. interiora pectoris orphei. cum modi.i. modulationes qui cuncta ſubegerant.i. ſubiecerant non mulcerent.i. non placarent dominuȝ.i. orpheum:ipſe querens ſuperos.i. deos initens:q2 placari non poterat adijt domos infernas.i. infernales illic temperans blanda carmina ſonantibus chordis ipſe deflet.i. flebiliter decantat in cytbara quicquid hauſerat ex precipuis fontibus matris:ſcilicet de calliope:⁊ ipſe deflet quod luctus impotens qui facit hominem impotentem ſibi dabat ideſt conceſſit ⁊ deflet illud quod dabat ſibi amor geminans luctum: quando commouens trenara.i. inferna: ⁊ rogat dominos vmbrarum.i. infernales dulci prece veniam ideſt relaxationem ſue vxoris. Nota ſm Ariſtote. ij. Methaph. ⁊ commentatorem. iij. celi ⁊ mundi. Non omnes accipiunt veritatem per eũdem modum. tum propter diuerſam conſuetudinem:tum propter diuerſam naturam:tum propter paucitatem inſtructionis in logica. Unde quidam recipiunt veritatem per modum demonſtrationis, quidam per modum authoritatis, quidam per modũ fabularum

Orpheus.

Veritas

Vt ergo philoſophia talibus ſatiſfaciat:aliquando demonſtrationis aliquando autoritatibus vtitur. aliquando fabulas interſit:ſicut in propoſito. ¶ Notandum ꝙ orpheus dicitur vates: quia carmina compoſuit.dicitur autem vates a vimentis vel video. ¶ Notandum ꝙ tenera dicuntur quaſi lamentabilia a trenus treni quod eſt lamentatio ⁊ trenarus in ſingulari numero eſt nomen cuiuſdam montis in quo dicitur eſſe via ad infernum.in plurali numero trenara ſignificat loca infernalia: ſicut dicit Hug. Communiter autem inuenitur iſtud nomen ſcriptum ſine r in prima ſyllaba.⁊ dicitur tenara vel tenarus: ſicut in doctrinali. Tenarus infernus:tamen Hug. ſcribit totum per r.vt trenarus ⁊ trenara. Unde forſan a vitio ſcriptorū quandoq̧ ſubtrahitur r. ¶ Stupet tergeminus nouo. Hic oſtendit quomodo orpheus monſtra inferni placauit dic. Janitor inferni qui dicitur cerberus quaſi vorator carnium ille tergeminus ideſt habens tria capita canina: captus fuit nouo carmine ideſt melodia prius inaudita: ⁊ ſtupet ideſt admiratur. Tunc oſtendit quomodo alia monſtra placauerit dicens quod tres furie infernales thesiphone.allecto.megera:que ſunt vltrices ſcelerum inferentes metum peccatoribus iſte lachrymabantur propter dulcedinem cythare.vnde dicit dee. ideſt furie vltrices ſcelerū:ideſt peccatorum que dee agitant ideſt vexant ſontes:ideſt peccatores metu. i.timore iſte meſte iam madent ideſt fluunt lachrymis. Tunc tangit remiſſionem pene quorundam in inferno:⁊ primo Jrionis. Ubi ſciendum ꝙ Jrion voluit concubere cum Junone. Cum autem Juno interponeret nubem Jrion proiecit ſemen in nubem ex quo nati ſunt centauri. Jpſe autē adiudicatus in inferno continuo voluitur in rota que rota ſtetit orpheo modulante. vnde dicit. Velox rota non precipitat:ideſt non deiecit caput Jrionum ideſt Jrionis ſupple orpheo canente. Tunc tangit remiſſionem pene tantali. Ubi nota ꝙ tantalus dicitur laceraſſe proprium filium dans eum diis ad comedendum pro quo damnatus fuit dicitur autem in inferno habere aquā vſq̧ ad mentum ⁊ poma pendētia ante os: ⁊ tamen deficere ſiti ⁊ fame. Cum enim vult ſumere aquam vel pomum fugiunt ab eo.iſte. Tantalus ſpernit flumina orpheo canente. Unde dicitur. Tantalus perditus.ideſt conſumptus longa.ideſt magna ſiti ſpernit flumina. Tunc oſtendit remiſſionem pene titij. Unde ſciendum eſt ꝙ titius voluit concubere cū latona matre apollinis quem apollo interfecit ⁊ in inferno relegauit cuius iecur vultur deuorat. Orpheo autem canente vultur ceſſauit laniare iecur eius. vnde dicit. Dum vultur eſt ſatur modis ideſt modulationibus orphei non traxit:ideſt non laniauit iecur titij. ¶ Tandē vincimur arbiter. Hic oſtēdit quomodo orpheo vxor ſua conceſſa fuit ⁊ quomodo eam perdidit dicens. Tandem arbitrer ideſt iudex vmbrarum iſte miſerans ideſt miſericordiam habens ait.nos vincimur donamus: ideſt reſtituimus viro ſcilicet orpheo comitem coniugem emptam ideſt comparatam carmine ſuo:ſed lex:ideſt conditio coerceat iſta dona nephas ſit ſibi deducenti vxorem flectere lumina: ideſt oculos reſpiciendo vxorem dum liquerit:ideſt reliquerit tartara. Et tunc exclamat di. Quis dat: ideſt imponit legem amantibus:quaſi dicat amor non debet coerceri lege: quia amor maior lex eſt ſibi: ideſt amor maior eſt lege ⁊ ſubdit. Heu prope terminos noctis ideſt inferni. Orpheus Euridicem vxorem ſuam vidit reſpiciendo a tergo eam perdidit ab inferis non ducendo.occidit in inferno eam relinquendo. ¶ Notandum ꝙ apud inferos arbiter ideſt iudex vmbrarum de rhadamanthus qui cogit animas ad fatendum peccata commiſſa:⁊ vnicuiq̧ ſm merita ſua penam diſtribuit. Jſte rhadamanthus dixit. donemus viro coniugem. ¶ Notandum ꝙ amor non poteſt lege coerceri. nam ex intenſo amore homo ſepius tranſgreditur legem; ⁊ amor fortior eſt ad aliquid implendum ꝙ̄ lex ad coercen-

Trenaria legendū eſt tenara.

Tantalus.
Titius.

Nec viſum timuit lepus
Jam cantu placidum canem
Cum flagrantior intima
Feruor pectoris vreret
Nec qui cuncta ſubegerant.
Mulcerent dominum modi
Jmitens ſuperos querens.
Jnfernas adijt domos:
Jllic blanda ſonantibus
Cordis carmina temperans
Quicquid precipuis dee
Matris fontibus hauſerat
Quod luctus dabat impotens
Quod luctum geminans amor
Deflet tenera commouens
Et dulci veniam prece:
Umbrarum dominos rogat
¶ Stupet tergeminus nouo:
Captus carmine ianitor.
Que ſontes agitant metu
Ultrices ſcelerum dee
Jam ineſt lachrymis madent
Non Jrionum caput
Velox precipitat rota.

dum:ideo dicit. Quis dat legem amantibus:maior lex eſt ſibi quaſi dicat propter quid lex datur aman tibus.cum per ſe lex dura ſit amare. Uos hec fabula reſpicit. Hic philoſophia applicando fabulam ad propoſitum hortatur nos vitare impedimentum contemplationis ſummi boni ⁊ dicit. O homines quicunq3 queritis ideſt vultis ducere mentem ideſt mentis contemplationem in ſupernum diem ideſt in ſupernam claritatem hec fabula iam dicta reſpicit vos quia ad veſtram informationem inducta eſt.

Et longa ſiti perditus:
Spernit flumina tantalus
Uultur dum ſatur eſt modis
Non traxit titij iecur:
Tandem vincimur arbiter
Umbrarum miſerans ait:
Donamus comitem viro
Emptam carmine coniugem
Sed lex dona coerceat
Ne dum tartara liquerit
Phas ſit lumina flectere
Quis legem dat amantibus
Maior lex amor eſt ſibi
Heu noctis prope terminos
Orpheus euridicem ſuam
Uidit perdidit occidit.
¶ Uos hec fabula reſpicit
Quicunq3 in ſupernum diem
Mentem ducere queritis
Nam qui tartareum in ſpecus
Uictus lumina flexerit
Quicquid precipuum trahit
Perdidit dum videt inferos.

Nam qui victus affectu terrenorum flexerit lumina ideſt oculos rationis ⁊ intellectus in tartareum ſpecus: ideſt in trenara que ducunt ad terrenam profunditatem. Quicquid precipuum ideſt bonum trahit laborando illud perdidit:dum videt inferos ideſt dum intendit terrenis ⁊ temporalibus que ſunt infima. ¶ Nota q concupiſcentia ⁊ affectus terrenorum impediunt contēplationem ſummi boni. Unde Boeti.in tractatu de ſummo bono di. Inordinata concupiſcentia multos impedit a ſummo bono. Quoſdam enim pigritiam ſequi videmus quoſdam enim delectationes ſenſuales quoſdam enim deſideria auri ⁊ argenti exceptis paucis viris honorandis philoſophia qui contemnunt ſenſus deſideria et ſequuntur deſideria intellectus. ⁊ prope finem eiuſdem tractatus dicit philoſophus maxime delectatur in primo principio in contemplatione ſue bonitatis:⁊ hec ſola recta eſt delectatio. Hec enim eſt vita philoſophorū ſine qua nemo viuit vita recta. Et ſubdit. Philoſophum autem voco omnem hominem viuentem ordine nature tendentem in alta ⁊ ſinientem vitam qui acquirit vltimum finem. ⁊ optimum vite humane qui eſt deus glorioſus benedictus in ſecula ſeculorum Amen.

¶ Aſcenſius.

Felix qui potuit boni. Carmen eſt gliconicum dactilum trimetrū conſtat eniz ſpondeo ⁊ duobus dactilis licet vltima ſyllaba ſit communis:ſepe longa. Eſtq3 monocolon ideſt vnius membri ſeu vnius generis. Uates thraicius ideſt orpheus theologus ſacerdos ⁊ vates:immo priſce theologie princeps. Mercurij primus ſectator. fuit autem ex thraicia oriundus: vt quidam dicunt Oeagri fluuij filius vt alij appollinis ex muſa calliope. hic teſte diodo. ſiculo lib. hyſto. v. doctrina modulatuq3 ac poeſi excellit omnes quorum extet memoria ⁊ ſuauitate cantus pre ceteris fuit. Idem cytharam ab appolline patre accepiſſe dicitur a penis:quam nuper ad ſimilitudinem teſtitudinis Mercurius confecerat ⁊ Appollini dono dederat. Cuius modulatu ⁊ dulcedine: non ſolum homines: ſed etiam lapides ⁊ ſiluas ſe in numerum ideſt ſm modulamen cantus mouere cogebat dicente Ouidio in tertio de arte. Saxa feraſq3 lyra mouit rhodopeius. Orpheus Tartareoſq3 lacus tergeminumq3 canem. ⁊ Uirgil. in bucco. dameta orpheaq3 in medio poſuit:ſiluaſq3 ſequentes. Quem rem hor. in de arte poetica ſic interpretatur ⁊ per feras ⁊ ſiluas ſtolidos ⁊ feroces homines ſuauitate eloquentie ad mitiorem cultum reuocaſſe:intelligatur. vnde dicit Silueſtres homines ſacer interpreſq3 deorum. Cedibus ⁊ victu fedo deterruit Orpheus dictus ab hoc lenire tigres rabidoſq3 leones. Uocat eum ſacrum quia vt dixi theologus fuit etiam Auguſti. in de ciuitate dei non refragante. Et multa ſacra inſtituit: ⁊ precipue orgia ideſt bacchi ſacra ab egyptijs accepta ad grecos trāſtulit:que ab eo orphica dicta ſunt: ⁊ fretus obſcuritate antiquitatis:omnia que de baccho thebeo ⁊ thabe egyptiaca ferebantur: quoniam cadmeis amicus eſſet ad bacchum thebanum ex boetia tranſtulit. Extant preterea hymni eius profundo prime theologie doctrina referte:⁊ in ira ſuauitate grauitateq3 inſignes. Habentur etiam argonautica:ſed non huius orpheica dixit. Ariſtote. eſſe fertur tamen vnus ex argonautis fuiſſe ⁊ atrocem tempeſtatem in quam inciderent ſuis ſacris auertiſſe ⁊ voluiſſe ortheronem Boetie montem:quoniam ibi in ſacris ſepius caneret a ſua cythara nomen ſumpſiſſe. Seri. Plinius auguria que prius ex auibus tan

Nota

Quō ſiluas mouit

Cur ſacer dictus.

Coniūx eius euridice. tum ſumerentur:ex reliquis quoqꝫ animantibus ſumi poſſe. Orpheum demonſtraſſe. Duxerat coniugē
euridicē nomine de cuius morte ⁊ ab inferis reuocatione preſens locus eſt ſumptus fere per omnia a
Uirg.in.iiij.geor.ſine cuius fabula aut hyſtoriam ſupra in priore commento vidiſti. Interpretamentū
aut eius ponit Landinus ibidem di. Euridice eſt humana anima que dicitur euridice ideſt latum iudi-
cium habens propterea ꝙ rationalis eſt. hec nubit orpheo quum corpori coniungitur: ⁊ amatur ab ari
ſto.i.ab optimo. Illa autem corporeis voluptatibus irretita:id enim ſunt flores ⁊ herbe que ſunt terre
pulchritudo:optimum quod eſt virtus per illa fugit atqꝫ a ſerpente ideſt a peccato quod inter illas vo
luptates latet interimitur:⁊ ad inferos demergitur. Sed conceditur orpheo vt illam ſono cythare.i.
actionum optima compoſitione:que maxime armonia eſt vnde virtus exoritur ab inferis reuocet ideſt
a vitijs liberet:ſed ea lege ne reſpiciat ideſt ne in vitio relabatur.nā relapſa habitum facit. Idem in.vi.
eneydos Ad illud ſi potuit manes acceſſere cōiugis orpheus. Threicia fretus cythara fidibuſqꝫ cano
Orphei mors. ris:dicit ſic. Orphei fabulam ſic interpretatur Boetius Euridicen que interpretatur lata iuſticia ideſt
omnem virtutem amat vir excellens:quam ſi quis amat cythara ideſt bonis artibus ⁊ actionibus re-
cuperat. Quod ſi iterum ab eo labatur difficile eſt reuocare. De morte autem orphei varie dicitur.
Nam quidam dicunt ꝙ cum in thracia inſtituiſſet vt in ſacris bacchi viri a mulieribus abſtinerent. ille
rate in ſuum contemptum eſſe inſtitutum facto agmine hominem nil tale timentem inuaſerunt atqꝫ la-
cerauerunt. Alij dicunt ꝙ cycones mulieres thraicie ab illo ſprete cum eum viruꝫ habere vellent inter
orgia bacchi que ille idem inſtituerat eum penitus dilacerauerunt. Cuius caput cum in eagrum fluuiū
proiectum eſſet vna cum cythara leſbum peruenit;quod cum ſerpens manducare vellet ab appolline in
ſaxum conuerſus eſt. Laertius autem diogenes pro vera hyſtoria dixit illum non a mulieribus diſcer-
ptum:ſed flumine deperiſſe. Itaqꝫ epigramma in macedonia ſcriptum oſtendere vbi a muſis ſepultus
dicitur. Epigramma autem latine verſum eſt. Orphea chryſolyram hic poſuere poetam. Flumine quē
ſtrauit iupiter alta regens:hec quantum ad fabulam ⁊ hyſtoriam. Quantum vero ad vocabula. Ua-
tes dicitur a vaticinando:quia futura predicit. quod poete nōnulli ſolebant. ⁊ omnia fere vaticinia car
minibus more poematis conſtabant. vnde Hora.in de arte dicte per carmina ſortes. Et plinius heroi
Thraicia. cum carmen ab oraculo inuentum dicit. Thraicia regio eſt que ⁊ thrace huius thraces ⁊ hec thraca hu
Thrace. ius thrace dicta legitur. Nec dicitur ab eo quod eſt trux:vt volunt quidam:ſed a greco thraſy quod te
Thraca. merarium ſignificat. Statius lib.iij. Nam nec mihi barbara thrace. Nec lybie natale ſolum. ⁊ Uirgi.
in.xij. Gemit vltima pulſu. Thraca pedum. Inde fit thrax ⁊ thracis nomen gentile:⁊ thractus ⁊ thra-
cenſis nomen patrium. Similiter thraicius ⁊ in feminino genere dicitur thraſſa: ſed quia etiam thraix
grece ſcribitur. Thraicius inde ortum puto ſicut ⁊ thraiſſia interdum per diuiſionem diphthongi. Itē
Trex. qr Iones trix ſeu threx dicunt:ideo reperitur threſſa ⁊ threiſſa, vnde Uirgil. in primo eneyd. vel qualis
Threiſſa. equos. Threiſſa fatigat harpalice ⁊ threicus ⁊ threicius ſicut apud Uirgi.lib.vi. Threicia fretus cy-
Threicius. thara: qua propter poſſumus hic legere vates threicius aſpiratur autem ſemper prima ſyllaba. Illic
Uerba ad ſenſum ptinētia chorda calliope. blanda ſonantibus ideſt blande aduerbium pro nomine. ſicut Seruius ſepe exponit hoc tamen ieies.
verba ad ſenſuꝫ pertinentia licet abſoluta ſint tales accuſatiuos regere apud poetas. Cuius ſunt trans
uerſa tuentibus hircis vel hirquis. Nec vox hominem ſonat:⁊ alibi. Rauca ſonans. Item ſapit arteꝫ
redolet antiquitatem ſepe dictum legimus. Sonantibus cordis. Corda quando ſidem ſignificat ideſt
neruum cithare aſpiratur:⁊ eſt prime declinationis. Dee matris ſcilicet calliopes, declinatur enim hec
Tenarus tenara. calliope huius calliopes: ⁊ interpretatur bona vox. Nam callon bonum dicitur ⁊ ops vox: preeſtqꝫ
heroico carmini. Unde Uirg. Calliope libris heroica carmina mandat:deſiet tenera ſic leges non the-
nara nec threnara. Eſt autem tenarus grecum vocabulum. Nam tenaros dicitur grece ⁊ ſcribitur
taineros. Et eſt in ſingulari maſculini generis ⁊ in plurali neutri ſignificatqꝫ promontorium laconie.
teſte Seruio circa finem malet vbi dicitur eſſe inferorum deſcenſus. Neqꝫ a threnos quod eſt lamen-
tum:deriuatur vt Cato ⁊ Huguitio volunt:nec a teno tenes quia grecum eſt vocabulum. Stupet ter-
geminus. Alij legunt heret tergeminus. Nolentes iambicum pro ſpondeo ponere. Tergeminus autem
Cerberus. ianitor inferni dicitur. Cerberus canis infernalis habens tria capita. vnde.iiij.georg. Uirg. Tenuitqꝫ
in hians tria cerberus ora. Que ſontes agitans metu vltrices. dicit eum enides ſeu furias infernales.
Eumenides. De quibus ibidem Uirgili. Ceruleoſqꝫ amplexe crinibus angues eumenides. Dicuntur autem eume-
Furie. nides furie a contrario ſenſu: ab eu quod eſt bonuꝫ quia minime bone ſunt. Et ponuntur tres furie A-
lecto mergera:⁊ theſiphone:quas acherontis ⁊ noctis filias dicunt. Que apud Uirgilium ponuntur
etiam vltrices in lexto vbi de vna dicit. Continuo ſontes vltrix accincta flagello Theſiphone quatit
inſultans toruoſqꝫ ſiniſtra. Intentans angues vocat agmina ſeua ſororuꝫ. Sontes dicuntur nocen-
Ixion. tes ⁊ culpabiles. Non ixionium caput. Ixionium leges non ixionum. Ixion lapitaruꝫ dominus ⁊ ioui
amiciſſimus phlegie filius interpellauit iunonem de ſtupro: que illum ridere volens effixit nubem ſui
ſimilem cum qua coijt ixion:qui cum poſtea ſe de iunonis ſtupro iactaret ab irato ioue ad inferos tru-
Tantalus. ſus eſt:⁊ illic relegatus ad rotam circunfuſaꝫ ſerpentibus. Tantalus autem rex corinthiorum amicus
numinibus fuit. qui cum frequenter deos deaſqꝫ ſuſciperet ⁊ quodam tempore defuiſſent epule: filium
ſuum pelopem occidit: ⁊ eis epulandum appoſuit. Tunc abſtinentibus cunctis ceres humerum eius
excedit:⁊ cum eum dij per mercurium ad ſuperos reuocare vellent eburneus eſt ei humerus reſtitutus
ſicut ait Uir. Humeroqꝫ pelops inſignis eburno. Ideo autem inquit Seruius. Sola ceres dicitur
comediſſe:quia ipſa eſt terra que corpus ſoluit per mercurium autem fingitur eſſe reuocans: quia ipſe
eſt deus prudentie per quem philoſophi deprenderunt tranſformationem aut regenerationem rerum.
Tantalus autem apud inferos hac lege dicitur eſſe damnatus. vt in eridiano inferorū ſtans nec vndis

preſentibus:nec vicinis eis pomarijs perfruatur. Per hoc autem auaricia ſignificatur. vnde Hora. in primo ſermone. Tantalus a labris ſitiens fugientia captat. Flumina quid rides mutato nomine de te fabula narratur. Non traxit titij iecur. De hoc Virg. in. vi. Necnon ⁊ tition terre omnipotentis alumnum. Cernere erat:cui tota nouem per iugera corpus. Porrigitur roſtroqꝫ immanis vultur adunco. Immortale iecur tondens fecundaqꝫ penis. Viſcera rimaturqꝫ epulis:habitatqꝫ ſub alto Pectore:nec febris requies datur vlla renatis. Vbi Serui⁹. Titius ſm aliquos filius terre fuit ſm alios a terra nutritus. vnde Virgi. Eligit ſermonem quo vtrunqꝫ ſignificaret. Nam alũnum dixit:hic amat Latonem propter quod Appollinis telis confixus eſt:⁊ damnatus hac lege apud inferos ⁊ eius iecur vultur excedat: ꝗ̃ Homerus viciſſim dicat ſuos vultures ſibi in eius penam ſuccedere. Sane vultur in vſu eſt:licet Cicer. vulturis dixerit. ⁊ Plautus vulturius vt in curculione Jacit vulturios quattuor quod quidem poteſt eſſe deriuatiuum. Ennius etiam vulturis dixit in nominatiuo:⁊ homonem in accuſatiuo ibi. Vulturis in ſiluis miſerum mandebat homonem. Declinatur autem titios titij:ſicut delos deli. Lucre. de his que de titio dicuntur rationem aſſignat dicens titio amorem eſſe hoc libidinem que ſm phiſicos in iecore eſt. vt riſus in ſplene:iracundia in felle. vnde etiam exeſum a vulture dicitur in penam renaſci. Et enĩ libidini nõ ſatiſfit ſemel pacta:ſꝫ recrudeſcit ſemp. Vñ ait Hor. Inõtinẽtis aut titij iecur. Declinatur aũt hoc iecur huius iecoris:ſꝫ olim hui⁹ iecinoris. Arbiter vmbrarũ. i. iudex vel rex. ſi rex Pluto dicendus eſt qui ⁊ dis dicitur. Si iudex tres creduntur iudices apud inferos. Rhadamãthus Minos ⁊ Eacus:quorum officia licet confuſe leguntur. Quidam tamen diſcerni volunt:itaqꝫ ꝙ Rhadamantus faciat queſtiones quas vulgo dicunt informationes ſeu inquiſitiones. Vnde Virgil. in. vi. Gnoſius hec rhadamanthus habet duriſſima regna. Caſtigatqꝫ auditqꝫ dolos. cogitqꝫ fateri. Que quis apud ſuperos fulto letatus inani. Diſtulit in ſeram comiſſa piacula mortem Minos iudicet. vnde Hora. in carminibus. Et de ſplendida minos fecerit arbitria. Eacus autem puniat. vnde Juuena. in prima ſatyra. Quas torqueat vmbras eacus ⁊c. Fuerunt autem reges cretenſes:⁊ ob iuſticiam filij iouis dicti. ob ſeueritatem autem etiam apud inferos iudices eſtimati. Quia vero in textu arbiter dicitur potius de plutone accipiendum eſt. Nam iudex iudicat ſm allegata ⁊ iura:arbiter ſm voluntatem qualiter reges ⁊ principes:⁊ non autem iudices ordinarij. Fas ſit lumina flectere: tangit quod dictum eſt a diuo petro. ij. Pet. ij. Canis reuerſus ad ſuum vomitum ⁊ ſuis lota in volutabro luti. Quia vt dicitur alibi. Nemo mittens manum ad aratrum ⁊ reſpiciens retro aptus eſt regno dei ⁊c. Non ergo recidendum eſt in priſtinum peccatũ ne fiat error poſterior peior priore. Quis legẽ dat amantib⁹ bona exclamatio. q. d. fruſtra fieret: quia ſub lege amare eſt operam dare vt dicit comicus vt cum ratione inſanias. Vnde in. iiij. Enei. Virgi. Heu vatum ignare mentes. quid vota furentem. Quid delubra iuuãt eſt mollis flamma medullas. Interea ⁊ tacitum viuit ſub pectore vulnus. Et quarto Geor. Cum ſubita incautum dementia cepit amantem. Ignoſcenda quidẽ ſcirent ſi cognoſcere manes. Erudicem ſuam ſubaudi coniugem. ⁊ declinatur hec erudice huius erudices. vnde accuſatiuus eſt hanc erudicẽ. Vidit perdidit: occidit. Sic in bucolicis:vt vidi:vt perij ⁊c. Occidit enim eſt media breui legendum ideſt interijt vel perijt. dolor ſimul vt vidit ⁊ perdidit coniugem ſuam. Quicunqꝫ in ſuperum diem verſus non patitur legi in ſupernum diem. Tartareum in ſpecus:hic neutri generis eſt. ſicut in. vij. Enei. Hic ſpecus horrendum:⁊ ſeui ſpicula ditis:vbi etiã horrendus legitur ab hijs qui more antiquo conſumi dicunt. Et hec de tertio libro.

¶ Explicit liber tertius de conſolatione phie.

¶ Incipit liber quartus.

¶ Liber quartus.

¶ Proſa prima. Boe.

Hec cum philoſophia dignitate vultus ⁊ oris grauitate ſeruata leniter ſuauiterqꝫ cecinisset Tum ego nondum penitus inſiti meroris oblitus: intentionem dicere adhuc aliquid pa-

Hec cũ philoſophia dignitate vultus. Hic incipit liber quartus de cõſolatione philoſophie: cuius hec eſt proſa prima. in quo philoſophia aſſignat cauſas quare mala conceduntur in regno dei. cũ oiũ rerũ rector bon⁹ exiſtat ſcilicet deus: ⁊ probat bonos ſemper eſſe potẽtes ⁊ malos impotentes:⁊ ꝙ ſicut vitia nunꝗ̃ ſunt ſine pena:ita virtutes nunꝗ̃ ſunt ſine premio. Probat etiã ꝙ omnis fortuna tam proſpera ꝗ̃ aduerſa bonis eſt ad profectum malis aũt ad interitũ. Etiam probat ꝙ omnia que fiunt a deo recte fiunt ⁊ alia plura ſicut patebit. Et diuiditur iſte liber in quattuordecim partes:quia ſeptem ſunt proſe ⁊ ſeptem metra huius quarti:de quibus patebit in proceſſu. Primo ergo oſtendit Boetius quomodo intentionem philoſophie adhuc parantis plura dicere interrupit proponendo cauſas ſui doloris. Secundo philoſophia promittit ſibi perfectam curã. Tertio dat modum curandi ipſum. Secunda ibi. tum illa eſſet. Tertia ibi. ⁊ qm̃. Et proſequitur intentionem ipſum curando in ſequenti proſa:ibi. Tum ergo. Primo oſtendit quomodo interrupit intentionem philoſophie volentem plura loqui. Secundo probat cauſas ſui doloris. ſecunda ibi. Sed ea ipſa eſt. Primo dicit. Cum philoſophia cecinisset. i. decantaſſet:hec. ſ. predicta ſeruata leniter. i. delectabiliter:qꝫ p ⁊ ſuauiter. i. dulciter ſeruata dignitate oris. i. reuerẽtia vultus

Titius.

Vultur. Vulturis vulturius.

Judices inferorum.

Sanctus Thomas.

rantis abrupi:ꝛ inqꝫ veri preuia luminis que
hucuſqꝫ tua fudit oratio:tum tui ſpeculatiōe
diuina:tuꝫ tuis rationibus inuicta patuerūt.
Eaqꝫ mihi ꝛ ſi ob iniurie dolorē nuper obli-
ta non tamē ante hac ꝓrſus ignorata dixiſti.
❡ Sꝫ ea ipſa eſt vel maxima noſtri cauſa me
roris:qꝫ cū rex bon⁹ rector exiſtat vel eſſe oī
no mala poſſint vel impunita pretereāt. Qđ
ſolum quāta dignū ſit ammiratiōe ꝓfecto cō
ſidera:atqꝫ huic aliud maius adiūgitur. Nā
imperāte florenteqꝫ nequitia virtus nō ſolū
ꝓmijs caret: verumetiā ſceleratoꝝ pedibus
ſubiecta calcatur:ꝛ in locum facinoꝝ ſuppli-
cia luit que fieri in regno ſcientis omnia:po-
tentis omnia: ſed bona tātummodo volētis
dei: nemo ſatis poteſt nec ammirari nec con
queri. Phi. ❡ Tum illa:ꝛ eſſet inquit infiniti
ſtuporis omnibus horribilius monſtris ſiue
luti tu eſtimas: in tanti velut patriſſamilias
diſpoſitiſſima domo vilia vaſa colerētur pre
cioſa ſordeſcerent. Sed non ita eſt. Naꝫ ſi ea

ſcꝫ ſui ꝛ grauitate oris.i.ſermonis ſup.ſui. Tū.i.poſthoc ſcꝫ Boe.nōdū.i.adhuc oblitus.i.immemor:pe
nit⁹.i.oīno infiti meroris.i.intrinſeci doloris.ego Boe.abrupi.i.iterrupi:intētionē.i. ꝓpoſitū phie pa-
rātis.i.intēdētis dicere adhuc aliqđ:ꝛ inqꝫ.i dico preuia.i.preambula veri luminis.i.perfecte cognitio
nis:ſcꝫ illa que tua oratio.i.tuus ſermo fudit.i.locut⁹ eſt hucuſqꝫ.i.ad iſtum librū quartum:patuerunt.
i.manifeſta fuerūt:iuncta.i.inſolubilia:tum.i.aliqñ diuina ſpeculatione.i.ſancta contēplatione:tuꝫ.i. ali
qñ ſui ſcꝫ ipſius:tum.i. aliqñ tuis rō
nibus.i.demōſtrationib⁹:ſed ea.i.il-
la predicta:ꝛ ſi pro qꝫnis oblita mi-
hi:nup.i.aliqñ ob dolorē iniurie ſup-
ple quam perpeſſus ſum a Theodori
co rege gottorū: non tñ dixiſti pror-
ſus.i.omnino hec ſcꝫ predicta igno-
rata.i.ignota:ante hac:ideſt huc uſqꝫ
❡ No. qꝫ dignitas eſt honeſta ꝛ im-
perioſa authoritas. Dicitur autem
phia habere dignitatē vultus ꝓpter
ſui honeſtatē.qꝛ ſm Tulliū. Sola ſa
pientia eſt que meretur honores:ꝛ ꝓ
pter ſui authoritatem que digna eſt
imitatione. Et etiā philoſophia dicit
eſſe grauis ore.i.ſtabilis ſermone: qꝛ
ſermones philoſophi ſummitate ra-
tionum ſunt ſtabili. ❡ Nota qꝫ cum
philoſophia oſtēdiſſet qđ ſit ſummū
bonum ꝛ in quo ſitum ſit:ꝛ feciſſet ex
hortationē ad illud querendū inten
debat oſtēdere modum quo ad illud
peruenitur:ſed anteqꝫ expleret illam
intentionem Boetius velut auidus
ad ſciendum quedam quorū ignorā
tia detinebat ipſum in merore inter-
rupit intentionē philoſophi volentis
Phia. plura dicere. ❡ Not. qꝫ philoſophia
dicit preuia veri luminis:qꝛ ipſa cla-
rificat animā ꝛ extrahit eā ab obſcu
ritate ignorantie ad lucem ſapientie
ꝛ ad claritatem intellectus ex libro
de pomo Ariſtotelis. Uel ideo dicit
preuia veri luminis:qꝛ per ipſam tan
qꝫ per viam homo peruenit ad cognitioneꝫ veri luminis qđ eſt deus: qꝛ ſcribitur in lib. de pomo.qꝫ per
philam hō cognoſcit ſuū creatorē qui de nihilo fecit oīa:qui eſt inceptor oīm inceptorū ꝛ oīm principio
rum principiū. Et ibidē ſcribitur. Oportuit vt phia mitteretur ad inſtruendū ignorantes ꝛ eos qui nō
cognouerunt ſuū creatorē. ❡ Sed ea ipſa eſt vel maxia. Hic Boe.proponit cauſas ſui meroris dicēs.
Sed ea ipſa eſt cauſa noſtri meroris: ꝛ maxima cauſa qꝫ cū rector rerum.ſ. deus bonus exiſtat vel eſſe
mala omnino poſſint vel pretereant impunita:qđ ſaltem ſi nullū aliud incōueniens ſequeret conſidera
quāta ſit dignū ammiratione atqꝫ pro ſed huic adiungitur.i.additur aliud maius ſup.ammirandum.
nam pro qꝛ imperante.i.precipitante ꝛ florente.i.vigente nequitia.i.nequitioſis hoībus:virtus.i.homo
virtuoſus non ſolū.i.non tm̄ caret premijs.verūetiā ipſa virtus ſubiecta.i.ſubdita calcatur pedibus.i.
potentiū ſceleratorum.i. malorū ꝛ ipſa virtus luit.i.patitur ſupplicia.i. penas in locum facinorum.i.
vicioſorū loco que ſcilicet predicta fieri.i.permitti in regno.i.mundo ſcientis oīa.ſ.dei ꝛ potentis oīa:
ſed volentis ꝛ intendentis tantūmodo bona:nemo ſatis nec ammirari nec conqueri poteſt.i.querimo-
Unde mala. niam facere. Nota qꝫ mala fiunt in mundo.patet:qꝛ ratio ſemp deprecatur ad bonū cum ergo mali non
regantur iudicio recte rationis:ſed vincant paſſionibus ire ꝛ cōcupiſcētie:ideo deficiūt a bono. Item
ſuperabundantia ꝛ defectus ſunt de genere malorū cū virtus conſiſtat in medio:cū igitur in pluribus
ſit ſuperabūdantiā ꝛ defectus.patet qꝫ mala ſunt in mūdo. Cū aūt oīa dependētia a deo celū ꝛ tota na
tura ꝛ deus eſſentialiter ſit bonus. Mirabile eſt quō mala eſſe poſſunt vel ſaltem permaneant impuni-
ta. ❡ Nota qꝫ quia boni attingunt finem rerū ſcilicet ſummū bonum:ideo ſunt potentes.mali aūt quia
hoc ipſum attingere nō poſſunt impotentes: ꝛ qꝛ Boe.in primo libro ſexta proſa dicit ſe ignorare quid
ſit finis oīm rerū:ideo putabat bonos eſſe impotentes:malos aūt potentes:ꝛ de hoc Boe.ammiratur:
vt patet in littera ꝛ iſta eſt vna cauſa ſui doloris. ❡ Tum illa ꝛ eſſet inquit. Hic philoſophia promittit
Boe.perfectā curam que cōſiſtit in ꝑtractatione huius materie di. O Boe.ꝛ eſſet infiniti ſtuporis.i.
ammirationis ꝛ eſſet horribilius oībus monſtris.i.difformitatibus ſi in diſpoſitiſſima.i.ordinatiſſima
domo.i.in mundo tanti patriſſamilias.ſ.dei colerentur.i.honorarentur vilia vaſa.i.mali hoīes ꝛ ſi pre
cioſa vaſa.i.boni hoīes ſordeſcerēt.i.vileſcerent ſicut tu eſtimas ſed non eſt ita:nam ſi ea que pauloan-

te cōcluſa ſunt ſeruātur incōuulſa.i.integra in ſui veritate.tu authore.i.doctore ipſo deo de cuiꝰ regno nūc loquimur cognoſces ſemper bonos eē potētes.malos vero impotētes.nec vnq̄ʒ vitia ſine pena :nec ſine premio eſſe virtutes:⁊ cognoſces bonis ſemꝑ ꝯtingere felicia ⁊ malis iſortunata. ⁊ cognoſces multa id genꝰ.i.huius generis q̄ corroborēt te firma ſoliditate:ſʒ cōtra aduerſitatē fortune querelis.tuis ſopitis.i.remiſſis.❡ Notandū ſicut poſtea patebit oīa fiunt recte a deo : cū igiť ordo iuſticie regrat vitia puniri virtutes remunerari : ſi mali manerent īpuniti ⁊ boni irremunerati:eſſet ſic puerſus ordo in domo dei ſcilicet in mūdo qđ eſt horribilius oībus mōſtris.Et qm̄ vere formā. Hic pħia dat modū curādi ipſum Boe. di.qm̄ dudū ſcʒ in tertio libro vidiſti formā vere btitudinis me mōſtrāte.i.docēte oībus decurſis.i.ptranſitis que puto neceſſarium pretermittere oſtēdaʒ tibi viā que reuehat.i.reducat domū.i. ad cognitionē vere btitudinis:⁊ ego affigā.i.apponam tue mēti pēnas.i.rationes quibus mens poſſit ſe tollere in altum : vt depulſa perturbatione cōtingente ex affectu bonorū tēporaliū reuertaris ſoſpes ī patriā meo ductu:mea ſemita:meis vehiculis.i.meis rationibus ⁊ demōſtrationibꝰ.❡ No.ꝙ ꝑ pennas quas pħia ꝓmittit affigere mēti Boetȳ intelligiť ſpeculatio rōnis ⁊ intellectꝰ virtus ⁊ ſapiētia:ſicut enim auis volādo in altū deduciť auxilio pēnaꝝ: ſic mēs humana ſpeculatiōe rōnis.⁊ intellectꝰ virtute ⁊ ſapiētia erigiť in contemplationē ſummi boni.

que pauloante concluſa ſunt incōuulſa ſeruātur ipſo de cuius nūc regno loquimur authore cognoſces ſemꝑ qdē potentes bonos eſſe: malos vero abiectos ſemꝑ atq̄ʒ ibecilles nec ſine pena vnq̄ʒ eſſe vitia:nec ſine ꝑmio virtutes bonis felicia:malis ſemꝑ iſortunata ꝯtingere. Multaq̄ʒ id genꝰ q̄ ſopitis querelis firma te ſoliditate corroborēt. ❡Et quoniā vere formam beatitudinis me dudū monſtrāte vidiſti.quo etiā ſita ſit agnouiſti. decurſus oībus que ꝑtermittere neceſſariū puto, viam tibi que te domuʒ reuehat oſtendā. Pēnas etiā tue menti quibus ſe in altum tollere poſſit affigam vt perturbatione depulſa ſoſpes in patriam meo ductu:mea ſemita:meis etiam vehiculis reuertaris.

❡Aſcenſȳ in quartum librum lucubrationes.

Hec cū philoſophia vultus ⁊ oris grauitate ſeruata leniter ſuauiterq̄ʒ cecinifſet. Hic oſtēdit Boe.ꝙ aulus gelius pulchre docet multū intereſſe quo vultu qua ve grauitate verba dicantur vſq̄ʒ a deo:vt ſi diuerſi eadē dicāt.hi philoſophi illi mimi aut hyſtriones cēſeātur. Quānis ergo philoſophia poetica figmēta cecinit.non tn̄ ad vanitatē:q̄ꝛ aliter ipſa muſaꝝ poeticarū munꝰ obireť:quas prius meretriculas dixit vſq̄ʒ in exitiū dulces:ſed ad bonā frugē poetica dicta cōuertēdo:ita cecinit leniter nō leuiter vt quidā male hic legunt. Antehac vna eſt dictio :⁊ eſt ante hoc tēpus:ſicut poſthac poſthoc tēpus ſic ⁊ poſt illa ſup.tēpora legitur in eunu. Terētȳ quod autē dicit oblita paſſiue accipitur:ſicut in Buc. Nunc oblita mihi tot carmina. Deponētaliū enim accuſatiuū regentiū participia preteriti tēporis cōis fere ſignificatiōis reperiunť. Reliqua q̄ꝛ nota ſunt tranſeo. Nota Antehac.

❡Metrū primū libri quarti.

Unt etenī pēne volucres mihi
Que celſa conſcendant poli
Quas ſibi cū velox mēs iduit
Terras peroſa deſpicit
Aeris imenſi ſuperat globuʒ
Nubeſq̄ʒ poſt tergum videt
Quiſq̄ʒ agili motu calet etheris.

Unt etenī penne volucres mihi. Iſtud eſt primū metrū huiꝰ quarti: cuius primus verſus dꝛ metrū alcmanicū ab inuētore dactilicū a pede ꝑdominātc. ſecūdus verſus diciť metrū archilochiū ab inuētore iābicū a pede predominātc. In quo metro phīa oſtēdit viā per quaʒ ꝑuenitur ad cognitionē ſummi boni ⁊ eſt per cōſiderationē creaturaruʒ que gradatim ſunt trāſcendēde quouſq̄ʒ inueniatur aliquid quod preemineat omni creature: ⁊ iſtā viā tradit ſub ſimilitudine auis volātis . Prio ergo tradit viam qua mens perueniat ad cognitionē ſummi boni. Scđo oſtēdit quid mēs iudicabit cū illic peruenerit ſcđa ibi. Nuc te. Primo dicit. Dixi ꝙ affigam pennas mēti tue. Sunt etenim mihi pēne volucres.i.veloces.ſ.virtus ⁊ ſapiētia que ꝯſcendāt.i.penetrēt celſa.i.alta poli. Quas ſcilʒ pēnas cum mens velox ſibi induit.i.aſſumit ipſa peroſa.i.odio habēs terras deſpicit eas querendo vlterius creatorem ⁊ mens ſuperat globum.i. ſphericum corpus immenſi aeris cognoſcendo ꝙ vltra aerem eſt creator. Nub es videt poſt terguʒ:q̄ꝛ vltra nubes queri cognitionem ſummi boni ⁊ tranſcendit verticem .i. ſummitatem ignis:qui ignis calet ex agili:ideſt veloci motu etheris,i.celi. ⁊ vlterius procedit mens tuo Sanctus Thomas.

Tranſcendit ignis verticem
Donec in aſtriferas ſurgat domos
Pheboqꝫ coniungat vias
Aut comitetur iter gelidi ſenis
Miles coruſci ſyderis
Uel quocunqꝫ micans nox pingitur
Recurrat aſtri circulum:
Atqꝫ vbi iam exauſtum fuerit ſatis
Polum relinquat extimum
Dorſaqꝫ velocis premat etheris
Compos verendi luminis
Hic regum ſceptrum dominus tenet
Orbiſqꝫ habenas temperat
Et volucrem currum ſtabilis regit.
Rerum choruſcus arbiter.
¶ Huc te ſi reducem ferat via:
Quam nunc requiris immemor
Hec dices memini patria eſt mihi
Hinc ortus: hic ſiſtam gradum:
Quod ſi terrarum placeat tibi
Noctem relictam viſere
Quos miſeri toruos populi timent
Cernes tyrannos exules.

ueſtigando donec ſurgat.i.eleuetur in domos aſtriferas.i.orbem planetarum: ⁊ coniungat vias ſuas phebo.i.ſoli: inueſtigando ꝙ ſol non eſt deus: donec comitetur iter gelidi ſenis.i.ſaturni qui eſt ſupra ſolem mens inqꝫ exiſtens miles choruſci ſyderis.i.dei qui eſt ſplendidum ſydus: ⁊ vlterius aſcendit ſupra orbes planetarum donec recurrat.i.pertranſeat circulum aſtri.i.celum ſtellarum quo ſcilicet aſtro pingitur idest ornatur micans nox: quia nox ſtellis firmamenti illuminatur vbi ideſt poſtqꝫ ſatis fuerit exhauſtum.i. ſpeculatione euacuatū ꝙ nulla ſtellarum eſt deus mens vlterius tranſcendit: donec relinquat extremum polum.i.vltimum celum: ꝙ pro ⁊ premat dorſa velocis etheris.i.firmamenti.ſ.compos.i. potēs verēdi luminis ſcilicet dei hic ſupra vltimum polum dominus regum tenet ſceptrum .i. imperium ⁊ temperat.i.moderatur habenas.i.regimina orbis ⁊ ſup.manens ſtabilis in ſe regit volucrem.i.velocem currum.i. circularem motum corporum celeſtium: deus exiſtens choruſcus arbiter.i.ſplendidus iudex rerūꝫ. ¶ Notandum ꝙ dicit ignem calere motu celi ex quo videtur ꝙ calor non ſit ꝓpria ⁊ per ſe qualitas ignis cum ſibi debeatur per motum celi. Sed dicēdum ꝙ locus non ſolum eſt cauſa cōſeruatiua locati ſed omnium accidentium naturaliter conſequentiūꝫ. vnde quia celūꝫ non ſolum eſt locus ignis ſed etiam ipſius caloris ignēꝫ conſequentis: ⁊ quia propria diſpoſitio celi ſecundum quam habet caliditatēꝫ ſuper omnia eſt motus eius: ideo dicit ignē calere motu celi. non excludens per hoc quin calor per ſe ſit qualitas ignis. ¶ Notandum ꝙ ſaturnum vocat gelidum ſenem non ꝙ ſit gelidus formaliter: ſed effectiue. Eſt enim effectiuus gelu ⁊ frigoris ⁊ dicitur ſenes: quia motus eius tardus eſt admodum ſenis nam curſum ſuum complet pluri tempore qꝫ ſol vel luna. Huc te ſi reducēꝫ. Hic oſtendit pħia quid mens iudicabit cū tranſcēdit creaturas ⁊ peruenit in cognitionē dei dicens. omnes ſi via referat.i.reducat te reducem.i.reuertentem a temporalibus huc.i.ad cognitionem dei quā viam nunc immemor requiris. tu dices. Ego memini que obnubilata fui affectu temporaliū. Hic ſcꝫ in contemplatione dei eſt mihi patria hinc.ſ.a deo eſt ortus: qr ad eius ymaginem creatus. Hic ſiſtaꝫ.i. in cōtemplatione dei figam gradum.i.ponam finalem quietem. Quod ſi placeat tibi exiſtenti in cognitione dei viſere.i.cum deſiderio videre noctem terrarū relictam: tu cernes.i.videbis toruos tyrannos.i.crudeles principes quos miſeri populi timent illos toruos eſſe exules a vera patria ſua. ¶ Notanduꝫ ſm apoſtolū. Non habemus hic manentē patriā: ſed futurā inquirimus hec ei eſt vera patria a qua aīa rōnalis per creatorē in deo exiuit ad quā ſi reuertat etiā qđ a deo accepit affectionē terrenorū deturbata ꝓrſus amittit propter qđ di. in. iij. metro tertij libri. Repetūt ꝓprios queqꝫ recurſus. Reditu ſuo ſingula gaudent. Nec manet vlli traditus ordo. Niſi qđ fini iunxerit ortū. Stabilemqꝫ ſui fecit orbem.

Calor ignis.

¶ Aſcenſius.

Nota

Sunt etenim penne volucres mihi. Carmen hoc eſt dicolon diſtrophon. cuius primum membrum: ideſt primum quodqꝫ carmen eſt alemanicum ab inuentore dactilicum a pede predominante tetrametrum a quattuor pedum menſura: quorum primus: ⁊ duo vltimi fere ſunt dactili: ſecundus ſpondeus: licet primus etiam ſpondeus eſſe poſſit: et eſt acataleticum quia nihil deeſt neqꝫ abundat. Secundum eſt archilochium: ab inuentore: dimetrum a menſura peduꝫ: quia due ſunt menſure numerando binos pedes pro menſura. Jambicum a pede predominante quia ſecundus ⁊ quartus fere ſunt iambi. reliqui ſpondei eſſe poſſunt ſed etiam iambi ⁊ eſt etiam acatalectiū. Jn hoc autē carmine ſane diſerto nihil ambiguitatis puto dicens cū diuo Auguſtino nihil alaꝫ humanā preter deū poſſe explere itaqꝫ ille ſolus ⁊ potiſſimū requirēdus eſt. Polū extimū.i. remotiſſimū a nobis, ſicut e diuerſo, Cicero globū lune citimū, i. proximū nobis inter planetas vocat dicitur aūt ab

extra exterior extimus ⁊ a citra citerior citimus. Redux reducis media correpta ſicut dux ducis pri- Redux.
mam corripit: eſt qui vel que reducitur radius qui vel que reducit. Patria non eſt idem quod regio: ſed Patria.
ſinus cuiuſqꝫ natiuus locus. Viſere non eſt cum deſiderio videre: ſed ad videndum ire vt Valla docet.
Toruos truces: ⁊ feroces tractum a taurina fronte que torua fere eſt.

¶ Proſa ſecunda quarti libri.

¶ Proſa ſecunda quarti libri.

Tum ego pape inq̃ vt magna promittis. Nec dubito quin poſſis efficere: tu modo quez excitaueris ne moreris. Philoſo. Primum igitur inqt bonis ſemp̄ adeſſe potētiā malos cūctis virib⁹ eſſe deſertos agnoſcas licebit quorum idem alterum demonſtratur ex altero. Nam cum bonum malumqꝫ contraria ſint: ſi bonum potens eſſe conſtiterit. liquet imbecillitas mali: at ſi fragilitas: clareſcat mali. boni firmitas nota eſt: ſed vti noſtre ſentētie fides abundantior ſit alterutro calle procedā nunc hinc nunc inde propoſita confirmans. ¶ Duo ſunt quibus omnis humanoꝝ actuū cōſtat effectus voluntas ſcilicet ac poteſtas quorum ſi alterum deſit nihil eſt quod explicari queat deficiente enim voluntate nec aggreditur quidem quiſqꝫ quod non vult at ſi poteſtas abſit voluntas fruſtra ſit quo fit vt ſi quem videas velle adipiſci quod minime adipiſcatur huic obtinendi quod voluerit defuiſſe valentiam dubitare non poſſis. Boet. Perſpicuum eſt inq̃ nec vllo modo negari poteſt. P. Quem vero effeciſſe qd̄ voluerit videas. num etiam potuiſſe dubitabis. Bo. Minime. Phi. Quod vero quiſqꝫ pōt in eo validus quod vero nō poteſt in hoc imbecillis eſſe cenſendus eſt. Boe. Fateor: inq̃. Phil.

Tum ego pape inq̃. Hic incipit ſcđa proſa hui⁹ quarti. Circa quaz ſciendum ꝙ phia in p̄io lib. ſecta pſa inueſtigando cauſam radicē infirmitatis Boe. cognouit ꝙ Boe. ex ignorantia finis rerū malos hoīes potētes: bonos vero impotētes putabat. Item ꝙ ignorabat quibuſdaz gubernaculis mūdus regatur fortuitaruz rerū vices eſtimabat fluitare ſine rectore. qr vero phi. iam oſtendit quid ſit finis rerum a quibus gubernaculis mūdus regatur. Nūc phia vult adhibere Boe. perfectam curam remouēdo dolores in quos Boe. incidit ex ignorātia rerum premiſſarum Et primo Boe. hoc petit ⁊ phi. ſecūdo illud proſequitur ibi. Primuz igitur dicit primo. Tum igitur ſcz finito ſermone phie. Ego Boe. inq̃ Pape eſt admirantis. O phia tu promittis nec dubito quin poſſis efficere. i. in effectū producere. tu modo ne moreris. i. non protrahas me quem excitaueris. ſcz ad audiendum. ¶ Notandum ꝙ ſapiens nihil promittit quod adimplere non poſſit: qr opus ſapientis eſt non mentiri: ergo dicit Boet. philoſophie. Sicut magnas promittis non dubito quin efficere poſſis. ¶ Primum igitur inqt. Hic philoſophia proſequitur intentum: ⁊ primo probat bonos ſemper eſſe potentes: ⁊ malos impotentes: cuius oppoſitum putabat Boe. ⁊ tangit primo modum per quez vult hoc oſtendere. Secundo oſtendit ⁊ probat intentum ſuum rationibus ibi. Duo ſunt. Primo dicit O boeti. Primum licebit: vt agnoſcas bonis ſemper adeſſe potentiaz ⁊ malos eſſe deſertos. i. priuatos cunctis viribus. quorum alterum. ſcilicet bonis ſemper adeſſe potentiā demonſtrat ex altero ſcz ex hoc ꝙ mali ſunt virib⁹ deſerti. ⁊ huius cauſam ſubdit dicens. Nam cum bonū ⁊ malū ſunt contraria: ſi bonum eſſe potens cōſtiterit: liquet. i. manifeſta fuerit imbecillitas. i. impotentia mali at ſi fragilitas clareſcat mali. firmitas boni nota eſt. Sed vti pro ſicut abundantior ſit fides noſtre ſententie alterutro calle. i. vtraqꝫ via procedā cōfirmans propoſita nunc hinc. ſ. ex firmitate boni. nunc inde ex fragilitate mali. ¶ Notan. ꝙ phia dictum ſuum probat: ꝙ ſi boni ſunt potentes mali ſunt impotentes fundat ſuper conſiderationē topicā ſi propoſitum in propoſito: ⁊ oppoſitum in oppoſito: vt ſi ſanitas eſt bona: egritudo eſt mala. Dicit ꝙ velit procedere vtraqꝫ via ex potentia bonorum probando impotentiam malorum ⁊ ex impotentia malorum potentiā bonoꝝ: qr ſi tantū vnum iſtoꝝ probaret. ⁊ ex hoc reliquū concluderet per locū a contrariȷ̄s eſſet argumentū veriſimile ⁊ non neceſſarium: ⁊ ideo vtranqꝫ partem vult probare ⁊ ex vtraqꝫ reliquum concludere. ¶ Duo ſunt quibus omnis humanorum actuum conſtat effectus. Hic phia probat intentū rōnibus. Scđo cōcludit quandam dubitationem ibi. Sed poſſunt. Tertio cōfirmat pͥcipale intentuz authoritate Platonis ibi. Ex quibus omnibus. Primo probat bonos ſemper eſſe potentes malos impotentes duabus rōnibus. Secundo ad idem oſtendendum coacernat breues rōnes ibi. Sed

qm̃ te pria in duo ſm duas rõnes. Scḋa ibi. Rurſus inqt. Prio p̃mittit duo neceſſaria ad primã rõnẽ Scḋo ex his arguit ibi. Oẽs igitur hoies. Prio p̃mittit vnũ neceſſariũ. Scḋo aliud ibi. Meminiſti igitur. Prio dicit duo ſunt pricipia qb⁹ ↄſtat.i. pmanet oĩs effect⁹ humanoꝝ actuũ.i. volũtas ac ꝑ ⁊ ptãs quoꝝ ſi alteꝝ deſit nihil eſt qḋ queat effectu explicari.i. fieri qḋ declarat: deficiẽte eñi volũtate null⁹ effect⁹ ꝑducit̃ q: null⁹ aggredit̃ qḋ nõ vult: ac ſi ptãs abſit volũtas fruſtra fit quo fit.i. ex quo ſequit̃ vt ſi videas quẽ.i. aliquẽ velle adipiſci qḋ minime adipiſcat̃ nõ poſſis dubitare huic defuiſſe valentiã.i. potentiaꝫ obtinẽdi qḋ voluerit ⁊ ideo di. Bo. ꝑſpicuum eſt nec vllo modo negari põt ⁊ ſubdit phia. Quẽ vero videas effeciſſe qḋ voluerit nũ.i. nũqt.q.d. nõ dubitabis eñi lꝫ potuiſſe non habuiſſe potentiã. Et di. Boe. Minime Tunc phia ↄcludit tanq̃ manifeſtũ: ex dictis dicens. Illud quod quiſqꝫ põt in eo eſt validus.i. potens. qḋ vero non põt in hoc eſt cẽſendus.i. indicãdus imbecillis.i. impotẽs eſſe ⁊ di. Boe. Fateor inq̃. ❡ No. ꝙ phia dicit nullus aggreditur qḋ nõ vult. Cõtra aliquis nolẽs interficit hoieꝫ vel ledit hominẽ: ergo aliqs aggreditur qḋ non vult. Item aliqs cogit̃ facere aliqḋ cõtra voluntatẽ ſuã: ⁊ ſic aggredit̃ quod non vult Dicit̃ phia loquit̃ hic de effectu ſpontaneo qui ex intẽtione ꝓcedit non de eo q caſu cõtingit. vnde dicendũ ad primũ ꝙ volũtas põt cõparari vel ad ipſam actionẽ quã aliquis primo aggredit̃ ⁊ ſic nõ deficit volũtas vel põt cõparari ad ↄñs illã actioneꝫ ⁊ ſic poteſt deficere voluntas: vt ſi aliqs nolens hominẽ interficere interficit. Ad ſecundũ dicẽdũ illud quod qs coact⁹ facit eſt voluntariũ mixtũ: tamẽ ſimpliciter eſt inuoluntariuꝫ aliqs enim coactus magis vult hoc facere q̃ ſuſtinere penam vel perdere vitam: ⁊ ita reſpectu talis defectus non deeſt voluntas: ſed q̃tum ad actum interioreꝫ voluntas ſemper libera eſt ⁊ cogi non poteſt. ❡ Meminiſti igitur inquit. Hic phia premittit ſecundũ vtile ad rationẽ. ⁊ eſt reſumpto quorundã prius dictorũ dicens Meminiſti ne eſſe collectum.i. concluſum ſuperioribus rõnibus omnẽ intentionẽ humane voluntatis eſtimare.i. tendere ad beatitudinẽ que voluntas agitur.i. dicitur in diuerſis ſtudijs. Reſpondet Boe. Memini inq̃ illud eſſe monſtratum. Item querit phia. Nunquid recordaris beatitudinẽ eſſe ipſum bonũ: ⁊ pro ⁊ eo modo deſiderari bonũ ab omnibus cum beatitudo petitur.i. deſideratur. Reſpondet Boet. Minime recordor: qm̃

Recordari, quia illud teneo fixum.i. ſtabilitũ memorie. ❡ Notandũ ꝙ recordari eſt aliquid reducere ad memoriã quod per obliuionẽ eſt elapſum a memoria: ⁊ q: beatitudinẽ eſſe ipſum ſummum bonũ non exciderat a mente Boe. ſemper remanebat in habitu: ideo dicit ſe non recordari de hoc. ſed in memoria tanq̃ fixuꝫ tenere. ❡ Omnes igitur homines. Hic phia arguit ex dictis probans bonos eſſe potentes ⁊ malos impotẽtes tali rõne. Quicũqꝫ adipiſcũtur qḋ volunt ſunt potentes ⁊ q non adipiſcũtur qḋ volũt ſunt impotentes ex primo preambulo. ſed boni adipiſcuntur quod volunt ſcilicet ſummum bonum: mali licet velint non adipiſcuntur ipſum: quia ſi mali adipiſcerentur ſummum bonum non eſſent mali: ergo boni ſunt potentes mali impotentes. vnde dicit in littera. Omnes homines boni pariter ⁊ mali nituntur peruenire ad bonum indiſcreta intentione.i. indiuiſa intentione. di. Boeti. itaq̃ inq̃ conſequens eſt. Subdit phia. Certum eſt bonos fieri adeptione boni. Certum eſt di. Boet. Igitur concludit phia boni adipiſcuntur quod appetunt.i. volunt. Dicit Boe. ſic videtur. Et dicit phia. ſi mali adipiſcerentur bonum quod appetunt non poſſent eſſe mali. ita eſt dicit boe. igitur concludit phia. Cum vtriq̃. petant bonũ ſi hi ſcꝫ boni illud adipiſcãtur: illi vero mali minime non eſt dubiũ bonos eſſe potẽtes: qui vero mali ſunt imbecilles.i. impotentes. Reſpõdet Boe. Quiſquis.i. quicũq̃ dubitat de hoc nõ poteſt cõſiderare naturam rerum nec conſequentiã rõnum. ❡ Notandũ ꝙ veritas propoſitionũ fundatur ſuper naturã rerum quã qui negat veritatẽ propoſitionũ non põt cõſiderare cõſequentiã rõnum. q: cõſequẽtia rõnum ſupra veritatẽ propoſitionũ fundatur: ideo dicit boe. Qui dubitat de premiſſis nõ põt cõſiderare naturam rerũ nec cõſequentiã rõnum. ❡ Rurſus inquit. Hic phia ponit ſecundã rõneꝫ dicẽs. Si ſunt duo

❡ Meminiſti igitur inqt ſuperioribus rõnibus cẽ collectũ itentionẽ oẽm volũtatis humane q̃ diuerſis ſtudijs agitur ad btitudineꝫ feſtinare. B. Memini inq̃ id quoqꝫ demõſtratuꝫ. P. Nũ recordaris btitudinẽ ipm eſſe bonũ: eoqꝫ modo cum btitudo petitur ab oib⁹ deſiderari bonum. Bo. Minime inq̃ recordor: quoniã id memorie fixuꝫ teneo. Ph. ❡ Oẽs igitur hoies boni pariter: ac mali idiſcrete intentione ad bonuꝫ ꝑuenire nituntur. B. Ita qꝫ inq̃ ↄſequens eſt. P. Sed certuꝫ eſt adeptione boni fieri bonos. Boe. Certum. P. Adipiſcuntur igitur boni qḋ appetunt. Bo. Sic videtur. P. Mali vero ſi adipiſcerentur qḋ appetijt bonuꝫ mali eſſe nõ poſſent. Bo. Ita eſt. P. Cum igitur vtriqꝫ bonum petãt ſi hi quideꝫ adipiſcãtur illi vero minime non dubiuꝫ eſt bonos quidem potentes eſſe: qui vero mali ſunt imbecilles. Boe. quiſquis inq̃ dubitat nec rerum naturã nec conſequentiã poteſt ↄſiderare rationuꝫ. P. ❡ Rurſus

quibus ſit idem ꝓpoſitum.i.eadem intentio faciendi aliquid ſm naturã. ⁊ vnus eoꝝ agat idipſum ⁊ ꝑficiat ipſum naturali officio.i.naturali organo:alteri vero minime queat adminiſtrare:ideſt adimplere illud officium nature vero pro ſed alio modo:q̃ꝫ naturale ꝯuenit:nõ impleat propoſitum: ſed imitetur implentem.quem hoꝝum duorũ decernis.i.iudicas eſſe valentiorem:ideſt potentiorem di.Boe.⁊ ſi pro quãuis cõiecto ideſt conſidero quid velis:tamen ego deſidero plenius audire de te. Tũc philoſophia declarat ſibi in exẽplo dicẽs.Nuꝫ.i. nõ negabis motũ ambulãdi homini bus in eſſe ſm naturã di.Bo.Minime inq̃ꝫ. Et phia etiã nõ dubitas eiꝰ rei.i. actus ambulandi eſſe officium naturale pedum di.Boe.nec ego dubito.Et philoſophia.Si quis igitur ambulet valens incedere pedibꝰ.aliꝰ autẽ cui hoc officium deſit manibus nitens.i.laborãs ambulare conetur quis hoꝝum poteſt exiſtimare valentior di.Boe.cõtexe cetera.q.d.ꝓcede in ratione tua quia nullus ambigit qui potens naturalis officij ſit valentior eo q nequeat.i. nõ põt in ideꝫ officiũ.Tũc philoſophia iſti propoſitioni p̄miſſe tanq̃ꝫ maiori adiũgit vnã minorẽ di.Sed ſummum bonũ qđ eque bonis ⁊ malis eſt propoſitũ: boni quidẽ petunt:ideſt adipiſcũtur officio naturali ſcilicet virtute:mali vero conant̃ adipiſci ipſum ꝑ variã cupiditateꝫ rerũ tẽporaliũ qđ nõ eſt officiũ naturale adipiſcẽdi boni.An tu.Boet.exiſtimas aliter.Cui Boe. Minime inq̃ꝫ.⁊ Boe.quaſi p̄currendo cõcludit principale intentũ dicit. Nã etiã illud qđ eſt ꝯñs pꝫ mihi.ex his eñ que cõceſſerim neceſſe eſt bonos eſſe potẽtes.malos vero imbecilles.i.impotẽtes.Et philoſophia applaudẽs Boe.di.Recte inq̃t p̄currís:⁊ illud eſt ſignum ſicut medici ſolent ſperare iudiciũ.i.ſignũ erecte nature ⁊ nature reſiſtẽtis ſup.ipſi moꝛbo. ¶ Notandũ ꝙ ex iſta formatur talis ratio q̃ñ duo intẽdunt aliquod ꝓpoſitum naturale qđ id propoſitum cõſequitur officio naturali eſt potẽs: ⁊ quod nõ ſequitur illud propoſituꝫ naturale eſt impotens: ſed tam boni q̃ꝫ mali naturaliter tendunt ad beatitudineꝫ ⁊ boni ipſuꝫ cõſequunt̃ naturali officio ſcꝫ virtute.mali aũt nõ ergo boni ſunt potẽtes mali vero im

inq̃t ſi duo ſint quibꝰ idẽ ſcđm naturã ꝓpoſitũ ſit eoꝛũq3 vnꝰ naturali officio idipꝫ agat atq3 ꝑficiat altero vero naturale illud officiuꝫ minime adminiſtrare queat.alio vero mõ q̃ꝫ nature ꝯuenit nõ quidẽ ĩpleat ꝓpoſitum ſuum: ſed imitetur implentẽ quẽ nã hoꝝ valentiorẽ eſſe decernis. Bo. Et ſi cõiecto inq̃ꝫ quid velis pleniꝰ tamẽ audire deſidero. Ph. Ambulãdi inquit motum ſcđm naturam eſſe hoĩbus nuꝫ negabis: Bo. Minime inq̃ꝫ. Ph. Eiuſq3 rei pedum officiũ eſſe naturale non dubitas. Boe. Nec hoc quidẽ inq̃ꝫ. Ph. Si igitur pedibꝰ ĩcedere valens ambulet:aliuſq3 cui hoc naturale pedum deſit officiũ manibꝰ nitens: ambulare conetur qs iure hoꝝ valẽtioꝛ exiſtimari põt. Bo. Cõtexe inq̃ꝫ cetera: nã q naturalis officij potens eo q idem nequeat valentioꝛ ſit nullus ambigat. Phi. Sed ſummum bonum quidem eque malis boniſq3 propoſitum boni quidem naturali officio virtutũ petunt.mali vero variam per cupiditatem qđ adipiſcendi boni naturale officium non eſt id ipſum conantur adipiſci. An tu aliter exiſtimas. Boe. Minime inq̃ꝫ. Nam etiam quod eſt conſequens patet. Ex his enim que conceſſerim bonos quidem potentes:malos vero eſſe neceſſe eſt imbecilles. Ph. Recte inquit p̄curris. Idq3 vtĩ in edici ſperare ſolent iudiciũ eſt erecte iaꝫ reſiſtentiſq3 nature

potẽtes. ¶ Notandum circa vltimũ ꝙ medici ſolent accipere ſigna p̄noſtica ſanitatis ex egro quando pariens erigit ſe ⁊ ꝑ ſe nititur fortioꝛi remedio.ſic in Boetio ſignum erat conualeſcentie ⁊ ſanitatis ꝙ ipſe rõnem philoſophie remediantẽ quaſi p̄currens per ſe compleuit. ¶ Sed q̃ñ te. Hic phia coaceruat quaſdam alias rationes breues ad propoſitum oſtendẽdum ⁊ ſunt quattuoꝛ rõnes. Scđa ibi Conſidera vero.tertia ibi.In qua re.quarta ibi.Cur enim.Primo di. Sed quoniam te conſpicio promptiſſimum ad intelligendum.ego coaceruabo.i.cõponã crebꝛas rõnes.vides eñ quanta pateat infirmitas vitioſoꝛum hominum qui nec ad hoc queunt peruenire ad quod ducit ⁊ competit eos naturalis intentio: ⁊ quid eſſet de iſtis malis cenſendum ſi desererentur hoc auxilio nature p̄euntis tam magno ac pene inuicto. quaſi dicat nihil aliud cenſendum eſt:niſi quod impotentie eoꝛum hic aſcriberentur. ¶ Notandum quod tam boni q̃ꝫ mali vniuerſaliter tendunt ad bonum:⁊ mali deficiunt ab eo quod competit eis ſecundum naturam. Ex hoc arguitur ſic. Maxima impotentia eſt deficere ab eo quo natura tendit ſed hoc faciunt mali: ergo mali ſunt impotentes. ¶ Notandum ꝙ dicit pene inuicto ꝙ appetitus naturalis boni non habet contrarium repugnans quo vincatur: ſed tamen per ignoꝛantiam et erroꝛem vitioꝛum peruertitur:⁊ ita aliquo modo vincitur, licet non directe. ¶ Conſidera vero quanta

Medici.

Hic pħia ponit ſcđam rōnē. ⁊ di. Conſidera ex his que dicā quāta impotētia habeat ſceleratos hoīes. Neqꝫ eñ petūt premia leuia ⁊ ludicra. i. iocoſa que cōſeq atqꝫ obtinere nō poſſunt. i. nequeūt ſꝫ ipſi deficiūt circa ipſarꝝ rerū ſummā. i. pfectionē atqꝫ verticē. Nec cōtingit ipſis miſeris effect⁹ boni in eo. i. ꝓpter hoc ꝙ ipſi moliunť. i. laborāt acqrere dies: qꝫ pro ⁊ noctes. i. tranſitoria ⁊ tpalia bona. ℂ No. ex iſta formať talis rō q̃to magis eſt illud a quo aliqs deficit, tanto maior eſt ſu⁹ defect⁹ ⁊ in maiorē impotētiā cadit ſed illud a quo mali deficiūt nō eſt quid vile ⁊ modicuꝫ: ſꝫ eſt ſummū bonū: ergo maloꝝ maxima ē impotētia. ℂ In qua re bonoꝝ. Hic pħia ponit tertiā rōnē probando bonos maxime eſſe potētes ptractādo exēplū ſupra poſitū: ⁊ ex hoc ꝯcludit malos maxime eſſe impotētes ⁊ di. I qua re. ſ. aſſuetudine boni deſiderati eminēt vires bonorū ſup. ⁊ vires malorū. Sicut eñ cēſeres. i. iudicares eſſe ambulādi potētiſſimuꝫ q pedib⁹ incedēs potuiſſet puenire vſqꝫ ad eū locū quo vlterius nihil peruiū. i. manifeſtū iaceret inceſſui ita neceſſe ē ꝙ eum iudices potētiſſimū q apprehēdit. finē expetēdoꝝ quo nihil ampli⁹ eſt vltra. tales autē ſunt boni ex quo fit. i. ſeqtur qđ huic obiacet. i. ꝯtrium eſt vt ijdē ſceleſti. i. mali videātur deſerti oībus viribus. ℂ Notandū ꝙ ſicut viator aliqs đr potēs cū ambulat ad eū locū vbi nihil ampli⁹ reſtat de via ſic boni qñ pueniūt ad fineꝫ ⁊ ad bonū qđ trāſcendi nō pōt dicunť potētes mali aūt qꝛ ipſum attingere nō poſſunt dicunť impotētes. ℂ Cur enim relicta virtute. Hic pħia ponit quartā rōnē. ſcđo excludit quādam dubitationē: ibi. Quod qdē. Ratio quā ītēdit ī ſumma eſt iſta. Mali qñ relicta virtute declināt ad vitia aut ſciūt bonū eſſe adherere virtuti: aut neſciūt: ſi neſciunt peccāt per ignorātiā. Nihil aūt eſt impotētius ignorātia. ergo mali peccātes ignorātia ſūt impotētes. Si aūt ſciāt bonū eſſe adherere virtuti ⁊ declinant ad vitia. aut volētes derelinquūt bonū: aut nō ſi nō volētes. ſꝫ attracti libidine paſſionū ꝯuertūtur ad vitia ſequitur ꝙ ſunt impotētes: qꝛ maxia impotentia eſt nō poſſe reſiſtere paſſionib⁹. ſi aūt ſciētes ⁊ volētes relinquūt bonū ſequiť ꝙ nō ſunt tm̄ ipotētes: ſꝫ etiā ꝙ oīno nō ſunt. Cū eñ oīs natura inq̃tū hmōi hēat ordinē ad finē: inq̃tuꝫ aliquid deſiſtit ab ordine ad finē intentū deficit a natura: ⁊ p ꝯñs ab eſſe ipſius nature. iſtā rōnē pretendit in littera di. Cur enim relicta virtute mali ſectantur vitia: ne pro nunquid hoc eſt ex inſcitia. i. ignorātia bonoꝝ: ſed qđ eneruatius. i. debilius cecitate ignorātie. q. d. nihil. An ipſi nouerūt ſectāda bona: ſed eos trāſuerſos libido. i. cōcupiſcētia ꝑcipitat in vitia: ⁊ ſi ipſi fragiles intēperātia. i. ꝓpter intēperātiā libidinis nequeūt. i. nō pñt vitio obluctari. i. reſiſtere. An ſcientes ⁊ volētes deſerunt bonū ⁊ deflectunť ad vitia volūtate ⁊ ſcīa: ſed hoc mō nō ſolū potētes eſſe deſinūt: ſed oīno deſinūt eſſe cui⁹ aſſignat rōnē. nā qui relinquūt cōeꝫ finē oīm. ſ. deū q eſt ipſuꝫ eſſe pariter eſſe deſiſtūt. ℂ No. ꝙ primū ens veriſſime hꝫ eſſe ipſum eñ eſt cauſa eſſe oībus vt ſit: vt ptꝫ p ꝯmentatorē. ij. Metha. ⁊ primo celi ⁊ mūdi. Ab hoc ente deriuatum eſt ſingulis eſſe ⁊ viuere. q̃to ergo magis p vitia recedūt a primo eſſe tanto magis deſinūt eſſe. Vñ btūs Greg. i li. moraľ. loquēs đ dyabolo inqt: ꝙ diabol⁹ bñ đr nō eē: qꝛ a ſumma eſſentia receſſit: ⁊ p hoc quotidie excreſcēte defectu tēdit ad nō eſſe: qm̄ ab eo q verū eſt cecidit. ℂ No. pħia tres aſſignat cauſas ex qbus omne pctm̄ ꝓcedit. Oīs eñ peccās vel peccat ex ignorātia: ⁊ hunc modū

Ens primū.

Cauſe pcti.

ℂ Sed quoniā te ad itelligendū prōptiſſimū eſſe cōſpicio. crebras coaceruabo rōnes. Vide eniꝫ q̃ta vitioꝝ hoīuꝫ pateat infirmitas q nec ad hoc quidē puenire queūt ad qđ eos naturalis ducit ac pene compellit intētio. Et quid ſi hoc taꝫ magno ac pene inuicto ꝑeūtis nature deſerentur auxilio. ℂ Cōſidera vero q̃ta ſceleratos hoīes habeat ipotētia: neqꝫ enim leuia aut ludicra premie petunt que cōſequi atqꝫ obtinere non poſſunt: ſed circa ipſam reꝝ ſummaꝫ verticēqꝫ deficiūt: nec in eo miſeris ꝯtingit effect⁹ qđ ſolum dies noctesqꝫ moliūtur. In qua re bonoꝝ vires eminēt. Sicut enim eum qui pedib⁹ incedēs ad eū locum vſqꝫ puenire potuiſſet quo nihil vlteri⁹ peruiū iaceret iceſſui ambulādi potētiſſimū eſſe cēſeres: ita euꝫ qui expetendoꝝ finē quo nihil vltra eſt apprehēdit potentiſſimū neceſſe eſſe iudices: ex quo fit qđ huic obiacet: vt ijdem ſceleſti virib⁹ oībus videātur eſſe deſerti. Cur eniꝫ relicta virtute vitia ſectantur inſcitia ne bonorum: ſed quid eneruati⁹ ignorantie cecitate. An ſectanda nouerunt ſed tranſuerſos eos libido precipitat. Sic quoqꝫ intemperantia fragiles ſunt: qui obluctari vitio nequeunt. An ſcientes volenteſqꝫ bonum deſerunt: ⁊ ad vitia deflectuntur: ſed hoc modo non ſolum potentes eſſe: ſed omnino eſſe deſinunt. Nam qui communē omnium que ſunt finē relinquunt pariter quoqꝫ

primo tangit. vel peccat ex impotētia reſiſtēdi ⁊ iſtū. ſcḋo tāgit vel ex volūtate ⁊ malitia ⁊ illū modū qȝ grauiorē vltimo ponit. ¶ Qō quidē cupiā. Hic phia excludit dubitationē aliqs eñi dubitaret quō aliqs poſſet eſſe malus: ⁊ tñ dicit nō eſſe hoc excludit phia di. Mirū forte videat cuipiā. i. alicui vt malos q plures ſunt hoīuȝ dicam⁹ eoſdē nō eē: ſȝ ita res ſeſe hȝ ꝙuis mirū videat. Nā q ſunt mali eos eſſe malos nō abnuo. i. nego ſȝ ſimplr ⁊ pure eoſdē eē nego. Nā vti ꝓ ſicut cadauer hoīeȝ mortuū dixeris ſimpliciter aūt hoīeȝ appellare nō poſſis: ita vitioſos malos eē cōceſſerim ſȝ nequeā ꝯfiteri ipſos abſolute eē ſine determinatiōe diſtrahēte: ⁊ replicat eām prius dictā di. Solū eñi eſt illud qḋ ordinē retinet ſeruatqȝ naturā qḋ aūt ab hac natura ⁊ ab ordine deficit etiā eē qḋ in ſui natura ſitū eſt derelinqt. ¶ Notā. ꝙ malū eſt determinatio diſtrahēs ſicut ⁊ mortuū. Unde ſicut cōcedēdū eſt cadauer hoīs eſſe hoīem mortuū: non tñ ſimpliciter cōcedēdū eſt cadauer eē hoīeȝ. ſic quēcūqȝ malū cōcedendū eſt eſſe malū: nō tñ ſimpliciter ꝯcedēdū eſt ipſuȝ eē: vñ ſicut patebit tertia ꝓſa hoīes cōuerſi in malitiā humanā amiſerūt naturā: ergo ꝑ malitiaȝ hoīes deſinūt eſſe qḋ fuerāt. ¶ Sed poſſunt inqes mali. Hic phia excludit dubitationē cōtingentē circa principale ꝓpoſitū. Oſtēſuȝ eñi eſt ꝙ mali ſunt impotētes. Aliquis dubitaret quō hoc verū ſit: cū tñ cōſuetū ſit dicere ꝙ mali poſſunt hoc ſoluit phia. Secūdo oſtendit ꝙ potētia malorū nulla ſit ibi. Nā ſicuti di. Primo. O Boe. tu inqes obijciēdo cōtra predicta ꝙ mali poſſunt ſcḋm ꝯſuetū modū loquēdi. Rñde phia ego nō quidem negauerim qn mali poſſunt ſed hec potētia coꝝ nō deſcēdit a viribus: ſȝ ab imbecillitate. i. a fragilitate qḋ declarat: qꝛ mali poſſunt quidā mala q̄ minime valerent. i. poſſent: ſi potuiſſent manere in efficientia coꝝ bonoꝝ i. ſi efficiētia maloꝝ eſſet talis qualis illa quā habēt boni: que potiſſima eſt vt patet ex dictis. Que poſſibilitas malorum aqua poſſint mala demonſtrat eos euidēti⁹ nihil poſſe. ¶ Notandum ꝙ dicit malos minime poſſe mala ſi permaneant in efficientia bonorum. ¶ Ex quo videtur ꝙ boni non poſſunt facere maluȝ nec per cōſequens peccare quod falſum eſt cuȝ iuſtus ſepties in die cadat: ⁊ fortior reſurgit ſcḋm ſcripturam. Ad hoc dicendum ꝙ boni non poſſunt facere malum ex electione recte rationis que ſemper deprecatur ad optima licet de potentia abſoluta poſſunt facere malum inꝗ̄tum tamen potentia eorum coniungitur voluntati ⁊ electioni: quia eligunt bonum ⁊ non malum: ſic dicuntur nō poſſe facere malum. ¶ Nam ſicuti pauloante. Hic probat ꝙ potentia maloruȝ nulla ſit tripliciter. Secunda ibi. Atqȝ vt intelligas tertia ibi. Huc accedit. Primo di. vti pro ſicut collegimus pauloante malum nihil eſt ⁊ mali tantum poſſunt mala et hoc liquet improbos nihil poſſe ⁊ di. Boe. perſpicuū eſt. ¶ Notandum ꝙ ratio ſic formatur poſſe malū eſt poſſe nihil cū malū nihil ſit: ſed mali tñ poſſunt mala: ergo poſſunt nihil. ⁊ ꝑ cōſequēs nulla eorum eſt potentia. ¶ Notandum de hoc ꝙ malum nihil ſit vt viſum eſt prius ⁊ dicit beatus Auguſtinus. Cum vniuerſe nature per verbum dei facte ſint iniquitas per ipſum facta non eſt: quia iniquitas nulla ſubſtantia eſt: ⁊ peccatum non eſt natura: ſed vitium nature appetentis illud quod non eſt ſui ordinis. ¶ Atqȝ vt intelligas quenam ſit huius. Hic probat idem alio modo dicens. O Boe. quenaȝ ſit

eſſe deſiſtūt. ¶ Qō quidā cuipiā miruȝ forte videatur: vt malos q plures boīuȝ ſunt eoſdē nō dicam⁹: ſȝ ita ſeſe res hȝ. Nam q mali ſunt eos malos eē nō abnuo: ſȝ eoſdē eſſe pure atqȝ ſimpliciter nego. Naȝ vti cadauer hominē mortuū dixeris: ſimpliciter vero hominem appellare non poſſis ita vitioſos malos quidē eſſe conceſſerim, ſed eſſe abſolute nequeā confiteri. Eſt enim quod ordinē retinet ſeruatqȝ naturam. Quod vero ab hac deficit eſſe etiam quod in ſui natura ſituȝ eſt derelinquit. ¶ Sed poſſunt inquies mali. ne ego quidē negauerim: ſed hec quidē coꝝ potentia nō a viribus: ſed ab imbecillitate deſcēdit. Poſſunt enim mala que minime valerent ſi in bonoꝝ efficiētia manere potuiſſent. Que poſſibilitas eos euidētius nihil poſſe demōſtrat. Nam ſicuti pauloante collegimus maluȝ nihil eſt cum mala tantūmodo poſſint nihil poſſe improbos liquet. Boet. Perſpicuum eſt. Phi. Atqȝ vt intelligas quenā ſit huius potētie vis: ſummo bono nihil potētius eē pauloante diffiniuim⁹. Boet. ita eſt inq̄. P. Sȝ idem inquit facere malū nequit. Boe. Minime. Phi. eſt igitur inqt aliquis qui oīa poſſe homines putet. Bo. Niſi qui inſaniat nemo. Phi. Atq idē poſſunt mala. Boe. Utinā quidē inq̄ nō poſſent. Phi. Cum igitur bonorū tantummodo potens poſſit omnia non vero queant omnia potentes etiam maloꝝ eoſdeȝ qui mala poſſunt minus poſſe manifeſtū eſt.

¶ Huc accedit ꝙ omnē potentiā inter expetenda numerandā omniaq; expetenda referri ad bonū velut ad quoddam nature ſue cacumen oſtēdimus: ſed patrandi ſceleris poſſibilitas referri ad bonum non poteſt. Expetenda igitur non eſt: omnis potentia expetēda eſt. Liquet igitur malorum poſſibilitatem non eſſe potentiam. ¶ Ex quibus omnibus bonorum quidem potentiam malorum vero minime dubitabilis apparet infirmitas. Ueram illa platonis eſſe ſententiam liquet: ſolos quod deſiderāt poſſe facere ſapientes: improbos vero explere quidē quod libeat: quod vero deſiderant explere non poſſe faciunt enim quelibet dum per ea quibus delectantur in bonū quod deſiderant ſe adepturos putant: ſed minime adipiſcuntur quoniā ad beatitudinem probra non veniunt.

ris huius potentie qua mali dicuntur poſſe. ſic conſidera ex dicendis nos pauloante diffiniuimus nihil eſſe potētius ſummo bono. ſ. deo. Ita eſt di. Boe. ꝛ phi. Sed idē. ſ. ſummū bonū neqt idest nō pōt facere malū. Minime di. Boe. ꝛ phia. eſt igit aliquis qui putet homines omnia poſſe. Nemo dicit Boe. niſi q inſaniat ꝛ idē homines poſſunt mala facere vtinā quidē nō poſſent. di. Boe. igit phia arguit. Cū igitur im modo potēs bonoꝝ poſſit oia nō aūt queant. i. poſſint omnia potētes maloꝝ manifeſtū eſt eoſdē minus poſſe q mala poſſunt. ¶ Nota ꝙ poſſe mala magis arguit impotentiā ꝙ̄ potentiā: qꝛ ſi argueret potentiā: tūc deberetur omnipotentiſſimo ſcz deo quod falſum eſt. Unde pōt argui ex lr̄a ſic. Deus pōt oia ꝛ non pōt malū. mali nō poſſunt oia ꝛ poſſunt malū: ergo poſſe malū magis arguit impotētiā ꝙ̄ potētiaz. ¶ Huc accedit. Hic probat idez tertio modo dicēs. Huc accedit ꝙ oēm potentiam eſſe numerandam inter expetenda ꝛ omnia expetenda. i. deſideranda referri ad bonum velut ad quoddā cacumē i. perfectionē ſue nature: ſed poſſibilitas. i. potentia. patrandi ſceleris. i. faciendi malum non poteſt referri ad bonum. igitur expetenda non eſt. omnis autem potentia expetenda eſt liquet igitur poſſibilitatē. i. valentiam ſiue potentiā maloꝝ non eſſe potentiā. ¶ Notandum ꝙ ratio ſic poteſt formari ex littera. Omnis potentia que eſt potentia naturaliter eſt appetenda ꝛ refertur ad bonum: ergo potentia mali non eſt potentia. Ex quibus omnibus bonorum. Hic ex dictis. concludit concluſionem principalem confirmando eam auctoritate. Platonis dicens. Ex quibus iam declaratis apparet minime dubitabilis potentia bonorum ꝛ infirmitas malorum: ꝙ̄ pro ꝛ liquet veram eſſe illam ſententiā. Platonis ſolos ſapientes poſſe facere quod deſiderant. Improbos vero expellere poſſe quod libeat idest quod libidini placeat qđ vero deſiderant rationali appetitu malos expelere non poſſe faciūt enim ſup. mali que ſcz libido libet. i. expetit dum putant ſe adepturos bonum quod deſiderant per ea quibus delectantur. Sed minime adipiſcuntur: qm̄ probra. i. vita vel homines vitioſi non veniūt ad beatitudinē. ¶ Notandū ꝙ deſideriū eſt appetitus rationalis. libitū autē ſpectat ad appetitū ſenſualē: licet ergo mali affectent btitudinē appetitu rōnali tamē qꝛ faciunt quodlibet ſequētes appetitū ſenſitiuū: ideo ad btitudinē nō ꝑueniūt. Sapiētes aūt qui contemnūt delectationes ſenſuales ꝛ nituntur intellectualibus ipſi ſunt qui perficiunt animam ſuam ſcientia ſui creatoris qui de nihilo fecit eos: vt ſcribitur in lib. de po. Anima non triſtabitur neq; tui habitur cum recedit a corpore. vt ſcribitur in eodem libro.

¶ Aſcenſius.

Nota — Tam ego pape inqꝫ ꝛc. Uſq; ad eo nota ſunt omnia vt verear immorari: ſcies tn̄ lector ibi. Sed vti noſtre ſententie ꝛc. Uti nō accipi pro ſicut ſimilitudinis ſed pro vt optādi qꝛ ſenſus eſt ſed vti. i. vt vel ad finem vt abundantior fides ſit. i. habeatur noſtre ſententie procedam alterutro calle. Callis eſt via trita: ꝛ que pedibus quaſi callum. i. duritiem cutis incuſſerit. Quemnam horum valentiorem. Quia de duobus loquitur bene vtitur comparatiuo: ſed dicebat etiaz vti proprio interrogatiuo dicendo vtrum horum potius quem nam horum: ſed quis etiam ab alijs de duobus queſitiuum ponitur. Ludicra ꝑmia. Laurentius de valla docet ludicrum: ꝛ non ludicre facere in plurali ludicra. Uult enim ꝙ ſi tantum modo ſecunde declinationis in maſculino ꝛ neutro vt declinetur hic ludicras hec ludicra hoc ludicruz: ꝛ non hic ꝛ hec ludicris ꝛ hoc ludicre vt Priſcianus voluit. Eſt autem ludicrus iocularis leuis ludenti ſimilis. Peruius peruia peruium non ſignificat manifeſtum: ſed cuius medium panditur via: quaſi ſit peruium pertranſibile. Ad argumentum factum de bonis qui cadant ſepties in die: ꝛ tamen boni manent dicere liceret ꝙ quantum cadunt im̄ deſinunt eſſe boni: ſed qꝛ quo ad alia cadunt a quo ad alia ſtant ideo boni cenſentur quo ad ſtatuz non quo ad caſum: ꝛ qꝛ cadunt ſed quia reſurgunt. In fine huius proſe ponitur differentia inter libidinem ꝛ deſiderium. Nam libido fere in malam partem accipitur dico fere: quia Saluſtius etiam pro bona voluntate accepit. Sed deſiderium eſt frequentius rei bone ꝛ honeſte quam mali deſiderare quidem poſſunt ſed manentes mali non poſſunt impetrare: vt dicit diuinus vates deſiderium peccatorum peribit.

Ludicra

Peruius.

Libido.

Deſideriuz.

¶ Metrum ſecundum quarti libri.

Uos vides ſedere celſo. Iſtud eſt metrum ſecundum huius quarti ⁊ eſt metrum mixtum. Primū dicitur alemanicum ab inuentore trochaicū a pede predominante. ſecundū dicitur ferecracium ab inuentore ſpondaicū a pede predominante. In quo metro philoſophia oſtendit quō potentia malorum ſit conſideranda: in quibus maxime videtur eſſe ſicut ſunt reges ⁊ principes. Et dicit incipiendo conſtructionem in ſeptimo verſu. Si quis detrahit .i. remoueat per conſideratione ⁊ intellectum tegimina .i. tegimina vani cultus exterioris ſuperbis regibus quos reges vides ſedere celſo culmine .i. altitudine ſolij ideſt cathedre quos vides claros purpure nitente ſeptos .i. circundatos armis triſtibus .i. contriſtantibus. Reges inq̃ comminātes .i. minas imponentes miſeris toruo ore .i. crudeli aſpectu anhelos .i. cupidos vel feſtinos rabie cordis .i. crudelitate mortis. Iam videbit dominos tales ferre intus .i. in anima artas cathenas .i. vincula vitiorum quod manifeſtat ſubdens. Hic enim .i. ex vna parte libido .i. concupiſcentia verſat .i. precipitat corda talium tyrannorum auidis venenis Hinc ideſt alia parte illa turbida flagellat .i. punit mentem ipſorum: ira inq̃ tollens .i. excitans fluctus .i. diſturbia aut captos infortunio aliquo meror ipſos fatigat: aut ſpes lubrica .i. vana torquet. Cum ergo cernas vnum caput .i. principem ferre .i. ſuſtinere tot tyrannos .i. paſſiones tyranniſantes ipſe preſſus inquit dominis .i. vitijs dominantibus non facit quod optat. ¶ No. ꝙ intentio philoſophie eſt dicere. ſi quis viſu poſſet penetrare corda principum quod videt ſedere in altis ſolijs ornatos claris indumentis habentes arma terrentia toruo vultu reſpicientes miſeros ſtatim viſu cognoſceret ipſos ligatos multis cathenis inſolubilibus paſſionibus ire: ſpei: timoris: ⁊ ſic ligati paſſionibus non faciunt quod optant: ⁊ per conſequens ſunt impotētes. ¶ Notandum ꝙ di. homo preſſus iniquis dominis .i. vitijs dominantibus non facit quod optat dicit beatus Auguſti. in li. de ciui. dei. Bonus etiam ſi ſeruiat liber eſt. malus autem ſi regnat ſeruus eſt. Nec vnius quod grauius eſt tot dominorum ſeruus eſt quod vitiorum. Sanctus Thomas.

¶ Metrum ſecundum libri quarti.

Uos vides ſedere celſo
Solij culmine reges
Purpura claros nitente
Septos triſtibus armis
Ore toruo comminantes
Rabie cordis anhelos
Detrahit ſi quis ſuperbis
Uani tegmina cultus
Iam videbit intus artas.
Dominos ferre cathenas ∴
Hinc enim libido verſat
Auidis corda venenis
Hinc flagellat ira mentem
Fluctus turbida tollens ∴
Meror: aut captos fatigat:
Aut ſpes lubrica torquet.
Ergo cum caput tot vnum
Cernas ferre tyrannos. ∴

¶ Aſcenſius.

Uos vides ⁊c. Carmen eſt dicolon diſtrophon. prior verſus eſt alemanicus dimeter trochaicus acalecticus. Conſtans quattuor pedibus qui poſſunt eſſe quattuor trochei: ſed ſpondeum recipit. Poſterior eſt pherecratius ab inuentore. ſpondaicus a pede predominante. tres enim ſunt pedes quorum primus ⁊ vltimus poſſunt eſſe ſpondei. medius autem dactilus: ſed primus etiam anapeſtus eſſe poteſt. Solium dicitur ex eo ꝙ fiat ex ſolido .i. integra materia: ne quis reges adoriatur .i. ex inſidijs ledat. Dominos ferre cathenas. Pulchra declaratio .i. qui ſe dominos putant cathenas ferunt. Sed ne hic quidem expoſitionis egentia video. Nota Solium

¶ Proſa tertia libri quarti.

Uides ne igitur quāto in ſceno probra voluantur. vides qua probitas luce reſplendeat. In quo perſpicuum eſt nunquam bonis premia nunq̃ ſua ſceleribus deeſſe ſupplicia.

Uides ne igitur. Iſta eſt proſa tertia huius quarti in qua philoſophia oſtendit malis nūq̃ deeſſe ſupplicia ⁊ bonis nunq̃ deeſſe premia. Et primo philoſophia continuando ſe ad precedentia. Primo premittit intentum ſuum. Secūdo proſequitur intentum: ibi. Rerū etenim. Primo dic. ſic. Uides ne igitur. O Boet. in quanto ſceno ideſt in quanta vtilitate impotentie voluantur probra ideſt homines ꝓboſi ⁊ vi Sanctus Thomas.

¶ Rex etenĩ q̃ gerũtur illud ꝓpter qđ vnaqueq; res geritur eiuſdẽ rei ꝑmiũ eſſe nõ iniuria videri poteſt vti currẽti in ſtadio ꝓpter quã curritur iacet ꝑmiũ corona. Sʒ beatitudinẽ eſſe idipſuʒ bonũ ꝓpter qđ oĩa gerũtur oſtẽdimus. Eſt igitur humanis actibꝫ ipſum bonũ veluti ꝑmium cõe ꝓpoſitum. atq; hoc a bonis non põt ſeparari. neq; enim bonus vltra iure vocabitur q careat bono: quare probos mores ſua ꝑmia nõ relinquunt. Quantũlibet igitur ſeuiãt mali ſapienti tamen corona non decidet. non areſcet. Neq; enim probis animis ꝓprium decꝰ aliena decerpit improbitas q ſi extrinſecus accepto lateretur poterat hoc vel alius quiſpiã vel ipſe etiaʒ q contuliſſet auferre: ſʒ quoniã id ſua vnicuiq; ꝓbitas cõfert: tũ ſuo ꝑmio carebit cuʒ ꝓbus eſſe deſierit. ¶ Poſtremo cũ omne ꝑmium idcirco appetatur quoniã bonũ cẽ creditur. quis boni compotem premij iudicet expertem. ¶ At cuius ꝑmij omnium pulcherrimi

cioſi. vides etiam qua luce. i. qua claritate potentie ſplẽdeat ꝓbitas vicioſorũ bonuʒ in quo ſicut in ſuo antecedẽte perſpicuũ: hoc eſt ꝯñs ſcʒ nunq̃ bonis premia nunq̃ ſcelerib9. i. hominibꝰ ſceleratis de eſſe ſua ſupplicia. ¶ No. ꝙ mali dicuntur volui in sceno: qꝛ mali ⁊ maxime libidinoſi ſuibus aſſimilãtur ſic poſtea patebit: qꝛ voluunt in illo ſm illud. Sus magis in sceno gaudet q̃ fonte ſereno. De quibꝰ dicit ſcriptura. Perierunt iumenta in ſtercore ſuo: probi autem luce reſplendent: qꝛ virtus ⁊ probitas vltra humanam naturam hominem prouehit ⁊ dijs aſſimilat. ¶ Rerum etenim que geruntur. Hic phia proſequitur intentuʒ. Et probat primo ꝙ bonis nunq̃ deſunt premia. Secundo oſtẽdit quid ſit illud premiũ: ibi. Ad cuius premij. Primo ꝓbat duabus rõnibus. Secundam ponit ibi. Poſtremo. Prima ratio talis ẽ. Omnis res propter quã geritur eſt premium illius rei que geritur ſed propter bonum omnia ſunt ⁊ geruntur: ergo bonũ eſt premiũ oĩuʒ que geruntur. ſed bonũ a bonis ſeparari nõ poteſt: qꝛ iã nõ eſſent boni: ergo bonis nũq̃ deſunt ſua premia. Unde dicit. in littera. Rerum que geruntur. i. ſiunt illud propter qđ vnaqueq; res geritur. i. ſit illud videri põt non iniuria eſſe premiũ illius rei. hoc declarat exemplariter vt currenti in ſtadio. i. in aliquo ſpacio corona ꝓpter quam curritur eſt premiũ: ſed oſtendimus prius beatitudinẽ eſſe idipſum bonum propter qđ omnia reguntur: ergo ipſum bonũ eſt veluti cõe premiuʒ actibus humanis propoſitũ ſed hoc bonum nõ poteſt ſeparari a bonis. Non enim iure vocabitur bonus qui careat bono qꝛ ꝓbos mores. i. homines bene morigeratos non reliquũt ſua premia. Quantũlibet ergo ſeuiant mali contra bonos tamen ſapienti non decidet. i. deorſum e capite cadet corona. i. premiũ nec areſcet. i. minuetur: qꝛ aliena improbitas non decerpit. i. non aufert propriũ decus probis animis: qđ ſi boni accepto premio extrinſecus lateretur poterat hoc aliquis auferre ab eis: vel ſaltẽ ille qui cõtuliſſet: ſed quoniã pro qꝛ illud premium ſua probitas vnicuiq; confert: tũ. i. tunc quilibet carebit ſuo premio cũ deſierit eſſe probus. ¶ Notandũ ꝙ conſuetudo fuerat apud romanos currere in ſtadium. i. in aliquo ſpacio qđ vocabatur ſtadiũ: ⁊ qui citius venit ad metam ſuſtulit premium ſcilicet coronam vel aliquid: ſicut dicit Apoſt. Neſcitis ꝙ hi qui in ſtadio currunt omnes quidẽ currunt: ſed vnus accipit brauiũ: ſic currite vt apprehendatis: ergo hoc propter qđ curritur eſt premium currentiũ. ¶ No. ꝙ bonus nõ poteſt carere premio: qꝛ illud a quo hõ denominatur bonus eſt virtus vel opatio virtuoſa: qꝛ ſm Ariſto. ij. Ethi. Oĩs virtus erit vtiq; habitus ex quo homo ſit bonus: propter qđ dignitas virtus eſt premiũ virtuoſe operantiũ: ſed operans virtuoſe non põt priuari virtute: ergo non poteſt carere ſuo premio. ¶ Notandũ q̃tũcũq; mali ſeuiant: tamen ſapienti non decidet corona: qꝛ ſm Sene. xiij. epiſtola ad lucillũ. Nunq̃ inualeſcet ad tantũ malicia. neq; ad tantũ exceditur contra virtutes: vt non nomen phie ſacrum ⁊ venerabile permaneat. Et ſimiliter eſt de malis ⁊ ſtultis reſpectu bonoꝝ ⁊ ſapientiũ. ¶ Poſtremo cũ omne premiũ. Hic ponit ſcđaʒ rõnẽ que talis eſt. Premiuʒ omne habet rationẽ boni ſed bonꝰ eſt cõpos boni ergo erit compos premij. Dicit ergo in lra. Poſtremo cũ omne premiũ idcirco appetatur: qꝛ credatur eſſe bonuʒ: quis iudicet cõpotẽ boni expertẽʒ eſſe premij. q. d. nullus. ¶ Nota ꝙ argumentũ phie ſimile eſt iſti ac ſi arguatur homo nõ hʒ rõneʒ boni niſi qꝛ rõnalis quicũq; igitur eſt rõnalis eſt homo: ſic ſiṙ premiũ nõ appetitur: niſi ꝙ bonũ: qui ergo eſt cõpos boni eſt cõpos premij: ſed bonus eſt cõpos boni ergo non deeſt ſibi premiũ. At cuius premij. Hic oſtendit quid ſit illud premiũ qđ boni aſſequuntur ſcʒ maximũ ⁊ optimũ qđ eſt fieri deos. Unde dicit. At cuius premij: ſed boni non ſunt expertes. i. carẽtes. Rñdit phia. Omnium pulcherrimi ⁊ maximi premij: qđ ꝓbat ex quodã correlario ſupra declarato dicẽs. Memẽto illius correlarij qđ precipuũ paulo ante dedi: ac ⁊ ſic collige ideſt ex illo correlario ꝯclude cũ ipſuʒ bonũ ſit beatitudo liquit oẽs bonos eo ipſo ꝙ boni ſunt fieri beatos: ſed qui beati ſunt eos cõuenit eſſe deos. igitur premiũ bonorum eſt fieri deos: qđ premiũ bonorũ nullus dies deterat. i. cõſumit: nullius ptãs minuat: nullꝰ improbitas fuſcet. i. obſcuret. ¶ No. ꝙ in iſta deductione phia nõ accipit btitudinẽ pro ſtatu quẽ boni habitari ſunt poſt hãc vitã: ſed

pro ſtatu beatitudinis qualis in hac vita haberi pōt quē homo ꝯſequitur per virtutes. Unde q eſſentia liter eſt bon⁹ eſſentialiter eſt beat⁹ ⁊ deus ⁊ q nō eſt eſſentialiter bon⁹ ſȝ participatiue: hic etiā eſt partici patiōe beat⁹ ⁊ de⁹. ❡ Que cū ita ſint. Hic oſtēdit phia ꝙ malis nunꝗ deſunt ſua ſupplicia. Scđo oſtē dit quale ſit illud ſuppliciū ibi. Uides aūt. prima diuiditur in duas ſm duas rōnes. Scđa ibi. Jā vero. Primo di. Que cū ita ſit: ſcȝ ꝙ boni nunꝗ carēt premijs. ſequitur ꝙ ſapiēs nequeat. i. nō poſſit dubita-

maximiq3. Memento enim illius corelarij qđ pauloante p̄cipuū dedi ac ſic collige. Cu3 ipſum bonū beatitudo ſit bonos oēs eoipſo ꝙ boni ſunt fieri btōs liquet. Sȝ q beati ſunt deos eſſe conuenit. Eſt igitur premiū bonoꝝ qđ nullus deterat dies: nullus minuat poteſtas nulli⁹ fuſcet iprobitas deos fieri. ❡ Que cū ita ſint de maloꝝ quoq3 inſeparabili pena dubitare ſapiēs nequeat. Nā cū bonū malū q3: item pena atq3 p̄miū aduerſa frōte diſſideāt: que in boni p̄mio videm⁹ accidere cadē neceſſe eſſe eſt in mali pena ꝯtraria parte reſpōdeāt. Sicuti igitur ꝓbis ꝓbitas ipſa ſit p̄miū ita improbis nequitia ipſa ſuppliciū eſt. ❡ Jam vero quiſquis afficitur pena malo ſe affectū eſſe nō dubitat. Si igitur ſeſe ipſi eſtimare velint poſſunt ne ſibi ſupplicij expertes videri. Quos omniū maloꝝ extrema nequitia nō afficit modo. verū etiā vehemēter inficit. ❡ Uide aūt ex aduerſa parte bonoꝝ q̄ improbitas pena comitetur. Omne nā quod ſit vnum eſſe: ipſumq3 vnum bonum eſſe paulo ante didiciſti. Cui conſequēs eſt vt omne qđ ſit: id etiam bonum eſſe videatur. Hoc igitur modo quicqd a bono deficit: eſſe deſiſtit: quo fit vt mali deſignant eſſe quod fuerant. Sed fuiſſe homines adhuc ipſa humani corporis reliqua ſpecie oſtentat: quare verſi in malitiā

re de inſeparabili pena maloꝝ. Naȝ cū bonū ⁊ malū pena atq3 ꝓ ⁊ p̄miū aduerſa frōte deſſideāt. i. opponant adinuicē: neceſſe eſt que in boni premio videm⁹ accidere cadē neceſſe eſt ꝙ reſpōdeant ꝯtraria parte in pena mali: ſicut igiť ꝓbis. i. bonis ipſa probitas ſit premiū ita neqtia ipſa ē improbis ſuppliciū. ❡ Notandū qñcū ꝙ ſubiectis ꝯtrarijs inſunt cōtrarie paſſiones ſi vni ſubiectoꝝ oſtēdiť ineſſe ſua paſſio: tūc ꝑ locū a cōtrarijs reliquo ſubiecto aſſignať ineſſe: ſimiliter ſua paſſio. Cū igiť bonū ⁊ malū ſunt diuerſa ſubiecta: premiū ⁊ ſuppliciū ſint diuerſe paſſiones ſi oſtendiť bonis nō deeſſe premia oſtenſum eſt malis nō deeſſe ſupplicia. ❡ Jam vero qſquis. Hic ponit ſcđam rōnē que talis eſt. Pena nō habet rōnem pene: niſi ex hoc ꝙ eſt quoddā malū: ergo qui eſt affectus malo ipſe eſt affectus pena: ſed mali ſunt affecti: immo infecti malo: ergo ſunt affecti pena: ⁊ per ꝯñs ſupplicio. vnde dicit in lra. Jā vero qſquis afficiť pena malo nō dubitet ſe eſſe affectū cū ſua pena nō habeat rōnē pene niſi qꝛ mala. igiť ſi ipſi mali ſeſe. i. ſeipſos eſtimare velint poſſunt ne ſibi videri expertes ſupplicij. quos malos omniū maloꝝ extrema neqtia. i. maxima in genere mali nō modo. i. nō tantūmodo non afficit: verū ꝓ ſed etiā vehemēter inficit. q. d. nō. ❡ Not. ꝙ ſicut argumētū tenet ſub hac forma: hō nō eſt hō. niſi qꝛ eſt rōnalis ⁊ homo: ergo q eſt rōnalis eſt hō: ſic arguiť in ꝓpoſito pena nō habet rōnē pene: niſi qꝛ malū eſt quoddā ergo qui eſt affect⁹ malo eſt affect⁹ pena: ſed mali ſunt affecti malo: ergo malū nō deeſt malis: ⁊ per ꝯñs nec ſuppliciū. ❡ Uide autē. Hic philoſophia oſtendit quale ſit premium maloruȝ: ſcilicet transformatio in beſtialitatē. Secundō oſtendit quomō per diuerſa vitia homines transformantur in diuerſas beſtias ibi. Auaritia. Primo dicit. Uide o Boe. que pena comitetur improbos ex aduerſa parte bonorum. i. per contrarium ad bonos didiciſti enim pauloante in tertio lib. omne quod exiſtit eſſe vnū didiciſti vnum eſſe bonum: cui conſequens eſt: vt omne quod ſit etiam videať eſſe bonum: igitur quicquid deficit a bono deſiſtit eſſe: quo fit vt mali deſignant eſſe quod fuerant ſȝ ipſa reliqua ſpecies humani corporis adhuc manēs in eis oſtētat malos fuiſſe hoīes. Quare verſi ĩ malitiā amiſere humanā naturam: ſed cum ſola probitas poſſit quemꝗ hominē prouehere vltra homines. ſ. in naturam diuinā: neceſſe eſt vt quos improbitas ab humana conditione deiecit ipſa detrudat homineȝ infra meritū. i. dignitatem hominis in naturam beſtialitatis. igitur euenit vt non poſſis eſtimare hominem: ſed beſtiam quem videas vitijs transformatū. ❡ Notandum ꝙ cum gradus entium diſtinguantur ſm nobilitatem ⁊ ignobilitatem: quia non poteſt accipere duas ſpecies que perfectas: ſed vna eſt dignioꝛ alio: ideō oportet ꝙ omne ens quod non eſt homo ſit ſupra hominem: vel infra hominem. mali autem vt probatum eſt per malitiam deſinunt eſſe homines: ergo neceſſe eſt malos eſſe ſupra homines vel infra. Cum autem ſola probitas vehat hominem ſupra natura humanā: ſcilicet ad naturā deoruȝ: ſequiť ꝙ malitia deiecit malos infra naturam humanam. ſ. ad naturā beſtialitatis. ❡ Auaritia feruet alienoꝝ

Hic philoſophia oſtendit qualiter hoies p diuerſa vicia transſformant in diuerſas beſtias dicens: q̄ ſi quis hō feruet auaricia.ſ. violentus ereptor.i.ablator alienarū opū talem dixeris ſimilē lupi ſed hō ferox ⁊ inquietus qui exercet linguā litigiis:talis cōparabilis eſt cani. Hō occultus inſidiator q gaudet ſurripuiſſe aliena fraudibus:talis exequetur.i.cōparetur vulpeculis:ſed hō intemperans.i.intemperatus ſup. ire fremit talis credatur geſtare animum leonis:ſed homo pauidus:ac pro ⁊ fugax qui formidat habeatur ſimilis ceruis:hō autē ſegnis ⁊ ſtupidus ille torpet.i.tardus eſt:⁊ talis viuit aſinū.i.aſinine: homo autem leuis ⁊ incōſtans qui permutat ſtudia ſua.i. opera nihil differt ab auibus.ſed hō qui immergitur fedis:q̄ ꝑ ⁊ immūdis libidinibus ille detinetur voluptate ſordide ſuis.i.cōparatur ſuibus ⁊ ſic de ceteris viciis cōtingit loqui. Unde cōcludit philoſophia di. Ita fit vt qui deſerta ꝓbitate deſierit ⁊ ſe hō cum nō poſſit trāſire in cōditionē diuinam vertatur in beluam.i. beſtiā. ¶ Notādū q̄ in nobis ē duplex virtus cognoſcitiua ſcilz intellectus ⁊ ſenſus. Intellectus eſt quid diuinum in nobis per quē ad ſuperiora aſcendimus.⁊ deo ſimiles ſumus. Senſus autē inquātū nō obedit rōni eſt quid brutale in nobis:per quē īfra naturā humanā redigimur:⁊ beſtiis ſimiles efficimur.iō di. Iſid. in tractatu de ſummo bono. Ue vobis hoibus q de numero beſtiarū cōputati eſtis diuinum hoc quod in vobis eſt non cognoſcentes: propter quod ad ſuperiora aſcenditis ⁊ deo ſimiles eſtis. Diuinum autem hominem vocat intellectum ⁊ rationem.

humanam quoqz amiſere naturam. Sed cū vltra homines quēq₃ prouehere ſola probitas poſſit neceſſe eſt vt quos ab humana conditiōe deiecit infra hoīs meritū detrudat improbitas. Euenit igitur vt quē transſformatū vitiis videas: hominem eſtimare nō poſſis. ¶ Auaritia feruet alienarū opum violētus ereptor. ſimilē lupi dixeris. Ferox atqz inquietus lingua litigiis exercet cani cōparabilis. Inſidiator occultus ſurripuiſſe fraudibus gaudet. vulpeculis exequetur. Ire intēperans fremit leonis animū geſtare credatur. Pauidus ac fugax nō metuēda formidat: ceruis ſimilis habeatur. Segnis ac ſtupidus torpet aſinū viuit. Leuis ac inconſtās ſtudia permutat nil ab auibus differt. Fedis immundiſqz libidinibus immergitur: ſordide ſuis voluptate detinetur. Ita fit vt qui probitate deſerta homo eſſe deſierit. cum in diuinam conditionē tranſire non poſſit: vertatur in beluam.

Nota

¶ Aſcenſius.

Vides ne igitur ⁊c. Sua ſupplicia.i.propria ⁊ iuſta ſeu debita. Res enim que geruntur. Di[cuntur] proprie res publice vnde geſta dicuntur aguntur etiā priuate. Iacet corona.i.mediū ꝓpoſita eſt ante pedes eorū qui concurrere parant. Decerpit propriū decies decerpere eſt tenuiter cadendo ⁊ paulatim carpendo detrahere. Compoſitum a de ⁊ carpo. Poterat quis cōuuliſſet auferre. Unde Iuuena. Miſerū eſt aliene incūbere fame. Ne collapſa ruant ſubductis tecta colūnis. Tum ſuo premio carebit:tum.i.tunc caue ne dicas tamen ſicut oſtendi in quibuſdam. Et paulopoſt ne legas premiy expertum:ſed expertem.i.non participem vel extra partem vel nō habentem partem. Componitur enim ab extra ⁊ pars.⁊ declinatur hic ⁊ hec ⁊ hoc expers huius expertis. Lupi ſimilem dixeris. Bene dixit lupi nō lupo. Nam ad mores refertur ⁊ tunc ſimilis regit genitiuum. Uulpecula eſt parua vulpes calidū ⁊ fraudulentum animal. Aſinum viuit.i. aſinine ſicut apud Iuuenalem. Qui curios ſapiunt ⁊ baccbanalia viuunt. Eſt ſatis poetice dictum ⁊ tranſſumptiue. Sordide ſuis.i.porce immunde: ⁊ q2 immundior eſt ſexus femininus in porcis dixit ſordide ſuis. Horatius. Et amica lutoſus. Belua triſſyllabum ſepius q̄ beſtia reperitur ſed vtrūqz dici poteſt. In omnibus autem huiuſmodi locutionibus. Auaritia feruet ⁊c. ſubaudit hec clauſula. Quiſquis vel ſi quis exiſtens. Eſt autem expoſitio futuri carminis. Nam hoc pretendit fabula de Circes mutationibus.i.quas circe facere fingitur.

Sanctus Thomas.

Vela naricii ducis. Iſtud ē metrū tertium hui⁹ quarti quod dicitur glyconicum ab inuentore:coriambicū a pede predominātē. In quo philoſophia oſtendit transformationem hoīm in beſtias p quādā fabulam. Secundo oſtendit transformationem mentis per vicia eſſe priorem transformatione corporis: ibi. O legem. Fabula quam intendit eſt de transformatione ſociorum vlyxis:⁊ eſt talis. Ulyxes poſt bellum troianum cum redeundo ad patriam diu erraſſet in mari peruenit in quandam inſulam inhabita-

¶ Metrum tertium quarti libri.

Vela naricij ducis.
Et vagas pelago rates
Eurus appulit inſule.
Pulchra qua reſidens dea

inhabitabat quedã dea nõie. Circe filia ſolis q̃ per gramina ⁊ potiones cõſueuit hoſpites ſuos mutarẽ in diuerſas beſtias: que etiã ſocios vlyxis q ad ipſam puenerãt per ſuas potiones mutauit. Sed mercurius dedit vlyxi albũ florem: p quã vitauit tranſformationẽ ⁊ potionẽ veneficã: q̃uis aũt ſocij ſui efficiũt mutati in beſtias q̃tum ad figuram corporis tñ in eis mens integra remãſit excluſa omni beſtiali ſeuicia. vñ dicit in littera. Eurus vetus talis appulit vela ducis naricij .i. vlyxis: q denoiatur naritius a loco vel a regiõe de qua oriũdus erat. ⁊ appulit vagas rates .i. naue pelago .i. mari cuidam inſule qua .i. in qua inſula reſidẽs pulchra dea Circe edita .i. genita ex ſemine ſolis illa miſcet nobis hoſpitibus .i. ſocijs Vlyxis pocula tecta: carmine .i. incantatiõe: quos ſcʒ hoſpites: vt .i. poſtq̃ manus Circe herbipotens .i. potẽs herbarũ vertit .i. mutat ſocios vlyxis in varios modos .i. in varias figuras beſtiarum hunc .i. vnum tegit facies capri ille .i. alius marmaricus leo ⁊ affricanus leo factus creſcit dente ⁊ vnguibus. Hic .i. alius nuper lupis additus .i. coniunctus dum parat flere propter ſuam transformationẽ: ipſe vlulat ille .i. alius obambulat .i. circuit tecta .i. domos mitis vt indica tigris .i. tigris indic. Sed licet numen .i. deitas archadis .i. mercurij qui colitur in archadia qui dicitur ales eo quod fingitur habere alas i pedibus ad deſignandum velocitatem ſui motus ille mercuri⁹ miſerans ducem .i. vlyxem: obſitum .i. circundatum varijs malis: ipſe ſoluerit .i. liberauerit eum a peſte hoſpitis. Circes tamen remiges .i. ſocij vlyxis iam traxerant .i. biberant mala pocula ore ⁊ iam ſues effecti verterant .i. mutauerant pabula. ideſt cerealia nutrimenta panis qui panis eſt cibus hominum glande .i. in glãdes qui eſt cibus ſuis ⁊ nihil manet integrum ſcilicet de figura humana ipſis perditis .i. mutatis voce ⁊ corpore: ſola autem mens ſtabilis manens gemit ſupra monſtra. ideſt ſupra tranſformationeʒ corporis quam patitur.

Solis edita ſemine
Miſcet hoſpitib⁹ nouis
Tecta carmine pocula
Quos vt i varios modos
Vertit herbipotẽs man⁹
Hunc capri facies tegit
Ille marmaricus leo
Dente creſcit ⁊ vnguibus
Hic lupis nuper additus
Flere dum parat vlulat
Ille tigris vt indica
Tecta mitis obãbulabat
C O leuem nimiũ manũ
Nec potentia gramina
Mẽbra que valeant licet
Corda vertere non valẽt
Intus eſt hominũ vigor
Arce conditus abdita.

Sed licet varijs malis
Numẽ archadis alitis
Obſitum miſeras ducẽ
Peſte ſoluerit hoſpitiſ
Iã tamẽ mala remiges
Ore pocula traxerunt
Iam ſues cerealia
Glãde pabula verterãt
Et nihil manet integrũ
Voce corpore perditis
Sola mens ſtabilis ſup
Mõſtraqʒ patitur gẽit
Nec venena potentius
Detrahunt hominẽ ſibi
Dira quo penit⁹ meãt
Nec nocentia corpori
Mẽtis vulnere ſeuiũt.

C Notandum q transformatio hominis in beſtiam remanente anima rationabili non eſt poſſibilis ſm rem: qr ſi eſſet poſſibilis vel eſſet poſſibilis ſm transformationem ſubſtantialem vel accidentalem. Non ſm ſubſtantialem: qr per talem introducitur noua forma ſubſtãtialis: ⁊ ſic due forme ſubſtantiales ſpecifice differentes vt forma lupi ⁊ hominis ſimul informarent idem corpus qd̃ falſum eſt. Nec eſt poſſibilis ſm accidentia propria que diſponunt materiã ad determinatam formã: qr impoſſibile eſt materiã ſm vnam ⁊ eandẽ diſpoſitioneʒ proportionari diuerſis formis. Unde omnino eſt impoſſibile animam intellectiuã vniri materie diſpoſite ad formam lupi ergo traſmutatio de qua hic loquitur ſi eſt poſſibilis erit ſolũ ſm accidentia indiuidui procedẽtia ab exterioribus cauſis queadmodũ videtur cõtigiſſe de rege. Nabuchodonoſor de quo legitur in Daniele q ex hominibus electus eſt: ⁊ fenum comedit vt bos: ⁊ rore celi corpus eius infectũ eſt donec capilli eius creſcerent in ſimilitudinẽ aquilarum ⁊ vnges eius quaſi vngues auiũ. Et qr traſmutatio ſm alia accidẽtia ducit ad expreſſam repreſentationẽ ſpecie humane propter difformationẽ figure ideo vt ſic poteſt dici trãſmutationẽ eſſe factam in beſtiaʒ anima remanente. Alij dicunt q huiuſmodi trãſmutatio non ſit poſſibilis ſm rem. ſed ſm quandã apparitionem fantaſticã. Unde non videtur rõnabile q Nabuchodo. tranſtulerit ſe ad iumenta comedens fenũ niſi q quadã ignauia ⁊ apparitione fantaſtica agitatus ſeipſum reputabat iumentũ aut beſtiã propter qd̃ a conſortio hominum electus eſt: ⁊ cum feris habitabat. C O leuem nimium manum. Hic oſtendit tranſformationem mentis per vitia eſſe deteriorem tranſformatione corporis: eo q mens eſt nobilior toto corpore ⁊ dicit. Ego dico manum circes: ideſt poteſtatem eſſe nimium leuem ideſt imbecillem nec dico gramina eius eſſe potentia. quia licet valeant vertere membra ſcilicet corporis non tñ valent vertere corda quia intus eſt vigor hominũ conditus ideſt abſconditus. ſed hec dira venena .i. vitia potentius detrahunt hominem ſibi que vitia penitus meant .i. pertranſeunt ⁊ non nocentia corpori ſeuiunt .i. ſeuire faciunt hominẽ vulnere mentis. C Notandũ q quia aĩa nobilior ⁊ excellentior eſt corpore tranſmutatio facta in anima de virtutibus ad vitia ſtante corpore humano: ipſa eſt deterior q̃ facta trãſmutatione corporis humani in ſpeciẽ: aĩa remanẽte in tranſmutata: qr aĩa trãſmutata dato q corp⁹ trãſ-

Transformatio.

Nabuchodonoſor.

mutetur:adhuc hō dicitur homo rōne anime:ſed remanente corpore humano ⁊ anima trāſmutata iāꝫ homo nō dicitur niſi equiuoce:ergo tranſmutatio anime peior eſt tranſmutatione corporis aīa remanē te intranſmutata.

ℭ Aſcenſius.

Nota V Ela naricū ducis. Carmen eſt monocolon. Eſt enim verſus glyconicus trimeter acatalectic⁹ hoc a ceteris differens: ꝙ primus pes eius eſt trocheus qui in reliquis ſolet eſſe ſpondeus. Reliqui duo pedes hic ſicut alibi ſunt duo dactili. aut coriambus cum pyrricheo. Pro materia autem huius carminis que ab omnibus fere poetis pertractatur plenius intelligenda ſex ex ordine proſequar. Primo ea que de Ulyxe occurrēt. Secundo que de circe. Tertio que

Ulixes de mercurio. Quarto que de flore moly. Quinto que de hac fabula. Et ſexto quę de eius intellectu alle

Siſyphus. gorico. ℭ Quantum ad primum Ulixes qui grece dicitur Odyſſeus ſm nōnullos fuit filius Siſyphi: qui Siſyphus vt Homerus libro ſexto Iliados tradit eoli regis ventorum filius iſthmon. i. ſtricturam illam terre que inter mare ionium ⁊ egeum conſiſtit latrocinijs occupabat: ita vt Autholiam autholij filiam laerte deſponſatam quum ad maritum duceretur vt quidam dicunt: vt ⁊ alij aſſerunt quum ad oraculum appollinis conſultura accederet latrocinio ceperit: ⁊ vt multi crediderunt grauidam effecit:ex qua tunc natum vlixem voluit:quod aiax illi exprobat apud Ouidium lib. xiij. Methamorphoſeos dicens. Quid ſanguine cretus Siſypho: furtiſqꝫ ⁊ fraude ſimillimus illi. Inſeris eacides alienę

Ouidius nomina gentis. Alij vt Homerus ⁊ plerunqꝫ eum ſequentes dicunt fuiſſe filium laerte regis ithace ex autholia iam dicta eius coniuge. A quo interdum laertius dicitur: ⁊ patria ithacus ⁊ a ithacenſis: ſicut a dulichia inſula dulichius ⁊ a naricia inſula in mari egeo que erat pars regni eius naritius. vt hic vel a naritij ducis Et apud Ouidium in primo de triſtibus pro duce naritio docti mala noſtra poete.

Maritia. Scribere naritio:nam mala plura tuli. Fuit autem vir acri ingenio preditus ⁊ admiranda eloquentia qui ne ad bellum iret troianum furorem ſimulabat arando terram animalibus diſparibus. ⁊ diuerſi generis ad iugum miſſis:quam fraudem deprehenſam dicunt proiecto ante aratrum filio abs quo ne ſuppeditaretur iumenta continuit. Coactus ergo ad troianum bellum cūꝫ in aulide grecis coniurantibus ⁊ exercitum luſtrantibus Achilem in veſtitu muliebri matris ſue thetidis aſtu occultabatur:⁊ vbi pyrrhum ex deidamia regis filia genuerat:⁊ armis inter muliebria dona poſitis:cum ea magis admiretur achille agnouit ⁊ troiam adduxit:deinde audiens palladium in arce troiana haberi:nec eam capi poſſe donec illic haberetur:dolo ⁊ haſtu ſuſtulit equi ignei preterea non artifex ſed inuentor fuit frumentationis ſepe author ⁊ belli gerēdi:tum ingenio:tum facundia:magnus adiutor viꝫ adeo vt euerſor aſſet ⁊ deſtructor troie compellari meruerit. Poſt autem excidium troianum decem annos per varia maria ⁊ varias terras oberrauit:⁊ inter cetera ad circem aduectus eſt:de qua ſecundo loco dicere conſtitui.

Circe ℭ Circe quoqꝫ cuius filia ſit ambigitur. ℭ Nam pleriqꝫ ex antiquis filiam ſolis fingunt: ⁊ ſororeꝫ oete colchorum regis:quam quidem ipſe ſol ex occeani filia vt placet Homero: vel vt Ciceroni ex aſterie ſorore latone genuit. hoc Uirg. approbat dicēs de ea i ſeptimo. Diues in acceſſos vbi ſolis filia lucos ⁊c. Diodorus autem ſiculus ſic ait. Soli fuiſſe duos filios Oetem ⁊ Perſeum ⁊ oetam colcorum. perſeuꝫ vero thaurice regionis regem extitiſſe vtrunqꝫ crudelitate inſignem. Perſeum autem hecatam filiam habuiſſe que paternam crudelitatem ſuperauit. Nam cum venatione delectaretur homines pro feris arcu vulnerabat: ⁊ venenis peſtiferis operam dans adinuenit quod aconitum nominant. In hoſpitibus autem venena experiebatur. Demum dum patrem ſuum veneno extinxiſſet regnum occupauit: et templum diane cui hoſpites immolarentur condidit. Concubuit enim cum oete patruo ſuo:⁊ ex eo concepit. Circem ⁊ medeam filias filiumqꝫ Egyalum. Circe autem ⁊ arte materna ⁊ ſua induſtria omnes mortales in venenis comparandis ſuperauit adeo omnium herbarum vim conſpicata eſt. vt nihil inuenienduꝫ poſteris reliquerit. Adinuenit etiā pharmachum quod ad conſiliādam beniuolentiā valeret. Nupſit preterea ſythe ſarmatarum regi eoqꝫ venenis ſublato regnum occupauit:ex quo tādem ob crudelitatem pulſa:inde ad occeanum ſm aliquos prouecta in inſula deſerta ſibi comitibuſqꝫ fuge preſidium poſuit. Alij dicunt in Italiam deuectaꝫ promontorium quod inde Circeum dicunt tenuiſſe. Hec diodorus. Homerus ſcribit eam inſulam quam circe inhabitabat eam dictum fuiſſe. ⁊ vt Seruius inquit etiam mons. Eus dictus erat ab horrore. trāſeuntium quo homines mutabantur in feras Addit

Eus. idem Seruius In ſummo huius montis oppidum fuit quod ⁊ circeum dictū eſt a circe:⁊ circei. Naꝫ

Circeus. vtrunqꝫ Liuius dicit. Fuit autē mons circeus prius inſula que in paludibus a cōtinenti ſegregabatur

Circeum. quas excluſit limus de albanis montibus fluens. Homerus autem dicit inſulam fuiſſe immenſo mari

Circei. circūdatā. Sane circeus eſt nomē mōtis. circeuꝫ nomē oppidi. circei in plurali nomen populi. Sed populorum nomina etiaꝫ pro ciuitatibus ponuntur vt veij: gabij: pariſij:⁊ Circeo nunc pro oppido:nunc pro inſula:nunc pro mari vicino:nunc pro campis vicinis legimus. Circe autem ſiue neptis ſiue filia ſolis eſt ⁊ declinatur hec circe huius circes ſicut penelope:heccate ⁊c. Circeum autem inquit Strabo ciuitas littoralis eſt poſt anxium ſtadijs ducentis ⁊ nonaginta. Mons mari ⁊ paludibus ſeptus inſtar habens inſule ⁊ caſtellum ⁊ circes ſacelluꝫ ⁊ minerue arā vbi etiam quidā vlyxis pateram monſtrant.

Mercurius. ℭ De mercurio autem hec habe. Mercurius filius iouis eſt ex Maia athlantis filia quam Iuno pre omnibus pellicibus adamauit ita vt illum mox natum teſte marciano cappella ſuis vberibus alactauerit. ſicqꝫ diuino lacte perfuſas licet ex mortali matre natus immortalis tamen effectus eſt: dictuſqꝫ deus facundum mercatorum:paleſtre furtorum:nunciuſqꝫ ⁊ interpres deorum. Eundeꝫ dicunt ex ſorore venere hermophroditum:⁊ ex licaone didalionis filia autholiuꝫ genuiſſe. Ideꝫ precibus iunonis Martem e duris carceribus liberauit:in quos ipſuꝫ cōiecerat aleus. vt ſcribit Homerus libro quinto. Ilyados. Item argum interemit. Prometheum in caucaſo relegauit:multaqꝫ alia ſm poetas geſſit. Item

lyram ſepticordam comperit:habetqꝫ pro inſigni virgam caduceam ⁊ talaria alata hoc fere Tortellius
qui dicit Mercurium latine dici a mercibus.nam grece hermes dicitur.vnde Landinus primus cardi.
Horatij ode illa mercuri facunde ⁊c.Quem inquit greci hermē quaſi interpretē appellant latine mer
curius dicitur:quaſi medius currens.Sermo enim ⁊ ipſa eloquentia medium ſeſe ⁊ internuncium iter
homines probet.Sex autem fuerunt apud priſcos mercurij.Primus primi iouis ex Cyllene filius qui Sex mercurij.
interpres nunciuſqꝫ deorum habetur.Secundus bacchi filius ⁊ proſerpine:qui appollini homines fu
ratus eſt.Tertius ex celo patre ⁊ die matre.Aiunt autem hyſtoriam hanc ex filia ſua proſerpina philo
nem archadem progenuiſſe.Jllam enim cum nudam vidiſſet nepharie adamauerat mox ad occultan
dum facinus filium exponere voluit:ſed oraculo admonitus illum diuinū interpretēqꝫ futurū ⁊ nutri
ri iuſſit ⁊ hermē vocari voluit.Qui cum addleuiſſet patriam ob ignominiam fugiens in egyptum pe
tijt vbi mirificus in arithmetica:geometria:⁊ aſtrologia euaſit:fuitqꝫ in medicina excellentiſſimus.⁊ ſa
cris deorum deditiſſimus:ſeqꝫ ex celo ⁊ die natum aſſeruit.Quartus mercurius nili filius habitus eſt:
⁊ huius quarti.Quintus Mercurius filius eſt.Sextus demū natus eſt ex ioue ⁊ maia athlātis filia.
verum poete hec omnia ſepe admiſcent tanq̃ vnus ſit mercurius:⁊ ab eo omnia geſta.Diodorus autē
ſiculus in ſuis mytologijs tres maxime commemorat.Primum egyptium quem dicit multa adiumē
ta vite humane attuliſſe:litteraſqꝫ ⁊ deorum ſacra inueniſſe.primumqꝫ aſtrorum ordinem ⁊ vocum har Tres mercurij.
moniam obſeruaſſe.Primum paleſtram docuiſſe:⁊ lyre inuentorem:quam trichordam fecit fuiſſe:i qua
imitatus tria anni tempora eſt:ab eſtate acutam:ab hyeme grauem:⁊ a vere mediā aſſumens.Et quia
grecos ea que ad interpretationem pertinent edocuit.ab illis hermes.i.interpres eſt dictus.Secundū
in creta natum ſcribit ex ioue:⁊ caduceatoriā:inducias ⁊ federa:quibus in bello vtimur inueniſſe vult
⁊ vt inuiolabiles eſſent caduceatores qui aliquid mandatorum ferrent.Quod ideo obſeruabant:quia
mercurius medius vtriqꝫ hoſti putabatur.Noſtris autem tempeſtatibus tubicines caduceatorum lo
co in caſtris habentur.dicunt eum etiam inueniſſe pondera ac menſuras:⁊ mercature queſtus excogi
taſſe ⁊ vehementer preſtigijs valuiſſe in alienis clanculum peculandis.Jnuenit etiam paleſtram ⁊ ap
pollinis lyram de teſtudine meditatus eſt.Tertium athlantici ſuum eſſe dicunt.natumqꝫ ex ioue ⁊ ma
ia:cui que de cretenſi egyptioqꝫ diximus omnia fere tribuunt.Euſebius autem de preparatione euange
lica.Sancumathonis qui ante tempora in troiana in phenitia floruit teſtimonio fretus ait mercurium
apud phenices Tonantū:apud egyptios Toyth:apud alexandrenſes Thoth vocari:⁊ primū omniū
litteras adinueniſſe:⁊ ea que de dijs fabuloſe dici videantur vel allegorice ad naturam:vel tropologice
ad mores reducere ſtuduiſſe.Et fabulas fabularumqꝫ allegorias excogitaſſe que tantā miniſterijs ob
ſcuritatem afferunt:vt difficile ſit verum inuenire.Alio autem loco orationis ⁊ facultatis interpretan
di ſimbolum mercurium priſcos poſuiſſe ſcribit:⁊ mercurij cupidinem filiū dici:qꝛ amandi virtus ora
tioni quoq̃ attribuatur.Sed hec fabuloſe myſticeqꝫ potius q̃ hyſtorice ſcripta ſunt.Aurelius autem
Auguſtinus refert quo tempore Moyſes natus eſt floruiſſe athlantem.aſtrologum promethei phyſici
fratrem ac maternum auum maioris mercurij:cuius nepos fuerit mercurius ille qui grece hermes tri Hermes trimegiſtus.
megiſtus.i.mercurius ſeu teterpres ter maximus dicitur:ſed priorem illum puto quem nili filium fabu
lantur.hunc vero ſecundum afferunt ocidiſſe argum egyptijſq̃ prefuiſſe:eiſqꝫ leges ac litteras tradi
diſſe:ſed litterarum caracteres animaliū arborumqꝫ figuras habuiſſe.Hunc adeo venerati ſunt:vt in
deorum numerum referrent templaqꝫ ponerent.Non autem phas erat eius nomen vulgo temere pro
ferre.Sed ⁊ primum anni menſem ab eo cognominarūt.Concludit vrbem quam greci hermopolim.i.
mercurij vrbem dicunt Trimegeſtum vero.i.ter maximum nuncuparunt:q̃ philoſophus maximuſqꝫ
ſacerdos.⁊ maximus rex fuiſſet.Mos enim erat egyptijs:vt Plato ſcribit ⁊ philoſophorum numero
ſacerdotes:⁊ ex ſacerdotum cetu eligere regē.Ergo vt philoſophos ſapientia excellucrat:ita religione
ſacerdotes:ac mox ipſa adminiſtratione ſuperiores omnes reges dicit.Hic primus a phyſicis mathe
maticiſqꝫ ad diuinorum contemplationem ſe contulit:primuſqꝫ de maieſtate dei.de demonium ordine.
de animarū mutatiōibus ſapiētiſſime diſputauit.vnde primus theologie appellatus eſt author.Hunc
ſecutus Orpheus ſecundas theologie aſſecutus eſt partes cuius ſacris initiatus eſt aglaophenus:cui
in philoſophia ſuceſſit pictagoras:quem philolaus ſectatus eſt diui platonis preceptor.Ergo priſcam
theologiam mercurius inuenit.Plato abſoluit:ſed mercurius libros plurimos ſcripſit quibus diui
narum rerum cognitionem traderet:quibus archana miſteria:⁊ ſtupenda panduntur oracula.Nam
vt philoſophus tantum:ſed vt propheta loquitur ſepe futura predicens.Jtaqꝫ ruinam vidit priſce reli
gionis:ortum noue fidei.Aduentum chriſti.futurum iudicium.reſurrectionem ſeculi.bonorum gloriā
tormenta nocentum.Que res aurelium dubitare cogit:an obſeruatione ſyderum:an reuelantibus de
monibus multa protulerit.Lactantius cum ſybilis propheti ſqꝫ annumerat.Uerum ex plurimis eius
libris duo precipui extant quos ego quidem:inquit Landinus:viderim alter de voluntate diuina.alter
de voluntate ⁊ ſapientia dei.Jlle aſclepius quem apuleius platonicus latinum ſuperioribus tempori
bus fecit.hic pinander:ſed ⁊ nunc nuper per noſtrum marſilium ficinum ex ea familia philoſophum
nobiliſſimum ad latinos migraſſe videtur.Atqꝫ hec ſiue de fabuloſis dijs inquirimus:ſiue de tanto
viro inueſtigamus:nobis hoc tempore non narranda.nam id rei lociqꝫ ratio minime patitur:ſed ex plu
rimis libris in vnum coartanda duximus.Deinceps autem quod ad mercurij ſydus pertinet eadem
breuitate periſtringemus.Mercurius vt refert Myſael planeta eſt temperatus nocturnus modo ma Mercurij ſydus.
ſculinus:modo femininus:⁊ propter ſuū temperamentum cito ſe vertit ad eius cui adheſerit naturā.
Ergo cum benignis benignus:cum malignis malignus:ac demum mediocris cum mediocribus.ſm
Ptholomeum influit mortalibus ſapientiam ⁊ eloquentiam qua propter deus eloquentie apud poetas

habetur. Diſponit ad arithmeticã ⁊ ad mercaturaꝫ inducit paleſtritas: item preſtigiatores.i.illos qui
habilitate manuũ ⁊ geſtibus ſuis perſtringũt oculos intuentiũ. Et ſi in gemini malignus eſt ꝑducit fu-
res ac fraudulentos. ꝓptereaqꝫ furtũ boum illi attribuitur. Raro videtur qm̃ plerumqꝫ temporis ſub
radijs ſolaribus occultatur: neqꝫ ab illo vnqꝫ vltra triginta abeſt ⁊ propter phebi caloris vim fuſcus
pingitur. Euenit autẽ vt ex aſſuetudine cõbuſtionẽ ſolis cũ minori detrimento qꝫ alij planete ferat. Ha-
betur nuncius deorum: qꝛ nihil ex ſua: ſed ex illoꝝ quibus adheret natura facit: ſicut nuncij non que ſua
ſunt: ſed que ab alijs acceperint referunt eius domicilia gemini ⁊ virgo ſunt. Moratur in ſingulis ſi-
gnis vigenis atqꝫ octenis diebus atqꝫ ſenis horis. Itaqꝫ in trecentis atqꝫ triginta octo diebus totum
zodiacum perficit. Datur huic deo galerus vt oſtendatur ſemper fere radijs ſolaribus eſſe ſubiectus.
Datur virga inuoluta ſerpentibus: vt oſtendatur eloquentie vis que mortales regat. ⁊ quocunqꝫ velit
impellat. per ſerpentes autem ſignificatur vim dicendi a prudentia que per ſerpentem ſignificatur nun-
qꝫ abeſſe oportere. Hac virga ⁊ animas ad infernum impellit: ⁊ rurſus ab inferis reuocat: quoniam elo-
quentia malos ſupplicijs ſubijcimus ⁊ morti ⁊ bonos ex infinitis calamitatibus educimus. Preterea
vt ait Varo, dat ſomnos adimitqꝫ: qꝛ vis eloquentie nimis incitatos cõmotoſqꝫ ſedat ac rurſus iner-
tia languentes ad agenduꝫ impellit. Nam ventos agere quid aliud crediderim niſi in ſummos animo-
rum motus ipſa eloquentia excitari. Hec igitur ex varijs locis eruta in vnũ cogenda ⁊ in promptu his
Moly: quibus vſus eſſet ponenda duxi. hec Landinus. Cetera in expoſitione huiꝰ carminis dicemus. Uerum
quantum ad quartum ſciendũ ꝙ moly ex ſententia Homeri ſic a Plinio lib. xx. c. iiij. deſcribitur. Lau-
datiſſima herbarũ eſt Homero teſte quam vocari ab dijs putat moly. Ad inuentione eius mercurio aſ-
ſignat contraqꝫ ſumma beneficia demonſtrat. Naſci eam hodie circa pheneuꝫ ⁊ in celene archadie tra-
dunt ſpecie illa homerica radice rotũda nigraqꝫ magnitudine cepe: folia ſylle: effodi autem difficulter.
Greci authores florem eius luteum pinxere: cum Homerus candidum ſcripſerit. Inueni ⁊ peritis her-
barum medicis qui in ytalia eam naſci dicerent afferriqꝫ mihi e campania aliquot diebus effoſſam in-
Fabule narratio. ter difficultates ſaxeas radicis .xxx. pedes longe. ac ne ſiquidem ſolide: ſed abrupte. Nunc quantum
ad fabule narrationem circe ſiue filia: ſiue neptis ſolis preter beneficiorum notam etiam amorum in-
famiã incurrerat. Nã multoꝝ amoribus turpiter exarſit. Qd illius cõtigiſſe ſeruius autumat ob
iram veneris. que hoc ſole ſuccenſuit ꝙ eius cum marte inceſtum vulcano detegerat: ob quod etiam pa-
ſiphaem nephandis amoris ſubiecit. Ad circem autem in circeis habitãtem poſt varia exilia venit: poſt
multos quoqꝫ errores Ulyxes: ſed territus monſtris viſis non ipſe primus acceſſit. ſed vt recitat Oui-
di. libro. xiiij. Metamorp. Suos premiſit qui omnes in porcos verſi ſunt: vno dempto qui eurylochus
vocabatur. is enim ſolus pocula vitauit: ⁊ nuncium triſtem ad vlyxem pertulit. Ulyxi autem dederat
mercurius iam dictum florem moly quo munitus contra veneficia ⁊ amatoria ad circem veniens eam
coegit ſocios in priſtinas figuras reuocare. Uerba Ouidij ſunt. Uidimus eurylocum ſolus data pocu-
la fugit. Que niſi vitaſſet pecoris pars vna maneret. Nunc quoqꝫ ſetigeri: nec tante cladis ab illo. Cer-
tior ad circe: vltor veniſſet Ulyxes. Pacifer huic dederas florem cyllenius album. Moli vocant ſupe-
ri nigra radice tenetur. Tutus eo monitiſqꝫ ſimul celeſtibus intrat. Ille domum circes ⁊ ad inſidioſa
vocatus. Pocula conantem virga mulcere capillos Repulit ⁊ ſtricto pauidem deterruit enſe. Inde
fides dextreqꝫ date thalamoqꝫ receptus. Coniugij dotem ſociorum corpora poſcit. Spargimur igno-
te ſuccis melioribus herbis. Percutimurqꝫ caput conuerſe verbere virgo verbaqꝫ dicuntur dictis con-
traria verbis. Quo magis illa canit: magis hoc tellure leuati. Erigimur ſeteqꝫ cadunt ⁊c. Eeneas au-
tem apud Uirgi. in. vij. Audiuit quidam ferarum a circe ex hominibus factaꝝ voces: ſed non peruenit
ad eaꝫ. Uerba eius ſunt. Proxima circe raduntur littora terre. Diues in acceſſos vbi ſolus filia lucos.
Aſſiduo reſonat cantu tectiſqꝫ ſuperbis. Arguto tenues percurrens pectine telas. Hinc exaudiri ge-
mitus ireqꝫ leonum. Uincla recuſantium: ⁊ ſera ſub nocte rudentum. Setigeriqꝫ ſues atqꝫ in preſepi-
bus vrſi. Seuire ac forme magnorum vlulare luporum. Quos hominum ex facie dea ſeua potentibus
herbis. Induerat circe in vultus ac terga ferarum. Que ne monſtra pij paterent talia troes. Delati in
portus neu littera dira ſubirent. Neptunus ventis impleuit vela ſecundis ⁊c. Senſum autem allego-
ricum ſatis indicat Horati. in primo libro epiſtolarum. vbi dicit. Rurſus quid virtus ⁊ quid ſapien-
tia poſſit. Utile propoſuit nobis exemplar vlixem. Qui domitor troie: multorum prouidus vrbes. Et
mores hominum inſpexit lacumqꝫ per equor. Dum ſibi dum ſocijs reditum parat aſpera multa pertu-
lit aduerſis rerum immerſabilis vndis. Sirenum voces: ⁊ circes pocula noſti. Que ſi cum ſocijs ſtul-
tus cupiduſqꝫ bibiſſet. Sub domina meretrice fuiſſet turpis ⁊ excors. Uixiſſet canis immundus vel
amica lutoſus ⁊c. Quibus innuit fabulam hanc ab Homero decantatam ad ſignificandum ꝙ homo
prudens blandicias meretricum euadere poteſt. Sed vnum mirabile eſt ꝙ omnes dicunt animos in
monſtra verſorum non mutatos fuiſſe cum e diuerſo verſibilius videatur animos in ferinas paſſiones
quam corpora in ferinas figuras verti. Quocirca dicendum: videtur hoc ideo poetas caniſſe ne ſi ani-
morum verſos in dictarum ferarum affectiones dicant non fabulam: ſed allegorice moralia tractent.
Unde bene dicit hic author noſter ꝙ viciorum maior eſt poteſtas que etiam animos vertit in monſtra
qꝫ herbe circes: que ſola corpora vertebant. vnde di. Ouid. libro. xiiij. iam dicto. Mille lupi mixtiqꝫ lu-
pis vrſiqꝫ. leeqꝫ. Occurſu facere metum: ſed nulla timenda. Nullaqꝫ erat noſtro factura in corpore
vulnus. Quinetiam blandas mouere per aera caudas. Noſtraqꝫ adulantes comitent veſtigia donec
excipiant famule ⁊ cetera. Ut ergo non allegoricum: ſed veram putemus mutationem corporum non
animorum mutationẽ poete factam dicunt. Nunc ad expoſitionẽ paucorum tandeꝫ veniamus. Eurus
ideſt quicũqꝫ ventus ſpecies pro genere appulit inſule, i, ad inſulã circeam vela, i, naues a parte totum.

Ducis narităj.i.vlixis: ⁊ rates eius vagas.i.que iam diu vagate erant pelago per pelaguz. Vñ dicit appulit vela. Eſt enim actiuū verbū requirens actm̄ caſuz. Nō enim recte dixeris. Nauis mea vel amica mea appulit heri vel applicuit ad me:ſed appulſa eſt vel applicata eſt vel deus aut ventus applicuit vel appulit eam. Eſt autē appellare pellendo obſtantia ad aliquid agere ⁊ impellere vt nauē contra maris procellas ad portū aut littus. Eſt preterea in hac ſignificatione tertie cōiugationis appello ſicut ⁊ cōpello que ſi fiant prime ſpectabūt ad loquelā vt cōpellere appellare interpellare ⁊c. Pulchra dea. Circe ſolis filia aut neptis:quā Vir. aureā vocat.i.valde pulchrā. Solis edita ſemine. Verum eſt ſiue neptis ſiue filia:ſed filia immediate neptis mediate. In varios modos in varias figuras corporuz. Hic lupis nuper additus.i.aggregatus lupis:q2 formam illorū induerat. Tecta mitis quereretur forte ſi indica fit tigris quomodo ergo mitis dices ꝙ indica erat quo ad figuram corporis: ſed aio quē adhuc humanū habebat mitis erat. Numen archadis alitis.i.mercurij de quo ſatis dictū eſt. Remiges.i.remos agentes.i.impellentes. *Remes* componitur enim remes a nomine remus remi ⁊ verbo ago agis. Unde facit huius remigis. Mentis vulnere ſeuiunt. Solus hic verſus ſpondeum habet in primo loco.

¶ Proſa quarta libri quarti.

Tum ego fateor inq̄ nec iniuria dici video vitioſos tametſi humani corporis ſpeciem ſeruant in beluas:tamen animorum qualitate mutari. Sed quorum atrox ſceleratãqz mens bonorum pernicie ſeuit idipſum eis licere noluiſſem. Philo. Nec licet inquit vti conuenienti monſtrabitur loco ſed tamen ſi ipſum quod ei licere creditur auferatur magna ex parte enim ſceleratorum hominū pena reuelatur. ¶ Eſt enim qḋ incredibile cui q̄z forte videatur infeliciores eſſe neceſſe eſt malos cū cupita pfecerūt: q̄z ſi ea q̄ cupiūt implere non poſſunt. Nam ſi miſerū eſt voluiſſe praua potuiſſe miſeri⁹ ē: ſine quo volūtatis miſere lāgueret effectus. Itaqz cū ſingulis miſeria ſua ſit triplici infortunio neceſſe eſt vrgeātur quos videas ſcelus velle ⁊ poſſe perficere. Boet. Accedo inq̄ ſed vti hoc infortunio cito careant patrādi ſceleris poſſibilitate deſerti vehemēter exopto. Phi. Carebunt inqt ocius q̄z ſi tu forſitā velis vel illi ſeſe exiſtimēt eſſe

Tum ego fateor inq̄. Iſta eſt quarta pſa hui⁹ quarti in qua principaliter tria pbat. *Sanctus Thomas.* Primo probat malos eſſe inferiores ſi ſint īpuniti q̄ ſi ſint puniti. Tertio oſtēdit illos eſſe miſeriores qui faciūt iniuriā q̄ illi q patiuntur ſcḋa ibi. Nā hoc quoqz. tertia ibi. Nā ne illud. Primo Boe. conſentiens predictis facit quoddā votū ⁊ philoſophia ſibi reſpondet. Secundo philoſophia proſequitur principale intentum ibi. Etenī. Primo dicit. Tum ego Boe. finito carmine inq̄.i.dixi. Ego fateor.i.concedo verū eſſe quod dictū eſt:nec iniuria .i. non iniuſte video dici vitioſos mutari in beluas.i.beſtias qualitate.i.vitio animorum tametſi pro q̄uis ſeruāt ſpeciem human[illegible] corporis:tunc Boe. facit votuz di. Sed eis quorum mens atrox.i. crudelis ſeuit pernicie bonoruz idipſuz noluiſſe eis licere ſcilicet ſeuiant mali in bonos. Reſpondet philoſophia nec licet inquit vti monſtrabitur conuenienti loco tamen ſi idipſum qḋ creditur eis licere ſi hoc auferaf a malis reuelaf pena ſceleratorum hominum ex magna parte. ¶ Notandū ꝙ licet credatur malis licere ꝙ ſeuiant contra bonos. nō tamen in rei veritate licet:q2 in ſexta pſa huius quarti oſtēdet philoſophia nihil licere malis contra bonos niſi quantū permittif ex ordinatiōe diuine prouidētie ad vtilitatem bonoꝝ. ¶ Etenī qḋ incredibile. Hic phia pſequitur principale intentū pbando ꝙ improbi ſunt miſeriores qui cupita perficiūt ꝙ qui perficere nō poſſunt. Secūdo oſtēdit ꝙ in hac vita nihil eſt diuturnū in cōparatiōe ad vitam eternā. Tertio ponit ammirationē Boe. ſuper quoddā. ſecūda ibi. Neqz enī. tertia ibi. Tum ego. Primo di. Neceſſe eſt malos eſſe miſeriores cū perfecerent cupita q̄ ſi nō poſſunt iplere qḋ forte videaf cui q̄.i.alicui icredibile cui⁹ pbatio eſt. Nā ſi miſerū eſt voluiſſe praua miſeri⁹ eſt potuiſſe ſine quo.i.poſſe langueret.i. deficeret effect⁹ miſere volūtatis itaqz cū ſingulis tribus.i.volūtati potētie ⁊ effectui ſit ſua miſeria neceſſe eſt vt illi vrgeanf triplici infortunio.i.malo quos videas ſcelus velle:ſcelus poſſe ſcelus perficere. Dicit boe. Accedo inq̄.i.conſentio ſed ego vehemēter exopto vt mali deſerti poſſibilitate patrandi ſceleris cito careant hoc fortunio. ⁊ dicit phia. Carebūt iquit ocius .i.citius q̄ ſi tu forſitan velis.i.velle doleas. vel q̄ illi exiſtiment ſeſe.i.ſeipſos carituros. ¶ Nota ꝙ philoſophia dicit ꝙ poſſe malum ſit peius q̄ velle malū hoc videf falſum:q2 poſſe peccare non eſt malū:ſed velle peccare. Unde ſm Sene. Omne peccatū in actiōe eſt:omnis actio eſt volūtaria:ergo omne peccatū eſt volūtariū pro tanto etiā dicit Aug. Tolle voluntatem ⁊ infernus non erit:ergo peius eſt velle malū q̄ poſſe malum: cuius contrarium hic dicit. *Poſſe malū.* Ad hoc dicendū ꝙ ſi poſſe ⁊ velle ſm ſe ⁊ abſolute cōſiderantur:tunc peius eſt velle malū q̄ poſſe. Si

carituros. ¶ Neqꝫ eniꝫ eſt aliqd in tã breui-
bus vite metis ita ſerũ qđ expectare lõgũ im
mortalis preſertim aĩus putet quoꝝ magna
ſpes ⁊ excelſa facinoꝝ machina repẽtino atqꝫ
inſperato ſepe fine deſtruitur. Quod quideꝫ
illis miſerie modũ ſtatuit. Nã ſi nequitia mi
ſeros facit miſerior ſic neceſſe eſt diuturnior
neqꝫ quos ĩfeliciſſimos eẽ iudicarẽ ſi nõ eoꝝ
malitiam mors extrema finiret. Etenim ſi de
prauitatis infortunio vera cõcluſimus tanto
eſt maius quãto eſt diuturnius ĩfinita liquet
eſſe miſeriã quã eſſe cõſtat eternã. B. ¶ Tũ
ego mira quidem inqꝫ ⁊ conceſſu difficilis il-
latio: ſed his ea que prius conceſſa ſunt nimi
um conuenire cognoſco. Phi. Recte inquit
eſtimas: ſed quid ꝯcluſioni accedere duꝝ pu
tat: equum eſt vel falſum aliquid preceſſiſſe
demonſtret vel collationẽ ꝓpoſitionum non
eſſe efficacẽ neceſſarie concluſionis oſtendat
alioqñ ꝯceſſis precedẽtibus nihil prorſus eſt
ꝙ de illatione cauſetur. ¶ Nã hoc quoqꝫ qđ
dicã nõ mirum videatur. ſed ex his que ſum
pta ſunt eque eſt neceſſarium. Bo. Quid in-
qꝫ. Ph. Feliciores inqt eſſe improbos ſuppli-
cia luẽtes: qꝫ ſi eos nulla iuſtitie pena coerce
at. Neqꝫ id nũc melior ꝙ cuiuis veniat in mẽ
tẽ corrigi vltione prauos mores ⁊ ad rectum

antẽ accipitur poſſe vt ſequẽs malã voluntatẽ ⁊ ſubſeruiens eidem ⁊ voluntas mala perficiatur in exte
riori opere: ſic peius eſt poſſe qꝫ velle: qꝛ ſine tali poſſe langueret voluntatis effectus .i. non perficeretur
opus eius extra: ſicut autez dico modo peius eſt poſſe malum qꝫ velle ſic peius eſt perficere malũ qꝫ poſ
ſe ita ꝙ vnum quodqꝫ iſtorũ trium velle: poſſe: perficere aliquid mali addit ſupra precedẽs. ¶ Neqꝫ enĩ
eſt aliquid. Hic phĩa qꝛ Boe. malos optauit citius carere potẽtia patrandi ſceleris probat ꝙ in hac vi
ta nihil eſt diuturnũ vel duraturũ in
cõparatione ad perpetuã vitam di-
cens. Neqꝫ enim eſt aliquid ſeruꝫ .i.
tardũ vel durabile in tam breuibus
metis .i. terminis preſentis vite quod
immortalis animus putet ꝑ longum
tẽpus expectare .i. manere quoꝝ ma
loꝝ magna ſpes quã hñt de lõgani-
mitate vite ⁊ excelſa machina .i. ma-
gna potẽtia facinoꝝ ſepe deſtruit fi-
ne .i. morte fine inqꝫ inſperato ⁊ repẽ
tino qđ .ſ. finiri morte ſtatuit ipſis ma
lis modũ .i. terminũ ſue miſerie qđ ꝓ
bat ꝑ hoc. Nã ſi nequitia facit miſe-
ros vt patet ex dictis neceſſe ẽ vt diu
turnior neqꝫ ſit miſerior: quos ma-
los iudicarẽ ĩfeliciſſimos ſi nõ extre
ma mors eoꝝ maliciã finiret. Si enĩ
cõcluſimꝰ vera de infortunio praui-
tatis: qđ infortuniũ .i. malũ tanto eſt
maius qꝫto eſt diuturniꝰ liquet miſe
riã eorũ eſſe infinitã quã conſtat eſſe
eternã. Eſſet aũt miſeria malorũ eter
na ſi morte non finiret. Notandũ ꝙ
de oppoſitis oppoſito modo iudicã
dum eſt cum oppoſitorum oppoſite
ſunt cauſe. Sicut ergo ĩ bonis illud
quod eſt diuturniꝰ eſt tãto melius ſic in
malis qđ eſt diuturniꝰ eſt peius. Cũ
igitur malitia facit miſeros malos:
ĩfinita eſſet eorũ miſeria ſi perpetuo
perdurarẽt in vita. Sed qꝛ mors ter
minat eorũ malitiã ideo eoꝝ miſeriã
⁊ infelicitatẽ diminuit. ¶ Tũ ego mi
ra quidẽ. Hic phĩa ponit admiratio
nẽ Bo. ſup deductiõe phĩe dicẽs. O
phĩa mira eſt illatio tua ⁊ cõceſſu .i.
ad cõcedendũ difficilis qua ꝓbatur
miſeria maloꝝ diminui per mortẽ: ſꝫ
cognoſco ea nimiũ cõuenire his que
cõceſſa ſunt prius di. philoſophia re
cte inquit eſtimas ſcꝫ ꝙ predicte illa
tioni difficile creditur: ſed quid durum .i. difficile putat accedere concluſioni in ipſam cõcedendo equũ
eſt vt ipſe demonſtret aliquid falſum preceſſiſſe in premiſſis. vel oſtendat collationem propoſitionum
neceſſarie cõcluſionis non eſſe efficacẽ: alioquin conceſſis precedentibus nihil eſt ꝙ cauſetur .i. conque-
ratur de illatione vnde neceſſariuꝫ eſt eum concedere quantuncunqꝫ videatur durum. ¶ No. ꝙ ſi non
conſentitur concluſioni hoc eſt vel propter peccatũ in materia vt ſi aliqua premiſſaruꝫ ſit falſa propter
peccatum in forma vt ſi non ſit debita connexio propoſitionum reſpectu concluſioni incidente aliqua
falſa. Si autem nihil iſtorum accidit neceſſario ſequitur concluſio ex premiſſis. Nam hoc quoqꝫ. Hic
philoſophia probat malos eſſe miſeriores ſi non puniantur qꝫ ſi puniantur. ſecundo ſoluit quoddã du-
bium. tertio ponit quendam epilogum predictorum. ſecunda ibi. Sed queſo. tertia ibi. Id vero hacte-
nus. Primo premittit concluſionem quam probare intendit excludendo quoſdaꝫ modos probationis
quibus cõcluſio probari poſſet. ſecundo ponit aliũ modũ probationis ab illis ibi. Et illa. Primo dicit.
Hoc quoqꝫ qđ dicam non minus videatur mirum eque neceſſariũ videatur concludit ex his qui ſum-
pta ſunt ⁊ querit Boe. Quidnam hoc dicit phĩa ego dico improbos eſſe feliciores luentes ſupplicia qꝫ
ſi nulla pena iuſticie eos coerceat .i. puniat ſed ego nõ molior .i. nõ intendo nunc ꝙ cuius .i. alicui veniat
in mentem prauos mores .i. homines praue morigeratos corrigit vltione. ideſt pena ⁊ terrore ſupplicij
ipſos deduci ad rectũ ⁊ non intendo ceteris hominibus penam maloruꝫ eſſe exemplũ fugiendi culpan
da, ideſt mala ſed preter iſtas duas cauſas eſt alia a predictis qua arbitror improbos eſſe feliciores pu

nitos. tametſi ꝑ q̄ꝫ nis nulla rō correptionis ⁊ nullus reſpect⁹ exēpli habeat̃: ⁊ querit Bo. quis erit p̄ter hos alius modus. ¶ Notādū ꝙ due ſunt cauſe ꝓpter quas videt̃ melius malos eſſe punitos q̄ꝫ īpunitos vna eſt: q2 ꝑ penas mali corrigūtur ⁊ reſipiſcūt a malo. ſecūda cā eſt q2 alij timore pene maloꝝ declināt a malo. ⁊ ſic pena malorū eſt exēplū alijs fugiendi malū licet iſte due cauſe ſint vere. tn̄ ph̄ia de eis nō intēdit ſʒ vult aſſignare aliā cām preter iſtas. ¶ Et illa. Hic ph̄ia ponit aliū modū preter predictos probādo malos impunitos eſſe miſeriores q̄ꝫ punitos. Scđo declarat quoddā aſſumptū ī ꝓbatiōe ibi. Sʒ puniri. Primo reſumit qđ ſupra ꝓbatū eſt tertia ꝓſa dicēs. Nōne conceſſimus bonos eē felices: malos vero miſeros di. Bo. Ita eſt inq̄ꝫ ⁊ philoſophia. Si miſerie alicuius addat̃ aliqđ bonū: nonne ipſe eſt felicior eo cui⁹ miſeria eſt pura ac ꝑ ⁊ ſolitaria ſine admixtiōe alicui⁹ boni dicit Boe. Sic inq̄ꝫ videt̃. Alteri⁹ querit ph̄ia. Si eidē miſero: q cūctis careat bonis aliud malū fuerit annexum nōne cēſendus eſt multo īfelicior eo: cui⁹ infortuniū. i. malū releuat̃. i. temperat̃ participatione boni di. Boet. Quidni inq̄ꝫ. i. quare nō. Igitur di. ph̄ia cū mali puniunt̃ habēt aliquid boni annexū ſcʒ penā que rōne iuſticie bona eſt: ⁊ cū ijdē improbi carent ſupplicio. i. pena ineſt ei aliqd alteri⁹ mali ſcʒ ipſa impunitas quā merito idē iure iniquitatis confeſſus eſt eſſe malū di. Bo. negare nō poſſuʒ. Igit̃ ꝯcludit ph̄ia ꝙ improbi multo ſunt infeliciores dānati. i. dotati ⁊ affecti in iuſta impunitate q̄ꝫ puniri iuſta vltione. i. pena. ¶ Notandum ꝙ ratio quā philoſophia intendit eſt iſta cuiuſcūqʒ hominis malitie additur aliquid boni: ipſe felicior eſt eo cui⁹ malicie nihil boni addit̃ ſed cuʒ nullus homo punitur ſue malitie additur aliqd boni. ſ. pena: que ratione iuſticie eſt bona cum autem non punitur eius malitie additur aliquid mali. ſ. impunitas que mala eſt ergo malus punit⁹ felicior ē malo īpunito. ¶ Sʒ puniri improbos iuſtū. Hic ph̄ia declarat quoddā aſſumptū in ꝓbatione. ſ. ꝙ pena malorū ſit bona ⁊ ꝙ impunitas ſit mala dicēs manifeſtū eſt ꝙ puniri improbos eſt iuſtū ⁊ impunitos iniquos elabi. i. euadere ⁊ iniquū eſſe. i. iniuſtuʒ manifeſtum eſt di. Boe. qs neget. i. illud ſubiūgit ph̄ia: nec ꝑ ⁊ ne ⁊ ne illud quidē qđ dictura ſup. ſum quiſqʒ. i. quicunqʒ vel aliquis negabit omne quod eſt iuſtum eſſe bonum: ⁊ econtra ideſt per contrariū quod iniuſtum eſt liquet: ideſt manifeſtum eſt illud eſſe malum. ego Boetius diri iſta iam dicta conſequentia ſunt eis que paulo concluſa ſunt. ¶ Nota ꝙ philoſophia innuit duplicem rationem. Prima talis eſt pena malorum eſt iniuſta: ſed iniuſtum eſt bonum: ergo pena maloruʒ eſt bona. Secunda ratio eſt. Impunitas malorum eſt iniuſta: ſed iniuſtum eſt malum: ergo impunitas maloruʒ eſt mala. ¶ Sed queſo inq̄ꝫ. Hic Boetius ſoluit dubium. Querit enim Boetius philoſophia queſo te inquit. nūquid nulla animarum ſupplicia poſt corpus defunctum morte relinquis. Reſpondet philoſophia. Et id eſt etiam

ſupplicij terrore deduci. Ceteris quoqʒ exēpluʒ eſſe fugiendi culpanda: ſed alio quoddā modo feliciores eſſe inprobos arbitror punitos tametſi nulla ratio correptionis nullus reſpect⁹ habeatur exēpli. Boe. Et qs erit inq̄ꝫ preter hos ali⁹ modus. Phi. Et illa. Bonos inqt eſſe felices malos vero miſeros nōne conceſſimus. Boe. Ita eſt inq̄ꝫ. Phil. Si igitur inquit miſerie cuiuſpiam bonum aliquod addatur nonne felicior eſt eo cuius pura ac ſolitaria: ſine cuiuſq̄ꝫ boni admixtione miſera eſt. Boe. Sic inq̄ꝫ videtur. P. Quid ſi eidem miſero qui cunctis careat bonis preterea quibus miſer eſt maluʒ aliquod fuerit annexum: nonne multo infelicior eo cenſendus eſt cuius infortunium boni participatione releuatur. Boe. Quid ni inq̄ꝫ. Phi. Habent igitur īprobi cū puniuntur quideʒ boni aliquid annexū penā ipſam ſcilicet q̄ rōne iuſticie bona eſt: ijdēqʒ cū ſupplicio carent eis ineſt aliqd alterius mali ipſa impunitas quā iniquitatis merito malum eſſe confeſſus eſt. Boe. Negare non poſſuʒ. P. Multo igitur īfeliciores improbi ſunt iniuſta īpunitate donati: q̄ꝫ iuſta vltione puniti. ¶ Sed puniri improbos iuſtum. impunitos vero elabi iniquū eſſe manifeſtum eſt. Bo. Quis id neget. P. Sed ait nec illud quidem quiſqʒ negabit bonum eſſe omne qđ iuſtum eſt: cōtra qđ iniuſtū eſt malū liquet eſſe. B. Tum ego iſta quidē conſequentia ſunt eis que pauloante concluſa ſunt. ¶ Sed queſo inq̄ꝫ te nulla ne animarum ſupplicia poſt defunctuʒ morte corpus relinqs. P. Et mala quidē inquit quorū alia pēali acerbitate. alia vero purgatoria cle

mala relinquo ſup. poſt corpus defunctū morte quoꝝ maloꝝ alia ego puto exerceri .i. puniri penali acerbitate ſicut mala dānatorū alia vero exerceri .i. puniri purgatoria clemētia .i. igne purgatorio ſed diſſerere .i. diſputare de his penis que debent aiabꝰ poſt mortē: nūc nō eſt cōſiliū. ¶ No. ꝙ peccatū qñqꝫ eſt tale ꝙ ꝑ ipſuꝫ habituat volūtas ad malū cuiuſmodi eſt mortale pctm̄. Peccātes ergo mortaliter in tali peccato decedētes puniunt eterna pena poſt mortē. Nā ſm beatū Gre. ad magnā iuſtitiā dei iudicātis ꝑtinet vt nunq̄ careat ſupplicio q nunq̄ carere voluit peccato: qñqꝫ aūt peccatū ē tale qḋ ꝯſtat cū volūtate habituata ad bonū ſicut eſt pctm̄ veniale. Tale nō punitur eternaliter poſt mortē ſꝫ q2 ad iuſtitiā dei ꝑtinet vt nullū peccatū maneat īpunitū idō opꝫ vt hō puniat ad tēpus ꝓ peccato veniali. Et q2 ꝑ talē penā aīa purgat ad receptionē pleni premij: idō pena illa dr̄ pena purgatoria. ¶ Id vero hactenus Hic phia ponit quēdā epilogū ſupradictoꝝ Scd̄o oſtēdit Boe. opi. vulgi eſſe ꝯtrariā opinioni phie di. Tū ego. Pri° dicit. Id egimus .i. ꝯtractauimꝰ. hactenus .i. huſqꝫ vt ptās maloꝝ que tibi videbatur īdigniſſima nullā eā eē cognoſceres ſicut oſtēdimꝰ in ſcd̄a ꝓſa: ⁊ vt illos malos quos tu querebare īpunitos tu nunq̄ videres carere ſupplicijs ſue improbitatis ſicut oſtēſuꝫ eſt tertia ꝓſa. Et nos etiā egimꝰ vt licētiā ſeuiendi cōtra bonos quā tu precabaris cito finiri diceres eā eſſe longā ⁊ infeliciorē eſſe potentiā ad mali ſi eſſet diuturnior: ⁊ infeliciſſimā eſſe ſi eſſet eterna ſicut ī iſta proſa oñſuꝫ eſt. Poſt hec ꝓbatū ē eadē ꝓſa īprobos eſſe miſeriores dimiſſos .i. relictos iniuſta impunitate: q̄ punitos iuſta vltione. Cui cōſequēs eſt vt tuꝫ .i. tunc demū cū credunt eſſe impuniti vrgeātur grauioribus ſupplicijs. Notandū circa predicta cū dr̄ illuꝫ eſſe miſeriorē q peccat īpune q̄ q punit ꝓ peccato. Hoc eſt itelligēdū de miſeria preſentis vite vtrobiqꝫ vt ſit ꝯformis cōparatio. Accipiēdo enim miſeriā preſentis vite: ⁊ ex vna parte miſeriā que eſt poſt mortē eſſet diſformis cōparatio: ⁊ eſſet extra ꝓpoſitū: q2 non loqtur de miſeria que eſt poſt mortē. ¶ Tum ego. Hic boe. oſtēdit opinionē vulgi eſſe cōtrariā opinioni phie. Secundo oſtēdit phia non eſſe conſentiendū opinioni vulgari. Secunda ibi. Quid igit. Primo di.

mentia exerceri puto: ſed nunc de his diſſerere conſiliū non eſt. ¶ Id vero hactenus egimus: vt q̄ indigniſſima tibi videbatur maloꝝ ptās eam nullaꝫ eſſe cognoſceres quoſqꝫ impunitos querebare videras nunq̄ īprobitatis ſue carere ſupplicijs. Licentiam quaꝫ cito finiri precabaris: nec longā eſſe diceres: infelicioremqꝫ fore ſi diuturnior infeliciſſimā vero ſi eſſet eterna. Poſt hoc miſeriores eē īprobos iniuſta īpunitate demiſſos: q̄ iuſta vltione punitos. Cui ſententie cōſequens eſt vt tum demū grauioribus ſupplicijs vrgeantur cum īpuniti eſſe creduntur. Boe. ¶ Tuꝫ ego cuꝫ tuas inq̄ rōnes conſidero: nil dici verius puto. At ſi ad iudicia hominuꝫ reuertatur quis ille eſt cui hec nō modo non credenda ſed ſaltē non audiēda videātur. Phi. Ita eſt inquit illa. Nequeunt enim oculos tenebris aſſuetos ad lucē perſpicue veritatis attollere: ſimileſqꝫ auibus ſunt quaꝝ intuitum nox illuminat dies cecat. Dū enim non reruꝫ ordinē: ſed ſuos intuētur affectus: vel licētiā vel īpunitatem ſcelerū putāt eſſe felicē. Vide autem qd eterna lex ſentiat Melioribus animum ſi conformaueris nihil opus eſt iudice premiuꝫ deferēte: tu teipſe excellentioribus addidiſti. Si ſtudiū ad peiora deflexeris: extra ne queſieris: vltorem tu teipſe deteriora detruſiſti veluti ſi vicibus: ſordidam humumqꝫ celumqꝫ reſpicias cunctis extra ceſſantibus ipſa cernēdi ratione nunc ceno nūc

O phia cuꝫ ego cōſidero tuas rōnes .i. inquiſitiones: puto nil verius dici ſupple illis: ſed ſi reuertar ad iudicia hoim vulgariuꝫ ſupple aliter videtur. Quis enim eſt ille cui hec ſup. dicta tua non mō .i. non tm̄ videtur nō credēda: ſed ſaltē pro etiā non audiēda. Dicit phia. Ita eſt vulgares nequeūt oculos rōnis ⁊ intellectus aſſuetos .i. aſſuefactos tenebris paſſionū attolere .i. erigere ad lucem perſpicue veritatis ſup. verū videant iudicio recte rōnis ⁊ ſunt ſimilis auibus ſcꝫ noctuis ⁊ bubonibus quarū intuitū .i. viſum nox illuminat ⁊ dies cecat. Dum enim vulgares non intuuntur ordinē rerum: qui habet ſe ad modum lucis ſed intuūtur ſuos affectus .i. deſideria: que habent ſe admodū tenebrarū ipſi putant felicem eſſe impunitatē ſcelerum .i. malorū vel licentiā ſup. ſeuiendi contra bonos ꝙ tamen non eſt. Vide autēꝫ quid ſentiat .i. ſtatuat eterna lex .i. diuina prouidētia ſi conformaueris animum tuum melioribus .i. virtutibus nihil eſt tibi opus iudice exteriori deferente premium: quia tu teipſum addiſti excellentioribus .i. virtutibus ⁊ per ꝯñs factus es deus. Si autē ſtudiū deflexeris ad peiora .i. ad vitia ne pro nō queſie-

ris extra vltorē.i.vindicem:qr tu te detruſiſti in deteriora: ⁊ per cōſequēs factus es belua. hoc declarat in ſimili veluti ſi reſpicias humū ⁊ celū vicib⁹.i.viciſſim nūc celū:nūc terrā cūctis ſup.iudicijs extra ceſſantibus.tūc tuipſe ſola rōne cernēdi videaris nūc intereſſe ceno.i.terre nūc ſyderib⁹.i.celo ſup.eodē3 mō cunctis extra ceſſantib⁹ ipſa ſola rōne operādi bene vel male aſſequeris premiū vel ſuppliciū diuina iuſtitia hec ordināte.at ꝑ ſed vulgus iſta nō reſpicit ꝑpter predictā cauſam. ¶ No.qr natura viſus requirit mediū illuminatū idō ſm cōem naturā viſus noctue ⁊ bubones.me-lius deberēt videre in die q̄ in nocte cui⁹ tñ cōtrariū accidit eis. Vel propter debilitatē naturalē viſus ſicut i noctuis de qb⁹ di. Iſid. ꝙ orto ſplēdore ſolis viſus noctue hebetat̃ vel ꝑpter ꝯſuetudinē ad tenebras ſicut credit̃ eſſe de bubone. Cum eñ bubo habeat alias aues ſibi inimicas:ideo de die i cauernis latitat: ⁊ alijs auibus quieſcētib⁹ ꝑpter neceſſitatē victus de nocte volat. ¶ No. ꝙ di. vide qd eterna lex ſentiat:vt di.beatus Aug.in li.d̾ libero arbitrio. Lex eterna eſt qua iuſtū eſt: vt oīa ſint ordinata: ⁊ idō ſm ordinē ei⁹ nunq̄ iuſt⁹ deſtituit̃ premijs nec malus ſupplicio. ¶ Quid igit̃ is ne accedamus. Hic oſtēdit phia nō eſſe cōſentiendū opinioni vulgari di. O B. qd igit̃ dicis nunqd debem⁹ accedere p cōceſſum his vulgarib⁹ quos mōſtrauim⁹ ſimiles eē beluis.i.beſtijs quaſi di.nō. Et hoc manifeſtat p exēplū dicēs qd diceis ſi qs hō amiſſo penitus viſu obliuiſceret̃ etiā ſe ipſū3 habuiſſe intuitū i.viſum ⁊ arbitraret̃ nihil deeſſe ſibi ad pfectionē humanā. Nū.i. nunqd hoīes videntes.i. iudicātes ea qdē3 cū ceco putarem⁹ eē cecos.q.d. imo ſup. Similiter ſi vulgares dicerēt ſe recte iudicare ⁊ ſe nō eſſe beluas adhuc nō eſſet eis cōſentiendū. ¶ Notandū ꝙ vulgares ⁊ iperiti iudicant tanq̄ longe diſtantes a veritate: qr

ſyderib⁹ intereſſe videaris. At vulg⁹ iſta nō reſpicit. ¶ Quid igitur his ne accedamus quos beluis ſimiles eſſe mōſtrauim⁹ qd ſi qs amiſſo penit⁹ viſu ipſum etiā ſe habuiſſe obliuiſceretur intuitū nihilq3 ſibi ad humanā pfectionē deeſſe arbitraretur nō vidētes eadē3 cū ceco cecos putaremus. Nōne illud qdem acquieſcerēt qđ eque validis rationū nititur firmamentis īfeliciores eſſe eos q faciunt q̄ qui patiantur iniuriam. Boet. Vellem inq̄ has ipſas audire rationes. Phi. Omnem inquit improbum non ſupplicio dignū3 negas. Boe. Minime. Philoſo. Infelices vero eſſe qui ſunt īprobi multipliciter liquet. Boe. Ita eſt inq̄. Philoſophia. Qui igitur ſupplicio digni ſunt miſeros eſſe non dubitas. Boet. Conuenit inq̄. Philo. Si igitur cognitor ait reſideres cui ſupplicium inferendum putares ei ne qui feciſſet: an qui pertuliſſet iniuriam. Boe. Nec ambigo inq̄ quin ꝑpeſſo ſatiſfacerē dolore facientis. Ph. Miſerior igitur iniurie illator q̄ acceptor eſſe vi-

iudicāt ſm cōcupiſcentiā nō ſm rei veritatē: propter qđ nō eſt ſtandū eorū iudicio. Unde Sene. in de remedijs fortuitorū dicit. Male opinantur hoīes de te ſꝫ mali. mouerer aūt ſi ſapientes hoc loquerent̃ nunc autem diſplicere eſt laudabile. Male de te loquuntur. mouerer ſi hoc iudicio facerent nunc autē3 morbo ignorantie faciunt male de te loquuntur: qr bene neſciunt loqui. ¶ Nonne illum quidē acquieſcerent. Hic philoſophia primo oſtēdit illos eſſe miſeriores q faciunt iniuriā q̄ qui patiuntur. Secundo ex hoc concludit ꝙ iniuria non eſt ipſius patientis ſed inferentis. Tertio inuehitur cōtra oratores. Secunda ibi. Hinc igitur. Tertia ibi. At qui nunc. Primo dicit. ¶ Nonne pro nunqd vulgares nō acquieſcerent.i.crederent illud qđ nitit̃ eque validis firmamentis rōnū ſcilicet inferiores eſſe eos q faciūt iniuriā q̄ qui patiunt̃ dicit Boe. Velle inq̄ audire has ipſas rōnes tūc philoſophia intēdit duos ſyllogiſmos ad ꝓbandū intentū. Quorū primus eſt. Omnis improbus eſt miſer: ſed omnis dignus ſupplicio eſt improb⁹. ergo oīs dign⁹ ſupplicio eſt miſer ⁊ p conſequēs quāto dignior eſt ſupplicio. tāto eſt miſerior. Secundus ſyllogiſmus eſt quanto aliquis eſt dignior ſupplicio tanto eſt miſerior. ſed faciens iniuriam dignior eſt ſupplicio quā patiens: ergo faciens iniuria miſerior eſt q̄ iniuriam patiens. Primo innuit primū ſyllogiſmū dicens. Nunqd negas omnē improbum eſſe dignū ſupplicio. Boe. dicit. Minime ſup. Nego. Et phia di. Et multipliciter liquet eos īfelices qui ſunt improbi ita eſt dicit. Boe. Igitur dicit philoſophia. Qui digni ſunt ſupplicio non dubitas eos eſſe miſeros dicit. Boe. Conuenit inq̄ ſupple predictis. Tunc philoſophia innuit ſecundū ſyllogiſmum per modum interrogationis dicens. O Boeti. ſi tu reſideres cognitor.i.iudex cauſarum cui putares inferendum ſupplicium vel ei qui feciſſet iniuriam: vel ei qui pertuliſſet iniuriam. dicit Boe. Non ambigo.i. non dubito quin ego ſatiſfacerē3 perpeſſo iniuriā dolore.i.cum ſupplicio facientis iniuriam. Igitur dicit philoſophia illator iniurie tibi videtur eſſe miſerior q̄ acceptor iniurie. dicit Boe. conſequitur inquam ſupple predicta. ¶ Notandū3 ꝙ ad eandem concluſionem ſic poteſt argui. Quicunq3 operatur malum ex propoſito magis peccat ⁊ miſerior eſt q̄ ipſum ſuſtinens ſine propoſito ⁊ voluntate; ſed inferens iniuriam operatur malum ex

detur. Boe. Cõſequitur inq̃3. ¶ Hac igitur aliiſq3 de cauſis ea radice nitẽtib⁹. q̄ turpitudo ſuapte natura miſeros faciat apparet cuilibet illatã iniuriã nõ eſſe accipiẽtis: ſ3 iferentis miſeriã. P. Atq nunc ait cõtra faciũt oratores ꝓ his enim q̄ graue: qd acerbum ꝑpeſſi ſunt. miſerationẽ iudicu3 excitare cõnantur. Cũ magis admittẽtib⁹ iuſtior miſeratio debeatur: quos nõ ab iratis ſed a ꝓpitiis poti⁹ miſerantib⁹ accuſatorib⁹ ad iudicium veluti egros ad medicum duci oportebat: vt culpe morbos ſupplicio reſecarent. quo pacto defenſoꝝ opera vel tota frigeret. vel ſi prodeſſe hoibus mallent accuſationis habitũ verteretur. Ipſi quoq3 improbi ſi eis aliqua rimula virtutẽ relictam ꝑbas eſſet aſpicere. vitiorũ q3 ſordes penaꝝ cruciatibus ſe diſpoſituros viderẽt compenſatione adipiſcẽde ꝓbitatis. nec hoc cruciatus eſſe dicerent defenſorũq3 opera3 repudiarent ac ſe totos accuſatorib⁹ iudicibuſq3 permitterent. ¶ Quo fit vt apud ſapiẽtes nullus prorſus odio locus relinquatur. Nam bonos quis niſi ſtultiſſimus oderit. malos vero odiſſe ratione caret. Nam ſicuti corporum languor. ita vitioſitas eſt morbus animorum. Cu3 egros corpore minime dignos odio. ſed potius miſeratione iudicemus: multomagis non inſequendi: ſed miſerandi ſunt quorum mentes omni languore atrocior vrget improbitas.

propoſito ⁊ ſuſtinens patitur malũ ſine propoſito ⁊ volũtate: ergo inferens iniuriã peior eſt ⁊ miſerior patiente iniuriã. ¶ Hac igitur aliiſq3 de cauſis. Hic philoſophia ꝯcludit ex dictis q̄ quelibet iniuria non eſt miſeria patientis: ſed inferẽtis dicens. Hac igitur de cauſis: q2 inferens iniuria3 miſerior eſt patiente: ⁊ ex aliis de cauſis: ea radice. i. fundamẽto nitẽtibus de hoc ſc3 fundamento q̄ turpitudo faciat hoies miſeros ſuapte natura. i. ſua ꝓpria natura. Ex hoc apparet iniuriã cuilibet illatã nõ eſſe miſeriã accipientis. i. patiẽtis eam ſed inferentis. ¶ Nota q̄ ex littera ſic poteſt argui. Turpitudo natura propria facit hoiem miſerũ ſed turpitudo eſt in ferente iniuriã ⁊ nõ in patiente: ergo inferẽs iniuriã eſt turpis ⁊ miſer: ⁊ ꝑ ꝯñs iniuria nõ eſt miſeria patiẽtis: ſ3 eĩ inferẽtis. ¶ Atqui nũc ait. ¶ Hic phĩa inuehiẽ cõtra oratores. Scdo cõcludit ex dictis q̄ odiũ non habet locũ apud ſapiẽtes: ibi. Quo fit. Primo inuehiẽ cõtra oratores qui inducunt iudices ad miſerandu3 patienti iniuriã: cũ tamen potius miſerandũ ſit facienti iniuriã: ⁊ oratores. i. cauſidici: quorũ officio eſt pſuadere iudici: iſti faciũt nunc cõtrariũ: q2 ipſi conãtur excitare miſerationẽ iudicũ ꝓ eis q̄ perpeſſi ſunt graue acerbũ qui cũ magis iuſtior miſeratio debeatur admittẽtib⁹. i. facientib⁹ malũ quos iniuriantes oportebat duci ad iudiciũ veluti egros ad medicu3 non ab iratis accuſatoribus ſed a propitiis: q3 ꝑ ⁊ miſerantib⁹ vt reſecarẽt morbos culpe ſupplicio ideſt pena. Quo ſup. ordine pacto ſi hoies mouerent miſericordia erga faciẽtes iniuria3: opera. i. diligẽtia: defenſoru3. i. defendere volentiu3 ipſos illa tota frigeret. i. ceſſaret vel ſi mallent prodeſſe hominibus iniuriantibus: tunc defenſio coꝝ verteret in habitũ accuſationis: ita q̄ ille q̄ fuit defenſor fieret accuſator. Ipſi quoq3 iprobi ſi eſſet eis ꝓbas aſpicere virtutẽ relictã aliqua rimula. i. cognitiõe ipſi viderent ſe depoſituros ſordes vitioꝝ cruciatibus penaꝝ cõpẽſatiõe. i. cauſa adipiſcende ꝓbitatis: nec ipſi dicerẽt. i. reputarẽt cruciatus: ſ3 ipſi repudiarent. i. ſpernerẽt operã. i. diligentiam defenſoꝝ: ac ꝑ ⁊ ſe totos ꝑmitterent accuſatorib⁹ ⁊ iudicib⁹. ¶ Notadũ

Miſicordia

q̄ miſericordia ⁊ miſeratio eſt virt⁹ ſm quam aliquis compatitur aliene miſerie. Cui ergo ineſt maior miſeria: ei debetur maior miſericordia. ſed declaratum eſt maiorem eſſe miſeriam inferentis iniuriam quam patientis: ergo ad miſerandum eis maxime debent induci iudices: cuius contrarium faciunt oratores: quia inducunt iudices ad miſerandum patientibus iniuriam. ¶ Nota q̄ facientes iniuriam accuſandi ſunt non ex ira: ſed ex compaſſione ⁊ miſericordia penali remedio morbus culpe eorum auferatur: ſicut enim egris nõ eſt inſultandum ſed potius condolendum: ⁊ ſic iſtis qui morbo vitiorum affecti ſunt. ⁊ potius ſunt accuſandi q̄ defendendi vt penali acerbitate eorum malitia minuatur etiam ſi mali perpenderent ſordes vitiorum ⁊ dignitates virtutum non reputarent cruciatus: ſed ſe accuſatoribus ⁊ iudicibus voluntarie offerent puniendos. ¶ Quo fit. Hic philoſophia ex dictis concludit q̄ odium non habet locum apud ſapientes ⁊ dicit. Quo fit. i. ex dictis ſequitur: vt apud ſapientes nullus locus relinquatur odio. Nam quis oderit bonos niſi ſtultiſſimus: malos vero odiſſe caret ratione. i. rationabile. Nam ſicut languor eſt morbus corporum ita victioſitas eſt morbus animorum. Cum ergo egros corpore minime iudicemus dignos odio ſed potius miſeratione, multomagis non inſequendi ſunt odio

ſed potius mirādi quorū mētes vrget improbitas.i.malicia exiſtēs atrocior.i.crudelior omi languore corporali. ¶ Notandū ꝙ ſapiētes nō debēt odire malos qꝛ dicit Sene.ad Lucilliū. Nunc affectum ſapiētes habeāt aduerſus malos quē·hꝫ medicus aduerſus ſuos egros qui eos nō odio:ſed remedio ſtudet ꝯtractare.qui nec reliquias egrorū:necnō effuſa dedignatur intueri. ¶ Aſcenſius.

Tam ego fateor inq̄. Hoc textu nihil apertius putem ſi modo ſine mendis legatur. Legendum enim eſt. Sed quorum atrox ſceleratacꝫ mens vbi ſcriptum erat ſceleracꝫ mens. In commentario autem erat particula ſcelerata omiſſa. ſcriptum ꝙ Boe.faceret notum pro eo quod eſt votum.i.optatio facit itacꝫ votum.i.optat vt malis non liceat ſeuire in bonos. Preterea vbi ſcriptum eſt ſceleratorum hominum pena releuatur ſcribendum puto eleuatur.i.diminuitur. Nam vt valla docet eleuare eſt diminuire tractumcꝫ eſt a trutina in qua qđ minoris ponderis ⁊ immi nutior eſt eleuat. Unde Perſius. Nec ſi quid turbida roma eleuet accedas. Potuiſſe miſerias eſt. Non *Eleuo* abſurdum eſt dicere vt in commentarijs quod poſſe malū ſimpliciter eſt minus ꝙ̄ velle: quia voluntas non potentia punitur.ſed poſſe ſit et velle nimirū grauius eſt ꝙ̄ velle duntaxat. Necꝫ hoc videtur pretendere. Boe.ſi ingeniū eius noui quid enim opus erat rem manifeſtiſſimā intuliſſe:de qua nemo dubitet. Sed hoc videtur dicere ꝙ poſſe maluꝫ.efficit prauos inferiores ꝙ̄ velle. Uelle ſi quidem omnibus *Poſſe.* commune eſt qꝛ per liberū arbitriū quilibet poteſt velle malum ſed poſſe paucis datur. qui reuera ideo miſeriores ſunt:qꝛ pñt. Nam diuus Auguſtinus oſtendit deuꝫ ex hoc eſſe potentiſſimū ⁊ perfectiſſimū qꝛ peccare ⁊ mala que mala maneant facere non poteſt. Si auteꝫ que mala volunt ꝙ̄uis per hoc miſeri ſunt non poſſent eſſent minus miſeri:qꝛ maior iniuria infertur per poſſe ꝙ̄ per velle. Nam volens malū ſibi ſoli nocet ſi non poteſt. Sed potens etiam nolens:poteſt alteri nocere:cuius caſus eſt:ſi quis per potentiam faciat ꝙ malū eſt.ſed neſcit eſſe malū:⁊ ſi ſciret eſſe maluꝫ non faceret. is non per voluntatem: ſed per ignorantiā peccat:aut ſi ille excuſabilis eſt non peccat: ⁊ tamen malū facit per potentiā quod in aliū redundat: vt ſi preceptū fuerit militi ſtrennuo ab imperatore occidere procul viſum que turcham vtercꝫ credit cum ſit chriſtianus in veſtitu turche.talis potentia malum facit chriſtiano.ſed non voluntate deliberata.ſed ad alia progrediendū eſt. Uolūtatis miſerie lāgueret effectus hec probatio oſtēdit Boe.intelligere ſm mentē ſuperioris cōmentarij legendū eſt autē miſere nō miſerie. Itacꝫ cū ſingulis miſeria ſua.i.propria. Itē patrādi ſceleris nō parendi legendū eſt. Poſſibilitate deſerti.i. deſtituti venit poſſibilitas a nomine poſſibilis qđ in idoneis authoribus precipue nō inuenitur. Non eniꝫ dicunt ſi eſt *Poſſibilia.* poſſibile.ſed ſi fieri poteſt. Quod quidē illis nō leges quoſquidē. Repperi etiaꝫ ablata eſſe in hoc textu in quibuſdā exemplaribus hanc clauſulā:ꝙ tāto eſt maius ꝙ̄to eſt diuturnius:quā alibi repertā inſeruimus. Cōcluſioni accedere.i.aſſenſum prebere. Nam etiā pedibus in ſententiā olim ibatur dū enim diuerſarū ſententiarū authores erant querētes multitudinis aſſenſum diſcedebant in diuerſas partes ⁊ aſſentientes ibant ad ſue quiſqꝫ ſententie authorē.⁊ ita pedibus aſſenſum ſuū iudicabant.vnde in ſniaꝫ ire dicimꝰ:eos q aſſentiunt. Et ad eū modū dicit hic accedere cōcluſioni.aſſenſum prebere. Accedo enī dum ſignificat adire accuſatiuū regit:vt primo Eney.penituſqꝫ ſonantes. Acceſtis ſcopulos.ſed dū *Ire in ſententiam.* ſignificat addi aut adiungi aut aſſentiri datiuū regit. Nam opus eſt dicere efficacem nō efficaſſeꝫ:ſcribendū eſt eñ accuſatiuus a nominatiuo efficax huius efficacis:tñ ſepe male ſcribit. Legendū eſt etiam *Accedo.* ibi. Neqꝫ id nunc molior ꝙ cuius veniat in mentem cuiuis non cuius. Eſt autē moliri cum mole.i.difficultate aliquid conniti. Itē legendum eſt ibi preterea quibus miſer eſt ⁊c.vt preterea fuit due dictiones Nam ordo eſt ſi malū aliquod preter.i.vltra ea ſup.mala quibus miſer eſt fuerit annexum ⁊c. Et iterū conſulerē vt legas eleuatur:vbi tñ frequentius reperitur releuat. Leges preterea. Quid ni inq̄. Non. quid inq̄. Itē legendū eſt ſcribendū ijdēqꝫ per duplex ij.eſt enim pluralis numeri ibi. Idēqꝫ cuꝫ ſupplicio carent. Cōtraqꝫ.i.ecōtrario non dices econtra. Inueni hic gloſſemata ſuperiora mendis referta immo mutilata in pleriſqꝫ locis:vt patebit cōferenti hec cū alijs. Id vero hactenus egimus vt que indigniſſima tibi videbatur malorū poteſtas eam nullam eſſe cognoſceres. Latina ⁊ elegās eſt elocutio magis ꝙ̄ grammatica. Nam grammatice relatiuū ⁊ antecedēs nō reguntur ab vno verbo ſemel poſito:ſꝫ frequenter latine loquētes ita faciunt prepoſito relatiuo. ¶ Diceret ergo hic grāmaticus:vt malorꝫ poteſtatē quē indigniſſima tibi videbatur nullā eſſe cognoſceres. Et paulopoſt leges ſic quis ille eſt cui hec non modo non credenda:vel cui hec non. non credenda modo ⁊c. Nam ſi ſemel dūtaxat ponitur non non ſtat ſententia. Sācio ſuperiꝰ dixit per c ſcribendū ꝙ̄uis in preterito faciat interdū ſanxi. Nil opus eſt iudice premiū deferente. Sic in nono eney.pulcherrima primū dij moreſqꝫ dabunt veſtri. Pulcherrima inqt premia dabūt dij ⁊ ſui cuiuſqꝫ mores. Extra ne queſieris. Sic pſius. Nec te queſiueris extra quantum ad iudicium quantum autem ad tormentū idem Perſius oſtendit nulluꝫ eſſe grauius ꝙ̄ morſus aſſiduos conſcientie:verba eius ſunt ſatyra.iij. Magne pater diuū ſeuos punire tyrannos. Haut alia rōne velis:cum dira libido mouerit ingeniuꝫ feruenti tincta veneno. Uirtuti vt videant intabeſcāt qꝫ relicta. An ne magis ſiculi gemuerunt era iuuenci. Et magis auratis pendis laquearibus enſis.purpureas ſubter ceruices terruit imus. Imus precipites ꝙ̄ ſi ſibi dicat:⁊ intus.palleat infelix quod proxima neſciat vxor. Illud acquieſcerent noue dictū. Nam acquieſco illi dicimus:tranſſumptiue ergo poſuit:vt ſic acquieſcerent.i.acquieſcentes approbarent ſatiſfacerent dolore facientis caue ne rurſus ſcribas dolorē. Apparet cuilibet illatam iniuriam. Hic omiſſum puto illud quod addidi. Non eſſe accipiētis ſed inferentis miſeriā. Quo pacto vulgo dicitur pro eo quod eſt quo modo:qꝛ modus pactuꝫ facit. Opera non eſt ſola diligentia ſed operatio ipſa:vel interdum operans ipſe Apud ſapientes nullus prorſus odio locus relinquatur vt pulchre dictū in Bucolico. Inuidit ſtultus amintas,quaſi inuidus omnis ſtultus dicatur. ¶ Metrum quartum libri quarti.

Sanctus Thomas.

QUid tãtos iuuat excitare motus. Hic incipit q̃rtũ metrũ huius quarti qđ dicit̃ valentiũ ab inuentore. Scđm dicit̃ pẽthametrũ ſiue elegiacũ. In quo metro pħia exclamat cõtra hoies qui bellicis motibus ex odio ſemetipſos ad mortẽ deducunt dicens. Quid iuuat.i.que vtilitas excitare tãtos motus ſcʒ odij ⁊ quid iuuat ſollicitare.i.ſollicite exquirere fatum.i.mortẽ propria manu quaſi diceret nulla eſt vtilitas. Eſt aũt.rõ:q2 ſi mortẽ petitis.i.deſideratis.ſiue veſtram ſiue aliorũ propinquat ſpõte ſua nec remoratur .i. retardat volucres.veloces equos. Mirandum eſt etiaʒ ꝙ hoies quos leo tigris vrſus ap dente petunt.i.inuadunt:ꝙ ijdẽ hoies petũ i.inuadunt ſe enſe:vt ſe mutuo interficiant. Et querit pħia. Nũquid homines mouent iniuſtas acies ⁊ fera bella ⁊ volunt pire alternis telis mutuis ſagittis ideo quia mores eorum diſtãtq3 pro ⁊ diſſident.i.diſcordãt. Certe iſta ratio ſeuitie nõ eſt ſatis iuſta vis ergo referre.i. reportare aptã vicem idest viciſſitudinẽ meritis taʒ boni ꝙ̃ mali: dilige bonos ⁊ miſereſce malis. ¶ No.ꝙ di.mortem non tardare ſuos equos per equos mortis intelliguntur partiales diſpoſitiones periodi p quas homo ad morteʒ tendit. Quilibet enim homo habet certam ⁊ determinatã periodum ſue vite:eo ꝙ forme omnium rerum ſunt in terminis.i.in corporib⁹ celeſtibus virtualit̃.vt patet ſecundo de generatione. ¶ Notandũ ꝙ philoſophia hic nõ excludit licentiã gerendi iuſtum bellũ ſed iniuſtũ q2 dicit iniuſtas acies bellũ eñ iuſtum concedit̃ ⁊ ideo gerimr:vt aliquis nitens contra iuſtitiam reducatur.

¶ Metrũ quartũ libri quarti.

QUid tãtos iuuat excitare mot⁹
Et ꝓpria fatũ ſollicitare manu.
Si mortẽ petitis ꝓpinquat ipſa
Sponte ſua volucres nec remoratur equos.
Quos ſerpens leo tigris vrſus aper
Dente petunt:ijdem ſe tamen enſe petunt.
An diſtant quia deſſidentq3 mores.
Iniuſta acies ⁊ fera bella mouent
Alterniſq3 volunt perire telis.
Non eſt iuſta ſatis ſeuitie ratio.
Vis aptam meritis vicem referre.
Dilige iure bonos ⁊ miſereſce malis.

¶ Aſcenſius.

QUid tantos ⁊c. Carmẽ eſt dicolon diſtrophon. Eſt autẽ prim⁹ verſus phaleti⁹ ab inuentore pẽthameter a nũero pedũ qui q̃nq3 ſunt ſponde⁹ dactilus ⁊ extres trochei hendecaſſyllab⁹ a numero ſyllabaꝝ que vndecim ſunt ⁊ trochaicus a trocheo predominãte. Scđs eſt pẽthameter elegiacus de quo i primo carmine primi libri ſatis dictũ eſt. Vocãt aũt nõnulli valẽtiũ qđ phaletiũ vocare debẽt. Quia in ſuperiore ꝓſa cõcluſum eſt malis potius cõdolendum ꝙ̃ inſultãdũ eſſe:nunc cõquerit̃ philoſophia ſenitiã hominũ q fatum.i.mortẽ fataliter etiã ſi nõ inferat̃ ab eis miſeris iminentẽ ſollicitãt.i.ſollicite ꝓperare faciunt ijdẽ ſe tamẽ enſe petũt ſcribendũ eſt iteꝫ ijdẽ per duplex ij q2 etiam hic plurale eſt. Offendi etiã ſe tñ eſſe petũt cũ nemo ſanus dubitet legẽdũ eſſe:ſe tñ enſe petunt.i.gladio mucrone ſe inuadunt ⁊ in ſe impetunt faciunt:ſicut in Buco. Malo me galathea petit ⁊c. Alternis telis telum dicitur omne genus armorum quo inuadimus precipue de longe Nam telon grece dicitur longum:ſed ẽt gladius a virgilio telum vocat̃. Non eſt iuſta ſatis ſeuitie rõ Minus concinus eſt verſus.q2 triſyllaba dictione claudit̃ miſereſce malis. Aduerte grãmatice dicimus miſeror:te miſereor tui rariſſime autẽ vel nunꝙ̃ niſi in eccleſiaſticis miſereor tibi.ſed tñ miſereſco tibi vt.ij. eney. His lachrymis vitam dam⁹ ⁊ miſeriſcimus. venit autẽ miſereſco nunc a miſeror:⁊ eſt perſonale nunc a miſeret imperſonali cui⁹ preteritũ eſt miſertũ eſt vel fuit:⁊ tũc eſt etiã imperſonale miſereſcit:⁊ regit accuſatiuum cum genitiuo ſicut miſeret:vt ſicut dicitur miſeret me tui ita miſereſcit me tui.

Telum.
Miſeror.
Miſereor
Miſereſco.
Miſeret.

Sanctus Thomas.

HInc ego video ⁊c. Iſta eſt q̃nta ꝓſa huius quarti in qua:q2 Boe.prim⁹ cõquerebat̃ bonis mala ⁊ malis bona ɔtingere ꝓpter qđ etiã reputabat iſtaꝝ fortunaꝝ vices nõ ex ordine diuine ꝓuidẽtie:ſʒ ex caſu ꝓuenire:tõ pħia ſup hoc cõſolat̃ Boe. aſſignãdo cauſas: quare bonis mala et malis bona ɔtingũt. Et p̃mo Boe. exprimit ſuum dolorẽ in hoc qđ vices fortunarũ videat̃ cõfuſe ⁊ inordinate diſponi. Scđo aſſignat pħia cãm hui⁹ apparẽtie. Tertio ipſum ɔſolat̃ aſſignãdo cauſas pdictoꝝ. Scđa ibi. Nec mirũ. Tertia in ſequẽti ꝓſa habet̃ ibi. Ita inq̃t. Primo Boetiũ.premittit quedã. Scđo exprimit cauſam ſui doloris ibi. Cum preſertim. Primo dicit. Ego video hinc.i.ex dictis que felicitas ſit cõſtituta in meritis proboruʒ ſcilicet deos fieri:⁊ que ſit miſeria conſtituta in ipſis meritis improborum:ſcilicet transformari in bella ſed ego perpendo.i.iudico non nihil idest aliquid boni:ve pro vel mali eſſe in hac fortuna populari.idest

¶ Proſa quinta libri quarti.

HInc ego video inꝙ̃ que ſit vel felicitas vel miſeria in ipſis proboruʒ atq3 improboruʒ meritis conſtituta. Sed in hac ipſa fortuna populari non nihil

in proſperitate fortuita: quod probat. Neq3 enim quiſquam ſapientum malit. ideſt magis vult eſſe exul inops ignominioſus. i. infamis potius q̃ pollens operibus q̃ reuerendus honore. validus potentia: ⁊ in ſua vrbe permanens florere: ſic enim per huiuſmodi bona fortune officium ſapientis tractatur clarius: q̃ pro ⁊ teſtatius. i. cum maiori teſtimonio. quia talibus plus creditur: cum beatitudo regentium transfunditur. ideſt dilatatur in populos contingentes. ideſt vicinos. ¶ Notandum ꝙ in bonis fortune eſt aliquid boni: q2 per ipſa ſapiẽs expeditius tractat officium gubernandi ſubditos. qui eni3 diuitijs potentia ⁊ fama precellunt alios aptiores ſunt ad ſubueniendum oppreſſis ⁊ ad deprimendum malos: ad protegendum bonos ad expugnandu3 inimicos ⁊ ita ſapiẽti qui tractat negocium reipublice neceſſaria eſt potentia ⁊ diuitiarum abundantia ſed ſapienti qui vacat contemplationi diuitie ſunt oneroſe: q2 nimiam inde generit ſollicitudinem. ¶ Cum preſertim carcer lex ceteraq3 legalium tormenta. Hic Boe. exprimit cauſam ſui doloris ⁊ admirationis dicẽs. Cur lex ⁊ carcer ⁊ cetera tormẽta legalium debeantur pernicioſis. i. malis ciuibus propter quos cõſtituta ſunt: ego vehementer admiror cur hec tormẽta viceuerſa. i. contrario modo mutentur ita vt ſupplicia ſcelerum. ideſt malorum premant bonos ⁊ mali rapiant premia virtutum. i. virtuoſum ⁊ ego deſidero o philoſophia ſcire ex te que videatur eſſe ratio. i. cauſa ta3 iniuſte confuſionis minus etenim mirarer ſi crederem omnia miſceri fortuitis caſibus. Nunc autẽ deus rector omnium exagerat. i. augmentat ſtuporem meum qui deus cum ſepe bonis iocũda malis aſperat tribuat: q̃ pro ⁊ contrarium bonis dura malis optata concedat niſi deprehendatur. i. cognoſcatur cauſa huius quid eſt ꝙ hoc videatur differre a fortuitis caſibus. q. d. nihil. ¶ Notandum ꝙ tormenta legalia ſicut carcer: mẽbrorum mutilatio: flagella ⁊ huiuſmodi ſint inuẽta ꝓpter malos ⁊ iſta ſepius videntur infligi bonis malis euadentibus ſuper hoc admiratur Boe. cum tamen deus debeat punire malos ⁊ remunerare bonos: ⁊ niſi huius ratio cognoſcatur quare hoc contingat nihil eſt quin talia videantur contingere a caſu ⁊ fortuna ⁊ non ſubiacere regimini prouidentie diuine quod abſurdũ eſt. ¶ Nec mirum inquit ſi quid ordinis. Hic philoſophia aſſignat cauſam apparentie talis confuſionis: quia ſic videtur eſſe propter ignorantiam cauſe ⁊ dicit. Nec mirum ſi quid credatur confuſum ⁊ temerarium: ideſt cauſale in iſtis inferioribus ignorata ratione ordinis diuine prouidentie. Sed q̃uis tu ignoras cauſam tante diſpoſitionis diuine: tamen bonus rector: ſcilicet deus temperat mundum ſua bonitate. ideo non dubites cuncta recte fieri. ¶ Nota ꝙ miru3 eſt cuius cauſa neſcitur: pro tanto enim multi mirantur de eclipſi ſolis: quia cauſam ignorant. Et quia Boetius ignorabat cauſam huius concluſionis quare bonis mala ⁊ malis bona contingant: ideo hoc ammirabatur ⁊ cauſa ammirationis eius fuit ignorantia diſpoſitionis diuine prouidentie.

boni mali: vt in eſſe perpẽdo. Neq3 eni3 ſapiẽtũ q̃ſq̃3 exul inops ignominioſuſq3 eſſe malit potiuſq3 pollẽs opib9 honore reuerẽdus potentia vallidus in ſua permanẽs vrbe florere Sic eni3 clarius teſtatiuſq3 tractatur officiũ ſapientis cum in cõtingentes populos regẽtium quodãmodo beatitudo transfunditur. ¶ Cum preſertim carcer lex ceteraq3 legalium tormenta penarum pernicioſus potius ciuibus propter quos etiã conſtituta ſunt debeantur. Cur hec igitur verſa vice mutentur ſcelerumq3 ſupplicia bonos premãt premia virtutu3 mali rapiant vehemẽter ammiror: queq3 tam iniuſte confuſionis ratio videatur ex te ſcire deſidero. Minus etenim mirarer ſi miſceri omnia fortuitis caſibus crederẽ. Nunc ſtuporem meũ deus rector exagerat qui cum ſepe bonis iocũda: malis aſpera. contraq3 bonis dura tribuat: malis optata concedat niſi cauſa deprehendantur: quid eſt ꝙ a fortuitis caſibus differre videatur. Philoſophia. ¶ Nec mirum inquit ſi quid ordinis ignorata ratione temerarium confuſumq3 credatur ſed tu q̃uis cauſam tante diſpoſitionis ignores. tamen quoniam bonus mundum rector temperat: recte fieri cuncta ne dubites. ¶ Metrũ q̃ntũ libri quarti.

¶ Aſcenſius.

Hinc ego video inq̃. In proſa omnia facillima ſunt. Perpendo eſt precio expenſitatione. Sic etenim clarus. Non leges ſicut enim: quia non ſequitur ſic vel ita. nunc ſtuporem deus rector exegerat ideſt quia ſciat omnia a deo regi ⁊ gubernari: ideo magis miror. vnde hec confuſio naſcatur potiſſimum iniuſta vt nunc videtur Boetio. Nota

¶ Metrum quintum libri quarti.

Sanctus Thomas.

SJ quis arcturi ſydera neſcit. Jſtud eſt quintum metrum huius quarti, quod dicitur alemanicum ab inuentore dactilicum a pede predominante tetrametrum.i.quattuor pedūꝫ. Hypercatalecticuꝫ ideſt abundans in vna ſyllaba: in quo metro philoſophia declarat quomodo ea quorum cauſe non apparent videntur mira. Secundo oſtendit quomodo cognita cauſa ceſſat ammiratio: ibi. Nemo miratur flammina. Primo oſtendit ꝙ propter latentiuꝫ cauſarum homines mirantur: ⁊ inducit de hoc exempla. Primum eſt de eo quod accidit in ſtellis iuxta polum ſeptemtrionalem: qꝛ ille ſtelle ceteris ſtellis remotioribus tardius mouentur et tamen velocius oriuntur: qui autem ignorat cauſam huius illi videtur hoc mirum. vnde dicit. Si quis neſcit ſydera arcturi.i. maioris vrſe labi ideſt volui propinqua ſummo cardine.i. cardini ponendo ablatiuum pro datiuo cauſa metri ideſt polo ſeptemtrionali ille ſtupebit ideſt ammirabitur legem alti etheris ideſt firmamenti: cur bootes ideſt ſtella tardus legat ideſt pertranſeat plauſtra. ideſt ſtella plauſtri ſcilicet maiores vrſe: ⁊ mergat ſeras flammas equore loquens more poetico. Qui ſequētes iudicium vulgi dicunt ſtellas tingi in mari quando occidunt. Et dicitur bootos mergeres ſeras flāmas: ideſt lumina ſua tarda: quia nunquā ea mergit: ⁊ eſt modus loquendi id quod nunquaꝫ fit dicere ꝙ̄ tarde ſit: cum tu bootes explicet ortus nimis celeres eo ꝙ in principio noctis nobis ſtatim apparet. Secundū exemplū eſt de eclipſi lune ꝙ neſciētes cauſaꝫ adeo aliqui admirantur ꝙ putāt eius eclipſim contingere per incantationem. ⁊ volētes auxiliari lune ⁊ impedire ne audiant incantationem cōcutiunt omnia vaſa erea ⁊ ſonora tēpore eclypſis. vnde dicit in littera. Cornua plene lune paleant quia incipiente eclipſi lune incipit apparere corniculata cornua infecta metis.i. terminis opaces noctis.i. vmbre terre ⁊ phebe.i. luna confuſa priuatiōe luminis detegat.i. apparere faciat aſtra minora: que texerat.i. latere fecerat fulgentiore.i. abundantia ſui fulgoris. tunc publicus error quo putat luna incantari cōmouet gentes: ⁊ laſſant.i. fatigant era.i. vaſa erea vel campanas crebris pulſibus. ¶ Notandū ꝙ arcturus dicitur ab arcos qđ eſt vrſa que eſt quoddā ſignum iuxta polum ſeptemtrionalē quod nos vulgariter plauſtrū nominamus. Et ſic accepit

Arcturus.

beatus Greg. ſuper Job di. Arcturus ſepteꝫ ſtellis maxime lucet. ſemper mouetur ⁊ nunꝙ̄ mergitur. ¶ Nota ꝙ ſtelle circa pollū arcticum mote ſicut arcturus ⁊ alie ſtelle mouentur tardius aliīs ſtellis remotioribus a polo arctico: quia minorē circulū ſuo motu deſcribūt: ⁊ ſtelle remotiores maioreꝫ. Unde ſtelle remotiores in equali tēpore pertrāſeant maiorem circulum in quo ſtelle propinquiores minorem: quia ambo circūuoluunt ſemel in die naturali: patet per diffinitionem velocitatis ⁊ tardius ꝙ ſtelle propinquiores polo tardius mouentur: ⁊ remotiores velocius. Jllud enim mouet̄ tarde qđ in equali tempore pertranſit minus ſpaciū. Et illud mouetur velociter qđ in equali tempore pertranſit maius ſpacium: Notandum ꝙ luna recipit lumen ſuum a ſole: ſi ergo corpus opacum interponitur impediens ne lumen ſolis perueniat ad lunam vel in toto vel in parte neceſſe eſt lumen lune deficere vel in toto vel in parte: ⁊ hoc eſt lunam eclipſari. ¶ Nemo miratur flamina. Hic oſtendit ꝙ cognita cauſa ceſſat admiratio dicens. Nemo miratur flamina cori: talis venti tundere.i. percutere littus frementi fluctu: ſcilicet maris ⁊ hoc dicit pro tanto: quia vento flante aqua maris cedit ⁊ ad littus reſiſtens repercutitur: nec etiam aliquis miratur molem.i. magnitudinem niuis frigore duram ideſt congelatam ſoluier ideſt ſolui. Et hic eſt paragoge ideſt additio ſyllabe ad fineꝫ dictionis propter neceſſitatem metri: ergo ponitur ſoluier pro ſolui feruente eſtu phebi ideſt ſolis, hoc enim ideſt in iſtis exemplis promptum eſt

SJ qs arcturi ſydera neſcit
Propinqua ſummo cardine labi.
Cur legat tardus plauſtra bootes.
Mergatqꝫ ſeras equore flammas
Cum nimis celeres explicet ortus
Legem ſtupebit etheris alti.
Paleant plene cornua lune
Jnfecta metis noctis opace
Queqꝫ fulgenti texerat ore
Confuſa phebe detegat ore.
Commouet gentes publicus error.
Laſſentqꝫ crebris pulſibus era.
¶ Nemo miratur flamina cori.
Littus frementi tondere fluctu
Nec niuis duram frigore molem
Feruente phebi ſoluier eſtu.
Hic enim cauſas cernere promptum
Jllic latentes pectora turbant
Cuncta que rara prouehit etas
Stupetqꝫ ſubitis mobile vulgus
Cedat inſcitie nubilus error
Ceſſant profecto mira videri

ſup. cernere cauſas quare ventus impellit mare quare ſol liquefacit niueȝ: ſed illic in prioribus exēplis latentes cauſe turpant pectora ſup. per admirationē ⁊ mobile vulgus ſtupet. i. miratur ſubditis. i. de ſubitaneis euentibus ⁊ ſtupet cuncta que prouehit. i. produxit rara etas. i. que raro eueniūt: ſed ſi vis ceſſare admirationē nubilus error inſcitie. i. ignorantie cauſarū cedat. i. recedat ⁊ accedat noticia cauſarum profecto. i. pro certo tunc ceſſant videri mira que prius ſtante ignorãtia videbant mira. ¶ No. ꝙ ſacerdotes in egypto ꝓpter admirari inceperūt philoſophari. videntes enim eclipſes ſolis ⁊ lune ignorantes cauſas mirabant: cauſas earū inquirētes: qbus inuenientis habuerunt ſcientiã earū eclipſim: eo ꝙ ſcire eſt cauſam rei cognoſcere. Cognita ergo cauſa cognoſcitur res: ⁊ per ꝯñs ceſſat admiratio.

¶ Aſcenſius.

SI quis arcturi ſydera neſcit. Carmen eſt monocolon ſi tamen ab vno pede deſcrimen ducas poteris dicere dicolon diſtrophō. Nam primus quiſq; verſus primū pedem trocheum ⁊ ſecundum ſpondeū. Secundus autē primū pedem iambū habet aut ſpōdeū. Pōt ergo prim⁹ pes eſſe ſpondeus aut iãbus aut trocheus: ⁊ ſecūdus ſpōdeus aut iambus cū ſyllaba abundante. deinde ſemper ſequitur dactilus cū ſpōdeo vel trocheo. Oſtendit aūt in toto carmine ignorantiã eſſe cauſam admiratiōis. Arcturus ſtella eſt quã vrſe caudam interpretari: lȝ eo ꝙ in cauda ipſius vrſe locata dicaẗ. Nã arctos dr̄ vrſa ⁊ vra cauda. Bootes aūt dr̄ boum actor q ⁊ arctophylax dr̄. Scribiẗ aūt p duplex oo. Phebe ⁊ luna ſicut phebus ſol. Laſſantq; crebris pulſib⁹ era. Sic tribul⁹. Cātus ⁊ e curru lunã deducere tētat. ⁊ faceret ſi nō era repulſa ſonēt. ⁊ Iuuena. Iaȝ nemo tubas atq; era fatiget. Vna laborãti poterit ſuccurrere lune. ⁊ Virg. in Bucco. Carmina vel celo poſſunt deducere lunã. Creditū eñ eſt gētibus precipue theſſalie niſi lune eclipſim patienti tinnitu eris. i. peluiū ⁊ tubarū ſubueniatur ꝙ poſſet de celo deduci. Flamina cori. Corus prima longa ⁊ non aſpirata dicitur vētus q ⁊ caurus mutatur enim o diphthōgus in o longū. Cedat inſcitie ⁊c. ſi ſic legatur verſus ex lex erit: qꝛ due ſyllabe vacabunt cū enim inſcitia ſit ſecūda longa nō poteſt ibi dactilū facere: volūt ergo quidã legere. Inſcio cedat nubilus error: vt ſi cedat vulgo inſcio. Aliȷ̃ ſic cedat inſcitis ⁊c.

Arcturus. Bootes. Lune eclypſis ere impeditur.

¶ Proſa ſexta libri quarti.

ITa eſt inq̃ ſed cū tui numeris ſit latentiū rerū cauſas euoluere velataſq; caligine explicare rationes queſo vel hinc diſcernas ⁊ quoniã hoc me miraculū maxime perturbat ediſſeras. Phi. Tum illa pauliſper arridens ad rē inqt omnium queſitu maximã vocas cui vix exhauſti quicq̃ ſatis eſt. Talis nãq; materia ē vt vna dubitatione ſucciſa innumerabiles alie velut hydre capita ſuccreſcant: nec vllus fuerit modus niſi eas qui viuaciſſimo mētis igne coerceat. In hac enim de prouidētie ſimplicitate: de fati ſerie: de repētinis caſib⁹: de cognitiōe ac pdeſtinatione diuina: de arbitrij libertate queri ſolet. Que quāti oneris ſint tuipſe perpēdis. ¶ Sȝ quoniã hec quoq; te noſce quedã medicine tue portio eſt q̃q; anguſto limite tēporis ſepti aliqd tamē deliberare conabimur ꝙ ſi te muſici carminis oblectamenta delectāt: hāc oportet pauliſper differas volūtatē dū nexas ſibi ordine ꝯtexo rōnes. Boe.

ITa eſt inq̃. Hic incipit ꝓſa ſexta huius quarti i quã proſa philoſophia cōſolãdo Boet. Aſſignat cauſas predictoꝝ que videntur mira in diuina gubernatione propter ignorãtiã cauſe: ⁊ primo. Boe. petit ſibi explicari iſtas cauſas: ⁊ primo tãgit difficultatem explicationis earū. ſecūdo promittit ſe velle aſſignare cauſas: ⁊ tertio eas aſſignat: ſecunda ibi. Sed qm̃. tertia ibi. Omniū generatio. Primo Boe. cōcedit qd̄ dictū eſt de ammiratione hominū ꝓpter ignorãtiã cauſaruȝ di. Ita eſt inq̃. Tunc petit explicari cauſas admirationis eorū que cōtingunt in diuina ꝓuidentia ⁊ diſpoſitiōe di. O philoſophia cū euolucre. i. elucidare cauſas latētiū rerū ſit tui numeris. i. tue gratie: ⁊ explicare rōnes velatas caligine. i. rōnes obſcuras ⁊ difficiles. queſo vt hinc. i. de iſta difficultate diſcernas. i. iudices: ⁊ ediſſeras. i. diſputes: quoniam hoc miraculū maxime me perturbat quare malis bona ⁊ bonis mala eueniãt ⁊ philoſophia pauliſper arridēs. B. inquit ad rē maximã omniū queſitu. i. maximã queſtionē vocas. i. incitas mecū vix quicq̃ exhauſti ſatis eſt ei: ad quã exhauriendã ⁊ ſoluendã vix aliquid ſufficit. Talis nãq; eſt materia quã petis declarari vt vna dubitatiōe ſucciſa. i. ſoluta innumerabiles alie ſuccreſcant velut capita hydre quoꝝ vno ablato tria ſuccreſcebant nec fuerit modus. id eſt terminus dubitationū: ille ſupple qui eas ſcilicet dubitationes niſi coerceat viuaciſſimo igne. i. ardenti inueſtigatione mentis. In hac enim materia queri ſolet de prouidentie ſimplicitate: de ſerie fati: de repentinis caſibus. de predeſtinatione diuina: de libertate arbitrij: que omnia quãti oneris: id eſt difficultatis ſint ad determinandum tuipſe perpendis. ¶ Notandum ꝙ ſapientis eſt

Sanctus Thomas.

Ut libet inq̄. P. Tū velut ab alio orſa pn̄ci‑pio ita diſſeruit. ¶ Oīz generatio rex̄ cūctoſq̄z mutabiliuz naturax̄ ꝓgreſſus: ⁊ qcq̄d ali‑quo mouetur mō cās ordinē formas ex diui‑ne mētis ſtabilitate ſortitur hec ī ſue ſimplici‑tatis arce cōpoſita multiplicē rebus gerēdis modū ſtatuit q modꝰ cū ī ipſa diuine ītelligē‑tie puritate ꝯſpicitur ꝓuidētia noīatur: cū ve‑ro ad ea q̄ mouet atq̄z diſponit refertur fatū a veteribꝰ appellatū ē. Que diuerſa eē facile liquebit ſi qs vtriuſq̄z vim mente ꝯſpexerit. Nā ꝓuidētia eſt ipa illa diuina rō in ſummo oīuz pn̄cipe ꝯſtituta q̄ cūcta diſponit. Fatum vero inherēs rebꝰ mobilibꝰ: diſpoſitio ꝑ quā ꝓuidentia ſuis q̄q̄z nectit ordinibꝰ ꝓuidentia nāq̄z cūcta pariter q̄uis diuerſa q̄uis infinita cōplectitur. Factū vero ſingula digerit ī motu: locis formis ac tpibꝰ diſtributa vt hec tē‑poralis ordinis explicatio ī diuine mētis adunata proſpectu prouidentia ſit. Eadem vero

ſcire oīa vt cōtingit ex probemio metaphi. ⁊ cū ſcire ſit per cauſaz .i. poſterioꝝ ſapiētis eſt euoluere cās rei ū latentiū: iō di. Boe. ad phiam. Tui muneris eſt euoluere cauſas. ¶ No. ꝙ di. phiam pauliſper ſibi arriſiſſe. ꝑ hoc phia innuit morē ⁊ habitū phoꝝ: q audita ſimplicitate imperitoꝝ arridēt eis cōgratulādo ꝙ ipſi cū auiditate ſapientiā querūt. ¶ No. ſm fabulas hydra fuit ſerpēs in lerna palude hns plura capita quoꝝ vno ſucciſo tria excreſcebāt quē cum hercules ſagittis interficere nō poſſet greco igne ipſuz ꝯſumpſit. ¶ Sed qm̄ hec. Hic phia ꝓmittit velle aſſignare cās di. Qm̄ hec noſce te eē quedā portio .i. ps tue medicine q̄q̄ ſimꝰ ſepti .i. cōcluſi anguſto .i. breui limite tēporis: tn̄ aliqd̄ deliberare conabimur ſz ſi delectant oblectamēta .i. ſuauitates muſici carminis .i. metri opz ꝙ differas pauliſp .i. modicū hāc voluptatē donec ꝯtexo .i. formabo rōnes ſibi nexas .i. ꝯiūctas ordine di. Boe. vt libet inq̄ .i. tibi placet. Tūc phia orſa .i. incipiēs loq velut vt ab alio principio ita diſſeruit .i. diſputauit. ¶ No. ꝑ hoc ꝙ di. nos ſepti anguſto limite tpis innuit phia pn̄tez materiā adeo eē difficilē ꝙ totuz tp̄s pn̄tis vite qđ breue eſt vix ſufficit ad predicta plenarie declarāda. ¶ No. ꝙ di. phiam orſā fuiſſe ab alio principio illa que phia priꝰ ꝓbauit deducūtur ex hoc principio ꝙ deꝰ eſt pfectū bonū. vltimꝰ finis oīuz que aūt nūc vult demōſtrare deducunt̄ ex hoc principio ꝙ deꝰ eſt pn̄cipiū effectiuū oīuz vt patebit. ¶ Oium gn̄atio rex̄ cunctoſq̄z mutabiliū naturarum ꝓgreſſus ⁊c. Hic phia ꝓſeqtur intētū volēs aſſignare cās quare bonis mala ⁊ malis bona ꝯtingāt: ⁊ pmo declarat quedā ad ſuā determinationē neceſſaria. ſecūdo ponit ſuā determinatióez. ſcđa ibi. Que vero inquies. Pmo phia determinat de ꝓuidētia diuina ⁊ de fato. Secūdo oñdit que ſunt ea que fato diſponunt̄. ſcđa ibi. Ea ſeries. Pmo oñdit quid noiet̄ diuina ꝓuidētia: ⁊ qđ fatū. Scđo tangit dñiam inter ea aſſignādo diffinitiones vtriuſq̄. Tertio ponit diuerſas opiniōes circa fatū. Quarto infert quādā ꝯcl'onē circa fatū ⁊ ꝓuidētiā. ſcđa ibi. Que lz diuerſa. tertia ibi. Sine igit̄. quarta ibi. Quo fit. Pmo dicit gn̄atio oīz rerū cūctoꝝq̄ ꝓgreſſus naturarū mutabiliū. ⁊ quicqd aliquo mouet̄ mō illud ſortit̄ cās gn̄atiōis ⁊ mutatiōis ⁊ ordinē gn̄atiōis ⁊ mutatiōis ⁊ formas qbus gn̄at̄ vel mouet̄ ſubſtātiales vel accidētales oīa iſta ſortit̄ ex ſtabilitate diuine mētis. Hec em̄ mēs diuina cōpoſita .i. ſtabilita in arce .i. in altitudine ſue ſimplicitatis ſtatuat rebus gerendis .i. fiēdis mltiplicē modū qui modus cū cōcupiſcit̄ .i. cōſiderat̄ in ipſa puritate diuine intelligētie .i. ſm eē qđ in intellectu diuino noiat̄ ꝓuidentia. Cū vero ille modus refert̄ ad ea que mouet ⁊ diſponit a veteribus .i. ab antiquis fatū appellatū eſt.

Mutabilia. ¶ No. ꝙ oīa a primo ſunt mutabilia. Aliqua mouent̄ ſm ſubſtātiā: vt gn̄abilia ⁊ corruptibilia q̄tū ad illa di. Oīm gn̄atio rerū. Alia aūt ſunt mutabilia ſz locū ⁊ nō ſz ſubſtātiā vt corpa celeſtia q̄tū ad illa di. Cūctoꝝq̄ mutabiliū naturarū ꝓgreſſus. Alia ſunt mutabilia ſolū ſm opatioñe .ſ. ſm intelligere non ſm ſubſtātiā nec ſz vbi ꝓprie ſicut intelligētie q̄tū ad illa di. Et quicqd aliquo mouet̄ mō. Aliter exponit̄ in rebus mutabilibus triplex eſt diſpō. vna eſt qua tranſeūt de nō eē ad eē ꝑ gn̄ationē q̄tū ad hoc di. Oīm gn̄atio rex̄. aut res ꝑmanent in exn̄tia ꝑ aliqđ tp̄s poſtq̄ gn̄ate ſunt q̄tū ad illas di. Cūctoꝝq̄ mutabiliū naturax̄ ꝓgreſſus. Aut res ꝓcedūt de eē ad nō eē ꝑ corruptionē q̄tū ad illas di. Et quicqd aliquo mouet̄ mō. ¶ No. ꝙ qdā dicunt fatū eē quandā diſpōnē derelictā in rebus inferioribus ex actōe corpoꝝ celeſtiū ſm quā inferiora neceſſitant̄ ⁊ ꝯſtringunt̄ ad imobiles effecꝰ. Et ſic hñs. Greg. in homel'. epiphanie iprobat fatū di. Abſit a fideliū cordibus vt fatū aliqd eē dicamꝰ ſup. neceſſitans inferiora: q2 oīa venirēt ex neceſſitate. Alio mō accipit̄ fatū ꝑ diſpōe rex̄ ſm quā res depēdet ex diuina voluntate ⁊ ptāte: ⁊ ſic fatū cōceditur aliqd eē. Eſt ergo ꝓuidētia diuina ordinatio ſiue diſpō exn̄s in mēte diuina qua cūcta inferiora ſunt ꝓuiſa ſm ſtatū ſue nature. Fatū aūt eſt diſpō diuina exn̄s in rebus mobilibus que ſingl'a ſuis ānectunt̄ ordinibus: vt magis patebit. Que diuerſa eē facile liquebit. Hic pōit dr̄ïaz inter ꝓuidētiā ⁊ fatū aſſignādo diffinitiōes vtriuſq̄. Scđo oñdit ꝙ vnū illoꝝ dependet ex altero: ibi. Que lz diuerſa. Pmo dt. Que duo .ſ. fatū ⁊ ꝓuidētia diuina liquebit .i. patebit diuerſa ſi qs mēte cōſpexerit .i. cōſideraueerit vtriuſq̄ vim .i. naturā ⁊ eſſentiā ⁊ diffiniēs ꝓuidētiā di. Prouidētia eſt

ipſa diuina rō que eſt in ſummo principe oīuꝫ reꝝ ꝯſtituta: que ſcꝫ rō cūcta diſponit. Tūc diffiniēs fatū di. Fatū eſt diſpoſitio inherēs reb⁹ mobilib⁹.i.tꝑalib⁹ ꝑ quā diſpōēm ꝓuidentia nectit queqꝫ ſuis ordinibus. Tunc declarat iſtas diffinitiōes ex ꝓprietatib⁹ vtriuſqꝫ intendēs ꝙ ꝓuidentia cōplectit̄ oīa ſimul: ſꝫ manifeſtū eſt ꝙ oīa nuſq̄ ſunt ſil̄ niſi in mēte diuina: ergo opꝫ ꝙ ꝓuidētia ſit rō exn̄s in mēte diuina: ad fatū vero ſpectat vt ea que fato ſubdunt̄ diſtribuant̄ ꝑ locū ⁊ tꝑa ita ꝙ ordo fatalis quādā ſucceſſionē tꝑalē iportat: talis autē ſucceſſio nō eſt niſi in ipſis rebus mobilib⁹ quare opꝫ ꝙ fatū ſit i reb⁹ mobilibus. Unde dicit in lr̄a. Prouidētia nāqꝫ cōplectit̄ pariter q̄uis ⁊ infinita. fatū vero digerit.i.diuidit ſingula diſtributa i motu locis formis ac ꝑ ⁊ tꝑibus ita.ſ. vt hec tꝑalis explicatio que ad fatū ꝑtinet adunata in cōſpectu diuine mētis ſit ꝓuidentia. Eadē vero adunatio digeſta.i. diuiſa ⁊ explicata tꝑibus que ſucceſſionē iportant vocet̄ fatū. ❡ Notā.q2 pri⁹ dixit ꝙ diffinitio rerū faciendarū vt eſt in itellectu diuino dr̄ ꝓuidētia vt aūt refert̄ ad res mobiles dr̄ fatum. Poſſet alicui videri ꝙ fatū ⁊ ꝓuidētia ſignificāt eādē rē ſub diuerſis rōnib⁹ ideo ph̄ia hoc excludēs oſtēdit ea realiter diſtingui ponēs diffinitionē vtriuſqꝫ. ❡ No. ꝙ cognitio dei hꝫ ſe ad res ſicut cognitio artificis ad artificia. Sicut ergo oīa artificia ſubdūtur ordini ⁊ rōni artificis: ſic neceſſe eſt oēs res ſubdi rōni ⁊ ordini diuine ꝓuidētie: ꝓpter qđ oſtēdit ꝙ ꝓuidētia eſt diuina rō que cuncta diſponit. ❡ No. ꝙ diſpoſitio q̄ ponit̄ in diffinitiōe fati accipit̄ pro ordine. Et dicit̄ iſte ordo inherens reb⁹ mobilib⁹ ad differētiā ordinis qui eſt in ipſa rōne diuina: quā iam vocamus ꝓuidētiā ſm̄ quē ordinē prouidētia diuina ānectit q̄ꝫ ſuis ordinibus.ſ.vt illa eueniant illo tꝑe ⁊ alia alio tꝑe hec pri⁹ illa poſteri⁹. ❡ Que lꝫ diuerſa ſint. Hic oñdit ꝙ lꝫ fatū ⁊ ꝓuidentia differāt tñ vnum depēdet ex altero di. Que lꝫ ſint diuerſa: tñ alterū dependet ab altero.ſ. fatū dependet ex ꝓuidentia nam ordo fatalis ꝓcedit ex ſimplicitate ꝓuidentie ſicut declarat in ſimili di. Sicut eñ artifex puta edificator formā faciēde rei ſicut domus mente ꝑſpiciēs.i.ꝑſpiciēs mouet.i.ꝓducit effectū opis: ⁊ qđ ſimpl̄r ⁊ preſentarie ꝓſpexerat mēte.ſ.formā domus cū ſuis partib⁹ ſimul ducit per tꝑales ordines ſup. ad effectū: primo fundamētū poſtea parietes vltimo tectū. Ita deus prouidētia ſua ſingulariter.i.ſimpliciter ⁊ ſtabiliter diſponit oīa faciēda: ſed fato.i.ꝑ fatū ea que diſponit tꝑaliter adminiſtrat. ❡ Notā. ꝙ ꝓuidentia diuina hꝫ eſſe in prima cā: fatuꝫ vero in rebus cauſatis. Item prouidētia diuina hꝫ motū vnicū: q2 eſt in vno ſimplici.ſ.in mente diuina. fatū aūt hꝫ motū pluralitatis q2 in plr̄ibus cauſatis hꝫ eſſe. Itē fatū depēdet a ꝓuidētia diuina ſicut effectus a ſua cā: ſꝫ nō ecōuerſo. Sicut eñ forma rei artificialis depēdet a forma ꝑexiſtente in mente artificis ⁊ nō ecōuerſo: ſic fatū depēdet a ꝓuidentia diuina non aūt ecōuerſo. ❡ Siue igit̄ famulātibus. Hic ponit diuerſas opiniones circa fatū ⁊ dicit. Siue fatū exerceat̄ quibuſdā ſpiritibus famulātibus diuine ꝓuidētie ſiue fatum.ſ. exerceat̄ aīa ſiue tota natura inſeruiēte: ſiue exerceat̄ motibus celeſtibus ſyderū.i.corporū celeſtium ſiue angelica virtute ſiue demonū ſolertia. ſiue aliquibus. horū vel oībus hoc eſt incertū tñ illud eſt certe manifeſtū prouidentiā diuinā eſſe immobilē ⁊ ſimplicēꝫ formā rerū gerendarū.i. fiendarū. ſed fatū eſſe mobilē nexū.i. diſpōēm ⁊ ordinē tꝑalē eorū que diuina ſimplicitas diſponit eſſe gerenda.i. producēda. ❡ Nota ꝙ fatū eſt tꝑalis diſpō rerū inq̄tū ea q̄ ꝓuiſa ſunt a deo ꝓducūtur ad effectū mediātibus cauſis ſcđis āminiſtrātibus. De quibus cauſis diuerſe fuerūt opiniōes quas Bo. tāgit in lr̄a ſꝫ nullā earū affirmat. Nā quidā antiquorū dicebāt fatū exerceri mediātibus diuinis ſpiritib⁹ deo famulantibus. Aliȷ̄ dicebant ipſum exerceri ab aīa mūdana ſicut Platonici qđ aliȷ̄ exponunt de aīa humana quia per ipſam tanq̄ ꝑ cām ſcđam exercent̄ actus liberi arbitriȷ̄ qui ſub diuina ꝓuidētia cadūt. Aliȷ̄ dixerūt fatum exerceri tota natura inſeruiēte intelligentes per totā naturā cōplexionē oīm elementorum. Aliȷ̄ dicūt fatū exerceri motibus corporū celeſtiū ſicut aſtrologi. Aliȷ̄ ꝑ variā ſolertiā demonū. Et dicūtur demones in ꝓpoſito ſpiritus habitātes circa humectā partē aeris ſm̄ doctrinā quorūdā platonicorum qui dicuntur cacodemones.i. malum ſciētes. Aliȷ̄ dicunt fatuꝫ exerceri angelica virtute. ❡ Ubi notandū ꝙ in prīa opiniōe fatū dicit̄ exerceri mediātibus ſpiritibus deo famulātibus qđ eſt intelligen

adunatio digeſta atqꝫ explicata tꝑibus fatū vocetur. ❡ Que lꝫ diuerſa ſint alteꝝ tamē depēdet ex altero. Ordo nāqꝫ fatalis ex prouidentie ſimplicitate ꝓcedit. Sicut eniꝫ artifex faciende rei formā mente ꝑcipiēs mouet operis effectuꝫ ⁊ quod ſimpliciter preſentarieqꝫ ꝓſpexerat ꝑ tꝑales ordines ducit: ita deus ꝓuidētia quidē ſingulariter ſtabiliterqꝫ facienda diſponit fato vero hec ipſa q̄ diſponit multipliciter ac tꝑaliter adminiſtrat. ❡ Siue igitur famulantib⁹ quibuſdā prouidentie diuine ſpiritib⁹ fatum exerceatur: ſeu aīa ſeu tota inſeruiente natura ſeu celeſtib⁹ ſydeꝝ motibus ſeu angelica virtute ſeu demonū varia ſolertia: ſeu aliquib⁹ horum ſeu oībus fatalis ſeries texitur illud certe manifeſtum eſt immobilē ſimplicēqꝫ gerendarum formā rerum eſſe prouidentiā fatum vero eoꝝ q̄ diuina ſimplicitas gerenda eſſe diſponit mobileꝫ

Cognitio dei.

Diſpoſitio.

Prouidētia diuina.

Fatum.

dum de ſpiritibus omnia diſponētibus ſed imobiliter pmanētibus. Q̄ d̄ aūt dicitur in quinta opinione fatum exerceri virtute angelica intelligendum eſt de angelis ſiue ſpūtibus applicātib⁹ ſe diuerſis locis miſſis in miniſteriū. Angelus eñi nūcius interpretaſ ⁊ eſt nomen officij non nature ſm beatum Grego.

Angelus.

C Quo fit vt oia Hic infert quandā concluſionē circa fatum ⁊ prouidentiā. Secundo declarat eā in exemplo ibi. Nam vt orbiū. Primo di. ex quo dictū eſt fatū depēdere a ꝓuidētia diuina quo fit .i. ex quo

nexum atq̃ ordinē tp̄alē. C Quo fit vt oia q̄ fato ſub ſunt ꝓuidentie quoq̃ ſubiecta ſint: cui etiā ipſum ſubiacet fatū. Quedā vero que ſub prouidētia locata ſunt fati ſeriē ſuperēt. Ea vero ſunt que prime propiqua diuinitati ſtabiliter fixa fatalis ordinē mobilitatis exce dunt. C Nā vt orbiū circa eundem cardinem ſeſe vertentium qui eſt intimus ad ſimplicitatē medietatis accedit. Ceterorūq̃ extra locatoꝝ veluti cardo quidā circa quē verſentur exiſtit extimus vero maiore ambitu rotatus quāto a puncti media idiuiduitate diſcedit tāto amplioribꝰ ſpacijs explicatur. Si qd vero illi ſe medio cōnectat ⁊ ſociet ⁊ ſimplicitatē cogitur diffundiq̃ ac diffluere ceſſat. Simili rōne quod longius a pria mente diſcedit maioribus fati nexibus implicatur ac tantomagis aliquid fato liberū eſt quāto illum rerum cardinē vicinꝰ petit. Quod ſi ſuperne mētis heſerit firmitati motu carētis fati quoq̃ ſupgreditur neceſſitatem. C Igitur vti eſt ad intellectum rōcinatio: ad id qd̄ eſt id qd̄ gignitur ad eternitatem tēpus: ad punctū medium circulus ita eſt fati ſeries mobilis ad ꝓuidentie ſtabilem ſimplicitatem. C Ea ſeries celum

ſeqtur vt oia que ſubſunt .i. ſubiacēt fato ēt ꝓuidētie ſint ſubiecta ēt cui ꝓuidētie ipſum fatū ſubiacet lꝫ nō econuerſo qꝛ quedā que locata ſunt ſub ꝓuidētia ſuperāt ſeriē fati .ſ. ea que imediate p deū adminiſtratur ſicut creatio rerū ⁊ glorificatio creaturarū rōnaliū. Ea vero que ſunt propinqua prime diuinitati ſtabiliter fixa .i. imobilia: hec excedūt ordinē fatalis mobilitatis .i. mutabilitatis. C No. qp qꝛ fatū depēdet a ꝓuidentia ſicut affectꝰ a ſua cā neceſſe eſt illa que dependet a fato etiā a ꝓuidētia dependere. Nō aūt econuerſo qꝛ effectꝰ nō adequaſ cauſe. Prouidētia aūt ad diuinū intellectū ſpectat. Fatū vero ad ea que in creaturis geruntͬ. C Nā vt orbiū. Hic declarat illā ꝯcluſionē p exēplū di. qūo quedam ſubiacēt fato magis quedā minus ⁊ quedā totaliter excedūt fatū. Scd̄o ex dictis cōcludit habitudinē fati ad ꝓuidentiā p quedā ſilia ibi. Igiſ vbi eſt. Dicit prio nā ſicut orbiū .i. circuloꝝ vertētiū .i. mouētiū ſeſe circa eandē cardinē .i. axē ille q eſt intimꝰ .i. vicinior ſiue primior axi accedit ad ſimplicitatē medietatis .i. axis vel cētri: qꝛ tardiori motu mouetͬ: ⁊ iō magis accedit ad imobilitatē axis ⁊ iſte circulꝰ reſpectu exterioris hꝫ ſe admodū cētri circa qp exterior verſaſ. Uñ ſubdit qp eſt veluti qdā cardo .i. cētrū ceterorūq̃ orbium extra locatoꝝ circa quē verſenſ. Sicut mediolus i rota adheret axi ⁊ eſt ſicut cardo qdā circa quē voluunſ canſati ⁊ radij. Extimus vero .i. vltimꝰ orbis exterior rotatus .i. motꝰ maiore ambitu tanto explicatur amplioribus ſpacijs quanto diſcedit a media indiuiduitate puncti .i. centri. Si qd vero illi medio ſe cōnectat: illud cogitur .i. cōpelliſ in ſimplicitatē axis ⁊ ceſſat diffundi ⁊ diffluere p magnū ſpaciū. Simili rōne illud qd̄ lōgius a prima mente diſcedit ſicut creature corruptibiles maioribus nexibus fati implicanſ ⁊ tantomagis aliqd eſt liberū a fato quātovicinꝰ petit .i. accedit illū cardinē rerū .ſ. deū quod ſi firmitati superne mētis heſerit ſupergrediſ neceſſitatē fati. C Nota quātomagis entia ſunt propinqua primo cauſato minꝰ ſunt mutabilia ⁊ quanto remotiora tātomagis mutabilia qd̄ declarat philoſophia exēplo diuerſoꝝ circuloꝝ ab eodē centro ductoꝝ in quibus circulus remotior a centro eſt maior ⁊ velocīꝰ mouetur: qꝛ maius ſpaciū ptranſit in equali tēpore. Qui aūt eſt vicinior centro minor eſt ⁊ tardius mouetur minus ſpaciū tranſeundo. circuli vero medij medio mō ſe habēt ⁊ eſt optima cōparatio cētri circuli ad creatorem. ſicut eñi centrū eſt indiuiſibile: ⁊ ab ipſo poſſent plures circuli ꝓcedere. ita creator vnus eſt indiuiſibilis exiſtēs īfinita creat ⁊ gubernat. C Igitur vti eſt. Hic philoſophia cōcludit habitudinē fati ad ꝓuidentiā diuinā p quedā ſimilia ⁊ di. ſeries fati ita eſt .i. ita ſe hꝫ ad ſtabilē ſimplicitatē diuine prouidētie vti ꝓ ſicut rōcinatio ſe hꝫ ad intellectū. C Ubi ſciendū qp illud qd̄ intellectꝰ ſimplici veritate intelligit rōcinatio p modū diſcurſus ⁊ ſucceſſiue apprehēdit: etiā fatū ſe hꝫ ad ꝓuidentiā ſicut illud qd̄ gigniſ hꝫ ſe ad illud qd̄ eſt. Uñ ſciendū qp illud qd̄ gigniſ eſt in quadā fluxibilitate ⁊ motu qd̄ vero actu eſt genitū eſt in quadā pmanentia: ēt ſe hꝫ fatū ad ꝓuidētiā ſicut tēpus ad eternitatē. Ubi ſciendū qp in tpe eſt ſucceſſio partiū tpis pñtis preteriti ⁊ futuri. Eternitatis aūt eſt ſine ſucceſſione tota ſil exiſtēs. Item fatū hꝫ ſe ad ꝓuidētiā ſicut circulus ad mediū punctū. Ubi ſciēdum qp circulus diſtēditur ⁊ p partes diuidiſ mobilis exñs punctum autē eſt immobile ⁊ indiuiſibile: qꝛ ex primo euclidis. Punctum eſt cuius pars non eſt. C Ea ſeries celum ac ſy

dera. Hic philoſophia oſtendit que ſint illa que fato diſponunt. Scd'o cõcludit ꝙ iſta q̄ itellectui cõfuſa vident in diuina gubernatione ſunt rõnabiliter ordinata:ibi. Quo fit. Primo di.ea ſeries fata de quá dictũ eſt mouet celũ.ac ꝑ ⁊ ſydera tẽperat elemẽta in ſe inuicẽ:ne totaliter ſe corrũpãt ⁊ trãſformãt ipſa alterna cõmutatiõe:ita ꝙ ex aqua fiat aer ecõuerſo:⁊ eadẽ ſeries fati renouat oĩa naſcẽtia ⁊ occidentia.i.mouẽtia ꝑ ſimiles ꝓgreſſus fetuũ quo ad aĩalia.⁊ ſeminũ quo ad vegetabilia:⁊ hec ſeries.i.fatũ ẽt

ac ſydera mouet elemẽta in ſe inuicẽ tẽperat ⁊ alterna cõmutatione tranſformat. Eadem naſcẽtia occidẽtiaq̧ omnia per ſimiles fetuũ ſeminũq̧ renouat ꝓgreſſus. Hec actus etiã fortunas quoq̧ hoĩum indiſſolubili cauſarũ cõnexione ꝯſtrinxit. que cũ ab immobilibus ꝓuidentie proficiſcantur exordijs ipſas quoq̧ immutabiles neceſſe eſt eſſe. Ita eniꝫ res optime reguntur ſi manens in diuina mente ſimplicitas indeclinabilẽ cauſarum ordinem promat. Hic vero ordo res mutabiles ⁊ alioquin temere fluituras ꝓpria incõmutabilitate coerceat. Quo fit vt tametſi vobis hũc ordinẽ minime cõſiderare valentibus cõfuſa omnia perturbataq̧ videãtur nihilominus tamẽ ſuus modus ad bonũ dirigens cuncta diſponit. Nihil eſt enim qđ mali cauſa nec ab ipſis quidẽ improbis fiat quos vt vberrime demonſtratũ eſt bonũ querentes prauus error euertit nedũ ordo de ſummi boni cardine ꝓficiſcẽs a ſuo quemq̄ deflectat exordio. Que vero inquies poteſt vlla iniquior eſſe confuſio: q̄ꝫ vt bonis tum:aduerſa:tum proſpera:malis etiã:tum optata:tum odioſa cõtingant. Num igitur ea mẽtis integritate homines degunt:vt quos probos improboſve cenſuerint:eos quoq̧ vti eſtimant eſſe neceſſe ſit. Atqui in hoc hominum iudicia depugnant:vt quos alij premio:alij ſupplicio dignos arbitrantur. Sed concedamus vt aliquis poſſit bonos maloſve diſcernere. Nuꝫ igitur poterit intueri illam intimã temperiẽ velut in corporibus dici ſolet aĩoruꝫ. Non

ꝯſtringit indiſſolubili cõnexiõe cãrũ act⁹.i. oꝑationes ⁊ fortunas hoĩum que oẽs res cũ ꝓficiſcant.i.ꝓcedant ab exordijs diuine ꝓuidentie:neceſſe eſt ipſas eſſe imutabiles. Ita eniꝫ res optime regunt.i gubernant:ſi ſimplicitas manẽs in diuina mẽte ꝓmat.i. explicet ideclinabilẽ ordinẽ cauſarũ. Hic aũt ordo diuine ꝓuidentie coerceat ꝓpria incõmutabilitate res mutabiles ⁊ aliõqn temere.i. cauſaliter fluituras. No. ꝙ fatũ ꝯſiderat dupliciter. Uno mõ vt ẽ in cauſis ſcđis quarũ ordo ⁊ diſpoſitio dr fatum: ⁊ ſic fatũ eſt mobile ⁊ res fato ſubiacẽtes ſunt mobiles. Alio mõ cõſiderat fatũ ſm ꝙ depẽdet a ꝓuidẽtia diuina que oĩno immobilis eſt: ⁊ ſic fatũ ſortit immobilitatẽ ⁊ ſic etiã res fatales:⁊ ſic ſm ſubſtãtiã ſunt imobiles. Notãdũ ꝙ ſi aliqđ poſſit declinare ab ordine diuine ꝓuidẽtie:tũc prouidẽtia diuina deficeret a ſuo effectu hoc redũdat in impotentia regẽtis. Et ſi dicis oĩa ſubiacẽt ꝓuidẽtie diuine:ergo oĩa eueniunt ex neceſſitate. Dicendũ ꝙ nõ:q2 de⁹ ꝓuidet res ſicut ſunt future.quedaꝫ preuidet neceſſario euenire ⁊ quedã ꝯtingẽter: ⁊ de hoc videt magis in quinto huius. Quo fit. Hic pħia oñdit ꝙ ea que apparẽt in rebus ꝯfuſa in diuina gubernatõe ſunt ordinata dic. Quo fit i.ex hoc ꝙ diuina ꝓuidentia ineuitabilẽ ordinẽ reb⁹ cõſtituit ſequit vt tametſi.i.q̄uis vobis minime valẽtib⁹ ꝯſiderare hũc ordinẽ reꝝ videantur oĩa cõfuſa ⁊ ꝑturbata nihilomin⁹ tñ modus ſu⁹.i.ordo ꝓprius diuine ꝓuidẽtie diſponit cũcta dirigẽs ea ad bonum.nihil enim eſt qđ fiat cã mali nec etiã ab ipſis improbis quos bonũ querẽtes prauus error euertit: vt prius demõſtratũ eſt:nedum.i. multominus ordo fatalis proficiſcẽs de cardine ſummi boni.i. ab ipo deo deflectat a ſuo exordio.i.a deo q ẽ finis ⁊ principiũ oĩuꝫ. No. ꝙ di.malos nihil facere cauſa mali:cuius oppoſitum pꝫ.multi enim mali ſeipſos.interimũt dicendum ꝙ nullus operat Malum.

reſpiciẽs ad malũ:q2 oĩa bonũ appetũt. Si quis aũt malũ operat hoc cõtingit ſub fantaſia boni. Nam aliquis in magna anxietate exiſtẽs eſtimat eſſe bonũ fugere anxietatẽ ⁊ nihil aliud ipſe conſiderãs ſequitur hanc eſtimationẽ ſeipſum interficiẽs ⁊ talis priuãs ſe bono ducitur fantaſia boni:q2 pro tunc putat bonum eſſe effugere anxietatem priuatione vite. Que vero inquiens poteſt vlla iniquior eſſe confuſio. Hic philoſophia ſoluit queſtionem quare bona malis ⁊ mala bonis cõtingant. Et primo hoc oſtẽdit in generali. Scđo magis in ſpeciali:ibi. Sed ſi aliqs. Primo aſſignat cauſam predicti accidẽtis ex defectuoſo iudicio hominũ.ſcđo ex cõtrario iudicio dei ⁊ hominũ:ibi. Nã vt pauca. Primo facit qđ dictũ eſt. Secũdo declarat ſe per ſimile:ibi. Non eniꝫ diſſimile. Primo dicit.o Boe. tu inquies que poteſt eſſe

enim diſſimile eſt miraculū neſciēti cur ſanis corporibꝰ his quidē dulcia: illis vero amara cōueniāt cur egri etiā qdā leuibꝰ: qdem vero acribus adiuuātur. Ad hoc medicus q ſanitatis ipſius atqꝫ egritudinis modum tēperamētūqꝫ dignoſcit minime miratur. Quid vero animoꝝ aliud ſalus videtur eē ꝙ̄ ꝓbitas. quid egritudo ꝙ̄ vicia. Quis enim alius vel ſeruator bonoꝝ vel maloꝝ depulſor ꝙ̄ rector ⁊ medicator mentiū deus. Qui cum ex alta ꝓuidentie ſpecula reſpicit quod vnicuiqꝫ cōueniat agnoſcit ⁊ quod cōuenire nouit accōmodat. hinc iā fit illud fatalis ordinis inſigne miraculū cum a ſciente geritur qđ ſtupeāt ignorātes. ¶ Nā vt pauca qꝫ valet ratio humana de diuina profunditate accipere perſtringaꝫ de hoc quem tu iuſtiſſimum ⁊ equi ſeruatiſſimum putas omnia ſcienti prouidentie diuerſum videtur ⁊ victriceꝫ quidem cauſaꝫ dijs. Victam vero catoni placuiſſe familiaris noſter lucanus ammonuit. Hic igitur quicquid citra ſpem videas geri rebus quideꝫ rectus ordo eſt opinioni vero tue peruerſa confuſio. ¶ Sed ſit aliquis ita bene moratus: vt de eo diuinum iudicium pariter humanumqꝫ

Ulla inquior confuſio ꝙ̄ vt bonis aliqñ proſpera: aliqñ aduerſa eueniūt cū ſemper bonis deberent ꝓſpera euenire ⁊ malis ꝑ ꝯtrariū: aliqñ cōtingat optata: aliqñ odioſa cū ſemꝑ malis deberēt odioſa euenire di. pħia. Nū pro nūquid hoīes degunt. i. viuūt ea integritate in integro iudicio mētis: vt neceſſe ſit eos eſſe ꝓbos vel improbos quos ipſi cenſuerint. i. iudicāt eſſe tales. At qui pro certo in hoc depugnant. i. cōtrariātur iudicia hoīm vt quos alij ſup. iudicant dignos premio. alij arbitranť dignos ſupplicio: ſed cōcedamus vt aliqs poſſit diſcernere bonos ve pro vel malos. Nuꝫ pro nūqđ ipſe poterit intueri illā intimā tēperiē. i. anteriorē cōditionē ⁊ qualitatē aīoꝝ veluti ſolet dici in corꝑibꝰ quaſi dicat ego loquor de animis ſꝫ qđ hoīes cōſueuerūt loqui de corporibus. ¶ Notādū ꝙ ꝓpter defectum ſuū iudiciū hoīm cōtingit ꝙ iudicāt eos eē bonos q mali ſunt ⁊ ecōuerſo. ſi ergo iudicāt malos eſſe bonos. ⁊ ſi illis eueniant mala putant bonis euenire mala: ⁊ ſi bonis quos iudicant malos eueniāt bona: putāt malis euenire bona. Et ideo etiam ſepe putant bonos deprimi cū mali deprimūtur iudicātes malos eſſe bonos ⁊ putāt malos extolli cū boni extolluntur: qꝛ iudicant bonos eſſe malos. ¶ Non enim diſſimile eſt miraculuꝫ neſcienti cur ſanis corporibus ⁊c. Hic pħia declarat ſe ꝑ ſimile dicens. Iſtud miraculū non eſt diſſimile: immo eſt valde ſimile ad ꝓpoſitū neſcienti alicui cur ſanis corꝑibus his cōueniāt dulcia: his amara etiam neſcienti alicui cur quideꝫ egri adiuuantur leuibus quidam acerbis licet hoc videatur mirum neſcienti tamen medicus de hoc minime mirať qui dignoſcit modū ⁊ temperamentū ſanitatis ipſius egri ⁊ cauſam egritudinis ſic ſimiliter lꝫ homo ignoret qđ cōueniat bonis ⁊ malis: tamen deus qui eſt ſcrutator cordium iſta cognoſcit videns ꝙ bonis aliqñ cōueniūt aduerſa malis quādoqꝫ proſpera: ideo ſic eis diſtribuit ⁊ hoc eſt quod ſubdit applicando ſimilitudinē ad animū dicit. Quid enim aliud videť. i. appet eſſe ſalus animoꝝ ꝙ̄ ꝓbitas. qđ aliud eſt egritudo animoꝝ ꝙ̄ vicia. Et quis alius ſeruator eſt bonoꝝ ⁊ depulſor maloꝝ ꝙ̄ deus rector ⁊ medicator mētiū. Qui cū reſpicit ex alta ſpecula prouidente ipſe cognoſcit qđ vnicuiqꝫ cōueniat ⁊ qđ iam nouit cōuenire hoc accōmodat hinc. i. ex quo qđ dictū eſt fit inſigne miraculum ordinis fatalis. i. fit illud qđ admirantur hoīes in ordine fatali: cū a ſciente. i. a deo illud geritur. i. fit: qđ ignorantes ſtupeant. i. admirentur. ¶ Notandū ꝙ eſt bona cōparatio ſanitatis ⁊ egritudinis corporalis ad medicū ⁊ probitatis ⁊ vitij aīoꝝ ad deū. ſicut eñ medicus cognoſcēs cauſas ſanitatis ⁊ egritudinis ſcit qđ cōueniat ſano ⁊ egro alijs ignorātibus ⁊ mirantibus. Sic deus cognoſcens qualitatē animoꝝ ſcit quid bonis conueniat ⁊ qđ malis ꝓſpera. bonis aduerſa de quo ſtupent ignorātes. ¶ Nota ꝙ ſpecula diciť locus altus aptus ad circūſpiciendū. ⁊ qꝛ deus per ꝓuidentia oīa circūſpicit iō ſimilitudinarie ipſa ꝓuidētia dř ſpecula. ¶ Nota ꝙ qꝛ hoīes ignorāt qui ſunt boni vel mali ignorāt etiā qđ vnicuiqꝫ cōueniat: ideo aliqua credūtur cōuenire hoīs que ſm iudiciū dei eis nō cōueniūt: ⁊ ideo hoīes miranť: quare deus eis nō attribuat q videntur eis attribuēda. iō dicit pħia. Ex dictis cōtingit hoc miraculū ꝙ ignorātes ſtupēt que fiūt a deo ſciēte. ¶ Nā vt pauca. Hic pħia oñdit ꝙ bonis mala ⁊ malis bona cōtingūt ex ꝯtrario iudicio dei ⁊ hoīꝫ di. At ego pauca ꝑſtringā que hūana rō videlꝫ accipe de diuina profunditate illud ſup. declarabo. O Bo. de hoc ſup. hoīe quē tu putas eſſe iuſtiſſimū ⁊ ſeruantiſſimū equi. i. equitatis diuerſum videť. i. aliter videtur ꝓuidentie ſcienti oīa diuerſum: ꝙ cōfirmat authoritate lucani qui deſcribēs bellū inter pompeiū ⁊ iuliū ceſarē cum quereret ab eo cuius cauſa eſſet iuſtior dixit. Victrix cauſa dijs placuit: ſed victa catoni. vnde dicit victricē cauſam. ſ. Julij ceſaris placuiſſe dijs. victā vero cauſam ſcꝫ pompeij placuiſſe catoni ammonuit Lucanus noſter familiaris. Ex quo concludit ea que contra ſpem hominum veniunt

Specula.

eſſe concluſionē in opinione hoīuȝ nō tm̄ in re ꝺi. Quicquid igitur videas geri vel fieri.i.euenire contra ſpē hoīs cām ignorantis hic.i.in rebus eſt rectus orꝺo:ſȝ opinioni tue eſt ꝑuerſa cōfuſio. ¶ Notanduȝ ꝙ cato vticēſis ꝓpter ſuā ſapientiā ⁊ virtutē maxime fuerat authoꝛitatis in populo. Cū autē Juli⁹ pugnaret ꝯ Pōpeiū cito iudicauit Pōpeiū eſſe iuſtū attribuēs ſibi cām victricē. Aliȷ aūt iudicabāt Juliū ceſarē eſſe iuſtū attribuētes ſibi cauſam victricē. Ex quo patet ꝙ ꝺe eoꝺē contrario mō iudicabāt ꝺȷȷ ⁊ hoīes ſapiētes q catonē ſequebātur.

cōſentiat.ſȝ eſt animi virib⁹ infirm⁹:cui ſit qꝺ eueniat aduerſi ꝺeſinet colere foꝛſitā innocentiā:ꝑ quē nō potuit retinere foꝛtunā. Parcit itaqȝ ſapiēs ꝺiſpēſatio ei quē ꝺeterioꝛē facere poſſit aduerſitas ne cui nō ꝯuenit laboꝛare patiatur. Eſt ali⁹ cūctis virtutib⁹ abſolut⁹ ſanctuſqȝ ac ꝺeo ꝓxim⁹. Hūc ꝯtingit qbuſlibet aduerſis nephas ꝓuiꝺētia iuꝺicat a ꝺeo vt nec coꝛpoꝛeis qꝺem moꝛbis agitari ſinat. Nā vt qꝺā me quoqȝ excellētioꝛ ait. Uir aūt ſacerꝺotalis ver⁹ non laboꝛat:ſcti viri coꝛpoꝛa aūt ſua eꝺificauerūt virtutes. ¶ Fit aūt ſepe vti bonis ſumma reꝝ gerenꝺa ꝺeferatur. vt exuberās retūꝺatur iꝓbitas aliȷs mixta queꝺā pꝛo aīoꝝ qualitate ꝺiſtribuit. Quoſꝺā remoꝛꝺet ne lōga felicitate luxurient. Alios ꝺuris agitari vt virtutes animi patientie vſu atqȝ exercitatione confirmēt. Aliȷ plus equo metuunt quoꝺ ferre poſſunt. Aliȷ plus equo ꝺeſpiciunt quoꝺ ferre non poſſunt: hos in experimentum ſui triſtibus ꝺucit. Nōnulli venerandum ſeculi nomen glorioſe pꝛecio moꝛtis emerunt quiꝺam ſupplicȷs inexpugnabiles exēplū ceteris ꝓtulerūt īuictā malis eſſe

¶ Seꝺ ſi aliquis. Hic phīa aſſignat cās ſpāles quare bonis ⁊ malis ꝺifferēter eueniunt nunc pꝛoſpera nunc aduerſa. Scꝺo accuſat ſe ꝺ ampliori ꝑtractatione hmōi cāꝛum. Scꝺa ibi. Neqȝ eī̄ phas. Pꝛimo ꝺeclarat intentū ſuū ꝺe bonis. Scꝺo ꝺe malis ibi. Nā iꝺ quoqȝ. Pꝛimo aſſignat cāȝ quare aliquib⁹ bonis nō eueniūt mala. Scꝺo quare aliqñ ꝯtingūt eis mala ibi. Aliȷs mixta. Pꝛio oſtenꝺit quare bonis nō cōtingāt mala. Secūꝺo quare cōtingāt eis qñqȝ bona ibi. Fit aūt. Pꝛio aſſignāt ꝺuas cās quare bonis nō eueniant mala. Secūꝺa ibi. Eſt alius. pꝛīa cā eſt infirmitas animi alicuius boni cui ſi aduenirent aduerſitas ipſe ꝺeterioꝛaretur. vnꝺe ꝺicit in lr̄a. Seꝺ ſit.i.ponam⁹ ꝙ aliqs ſit ita bene moꝛat⁹.i.moꝛigeratus ꝙ ꝺiuinū ⁊ humanū iuꝺicium cōſentiant.ꝺe eo foꝛſan ipſe eſt infirmus virib⁹ animi nō potens reſiſtere aduerſitatib⁹. Cui ſi eueniat quiꝺ .i.aliquiꝺ aduerſi foꝛſitā ꝺeſignet colere innocētiā.i. exercere virtutē per quā nō potuit.i.nequiuit retinere foꝛtunā:qꝛ imputabit ſue innocētie ꝙ ꝓſperitas ſua receſſit queāꝺmoꝺū legitur ꝺe Job cui vxoꝛ impꝛoperabat ꝺi. Aꝺhuc permanēs in ſimplicitate tua beneꝺic ꝺeo ⁊ moꝛere. parcit itaqȝ illi ſapiēs ꝺiſpēſatio.i. ꝓuiꝺentia ꝺei quē aduerſitas poſſit facere ꝺeterioꝛē nec patit̄ eū laboꝛare aduerſitate cui nō cōuenit. ¶ No. ꝙ quiꝺā boni ſunt ita imbecilles animi ꝙ ex moꝺica tentatione aduerſitatis mutarentur qꝺ viꝺēs ꝺeus parcit ipſis ne eos aduerſitate ꝺeȷciat. Unꝺe apoſtolus. Fiꝺelis ꝺeus qui non patit̄ vos tētari vltra iꝺ qꝺ poteſtis. Eſt alius cūctis virtutibus abſolutus. Hic aſſignat aliā cauſam quare qbuſꝺā bonus nō aueniant mala ꝺi. Eſt alius hō abſolutus.i. ꝑfectus cūctis virtutib⁹ ⁊ ſctūs:⁊ ꝓxim⁹ ꝺeo hunc hoīem cōtingit.i.tangit qbuſlibet aduerſus ꝓuiꝺētia ſup. ꝺiuina iuꝺicat nephas aꝺeo.i.intantū vt nec ſignat ipſuȝ agitari moꝛbis coꝛpoꝛeis qꝺ cōfirmat authoꝛitate cuiuſꝺā phī ꝺicentis. Nā vt ait quiꝺā phus excellētioꝛ me:cuius authoꝛitatē ponit in greco qui tantū ſonat in latino. Coꝛpoꝛa ſua viri ſancti.i.ſacri eꝺificauerunt virtutes ſup. preſeruāꝺo ipſa ab aduerſis. Autē pꝛo ſeꝺ verus vir ſacerꝺotalis nō laboꝛat ſup. in pꝛoſperis. ¶ Nota ꝙ ſecunꝺa cauſa quare aliqbus nō aꝺuenit aduerſa eſt excellēs ſanctitas ipſoꝝ ſicut enim ꝺeus excellēter malos non tantū punit in futuro ſeꝺ etiā in pꝛeſenti:ſic aliquos excellēter bonos non tantū pꝛemiat in futuro: ſeꝺ etiā in pn̄ti ab aduerſitate cuſtoꝺit. quare phīa ꝺicat quiꝺā excellentioꝛ me ꝺi. cū nullus ſit excellentioꝛ phīa ꝺicēꝺū ꝙ littera ꝺebet ſic exponi. Nā quiꝺā phs excellētioꝛ aliȷs phīs me.i.per me phīaȝ ꝺi. ¶ Fit autē ſepe. Hic oñꝺit quare bonis ſepe cōtingant bona ꝺi. Fit autē.i.cōtingit ſepe vt ſumma rerū gerenꝺa.i.pꝛincipatus gerēꝺi res ꝺeferat̄.i.cōceꝺatur bonis.i. ꝓbis non tm̄ ꝓpter vtilitatē bonoꝝ hominū ſeꝺ vt impꝛobitas exuberās.i.abūꝺans maloꝝ retūꝺatur.i.cōpeſcatur vel repꝛimat̄. Tunc aſſignat cauſam quare bonis qñqȝ cōtingat mala ꝺi. Aliȷs.i.bonis ꝺeus ꝺiſtribuit queꝺā mixta.i.nunc bona nūc mala pꝛo qualitate animoꝝ quoſꝺā enim bonos ꝺeus remoꝛꝺet aduerſitatibus ne luxuriēt.i.ſuperbiant longa felicitate.i.pꝛoſperitate. Alios bonos patitur agitari.i.vexari ꝺuris aꝺuerſitatibus vt ipſa ꝺura cōfirmāt virtutes animi tempoꝛū vſu ⁊ exercitatiōe patiētie vt patet in Job. Aliȷ plus equo metuunt qꝫ ferre poſſunt:ſicut thomas foꝛmiꝺauit ingreſſum inꝺie ꝺicens. Dñe mitte me quo vis pꝛeter qꝫ aꝺ inꝺos. Aliȷ plus equo ꝺeſpiciunt qꝺ ferre non poſſunt:quia quaſi pꝛeſumēꝺo ꝺeſpiciunt tenta

Angelus

tiones quas tñ ferre nõ poſſunt: vt ſctũs Petrus qui dixit. Et ſi oportuerit me mori tecũ non te negabo qui ad tentationẽ ⁊ accuſationẽ ancille chriſtum negauit hos vtroq₃ duci.i.tentat triſtibus.i.aduerſitatibus in experimentũ ſui.i.in recognitionẽ ſui vt ſciant quid poſſint ⁊ quid non poſſint ⁊ nõnulli idest aliqui emerũt precio mortis venerandũ nomẽ ſeculi ſicut martyres. Quidã inexpugnabiles ſupplicĳs pertulerunt ceteris exemplũ virtutem eſſe inuictã a malis que omnia q̄ recte ⁊ diſpoſite ſiant ex eorũ bono quibus accedere videtur nulla eſt dubitatio. ¶ No. ꝙ quidam plus timent q̄ timere deberent aliquam aduerſitatẽ: de quib⁹ dicitur in pſal. Trepidauerunt timore vbi non erat timor. Talibus deus immittit aduerſitates quibus reſiſtũt vt cognoſcãt ſe gratia dei poſſe reſiſtere ei quod timebant. Alĳ autẽ preſumentes de ꝓprĳs viribus deſpiciunt tẽtationes quaſi potẽtes reſiſtere eis. Illis de⁹ tẽtationes immittit ⁊ permittit eos ſuccũbere: vt cognoſcant q̄ fragilis ſit humana natura ſine diuina gratia. ¶ Nã illud quoq₃. Hic aſſignat cauſas quare malis quandoq₃ bona quãdoq₃ mala cõtingãt. Primo oſtẽdit quare malis ꝯtingant mala. Secũdo quare bona ibi. Leta vero. Primo dicit. ex eiſdem cauſis ducitur.i. probatur q̄ improbis nunc proueniunt triſtia: nũc optata. Sed de triſtibus que malis eueniũt nemo miratur: q2 omnes eſtimant eos .ſ. malos eſſe meritos.i.dignos malo quorum malorũ ſuplicia ceteros deterrẽt: errore retrahũt a ſceleribus ⁊ ipſos .ſ. malos emendãt quibus inuehuntur ſupplicia. ¶ Notandum ꝙ phia innuit tres cauſas quare malis eueniant mala. Prima eſt q2 omnes homines eſtimant eos dignos malo. Secundo q2 per ſupplicia malorũ alĳ a malo retrahũtur. Tertia cauſa: q2 mali ſupplicĳs emendantur. ¶ Leta vero magnum. Hic aſſignat cauſas quare malis bona eueniant. Secundo ſoluit tacitã obiectionem ibi. Nã vt probis. Primo di. Leta vero i. ꝓſpera que malis eueniũt loquunt i.iudicant bonis magnum argumentũ quid iudicare debeant de hmõi felicitate quam ſepe cernant famulari improbis habent enim probi ex hoc certiſſimũ argumentũ: ꝙ illa non eſt vera felicitas que malis aduenit: ſed falſa deceptio. Tunc aſſignat primã cauſam quare deus malis cõcedit bona ⁊ proſpera: qui quidem mali per proſpera preſeruantur a peioribus ſceleribus ne ſiant fures vel raptores. ⁊ dicit. In qua re malis eueniant proſpera illud credo diſpẽſari.i.diſpenſatione ordinari ꝙ forſitan natura alicuius mali tam preceps eſt ad malum ⁊ importuna vt inopia rei familiaris.i.paupertas poſſit eum exacerbare.i.prouocare in ſcelera.i.ad furtum ⁊ ad rapinã. Huius morbo diuina prouidentia medetur remedio collate pecunie. Tunc aſſignat ſecundã cauſam talẽ: ꝙ ideo malis eueniũt ꝓſpera vt proſperitate emendent vitam quaſi timentes ne propter maliciã amittant proſperitatẽ. vnde dicit. Hic.i.aliquis malus ſpectãs.i.conſiderans conſcientiã ſuam fedatã.i.maculatã ꝓbris.i.vitĳs ⁊ ipſe cõparans ſecũ fortunã.i. proſperitatẽ ſuã forſitan pertimeſcit ne cuius rei.ſ.ꝓſperitatis iocũdus eſt ei vſus illius ſiat triſtis amiſſio ⁊ dum metuit amittere fortunã mutabit mores ⁊ derelinquet nequitiam. Tunc ponit tertiã cauſam di. Alĳs malis aduenit proſperitas vt incidant in maiorem miſeriam aduerſitatis q2 ſicut dictũ fuit.in.ĳ.lib.proſa.iiĳ. In omni aduerſitate fortune infeliciſſimum genus infortunĳ eſt fuiſſe felicem. vnde dicit in littera ꝙ felicitas indigno aucta.

virtutẽ. Que q̄ recte atq₃ diſpoſite ⁊ ex eorũ bono quibus accidere videntur ſiãt nulla dubitatio eſt. ¶ Nam illud quoq₃ qđ improbis nunc triſtitia: nũc optata ꝓueniunt ex eiſdẽ ducitur cauſis. Ac de triſtibus quidẽ nemo miratur ꝙ eos malo meritos oẽs exiſtimãt: quorũ quidẽ ſupplicia: tũ ceteros ſceleribus deterrẽt: tum ipſos quibus inuehuntur emẽdant. ¶ Leta vero magnũ bonis argumentũ loquuntur quid de hmõi felicitate debeant iudicare: quam famulari ſepe improbis cernant. In qua re illud etiam diſpenſari credo: ꝙ forſitan alicuius tam preceps atq₃ importuna natura eſt vt eum in ſcelera potius exacerbare poſſit rei familiaris inopia. Huius morbo prouidentia collate pecunie remedio medetur. Hic fedatam probris cõſcientiam ſpectãs ⁊ ſecũ fortunã ſuã cõparans: forſitã pertimeſcit ne cuius ei iocundus vſus eſt ſiat triſtis amiſſio. Mutabit igitur mores ac dũ fortunam metuit amittere nequitiam derelinquet. Alios in cladẽ meritã precipitauit indigno aucta felicitas. quibuſdã permiſſũ puniendi ius vt exercitĳ bonis ⁊ malis eſſet cauſa ſupplicĳ. ¶ Nam vt probis atq₃ improbis nullum fedus eſt: ita ipſi iter ſe improbi nequeunt conuenire. Quid ni cum a ſemetipſis diſcerpẽtibus conſcientiã vitĳs queq₃ diſſentiant: faciãtq₃ ſepe que geſſerint nõ fuiſſe gerenda decernant. ¶ Ex quo ſepe illa ſumma

Alia lſa habet acta.i.inducta alios malos precipitauit in materiã cladẽ.i.miſeriã ⁊ addit ꝙ quibuſdã malis pmiſſum eſt.i.cõceſſum ius puniẽdi.i.ptãs vt ſit bonis cauſa exercitiȳ in virtutibus patiẽtia ma-lis ſit cã ſuppliciȳ. ¶ No. ꝙ felicitas quoſdã precipitat in cladẽ aduerſitatis. Vñ Samarieñ. Pro mo uet iniuſtos fortuna volubilis. vt quos Scãdere precipites fecit ad yma rotet. Nam grauiore ruit tur ris tumc facta ruina. Et grauius pulſat alta cypreſſus humũ. ¶ Et notandũ ꝙ boni per aduerſitates in virtutibꝰ ⁊ patiẽtia exercẽt vñ idẽ pauper Hẽri. Aſpera ferre decet ma turant aſpera mentẽ. Et bene natura plenꝰ vna facit. Per nimios eſtus ge lidas tranſit ad vndas. Sicqȝ p op poſitũ dulcia querit hõ. ¶ Nã vt ꝓ-bis atqȝ iꝓbis. Hic ſoluit quandã obiectionẽ ſcẽdo infert ꝯcluſionẽ ibi. Ex quo ſepe. Prio di. Aliqs diceret dixiſti ꝙ malis eſt cõceſſum ius pu-niẽdi vt ſuit cauſa ſuppliciȳ aliȷs ma lis. hoc nõ videt verū: qꝛ malus nõ pu nit malũ cũ ſint ſimiles. hoc pħia ſol uit di. Sicut ꝓbis ⁊ iꝓbis nullum eſt fedus.i.cõcordia qꝛ ſemꝑ inuicem cõtrariã: ita ipſi iꝓbi nequeũt iter ſe cõuenire. Quid ni.i.quare non eſ ſet ita cum quiqȝ.i.quilibet mali diſ-ſentiant a ſemetipſis viciis diſcerpẽ tibus.i.diſtrahẽtibus cõſcientiã ipo rũ ⁊ ſepe malis faciãt que cum geſſe rint.i.fecerint decernãt.i. iudicẽt nõ fuiſſe gerẽda.i.facienda. ¶ Notan-dum ꝙ intantum aliquis eſt bonꝰ in qȝtum ſeruat ordinem in vltimũ fi-nẽ.q finis eſt ſummũ bonũ ⁊ qꝛ illuȝ ordinẽ in vltimum finẽ oẽs boni ſer-uãt: ideo omnes boni in eo ꝙ boni in uicẽ ſunt cõcordãt mali aũt qꝛ hunc ordinẽ nõ ſeruãt ⁊ ſemetipſis diſcor dant ſibi mutuo cõcordare nõ poſ-ſunt ⁊c. Ex quo ſepe ſumma illa. Hic infert quandam cõcluſionem di. Ex quo mali puniunt malos. ex hoc illa ſumma prouidentia.i. diuina protu-lit inſigne miraculum.ſ. vt mali face rent malos bonos, quod declarat. Nam dũ quidem mali vidẽ perpeti iniqua a peſſimus flagrãtes.i. arden tes odio noxiorũ.i.dãnatoꝝ ſuorum ſup. mali rediere.i.redierunt ad fru-gem virtutis.i. ad vtilitatẽ dum ta-les ſtudent ſe eſſe diſſimiles illis ma lis quos oderant ⁊ addit ſola diuina vis talis eſt: cui mala ſunt bona.i.cedunt in bonum ſicut cum ma-lus facit bonũ malũ: vnde ſubdit. Cum deus vtendo cõpetenter eis ſcilicet malis elicit effectũ alicuius boni. Ordo enim fatalis cũcta conplectitur: vt qõ diſceſſerit ab aſſignata ratione ordinis ſcilicet mali hoc tamen licet relabatur in aliũ ordinẽ ſcilicet boni ne in regno prouidẽtie dei liceat qd.i. aliquid teme ritati.i. inordinationi ⁊ ponit authoritatẽ in greco que tantũ ſanat fortiſſimus in mundo deus cuncta peregit. ¶ Notandũ ꝙ bonũ prouenięns ex malicia improborũ non eſt imputandũ ipſis improbis: ſed tantũ diuine virtuti que nouit ex malis efficere bona: ⁊ licet deus malũ dirigat ad bonũ ſua intẽtione ⁊ ptãte non tamen homo ideo nõ extra culpã q illud malũ agit mala intẽtione. ¶ Notandũ ꝙ alius eſt ordo naturalis: alius ordo a deo ꝓuiſus. Ordo naturalis eſt vt deũ ⁊ proximũ diligamꝰ ordo: ꝓuiſus eſt tẽporalis rerũ diſpoſitio que fatũ vocatur: ⁊ licet ordinẽ ſepte dimittamus aliqd plus deo diligẽdo ⁊ proximũ odiẽdo: tñ ordinẽ ꝓuiſuȝ a deo nuſqȝ effugies qꝛ nunqȝ aliter prouenit qȝ deꝰ prouidet: vt ſi aliquid recedit ab ordine naturali relabitur in aliũ: vt ſi aliquid eſt malũ, quo ad materiã ipſuȝ eſt bonũ in cõparatione ad iuſticiã: ita ꝙ in regno diuine ꝓuidentie nihil relinquitur temeritati.i. inordinatiõi. ¶ Neqȝ enim eſt phas homini. Hic pħia excuſat ſe de ampliori indagatione cauſarũ. di. ¶ Neqȝ enim eſt phas homini ingenio comprehendere vel ſermone explicare cunctas machinas.i.cauſas vel diſpoſi tiones diuini operis: hoc tamen ſufficiat reſpexiſſe ꝙ deus ꝓditor.i.ꝓductor naturarũ diſponat cũcta

prouidẽtia protulit inſigne miraculũ vt malos mali bonos facerẽt. Nã duȝ iniqua ſibi a peſ ſimis quidẽ ꝑpeti videntur noxioꝝ odio flagrã tes ad virtutis frugẽ rediere: dũ eis diſſimi-les ſtudẽt eſſe quos oderãt: ſola eſt eniȝ diui na vis cui mala quoqȝ bona ſunt: cũ eis cõpe tenter vtendo alicuiꝰ boni elicit effectũ ordo eniȝ quidẽ cũcta cõplectitur. vt qõ ab aſſigna ta ordinis rõne deceſſerit hoc lȝ in aliũ tamẽ ordinem relabatur: ne quid in regno ꝓuiden tie liceat temeritati. Fortiſſimꝰ in mũdo deꝰ cuncta ꝑegit cuȝ oĩa ſecula ꝓuidet ac proſpi-cit. Neqȝ enim phas eſt homini cunctas diui ne opere machinas ingenio cõprehẽdere vel explicare ſermone: hoc tamẽ proſpexiſſe ſuf ficiat qõ naturaꝝ oĩuȝ ꝓditor deus idẽ ad bo nuȝ dirigens cuncta diſponat: dumqȝ ea que protulit in ſui ſimilitudine retinere feſtinat. Malũ omne de reipublice ſue terminis ꝑ fa talis ſeriẽ neceſſitatis eliminat quo fit vt que in terris abundare creduntur ſi diſponenteȝ prouidentiam ſpectes: nihil vſqȝ maloruȝ eſ ſe ꝑpendas. Sed video iam dudum te ⁊ pon dere queſtionis oneratum ⁊ orationis proli-xitate fatigatum aliquam carminis expecta re dulcedinem. Accipe igitur hauſtum quo refectus firmior in vlteriora contendas.

dirigens ad bonum. Et dum idem productor ſupple feſtinat ea que protulit. ideſt produxit in ſimilitu-
dine ſui ſupple eliminat: ideſt proijcit per ſeriem. ideſt per ordinem fatalis neceſſitatis omne malum de
terminis ſue publice rei. ideſt mundi quo fit vt mala que creduntur abundare in terris ſi ſpectes ideſt
conſideres prouidentiam diſponentem nihil perpendas vſq̄ eſſe mali. Tunc inuocat Boetium ad con
ſolationem metricam di. Uideo te eſſe oneratum pondere queſtionis que difficilis eſt ⁊ fatigatum pro-
lixitate orationis expectare aliquā dulcedinem carminis igitur accipe hauſtū dulcedinis metrice quo
refectus ideſt recreatus firmiter contendas in vlteriora. No. ꝙ dicit. malū nuſq̄ eſſe in comparatione
ad diuinā prouidentiā: q2 maluȝ non eſt aliqua natura nec aliqua res: omnis enim natura ⁊ res appetit
ſuaȝ perfectionem Cum autē appetibile habeat rationem boni ſi malū eſſet natura: ⁊ res appetens per

Malū

fectionem malū eſſet bonū. ¶ Notandū ꝙ nullum eſt malum ſimpliciter: ⁊ totaliter in mūdo quin in cō
paratione ad diuinam prouidentiam habeat rationem boni. vnde expedit multos defectus contingere
in vniuerſo ne multa bona tollantur. Si enim non corrumperetur aer. ignis non cōſeruaretur: nec vita
leonis conſeruaretur niſi occideretur agnus vel aſinus: neq3 laudaretur iuſtitia nec patientia: ſi non
eſſet iniquitas: ex quo patet ꝙ multa in comparatiōe ad nos ſunt mala que in comparatione ad diuinā
prouidentiam omnia diſponentem ſm ꝙ melius competunt vniuerſo bona ſunt.

¶ Aſcenſius.

Ita eſt inq̄ ⁊c. Quoniā ea dumtaxat dicere inſtitui que aut neglecta aut non ſatis diligenter
dicta ſunt in alijs commentarijs: ideo ne hic quidem longus ero. Tui muneris. i. tui hoc eſt
phyſici officij eſt. Nam officium partes munia ⁊ munera ⁊ etiam munus pro eadem referre

Officium.

ſed diuerſis de cauſis accipi ſolent. Officium enim dicitur quando quis id facit quod facien
dum ipſe aut factus inſtitutus videtur. Sicut officiuȝ cantoris eſt cantare. philoſophia cau

Partes.

ſas latentes rerum inueſtigare. Partes auteȝ dicuntur que cuiq3 ſpecialiter agenda ſunt tractumq3 eſt

Munia.

a comedis. i. comediarum authoribus qui inter ſe participant actioneȝ totam vnde cum dico aliquid

Munera.

eſſe mearum partium ſignifico illud officio meo ſpecialiter aſſignatuȝ. Munia olim. vnde ⁊ municeps
⁊ municipia: ⁊ nunc munera dicebantur que ſingulis agenda aut gerenda dantur: ſic quod munus
quoddam aut preſtant aut accipiunt ita faciendo. Queſo vti hinc vti. i. vt hinc ideſt de his rebus: di-
ſcernas. id eſt ſeorſum iudices ⁊ diſputes. Ad rem me inquit omnium queſitu maximum queſitu. ideſt
ad querendum vel vt inquiratur maximam: ideſt difficillimam. Eſt enim ly queſitu hic poſterius ſupi-

Poſteriora.

num. Poſteriora autem ſupina vt docet valla non conſtruuntur cum verbis vel participijs motum de
loco ſignificantibus, immo nec cum quibuſcunq3 alijs nec caſum regunt: ſed abſolute ponuntur in ſi-
gnificatione paſſiua: ⁊ id cum omnibus nominibus adiectiuis ſine prepoſitione. vt pulchrum aſpectu.
obſcenum viſu: difficile factu ⁊cetera. Cui vis exhauſti quicquam ſatis eſt exhauſti eſt hic genitiui ca-
ſus a nominatiuo exhauſtum. mali enim ſcribunt plurimi. ſed imperitiſſimi exhauſiſti. Nam ſenſus eſt
cui ſupple rei ideſt ad quam rem vix quicquam ideſt aliquid exhauſti: ideſt exhauriendo impenſi laboris
ſatis eſt. Ubi animaduertes ſepe paſſiua ſignificatione maxime vbi ſubſtantiam ſignificamus partici-
pia eiuſmodi poni. vbi quidam pro verbalibus poſita cenſent vt apud comicum. Quid hoc ornatu pro
eo dicunt quod eſt quid hoc ornatus: ſed poſſit intelligi quid hoc ornati: ideſt rei ornate. Exhaurimus
autem ea que cum difficultate facimus. Unde in quarto Eneydos. Que bella exhauſta canebat. ſed ma
xime dicitur de aqua que hauriendo extrahitur non ſine labore. vnde conuenienter ſumit ſimilitudineȝ
a capitibus hydre pullulantibus ſi fabulam detegamus que talis eſt. Hercules inter ceteros labores
ſuos hydram ſerpentem aquatilem nam hydor vnde hydrus ⁊ hydra ſerpentem nomina aqua dici-

Hydra.

tur occidiſſe dicitur qui lernam archadie paludem incolebat ⁊ que centum capita habebat ea viuacita
te: vt vno reciſſo duo quaȝ primum ſubnaſcerentur. Quod animaduertens hercules eam igni tandem
domuit: ⁊ capita ſimul excuſſit. Quam. Uirgili. libro ſexto apud inferos eſſe dicit his verbis. Quin-
quaginta atris immanis hiatibus hydra. Senior intus habet ſedem vbi quinquaginta capitum di-
cit. Sed Ouidius de transformatis libro nono centum habuiſſe dic. loquente hercule ad achiloum.
Pars quota lerne ſerpens eris vnus echidue. Uulneribus fecunda ſuis erat illa: nec illum de centum
numero caput eſt inpune reciſum. Quin gemeo ceruix herede valentior eſſet. Hanc ergo ramoſam na
tis e cede colubris. Creſcentemq3 malo domui domitamq3 reduxi. Quid fore credis. Uolunt autem
paludem fuiſſe multis fontibus ⁊ anniculis abundantem: quorum vno obſtructo boni naſcebantur do
nec materia combuſtili iniecta ⁊ igne immiſſo tota exuſta eſſet loci humiditas quam fertilitas magna
ſecuta eſt. Eſt ergo ſimilitudo in hoc ꝙ ſicut herculi vnum caput hydre amputari bina ſuccreſcebant:

Fatum.

ita philoſophie diſcutienti ⁊ quaſi abſoluenti vnam dubitationem Boetius in ea materia bine ſuccre-
ſcerent. Fatum caſus et predeſtinatio: ita a quibuſdam diſtinguntur ꝙ fatum a celo dependeat caſus
a fortuna: predeſtinatio a deo. Nam vt Cicero. inquit. Fatum eſt connexio rerum per eternitatem ſe in-
uicem tenens que ſuo ordine vt lege variantur. ita tamen vt ipſa varietas habeat eternitatem. Sed vt
inquit nonius. Fatum aliter quoq3 accipitur. Significat enim decretum ⁊ voluntateȝ vt ſeptimo Eney
dos. Heu ſtirpem inuiſam ⁊ fatis contraria noſtris. Fata phrigum. Et in eodem. Filius hunc fato di-
uum proleſq3 virilis. Nulla fuit. Eſt etiam nutus. Uirgili. alibi. Fatis iunonis inique. Dicitur autem a
phando: eo ꝙ quicquid dij verici fantur ineuitabile fit. Unde Marcus varro. Ab hoc tempore ꝙ cum
pueris conſtituant parce fando dictum eſt fatum ⁊ res fatales. Iuxta Ciceronem autem videtur fatuȝ
a celo trahi: quod nobis fata dei annunciat: ſed non ſic quin fatorum conditur ea mutare poſſit. Caſus

Caſus
Predeſtina-
tio.

autem a cadendo: quoniam preter opinionem aut preſcientiam noſtram aliquid accidit. ⁊ cuius cauſaȝ
ignoramus. Predeſtinatio autem eſt dei aliquam rem ad certum finem ab eterno deſtinantis: ſed fere in

bonam partem accipitur. Nam ad penam addicti: preſciti vocari ſolent. Quamquam anguſto limite temporis ſepti: vel ad totum tempus vite cuiuſlibet hominis reſpicit vel ad illud quod te Boet. adhuc victurum ſperauit. Si primo modo accipimus ſimile erit illi Uirgiliano quarte. Georgi. Uerum hec ipſe quidem ſpacijs excluſus iniquis pretereo: atqȝ alijs poſt commemoranda relinquo. Que verba tamen Seruius de anguſtia carminis non cui intelligit. Qui modus ꝛc. Fatum a veteribus appellatum eſt. Modus eſt Titi liuij ꝛ aliorum latine loquentium. Adiectiuum etiam participiale vicmiori ſubſtantiuo conformare: iuxta quem non dicit qui modus fatum appellatus eſt: ſed appellatum eſt: ſi tamen prepoſuiſſet dixiſſet. Qui modus appellatus eſt fatum. De fato autem quomodo a gentilibus acceptū eſt iam diximus. Multa autem hic pertranſeo: quia aut nota aut declarata ſunt. Illud autem participium fluituras non eſt formatum ab eo ſupino quod nunc in vſu eſt. Nam a fluxum fluxu fieret fluxurus fluxura fluxurum: ſed ab eo quod ſm̄ communem regulam fieret fluitum fluitu fluiturus fluitura fluiturum. Sicut naſciturus legitur pro naturus. A ſuo quoqȝ deflectat exordio. ſi legis quoqȝ. inquēcunqȝ locum aut in quancunqȝ partem. tunc deflectat ponitur abſolute vel ſubauditur ſe: ſicut ſecundo Eneydos. Etiam nox humida celo precipitat ſubaudi ſe: vel precipitat. i. cadit: vel precipitatur. Si vero legis quicqȝ aut quemqȝ facilis eſt cōſtructio. Et equi. id eſt equitatis feruentiſſimum: imitatio eſt virgiliana in ſecundo Eney. vbi ad ſimilem ſententiam eiſdem verbis vtitur dicens. Cadit ꝛ tipheus iuſtiſſimus vnus qui fuit in teucris ꝛ feruentiſſimus equi dijs aliter viſum. Familiaris noſter Lucanus. Ideo Lucanus familiaris philoſophie dicitur ꝙ fabulas inanes ꝛ figmenta poetica non habet: ſed veram hyſtoriam contexit: interſerens multa philoſophia ad phyſicam ꝛ aſtrologiam pertinentia. quare vt Seruius dicit inter poetas non annumeratur. Unde etiam Marcialis facit eum de ſe ita loquentem. Sunt quidam qui dicunt non eſſe poetam: ſed qui me vendit bibliopola putat. Ut quidam me quoqȝ excellentior: quia hec verba in perſona non Boetij. ſed philoſophie proferuntur: recte dubitatur quis philoſophorum: ipſa philoſophia ſit excellentior. Non quadrat vt dicamus me. i. per me: ſed reuera me. i. qȝ ego. Dicendum ergo eſt ꝙ philoſophia hic habet rationem philoſophie naturalis quaȝ quis per naturam adipiſcitur. verbum autem illud videtur diuinitus inſpiratum: vel ab oraculo acceptum ꝛ dictum a viro plane diuino: ita vt philoſophiam communem excellat. quis autem ſit non dicit. creditur autem hermes trimegiſtus quem deum effectum famulatur gentilitas. ¶ Seculi nomen glorioſe precio mortis emerunt. Non dicit hoc de martyribus. i. teſtibus criſtiane veritatis: qui ſeculi nomen non emerunt ſed contempſerunt verum de his qui pro patria mortui ſunt: vt glorioſum nomen obtineant cuiuſmodi multi leguntur romani: vt decij: fabij: curij ꝛc. Etiam gete vitam contemnunt vt laudentur Unde virgilius. Mortem contemnūt laudato vulnere gete. Quinetiam vt in nauali certamine vincant quidam vitam exponere parati erant de quibus quinto Eneydos. Uitaȝ volunt pro laude paciſci Ut que in terris abundare creduntur ꝛc. Nihil vſqȝ malorum eſſe perpendas. Si legatur. Nihil vſqȝ mali non ſtat grammatica. Nam ordo eſſet vt perpendas nihil mali eſſe in terris abundare creduntur ꝛ ita vt relatiuum ꝛ antecedens diſconuenirent in numero. Legendum eſt ergo. Nihil vſqȝ malorum. que ſcilicet mala ꝛc. vel nulla vſqȝ mala. Uel omittendo ly mali aut malorum. Nihil vſqȝ eſſe perpendas: ꝛ ita accipitur ly nihil pro non aliter nimis figurata erit locutio. Fluituras. Lucanus.

¶ Metrum ſextum quarti libri.

¶ Metrum ſextum quarti libri.

Si vis celſi iura tonantis
Pura ſolers cernere mēte
Aſpice ſūmi culmina celi
Illic iuſto federe rerum
Ueterē ſeruāt ſydera pacē
Non ſol rutilo cōcit⁹ igne
Gelidū phebes īpedit axē
Nec que ſummo vertice mundi
Flectit rapidos vrſa meatus.

Si vis celſi iura tonantis. Iſtud eſt ſextum metrum huius quarti ſecundum quoſdam adonicum: ſecūdum quoſdam archilocum ab inuentore tetrametrum: dactilicum a pede predominante. In quo metro philoſophia commendat diuinam prouidentiam in diſpoſitione rerum. Et primo ex parte rerum: que diuina diſpoſitione reguntur. Secundo ex parte rei gerentis ibi. Sedet interea. Primo commendat diuinam prouidentiam in regimine corporum celeſtium. Secundo in regimine elementorum. Tertio in regimine temporum. Quarto in regimine generabilium ꝛ corruptibilium. Secunda ibi. Hec concordia temperat. Tertia ibi. Hiſdem de cauſis. Quarta ibi. Hec temperies. Primo dicit. Si tu ſolers. i. ſapiens vis pura mente cernere iura. i. regimina quibus mundus regit: celſi tonantis. i. dei aſpice culmina. i. altitudines ſummi celi. Illic ſydera ſeruant veterem pacem. i. antiquam concordiam quam eis diuina ꝓuidentia indidit iuſto federe rerum: qȝ ſol cōcitus. i. cōmotus: rutilo igne. i. calore non impedit gelidū axem. phebes. i. lune nec vrſa que flectit rapidos meatus. i. motus circa polū ſeptētrionalem: nunqȝ lota occiduo profundo id eſt mari occidentali cupit tingere. i. mergere flammas oceano. i. mari cernens cetera ſydera mergi in mare. Et loquitur more vulgari. credit enim vulgus ſtellas quando occidunt de Sanctus Thomas.

Nunc̄ȝ occiduo lota profundo
Cetera cernens ſidera mergi
Cupit occeano tingere flammas
Semper vicibus temporis equis
Veſper ſeras nunciat vmbras.
Renebitqȝ diem lucifer almum
Sic eternos reficit curſus
Alternus amor ſic aſtrigeris
Bellum diſcors exulat oris.
¶ Hec concordia temperat equis
Elementa modis: vt pugnantia.
Vicibus cedant humida ſiccis
Iungat fidem frigora flammis
Pendulus ignis ſurgat in altum
Terreqȝ graues pondere ſidant
¶ Hiſdem cauſis vere tepenti
Spirat florifer annus odores
Eſtas cererem feruida ſiccat
Remeat pomis grauis autumnus.
Hyemē defluus irrigat ymber.
¶ Hec temperies alit ac profert
Quicquid vitam ſpirat in orbe
Eadem rapiens condit ⁊ aufert
Obitu mergens orta ſupremo
¶ Sedet interea conditor altus
Rerumqȝ regens flectit habenas
Rex ⁊ dominus fons ⁊ origo.
Lex ⁊ ſapiens arbiter equi
Et que motu concitat ire
Siſtit retrahens, ac vaga firmat

ſcendere in mare: ⁊ veſper idest venus ſemper equis vicibus temporis nunciat ſeras vmbras noctis: ⁊ eadem venus exiſtens lucifer tenebit diem almum idest clarum. Sic alternus amor proveniens ex diuina prouidentia reficit alternos curſus ſyderum ſic .i. per talem mutuaȝ concordiam bellum diſcors exulat idest expellitur ab oris aſtrigeris .i. a regionibus celeſtibus que gerunt aſtra. ¶ Nota de hac dictione ſolers que ſm Iſidorum interpretatur quaſi ſollicitus in arte vel vtilis: ⁊ ſic debet ſcribi per duplex .ll. ſed ſecundum Hugui. Dicitur a ſolum quod eſt totum vel multum ⁊ ars artis quaſi totus vel multus in arte: ⁊ ſic debet ſcribi per ſimplex .l. ¶ Nota quod deus magis denominatur tonans a tempeſtate: qꝛ maior horror per eam incurrit mentibus hominum q̄ȝ per aliam. Unde per tempeſtatem tonandi homines magis inducuntur ad recogitandū diuinam potentiam. ¶ Nota ꝙ vrſa habens ſeptem ſtellas circa polum ſeptemtrionalem mota nunquam occidit: ſed ſemper nobis apparet: licet alie ſtelle nobis oriantur ⁊ occidant. De venere autem que de nocte ſequitur ſoleȝ: ⁊ de mane lucifer dicta precedit ſolē viſum fuit in libr. ſecundo primo metro. ¶ Hec concordia temperat equis. Hic philoſophia commendat regimen diuine prouidentie in elementis dicens. Hec concordia proueniens ex diuina prouidentia temperat elementa equis modis et humida elementa pugnantia idest contraria cedant ſiccis vicibus idest viceuerſa ꝙ quando preualeant humida: quandoqȝ ſicca ⁊ quod frigora: idest elementa frigida: iungant fideȝ idest concordiam: flammis idest calidis elementis: ne vnum aliud totaliter corrumpat: ⁊ hoc concordia facit vt pendulus ignis ſurgat in altum: idest moueatur ſurſum ⁊ terre graues pondere ſidant idest deorſum reſideant. Tunc commendat regimen dei circa tempora dicēs. Hiſdeȝ cauſis idest ſimilibus cauſis per diuinam prouidentiaȝ ordinatis annus florifer: idest in quo abūdant flores ſpirant odores ipſo vere .i. tempore veris tepenti idest incaleſcente eſtas feruida ſiccat: idest maturat cererem idest fruges. Autunnus remeat .i. reuertit grauis id eſt oneroſus pomis: ymber defluus irrigat hyemem. Tunc commendat regimen dei circa generabilia dic. Hic temperies idest temperata diſpoſitio prouidētie diuine alit ⁊ profert quicquid in orbe ſpirat vitā .i. qui viuit ⁊ eadem temperies rapiens ea que fecit condit idest abſcondit ⁊ aufert ſcilicet abeſſe mergens orta id eſt producta ſupremo obitu idest vltima morte. ¶ Notandum ſecundum commentatorem . viii. phyſico. Primum antiquum nihil facit ſine ſecundo antiquo idest celo: ergo prima cauſa generationem ⁊ corruptionem elementorum ⁊ omnium in mundo ⁊ temporum diſtinctionem operatur mediantibus corporibus celeſtibus. vnde in libro de pomo Ariſto. ſcribit ꝙ creator omniuȝ ſua ſapientia preparauit ſpheras ⁊ in qualibet ſphera ſtellas lucidas ⁊ dedit ipſis virtutē dominandi in hoc mundo faciēdi bonū ⁊ malū mortē ⁊ vitā ſi incedūt ſtelle ſm virtutē ipſius a creatore datā ſm deſideriū ⁊ voluntatē eius in aſcēdendo ⁊ deſcēdendo: nūc de oriēte ad occidētē: nūc de occidente in oriētē ſine contradictione. Et oēs ſtelle ſunt ſicuti ſerui dn̄o obedientes ⁊ curſus ⁊ motus earuȝ nō eſt a ſeipſis nec virtute earuȝ ſed eſt creatoris qui facit eas moueri. ¶ Sedet interea conditor altus. Hic cōmēdat diuinā pro

Tonans

uidentiam ex parte regentis. Interea dum res ſic geruntur altus cõditor.i.ſummus creator rerũ deus ſedet.i.in ſe immutabiliter manet regẽs oĩa flectit.i.moderatur habenas rerum.i.frena exiſtens rex per ſapientiã gubernationis: dñs per potentiã creationis: fons omnis bonitatis ⁊ origo omniũ ⁊ ipſe a nullo lex oĩa ligans: ⁊ ſapiens arbiter.i.iudex equi.i.equitatis oĩbus tribuens ſm iuſticiã: q ſcʒ deus omnia regens cõcitat.i.excitat.entia ire.i.ꝓcedere ad eſſe motu.i.per motũ ⁊ ſiſtit.i.ꝑmanere facit ad tempus in eſſe retrahẽs omnia ad nõ eſſe ⁊ ipſe firmat per gratiam. vaga.i.inſtabilia per naturã. Nam niſi deus reuocans rectos ictus.i. rectum progreſſum qui eſt ab eſſe ad non eſſe cogat iterum.i.reducat etiam flexos orbes i.in quaſdaʒ circulationes: ea que ſtabilis ordo diuine prouidentie continet ipſa diſcepta.i.ſeparata a ſuo fonte.i.a ſuo principio quod eſt deus fatiſcant.i.deficiant ⁊ ad nihilum deueniãt. Hic fons eſt cõmunis amor cunctis entibus: ⁊ cunta repetunt teneri.i.conſeruari fine boni.i.per finẽ boni: qr res aliter non queunt.i. non poſſunt durare.i.in eſſe perpetuari niſi econuerſo more defluant.i.redeant cauſe.i.ad cauſam primaʒ que dedit eis eſſe per creationẽ. ¶ Notandum ꝙ etiam reguntur a deo per quandam circulationem ſm quam quodãmodo perpetuantur in eſſe verbigratia. Deus diſpoſuit ſic res vt ex ſemine proueniat herba ⁊ econuerſo ex herba producatur ſemen ſic in generatione elementoruʒ ſit quidã circulis dum ex aere generatur ignis ⁊ iterũ ex igne aer. Item in creaturis rationalibus que progrediuntur a deo productione nature: ſit iterũ reflexio ad ipſuʒ deum per reductionem gratie vt ſic nihil permaneat in rebus ens ⁊ perfectum: niſi per quandam circulationem: ⁊ hoc innuit philoſophia in littera. Notandum ꝙ finis ad quẽ omnia naturali appetitu tendunt eſt ipſum ſummum bonum ꝙ eſt deus: hunc finem ſubſequuntur rationabiles creature per operationem intellectus ⁊ voluntatis: ſed rationabiles creatute conſequuntur ipſum ſolum per hoc ꝙ ipſum repreſentant per quandam participationem eſſendi: ⁊ ideo eodem appetitu tendit in vltimuʒ finẽ ⁊ hoc innuit in littera cum dicit. Hic eſt cunctis communis amor.

Nam niſi rectos reuocans ictus
Flexos iterum cogat in orbes
Que nunc ſtabilis continet ordo
Diſcepta ſuo fonte fatiſcant
Hic eſt cunctis communis amor
Sepetuntqʒ boni fine teneri.
Quia non aliter durare queunt.
Niſi econuerſo rurſus amore
Refluant cauſe que dedit eſſe.

¶ Aſcenſius.

SI vis celũ ⁊c. Carmen monocolon eſt: ſed potius ſpondaicũ appelles. Nã ſolus tertius debet eſſe dactilus: nec tamen ſemper eſt reliqui aũt poſſunt eſſe ſpondei. Sed primus põt etiaʒ eſſe dactilus: ⁊ anapeſtus. Scõs autẽ ⁊ vltimus regulariter eſſent ſpondei: ſed alij etiam pedes admittuntur. Nunꝙ̃ aſſiduo loca profundo. Credit vulgus ſydera defeſſa in mare oceanum ſe mergere refrigerij gratia: ſed que ſunt iuxta polum articum quẽ nos ſemper ſublimen videmus mergi non poſſunt. Ex quo celum mouetur ab oriente in occidentem poli qui ſunt in ſeptentrione ⁊ in oppoſita parte meridionali ſcʒ non poſſunt terram circumire. ⁊ ſydera vicina mouentur circum polos non autem circum terram ⁊ ita datus eſt locus fabule que talis eſt. Caliſto lycaonis regis archadie filia longe pulcherrima venatrix fuit cuius excellenti pulchritudine iupiter captus vbi blanditijs ea potiri non poſſe: ſed dyanam eſſe finxit. cuius caliſto fidiſſima ſemper comes fuerat: ⁊ ea arte virginẽ compreſſit ⁊ archadem genuit: quod vbi reſciuit iuno eam in vrſam mutauit poſtꝙ̃ filium enixa eſt. ⁊ ita in ſiluis diu oberrauit donec filius iam adultus in venatione eam ferire vellet tunc enim miſeratione iouis ambo in ſydera fuerunt tranſlati: ac iuxta polum qui ab ipſis arctibus cognominatus fuit collocati. Quod cum iuno animaduertiſſet. Thethyn nutricem rogauit ne vnꝙ̃ permitteret eos in mare deſcendere: ideoqꝫ ſeptentriones nunꝙ̃ occidere dicuntur. Hec late decantat Ouidius in.ij. methamorphoſeos: vbi verba iunonis ſunt. At vos ſi leſe tangit contemptus alumne. Surgite ceruſeo ſeptem prohibite triones. Syderaqꝫ in celum ſtupri mercede recepta. Pellite ne puro tingatur in equore pellex. Dij maris annumerant ⁊c. Cetera huius carminis nota exiſtimo.

Nota

Caliſto. Urſa:

¶ Proſa ſeptima libri quarti.

IAm ne igitur vides quid hec omnia que dicimus conſequatur. Boe. Quid nam inq̃. P. Omnem inquit bonaʒ prorſus eſſe fortunam. Boe. Et qui nã fieri põt. P. Attende inq̃t cuʒ oĩs fortuna vel iocũda vel aſꝑa: tamẽ remu-

IAm ne igitur vide. Iſta eſt ſeptima ⁊ vltima proſa huius quarti in qua philoſophia deducit quandam concluſioneʒ ex premiſſis. Et primo facit hoc: ſecũdo ſubiungit quandaʒ exortationẽ ſecunda ibi qua re inq̃t. Primo ponit cõcluſionẽ intentã. Secundo cõparat eã ad opinionẽ vulgi. ſecundo ibi. Sed eam. primo di. Uides ne iam o Boeti. quid conſequatur hec omnia que dicim⁹. Dicit

Sanctus Thomas.

nerandi exercendi ve bonos: tũ puniendi cor rigẽdiq3 improbos cauſa deferatur. oĩs bona eſt quam vel iuſtam conſtat eſſe vel vtilẽ. Boe. Nimis quidem inq̃ vera rõ. Etſi quã pauloante docuiſti prouidentiã fatum ve conſiderem firmis viribus nexa ſnĩa. ¶ Sed ea3 ſi placet inter quos inopinabiles pauloante poſuiſti numerem⁹. Phi. Et qd inquit. Bo. Quia id hoĩu3 ſermo cõmunis vſurpat: ⁊ qui dẽ crebro quorũdam mala3 eſſe fortunã. P. vis ne igitur inquit pauliſper vulgi ſermonibus accedam⁹. Ne nimiũ velut ab humanitatis vſu receſſiſſe videamur. Bo. Ut placet inq̃. Phi. Nõne igitur bonũ cenſes eſſe qđ pdeſt. Bo. Ita inq̃. Phi. Que vero aut exercet aut corrigit prodeſt. Boe. Fateor inq̃ Phi. Bona igitur. Boe. Quid ni. Phi. S3 hec co⁊ eſt q̃ virtute poſiti contra aſpera bellum gerunt: vel a vitijs declinantes virtutis iter arripiunt. Bo. negare inq̃ nequeo. P. Quid vero iocũda q̃ in p̃mium tribuitur bonis: num vulgus malã eſſe decernit. B. Nequaq̃ ve⁊ vti eſt ita quoq3 eſſe optimã cenſet. Phi. Quid reliqua q̃ cum ſit aſpera: ⁊ iuſto ſupplicio malos coercet nũ bonam populus putat. Boe. Jmmo oĩu3 q̃ cogitari poſſunt iudicat eẽ miſerrimã. P. ¶ Uide igitur ne opinionẽ populi ſequẽtes quodda3 valde inopinabile ɔfecerim⁹. Boe. Quid inq̃. P. Ex his enim ait q̃ cõceſſa ſunt euenit co⁊ qui

Boeti⁹. qđ inq̃. Et phia. Omnẽ fortuna3 prorſus eſſe bonã di. Boe. Et qdnã inq̃. i. quõ hoc põt fieri. Cui phia. Attẽde inqt cũ oĩs fortuna ſiue iocũda ſiue aſpa deferaẽ cã remunerãdi vel exercẽdi bonos vel cã puniẽdi vel corrigẽdi improbos. Patet ꝙ oĩs fortuna eſt bona quã vel cõſtat eſſe iuſtã: ſicut illa q̃ punit malos ⁊ premiat bonos vel cõſtat eſſe vtilẽ ſicut ⁊ exercet bonos que corrigit malos di. B. nimis i. valde vera ẽ rõ pũidẽtiã quã pauloãte docuiſti ⁊ factũ cõſiderẽtũc ſnĩa ẽ nexa. i. firmata firmis viribus ⁊ rõnib⁹. ¶ No. ꝙ ex quo ſm diuinã pũidẽtiã bonis ⁊ malis: nũc pſpera nũc aduerſa eueniũt bonis ppter remunerationẽ pſpera ⁊ ppter exercitationẽ in virtutib⁹ aduerſa ppter ꝙ pſpera fortuna remunerans ⁊ aduerſa exercitãs eſt bona. Jtẽ cũ pſpera fortuna malos emẽdet vt viſum eſt pri⁹ ⁊ aduerſa ipſos corrigat ⁊ iuſte puniat pt3 eã ipſa3 eſſe bonã. ¶ S3 eã ſi placet. Hic cõparat hãc cõcluſionẽ ad opinionẽ vulgi: oſtendẽs eã vulgo eẽ inopinabilẽ ⁊ inqrit qđ vulg⁹ ſentiat de qualibet fortuna Secũdo ex opinione vulgi cõcludit quoddã ɔtrariũ ipſi vulgo ibi. Uide igitur. Dicit ergo. O phia ſi placet eã opinionẽ ꝙ oĩs fortuna ſit bona numeremus inter eas opiniones quas pauloãte poſuiſti inopinabiles. Di. phia qđ. i. ppter quid. Boe. dicit q̃ cõis ſermo hoĩu3 iſtud vſurpat. i. in vſu3 capit quorũdã fortunã eẽ malã quorũdã bonã. Et di. phia Uis ne o Boe. accedam⁹ pauliſp ſermonibus vulgi: ne nimium videamur receſſiſſe ab vſu humanitatis. i. hoĩu3 di. Bo. vt placet ⁊ phia. Nõne cẽſes bonu3 qđ pdeſt. di. Boe. Jta eſt inq̃ phia. Fortũa que aut exercet: aut corrigit prodeſt di. Boe. Fateor inq̃ ⁊ idẽ cõcludit phia. Oĩs fortuna bona ẽ que exercet ⁊ corrigit di. Bo. qđ ni. i. quare non ⁊ addit phia hec fortuna que exercet eſt co⁊ hoĩu3 quo poſiti i virtute gerũt bella ⁊ ecõtra aſpera ſed fortuna que corrigit eſt co⁊ hoĩu3 q̃ declinantes a vitijs arripiũt iter virtutis di. Boe. Negare nequeo. Querit phia. Quid eſt de fortuna iocunda que tribuiẽ bonis in premiũ. Nũ i. nunqđ vulg⁹ decernit. i. iudicat eã eſſe malã. Dicit Boe. Nequaq̃ ve⁊ pro ſed cenſet. i. iudicat eã eſſe optimã ſicut eſt. Querit vlteri⁹ phia qđ de reliqua fortuna que punit que cũ ſit aſpera ⁊ coercet malos iuſto ſupplicio. Num. i. nunquid populus. i. vulgus putat eã eſſe bonam. Dicit Boe. Jmmo iudicat eſſe miſerrimã oĩu3 que excogitari poſſunt. ¶ No. ꝙ omnis fortuna vel eſt ad exercendũ bonos ⁊ corrigendũ malos homines vel eſt ad remunerandũ bonos ⁊ puniendũ malos: fortuna que eſt ad exercendũ bonos et corrigendũ malos hoĩes vtraq3 eſt bona etiã ſm opinionẽ vulgi qđ pbat phia. Jllud qđ prodeſt eſt bonum: ſed fortuna que exercet bonos hoĩes prodeſt bonis: que corrigit malos prodeſt malis ergo vtraq3 eſt bona. Fortuna autẽ que exercet eſt bonorũ qui gerũt bellũ cõtra vitia: fortuna que corrigit eſt malorum qui declinant ad virtutes. fortuna autem que remunerat bonos bona eſt etiam ſecundũ vulgares ſed que punit malos oĩu3 peſſima eſt ſm vulgares ⁊ hanc opinionẽ vulgi de vtraq3 fortuna phia tãgit in littera. ¶ Uide igitur ne opinionẽ. Hic philoſophia ex cõceſſis a vulgo concludit quoddã inopinabile ⁊ cõtrariũ vulgo. i. malã eſſe fortunã tm̃ malorũ cũ tñ opineẽ vulgus vt plurimũ eſſe malã fortunã euenire bonis ⁊ dicit. Uide ne nos ſequentes opinionem populi. i. vulgi confecerimus. i. cõcluſerimus quoddam valde inopinabile apud vulgu3. Quid inq̃ di. Bo. Ex his enim que cõceſſa ſunt ſm opinio

nem vulgarē euenit ꝙ eorum que ſunt imperfecta poſſeſſione virtutis vel in ꝓfectu vel in adeptione virtut. s oēm fortunā eſſe bonā ſiue ſit proſpera ſiue aduerſa: manentibus aūt in improbitate omnē fortunā eſſe peſſimā: ⁊ di. Boe. hoc verū eſt ſm vulgares. tametſi pro ꝗbus nemo audeat cōfiteri ſm veritatē qꝛ in rei veritate omnis fortuna bona eſt tam bonorū ꝙ maloꝝ vt probaſti. ℭ Notan. ꝙ omnis fortuna vel eſt remunerans vel exercens vel corrigēs. Fortuna remunerās eſt eoꝝ qui ſunt in poſſeſſione virtutis. fortuna exercēs eſt eorum qui ſunt in ꝓſpectu virtutis. fortuna corrigens eſt eoꝝ qui incipiunt eſſe virtuoſi. Ex quo relinquitur ꝙ eoꝝ qui permanent in malitia ſit fortuna peſſima ⁊ hoc eſt verum ſm opiniones vulgares. ℭ No. ꝙ quelibet fortuna poteſt dupliciter ꝯſiderari. Uno modo in cōparatione ad cauſaꝫ vniuerſalem que omnia regit ⁊ diſponit ordinando ſingula in finem eis conuenientē: ſic omnis fortuna eſt bona vt probatū eſt vel pōt cōparari fortuna ad illum cui euenit ⁊ ſic ſolum illa dicitur bona que aliquod bonū cōfert illi cui aduenit ⁊ illa mala que nihil boni cōfert. ℭ Quare inquit. Hic facit quandā exhortationeꝫ di. Ex quo omnis fortuna eſt bona ſapiens vir nō dꝫ moleſte ferre quotiēs adducit in certamen fortune. i. cuꝫ fortuna ⁊ non decet fortē virū indignari. i. turbari quotiēs increpuit. i. inſonuit bellicus tumultus. i. ſtrepitus. Nam ipſa difficultas bellādi ⁊ reſiſtendi fortune eſt vnicuiqꝫ viro forti ⁊ virtuoſo materia. i. cauſa glorie propagande. exercitiū enim bellicum eſt cauſa glorie viro forti. Illi vero. ſ. viro virtuoſo reſiſtentia fortune eſt materia: i. cauſa cōfirmande ſapientie. i. virtutis ex quo. i. ex qua victoria talis difficultas virtus vocatur. Dicitur enī virtus ex eo ꝙ ſuis viribus nitēs nō ſuperetur aduerſis: ⁊ ſubdit. Neqꝫ

dē vel ſunt īperfectiōe vel ī ꝓfectu vel ī adeptiōe virtutis oēm quecūqꝫ ſit bonā. ī īprobitate vero manētibꝰ oēm peſſimā eē fortunā. B. Hoc inqꝫ veꝝ eſt tametſi nemo audeat cōfiteri. P. ℭ Quare inqt ita vir ſapiens ferre moleſte nō debet quotiens īfortune certamē adducitur ad viꝝ fortē nō decet īdignari quotiens īcrepuit bellicus tumultꝰ. vtriqꝫ enim hinc quidē glorie: ꝓpagāde: illi vero ꝯfirmande ſapiētie difficultas ipſa materia ē. Ex quo ⁊ cū virtꝰ vocatur qđ ſuis viribus nitens nō ſuperetur aduerſis neqꝫ enim vos in ꝓfectu poſiti virtutis diffluere delitijs ⁊ emarceſcere voluptate veniſtis ꝑliū cū omni fortuna nimis acre cēſeritis. Ne vos aut triſtis opprimat aut iocūda corrūpat firmis mediū viribus occupate. Quicqd aut infra ſubſiſtit aut vltra ꝓgreditur hꝫ ⁊ cōtemptum felicitatis non habet ꝑmium laboris. In veſtra eſt eniꝫ ſitum manu qualem vobis fortunam formare malitis. Omnis enim que videtur aſpera niſi aut exerceat aut corrigit punit.

enim vos poſiti in profectu. i. in via virtutis veniſtis in mundum defluere delicijs ⁊ emarceſcere voluptate prelium nimis ac recenſeritis. i. iudicabitis fieri cum omni fortuna ne triſtis fortuna vos opprimat ejiciendo in deſperationem aut iocunda corrumpat alliciendo ad voluptateꝫ occupate. i. tenete ergo medium virtutis firmis viribus qꝛ quicquid infra ſubſiſtit a medio virtutis deficiendo aut vltra ꝓgreditur mediū virtutis excedendo. illud hꝫ cōceptum felicitatis. i. virtutis ⁊ nō hꝫ premium laboris ⁊ in veſtra manu. i. poteſtate ſitū eſt qualē fortunā veluti bonis formare. i. bonā vel malā. Omnis enim fortuna que videtur aſpera aut exercet bonos aut punit malos: ⁊ ſic eſt bona. Nota ꝙ phia hortatur ſapientē ad magnanimitatē cū di. Sapiens non dꝫ moleſte ferre fortunam. Nam ſm Ariſt. in Ethi. Sapiens bene ſcit ferre fortunas: qꝛ hꝫ ſe ſine vituperio ſicut tetragonū quocunqꝫ proijcitur firmiter ſtat ⁊ magnanimus eſt qui contra difformes inſultus fortune vnanimi mentis conſtantia militat. ℭ Notandum ꝙ virtus cōſiſtit in medio inter duo vitia extrema: ad quorum vnum impellit proſpera fortuna: ad aliud aduerſa verbigratia aduerſitas impellit ad deſperationem ⁊ timiditatem proſperitas autem ad preſumptionem ⁊ audatiam inter que cōſiſtit medium virtutis. cuius exceſſus vel defectus eſt vitioſus ⁊ hoc innuit philoſophia in lſa. ℭ No. ꝙ in poteſtate hominis eſt facere fortunā qualē vult ſcilicet bonā vel malam qđ declarat philoſophia in aduerſa fortuna: quia ſi eam accipimꝰ bono animo pro exercitio ⁊ correptione ipſa eſt bona. Si autem eam toleramus inuiti etiam pro pena ipſa eſt mala.

ℭ Aſcenſius.

IAm ne igitur vides ⁊c. Et qui nam fieri pōt. Caue ne legas. Et quid fieri poteſt. Non enim ſciſcitatur id eſt que res fieri poteſt: quia hoc iam philoſophia dixerat. ſed querit qui. id eſt quo modo vel qua re ſeu quo medio fieri poteſt. Peccant autem multi in hac dictione nam audientes ab eo qui dicit. Rex veniet querunt quid ſcis. ⁊ iam ille dixerat quid ſciat: vt pote regem venturum: deberent ergo querere qui ſcis: ſicut apud Terenti. legitur Qui ſcis eos diſcordare ⁊ cetera. Similiter paulopoſt legendum eſt. Et qui inquit vel ad quid inquit. nō ⁊ quid inquit. Que vero aut exercet ⁊c. ſubaudi fortuna vt ſit vero pro ſed fortuna que exercet aut corrigit ꝓdeſt. Et

Nota
Qui ⁊ quid.

ſubauditur omnis aut fortuna eſt huiuſmodi:igitur bona. Ex quo ⁊ cum virtus vocatur ꝙ ſuis viri‑bus nitens. Dicitur enim virtus ſm Varronem a nomine vir:⁊ a vir viribus quibus ad bona peragen‑da valet ⁊ malis reſiſtit. Eſt qꝫ vt nonius atteſtatur proprie fortitudo:ſed qꝛ fortitudinem ad omnẽ ha‑bitum laudabilem opus eſt generaliter accipitur. Et in medio duorum viciorum conſiſtit vnde Hora‑tius in epiſtolis. Virtus eſt medium vitiorum vtrinqꝫ reductum. Quicquid aut infra ⁊c. Horatius in primo ſermone. Eſt modus in rebus ſunt certi deniqꝫ fines. Quos vltra citraqꝫ nequit conſiſtere rectũ In veſtra eſt enim ſitum manu ⁊c. Sic Iuuenalis. Nullum numen habes ſi ſit prudentia:ſed te. Nos facimus fortunam deam:celoqꝫ locamus.

¶ Metrum ſeptimum quarti libri.

Ella bis quinis operatus ãnis
Vltor atrides phrigie ruinis.
Fratris amiſſos thalamos
piauit.
Ille duin graie dare vela claſſi
Optat ⁊ vẽtos redimit cruore
Exiuit patrẽ miſerũqꝫ triſtis
Federat nate iugulum ſacerdos.
¶ Fleuit amiſſos ythachus ſodales
Quos ferus vaſto recubans in antro
Merſit immani poliphemus aluo
Sed tamen ceco furibundus ore
Gaudium meſtis lachrymis rependit.
¶ Herculem duri celebrant labores
Ille centhauros domuit ſuperbos
Abſtulit ſeuo ſpolium leoni.
Fixit ⁊ certis volucres ſagittis.

¶ Metrum ſeptimum quarti libri.

Sanctus Thomas.

Ella bis quinis opera‑tus annis. Hic incipit ſeptimũ metrum ⁊ vlti‑mũ metrũ huius quar‑ti qd̃ dr̃ ſaphicũ ab in‑uentrice:trochaicum a pede predominante in quo phia con‑firmat ſuam exhortationẽ exemplo virorum fortiuꝫ qui ſpretis volupta‑tibus magnos ſubierũt labores ſpe laudis ⁊ glorie. Et primo ponit plu‑ra exempla. Secundo hortatur nos ad imitationem eorum:ibi. Ite nunc fortes. Pria pars poſſet diuidi in tot partes quot exempla ponit que pate‑bunt. Primum exemplum eſt tale; Pa‑ris filius priami regis troianorum greciam profectus rapuit helenam vxorem menelai ⁊ duxit eam in phri‑giam regionem. Menelaus autẽ cõ‑queſtus fratri ſuo agamenoni hoc fa‑ctum. Menelaus conuocatis princi‑pibus grecorum trãſfretauit in phri‑giam ⁊ obſedit troiam decem annis quam tandeꝫ deſtruxit: ⁊ maioribus interfectis populum captiuauit. Cũ auteꝫ agamenon proficiſceretur ver‑ſus troiam per quandam inſulam vbi factus eſt ei ventus contrarius: requiſiuit vates quid eſſet faciendum: qui dixerunt ꝙ non haberet ventum proſperum niſi placaret dyanam ſacrificando ei ſuam filiam. Cui licet hoc videtur durum pro‑pter pietatem paternaꝫ tamen ſuadente vlixe ſpe laudis ⁊ glorie ſuper victoria obtinenda conſenſit vt eam immolaret:quo facto obtinuit ventum proſperum ad voluntatem. Dicit ergo in littera atrides.i. Agamenon atride filius exiſtens vltor operatus bella bis quinis idest decem annis piauit idest purga‑uit vlciſcendo amiſſos thalamos vxorem contentam in thalamo fratris menelai ruinis idest deſtructio‑nibus phrygie idest troie que ſita fuit in phrygia dum ille. Agamenon optat dare idest exponere vela graie claſſi.i.naui grecali ⁊ dum redimit ventos cruore filie ſue: ipſe exiuit idest diſpoſuit partem idest pietatem paternam ⁊ ſacerdos triſtis exiſtens federat idest in federe ſacrificat miſerum iugulum idest collum vel guttur nate idest filie agamenonis:ſm Hug. enim iugulum idem eſt ꝙ guttur vel gutturis inciſio. ¶ Fleuit amiſſos ythacus ſodales Hic philoſophia ponit ſecunduꝫ exemplum in quo declarat

Vlyxes

fortia acta ipſius vlyxis intendens talem fabulam. Vlyxes rediens de bello troiano decem annis erra‑uit in mari ſuſtinens multa aduerſa tandem caſualiter venit ad antrum poliphemi qui erat maximus gigas habens vnicum oculum in fronte:qui ſocios vlixis occidit ⁊ vorauit ſuper quo vlixes contriſta‑tus ſuſtinuit vſqꝫ duꝫ predictus gigas cibo repletus obdormiret quo dormiente oculum quẽ in fronte habuit eruit. Qui euigilans furibundus queſiuit vlixem: ſed excecatus eum inuenire non potuit. dicit ergo in littera ythachus idest vlixes ab ythaca regione vel ab auo ſuo ythaco ſic dictus ille fleuit idest defleuit amiſſos ſodales quos ferus poliphemus recubans.i.morans in vaſto antro merſit immani al‑uo idest magno ventre:ſed tamen vlixes furibundus rependit idest reſtituit gaudium meſtis lachrimis

Hercules

idest ſuis triſticijs ore idest facie poliphemo ceco idest excecato. ¶ Herculem Hic ponit alius exempluꝫ in quo deſcribit acta herculis ⁊ labores eius quibus fingitur meruiſſe celum di. duri labores aſſumpti celebrant idest celebrem reddunt herculẽ. Cuius ponit primum laborem.ſ. domationẽ centaurorum di. Iſte hercu. domuit ſuperbos centauros qui eũ contempſerunt. ¶ Vbi notã. ꝙ centauri monſtra quedã dicta ſunt ex medietate thauri quos poete fingunt genitos ex ſemine Ixionis qd̃ proiecit in nubem quã iuno circundederat ſe fugiens a facie eius volentis cum eo cõcubere:hos centauros hercules domuit cum enim conueniſſet ad ludum paleſtine in monte ſolor hercules congreſſus cuꝫ eis ipſos vſqꝫ ad effu‑ſionem ſanguinis proſtrauit. ¶ Abſtulit ſeuo. Hic ponit ſecundũ laborẽ herculis di. Hercules abſtulit

ſpolium.i.pellem ſeeno leoni. ¶ Ubi notan. ꝙ in ſilua nemea fuit quidaȝ leo crudeliſſimus qui homines totius regionis inuaſit quem aggreſſus hercules pro liberatione patrie ipſum interemit ⁊ excoꝛians ipſum pellem pro ſpolio abſtulit. ¶ Fixit ⁊ certis. Hic ponit tertium laboꝛem dicens. Hercules fixit volucres.i.harpyas certis ſagittis. ¶ Ubi nota ꝙ rex Phineus ſuos filios excecauit qui nouercam ſuam de ſtupꝛo accuſauerant propter quod inuidia deoꝛum ipſe eſt excecatus ⁊ oppoſite ſunt ei harpye.i.volucres virginei vultus rapientes cibuȝ de menſa eius quas hercules ſagittis ſuis fixit ⁊ fugauit. ¶ Poma cernenti rapuit dracboni. Aureo leua. Hic tangit quartuȝ laboꝛem di. Hercules rapuit poma drachoni cernenti.i.cuſtodienti illa rapuit aureo metallo.i.cum claua aurea. Hercules inq̈ factus grauioꝛ.i.foꝛtioꝛ leua.i.manu. ¶ Ubi no. ꝙ ſeptem fuerunt filie athlantis habentes oꝛtum aureum cum pomis aureis que dracbo cuſtodiebat. Hercules auteȝ ſuperueniẽs drachoni poma aurea abſtulit. ¶ Cerberum traxit. Hic ponit quintum laboꝛem di. Hercules cerberum.i.canem infernalem traxit ab inferis triplici cathena. ¶ Ubi nota ꝙ Pyrithous volens ſibi deſponſare reginam inferni herculem ⁊ theſeum ⁊ alios homines foꝛtes aſſumpſit. quibus venientibus ad infernũ. Cerberus ianitoꝛ inferni ipſos latratu ſuo impediuit. Hercules autem ipſum tribus cathenis vincit: vel ſm alios ipſuȝ traxit de inferno triplici cathena: qꝛ dicitur habere tria canina capita triplici cathena victa. ¶ Uictoꝛ immitẽ. Hic ponit ſextum laboꝛeȝ di. Uictoꝛ ſcilicet hercules fertur poſuiſſe immitem dominum ſcilicet Dyomedem in pabulum ſeuis quadrigis.i.equis quadrigam trahentibus. ¶ Ubi nota ꝙ dyomedes fuit rex tracie qui equos ſuos pauit humana carne quẽ herculem interfectũ dedit ſuis pꝛopꝛijs equis deuoꝛandum. ¶ Hydra combuſto. Hic ponit ſeptimuȝ laboꝛem di. hydra.i.ſerpens perijt cõbuſto veneno ſuo. ¶ Ubi notandum ꝙ in lerna palude fuit quidẽ ſerpens habens plura capita: quoꝛum vno preciſo ſuccreſcebant tria: quem hercules aggreſſus ſagittã do cum non videret ſe pꝛoficere congerie lignoꝛum ipſum combuſſit. ¶ Frõte turbatus. Achelous amnis. Oꝛa demerſit. Hic ponit octauum laboꝛem hercu. Ubi ſciendum ꝙ cum hercules vellet deducere filiam cuiuſdam regis que dicebatur Deianira fluuius achelous quam debebat tranſire mutauit ſe in diuerſas foꝛmas repugnando contra herculem. Cum autem vltimo mutaſſet ſe in ſpeciem thauri: hercules ipſo deiecto abſtulit ſibi vnum coꝛnu quod ſacrificauit copie.i. dee foꝛtune propter quod achelous verecundia confuſus fugit ⁊ in aquis latuit. Unde dicit in littera. Achelous amnis.i.fluuius fronte turbatus propter oblationem coꝛnu: ipſe merſit in ripis oꝛa pudibũda: qꝛ latuit pꝛe pudoꝛe in ripis. Achelous.

¶ Strauit athеum. Hic ponit nonum laboꝛem di. hercules ſtrauit.i. occidit antheum illum gigantem arenis lybicis.i.in arenis lybie regionis. ¶ Ubi nota ꝙ antheus erat gigas de terra progenitus: cuius erat talis virtus ꝙ ſi aliquando ex ſagittatione fatigaretur tactu terre ſtatim recuperabat vires. Qui cum exerceret tyrannidem in lybia: aduenit hercules: ⁊ congreſſus cum eo diu ſimul luctabantur. Cum autem antheus ſentiret ſe debilitari ſponte cecidit in terram: ⁊ ſic ſumpſit vires quod hercules cognoſcens ipſum a terra eleuauit: ⁊ ſupꝛa pectus ſuum tenendo oppꝛeſſit quouſqȝ ſpiritum exalaret. Antheus.

¶ Cacus euandri. Hic ponit decimum laboꝛem. Ubi notandum ꝙ cacus fuit monſtrum euomens ignem per os: cuius pater fuit vulcanus. manebat autem cacus in monte auentino ſpolians ⁊ occidens homines ⁊ furto plurimum inſiſtens. Cum autem hercules veniret de hyſpania ducens ſecum multos boues cacus quoſdam boues herculis furabatur ⁊ traxit eos in antrum ſuum retroꝛſum per caudas ne furtum pateret. cum autem hercules quereret boues per mugituȝ vnius bouis peruenit ad antrum caci quo extracto ipſum interfecit: cuius moꝛte placata eſt ira euandri quam idem cacus multuȝ offenderat: vnde dicit. Cacus ſupple moꝛte ſua quam paſſus eſt ab hercule ſatiauit.i.compeſcuit iras euandri quem cacus multum offenderat. Cacus.

¶ Quouſq̈ pꝛeſſurus. Hic ponit vndecimum laboꝛeȝ hercu. Ubi notan. ꝙ in archadia erat quidam aper deuaſtans totam regionem: quem cum hercules agitaret aper ſibi inſultãs humeros hercu. ſpuma maculauit quem aptum tandem interfecit. vnde di. Setiger.i.aper gerens ſetas notauit.i.maculauit humeros hercu. ſup. ſpuma vel ſaliua. quos humeros altus oꝛbis foꝛet.i.erat pꝛeſſurus: quia vt ſtatim patebit hercu. humeris ſuis celum ſuſtulit. ¶ Ultimus celum. Hic ponit duodecimum ⁊ vltimum laboꝛem eius. Ubi notandum ꝙ athlas fingitur fuiſſe quidam gigas ſupple poꝛtans celum humumeris ſuis hic fatigatus rogauit herculem vt celũ ſuppoꝛtaret quouſq̈ ipſe reſpiraret quod ⁊ hercules fecit ⁊ per hoc celum meruit. vnde dicit. Ultimus laboꝛ herculis fuit ꝙ ſuſtulit.i.

¶ Poma cernenti rapuit dꝛachoni
Aureo leua grauioꝛ metallo
Cerberum traxit triplici cathena.
Uictoꝛ immitem poſuiſſe fertur
Pabulum ſeuis dominum quadrigis.
¶ Hydra combuſto perijt veneno.
Fronte turbatus achelous amnis
Oꝛa demerſit pudibunda ripis
Strauit antheum libicis arenis
Cacus euandri ſatiauit iras
¶ Quouſqȝ pꝛeſſurus foꝛet altus oꝛbis
Setiger ſpumis humeros notauit.
¶ Ultimus celum laboꝛ irreflexo
Suſtulit collo: pꝛeciumqȝ rurſus.

ſupportauit celũ collo irreflexo.i.nõ idignato ⁊ rurſus meruit celũ tanꝙ̄ p̄ciũ vltimi ſui laboris. ¶ Ite nũc fortes vbi celſa magni. Hic hortaſ p̄bia ad imitationẽ predictoꝝ viroꝝ di. Ite nũc fortes reſiſtentes aduerſitatibus.ite illuc vbi ducit via celſa.i. ardua magni herculis que eſt via virtutũ ⁊ via magni exẽpli ad egrediendũ fortia.nũc inuctibiľ cõtra tardos ⁊ vitioſos di. Cur vos inertes.i.homines ſine arte ſient homines deſidioſi.cur nudatis tergo.i.dorſa veſtra fugiendo labores ⁊ aduerſa,nã tellus,i.terrena.concupiſcentia ſuperata donat homini ſydera.i.celum: qꝛ ſuperata terrena concupiſcentia efficitur homo dignus celo quod eſt locus deorum ⁊ ſpirituum. Nam ſm Ariſtot. ij.de celo ⁊ mundo. Omnes eum locum qui ſurſum eſt deo attribuunt ⁊ barbari ⁊ greci quicũqȝ putãt deos eſſe de quo loco di. Pla.in fedrione. Uiri ſpeculatiui viuentes ſm vitam contemplatiuaȝ celeſtes ſedes recipiunt in quibus felicitate deorũ potiunť qua felicitate nos faciat participes ieſus x̄ps qui eſt deus ſuper omnia benedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

Ultimi celum meruit laboris.
¶ Ite nunc fortes vbi celſa magni
Ducit exempli via:cur inertes
Terga nudatis:ſuperata tellus.
Sydera donat.

¶ Aſcenſius.

Bella bis quinis ⁊c. Carmen ſaphicũ ab inventore hendecaſyllabũ a nũero vndecim ſyllabaȝ monocolon preterꝙ̄ i fine.vbi verſus adonicus ponitur qui poſt tertiũ quẽqȝ poni conſueuit. Conſtat autẽ ſaphicus vt prius dictũ eſt quinqȝ pedibus. Trocheo ſpondeo dactilo ⁊ duobus trocheis. Adonius dimeter eſt dactilo ⁊ ſpondeo cõſtans. In toto autem carmine oſtenditur virtus ⁊ conſtantia virorũ fortium:qua freti ad optatum fineȝ deuenerunt:vt conſimili conſtantia celaȝ mereamur. Ponit aũt principaliter tria exempla agamenonis:vlixis:⁊ herculis que licet ſatis aperte in ſuperioribꝰ cõmẽtarijs explicẽtur:tamen vt plenius quis hyſtorias ac fabulas cognoſcat altius repetemus. Fuerunt itaqȝ vt Seruius recitat Atreus ⁊ Thyeſtes fratres inter ſe ſeui vſqȝ adeo vt Thyeſtes cum europe fratris vxore concuberet: qđ dolens atreus liberos ei epulendos appoſuit. Cuius facinoris cum thyeſtes exquireret vltionem a dijs. Reſpondit illi apollo poſſe alio ſcelere eius vindicem naſci.ſ.ſi cum pelopea filia concuberet: quo facto natus eſt egiſtus qui atreum interfecit ⁊ agamenonem ſimiliter a bello redeuntem interemit factus adulter:⁊ violator clytenneſtre vxoris eius,helena autem menelai vxore rapta ab alexandro ſeu paride atride.i. agamenon ⁊ menelaus filij putatiui atreicum ſm Seruium eſſent filij pliſtonis mouerunt totam fere greciã in vltionẽ cũ autẽ eſſent in aulide ibiqȝ exercitũ recẽſerẽt agamenon Dyane ceruum ignarus occidit.deo vero irata flatum ventorum remouit. Cum igitur nec nauigare poſſent: ⁊ peſtilentiam ſuſtinerent oracula conſulta deam agamenonio ſanguine placandam duxerunt. Ergo cum ab vlixe per nuptiarum ſimulationem adducta iphigenia agamenonis filia ad eum locum eſſet vt immolaretur ſm Seruium:numinis miſeratione ſubrepta eſt:cerua pro ceſa. Ipſa autem in thauricam regionem ad regem thoantem tranſlata ſacerdoſqȝ Dyane dyctime facta cum deam ſecundum mortem ſanguine humano placaret agnouit horeſtem fratrem qui curandi furoris gratia cum amico pylade colchos petierat.⁊ cum his ocioſo thoante ſimulachrum ſuſtulit abſconditum falce lignorum: vnde ⁊ faſcellis dicitur hec ⁊ plura. Seruius lib.ij.eney.ad illud. Sanguine placaſtis vẽtos ⁊ virgine ceſa. Cum primũ iliacas danai veniſtis ad oras. Ubi dicit vergine ceſa:nõ vere ſed vt videbatur verũ. Horatius Iuuenalis: ⁊ multi alij dicunt eam re vera ceſam ſicut ⁊ author noſter hic. vltor atrides.i.agamenon filius atrei putatiuus. Optat ⁊ ventos redimit cruore Iphigenie.ſ.legẽdum eſt in preſenti tempore redimit non redemit in preterito qꝛ verſus non ſtaret:⁊ etiaȝ eſſet deformitas ⁊ mutatio temporis. Optat enim manifeſte preſentis eſt temporis. Unde etiam ſequẽtia exuit ⁊ federat.i.in fenus dat preſentis ſunt tem-

Ithacus poris. Ithacus.i.vlixes itacenſis poſuit enim ſicut Virgi. Principale pro deriuatiuo ſm Seruium. non enim fuit ithacus.i.ex ithaca inſula ſed thacenſis rex. Nec dicitur ithacus a patre. Nam laertes

Poliphe. pater eius vocabatur vt prius de vlixe ſatis dictum eſt. Poliphemus autem erat vnus cyclopum qui iuxta ethnam montem ſicilie incubare ſolebant:immaniſſimi paſtores vnum oculum per modũ cycli in fronte habentes vt dicit Uirgilius Argolici clypei aut phebe lampadis inſtar.vnde nomen ſumptum. Homerus autem tradit vlixem ex lothophagis in ſiciliam veniſſe in eam partem vbi duo fratres erant ciclops ⁊ leſtricon:qui inhumane eum exceperunt.⁊ niſi fuiſſet filiorum benignitas cum ſocijs periſſet vlixes. Ciclopis autem filius erat antiphrates leſtrigonis auteȝ poliphemus de quo Uirgilius dicit ſic iij.eney. Achimenides comes infelicis vlixi. Uidi egomet duo de numero cum corpora noſtro. Prenſa manu magna medio reſupinus in antro. Frangeret ad ſaxuȝ ſanieqȝ aſpera natarent. Limina vidi atro cum membra fluentia tabo. Mandarent ⁊ trepidi tremerent ſub dentibus artus ⁊c. Cum vero ſomno ⁊ vino ſepultus eſſet vlixes ſtipite ficulno euulſit oculũ eius ⁊ cum ſe ante oſtiũ teneret:nec ſineret exire ſocios aut vlixem conſilio inito poſuerunt ſe ſub ventre arietum quoruȝ ille terga palpitans emiſit eos in paſcua ⁊ ſic euaſerunt. Sed tamen ceco furibundus orbe melius ſic puto ꝙ̄ ore vt ſit ordo. Sed poliphemus furibundus orbe.i.rotũdo ⁊ amplo oculo ceco.i.excecato: repẽdit.i.perſoluit meſtis lachry-

Hercules mis vlixis ⁊ ſociorũ eius:gaudiũ.i.leticiam de vindicta. Herculẽ duci ⁊c.hic potiſſimũ per labores fertur celũ meruiſſe.⁊ dicitur hercules quaſi heres.i.iunonis cleos.i.gloria:quia iunone p̄ſequẽte magnaȝ gloriam conſecutus eſt, Dicitur autẽ a poetis omnibus, Iouis ex almena amphitrionis cõiuge filius

apud thirinthiam vrbē natus ⁊ educatus: ⁊ vt Macrobius in ſaturnalib⁹. Non exiſtimes alinene apud
thebas Boetias natum ſolum vel primum herculē nuncupatum: immo poſt multos atqȝ poſtremos il
le hac appellatione dignatus eſt honoratus hoc nomine: ꝙ multa fortitudine nomen dei ꝓmeruit. Var
ro etiam cū nominaſſet quadraginta tres hercules: adiecit poſtea ꝙ omnes qui aliquid fortiter feciſſent
hercules velut appellatiuo nomine dicti fuerunt. Sed huic qui ioui filius dictus fuit cuncta poete abſ
qȝ aliorū tribuunt. Itaqȝ eius laudes ⁊ duros mille labores. Virgi. lib. viij. proſequitur ſic: vt prima no
uerce. Monſtra manu geminoſqȝ premens eliſerit angues. vt bello egregias idem diſiecerit vrbes. Tro
iamqȝ ebaliamqȝ: ⁊ ſubdit. Tu nubigenas inuicte bimembres. Heluſpolumqȝ manu: tu creſſia ma-
ctas, prodigia ⁊ vaſtum nemee ſub rupe leonem ⁊c. Marcialis autē lib. iiij. ſic. Si cupis alcide cogno
ſcere facta prioris. Diſce lybin domuit aurea poma tulit. Peltharum ſcythico diſcuſſit amazona do-
no. ⁊ reliqua. Vide cornucopie. Perotti cum Marciale. Virgilius autem de erūnis herculis ita opu-
ſculum fecit. Prima cleonei tolerata erūna leonis. Proxima lerneā ferro ⁊ face contulit hydram. Mox
erimantheum vix tertia pertulit aprum. Aeripidis quarto tulit aureā cornua cerui. Stimphalidas pe
pulit volucres diſcrimine quinto. Threiciam ſexto ſpoliauit amazona baltheo. Septima in argeis ſta-
bulis impenſa laboris. Octauo expulſo numeratur adorea tauro. In diomedeis victoria nona quadri
gis. Gerione extincto decimam dat yberia palmam. Vndecimum malam heſperidum diſtracta trium
phum. Cerberus extremi ſuprema eſt meta laboris. In textu autem noſtro alius ponitur laborum ordo — Centauri.
de quibus: qr ſatis in alijs commentarijs dicta ſunt pauciſſima ſubiungemus. Ille centaurus. Centau
ri populi theſſalie iuxta pelion montem. ſemine qui dicti: ꝙ primi in equis viſi a longe inferiores partes
equinas ſuperiores humanas habere crediti ſunt. hij. cum pirithoi ſponſā hippodamiam rapuiſſent ab — Volucres
hercule poſtea occiſi ſunt. De leone ſatis prius narratum eſt. Fixit ⁊ certis. i. ineuitabilibus ſagittis vo — ſtymphali
lucres ſtymphalidas: vt dicit Virgil. ⁊ etiam Martialis. Perottus dicit de laboribus herculis. Tum — des.
ſtymphalides aues ab ipſis nubibus ſagittis petijt enectaſqȝ deiecit Sene. Menali pernix fera multo
decorum perferens auro caput deprehenſa curſu. Eſt idem. Solitaſqȝ pennis condere obductis diem
petit ab ipſis nubibus ſtymphalidas Marcia. Aeripidem ſiluis ceruam ſtymphalidas vndis abſtulit.
Stymphalidas quidem parum docti harpias eſſe exiſtimarunt ſed id falſum eſſe ſi quis tragediam ſe-
nece legerit deprehenderit. Erant autem ſtymphalides aues aquatice. i. ſtymphalo palude tante ma-
gnitudinis vt ſolis radios obumbrare dicerentur: omnem archadiam deuaſtantes quas hercules e nu
bibus deiecit. Erat ergo ſuperior quoqȝ cōmentarius qui arpias interpretatur eſſe de quibus nos pri⁹ — Poma he-
ſatis diximus. Poma cernenti ⁊c. Ordo melior eſt. hercules grauior. i. aliquanto plus ꝙ conueniret vel — ſperidum.
multum grauatus aureo metallo quod erat in pomis, arcis leua. i. in ſiniſtra manu qua ea tenuit: ra-
puit poma. i. mala heſperidum drachoni cernenti. i. peruigili. Fuerunt itaqȝ heſperides athalantis filie
nymphe que hortum ſecundum fabulas habuerunt in quo erant aurea mala veneri conſecrata que her
cules miſſus ab euriſtheo arginorum rege occiſo peruigili drachone ſuſtulit. Re vera inquit Seruius
fuerunt nobiles puelle quarū greges abegit hercules occiſo eorum cuſtode. Vnde fingitur mala ſuſtu
liſſe. i. oues nam grece mela ⁊ mala ⁊ oues ſignificant vnde melonomos ouium paſtor dicitur. Vocan
tur autem huiuſmodi puelle que ſeptem fuerunt a patre athlantides ⁊ a matre heſperides ⁊ nunc in ce
lo pleiades ſunt ſtelle notiſſime. quin ⁊ dracho in celum tranſlatus dicitur. Pomum ne te lateat genus
eſt ad omnes fructus mollem corticem habentes ſicut nux ad durum corticē habentes. Pomi autem
ſpecies ſunt malū quod vulgo pomum vocant ⁊ pirum ⁊c. Cerberū traxit triplici cathena. Cerberus — Cerberus.
canis infernalis triceps eſt: qui peritoum interemit: capto theſeo quem hercules liberum Cerberum ad
ſuperas auras traxit. qui inter cotes mingens venenum ꝙ aconitū vocant generauit. Quid hiſtori-
ca fides habet in. vi. Eney. commentarij docent: ideo autē dicit triplici cathena: qr tria capita habuit.
Victor immitē ⁊c. de Diomede loquitur non de eo qui fuit rex etolie thidei ⁊ deiphile filius ſed de re
ge tracie. Nam hercules diomedem regem tracie durum ⁊ ſanguinarium hominem qui equos ſuos
aduenarū carne in tyrida thracie oppido paſcebat occidit: cūqȝ iumentis ſuis epulandū dedit. Sene.
Quid ſtabula memorem diri biſtonij regis. Biſtones enim tracie populi ſunt Hydra combuſto. De
hac prius diximus ⁊ de achelco ⁊ de cornucopie require per tabulam in fine poſitam De antheo licet
non male locutus ſit ſuperior. hoc habe hercules cum audiret anteum terre filium magno ac procero
corpore in lybia eſſe apud lixum oppidum a flumine mauritanie eiuſdem nomina ita vocatū qui locus
antei regia dicitur: robore ac fortitudine nemini cedentem ad eum quorum domandum perrexit. Erat
anteus aſpectu roboreqȝ terribilis habitabat in ſpelunca excelas vndiqȝ rupes habente ⁊ leonū carne
veſcebatur. Cubile ei terra erat. Nullis herbis: aut paleis aut ferarū tergoribus ſtrata: ſed ſimplex ac
nuda. Paleſtra omnes ſuperabat quotiens autem membra eius labore defecta eſſent tactu matris: hoc
eſt terre recreabantur ac vires reſumebat. Erat vniuerſe prouincie infeſtus ⁊ quoſcunqȝ terra mari ve
co aduentaſſe cognouiſſet impie trucidabat. Cum eo igitur congreſſus hercules depoſitis ab ipſo cleo
nei ab illo libie leonis tergoribus ⁊ vnctis pro more paleſtre atqȝ harena ſparſis corporibus feſſum
tandem luctando ⁊ quaſi ſeminecē anteum terre proſtrauit: ſed cū mox confirmatis tactu terre viribus
ſurrexiſſet ⁊ acrius ꝙ ante certare videretur ſtupefactus anteo robore hercules rurſus illi brachia in-
iecit verum anteus non expectatis amplius hoſtis viribus ſponte cadebat plus continuo virū ex ipſo
caſu accipiens. Quare tandē intellecta: ſtandum eſt tibi o antee hercules inquit non ſterneris amplius:
nec terre: ſed pectori noſtro fixus herebis que cum dixiſſet iuuenem alte ſublatum ac telluri ſternere ſe
conantem: arctiſſimo nexum vinculo intra vlnas ſuas expirare coegit. Cacus euandri. de hac vide liui-
um in primo ad vrbe condita: ⁊ Virgi. in. viij. eneydos Aut perottum vbi ſupra ſatis etiam in commen

xarijs vidimus. De apro etiam notiſſima eſt narratio. vltimus celum: vel hoc fugitur propter fabulam in commentarijs ſuperioribus recitatam vel q: columnas in occidente fixit ſuper quas celum incũbere videtur narrantur plures labores herculis q̄ iam dicti ab alijs: ſed omnes volunt ꝙ per labores ⁊ virtutem hercules celum meruiſſe dicitur. Unde xenophon in eo libello quem de dictis ⁊ factis. Socratis memoratu dignis compoſuit: dicit iam in infantia ſuprema volnptatem ⁊ virtutem habitu muliebri oblatas: qui cum vtriuſqꝫ cohortationem audiuiſſet virtutiſqꝫ arduum iter optatum receptaculum ⁊ letum finem habere didiciſſet contraqꝫ voluptatis aditum valde facilem: ſed finem ſane amarum: grauibus verbis voluptatem ⁊ nequitiam aſpernatus virtutem per labores ⁊ ſudores in dextram inſecutus eſt. Unde ⁊ Cicero in officijs. Nãqꝫ herculem prodigus dicit: vt eſt apud Xenophontem cum primum pubeſceret. quod chriſtus a natura ad diligendum quam quiſqꝫ viuendi ſit ingreſſurus datum eſt: exiſſe in ſolitudinem atqꝫ ibi ſedentem diu ſecum multumqꝫ dubitaſſe cum duas cerneret vias vnam voluptatis alteram virtutis vtram ingredi melius eſſet. Hec Cicero. Et hoc pretendit authoꝛ noſter dicens. Ite nunc fortes ⁊c. Celſa via ſic Uirgi. in littera pythagore. Nam via virtutis dextrum petit arduũ callem. Difficilemqꝫ aditum primum ſpectãtibus offert. Sed requiem prebet feſſis in vertice ſummo. Vbi hoc loco ſignificat poſtq̄. nam ſi ſignificaret in quo loco nõ recte dixiſſet vbi ducit: ſed quo ducit: ſicut apud Horatiũ. Dãna tamen celeres reparant celeſtia lune. Nos vbi decidimus. Ordo igitur ⁊ ſenſus hic eſt. Ite nũc fortes cur vos inertes nudatis terga. vbi. i. poſtq̄ ita eſt ꝙ celſa. i. ardua ⁊ ſublimis via magni exempli ducit. i. ducis agit partes. Et eſt locutio ſumpta a militibus quibus turpe eſt nudare terga fuge vbi bonũ habent ducem qui reſiſtat ⁊ reſiſtendi exemplnm prebeat. Eſt preterea alia ratio cur turpe ſit fugere: q: ingens victoribus merces propoſita eſt: q: tellus ſuperata donat celũ. Qꝫ autem dicit nudatis terga non parui momenti: eſt ſignificat enim ꝙ nemo in hac pugna que cõtra vitia ⁊ contra mundum geritur: ſuperatur niſi qui terga per inertiã nudauerit. i. arma que ſunt virtutes abiecerit. Fidelis enim inquit apoſtolus deus: quia non ſinit vos tentari vltra id quod poteſtis.

Vbi.

¶ Finis commentariorum Aſcenſij in quartum librum.

¶ Sequuntur in quintum eiuſdem explanatiuncule.

Sancts Thomas.

Dixerat oratiõiſqꝫ curſum. Hic incipit quintus liber Boe. de conſolatione philoſophie cuius hec eſt prima proſa in qua philoſophia ſtudet ſoluere quedam dubia ſuam determinationem conſequentia de fato ⁊ prouidẽtia: videtur enim ex dictis ꝙ caſus non ſit: quia omnia ſint prouiſa ita ꝙ nihil eueniat preter ordinẽ diuine ꝓuidentie videtur qꝺ nihil cauſaliter euenit: quia caſus importat euentum inopinatum. Item videtur ex dictis ꝙ liberũ arbitrium non ſit: q: omnia diſponuntur ſm ordinem fatalis neceſſitatis liberum autem arbitriuꝫ neceſſitatem excludit. Uidetur ergo ſi ponitur prouidentia ⁊ fatum ꝙ omnino excludatur liberum arbitrium. Philoſophia ergo in preſenti libro inquirit vtrum caſus ſit ⁊ quid ſit ⁊ inquirit vtrum liberum arbitrium ſit ponendũ: argumenta quibus liberum arbitrium cum prouidentia diuina non videtur ſtare poſt hoc ponit falſam ſolutionem quorundam quam improbat ⁊ ponit propriam quam in rationibus confirmat ⁊ de eternitate determinat ⁊ alia plura ſicut patebit. Et diuiditur iſte liber in vndecim partes: q: ſex ſunt proſe ⁊ quinqꝫ metra: eiuſqꝫ partes ⁊ que in ipſis determinãtur patebunt in proceſſu libri. In prima proſa determinat de caſu ⁊ primo Boe. tangit acta philoſophie comendans eius exortationẽ factam: ⁊ mouet queſtionem de caſu. Secundo philoſophia excuſat ſe ab eius determinatione: ⁊ Boet. illam excuſationeꝫ remouet. Tertio philoſophia determinat de caſu ſecunda ibi. Tum illa feſtino. tertia ibi. Tum illa morem. Primo dicit philoſophia dixerat hec predicta ⁊ vertebat curſum orationis. ideſt ſermonis at tractanda quedam alia atqꝫ expedienda: tunc ego Boe. inq̄. O philoſophia recta eſt exhortatio tua ⁊ prorſus eſt digniſſima authoritate ſed qꝺ tu dudum dixiſti ſexta proſa. iiij. lib. queſtionem de prouidẽtia implicatam eſſe pluribus alijs ſcilicet queſtionibus ergo experior re. i. realiter quero enim an arbitrere. i. arbitreris caſum omnino aliquid ſup. in rerum natura: ⁊ quidnam arbitreris eſſe caſum ſup. in rerum natura. ¶ Nota per hoc ꝙ di. Boeti. dixerat innuit philoſophia iam expidiuiſſe que ad ſui ſpeculationem ſpectabant: ⁊ ita determinaſſe principaleꝫ huius libri intentionẽ: ⁊ philoſophia vertebat curſum orationis. i. orationẽ currenteꝫ: quia oratio philoſophie non impediebatur ignorantia docentis: nec tarditate diſcentis hanc orationem vertebat ad quedam alia tractanda que autem fuerunt illa Boet. non exprimit: quia forſitan ſua opinione nimis erant deſideranda: vel forſitan q̄tum ad propoſitum extranea. ¶ Nota ꝙ dicit exhortationem philoſophie fuiſſe rectam: quia philoſophia hortatur ad virtutes ⁊ ad contemptum fortuitorum. talis autem exhortatio que ſit ad bonum proſequendum ⁊ ad malum fugiendum recta eſt ⁊ dicit exhortationem philoſophie eſſe digniſſimam authoritate: quia quod a ſapiẽtibus dicitur authoritate ſapientis dignuꝫ reputatur. ¶ Tum illa feſtino inquit. Hic philoſophia excuſat ſe de huius opinionis vel queſtio

¶ Libri quinti Proſa prima. Boe.

Dixerat orationiſqꝫ curſum ad alia quedam tractanda ⁊ expedienda vertebat. Tum ego recte quidem exhortatio tuaqꝫ prorſus authoritate digniſſima: ſꝫ qꝺ tu dudũ de ꝓuidentia queſtionem pluribꝰ alijs implicatum eſſe

nis determinatione ⁊. Boe. illā excuſationē remouet di. philoſophia inquit. Ego feſtino abſoluere. i. perficere debitū promiſſionis ⁊ aperire tibi viā qua reueharis ad patriā hec autē que tu queris de caſu ⁊ ſi pro quāuis ſunt perutilia cognitu. i. cognitione. tñ pauliſper auerſa ſunt tramite. i. a via noſtri ꝓpoſiti. ⁊ di. pauliſper qꝛ nō ſunt totaliter auerſa: ſed aliquantulū incidāt premiſſa ⁊ eſt verendū. i. timendū ne tu fatigat⁹ deuijs. i. queſtionib⁹ extraneis nō poſſis ſufficere ad emetiendū. i. trāſcēdū rectū iter di. Boe.

dixiſti experior. Quero enim an eſſe aliquid omnino ⁊ quidnam eſſe caſuz arbitrere. Ph. Tū illa. Feſtino iquit debitū promiſſionis abſoluere: viāq; tibi qua patriā reueharis apire. hec aūt ⁊ ſi ꝑutilia cognitu tamē a ꝓpoſiti noſtri tramite pauliſꝑ auerſa ſunt. Uerendū qꝫ eſt ne diuijs fatigat⁹ ad emetiendū rectuz iter ſufficere non poſſis. Boeti. Ne id inq̄ȝ prorſus vereare. Nam quietis mihi loco fuerit ea quib⁹ maxie delector agnoſcere ſimul: cum omne diſputationis tue lat⁹ indubitata fide conſtiterit: nihil de ſequentibus ambigator. Phi. ¶ Tum illa morem inquit gerē tibi: ſimulq; ſic exorſa eſt: ſiquidez inqt aliquid euentū temerario motu nullaq; cauſarū cōnexione productū caſum eſſe diffiniat nihil oīno caſum eſſe cōfirmo ⁊ preter ſubiecte rei ſignificationē inanē prorſus eſſe vocē decerno. Quis enim coercēte in ordinez cuncta deo locus eē vllus temeritati reliquus pōt. ¶ Nā nihil ex nihilo exiſtere vera ſnīa eſt cui nemo vnq̄ȝ veteꝝ refragatus eſt q̄ȝq̄ȝ id illi non de operāte principio: ſed de materiali ſubiecto: hoc eſt de oīuz natura rationum. quaſi quoddā fundamentum iecerint. At ſi nullis ex cauſis aliqd oriatur: id de nihilo ortuz eē videtur ꝙ ſi hoc fieri nequit: nec caſum quidem hmōi eſſe poſſibile eſt qualē pauloante diffiniuim⁹ Boe. quid igitur inq̄ȝ. Nihil ne eſt qd vel caſus vel fortuitum iure appellari queat. An

phia ne illud vereare. i. ne timeas: qꝛ hoc fuerit mihi loco qetis agnoſcere ea qbus maxime delector: ⁊ cū omne latus. i. omnis cōſtātia tue diſputationis mihi cōſtiterit fide indubitata: nihil eſt qd ambigat de ſequētib⁹. ¶ Notādū. ꝙ dici quā via reueharis patriā hic patriā vocat beatitudinē quā pri⁹ inuenire docuit illa autē ꝑ que hō ꝑuenit ad ipſam ſunt virtutes de quib⁹ Boe. intēdebat agerē nō in hoc libro: ſꝫ i vltimis libris muſice ſue agēdo de muſica humana intētionē aūt ſuā nō cōpleuit qꝛ a rege Theodorico morte ꝑuēt⁹ fuit. Tū illa morē inquit. Hic phia determinat de caſu ſoluēdo ꝑmiſſas cauſas ⁊ qōnes. Prio ſoluit primaȝ. An caſus ſit. Scdo ſcdaȝ. Quid ſit caſus ibi. Licet igitur. Prio oſtēdit qd ſignificet ꝑ nomē caſus ponēdo opinionē quorundā. ſecūdo improbat illā opinionē ibi. Quis enī. Prio di. o Boe. ego gerē tibi morē. i. cōfirmabo me volūtati tue ⁊ ſimul ſic eſt exorſa. i. ſic icepit: ſi aliqs diffiniat quo ad nomen dicēs caſum eſſe euētū ꝓductū motu temerario. i. improuiſo ⁊ nulla cōnexione cauſaꝝ: Ego phia cōfirmo caſuz ſic oīno nihil eſſe: ⁊ decerno. i. iudico vocem caſus prorſus eſſe inanez preter ſignificationem rei ſubiecte: ſicut hec vox chimera inanis eſt. ¶ Nota ꝙ quamuis queſtio ſi eſt precedit quid eſt ſm ꝙ queſtio quid eſt querit de qdditate rei ⁊ qd eſt rei nulli debet niſi enti tñ qd qd eſt querēs de qd qd eſt nois eſt pria cognitio. ⁊ iō ex quo qd eſt nois opꝫ ſcire de aliquo ſi eſt. Propter hoc phia ad querēdū de caſu vtrū ſit vel nō ſit accipit qd qd eſt: qd ſignificat ꝑ nomē ⁊ dicit Si aliqd dicū caſuz eſſe euētū temerariuz ſine omni cā ꝓductuz ego video vocē caſus eſſe inanē tanquam ſibi nihil correſpondeat in re.

¶ Quis enim coercente. Hic phia improbat opinionem iſtaȝ oſtendēs caſum nihil eſſe ſm eā. ſcdo ſoluit ſm rei veritatē ibi. Ariſto. meus Prio ponit vnā rōnē. ſecūdo aliā ibi. Nā nihil. Antiqui dicebāt ꝙ caſus eſt euētus temerarius idest improuiſus ecōtra hoc arguit phia ſic. Ubicūq; oia ſunt ꝓuiſa. ibi nihil eſt temerariū ſed oia que ſunt ꝓuiſa ſunt a deo: ergo inter ea que ſunt nihil eſt temerariū. Hāc rōnē breuiter innuit in littera. di. Quis enī locus vllus pōt eſſe reliquus. i. relictus temeritati. i. improuiſioni deo coercēte cūcta in ordinē ſcꝫ ꝓuiſuz: quaſi diceret nullus. ¶ Notādū ꝙ oia a deo ſunt ꝓuiſa cuius ratio eſt. Quocūq; deus eſt cauſa oia talia ꝓuiſa ſunt a deo: ſed deus eſt cauſa ois entis ergo oia entia a deo ſunt prouiſa. Qd aūt deus ſit cā ois entis patet: qꝛ ab ipſo dependet celū ⁊ tota natura: vt pꝫ. xij. Meth. ¶ Nā nihil ex nihilo exiſtere. Hic oñdit aliā rōnē probantē ꝙ caſus nō pōt eſſe ſine omni cauſa productus: ſicut dicebāt antiqui ⁊ arguit ſic. Qd eſt ex nihilo nihil eſt: ſꝫ qd eſt ex nulla cauſa ex nihilo eſt ergo qd ex nulla cā eſt nihil eſt ſed. ſm antiquos caſus eſt ex nulla cauſa: quia eſt product⁹ ſine omni cōnexione cauſarū ergo caſus nihil eſt. Uñ dicit in littera. Uera ſnīa eſt cui nemo vnq̄ȝ veterū refragatus eſt. i. cōtradixit. ſ. ex nihilo nihil exiſtere. q̄ȝq̄ȝ illi antiqui illi ꝓpōnē ex nihilo nihil exiſtere iecerint. i.

Deus

Ex nihilo nihil fieri.

eſt aliqd tametſi vulg⁹ lateat: cui iſta vocabula ꝯueniunt. P. ¶ Ariſtoteles id me⁹ inquit in phyſicis. ⁊ breui ⁊ veris ꝓpinquat rōne diffiniuit. Bo. Quonā inqꝫ modo. P. Quotiēs ait aliquid cuiuſpiā rei gratia geritur: aliqdqꝫ quibuſdā de cauſis qꝫ quod intendebatur obtingit caſus vocatur vt ſi quis colēdi agri cauſa fodiens humum defoſſum auri pōdus inueniat hoc igitur fortuito quidē creditur accidiſſe: verum non de nihilo eſt. nā ꝓprias cauſas habet quarū improuiſas inopinatuſqꝫ cōcurſus caſum videtur operatus. Nam niſi cultor agri humum foderet niſi eo loci pecuniam ſuam depoſitor obruiſſet aurū non eſſet inuentū. ¶ Hec ſunt igitur fortuiti cauſe compendij qd ex obuijs ſibi cōfluentibus cauſis non ex gerentis intētione ꝓuenit. Neqꝫ enim vel qui aurum obruit vel quo agrū exercuit vt ea pecunia reperirētur intendit: ſed vti dixit quo ille obruit hunc fodiſſe conuenit atqꝫ concurrit. ¶ Licet igitur diffinire caſum eſſe inopinatum: ⁊ ex confluentibus cauſis in his qui ob aliquid geruntur euentum. Concurrere vero atqꝫ confluere cauſas facit ordo ille ineuitabili connexione procedens qui eſt de prouidentie fonte deſcendēs cunctas ſuis locis tēporibuſqꝫ diſponit.

poſuerint quaſi quoddā fundamentū non de operāte principio ſcꝫ deo creatore: qr ille ex nihilo aliquid fecit: ſed intellexerunt de hoc materiali ſubiecto. i. de tota natura fundata in materia: ⁊ exponit ſeipſum di. Hoc eſt de natura: oīm rōnū. i. de materia que eſt ſubiectū formarū naturaliū. Sed ſi aliqd oriaē ex nullis cauſis id videē eſſe ortū ex nihilo ſed hoc fieri nequit vt aliqd oriaē ex nihilo: ergo nō eſt poſſibile caſum eſſe hmōi. i. talē qualē pauloāte diffiniuimus ſꝫ antiquos ꝙ ſit euētus temerarius ſine cōnexiōe cauſarꝫ. Quid ergo dicendū eſt caſu querit Boe. Eſt ne nihil in rerū natura ꝙ iure poſſit appellari caſus vel fortuitū vel ē aliqd tametſi ꝑ ꝙ̄ſuis lateat vulg⁹ cui iſta vocabula ꝯueniant. ¶ Notādū ꝙ ex propoſito ex nihilo nihil exiſtere eſt vera in cōparatione ad cām particularē que in ſua actiōe preſupponit materiā: tñ in cōparatiōe ad cāꝫ vniuerſalē que eſt cā totius entis nō eſt vera. vñ dicimus deuꝫ oīa creaſſe ex nihilo ⁊ fide tenemus. Sed antiq de iſto mō ꝓductionis p creationē nō loquebanē: ſꝫ prio modo vnde Ariſt. prio phiſicorꝫ. Impoſſibile eſt aliqd fieri ex his que non ſunt: in hac ei opiniōe conueniūt oēs qui de natura ſentiunt. Ariſtoteles me⁹ inquit in phiſicis. Hic phīa ſoluit qōnē de caſu. Et primo oñdit eā eſſe ſolutā an Ariſt. ⁊ oſtendit modū eius. Scōo declarat ꝙ caſus lꝫ non habeat cauſas per ſe hꝫ tñ cauſas p accidēs ibi. Hec ſunt igiē. Primo di. Ariſt. meus. i. doctrina mea nutritus ⁊ deditus diffiniuit caſum in phyſicis. i. in ſcōo phyſicorū breui rōne ⁊ propinquaueris. i. veritati. Et querit Boe. Quonā inqꝫ mō. Dicit phīa. Quotiens aliqd geriē. i. fit gr̄a cuiuſpiā rei. i. alicui⁹ rei ⁊ aliqd obtingit quibuſdā de cauſis qꝫ qd intendebatur illud vocabaē caſus: vt ſi aliquis cauſa colendi agri fodiens humū inueniat pondus auri defoſſum: hec inuentio auri crediē fortuito idēſt a caſu accidiſſe verū pro ſed talis euētus caſualis non eſt de nihilo. i. de nulla cauſa ſicut dicebat diffinitio ātiquorū. Nā euētus caſualis hꝫ proprias cās quarꝫ cōcurſus ⁊ inopinat⁹ ⁊ impulſus ſup. ab eo q aliqd fecit cā alterius rei videbiē operatus eſſe caſum niſi enī cultor agri foderet humū que ſup. foſſio eſt vna cauſa inuētiōis auri ⁊ niſi eo loci. i. loco diſpoſitor obruiſſet. i. abſcōdiſſet pecuniā ſuaꝫ que eſt alia cauſa intētionis auri: aurū non eſſet inuentū. ¶ No. ꝙ caſus ſm Ariſt. eſt qſi aliquid fit ꝓpter aliquē finem: vt foſſio agri ꝓpter ſeminationē ſi aliqd aliud euenit ex quibuſdā cauſis preter hoc qd intēdebaē hoc eſt caſus vt euentio theſauri caſualis eſt que non intēdebatur a foſſore agri. Ex quo ptꝫ ꝙ inuētio theſauri eſt caſualis non ideo qd non eſt preuiſa a deo: ſꝫ qr nō eſt preuiſa ab hoīe: ⁊ ita caſus nihil eſt quo ad deū: ſed eſt aliqd quo ab hoīem preter cui⁹ intentionē ⁊ preuiſionē euenit. ¶ Hec ſunt igitur fortuiti cauſe cōpēdij. Hic oſtēdit phīa ꝙ caſus nō hꝫ cauſas per ſe: ſed per accidēs di. He igitur ſunt cauſe fortuiti cōpēdij. i. fortuiti euentus qd fortuitū compendiū euenit ex cauſis obuijs ⁊ cōfluentibus non ex intentione gerentis. Non enī ille qui aurū obruit: vel qui agrū exercuit. i. fodi intēdit vt ea pecunia reperireē. ſꝫ vt dixi pretendit gerētis intentionē euenit hūc fodere quo ille obruit pecuniā: ⁊ occurrit ſup. inuētio pecunie. ¶ No. ꝙ cā efficiens non agit niſi moueatur a fine finis autē non mouet niſi ſm ꝙ eſt in intentione ⁊ ideo reſpectu illius effectus q eſt in intentiōe agens eſt cauſa per ſe ſi aliquid cōtingat in actione preter intentionē agentis illius agens eſt cauſa per accidēs: ⁊ ſic caſus qr cōtingit preter intentionē agentis non habet cauſaꝫ agentē per ſe ſed per accidens. ¶ Licet igitur diffinire. Hic phīa ſoluit ſecundam qōnem oſtēdendo qd ſit caſus. Cōcludit ergo diffinitionē eius ex iā dictis dicēs. Licet igiē diffinire caſum eſſe euentū inopinatum ex cauſis cōfluentibus in his que geruntur ob aliquid aliud Tunc oſtēdit

quomodo effectus caſualis cadit ab oꝛdine prouidētie. dictū eſt enim ꝙ caſus prouenit ex cauſis con‑fluentibus. Quod aūt cauſe cōfluāt: hoc prouenit ex oꝛdine prouidentie. vñ dicit. Cauſas vero cōcurrere ⁊ confluere facit iſte oꝛdo ſup. fatalis ꝓcedens ineuitabili ꝯnexione ſcilicet cauſaꝝ q deſcendēs ſup. oꝛdo de fonte prouidentie cuncta diſponit ſuis tēpoꝛibus ⁊ locis. ¶ No. ꝙ diffinitio caſus eſt bona. qꝛ per eam caſus diſtinguitur ab alijs: per hoc quod caſus eſt euentus inopinatus excluditur effectus ne‑ceſſario eueniens vel vt frequenter: ſicut ſolem oꝛiri vel hominem naſci cum quinqꝫ digitis in vna man⁹ talia non eueniunt caſualiter ⁊ inopinate per hoc quod dicitur ex confluentibus cauſis excluditur ca‑ſus primo modo dictus: que ſm antiquos ponebaꝉ produci ex nulla cōnexione cauſarum. per hoc autē quod dicitur in his que gerūtur ob aliquid aliud. per hoc excluditur a caſu caſualitas per ſe: ſenſus cū ⁊ foꝛtuna ſunt cauſe per accidens ⁊ fiunt preter intentionem agentis.

¶ Aſcenſius.

Dixerat orationiſqꝫ curſum ad alia quedam tractanda ⁊ expedienda vertebat dixerat recte dicit qꝛ qui peroꝛant. i. finē oꝛationis faciunt dicunt in fine dixi: qꝛ ergo phia materiam acce‑p tam quodammodo finierat ſeſe ad alia vertens: bene dicit authoꝛ ex perſona ſua Dixerat ſup. philoſophia: ⁊ curſum oꝛationis: hoc quoqꝫ recte dicit quia debet oꝛatio non lente ingre‑di neqꝫ volare. ſed currere. i. medio modo ſe inter proſam. i. locutionem proꝛſus ſolutam ⁊ metrum poe‑matis habere. ¶ Implicatam eſſe ſepius implicitam leges ꝙ̄ implicatam, ſed neutrum caret authoꝛi‑tate. Moꝛem geram. i. votis tuis annuam. Eſt enim is moꝛiter ⁊ moꝛem gerit: qui ⁊ inſtitutum vite ſic gerit vt alteri placeat. Simulqꝫ ſic exoꝛſa eſt. i. incepit loqui: venit enim ab exoꝛdio. non itaqꝫ legendum exoꝛia vel exoꝛta. vt ſcriptum in quibuſdam inueni. Cetera dilucida ſunt. Nota · Moꝛē gerere

¶ Metrum primum quinti libri.

Rupis achemenie. ſcopulis vbi verſa ſequentem.
Pectoꝛibus figit ſpicula pugna fugax
Tigris ⁊ eufrates vno ſe fonte reſolunt
Et mox adiunctis diſſociantur aquis
Si cocant curſumqꝫ iterū reuocētur in vnuꝫ
Confluat alterni quod trahit vnda vadi
Conueniant pupes ⁊ vulſi flumine trunci
Mixtaqꝫ foꝛtuitos implicet vnda modos:
Quos tamē ipſa vagos terre decliuia caſus
Gurgitis ⁊ lapſi defluus oꝛdo regit
Sic que permiſſis fluitare videtur habenis
Foꝛs patitur frenos ipſaqꝫ lege meat.

Rupis achemenie ſcopulis. Iſtud eſt primum metruꝫ iſtius quinti qđ dicit me‑trū elegiacū. Et primū metru eſt dactilicū hexametruꝫ. Scđm eſt anapeſticū pētametrū vel dactili‑cū pēthametrū. In quo phia oſtēdit qūo euētus caſualis ſe hꝫ ad ꝓuidē‑tiā diuinā. ¶ Eſt aūt materia exēpli: ꝙ Tigris ⁊ Eufrates ſunt duo flu‑uij ab eodē fonte ꝓcedētes q poſtea ab inuicē diuidunt: ⁊ ſic iterū cōcur‑rāt neceſſe eſt naues ⁊ alia que p iſta fluuia deferunt ꝯcurrere. q quidē cō‑curſus ꝓuenit incꝫtū regun⁹ decur‑ſu iſtoꝝ fluuioꝝ: ⁊ tñ eſt ꝓpter inten‑tionē iſtoꝝ qui regunt naues eodem mō concurſus cauſarū caſualis. ꝙ̄ui‑uis ſit preter intētionē ipſoꝛuꝫ agen‑tiumtñ cōcurrūt ſm defluxum oꝛdi‑nis fatalis ex regimine prouidentie. ⁊ ꝙ̄uis nobis ignoꝛātibus oꝛdinem prouidentie videatur aliquid caſua‑le ⁊ foꝛtuitū. tamen in comparatiōe ad deum ſunt omnia oꝛdinaria ⁊ prouiſa. Unde dicit in littera, Tigris ⁊ Eufrates reſoluunt ſeſe vno fonte ſcopulis. i. concauitatibus rupis achemenie. i. montis parthie: vbi ſcilicet in parthia fugax pugna verſa ſpicula. i. ſagittas figit pectoꝛibus ſequentum. Eſt enim conſuetudo parthoꝝ ꝙ fugiēdo pugnat ſagittando a tergo contra inſequentes ⁊ mox. i. poſt paruum ſpacium tigris ⁊ eufrates diſſociant ad‑iunctis aquis ſup. alijs: et ſi dicti fluuij iterum coeant. i. conueniant ⁊ reuocentur in vnum curſum con‑fluat. i. opoꝛtet confluere aliud quod vnda alterni vadi. i. vtriuſqꝫ fluminis trahit. i. ſecum ducit ⁊ con‑ueniant pupes ⁊ trunci vulſi. i. eradicati flumine. i. per flumen: ⁊ vnda mixta. ſ. confluens implicet. i. im‑plicabit foꝛtuitos modos. qꝛ vnda faciet concurrere foꝛtuitos naues ⁊ truncos: quos tamen vagos ca‑ſus. i. caſualis euentus regit ipſa decliuia terre. i. depreſſio terre dans viam fluuio: ⁊ defluus oꝛdo lapſi gurgitis. i. currentis aque regit illos vagos curſus: ⁊ ita eſt de euentu cauſali reſpectu prouidentie. vn‑de dicit. Foꝛs. i. caſus vel foꝛtuna que videtur fluitare permiſſis habenis. i. ſine regimine illa patitur fre‑nos: ideſt regimina ⁊ meat. i. tranſit ipſa lege. i. per ipſaꝫ legem diuine prouidentie. ¶ Nota ꝙ ſcribitur in Geneſi. Tigris ⁊ eufrates ſunt flumina quoꝛum oꝛtus eſt in paradiſo. Sed Hieronimus authoꝛita‑te ſaluſt. ꝙ oꝛtus tigris ⁊ eufratis demonſtrantur in armenia. i. in parthia: cui videtur Boe. conſentire. beatus autem Augu. ſuper Geneſim ad litteram ſuam contrarietatem concoꝛdat di. Illud contingit in iſtis fluminibus quod in alijs experimur. ſ. ꝙ aliquando abſoꝛbentur a terra. ⁊ iterum oꝛiuntur: ⁊ qꝛ hec ſepe poſſunt contingere. ideo de oꝛtu ipſoꝛum fluuioꝛum diuerſa poſſunt dici quando enim Moy‑ſes dicit in Geneſi ꝙ oꝛiantur in paradiſo poteſt intelligi de prima oꝛigine eoꝛum. ſed ꝙ dicit ab alijs ꝙ alibi oꝛianꝉ: pōt intelligi de oꝛtu eoꝝ ſecūdario. ¶ No. ꝙ parthia eſt regio quedam que alio nomine dicitur armenia. Unde dicuntur hoſtes parthi qui vincunt hoſtes ſuos fugiendo ſagittas a tergo mit‑

Sanctus Thomas.

Tigris.

Parthia

tẽdo: ⁊ ſic amor vincẽdus eſt fugiẽdo. Vñ poeta dicit Qua ſpecie martis cedit victoria partis Cipria parte ſimili quoq; vincit arte Cipris.i.venus que colebat in cipro. Et pauper henricus. Proſcribas igit gladiis ⁊ fuſtibus ipſum ſup. amorẽ. Et fugiẽdo fuga que fuga ſola fugat. ¶ Aſcenſius.

Nota Achemenes.

Rupis achemenie ⁊c. Carmen eſt elegiacũ ſicut primũ primi libri Cuius ſentẽtie ſatis bene in ſuperiori cõmento enodate ſunt: Achemenes fuit teſte herodoto libro hyſtoriarum quarto. Primus perſarũ rex a quo poſtea reges oẽs perſie vſq; ad dariũ deſcenderunt. Dicitur ergo hic achemenia rupes.i.parthica que eſt in perſia vel in perſide. Naz ⁊ perſis ⁊ perthia parthorũ regio denominat ⁊ perthia. Quod autẽ cum modũ fugiẽdi: ⁊ per fugã: ſimulatã hoſtẽ inſequentẽ ſagittis petendi habeant multi docent. vnde Virgi.iij. Georgicorum. Fidenteq; fuga parthum verſiſq; ſagittis ⁊c. Ad cuius imitationem hic dicit verſa ſpicula. Nam ly verſa non recte adijciet ly pugna vitioſum enim eſſet dicere. Pugna fugax verſa. Duo enim adiectiua plena non patitur latina lingua ſine cõiunctione media. Ordo igitur eſt. Tigris ⁊ eufrates reſoluunt ſe vno fonte in ſcopulos rupis achemenie.i.parthice. vbi pugna fugax ſcilicet parthorum figit ſpicula verſa.i.obuerſa in pectoribus ſequentiũ.i.inſequentium hoſtium.

Parthi.

Dicuntur autem parthi ipſorum lingua. vt docet iuſtinus exules: q̃ exules veniebant ex ſcithia orientali. habenteq; ſermonem mixtum ex ſcythico ⁊ medo. Omnes equitare ⁊ ſagittare magna induſtria docent liberos ſuos. Auri autem ⁊ argenti nullus ipſis olim vius erat niſi in armis. habent plures vxores ⁊ nulla delicta aut peccata grauius puniunt q̃ adulteria. Habent ⁊ alia inſtituta que nihil ad preſens faciunt.

Tigris.

Tigris a velocitate ſeu a ſagitta dictus fluuius eſt armenie: ſed ſepe in lacus recipitur: ⁊ nonnunq̃ occultatur. Unde Seneca in troade. Et qui renatum prorſus excipiens diẽ. Templũ rubente tigrim immiſcet freto. Quos autẽ apud parthos ſit oſtẽdit illud Buccolicũ. aut ararim parthus bibet aut germania tigrim Terre decliuia.i.decliuitas. Sors patitur frenos. Legitur ⁊ quidem melius ſors.i.fortuna vel caſus. ¶ Proſa ſecunda quinti libri.

Sanctus Thomas.

Animaduerto inq̃. Hic incipit ſecũda proſa hui⁹ quinti in qua incipit determinare de cõuenientia liberi arbitrij ad prouidentiam diuinã. Et primo querit an liberum arbitrium poſſit ſtare cũ prouidentia diuina. Et phia probat liberũ arbitriũ eſſe. Secundo oſtendit qũo diuerſificatur i diuerſis. Et tertio oſtẽdit tactus liberi arbitrij cadere ſub pͦuidẽtia diuina. Scđa ibi. Sz hãc Tertia ibi. Que tñ. Primo di. Aiaduerto inq̃.i.cognoſco qũo caſus ſtat cũ pͦuidẽtia: ita cõſentio ſicut dixiſti. Et querit Bo. Eſt ne vlla libertas arbitrij in hac ſerie cauſarũ ſibi herentiũ: aut fatalis cathena.i. fatalis neceſſitas cõſtringit motus.i.affect⁹ humanorũ animorũ. Tunc phia pͦbat liberum arbitriuz eſſe di. Libertas arbitrij eſt nõ obſtante predicta cõnexione cauſarum: neq; enim fuerit.i.eſſe poterit vlla rationalis creatura quin libertas arbitrij eidez aſſit ⁊ accipitur natura large pro omni illo quod habet cognitionem intellectiuam. probat autem ꝙ omni nature rationali inſit liberũ arbitriuz di. Iſtud quod poteſt naturaliter vti ratione hoc habet iudiciũ quo diſcernat. vnũquodq; igitur per ſe dignoſcit .i. diſcernit fugienda ⁊ optanda. Quod autẽ quis iudicat optandũ id petit .i. proſequitur ⁊ refugit illud quod eſtimat eſſe fugiendũ quare quibus ineſt ratio illis ineſt libertas volendi ⁊ nolendi: põt ergo rõ ſic formari. Omne quod poteſt vti rõne habet iudiciũ cognoſcẽdi fugienda ⁊ optanda ſed qđ quiſq; iudicat optandũ proſequit ⁊ quod iudicat fugiendũ hoc refugit: ergo omne quod põt vti rõne habet libertatẽ volendi ⁊ nolendi. ¶ No. ꝙ dicit illud quod vtit rõne habet iudicium quo diſcernat vnũquodq; hoc dicit ad differentiã iudicij naturalis quod eſt brutis: quo nõ iudicat vnũquodq; agendũ. ſed aliqđ particulare: ſicut ouis nõ iudicat de quolibet fugiendo: ſed tm̃ de lupo: ⁊ apes nõ habent induſtriã ad faciendũ aliquod opus: niſi ad fauos mellis: ſed iudiciuz rõnis eſt de quolibet que agunt. ¶ No. ꝙ dicit habens rõnis iudicium per ſe iudicat proſequendũ vel fugiendũ. licet enim bruta quodãmodo cognoſcãt fugiẽda vel proſequẽda nõ tñ per ſe q̃ nõ ſunt cauſa iudicij. hõ aũt nõ ſolũ cognoſcit. finẽ ⁊ ordinata in finẽ ſz cognoſcit ea vniuerſaliter vel per modũ collatiõis. vel p modũ ſillogiſticũ etiã homo ſuũ iudiciũ iudicat ⁊ diſcernit. puta intellectus eſt virtus cõuerſa ſupra ſe. ¶ Sed hãc. Hic oſtẽdit phia qũo liberũ arbitriũ diuerſificat in diuerſis.ſ. in angelis ⁊ hoĩbus dicẽs hac.ſ.libertatẽ arbitrij nõ conſtituo eſſe equã.i.equalem in omnibus. q̃ maior eſt in ſubſtantijs diuinis q̃ in hoĩb⁹. Naz

¶ Proſa ſecunda quinti libri.

Animaduerto inq̃ idq; vti tu dicis ita eſſe conſentio. Sed in hac herentium ſibi ſerie cauſarũ eſt ne vlla noſtri arbitrij libertas an ipſos quoq; humanorum motus animoruz fatalis cathena conſtringit. Phi. Eſt inquit neq; eniz fuerit vlla rationalis natura quin eidez libertas aſſit arbitrij. Naz qđ ratio vti naturaliter poteſt id habet iudicium quo quicq̃ diſcernat per ſe igitur fugienda optanda ve dignoſcit. Quod vero quis optanduz iudicat eſſe petit refugit vero quod eſtimat eſſe fugiendum. Quare quibus ineſt ratio illis etiã ineſt volẽdi nolẽdiq; libertas. ¶ Sed hãc nõ in oĩbus equam eſſe conſtituo. naz ſupernis diuiniſq;

ſupernis ⁊ diuinis ſubſtãtijs ineſt perſpicax iudiciũ.i.infallibile iudiciũ: ⁊ ineſt eis incorrupta volũtas.i.inflexibilis ad malũ ⁊ in eis eſt preſto.i parata efficax poteſtas optatoꝝ:qꝛ nõ eſt in eis impedimentuꝫ executionis. humanas vero aĩas neceſſe eſt eſſe liberiores qñ conſeruãt ſe in ſpeculatione diuine mẽtis. minus vero libere ſunt cũ dilabũtur ad corpora.i.ad curã rerũ corporaliuꝫ: ⁊ adhuc minus libere ſunt cũ religãtur terrenis artubus.i.affectibus quibus minꝰ reſiſtere poſſunt paſſionibꝰ inſurgẽtibꝰ. Extrema vero.i.maxima eſt ſeruitꝰ aĩaruꝫ qñ dedite vitijs ceciderint a poſſeſſione proprie rõnis qua regi.i.dirigi debeãt in agẽdo. Naꝫ vbi.i.poſtq̃ aĩe deiecerint oculos rõnis intellectꝰ a luce ſumme veritatis ad inferiora ⁊ tenebroſa idest ad terrena ⁊ carnalia mox caligant.i.obſcurant nube inſcitiẽ.i.ignorãtie ⁊ turbant pernitioſis affectibus.i.paſſionibꝰ:qbꝰ accedẽdo ⁊ ꝯſentiẽdo adiuuãt.i.augmẽtant ſeruitutẽ quã ſibi inuexere.i.induxerũt. ⁊ aĩe vitioſoꝝ ſunt quodãmõ captiue ꝓpria libertate. ¶ Notãdũ ꝙ liberũ arbitriũ eſt libertas iudicãdi ⁊ exequẽdi res vel ſm Bo. ſuper prio periarmenias liberũ arbitriũ ẽ de volũtate iudiciũ animi nullo extrinſeco aut violẽter cogẽte aut violẽter impediẽte: nullo cogẽte ad faciẽdũ qđ diſplicet: nullo impediẽte non fiat qđ placet. ¶ Notãdũ ꝙ liberuꝫ arbitriũ in duobꝰ cõſiſtit ⁊ in libertate iudicãdi ⁊ in libertate exequẽdi iudicata. Primũ ſcꝫ libertatẽ iudicãdi ĩpedit ignorãtia ſꝫ libertatẽ exequẽdi ĩpedit impotẽtia executiõis ⁊ corruptio volũtatis qñq3 eñ poſſumus bonũ pficere: tñ voluntate corrupta vitio nõ perficimꝰ. in ſubſtãtijs autẽ ſeparatis nõ eſt ignorãtia iudicãdi nec impotẽtia perficiendi nec corruptio volũtatis: ergo in eis eſt maxima libertas arbitrij. Intelligẽtie eñ in nullo fallunt: ergo habẽt pſpicax iudiciũ: ⁊ nunq̃ volunt niſi bonũ ergo ineſt eis incorrupta volũtas ⁊ poſſunt perficere qcquid deſiderant: ergo in eis eſt efficax poteſtas optatorum. ¶ Notandum ꝙ quidam dixerunt fuiſſe de intẽtione platonis animas humanas ſimul eſſe creatas in celo ⁊ poſtea deſcendere in corpora ⁊ in eis detineri tanq̃ in vinculis ſm illos gradus libertatis animarum humanarum quas ponit in littera ſic diſtinguitur: ſcꝫ ꝙ anime cum ſint in celo create in contemplatione diuine mentis ſunt maxime libere cuꝫ autẽ iam ſint colligate corporibus adhuc ſunt minus libere: ſed minima libertas eſt in eis quando ſubduntur vitijs. Iſta tamen expoſitio nõ tenet ſm veritatẽ: ideo aliter exponit ꝙ illas aĩas neceſſe eſt eſſe liberiores que contẽplationi diuine ſeruiũt: vt aĩe virtuoſoꝝ contẽplatorũ: quoꝝ cõuerſatio in celis eſt. Ille aũt ſunt minus libere que dilabant ad tẽporalia.i. que deſcendũt ad curã rerũ tpalium ſicut ſunt practici qui negociant circa bona tpalia ad cõeꝫ vtilitatẽ diſpẽſando: adhuc minus libere ſunt aĩe que terrenis artibus colligant.i.que deſcẽdũt ad currãdũ ꝓpriũ corpus ⁊ ꝓpriã vtilitatẽ minime aũt libere ſunt que ſubdite vitijs rationẽ admittũt. vicioſus eñ nõ vnius tñ domini eſt ſeruus ſed tot dñoruꝫ qđ viciorũ ſm Augu. ¶ Que tñ ille. Hic oñdit phia qũo actus liberi arbitrij cadunt ſub prouidentia diuina: qꝛ ꝓpter hoc qđ diuina cognitio ſe extendit ad oĩa dicta quo ad diuerſos gradus libertatis: ⁊ quo ad oẽs actus inde ꝓuenientes cernit ille intuitus ꝓuidentie diuine cuncta proſpiciẽs ⁊ queqꝫ predeſtinata diſponit ſuis meritis reddẽdo bonis bona ⁊ malis mala: ⁊ hoc confirmat authoritate greca que ſonat in latino. Omnia videt deus ⁊ oĩa audit. vel ſꝫ alios ſonat. Deus illuſtrat oĩa clarius q̃ ſol. ¶ Notandũ ꝙ licet diuina prouidẽtia ab eterno oĩa ꝓſpexerit: nõ tamẽ ꝓpter hoc neceſſitat liberũ arbitriũ ad faciẽdũ bonũ vel malũ: qꝛ ſm ariſto. iij. Ethicoꝝ Homo eſt dñs ſuaꝝ operationũ a principio vſqꝫ ad finem. Et ergo ſm merita operationum liberi arbitrij recipit penam vel premium.

Liberum arbitrium.

ſubſtantijs ⁊ pſpicax iudiciũ ⁊ icorrupta voluntas ⁊ efficax optatoꝝ preſto eſt poteſtas. Humanas vero aĩas liberiores qdẽ eẽ neceſſe eſt cũ in mẽtis diuine ſpeculatiõe ſe conſeruãt: minꝰ vero cuꝫ dilabũtur ad corpora minuſqꝫ etiã cũ terrenis artubꝰ caligãtur: extrema vero eſt ſeruitꝰ cũ vitijs dedite rationis ꝓprie poſſeſſione ceciderint. Nã vbi oculos a ſumme luce veritatis ad iferiora ⁊ tenebroſa deiecerint mox inſcitie nube caligãtur: pernitioſis turbãtur affectibꝰ. Quibꝰ accedẽdo cõſentiendoqꝫ quã inuexere ſibi adiuuãt ſeruitutẽ ⁊ ſunt quodãmodo ꝓpria libertate captiue. ¶ Que tamẽ ille ab eterno cuncta proſpiciens ꝓuidentie cernit intuitus ⁊ ſuis queqꝫ meritis predeſtinata diſponit idest omnia videt ⁊ omnia audit.

¶ Aſcenſius.

Animaduerto inq̃ ⁊c. Animaduerto.i.cõſidero quaſi animum ad id verto ⁊ aplico. Sed in hac herentiũ. De libertate arbitrij non ſolũ apud theologos noſtros ſed etiaꝫ apud veteres phos magna ſemper fuit diſputatio. Unde aulus gelius li. vi. c. ij. Fatum inquit Chriſippus ſtoice princeps phie ſic diffinit. Fatum eſt ſempiterna quedam ⁊ indeclinabilis ſeries rerum ⁊ cathena voluens ſemetipſa ſeſe ⁊ implicans p eternos cõſequentie ordines ex quibus apta connexaqꝫ eſt. Aliarum autem opinionum diſciplinarumqꝫ authores huic diffinitioni ita obſtrepunt. Si chriſippus inquiunt fato putat omnia moueri: ac regi nec declinari tranſcendiqꝫ poſſe agmina fati

Nota Fatũ.

⁊ volumina peccata quoq; hominū ⁊ delicta nō ſubſiſtenda neq; cōdicenda ſunt ipſis voluntatibuſq; eorū ſed neceſſitati cuidam ⁊ inſtantie que oritur ex fato: omniumq; rerū domina ⁊ arbitra per quam neceſſe ſit fieri quicquid futurū eſt. Et propterea nocentiū penas legibus inique conſtitutas ſi hoies ad maleficia non ſponte veniunt: ſed fato trahuntur. Contra ea Chriſippus tenuit multa ⁊ argute diſſerit que ſuper ea ſcripſit ſentētia huiuſmodi eſt. Quāq; ita ſit inquit vt ratione principali quadā neceſſario coacta atq; connexa ſint fato omnia ingenia tamen ipſa mentiū noſtrarū perinde ſunt fato obnoxia: vt proprietas eorū eſt ipſa ⁊ qualitas. Nam ſi ſunt per naturā primitus ſalubriter vtiliterq; ficta omnē illam vim que de facto extrinſecus ingruit inoffenſius tractabiliuſq; trāſmittūt. Si vero ſunt aſpera ⁊ infinita ⁊ ruda nulliſq; artiū bonarū adminiculis fulta: ⁊ ſi paruo ſiue nullo fatalis incōmodi cōflictu vrgeant: ſua tamen leuitate ⁊ voluntario impetu in aſſidua delicta ⁊ in errores eruūt. Idq; ipſum vt ea ratione fiat naturalis illa ⁊ neceſſaria rerū conſequētia efficit que fatū vocatur. Eſt enim in genere ipſo quaſi fatale ⁊ cōns vt mala ingenia peccatis ⁊ erroribus non vacēt. Huius deinde rei exemplo non hercule nimis aliene neq; illepide vtitur. Sicut inquit lapidem cylindrū ſi per ſpacia terre prona atq; diruta iacies cauſam quidem ei ⁊ initiū precipitantie feceris. mox tamen ille preceps voluit: non q2 id iā facis ſed quoniā ita ſeſe modus eius ⁊ forme volubilitas habet. Sic ordo ⁊ ratio ⁊ neceſſitas fati genera ipſa ⁊ principia cauſarū mouet impetus vero cōſiliorū mētiūq; noſtrarū actioneſq; ipſas volūtas cuiuſq; propria ⁊ aiorū ingenia moderant. Infert deinde verba hec his que dixi congruentia. Quam obrē a pythagoricis ſic dr. Noſces hoies ſpontaneas haurire calamitates: quaſi detrimenta ſingulis a ſeipſis fiant ex ſuo impetu delinquant ⁊ incōmoda ruant ſua voluntate atq; propoſito. Propterea negat oportere fieri audiriq; hoies aut neq; aut ignauos ⁊ nocentes ⁊ audaces: qui quū in culpa ⁊ maleficio reuicti ſunt perfugiunt ad fati neceſſitatē tanq; inq; in aliquod fani aſylū ⁊ que peſſime fecerunt ea non ſue temeritati: ſed fato eſſe attribuenda dicunt. Prim⁹ aūt homo ⁊ ſapiētiſſimus ⁊ antiquiſſimus poetarū dixit in hiſce verſibus: hei mihi qd dānat mortales numina celi. Eſſe aiunt etenim p nos mala: cū tamen ipſis. Vecordi preter fatū ſint mēte dolores. Itaq;. M. Cicero in lib. quē de fato ſcripſit quū queſtionē iſtam diceret obſcuriſſimā eſſe ⁊ implicatiſſimā. Chriſippū quoq; phum non expediſſe ſe in ea refert his verbis. Chriſippus eſtuans laborāſq; quonā pacto explicet ⁊ fato oīa fieri ⁊ eſſe aliqd in nobis intricatur hoc modo ⁊c. Aulus gelius vbi ſupra. Sed ad autorē reuertor. Eſt ne inqt. Melius reſpōſiue legas ſic. Eſt inqt. Neq; ⁊c. Quo quicq; diſcernat quicq; legēdū eſt nō quoq;. Non eñ addit ſubſtātiuū: ſed quoq; adiectiuū eſt ſicut qđ aliqđ ⁊ ſimilia: ⁊ ita ſubſtātiuū deſiderāt: quicq; aūt qd aliquid ⁊ ſimilia ſine ſubſtātiuo ponūtur aut ſubſtātiuū in genitino regūt. Supplēt eñ vicē ſubſtātiuorū Artubus a nominatiuo artus p u ſcribit: q2 artibus a nominatiuo artes declinatur. Cetera patent.

Arbitriū libertas.

Qđ ⁊ quid.

Sanctus Thomas.

¶ Metrum ſecundum quinti libri.

Puro clarum lumine phebum
Melliflui canit oris homerus.
Qui tamen intima viſcera terre
Non valet aut pelagi radiorum.
Infirma perrumpere luce.
Haud ſic magni conditor orbis
Huic ex alto cuncta tuenti
Nulla terre molle reſiſtunt
Non nox atris nubibus obſtat.
Que ſint que fuerint veniuntq;
Uno mentis cernit in ictu
Quem quia reſpicit omnia ſolus
Uerum poſſis dicere ſolem.

Puro clarum lumine phebum. Iſtud eſt metrum ſecundū huius quinti quod dicitur archiloicum ab inuento dactilicum a pede predominante in quo philoſophia cōmendat excellentiam diuine cognitionis in comparatione ad ſolem materialem di. homerus oris melliflui .i. dulcis eloquentie canit. i. deſcribit phebum i. ſolem clarum puro lumine. forſan. enim homerus fecit librum de claritate ſolis qui ſcilicet ſol non valet ꝑrumpere. i. penetrare intima viſcera i. profunda terre ⁊ pelagi. i. maris infirma. i. debili luce radiorum haud ſic. i. non ſic habet ſe cōditor magni orbis. ſ. deus. ſed ipſe ſua cognitione penetrat omnia cum nihil poſſit ipſum latere huic. ſ. conditori tuēti. i. reſpicienti cuncta ex alto. i. celo terre ſibi reſiſtunt nulla mole. i. magnitudine ſicut obſiſtum radiȷ̄ ſolis nec etiā nox obſcura obſta ſibi atris nubibus: immo in vno ictu mentis. i. in vno mentali intuitu cernit que ſunt quantum ad preſentia: que fuerunt quantum ad preterita: que veniunt quantum ad futura quem. ſ. conditorem reſpicit omnia: ſolus tu poſſis dicere verum ſolem. ¶ No. licet deus omnia cognoſcendo preuideat etiam illa que fiunt ex libero arbitrio: voluit tum quaſdam creaturas eſſe liberi arbitrȷ̄: q2 hoc magis decet diuinam bonitatē ſicut enim melius ⁊ nobilius eſt regnum in quo non tantum ſeruitur regi a ſeruis: ſed etiam a liberis q; vbi tantū ſeruitur a ſeruis: ſic melius erit regnū dei ⁊ decentius ex hoc quod ſunt alique creature libere ſeruientes: ſicut homo ⁊ angelus q; ſi eſſent ſole creature ſeruiliter operātes cuiuſmodi ſunt omnes creature preter hominem ⁊ angelum que ex determinatione nature neceſſitantur ad ſua opera.

¶ Aſcenſius.

Pro clarum ⁊c. Carmen iam ſepe deſcriptū eſt. vult aūt oſtēdere deum dici ꝓprie ſolē. Cū enī ſol interpretet̄ ſolus omnia luſtrans: ⁊ multa ſint que naturalis ſol nō penetret: licet dicat̄ quarto. Eneydos Sol qui terrarū flammis opera omnia luſtras. conſequens eſt ſolum deū cui nihil eſt abſconditū ⁊ qui ſolus omnia luſtrat vere verū ſolē dici. Quinetiam Plinius ⁊ Macrobius ſolē ſolū deum eſſe putant ⁊ ei omnia numma contribui: ſed nihil ad preſens negotium facit. cui ſatis ſit oſtendiſſe deum ſolum cuncta videre non ſolem naturalem. Deus ſol.

¶ Proſa tertia quinti libri.

Tam ego en inq̄ difficiliori rurſus ambiguitate cōfundor. Phi. Que nam inquit eſt iſta iam enim quibꝰ cōturbare cōiecto Boe. ¶ Nimiū inq̄ aduerſari ac repugnare videtur prenoſcere vniuerſa deum ⁊ eſſe vllum libertatis arbitrium. Nam ſi cuncta proſpicit deus neq̄ falli vllo modo poteſt euenire: neceſſe eſt quod prouidentia futurum eſſe preuiderit. Quare ſi ab eterno non facta hominū modo: ſed etiā conſilia voluntateſq̄ prenoſcit nulla erit arbitrij libertas. Neq̄ enī vel factum aliud vllum vel quelibet exiſtere poterit volūtas: niſi quam neſciat falli prouidētia diuina preſenſerit. Nam ſi aliorſū q̄ preuiſa ſunt detorqueri valēt: nū iā erit futurū firma preſcientia: ſed opinio potius incerta: qđ de deo credere nephas iudico. ¶ Neq̄ enim illā probo rationem qua ſe quidam credūt hunc queſtionis nodū poſſe diſſoluere. Aiunt enim nō ideo quid eſſe euenturū: quoniā id prouidentia futurū eſſe proſpexit ſed ecōtrario potius quoniā qđ futurū eſt id diuinā prouidentiā latere non poſſe eoq̄ modo neceſſarium eſt hoc incontrariā relabi partē

Tam ergo en inq̄ difficiliori rurſus. Hic incipit tertia proſa huius ī qua boe. obijcit cōtra predicta oſtēdens nō poſſe ſimul ſtare ꝓuidentiā ⁊ liberū arbitriū. Et primo premittit ꝙ dicta poſſunt habere dubitationē. Scđo ponit rōnē dubitationis: ibi Nimiū inq̄. Primo dicit. Tum pro tunc ſinitur. Dicit phia. Ego boetiꝰ inq̄. O phia rurſus ego confundor difficiliori ābiguitate: ⁊ querit phia. Quenā eſt iſta ambiguitas. iā enim cōiecto. i. iudico quibus ꝯturbare. i. perturbaris. Notandū ꝙ cōiectare eſt ex aliquibus ſignis aliqđ putare. Et ſic phia cōiecta per locū a cōiter accidētibus dubitationē Boe. quia cōiter quicūq̄ loquebātur de ꝓuidētia ⁊ libero arbitrio dubitant de cōpoſſibilitate eorum. ¶ Nimiū inq̄. Hic Boe. exprimit ſuam dubitationem oſtēdens prouidentiā ⁊ liberū arbitriū eſſe incōpaſſibilia. Primo facit hoc. Secundo excludit quaſdā vias quibus aliqui conabātur defendere prouidentiam ibi. Quid igitur Ad probandum ego impoſſibilitatē predictorum ponit tres rōnes. ſcđā ibi. Ad hec. tertia ibi. Poſtremo. Primo ponit primā rationē. Secūdo excludit quādā ſolutionē eius ibi. Neq̄ enim vel factū eſt aliud. Primo dicit. Nimiū videt̄ aduerſari ⁊ repugnare deum prenoſcere vniuerſa ⁊ eſſe vllum libertatis arbitrium. quod autem repugnat probat. Nā ſi deꝰ proſpicit cuncta neq̄ vllo modo falli poteſt neceſſe eſt euenire illud quod prouidentia preuiderit eſſe futurum quod ſi non eueniret falleretur prouidentia quare ſi ab eterno non modo. i. non tantū facta hoīm: ſed etiam cōſilia ⁊ voluntates prenoſcit nulla erit libertas arbitrij ſed oīa euenirent ex neceſſitate. Quid autē deus ſua prouidentia oīa prenoſcat declarat. Neq̄ enī poterit exiſtere aliqđ factum vel aliqua voluntas niſi quam preſenſerit. i. preſciuerit ꝓuidentia diuina neſcia. i. nō potens falli: nec poſſunt aliter euenire q̄ preuiſa ſunt. nam ſi valent detorqueri aliorſū ſcilicet vt aliter eueniant q̄ preuiſa ſunt non erit iam firma preſcientia dei: ſed potius erit incerta opinio qđ iudico nephas credere de deo. Nota ꝙ ex littera ſic formatur ratio. Illa que ꝓuidētur infallibiliter de neceſſitate eueniunt ſed oīa prouidentur a deo infallibiliter: ergo oīa de neceſſitate eueniūt: ⁊ ſic perit libertas arbitrij. ¶ Nota ꝙ ſcientia dei non eſt opinio: q2 opinio eſt eorū que ſic ⁊ aliter ſe poſſint habere ex prio poſteriorū. Scientia aūt dei eſt eorū que nō poſſunt ſe aliter habere ergo ſcientia dei non eſt dicēda opinio. Neq̄ enim illam probo rationem. Hic phia excludit quandā reſponſionē que poſſet dari ad predictā rationē ⁊ primo ponit eam ſcđo eam excludit ibi. Quaſi vero. Primo dicit. Neq̄ enim probo. i. approbo illam rationem. i. eſt reſponſionē qua quidē credunt poſſe diſſoluere nodum. i. difficultatem queſtionis. Aiunt enim non ideo qđ venturū q2 prouidētia ꝓſpexerit illud eſſe futurū ſed venturū potius econtrario. i. econuerſo quoniā ꝙ futurum eſt illud non poſſe latere prouidentiam diuinam: quaſi dicat euentus rei eſt cauſa preſcientie ⁊ non econuerſo: ⁊ ideo ex euentu debet concludi neceſſitas preſcientie non econuerſo ſm eos: ⁊ iſto modo neceſſarium eſt hoc ꝙ concludit de euentu relabi in contrariam par

Sanctus Thomas.

Coniectare.

tem ſcilicet quod cōcluditur de euētu hoc concludatur de preſentia. Neq3 enī neceſſe eſt ɔtingere que ꝓuidenf ſm eos: ſed ea q̄ futura ſunt neceſſe eſt prouideri. ❡ Notan. ꝙ prior ratio pretendebat ꝙ oīa futura de neceſſitate eueniunt qꝛ deus futura infallibiliter preuidet. reſponſio autē quorundam dicit contrarium. Dicit enim non ideo qꝛ deus preuidet futura neceſſario eueniūt: ſed qꝛ futura ſunt ideo deus ea preuidet. ❡ Quaſi vero que cuiuſq3 rei cauſa ſit preſcientia. Hic excludit iſtam reſponſionē3 di. iſta

Neq3 eni3 neceſſe eſt ɔtingere q̄ ꝓuidentur: ſ3 neceſſe eſt q̄ futura ſunt ꝓuideri. ❡ Quaſi vero q̄ cuiuſq3 rei cā ſit pſcientia ne futurorū neceſſitas ſit an futuroꝝ neceſſitas cā prouidētie laboretur: ac non illud demonſtrare nitamur quoquomodo ſe habeat ordo cauſaꝝ: neceſſariū eſſe euentum preſcitaꝝ rerum. Et ſi preſcientia futuris rebus eueniendi neceſſitatē non videatur inferre etenim ſi quiſpiā ſedeat opinionē que eum ſedere cōiectat verā eſſe neceſſe eſt: atq3 econuerſus rurſus ſi de quopiā vera ſit opinio quoniā ſedet eū ſedere neceſſe eſt. In vtroq3 igitur neceſſitas ieſt In hoc qdē ſedēdi: at vero i altero veritatis. S3 nō iccirco qſq3 ſedet quoniā vera ē opinio ſ3 hec poti9 vera ē quoniā quēpiā ſedere pceſſit. Ita cū cā veritatis ex altera pte ꝓcedat inest tamē cōis i vtraq3 neceſſitas. Similia de ꝓuidentia futuriſq3 reb9 rōcinari pt3. Nam etſi iccirco quoniā futura ſunt ꝓuidētur non vero iō quoniā ꝓuidentur eueniūt: nihilominus tamē a deo vel vētura ꝓuideri vel ꝓuiſa euenire neceſſe eſt qd ad pimendā arbitrij libertatē ſolū ſatis eſt. Iā vero q̄3 pꝑoſteꝝ eſt vt eterne pſcientie tpaliū reꝝ euentus cā eſſe dicatur. Quid eſt aūt aliō arbitrari: iō deū futura quoniā ſunt euētura ꝓuidere q̄3 putare q̄ oli3 acciderūt cām ſumme illi9 eſſe ꝓuidentie. Ad hec ſicuti cū quid eſſe ſcio ipſum eſſe

reſponſio ꝓcedit quaſi laboraretur querēdo cuius rei cauſa ſit preſcientia: vtrum ſit cā neceſſitatis futurorum vel vtrū neceſſitas futurorū ſit cā ꝓuidentie: ſed nos nitamur. i. laboramus hoc demonſtrare. ſ. neceſſarium eſſe euentū rerū preſcitarū quoquomodo. i. quocūq3 mō ſe habeat ordo cāꝝ. Et ſi pro q̄3uis pſcientia non videaf inferre neceſſitatē euenīēdi rebus futuris qd declarat exēplo di. Si aliqs ſedeat neceſſe eſt opinionē eſſe verā que cōiectat eū ſedere ⁊ ecōuerſo ſi de aliquo vera ſit opinio: qꝛ ſedet neceſſe eſt eum ſedere igif in vtroq3 ſc3 in opinione ⁊ ſedente ē neceſſitas in hoc. ſ. in ſedente eſt neceſſitas ſedēdi: in altero ſcil3 in opinione eſt neceſſitas veritatis: ſ3 nō iccirco quiſq3 ſedeat ſup. caſualiter: qm̄ vera eſt opinio: qꝛ veritas opinionis nō eſt cā ſeſſionis: ſ3 hec. ſ. opinio potius eſt vera qm̄ pceſſit quēpiā. i. aliquē ſedere: ⁊ ita cū cā veritatis ex altera pte precedit tn̄ in vtroq3 ē cōis neceſſitas ⁊ eodē mō ɔtingit arguere de ꝓuidētia ⁊ de his que ꝓuidentur. Vñ di. patet. i. manifeſtū eſt rōcinari de ꝓuidentia ⁊ de reb9 futuris. Nā ⁊ ſi ꝓ q̄3uis iccirco ꝓuidentur qm̄ futura ſunt: nō tn̄ ideo eueniunt: qm̄ ꝓuidenf nihilominus tn̄ neceſſe ē a deo vel vētura ꝓuideri vel ꝓuiſa euenire. ita ꝙ vtriq3 parti ineſt neceſſitas q̄3uis alteri caſualitas: qd ſolū ſatis eſt. i. ſufficit ad perimēda3 libertatē arbitrij. ❡ Notādū ꝙ rñſio iſta quā innuit in lra videtur fuiſſe ipſi9 Origenis qui ſupra epiſtolam ad romanos ſic dicit. Non propterea aliquid erit: qꝛ illud deus ſit futurū ſed qꝛ futurū eſt: ideo ſcitur a deo anteq̄3 fiat qd. tamē pōt intelligi dupliciter. Vno modo ꝙ euēt9 rei ſit cā preſciētie ſm rationē conſequentie: ⁊ ſic reſponſio eſt vera. Alio modo poteſt intelligi ꝙ euentus rei ſit cauſa preſciētie ſm exiſtentiā: ⁊ ſic eſt falſa: ⁊ hoc modo improbaf hic a Boe. Primo ergo oſtendit Boe. ꝙ iſta reſpōſio non eſt ad ꝓpoſitū. Secūdo oſtendit ꝙ includit veritatē: ibi. Jam vero q̄3 prepoſterū eſt. Hic phia oſtendit ꝙ iſta reſpōſio includit falſitatē: qꝛ ponit ꝙ aliquod tēporale ſit cauſa eterni. dicūt enī ꝙ res future ſint cauſa promiſſionis eterne. vnde dicit. Jam vero prepoſterum. i. peruerſum: vt euentus rerum temporalium dicatur eſſe cauſa eterne preſcientie quod dicitur in iſta reſponſione. Unde ſubdit. Quid eſt aliud arbitrari deum: ideo prouidere futura. quoniam ſunt euentura q̄3 putare que olim acciderunt. i. ipſa futura eſſe cauſam ſumme prouidentie quaſi dicat nihil eſt aliud dicere. ❡ Notandum ꝙ nullum tēporale eſt cauſa eterni: ſed potius econuerſo. Indignus enim non eſt cauſa dignioris: eo ꝙ cauſa dignior eſt effectu tēporale autem eſt indignum eterno: ſicut corruptibile incorruptibili: ergo ⁊c. ❡ Ad hec ſicuti cum quid. Hic ponit ſecundā reſponſionē ad probandū ſecundam concluſionē dicens. Ad hec ſupple predicta addenda eſt hec ratio: ſicuti cum ſcio eſſe quid. i. aliquid neceſſe eſt ipſum eſſe: ita cum noui qd futurum neceſſe eſt idipſum eſſe futurū: ſic igitur fit. i. cōtingit: vt euentus rei preſcite nequeat euitari. ❡ Notandū ꝙ ratio ſic poteſt formari. Sicut ſe h3 ſcientia reſpectu ſcibilis preſentis: ſic preſciētia reſpectu effectus futuri:

neceſſe eſt ita cuȝ qd futuꝝ noui idipſuȝ futuꝝ eſſe neceſſe eſt. ſic fit igitur vt euẽt⁹ p̃ſcite rei nequeat euitari. ¶ Poſtremo ſi qd aliqs aliorſuȝ q̃ȝ ſeſe res hȝ exiſtimet id nõ mõ ſciẽtia nõ eſt: ſȝ eſt opinio fallax a ſciẽtie veritate lõge diuerſa. Quare ſi quid ita futuꝝ eſt vt ei⁹ cert⁹ ac neceſſarius nõ ſit euẽtus id euentuꝝ eſſe preſciri quomodo poterit: ſicut enim ſciẽtia ipſa impmixta eſt falſitati ita id qđ ab ea cõcipitur eſſe aliter q̃ȝ cõcipitur neqt. Ea nãqȝ cauſa ẽ cur mẽdacio ſciẽtia careat ꝙ ſe ita rẽ quãqȝ habere neceſſe eſt vti eam ſeſe habere ſciẽtia cõprehẽdit. ¶ Quid igitur. Quonãmodo deus hec incerta futura prenoſcit. Nam ſi ineuitabiliter vẽtura cenſet que etiã euenire poſſibile eſt fallitur quod nõ ſentire modo nephas eſt ſed etiã voce ꝓferre. At ſi ita vti ſunt ita ea futura eſſe decernit: vt eque vel fieri ea vel nõ fieri poſſe cognoſcat: que ẽ hec p̃ſciẽtia que nihil certuȝ nihil ſtabile comprehẽdit: aut quid hoc refert vaticinio illo ridiculoſo tireſie. quicquid dicam aut erit aut non. Quo etiam diuina preuidentia humana opinione preſtiterit: ſi vti homines incerta iudicat quorum eſt incertus euentus. ¶ Qđ ſi apud illum rerum omnium certiſſimum fonteȝ nihil incerti eſſe poteſt: certus eorum

ſed cum ſcio in preſenti aliqđ eſſe neceſſe eſt ipſum eſſe: ergo cũ preſcitur aliqđ futurum eſſe neceſſe eſt ipſum eſſe: ſed de⁹ preſcit omnia futura: ergo neceſſario eueniunt: ⁊ ſic iterũ tollit libertas arbitrij. ¶ Poſtremo ſi quid aliqs. Hic ponit tertiã ratioñe ad idem dicens. Si qs exiſtimet aliqđ eſſe aliorſum. i. aliter q̃ȝ res ſe habeat. illud nõ mõ. i. nõ tantũ nõ eſt ſcientia: ſȝ eſt fallax opinio lõge diuerſa a veritate ſciẽtie. Quare ſi aliqđ ita futurũ eſt: vt ei⁹ euentus nõ ſit certus ⁊ neceſſarius quomõ illud poterit preſciri euenturũ. q. d. nullo modo. Cuius rationẽ aſſignat dicẽs. Sicut ipſa ſciẽtia eſt impermixta falſitati: ſic illud quod cõcipitur ab ea nõ poteſt aliter q̃ȝ cõcipitur: qꝛ ſi poſſet aliter ſe habere tunc ſciẽtia poſſet eſſe falſa. Unde ſubdit. iſta eſt cauſa quare ſciẽtia careat mendacio: qꝛ neceſſe eſt vnam quãqȝ rem ita ſe habere ſicut ſciẽtia comprehẽdit eam ſe habere. ¶ Notandũ ꝙ ratio quaȝ intendit eſt iſta. Quicũqȝ eſtimat rẽ aliter eſſe q̃ȝ eſt. eius eſtimatio eſt falſa ⁊ nõ eſt ſciẽtia ſed fallax opinio ergo ſi deus preſcit aliqđ futurũ eſſe: ⁊ ſi ipſum nõ neceſſario euenit ſicut preſciuit. preſciẽtia dei nõ erit ſcientia ſed fallax opinio: ergo futura a deo preuiſa neceſſario eueniunt: ⁊ ſic perit liberuȝ arbitriũ. ¶ Quid igitur. Hic philoſophia improbat modos qbus aliq nitunt ſaluare ꝓuidẽtiã. Et primo querit quõ poſſit ſaluari ꝓuidẽtia diuina improbãdo duos modos quib⁹ aliqui conabant ipſam ſaluare. Secũdo ponit tertiũ modum ſimiliter ipſuȝ improbando. ſecunda ibi. Qđ ſi apud. Primo dicit. Quid igit ſup. dicem⁹. Quonãmodo dici poteſt ꝙ de⁹ prenoſcat hec futura incerta. Primus modus eſt dicat deũ ea que prouidet iudicare infallibiliter q̃uis poſſint nõ euenire ſed incõueniens eſt: qꝛ tũc falleretur ſua prouidentia. Unde di. Naȝ ſi deus cenſet ideſt iudicat euenire infallibiliter que etiã poſſibile ẽ nõ euenire fallitur ſup. deus qđ non modo. i. nõ tm̃ nephas eſt ſentire de deo. ſed etiã nephas eſt voce proferre. Secundus modus eſt vt dicatur deuȝ prouidere futura indeterminate ſicut futura ſunt: ſȝ iſto modo prouidentia dei non eſt certa. vnde dicit At. i. ſed ſi deus decernit iſta futura eſſe preuidentur indeterminate ſicut ſunt: vt. ſ. cognoſcat ea eque. i. equaliter poſſe fieri vel non fieri: que eſt iſta preſcientia que nihil certum nihil ſtabile cõprehẽdit. q. d. talis prouidentia nulla eſt ⁊ quid hec preſciẽtia differt ab illo vaticinio ridiculoſo Tireſie: qui dicebat qcquid dicam hoc erit vel non erit. Quo etiam ideſt in quo diuina prouidentia preſtiterit. i. preualebit humana opinione ſi iudicat incerta: ſicut homines ea quoꝝ euentus eſt incertus: quaſi dicat in nullo differt. ¶ Notandũ ꝙ cum Tireſias vidiſſet duos ſerpentes ſimul coire proiecto baculo ipſos ſeparauit abinuiceȝ: permutatus fuit in mulierem: poſt ſeptẽnium iterum ſerpentes coeuntes baculo ſeparauit: ⁊ mutatus fuit in virum. Cum autem orta fuiſſet diſſẽtio inter iouem ⁊ iunonem an maior eſſet delectatio in coitu viri q̃ȝ mulieris electus fuit Tireſias in iudicẽ: qui expertus erat ſortem vtriuſqȝ ſexus. Cũ autẽ diceret maiorẽ eſſe delectationẽ mulieris. Juno cõmota excecauit ipſum. Jupiter autẽ ſui miſert⁹ in recompenſam amiſſi viſus dedit ſibi ſpiritũ vaticinandi. Fuit autem hec ſua vaticinatio qcqd dicã erit vel non erit. Si ergo deus non aliter preſciret futura indeterminata niſi qꝛ erunt vel non erunt: nõ differret ſua preſcientia a preſcientia Tireſie quod eſt ridiculoſum. ¶ Quod ſi apud illum. Hic ponit tertiũ modum conantiũ ſaluare prouidentiã. Et eſt vt ponamus omnia euenire de neceſſitate: ⁊ auferamus liberũ arbitrium. Primo ergo modo ponit iſtum modũ. Secũdo oſtẽdit que incõueniẽtia ſequantur ad ipſum: ibi. Quo ſemel. Primo ergo concludit iſtum modum di. ꝙ ſi apud illuȝ certiſſimum

eſt euēt⁹ q̄ futura firmiter ille p̄ſcierit. Quare nulla eſt humanis cōſilijs actionibuſq3 libertas: quaſi mēs ſine falſitatis errore cūcta p̄ſpiciēs: at vnū alligat ⁊ cōſtringit euentū. ¶ Quo ſemel recepto quātus occaſus hūanar rer cōſequatur liquet. Fruſtra eniz bōis maliſq3 premia pene: ve ꝓponētur: q̄ nullus meruit liber ac volūtarius mot⁹ aiorū. Jdq3 oīu3 videbitur iniq̄ſſimū ꝙ nūc equiſſimū iudicatur vel puniri iprobos vel remunerari ꝓbos quos ad alterutrū nō ꝓpria mittit volūtas: ſ3 futuri cogit certa neceſſitas. Nec vitia igitur nec virtutes q̄c̄q̄ fuerint: ſ3 oīu3 meritor poti⁹ mixta atq3 idiſcreta ɔfuſio. ¶ Quo nihil ſceleratiu⁹ excogitari pōt cū ex ꝓuidētia rerū omnis ordo ducatur nihilq3 fieri liceat cōſilijs humanis: fit vt vitia queq3 noſtra ad bonor oīu3 referatur authorē. ¶ Jgitur nec ſperādi aliquid nec deprecandi vlla ratio eſt. Quid eniz vel ſperet qſq3 vel etiā deprecetur quādo optāda oīa indeflexa ſeries cōnectit. Auferetur igitur vnicū illō iter hoies deūq3 cōmertiū ſperādi ſc3 ⁊ deprecādi: ſiquidē iuſte humilitatis precio ineſtimabilē vice3 diuine gratie ꝓmeremur. qui ſolus modus eſt. quo cum deo colloqui homines poſſe videātur illiq3 inacceſſibili luci pri⁹ quoq3 q̄3 impetrent ipſa ſupplicanda ratione cōiungi que ſi

fontem omniū rerū nihil poteſt eſſe incertū. certus eſt euent⁹ eor qui ipſe firmiter p̄ſciuerit futura: quare nulla libertas humanis cōſilijs: ⁊ actionib⁹ quas diuina mēs ſine errore falſitatis cūcta ꝓſpiciens alligat ⁊ ɔſtringit ad vnū euentū. ¶ No. ꝙ nulla mutatio cadit circa fontē oīum rerū: q2 cognitio eius pōt eſſe incerta etiā ſi eſſet incerta eſſet impfecta nec diuina: ſi ergo eſt certa reſpectu futuror neceſſe eſt vt oīa preſcita a deo neceſſario eueniāt. ¶ Quo ſemel recepto. Hic ponit incōueniētia q̄ ſequunť ſi auferať liberū arbitriū. Et p2io oſtēdit q̄ incōueniētia ſequunť ex parte hoīu3 Scdo que ex pte dei. Tertio q̄ ex pte ɔiunctiōis ad deū. ſcda ibi. Quo nihil. tertia: ibi. Jgiť ne ſperādi. Incōueniētia ex pte hoīu3 ſunt. ſi nō ſit liber arbitriū fruſtra ꝓponunť hoīb⁹ pene vel p̄mia. ⁊ iniuſte puniunť mali ⁊ premianť boni nec erūt vitia nec virtutes hoīb⁹ ſicut nec in alijs que agūt neceſſitate nature ⁊ nō libertate animi. vn̄ di. Quo ſemel recepto: i. poſito: ſc3 vt negeť liberū arbitriū liquet. i. manifeſtū eſt quātus occaſus i. quāta deſtructio humanarū rer cōſequať. Fruſtra enim ꝓponenť bonis premia ⁊ malis pene: ita ſtatuta ⁊ leges humane erūt inutiles que penas ⁊ premia ſtatuūt que nullus motus aior liber ac volūtari⁹ meruit. Et illud videbiť iniq̄ſſimū oīu3 qō nūc iudicať equiſſimu3. ſ. puniri iprobos ⁊ remunerari bonos quos alterutrū. i. ad ꝓbitatē vel improbitatē nō mittit ꝓpria volūtas ſ3 cogit certa neceſſitas futuri: igiť virtutes ⁊ vitia nō fuerūt q̄c̄q̄ ſ3 poti⁹ erit mixta: ⁊ indiſcreta cōfuſio oīu3 meritor. ſ. bonorū ⁊ malorū. ¶ No. ꝙ oēs virtutes ⁊ vitia oriunť ex libera electione boni ⁊ mali ſimiliter punitio ⁊ remuneratio fiūt ꝓpter liberā actionē bōi vel mali. Si ergo tolliť libertas arbitriū nō erit libera electio: nec niſi libera actio bona vel mala eſt: ⁊ per ɔñs nulla erit virtus: nullum vitium: ⁊ iniuſte malus puniet cu3 ex neceſſitate malū operetur: ⁊ iniuſte bonus premiabitur: cū ex neceſſitate opereť bonum qō eſt abſurdu3 dicere. ¶ Quo nihil ſceleratius. Hic oſtēdit incōueniēs qō ſequiť ex parte dei. ſ. ꝙ deus erit author malorū. vn̄ di. Cū oīs ordo rerū ducať ex ꝓuidētia diuina: ⁊ ſi nihil liceat habere fieri ex humanis cōſilijs fit. i. ſequiť vt vitia noſtra referanť in authorē omnium. ſ. deum: quo nihil ſceleratius excogitare poteſt q̄3. ſ. deum dicere authorem malorū: quod tn̄ neceſſarium eſt ablata libertate. ¶ Notandū ꝙ defect⁹ in operatione qui defectus non eſt in poteſtate rei vt euitetur neceſſario eſt ab agēte ⁊ a producente ſi ergo actio voluntatis noſtre non eſt libera: defectus actiōis ſ3 voluntatē reducetur in deum: ⁊ ſic deus erit cauſans defectū noſtrum quod eſt abſurdu3. ¶ Jgitur nec ſperandi aliquid. Hic ponit inconuenientia que ſequuntur ex coniunctione hoīs ad deum: q2 tolleret actus deprecandi ⁊ actus ſperandi quibus maxime coniunguntur deo. vn̄ di. Jgitur ſi tollitur liberu3 arbitriū nec vlla rō eſt ſperandi aliq̄d nec deprecandi inter deū ⁊ hoīes. Quid eniz quiſq3 depreceť vel ſperet: ſi ſeries indeflexa cōnectit oīa optanda. q. d. fruſtra fieret. Vtroq3 igitur aufertur illud vnicum commertium. ſ. ſperandi ⁊ deprecandi inter deum ⁊ homines vocat autem ſpem ⁊ deprecationem commertium: q2 iſtis mercamur omnia beneficia. vnde ſubdit ſiquidem precio iuſte humilitatis nos homines pro meremur ineſtimabilem vicem ideſt retributionem diuine gratie qui modus deprecandi ſolus eſt quo homines videantur poſſe alloqui cum deo ⁊ coniungi inacceſſibili luci: ſcilicet deo priuſq̄3 homines impetrent quod petunt: prius enim preces porrigimus q̄3 effectum noſtre petitionis conſequamur: que ſpes ⁊ deprecatio ſi nihil credanť habere virium recepta: ideſt cōceſſa neceſſitate futurorum quie-

quid erit quo connecti.i.cōiungi atq; adhereri poſſemus illi ſummo principi rerū.q.d.nihil quare neceſ
ſe erit genus humanū diſſeptū.i.diſſipatū atq; diſiunctū ſuo fonte.i.a ſuo principio ſup. adeo fatiſcere
i.deficere vti pauloan cantabas in ſexto metro quarti libri. ¶ Notandū ꝙ actus deprecandi ſpectat ad
intellectū ⁊ eſt oratio ſm Johannē damaſce.aſcenſus intellectus ad deū vel in deū quo quidē actu inſi Oratio.
nuami⁹ deo indigentiā noſtrā nō ꝙ deo p inſinuationē noſtrā aliqd innoteſcat qđ prius ignorauerit ſed

recepta futurorū neceſſitatē nihil viriū habe
re credantur.qd erit quo ſummo illi rerū pri
cipi cōnecti atq; herere poſſim⁹. Quare ne-
ceſſe erit humanū genus vti pauloante cāta
bas diſſeptū ⁊ diſiūctū ſuo fonte fatiſcere.

vt nos ipſa inſinuatione vtēdo conſi
derem⁹ in his eſſe recurrendū ad di
uinū auxiliū. Actus aūt ſperādi per
tinet ad voluntatē:quia eius obiectū
eſt bonū futurū:p iſtū actum adhere
mus deo tanq̄ pfecto principio bo-
nitatis nitētes eius auxilio ad conſe
quēdū bonū quo indigem⁹:ſed ſi hu
iuſmodi bonū neceſſario eueniret vel
impoſſibile eſſet euenire vterq; actus
tam deprecandi q̄ ſperandi eſſet inutilis.

¶ Aſcenſius.

Tum ego an inq̄ ⁊c.En ⁊ ecce tunc dicunſ qñ inopinate:⁊ preter ſolitū aliquid obueniſſe nar
ratur ſicut ibi.Ecce virgo cōcipiet ⁊ pariet filiū. Diuinā ꝓuidentiā latere non poſſe. Lateo Nota.
actiue ſumitur ſignificatq; fere qđ fugito neſciatur.vnde primo eney. Nec latuere doli fra- Lateo.
trem Junonis. Reperitur etiam cū datiuo vt tu mihi cauſa lateo.i. occultus es ⁊ abſconde
ris mihi.Quaſi vero ⁊c.illud quod ſequitur ac non illud demonſtrare nitamur pro quo in gloſa poni-
tur.ſed nos nitamur dz ſic ordinari.Quaſi vero laboretur.i.in agrendo labor fiat que ſit cauſa cuiuſ
q;.i.cuiuſlibet rei.i.ne pro an.an ſcz preſcientia ſup.dei ſit neceſſitas futurorū.i.ſit cauſa neceſſaria vt fu Quaſi vero.
tura fiant:an neceſſitas futurorum ſit cauſa prouidentie.i.quare deus de his habeat certam prouiden
tiam ac pro ⁊ et quaſi ſup.non nitamur.i.non conemur ⁊ ſtudeamus demonſtrare euentū rerum preſci
tarum a deo ſup.eſſe neceſſariū ſup.quoquo.i.quocunq; modo ordo cauſarū ſe habeat.i. ſiue res ſit cā
preſcientie:ſiue preſcientia cauſa rei. Hic animaduerte duo primū ꝙ hec particula quaſi vero tunc po-
ni ſolet qñ per ironiā loquimur:⁊ ſignificamus nō eſſe vt a qbuſdā crediſ:nec diciſ quaſi autē nec neq;
aūt tā frequēter ⁊ decenter ſm villā ſicut quaſi vero.neq; vero. Scđm ex priſciano quotiens dictiones
relatiue aut infinite ⁊ eis equiualētes geminanſ poſſum⁹ poſteriorē partem mutare in cunq; vt qualiſ-
qualis qualiſcunq; vtut vtcunq;:vbi ubicunq;:quotquot quocūq;:qz tñ ly cūq; nō iungiſ cū quis ⁊ qd:
ſed cū qui ⁊ qđ non reſolues qſquis in qſcūq; ſed in quicūq;:⁊ quicqd nō in quicūq;: ſed in quodcūq;.
¶ Jam vero q̄ prepoſterū ⁊c.q̄.i.quantū prepoſterū.i.in ordine peruerſum quū illud preponiſ qđ poſt Quiſquis.
poni debeat aut ecōuerſo prepoſterū dicimus. Sane meminiſſe debes lector omnia verba huius proſe
ſequētia ⁊ etiā ſequentis carminis attribui.Boe.non ergo dices cum cōmentario ſuperiore. Hic phia
oſtēdit:ſed hic Boe.oſtendit. ¶ Ad hec dixi potius legendū eſſe ad hoc.i. preterea qđ frequēter reperiſ
require p tabulā vbi dictū ſit. ¶ Quid igiſ ⁊c. Adhuc ſunt verba Boe.nō phie.aut qd hoc refert.i. di-
ſtat intereſt a ſuo vaticinio tireſie. Preterea que iā; de tireſia vidiſti adde deū vatē thebanū fuiſſe:⁊ mul Tireſias.
ta etiā poſt mortē ſm homerū vlyxi predixiſſe apud inferos.vnde etiā Hora.lib.ij.ſermonū. Hoc quo
q; tireſia preter narrata petenti. Rnde. Et quia cecus effectus erat di. Juuena.nec ſurdū nec tireſiam
quenq̄ eſſe deorū.Quod aūt in feminā mutatus ſit:lz fabuloſum putatur. Plinius tñ in ſeptimo natura
lis hyſtorie fieri potuiſſe oſtendit docens re vera ſexum nōnullos mutaſſe. De vaticinio autem in textu
poſito dicitur ꝙ iuſſus oraculū certum enunciare dixerit hoc pro oraculo certo habere:ꝙ quicqd dixe-
ro aut dicturus ſum aut erit:aut nō erit quaſi veritas eius dicti ex futuro dependeat cū iam neceſſaria
ſit. Unde merito ridiculū dr ſi aliud nō pretenderit. ¶ Humana opinione preſtiterit vide ſi nō poti⁹ le-
gendū eſt humane opinioni. Nā terēti⁹ in eunucho.ita locut⁹ eſt hō quid homini preſtat. Et nō dubito Preſtare.
ſi hoc loco dixiſſet qd etiā diuina prouidētia quin addidiſſe humane opinioni.nō humane opiniōe pre-
ſtiterit.Cōſtruiſ aūt multis modis hoc verbū aliquādo em̄ ſignificat cū preſtantia ⁊ eminētia exhibere
⁊ ſic accuſatiuū regit vt apud Uirgi. Job animis cōtra:vel magnū preſtat achilez. aliqñ ſignificat fere
idē addito datiuo cui ſit prelatio:vt in dicto exēplo.homo qd homini preſtat.aliqñ abſolute quaſi imp-
ſonaliter poniſ:vt preſtat trinacrie metas luſtrare pachinni.i.melius ⁊ eligibilius eſt. Series indeflexa.
i.que nunq̄ fuit flexa:vel poti⁹ inflexibilis. Nā ſepe participia preteriti tēporis ponūtur loco verbaliū Participiū
in bilis q aptitudinē ſonat vt apud vir.aut illaudati neſcit buſiridis aras. Illaudati.i.illaudabilis ſm pro nomine.
Seruiū. Et ibi hoc eſt.vij.eney. Diues inacceſſos vbi ſolis filia lucos:inacceſſos lucos dicit non quos
nemo acceſſit:ſz inacceſſabiles.i.quos nemo debeat accedere. Fatiſcere eſt affatim.i.abunde hyſcere.ſi-
cut prio eney. Oēs accipiūt inimicū imbrē rimiſq; fatiſcūt. Diſſeptū venit a dis ⁊ ſepio ⁊ eſt quod ſepē
amiſit.i.compagem. Uti pauloante cantabas. Et hec patent verba hec ex perſona Boe.di.

¶ Metrū tertium quinti libri.

Quenam diſcors federa rerum
Cauſa reſoluit quis tanta deus:
Ueris ſtatuit bella duobus.

Quenam diſcors federa re Sanctus
rum. Hic incipit tertium Thomas.
metrū huius quinti quod
dicitur adonicum vel ſm
alios archiloicum ab inuētore dacti
licū a pede predominate. vñ facit ex
clamationē ſup ſcōpoſſibilitate que

Ut que carptim ſingula conſtant
Eadem noluit mixta iugari
An nullla eſt diſcordia veris
Semperq3 ſibi certa coherent
Sed mens cecis obruta membris
Nequit oppreſſi luminis igne
Rerum tenues noſcere nexus
❡ Sed cur tanto flagrat amore
Ueri tectas reperire notas.
Scit ne quod appetit anxia noſſe
Sed quis nota ſcire laborat
Et ſi neſcit quid ceca petit.
❡ Quis enim quicq̄ neſcius optet.
An quis valeat neſcia ſequi
Quoue inueniat quis repertam
Queat ignotus noſcere formam
❡ An cum mentem cerneret altam
Pariter ſummam ſingula norat
Nunc membrorum condita nube

apparet inter prouidentiam ⁊ liberum arbitrium. Et primo quare ſint incompoſſibilia cum per ſe conſiderata ſint poſſibilia. Secundo ponit reſponſionem ad hoc. Tertio contra reſponſionem obijcit quarto obiectionem ſoluit. ſecunda ibi. An nulla. tertia ibi. Sed cur tanto. quarta ibi. An cum mentem. Primo dicit. Quenam diſcors cauſa reſoluit. i. ſeparat federa. i. concordias rerum ſcilicet prouidentie diuine ⁊ liberi arbitrij ne compatiantur ſe ſimul aut quis deus tanta bella ſtatuit duobus veris ⁊ ſingula vera que carptim. i. ſingulatim vel diuiſim accepta conſtant. i. permanent eadem tamen mixta. i. coniuncta noluit iugari. i. copulari ſe inuicem compatiendo. Tunc ponit reſponſionem di. ꝙ iſtis duobus veris ſcilicet prouidentie ⁊ libero arbitrio nulla eſt diſcordia ſed apparentia diſcordie prouenit ex debilitate noſtri itellectus. vnde dicit. An eſt nota ſolutionis nulla eſt diſcordia veris ſi ſemper certa coherent ſibi: ſed mens noſtra obruta. i. oppreſſa mēbris cecis. i. cecantibus animam illa nequit igne ſplendore. i. oppreſſi luminis. ſcz intellectus noſcere tenues. i. ſubtiles nexus. i. coniunctiōes rerum que videntur diſcordare. ❡ Nota ſi conſideremus prouidentiam diuinā per ſe poſſibile eſt eam eſſe ſi conſideremus liberum arbitrium per ſe etiam poſſibile eſt eum eſſe vt patet ex dictis. Sed ſi conſideremus vtrunq3 ſimul: tunc videntur incompoſſibilia ſicut patet ex rationibus ſuperioribus ſm veritatem autem ſe bene cōpatiuntur ⁊ ſunt compoſſibilia: ſed nobis non apparet quia intellectus noſter oppreſſus mole corporis non poteſt ſe eleuare in huiuſmodi cognitionem nam ſecundum ſapientē corpus quod corrumpitur aggrauat animam ⁊ terrena habitatio opprimit ſenſum multam cognitionem. ❡ Sed cur tanto flagrat amore. Hic philoſophia obijcit contra ſolutionem. Si enim anima ignoret iſtas ſubtiles coniunctiones. vnde eſt ꝙ deſiderat eas ſcire cum nihil ignotum poſſit deſiderari. vnde dicit. Sed cur anima flagrat ideſt ardet tanto amore ideſt deſiderio reperire notas tectas ideſt notificatiōes latētes veri. i. veritatis. Scit ne mēs illud ipſa anxia ideſt ſollicita appetit noſſe. q. d. nō quia nemo appetit ſcire illud quod ſcit hoc eſt quod dicit. Quis laborat ſcire nota. q. d. nullus. Oportet igitur dicere ꝙ neſciat: ⁊ tunc ſequitur aliud incōueniens ſcilicet ꝙ anima deſideret illud qđ neſcit. vnde dicit. Si neſcit illud quod petit. i. deſiderat mens ceca ideſt ignorans. Quis enim neſcius optet. i. deſideret quicq̄. An quis poteſt ſequi neſcita: aut quis neſcius poteſt noſcere quo inueniat ſupple illud qđ querit ⁊ quis ignotus. i. neſcius queat. ideſt poteſt noſcere formam repertam quaſi dicat nullus. ❡ Nota ꝙ dictū eſt in reſponſione ꝙ anima ignorat compaſſibilitatem prouidentie ⁊ liberi arbitrij: ſed deſiderat eam ſcire. Contra hoc arguit ſic. Nullus appetit ſcire quod ſcit. Si anima deſiderat ſcire aliquid vel ignorat illud vel ſcit: ſi ſcit. ergo non deſiderat ipſum ſcire qđ ſcit: quia nullus appetit ſcire qđ ſit: cum omnis appetitus ſit ratione carentie. Si autem ignorat quod deſiderat quomodo ignotum deſideratur cum voluntas non querit incognitum: ideo ſi ignorat nunq̄ cognoſcet. ❡ Quis enim ignotum inueniet. Si enim paterfamilias quereret ſeruum fugitiuum quē ignoraret poſſet ſibi multotiens occurrere ꝙ ipſum non inueniret ſicut dicit Lyconienſis ſuper primo poſteriorum. ❡ An cū mentem cerneret altam. Hic ſoluit obiectionem. ❡ Ubi notandum eſt ꝙ Plato poſuit animas eſſe in celo creatas ⁊ habere cognitionem omnium perfectam: ſed per lapſum ad corpora eam obliuiſci cognitionem rerum in particulari ⁊ retinere eam in vniuerſali ⁊ poſtea per exercitium recuperare cognitionem rerum in particulari. vnde dicit ſic. An eſt nota ſolutionis cum anima cerneretur: ideſt ſpecularetur altam mentem. ideſt profundam mentem dei ipſa pariter ⁊ ſimul norat: ideſt nouerat ſummam: ideſt vniuerſalem cognitionem ⁊ ſingula: ideſt ſingularem cognitionē rerum: ſed nunc ipſa condita: ideſt tecta nube membrorum non eſt oblita ſui in totum: ideſt totaliter: ſed ipſa tenet ſummam: ideſt cognitionem vniuerſalē rerum perdens ſingula: ideſt ſingularem cognitionem. igitur quiſquis requirit: ideſt inueſtigat cognoſcere vera: talis eſt neutro habitu ſupple vt pfecte cognoſcat: vt quod omnino ignorat. Unde dicit. Nā nec novit ſcilicet in ſpeciali ⁊ perfecte illud quod requirit: nec penitus neſcit omnia ſed ipſe meminit. i. in memoria habet ſummam: ideſt vniuerſalem cognitionem quam retinens contuli ſupple actuali conſi

deratione retractans ideſt reuocans per ſtudium arte. ideſt ſubtiliter viſa. ideſt prius in ſpeciali cognita. vt ipſe queat addere oblitas partes partibus ſeruatis ſupple in memoria. ❡ No. ꝙ ſm iſtam viam platonis abſolueretur ratio prius tacta. Uel anima ſcit quod deſiderat vel neſcit. Dico ꝙ neſcit in ſpeciali ⁊ in propria forma ſed ſit in vniuerſali. Et cum dicitur nullus deſiderat ignotum. Uerum vt ſicut eſt ignotum in vniuerſali: tamen deſiderat ipſum vt eſt ignotum in ſpeciali. Et cum dicitur ſi ignoret nunq̄ inueniet. Uerum eſt ſi ignorat taꝫ in generali q̄ in ſpeciali ⁊ ſi ignorat in potentia ⁊ in actu: ſi tamen ſit in potentia ⁊ vniuerſali: ignorat actu in propria forma poteſt inuenire et addiſcere.

Non totum eſt oblita ſui
Summamqꝫ tenet ſingula perdens.
Igitur quiſquis vera requirit
Neutro eſt habitu: nam neqꝫ nouit
Nec penitus tamen omnia neſcit.
Sed quam retinens meminit ſummam
Conſulit alte viſa retractans
Ut ſeruatis queat oblitas
Addere partes.

❡ Aſcenſius.

Uenam diſcors ⁊c. Carminis huius legem prius habuimus. Loquitur adhuc. Boe. admirans apparentem repugnantiā inter duo vera: cuꝫ dicit ſoleat q̄ omne verum alteri vero conſonet verum aūt eſt deum infallibiliter omnia preſcire veruntamē eſt arbitrium noſtrum eſſe liberum quod diuine prouidentie ſicut pretactum eſt repugnare videtur ⁊ econtrario. Nihil autem obſcuritatis hic eſt niſi in carmine. Nam in fine. Conſulit alte vel alte legi poteſt: non autem conſuluit. Sequens autem carmen duos pedes vltra menſuram iuſtam habere reperi. Sic enim ſcriptum erat vt ſeruatis queat oblitas addere partes ſed opinor illud adonium per ſe in principio ponendum eſſe ⁊ ſic poſui. Nota

❡ Proſa quarta libri quinti.

Tum illa vetus inquit hec eſt prouidentia querela a marcoqꝫ tullio cū diuinationem diſtribuit vehementer agitata tibiqꝫ ipſi res diu prorſus multum queſita: ſed haud quam q̄ ab vllo veſtrum hactenus ſatis diligenter ac firmiter expedita: cuius caliginis cauſa eſt q̄ humane ratiocinationis motus ad diuine preſcientie ſimplicitatem non poteſt admoueri: que ſi vllo modo cogitari queat: nihil ꝓrſus relinquetur ambigui quod ita demum patefacere atqꝫ expedire tentabo: ſi prius ea quibus moueris expandero. ❡ Quero eniꝫ cur illam ſoluentium rationem minus efficacem putes que quia preſcientia non eſſe futuris cauſaꝫ neceſſitatis exiſtimat nō impediri preſcientia arbitrij libertatem putat: nō eniꝫ tu

Tum illa vetus inqt. Hec eſt quarta proſa huiꝰ qnti in qua philoſophia incipit diſſoluere queſtionē de cōpaſſibilitate prouidentie liberi arbitrij. Et primo tangit difficultatem huius queſtionis ⁊ cauſam difficultatis ⁊ tangit moduꝫ procedendi circa eius ſolutionem. Secundo diſſoluit eam ibi. Quero enim. Primo di. hec querela. i. queſtio hec de prouidētia eſt vetus ⁊ eſt vehementer agitata. i. pertractata a Marco Tullio cū diſtribuit. i. diuidit diuinationem in libro diuinationum vbi diuidit diuinationem in ſuas ſpecies non ſolum hoc ſed ſibi ipſi eſt res multū diu queſita. Sed haud quam q̄. i. non alicubi ab vllo veſtrum ſatis diligenter ⁊ firmiter expedita: cuius caliginis. i. difficultatis cauſa eſt ꝙ motus. i. actus humane ratiocinationis nō poteſt admoueri. i. applicari ad ſimplicitatem diuine preſcientie. i. prouidētie que ſi vllo modo queat excogitari: nihil relinquetur prorſus ambigui quod ſcilicet rationem ⁊ cauſam difficultatis: ita demuꝫ patefacere ⁊ expedire tentabo ſi prius expandero. i. declarauero ea quibus tu moueris. Sanctus Thomas.

❡ Nota ꝙ queſtio de prouidentia diuina ⁊ libero arbitrio eſt omnium queſtionum difficillima: de qua multi antiquorum dubitabant ⁊ nonnulli modernorum propter difficultatem lapſi ſunt quam Tul. in lib. diuinationum pertractat ⁊ non valens diſſoluere eius difficultatem negat penitus prouidentiam ⁊ preſcientiam futurorum a deo in predicto lib. diuinationum. ❡ Quero enim. ❡ Hic philoſophia accedit ad ſolutionem queſtionis. Et primo diſcutit motiua Boe. Secundo ſoluit dubitationem ſiue queſtionem ibi. Quoniam igitur. Circa primum ſciendum ꝙ duo fuerunt motiua. Boet. principalia circa hanc queſtionem. Primum quia videtur neceſſariuꝫ ſi deus preuidet futura ꝙ neceſſario eueniunt. Secundum motiuum ꝙ futura quorum euentus eſt incertus: ſicut ſunt futura contingentia non poſſunt a

aliunde argumentū futuroꝝ neceſſitatis trahis niſi ꝙ ea que preſciuntur non euenire nō poſſunt: ſi igitur ꝑnotio nullā futuris reb⁹ adijcit neceſſitatē qđ tu etiā pauloante fatebare quid eſt qđ voluntarij exitus reꝝ ad certum cogantur euentum. Etenīꝫ poſitionis gratia vt quid conſequatur aduerſitas: ſtatuamus nullam eſſe preſcientiam. Num igitur quantum ad hoc attinet que ex arbitrio eueniunt ad neceſſitateꝫ coguntur Boe. Minime. P. Statuamus iterum eſſe. ſed nihil rebus neceſſitatis iniungere: manebit vt opinor eadē voluntatis integra atqꝫ abſoluta libertas. ¶ Sed ꝑſcientia inquies tametſi futuris eueniendi neceſſitas non eſt ſignuꝫ: tamen neceſſario ea eſſe ventura. hoc igitur modo etiā ſi precognitio non fuiſſet: neceſſarios futuroꝝ exitus eſſe conſtaret. Omne etenim ſignum quid ſit oſtendit: non vero efficit quod deſignat quare demonſtrandum prius eſt nonnihil ex neceſſitate contingere vt prenotionem ſignum eſſe neceſſitatis appareat: alioquin ſi hec nulla eſt. nec illa quidem eius rei ſignum poterit eſſe que non eſt. ¶ Jam vero probatione firma rationē ſub nixam conſtat

deo certa prouideri. Primo ergo pertractat primū motiuum. Secundo ſecundū ibi. Sed hoc inquis. Primo oſtendit ꝙ ſi deus preuidet futura nō propter hoc neceſſario eueniunt. Secūdo mouet dubitationē ibi. Sed qui fieri pōt. Primo oſtēdit ꝙ ex preſciētia dei nō infertur neceſſitas libero arbitrio. Secūdo oſtēdit ꝙ preſentia dei nō ſit ſignū neceſſitatis futuroꝝ ibi. Sed preſcientia. Circa primū ſciēdū ꝙ prius īprobauit quandā rñſionē quā qdē nitebant impedire rōnē oſtendentē nō eſſe liberū arbitriuꝫ ꝓpter preſciētiā diuinā: quā rñſionē hic reſumit oſtēdēs eā aliquo mō eē bonā: qꝛ ſufficiēter īpedit intētioneꝫ aduerſarij. Naꝫ aduerſari⁹ ex nullo alio ꝓbat neceſſitatē futuroꝝ niſi qꝛ ſunt preſcita a deo. Cū igit ex rñſiōe habeat ꝙ preſciētiā nullā cauſalitatē hꝫ ſup futura videt ſufficiēter oſtēſuꝫ eſſe ꝙ ea que ꝓcedūt ex libero arbitrio nō ſunt neceſſaria. Prio ergo ponit iſtā rñſionē reſumēdo eius ſolutionē dicēs. Quero enī cur illā reſpōſionē ſoluentiū putes minus eſſe efficacē que putat libertateꝫ arbitrij nō īpediri a preſciētia: qꝛ eſtimat preſcientiā non eſſe cauſam neceſſitatis futurorū. Qđ aūt ꝑ iſtā reſpōſioneꝫ impediatur illatio neceſſitatis futurorū patet ex hoc qua non trahis aliunde argumentū neceſſitatis futuroruꝫ. niſi q[illegible] [illegible] preſciunt[illegible] nō poſſunt nō e[illegible]re. Si igitur prenotio i. preſcien[illegible] futuroꝝ nullam adijcit. i. imponit neceſſitatē rebus futuris vt dicit reſpōſio vt tu etiā fatebare pauloāte quid eſt id quod eſſe poterit ꝙ voluntarij exitus cogantur ad certū euentū rerū. Et ita per iſtā reſpōſionē excludit neceſſitas futuroꝝ ⁊ manifeſtat ſe in exemplo di. Ut auertas qd conſequatur gratia poſitionis. i. exēpli ſtatuamus. i. ponamus per impoſſibile nullam eſſe preſcientiam futuroruꝫ: igitur hoc poſito q̄tum ad hoc. i. q̄tum ad iſtam illationeꝫ qua ex preſcientia concluditur neceſſitas futurorum ⁊ ea que eueniunt ex arbitrio coguntur nec ad neceſſitatē ducit Bo. Minime ⁊ phia. Statuam⁹ iterū eſſe preuidentiā: ſed nihil neceſſitatis iniungere rebus futuris manebit vt opinor eadem libertas voluntatis integra ⁊ abſoluta ab omni neceſſitate. ¶ No. ꝙ prior ſolutio improbata fuit bona ⁊ mala. In hoc fuit bona. quia poſuit preſcientiā non eſſe cauſam neceſſitatis futurorū. Di. enim. Ideo futura eueniunt: non qꝛ deus ea preuidet: ſed in hoc fuit mala: qꝛ poſuit futura eſſe cauſam preſcientie dei. dixit enim qꝛ futura ſunt ideo deus ea preuidet. Patet ergo ex reſponſione antiquorū ꝙ p̄ntia non eſt cauſa neceſſitatis rebus futuris. ¶ Sed preſcientia inquies. Hic oſtendit phia ꝙ preſcientia diuina non ſit ſignum neceſſitatis rebus futuris. Secundo oſtendit ꝙ modus probādi ex ſigno non eſt efficax ibi. Jam vero. Primo dicit. Tu inquies. i. dicere poteris tametſi q̄uis preſciētia nō ſit neceſſaria euenīēdi rebus futuris: tamen eſt ſignum ea neceſſario eſſe ventura ⁊ ita preſcientia poteſt inferri neceſſitas futurorum
Signum. tanq̄ ex ſigno. Hoc igitur modo ponendo preſcientiam eſſe ſignum neceſſitatis futurorum conſtaret exitus. i. euentus futurorum eſſe neceſſarios etiam ſi non fuiſſet precognito: qđ probat ex natura ſigni dicens. Omne nanqꝫ ſigni tantum oſtendit quid ſit. i. manifeſtat illud cuius eſt ſignū: ſed non efficit qđ ſignat. quare vt prenotionem. ideſt prouidentiam appareat eſſe ſignum neceſſitatis futurorum demonſtrandum erat prius nihil contigere non ex neceſſitate. i. omnia euenire neceſſario: alioquin ſi hec neceſſitas futurorum nulla eſt: nec illa preſcientia poterit eſſe ſignum eius rei que non eſt ⁊ ita non valet arguere neceſſitatem futurorum ex preſcientia tanq̄ ex ſigno. ¶ Nota ꝙ ſignuꝫ non eſt cauſa eius cuius eſt ſignū: ſed tantuꝫ manifeſtat ſignatū eſſe vt circulus non eſt cauſa venditionis vini: ſed tantū eſt ſignū venditionis. Si ergo preſcientia eſſet ſignum neceſſitatis futurorum preſupponeret futura eſſe neceſſaria ⁊ ſic ad oſtendendum preſcientiaꝫ eſſe ſignum neceſſitatis futurorū preſupponeret futura eſſe neceſſaria ⁊ ſic ad oſtendendum preſcientiam eſſe ſignum neceſſitatis futurorum oporteret prius oſtende-

re futura neceſſario eſſe futura tanq̃ preſcientia eſſet ſignũ neceſſitatis futuroꝝ: alĩs preſcientia eſſet ſignũ alicui⁹ rei q̃ non eſt qꝺ eſt abſurdũ. ¶ Iaʒ vero. Hic oñdit modũ ꝓbandi ex ſigno nõ eſſe efficacẽ ⁊ di. Cõſtat ideſt manifeſtũ eſt rationẽ ſubnixã .i. firmã probatione .i. demonſtratione eã nõ eſſe ducendam ex ſignis: neq; ex argumẽtis extrinſecis: petitis .i. acceptis ſed firmam rationẽ eſſe ducendã ex conuenientib⁹ .i. ex proprĩs neceſſarĩs cauſis. Cũ ergo predicta ratio proceſſerit ex ſigno nõ eſt efficax ⁊ demonſtratiua cum ſit a poſteriori. Demonſtratio autem que eſt potiſſima probationum ipſa eſt a priori cuʒ ſit ex cauſis per ſe immediatis priorib⁹ ⁊ notioribus ⁊ pro tanto etiã demõſtratio eſt ſyllogiſmus faciens ſcire efficax ab probãdum ex primo Poſteriorũ. Sed qui fieri poteſt. Hic phia mouet quãdã dubitationem ⁊ ſoluit eã videt ſeq ꝙ aliqua poſſunt preſeri que tñ nõ neceſſario eueniũt: ſi aũt neceſſario eueniũt poſſunt nõ euenire: ⁊ ſic ſequit ꝙ aliqd preſcitũ a deo nõ eueniat. Prio ergo phia dubitando de hoc querit dicẽs. Ex quo ita ẽ ꝙ ea que ſunt preſcita nõ ſunt neceſſaria: ſʒ poſſunt nõ euenire qui .i. qũo fieri põt vt ea que ꝓuident futura eẽ non proueniant. Tunc ſoluit dubitationẽ di. ꝙ nõ negatur ꝙ preſcita nõ eueniant immo opʒ dicere ꝙ preſcita eueniant ſed tamen nõ eueniãt de neceſſitate. Unde di. quaſi vero .q.d. ita dubitatio: ꝓcedit quaſi nõ credam⁹ ea que prouidẽtia prenoſcit non eſſe euentura ſed hoc non eſt verum ac quaſi nõ potius arbitremur illud ſcʒ ꝙ licet futura eueniant: nihil tamen neceſſitas habuiſſe in ſui natura vt euenirẽt id manifeſtat in exẽplo qũo aliquid certe cõprehẽditur qꝺ tñ nõ eſt neceſſariuʒ di. qꝺ aliquid cognitũ eueniat. ⁊ tamẽ nõ neceſſario licebit ꝙ tu hoc perpendas huic .i. ex tali exemplo intueamur eñ plura ſubiecta oculis dũ fiũt .i. dũ ſunt in fieri ſicut ea que vident aurige facere i moderãdis ⁊ flectẽdis quadrigis ⁊c. Uidem⁹ ad hũc modũ vt q̃ fiũt in alĩs actib⁹ volũtarĩs nũqd vlla neceſſitas cõpellit aliqꝺ illoꝝ ita fieri ſicut oculis videt. ⁊ di. B. Minime ⁊ aſſignat rõnẽ fruſtra eñ eſſet effect⁹ artis ſi omnia mouerentur coacta ⁊ fruſtra eſſet ars flectendi quadrigas ſi neceſſario flecterentur: igitur illa que cũ fiunt carent neceſſitate exiſtendi eadẽ ſunt futura ſine neceſſitate priuſq; fiant. Ex quo cõcludit ꝙ quedaʒ ſunt euentura quorum exitus .i. euentus eſt abſolutus ab omni neceſſitate: ⁊ forſam aliqs diceret nã ea que nunc fiunt nõ erant futura priuſq; eſſent hoc cõcludit di. nullũ arbitror eſſe dicturũ ꝙ que nunc fiunt euentura nõ fuerunt hoc enim eſſet nimis irrationabile. ideo neceſſario cõcludit ꝙ hec etiam precognita habent euẽtus liberos q; ſicut ſciẽtia preſentium nihil ĩportat neceſſitatis his reb⁹ que fiũt in preſenti ſicut patet in exẽplo predicto de regimine quadrigarũ ita preſciẽtia futuroꝝ nihil importat neceſſitatis his que vẽtura ſunt. ¶ No. ꝙ lʒ futurũ in cõparatione ad diuinã prouidentiã ſint neceſſaria neceſſitate cõditionata: non tñ omnia ſunt neceſſaria neceſſitate abſoluta. Multa eñ libere eueniunt ſicut ea que fiunt ab arte ⁊ volũtate ad regimen quadrigaruʒ ſic enim regimẽ quadrigarum neceſſario eueniret: fruſtra eſſet ars regendi quadrigas. ¶ Notanduʒ ꝙ ſicut res actu fiũt ita erãt future: ſed quedam actu libere fiunt ergo erãt libere future. ⁊ per ꝯñs nõ oĩa ſunt neceſſario futura: licet neceſſitate cõditionata inquantũ cõparantur ad ꝓuidentiã diuinã. non tñ in ſui natura cõſiderata neceſſario eueniũt neceſſitate abſoluta: ſicut poſtea videbitur vbi diſtinguet duplicem neceſſitatem conditionatam ⁊ abſolutam. ¶ Sed hoc inquis. Hic philoſophia diſcutit motiuũ Boe. vtrum futura incerta ſicut ſunt contingentia poſſint certe preſciri. Et primo mouet dubitationeʒ de hoc, ⁊ tangit rationem dubitationis. Secundo aſſignat cauſam erroris: ibi, Cuius erroris cauſa eſt

non ex ſignis neq; petitis extrinſec⁹ argumẽtis ſed ex conueniẽtib⁹ neceſſarĩs cauſis eſſe ducẽdã. ¶ Sʒ qui fieri põt: vt ea non pueniãt que futura eſſe prouidentur. Quaſi vero nõ ea que prouidentia futura eſſe prenoſcit non euentura credamus: ac non illud potius arbitremur lʒ eueniant: nihil tamen vt euenirẽt ſui natura neceſſitatis habuiſſe. Quod hinc facile perpendas licebit. Plura enim dum fiunt ſubiecta oculis ĩtuemur: vt ea que ĩ quadrigis moderãdis atq; flectendis facere ſpectantur aurige. atq; ad hunc modũ ⁊c. Num igitur quicq; illoꝝ ita fieri neceſſitas vlla cõpellit. B. Minime. Fruſtra enim eſſet artis effectus ſi oĩa coacta mouerentur. P. Que igitur cũ fiunt carent exiſtendi neceſſitate eadem priuſq; fiant ſine neceſſitate futura ſunt Quare ſunt quedam euentura quoꝝ exitus ab omni neceſſitate abſolutus ſit. Nam illud quidem nullum arbitror eſſe dictuꝝ: ꝙ q̃ nũc fiunt priuſq; fierent euẽtura nõ fuerint. Hec etiam igitur precognita liberos habent euentus. Nam ſicut ſcientia preſentium reꝝ nihil his que fiunt: ita preſcientia futurorum nihil his que ventura ſunt neceſſitatis importat. ¶ Sed hoc inquis ipſum dubitatur an earuʒ rerũ que neceſſarios exitus non habent vlla

poſſit eſſe pnotio diſſonare eteniȝ videt̄ur putaſq3 ſi puideantur ↄſeq neceſſitateȝ ſi neceſſitas deſit mīe pſciri nihilq3 ſcia cōphēdi poſſe niſi certū. Qđ ſi que īcerti ſunt exit⁹ ea qua ſi certa puidētur opinionis ideſt caliginē non ſcīe veritateȝ. Aliter eniȝ q̄ꝫ ſe res habeat arbitrari ab ītegritate ſcīe credis eſſe diuerſuȝ. ¶ Cui⁹ erroris cā eſt ꝙ oīa q̄ qſq3 nouit ex ipſoꝝ tātū vi atq3 natura cognoſci eſtimari que ſciūtur qđ totum ↄtra eſt. Oē ei qđ cognoſcitur non ſcđm ſui vi ſ3 ſcđꝫ cognoſcētiū potius ↄphēditur facultatē. ¶ Nā vt hoc breui liq̄at exēplo eādē corpis rotūditatē aliter viſus aliter tact⁹ cognoſcit. Ille emin⁹ manēs totū ſimul iactis radijs ītuitur. Hic vero coherens orbi atq3 ↄiunct⁹ circa ipſuȝ mot⁹ ambitū rotunditatē ptib⁹ ↄprehendit. ¶ Ipſum quoq3 hoīem aliter ſenſus: aliter imaginatio: aliter rō aliter ītelligentiā ↄtuitur. Senſus eniȝ figurā ī ſubiecta materia ↄſtitutam. Imaginatio vero ſolā ſine materia iudicat figuraȝ. Ratio vero hanc quoq3 tranſcendit: ſpeciēq3 ſuā q̄ ſingularib⁹ īeſt vniuerſali ↄſideratione perpendit. Intelligentie vero celſior ocul⁹ exiſtit

dicit primo. ¶ Sed hoc inqs. o Bo. hic ipſuȝ dubitat̄ an poſſit eſſe vlla prenotio. i. pſcientia illarū reruȝ q̄ nō habēt neceſſarios exit⁹. i. euentus. hoc eīn nullo mō videt̄ poſſibile. Cū eīn videnť diſſonare pſciētia ⁊ cōtingētia. tu eīn putas ſi preuideanť ↄtingētia neceſſario ipſa cōſequi ⁊ ſi neceſſitas deſit minime ipſa pſciri ⁊ putas nīl poſſe cōprehēdi preſciētia diuina: niſi certū ſi ea q̄ ſunt incerti exit⁹. i. euētus ſicut ↄtingētia: ſi puidenť illa quaſi certa: tu putas illud eſſe caliginē opinionis nō veritatē ſciētie: vt in hoc tu deciperis. cui⁹ deceptiōis cā ē error tu⁹ circa iudiciū cognitiōis. Credis eīn diuerſum eſſe ab integritate ſciētie aliter arbitrari rē q̄ꝫ ſe habeat ⁊ in hoc erras. ¶ No. ꝙ qꝛ nos non poſſum⁹ futura cōtingētia certe prenoſcere: putam⁹ ſimiliter deū hoc nō poſſe. res eīn eodē mō ſe habens diuerſimode a diuerſis pōt cognoſci. Vn̄ cognoſcere rē aliter q̄ꝫ ſe habeat expte cognoſcētis bn̄ eſt ſcia: ⁊ ſic futura ↄtingētia lꝫ ſint īcerta: poſſunt tn̄ pſciri a deo ſine errore falſitatis. ¶ Cui⁹ erroris cā ē. Hic aſſignat cāꝫ erroris. Ubi nota ꝙ cā erroris quare putam⁹ futura īcerta nō poſſe certe pſciri ē: qꝛ putat̄ ꝙ facultas cognitiōis ſit ſm facultatem rei cognite ⁊ nō ipſi⁹ cognoſcentis: qđ eſt falſum. Primo ergo pmittit hmōi cauſaꝫ erroris. Scđo pbat ipſam: ibi. Nā vt hoc breui. Dicit pmo. Cui⁹ erroris cā eſt: qꝛ eſtimat̄. ꝙ oīa que qſq3 nouit illa cognoſcit tm̄ ex vi. ⁊ natura ipſoꝝ que ſciunť ⁊ nō ex vi cognoſcētis qđ notū eſt ꝫ. i. p ↄtriuꝫ: qꝛ res magis cognoſcunť ſm naturaꝫ cognoſcētis. Omne eīn qđ cognoſcit̄ nō cōprehēdit̄ ſm modū ſue nature: ſꝫ poti⁹ ſm facultatē cognoſcētis. ¶ Nota ꝙ ſi cognitio eſſet ſm facultatem rei cognite tūc res ab oīb⁹ eodē modo cognoſceret̄ ⁊ ſic ↄprehēderetur aliud eodē mō ab ītellectu humano ⁊ diuino: qđ falſum eſt: qꝛ que ſunt incerta comprehenſione humana ſunt certa cōprehēſione diuina. cognitio ergo poti⁹ attēditur ſꝫ facultatē potētie cognoſcētis: ita ꝙ q̄ꝫto potētia ē efficatior ⁊ certior tāto certius ⁊ limpidius rē cōprehēdit. ¶ Nā vt hoc breui exēplo liqueat. Hic pbat ꝙ facultas cognitiōis eſt ſm facultatē potētie cognoſcētis ⁊ nō rei cognite. Primo declarat hoc exēplis. Scđo pbat hoc idē p rōnē: ibi. Ipſuȝ quoq3. Pmo dicit ꝙ cognitio ſit ſm facultatē cognoſcētis liquet breui exēplo. Nam viſus aliter agnoſcit eandē corpis rotunditatē ⁊ aliter tactus. Ille eīn ſcꝫ viſus manens eminus. i. a longinquo intuit̄ totū corpus ſimul iactis radijs viſualibus: hic vero ſcꝫ tactus coherēs ⁊ ↄiunctus orbi. i. rotūditati ⁊ mot⁹ circa ipſuȝ ambitū. i. circa corpus rotundū cōprehēdit ſcꝫ eius rotūditatē partibus. i. per partes. ¶ No. ꝙ innuit duplicē differentiā inter modū cognoſcēdi viſus ⁊ tactus. ¶ Prima eſt ꝙ viſus a remotis exiſtēs cognoſcit aliqđ corpus rotundū. Tactus aūt nō cognoſcit ipſuȝ niſi cōiunctus Secūda differētia eſt ꝙ viſus totū corpus ſimul cōprehēdit. tact⁹ aūt per partes talis aūt diuerſitas in cognoſcēdo nō eſſet ſi res cognoſceret̄ ex ſui natura cum eadē res maneat in vtraq3 cognitione. ¶ Notandū ꝙ qdam dixerunt viſionē fieri per emiſſionē radioꝝ viſualiū ab oculis vſq3 ad reȝ viſam: ſed hec opinio eſt cōtra Ariſtotelē viſio enim nō ſit extra mittendo ſed intus ſuſcipiēdo patiētie enim aliquo ſenſitiuo ſit ipſuȝ videre ſecūdo de anima. hic aūt loqtur ſꝫ opinionē antiquoꝝ cū dicit ꝙ viſus totū corpus intuit̄ iactis radijs. ¶ Ipſuȝ quoq3 hoīeȝ. Hic ponit ſcđm exēplū in virtutibus cognoſcitiuis ſubordinatis. Secūdo oñdit qūo iſte virtutes ſe habeāt ad inuicē: ibi. In quo illud Primo ergo declarat qūo idē a diuerſis potētijs diuerſimode cōprehēditur di. ſenſus exterior aliter ↄtuitur ipſum hoīem: aliter imaginatio: aliter ratio; aliter intelligentia diuina. Senſus eīn exterior ſicut viſus iudicat figurā hoīs in ſubiecta materia. i. in ſenſibili materia. ſed imaginatio ſolum figurā diſcernit ſine materia. i. in abſentia rei materialis. Ratio vero hanc imaginationē tranſcendit ⁊ ipſam ſpeciem. i. naturam ſpecificā hoīs que ſingularibus ineſt perpēdit. i. diſcernit vlī cōſideratiōe oculus vero. i. cōſideratio intelligētie eſt celſior qꝛ intelligētia diuina

ſupgreſſa ābitū vniuerſitatis que exiſtit in ſingularib⁹ illā ſimplicē formā. ſ. ideā hoīs q̄ eſt in mēte diui na ɔtuiť pura facie. ſpeculatiōe pure mētis. ¶ No. ꝙ primū exēplū fuit de virtutibus cognoſcitiuis nō ſubordinatis ſicut de viſu. ⁊ tactu iſtō aūt exēplū eſt de virtutibus. ſubordinatis q̄ ſunt q̄tuor. ſ. ſenſus exterior q ineſt oībus aīalib⁹: ymaginatio q̄ tm̄ ineſt aīalib⁹ pfectis. rō q̄ tm̄ eſt in hoīb⁹: ⁊ intelligētia p quā intelligit diuinā cognitionē: iſte virtutes hn̄t diuerſuʒ modū cognoſcēdi eādē reʒ. ſ. hoieʒ vt decla

ſupgreſſa nāqʒ vniuerſitatis ambitū ipam illā in ſimplicem formā pura mentis acie ɔtuitur. ¶ In quo illud maxie ɔſiderandū eſt. Naʒ ſupior vis ɔprehendendi amplectitur iferiorem iferior vero ad ſupiorē nullo mō ɔſurgit neqʒ ei ſenſus aliqd extra materiā valet vel vniuerſales ſpēs ymaginatio ɔtuitur vel rō capit ſimplicē formam ſed itelligentia quaſi deſup ſpectans ɔcepta forma que ſubſunt cuncta dijudicat: ſed eodē modo quo formam ipſam q̄ nulli alij nota eſſe poterat ɔprehēdit. Nam ⁊ rōnis vniuerſum ⁊ ymaginationis figuram ⁊ materiale ſenſibile cognoſcit: nec ratiōe vtens: nec ymaginatione: nec ſenſib⁹ ſed illo vno ictu mētis formaliter vt ita dicam. cuncta proſpiciēs. Ratio quoqʒ cuʒ quid vniuerſale reſpicit nec ymaginatione: nec ſenſibus vtēs ymaginabilia vel ſenſibilia comprehendit. Hec eſt enim que conceptionis ſue vniuerſale ita diffinit. Homo eſt animal bipes rationale que cū vniuerſalis notio ſit: tamen ymaginabilem ſenſibilemqʒ eſſe reʒ nullus ignorat qd illa nō ymaginatione vel ſenſu: ſed in rationali ɔceptione ɔſiderat. Ymaginatione quoqʒ tametſi ex ſenſibus viſendi formandiqʒ figuras ſumpſit exordium ſenſu tamen abſente ſenſibilia queqʒ colluſtrat: non ſenſibili: ſed ymaginaria rōne iudicandi. Uides ne igitur vt in cognoſcendo cuncta ſua potius facultate q̄ʒ eorum q̄ cognoſcuntur vtantur. Neqʒ id iniuriam: nam cum omne iudicium iudicantis actu exiſtat neceſſe eſt ſuam quiſqʒ operam non ex aliena ſed ex propria voluntate perficiat.

rať in lra qd nō eſſet niſi cognitio fieret ſm facultatē virtutū cognoſcentiū ⁊ nō rei cognite. ¶ In quo illud maxie ɔſiderādū eſt. Hic ondit phia quō pdicte virtutes cognoſcitiue ſe hn̄t adinuicē ondēs ꝙ qcqd pōt virtus iferior pōt etiā ⁊ ſuperior ⁊ amplius: ⁊ prio hic oſtēdit de itelligentia reſpectu aliaꝝ virtutū. Scdo ondit idē rōne ſcda ibi. Rō quoqʒ. Prio di. In quo. i. in ordine iſtaꝝ virtutuʒ illud eſt maxime ɔſiderādū ꝙ vis cōprehendēdi ſuperior amplectiť in ſe inferiorē q2 virt⁹ ſuperior cognoſcit oē illud qd inferior. Inferior aūt nō ſurgit ad ſupiorē ita vt apprehendat illud qd ſupior: qd manifeſtat in exēplo dic. Neqʒ eīm ſenſus alqd valet apprehēdere ex materiā: ⁊ ymaginatio ɔtuiť ſpēs vlēs. i. min⁹ pticulares ſʒ rō capit ſimplicē. i. vlēʒ formā. Intelligētia aūt diuina quaſi de ſup ſpectās: cū ſit in ſupremo gradu cognitionis ipſa ɔcepta forma ideali dijudicat etiā cūcta que ſubſunt illi forme: vt cognoſcēdo ideā hoīs cognoſcit oīa que ſunt in homine: ſed eodē mō cōprehēdit ipſaʒ formā que nulli iferiori virtuti nota eſſe poterit. nā ipſa cognoſcit vniuerſuʒ. i. vlē in formā rōnis ⁊ figurā ymaginationis ⁊ materiale ſenſibile qd ſpecta ad ſenſuʒ exteriorē non vtēs rōne nec ymaginatiōe nec ſenſibus ſed ɔſpiciens cuncta vno ictu mentis. i. abſqʒ decurſu cognoſcit qd ñ facit rō. ¶ Nota ꝙ virt⁹ ſuperior virtutē iducit feriorē: ſicut tetragonū includit trigonū vt pʒ. ij. de aīa iō qcqd pt iferior pōt ⁊ ſupior ⁊ magis: q2 non magis vli cōprehēdi qd inferior: modo magis pticularibʒ nō e cōuerſo: iō q̄ pōt intelligētia humana cōprehēdere pt ⁊ diuina intelligentia licet nō econuerſo. ¶ Ratio quoqʒ cuʒ qd reſpicit. Hic ondit idē rōne: ꝙ ſicut itelligētia ɔprehēdit alias tres virtutes iferiores: ſic rō ēt ɔprehēdit ſub ſe alias duas virtutes. ſ. ymaginationē ⁊ ſenſuʒ di. ꝙ cū rō reſpicit qd vlē nō vtēs ymaginatiōe nec ſenſib⁹ ⁊ ɔprehēdit in ymaginabilia ⁊ ſenſibilia vli cōprehenſione hec eīm eſt rō que ita diffinit vlē ſue ɔceptionis hō eſt aīal bipes rōnale que diffinitio cū ſit vlis notio. i. notificatio cū nullus etiā ignoret rem eſſe ymaginabilem ſenſibilē que hac diffinitione explicať. Illa ratio cōſiderat vlē non vtens ymaginatione vel ſenſu ſed rōnali conceptione. Tunc oſtendit ꝙ ſicut ratio cōprehendit ymaginationē ⁊ ſenſum. ſic ymaginatio ſenſuʒ cōphēdit di. ymaginatio quoqʒ tametſi ɔ qſitus ſumpſit exordiū ex ſenſib⁹ viſendi ⁊ formādi figuras: tn̄ abſente ſenſu exteriori ymaginatio colluſtrat. i. cognoſcit queqʒ ſenſibilia: nō ſenſibili ſed ymaginaria rōne iudicandi: ⁊ tūc concludit di. Uides ne igitur quō cuncta potius vtātur ſua. i. ɔpria facultate in cognoſcendo q̄ʒ facultate coꝝ que cognoſcuntur. ¶ Nota ꝙ lʒ ratio in cōprehēdendo ſuū

vniuerſale nõ vtaſ ymaginatione ⁊ ſenſu tñ in actu ſuo preſupponit ymaginationē ⁊ ſenſuȝ: qꝛ nihil eſt in intellectu niſi fuerit in ſenſu. Siĉr lȝ ymaginatio in ſua operatiõe nõ vtaſ ſenſu tñ p̄ſupponit ſenſum fuiſſe in actu: qꝛ fantaſia quā hic vocat imaginationē eſt motus factus a ſenſu ſm actū ex. ij. de anima. ¶ Nec id iniuria: hic cõfirmat dictū p rõneȝ dicēs. Illud. ſ. ꝙ res cognoſciſ non ſȝ ſui naturā ſed ſm naturā cognoſcētis illud nõ cognouit iniuria. i. irrõnabiliter. Nam cū oē iudiciū cognotiõis ſit actus ⁊ operatio iudicātis. i. potētie cognoſcitiue neceſſe eſt vt quiſq cognoſcēs pficiat ſuā operā. i. ſuā opationē cognoſcendi nõ ex aliena ptāte. ſ. rei cognite ſed ex ꝓpria ptāte. i. ex virtute cognoſcentis. ¶ No. ꝙ ex littera formaſ talis ratio. Omnis actus ⁊ operatio ſequitur conditionem illius potentie cuius eſt actus ⁊ operatio: ſed iudicare ſiue cognoſcere eſt actus ⁊ operatio potentie cognoſcētis ⁊ non rei cognite ergo iudicare ⁊ cognoſcere ſequitur modum ⁊ conditioneȝ potentie cognoſcentis ⁊ non rei cognite.

¶ Aſcenſius.

Iam illa vetus. Hic incipit philoſophia reſpondere ad propoſita obiecta; Eſt autem faciliꝰ mus verboꝝ textus ⁊ ſententie ſatis explanate in ſuperiori cõmento ſunt. Scies tñ in iūgi in ſignificatione in qua nunc vulgo ponitur. ⁊ plinius. Quintilianus Statius ⁊ aliȷ̃ illorum tē pore poſuerunt. Ciceronē nõ potuiſſe. Memineris etiam vt ſupra notaui bigas: trigas: ⁊ quadrigas: ſingulariter non proferri apud doctos. Ibi autem. Atqȝ ad hunc modum ⁊c. defectus eſt qui ſic credo ſupplebitur. Atqȝ hunc ⁊ ad hunc modum ⁊c. ſupple facere videntur. Illic autem. Minime. Fruſtra enim eſſet ⁊c. Verba ſunt. Boet. vſqȝ ad illum locum. Qui igitur ⁊c. Et ita diſtinximus cuȝ aliter inueniſſemus ſed ad alia pergamus.

Sanctus Thomas.

Quondam porticus attulit Iſtud eſt quartum metrū huius quinti qđ diciſ gliconicum ab inuentore coriambicum: a pede predominante in quo metro improbat opinionē ſtoicoruȝ ex qua videtur ſequi contrarium dictis ſuis. Fuit enim opinio ſtoicorum ꝙ cognitio intellectiua ſolū perficeretur ex hoc ꝙ corpora exteriora ſuas ſimilitudines imprimunt in mentem: ita vt mens ſolum habeat in ratione patiētis ⁊ res extra in ratione agentis. Ex quo ſeqtur cum patiens trahatur ad naturam agentis ⁊ non econuerſo ꝙ cognitio ſequitur naturam rei cognite ⁊ non naturam cognoſcentis quod eſt ꝯtra dicta. Primo ergo ponit opinionem ſtoicorum. Secundo improbat eam ibi. Sed mens. primo dicit. Quondam porticus attulit ſenes. ſ. ſtoicos qui dicebātur ſenes propter maturitatem morum ſenes inqȝ nimium obſcuros ſup. in ſentētiȷ̃s qui ſtoici credūt ſenſus ⁊ ymagines. i. rerum ſenſibiliū formas imprimi mētibus ex corporibus extimis. i. exterioribus ⁊ poſuerūt corpora illa comō imprimere ymagines mētibꝰ vt quōdā mos fuit alicui ſcribēti celeri ſtilo figere preſſas litteras equore. i. planicie pagine que pagina nullas prius notas habebat. Not. ꝙ ſtoici dicūr a ſtoa grece quod eſt porticꝰ latine: qꝛ athenis in manifeſtiſſima porticu ⁊ aliȷ̃s locis publice ſtoici diſputare ſolebant illi poſuerunt animam tantum habere ſe in ratione patientis reſpectu rerum exteriorum ⁊ qꝛ cognitio magis videtur ſequi virtutem actiuam qȝ paſſiuam ideo ſecundum eos cognitio potius debet attendi ſecunduȝ facultatem rei cognite que eſt actiua qȝ anime cognoſcētis que eſt paſſiua. ¶ Sed mens ſi propriȷ̃s vigens. Hic improbat hanc opinionem. Secundo ponit ſuaȝ veritatem ibi. Hec eſt efficiens. Primo ergo deducit ad plura inconuenientia iſtam opinionem di. Sed ſi mens vigens nihil explicat propriȷ̃s motibus. i. ſi nullam actionem propriam habet: ſed tantum iacet patientis ſubdita notis. i. ſimilitudinibus corporū ⁊ ſi ipſa reddit. i. repreſentat caſſas ymagines rerū. i. ſimiles inuicē ſpeculi. i. ad modū ſpeculi: tunc querit vnde viget hec notio. i. hec cognitio animis ꝙ anima eſt cernēs oia non tm̃ corporalia: ſed etiā incorporalia. ¶ Nota ꝙ primū incõueniens eſt ſi cognitio intellectiua fieret p ſolā impreſſionē corporū in animā: tūc

Stoici.

¶ Metrum quartum quinti libri.

Quondam porticus attulit
Obſcuros nimium ſenes
Qui ſēſus ⁊ ymagiēs.
Et corporibꝰ extimis
Credūt mētibꝰ iprimi
Ut quōdā ſceleri ſtylo
Preſſaſ figere literas
Sȝ mēſ ſi ꝓpriȷ̃s vigēs
Nihil motibꝰ explicat
Sȝ tātū patiens iacet
Notis ſubdita corpuȝ
Caſſaſqȝ i ſpeculi vicē
Reꝝ reddit ymagiēs
Unde hec ſic aīs viget
Cernens oīa notio
Que viſ ſingula ꝑſpicit
Aut q̄ cognita diuidit
Que diuiſa recolligit
Alterūqȝ legens iter
Nūc ſūmiſ caput iſerit
Nunc decidit infima
Cum ſeſe referens ſibi
Mors ē equore pagine
Que nullaſ hēat notas
Ueris falſa redarguit
Hec eſt efficiēs magis
Longe cauſa potentior
Quaȝ q̄ materie modo
Impꝛ̄ſſas patitur notaſ
Precedit tamē excitāſ
Ac vires aī mouens
Uiuo i corpore paſſio:
Cū vel lux oculos ferit
Uel vox auribꝰ iſtrepit
Tū mētis vigor excitꝰ
Quas itꝰ ſpecies tenet
Ad motꝰ ſimiles vocās
Notiſ applicat exteris
Introrſum recōditis
Formiſ miſcet ymagieſ

nõ eſſet virtus per quã aĩa cognoſceret incorporalia:nũc aũt manifeſtũ eſt ꝙ etiã incorporalia cognoſci Aliud inconueniẽs ponit dic. ſi anima tm̃ eſt paſſiua que vis aĩe cognita ſingula proſpicit.i.iudicat aut que vis anime cognitas diuidit diuiſa recolligit aut que vis aĩe legens.i. apprehendens alterꝫ iter cõponẽdi ⁊ diuidendi nunc inſerit caput ſummis.i.generaliſſimis aſcendendo a ſpãliſſimis ad generaliſſima colligendo multitudinẽ ⁊ nunc deſidet vel decidit ſm aliam litterã.i.cadit in infima,i. ſpãliſſima ꝓcedendo a generaliſſimis ad ſpãliſſima diuidẽdo.Cum.i.tandẽ anima referẽs.i. cõparans ſeſe ſibi redarguit falſa veris.i.per vera. No.ꝙ ex littera talis formatur rõ.Illa anima nõ eſt tm̃ paſſiua; ſed actiua que iudicat cõponit ⁊ diuidit ⁊ vera falſis redarguit:ſed anima intellectiua eſt hmõi:ergo ⁊c.Maior eſt nota qꝛ iudicare cõponere:diuidere:redarguere:vident eſſe operationes actiue. Minor apparet anima iudicat inter verum ⁊ falſum:cõponit predicatũ cũ ſubiecto. aliqñ diuidit predicatum a ſubiecto ⁊ falſas opiniones redarguit.¶ Hec eſt efficiens magis.Hic phia ponit veritatẽ di.Hec mens eſt magis cã efficiẽs que eſt cã lõge potentior ꝙ̃ illa que mõ materie.i. ſimilitudine materie patitur notas impreſſas:⁊ qꝛ aliquis crederet ꝙ in aĩa nulla eſſet paſſio:ideo ſubdit quedã paſſio precedit operatiões anime in vno corpore excitãs ⁊ mouẽs vires animi ad operandũ:vt qñ lux ferit oculos tunc patitur viſus vel cũ vox inſtrepit.i.inſonuit auribꝰ:tunc patitur auditus ⁊ tandẽ vigor mẽtis excitus.i.excitatus vocãs ſpẽs quas intus tenet ad ſimiles motꝰ applicat eas notis exteris.i.ſimilitudinibꝰ exterioribus ⁊ miſcet.i.applicat ymagines exteriores corporũ formis.i.ſpeciebꝰ itrorſuꝫ.i.in aĩa recõditis. ¶ Notã. ꝙ Boe.hic vtitur ſnĩa platonica que ponit ſpẽs rerũ a principio naturaliter inditas aĩe:ſed aĩa ſopita eſt in corpore:ita ꝙ nõ intelligit per eas niſi excitet̃ ꝑ immutationẽ ſenſuũ exteriorꝫ.excitata autẽ euocat ſpeciem ſimilẽ illi quã ſenſus exterior impreſſit ⁊ applicando eam rei exteriori:⁊ ſic intelligit per eam ad hanc intentionẽ etiã loquitur Lyncolieñ.i.Poſteriorꝫ di. Ratio in nobis ſopita nõ agit niſi prius per operationes ſenſuũ qbꝰ admiſcetur fuerit experta.¶ No.ꝙ ex lfa videtur ꝙ intellectus paſſibilis intelligẽdo etiã ſit actiuus cum ſit cã efficiens vt dicit̃ in lfa. Ariſto.autẽ.iij.de aĩa vult ꝙ intelligere ſit pati ⁊ quod intellectus nullã hꝫ naturã niſi qd̃ eſt paſſibilis vocatus. Ad hoc dicũt aliqui ꝙ qꝛ aĩa cõprehendit tã intellectũ paſſibilẽ ꝙ̃ agentem actiua eſt anima:imo cã effectiua intellectionis rõne intellectꝰ agẽtis.ſed eſt paſſiua rõne intellectꝰ paſſibilis. vel dicendũ ꝙ intellectus paſſibilis eſt potentia paſſiua ſaltẽ quo ad primũ eius actũ cũ intelligere ſit pati. Sed omnis potentia paſſiua de neceſſitate reliqt potentiã actiuã qui reducat ipſam ad actũ.Tale autẽ actiuũ nõ põt eſſe res corporalis extra cũ agens ſit preſtãtius paſſo:ideo tale actiuũ ex parte anime erit intellectus agens cuius operatio eſt facere potẽtia intellecta:actu intellecta:ita ꝙ a rebus extra virtutem intellectus agẽtis imprimitur aliquid intellectui paſſibili per quod in actũ intelligendi reducitur. Non eſt ergo intentio Boe.negare quin mens ſit paſſiua ratione intellectus paſſibilis:ſed vult ꝙ mens ſiue anima magis habeat efficientiam in intellectione ꝙ̃ ſit paſſiua ab ipſis corporibus extra ⁊ per ꝯñs efficientia intellectus non debet attribui rebus extra quod erat intentio ſtoicorum.

¶ Aſcenſius.

Quondam porticus ⁊c. Verſus eſt monocolos.i.vnius membri. Eſt autẽ glyconicus ab inuẽtore dactilicus a pede predominante trimeter a numero pedũ acatalecticus:qꝛ plenus ⁊ nõ redundans.Conſtat autẽ ſpondeo ⁊ duobus dactilis:ſed vltima ſyllaba ſicut ſemper eſt cõmunis. Damnat opi.ſtoicorum qui zenone prius zenonij dicti poſtea a porticu ſtoici ceperunt appellari. Omnia ſatis dilucida ſunt. Stylus aliquando eſt colũna:aliqñ inſtrumentũ ſcribẽdũ tabula cerata aut ſimili:aliquando qualitas ſcriptorũ.hic eſt inſtrumentũ. Equor dicit̃ ab equalitate ſiue in mari ſiue terra qcquid aſperũ nõ eſt equor dicit̃. Voluerunt autẽ animam eſſe velut tabulã raſam in qua nihil ſcriptũ eſt. Pagine autẽ inquit feſtus dicte ſunt ꝙ in libris ſuam quiꝗ obtinent regionẽ vt pagi.i.vici iuxta fontes ſiti vel agendo ꝙ in illis verſus panguntur.i.figuntur. Eſt ergo pagina vtraqꝫ pars phylure ſeu foliũ dicta ꝙ in ea carmina pangantur:hoc eſt figãtur. Unde hic bene dicit preſtãs figere litteras. Nam pangere eſt figere ⁊ ſolidare ⁊ per tranſlationem cantare dicitur notis ſubdita.i. impreſſionibus ſubiecta. Tum mentis vigor excitus:ita ſcribendũ eſt nõ exitus. An autẽ exitus ſecundã ſyllabã cõem:qꝛ apud Virg.in.iij.eney.ꝓducitur cũ dicit excitũ ruit ⁊c. Et hic corripitur. Volunt acio quarte coniugationis produci ⁊ acieo ſecunde corripi.nam ab vtroqꝫ deduci arbitrantur.

Nota

Stylus

Equor.

Pagina.

Excitus.

Sanctus Thomas.

¶ Proſa quinta quinti libri.

Quod ſi in corporibus ſentiendis qꝗuis afficiãt iſtrumẽta ſenſuuꝫ foriſecus obiecte qualitates animiqꝫ agentis vigorẽ paſſio corporis antecedat q̃ in ſe actũ mẽtis ꝓuocet excitetqꝫ iterim quieſcentes intrinſecus formas ſi in ſentiẽdis inqꝫ corporibus aĩus nõ paſſione inſignitur.ſed ex ſua vi ſubiectã corpi iudicat paſſionẽ ꝙ̃to ma

Quod ſi in corporibꝰ ſentiẽdus. Hec eſt quinta proſa huiꝰ qnti libri in que probat ſpãliter diuinã cognitionẽ eſſe ſm modũ cognoſcẽtis ⁊ nõ rei cognite. Secũdo oñdit ſufficientiã eorꝫ qui ex nr̃o mõ cognoſcẽdi improbãt ꝓuidẽtiã diuinaꝫ:ibi. Quid igitur ⁊c. Primo facit quod dictũ eſt. Secundo infert duas concluſiones:ibi. Hac itaqꝫ. Primo dicit ſi in ſentiendis.i.in cognoſcẽdis corpibꝰ animus noſter nõ tm̃ inſignitur afficitur paſſiõe corporis ſed ex ſua vi iudicat paſſioneꝫ ſubiectã corpori:ita ꝙ in cognoſcẽdo ſe

gis ea que cunctis corpoꝛ affectionibꝰ abſoluta ſunt ĩ diſcernẽdo nõ obiecta extrinſecus ſequuntur: ſꝫ actũ ſue mentis expediũt. ¶ Hac itaqꝫ rõne multiplices cognitiões diuerſis ac differẽtibus ceſſere ſubſtãtijs. Senſus eĩ ſolꝰ cunctis alijs cognitionibus deſtitutis ĩmobilibus aĩantibꝰ ceſſit quales ſunt ꝯche maris q̃qꝫ alia ſaxis herẽtia nutriũtur. Imagĩatio v̾o mobilibus beluis q̄bus ineſſe fugiẽdi appetẽdi ve aliq̄s videtur affectus. Rõ vero humani tãtũꝫ generis eſt ſicuti ſola ĩtelligentia diuini: quo fit vt ea notitia ceteris p̄ſtet q̃ ſuapte natura non mõ ꝓpꝛium: ſꝫ ceteraꝝ quoqꝫ noticiaꝝ ſubiecta cognoſcit. ¶ Quid igitur ſi rõcinationi ſenſus imaginatioqꝫ refragẽtur. nihil eẽ illud vniuerſale dicẽtes qđ ſeſe ĩtueri rõ putet. Qđ eĩ ſẽſibile vel imagiabile ẽ id vniuerſuꝫ eẽ non poſſe. aut igitur rõnis veꝝ eſſe iudiciũ nec q̄cq̄ ſenſibile aut quoniaꝫ ſibi notum ſit plura ſenſibus ⁊ imaginationi eſſe ſubiecta inanem ꝯceptionem eſſe rõnis q̃ qđ ſenſibile ſit ac ſingulare quaſi quoddã vniuerſale ꝯſideret. Ad hec ſi ratio ꝯtra reſpondeat ſe quideꝫ ⁊ qđ ſenſibile ⁊ qđ imaginabile ſit vniuerſitatis ratiõe

quitur propꝛium motum q̄uis qualitates obiecte foꝛinſecus afficiant .i. mutent inſtrumenta .i. oꝛgana ſenſuum ⁊ paſſio coꝛpoꝛis antecedat vigoꝛem agentis animi que paſſio ꝓuocet actũ mẽtis in ſe ⁊ excitat formas ĩtrinſecꝰ qeſcẽtes. Si hoc eſt in aĩo nr̃o multomagis ea que abſoluta ſunt cũctis affectionibꝰ .i. q̄litatibꝰ coꝛpoꝝ: ſicut ĩtelligẽtie ſeparate: ⁊ p̄cipue deꝰ illa ĩ diſcernẽdo nõ ꝯſequunt̄ obiecta extrinſecꝰ: ſꝫ expediũt .i. p̄ficiũt actũ ſue mẽtis .i. opationẽ ĩtellectiuã ſc̄m naturã ꝓpꝛiã. ¶ Notã. ꝙ ex lr̃a põt ſic argui. Si de quo minꝰ videt̄ ieſſe ineſt ⁊ de quo magis: ſꝫ minus videt̄ q̄ aĩus noſter in cognoſcẽdo ſequat̄ motũ ſuũ ⁊ non rei cognite: ⁊ tñ ſeq̄t̄ facultatẽ ſue cognitiõis. ergo multo magis intelligẽtia diuina ſequitur in cognoſcẽdo ꝓpꝛiũ motũ ſue cognitionis q̄ ipſius rei cognite. ¶ Hac itaq̄ rõne. Hic infert duas ꝯcluſiones ex p̄miſſis dĩ. Ex quo cognitio ſequitur naturã cognoſcẽtis ⁊ non rei cognite. ⁊ cũ cognoſcẽtia ſint diuerſa ſc̄ꝫ naturã: opoꝛtet diuerſis cognoſcẽtibꝰ ꝯuenire diuerſas cognitiões. vnde dĩ. Hac itaqꝫ rõne: q2 cognitio ſeq̄tur naturã cognoſcẽtis multiplices cognitiones ceſſere .i. ceſſerũt diuerſis ac differẽtibus ſubſtãtijs: ſenſus eñ ſolus deſtitutus alijs cognitionibus ceſſit aĩalibus ĩmobilibus quales ſunt cõche maris ⁊ quecũqꝫ nutriuntur herẽtia ſaxis. imaginatio vero ceſſit mobilibꝰ beluis que mouẽtur motu ꝓgreſſiuo quibꝰ videtur ineſſe affectꝰ .i. appetitꝰ fugiendi malũ vel appetendi bonũ. Ratio vero ꝑ quã cõpꝛehẽdimꝰ vniuerſale tm̃ ẽ humani generis: ſicut intelligẽtia eſt diuini generis. Tunc ponit ſecundã cõcluſionẽ ꝙ illa cõcluſio eſt notioꝛ ⁊ nobilioꝛ que nõ ſolũ appꝛehẽdit ꝓpꝛiũ obiectũ: ſꝫ etiã obiecta aliaꝝ noticiarũ .i. cognitionũ. vñ dĩ. Quo fit ea noticia .i. cognitio p̄ſtet .i. nobilioꝛ ſit ceteris que ſuapte ꝓpꝛia natura nõ modo .i. nõ tantũmodo pꝛopꝛiuꝫ ſup. obiectũ cognoſcit: ſꝫ etiã cognoſcit ſubiecta cetaꝝ noticiaꝝ. ¶ No. circa pꝛimã cõcluſionẽ ꝙ cũ actus ⁊ operationes diuerſificant̄ ſc̄m diuerſitatẽ agẽtiũ ⁊ operãtiũ ſequitur ſi agentia ⁊ operãtia ſint diuerſa ꝙ habeant diuerſas operationes ⁊ cognitiones pꝛopter qđ ſenſus ſine alijs cognitionibus ceſſit animalibus ignobilibus ⁊ accipitur hic ſenſus ſtricte pꝛo appꝛehenſione ſenſitiua que ſolũ immutatur ad penitentiã ſenſibilis. Sic enim diſtinguit̄ cõtra imaginationẽ que non tantũ appꝛehẽdit rem pꝛeſentẽ. ſed etiã abſentẽ. ¶ Nota circa iſtaꝫ concluſionẽ ꝙ quecũq̄ potẽtia plura agnoſcit videt̄ eſſe pꝛeſtantioꝛ ea que cognoſcit paucioꝛa: ſi ergo aliqua potentia cognoſcit pꝛopꝛiũ obiectũ ⁊ cuꝫ hoc obiecta aliarũ potentiarũ inferioꝛũ ſicut eſt intelligẽtia diuina ⁊ nõ ecõuerſo: ſequit̄ ꝙ potẽtia ſuperioꝛ plura cognoſcens ſit nobilioꝛ inferioꝛ. ¶ Quid igitur. Hic pħia oſtẽdit ſufficientiã eoꝛũ qui ex modo cognoſcendi noſtro impꝛobãt diuinã ꝓuidẽtiã. Secũdo hoꝛtat̄ nos ad cõſiderãdũ modũ diuine cognitionis: ibi. Quare in illius. pꝛimo manifeſtat ſufficientiã eoꝛũ ꝑ ſimile. Secundo applicat ſimile illud ad ꝓpoſitũ. ibi. Simile. eſt Similitudo autẽ quã intendit talis eſt. Senſus ⁊ imaginatio ſunt cognitiones inferioꝛes q̄ ratio: ſi ergo ſenſus ⁊ imaginatio vellent iudicare modũ cognoſcẽdi rõnis ex modo cognoſcẽdi ꝓpꝛio: ⁊ dicere ꝙ vniuerſale nihil eſſet qđ ratio appꝛ̄hendit: vel ſi veꝝ eſſet iudiciũ rationis vel ſi eſſet particulare ⁊ ſenſibile ratio vero dicere cõtrariũ manifeſtũ eſt ꝙ nos qui vigemus vtraq̄ cognitiõe potius aſſentiremus rationi iudicãdi motiuũ ſenſus ⁊ imaginatiõis eſſe inſufficiens. dicit ergo. Quid igit̄ ſi ſenſus ⁊ imaginatio refragẽtur .i. cõtradicãt rõcinationi dicentes nihil eſſe vl̄e ꝙ id rõ putat ſe intueri ſic arguẽdo. Quod eñ eſt ſenſibile vel imaginabile id non poſſe vniuerſum .i. vniuerſale hꝫ iudiciũ ſenſus ⁊ imaginatiõis aut igitur iudiciũ rõnis neceſſe eẽ verum: ⁊ per ꝯñs nec quicq̄ eſſe ſenſibile ꝙ eſt abſurdũ. Aut qm̃ notum ſit tibi .ſ. ſenſui ⁊ imaginatiõi plura eſſe ſubiecta ſenſibus ⁊ imaginatõi q̃ neceſſe eſt eſſe ſenſibilia crederes ne ꝯceptionẽ rõnis eſſe inanẽ q̃ ꝯſiderat illud quod eſt ſenſibile ⁊ ſingulare quaſi quoddã vniuerſale. Ad hec ſi ratio reſpõdeat conſpicere in ratione

vel illud qđ eſt ſenſibile ⁊ imaginabile. Illa vero .ſ. ſenſu; ⁊ imaginationē nō poſſe aſpirare.i. ꝓuenire ad cognitionē vniuerſitatis .i. vniuerſalis: q2 notio .i. cognitio eoꝝ nō excedit figuras corporales ⁊ diceret nō poti⁹ eē credendū firmiori ⁊ pfectiori iudicio reꝝ. In hmōi igiꝉ lite .ſ. inter ſenſum ⁊ imaginationez: ex vna pte ⁊ rōnē ex altera pte: nos qb⁹ ineſt tā vis rōcinādi ꝗ̃ imaginādi ⁊ ſentiēdi nōne poti⁹ ꝓbarem⁹ cāz rōnis ⁊ reputarem⁹ motiua ſenſus ⁊ imaginatiōis eē iſufficiētia .q.d. imo. ¶ No. ꝙ iudicio nobilioris potētie poti⁹ eſt aſtādū ꝗ̃ iudicio potētie ignobilioris cū igiꝉ rō ſit potētia nobilior ſenſus ⁊ imaginatio eo ꝙ rō cōprehēdit ꝓpꝛium obiectū ⁊ obiectū ſenſus ⁊ imaginatiōis ⁊ nō ecōuerſo: ergo poti⁹ aſtandū eſt iudicio rōnis ꝗ̃ potētiaꝝ inferiorū. ¶ Simile eſt. Hic applicat illud ſile ad ꝓpoſitū ⁊ di. illud qđ eſt dictū de ſenſu ⁊ imaginatione reſpectu rōnis ſile eſt ei qđ humana rō nō putat diuinā intelligētiā itueri: niſi ꝙ ipſa rō cognoſcat qđ apparet ex ipſo mō arguēdi. Nam ita diſſeris .i. arguis. ſi qua videaꝉ nō hre certos ac ꝓ ⁊ neceſſarios euent⁹ talia nequeūt pſciri ea certo euētura igiꝉ harū rerū nulla eſt preſciētia quā ſcz pſciam ſi credamus eſſe in his nihil erit qđ nō prouenIat ex neceſſitate. Si igiꝉ vti ꝓ ſicut ſum⁹ participes rōnis ita poſſemus habere iudiciū diuīe mētis ſicut nūc iudicauim⁹ imaginationez ⁊ ſenſum oportere cedere .i. locū dare rationi. ſic cēſeremus .i. iudicaremus iuſtiſſimū humanaz rōnem ſeſe ſubmittere diuine mēti. ¶ No. ꝙ ſimile eſt de iudicio ſenſus ⁊ imaginationis reſpectu rōnis ⁊ rationis reſpectu intelligentie diuine. Nā ſenſui ⁊ imaginationi videꝉ ꝙ ratio aliter nō poſſit cōprehēdere rem niſi ſicut ipſa comprehēdit qđ falſum eſt. Sic ſimiliter videꝉ rōni humane ꝙ intelligētia diuina non poſſit res incertas cognoſcere aliter ꝗ̃ ipſa cognoſcit quod falſum eſt. nā que ratio humana incerte cognoſcit intelligētia diuina ſumme cōprehēdit. ¶ Quare in illius. Hic phīa hortatur vt erigamus nos ad cognitionem diuine intelligentie di.

ꝯſpicere. Illa vero ad vniuerſitatis cognitionē aſpirare non poſſe quoniā corū noticia corporales figuras non poſſit excedere. Ue rerū cognitione firmiori potius perfectioriq; iudicio eſſe credendum. In huiuſmodi igitur lite nos quibus tam ratiocinandi ꝗ̃ imaginandi etiam ſentiendi vis ineſt nonne rationis potius cauſam probaremus. ¶ Simile eſt ꝙ humana ratio diuinam intelligentiam futura niſi vt ipſa cognoſcat non putat intueri. Nam ita diſſeris. ſi qua certos ac neceſſarios habere non videantur euentus ea certo euentura preſciri nequeunt. Harum igitur rerum nulla eſt preſcientia: quam ſi etiam in his eſſe credamus nihil erit quod non eſt ex neceſſitate ꝓueniat ſi igitur rationis participes ſumus ita diuine iudiciū mentis habere poſſemus ſicut imaginationez ſenſumq; rationi cedere oportere iudicamus: ſic diuine ſeſe mentis humanā ſummittere rōnez iuſtiſſimū cenſeremus. ¶ Quare in illius ſumme itelligētie cacumen ſi poſſum⁹ erigamur. Illic ei ratio videbit qđ in ſe nō pt intueri. Id aūt eſt quodāmodo etiā q̄ certos exit⁹ nō habent certa tamē videat ac diffinita ꝑnotio neq; id ſit opinio: ſ; ſūme potius ſcie nullis terminis incluſa ſimplicitas.

Quare ſi poſſumus erigamur per diligentez conſiderationem cacumen illius ſumme intelligentie ſup. diuine. Illic enim ratio videbit quod in ſe non poteſt intueri .ſ. quomodo certa ⁊ diffinita prenotio dei cognoſcat illa que nō habet certos exitus. ⁊ illud non erit opinio ſed potius erit ſimplicitas ſumme ſcientie nullis terminis incluſa: q2 ſimplicitas ſumme ſapientie eſt infinita. ¶ No. ꝙ ſi cognitio ſequeretur facultatē rei cognite ⁊ nō virtutis cognoſcētis: tūc ſicut ratio humana cognoſcit futura cōtingētia incerte ſic ſilr intelligētia diuina ea incerta cognoſceret: ſed q2 facultas cognitionum eſt ſm facultatē virtutū cognoſcētiū: ⁊ intelligētia diuina .i. cognoſcētia diuina in cognoſcēdo excedit rationē humanā poterit ipſa certe cognoſcere que ratio humana incerte cognoſcit. ¶ Aſcenſius.

Quod ſi in corporib⁹ ſentiēdis .i. ſenſu dignoſcēdis. Cognitiōes differētib⁹ ceſſare ſubſtātijs: q2 cedere iterptari ſolet ꝓ eo qđ eſt locū dare: ctō nōnūꝗ̃ accipiꝉ ꝓ eo quod ē dari: q2 q cediꝉ illi datur. Unū Uir. xi. Hec oīs regio ⁊ celſi plaga pinea mōtis. Cedat amicitie teucroꝝ. Cedat .i. detur ⁊ cōcedatur. Sic igitur hic. cognitiones ceſſere .i. date ſunt: ⁊ p ſortē obuenerūt. Cetera nota ſunt.

Nota. Cedo.

¶ Metrum quintum libri quinti.

Quā varijs terras aīalia pmeāt figuris. (Crūt Nāq; alia extēto ſūt corpe puluerēq; ver-

¶ Metrū quintū libri quinti.

Quaz varijs terras. Hic icipit qntum metrū hui⁹ qnti qđ ꝺ ꝺf archiloicbū ab iuētore dactilicū a

Sanctus Thomas.

pede ꝑdominãte. In quo oñdit hoiez eẽ diſpoſitũ ad ↄtẽplationẽ ex figura corpis ſui. Et prio deſcribit figurã corpalẽ aliaꝝ beſtiaꝝ. Scdo figurã hois: ibi. Unica gẽs. Prio di. Aialia pmeãt terras ꝙ̃ varijs .i. valde varijs figuris: nãqꝫ alia aialia extẽto corpe ſicut ſunt ſerpẽtes: ſicut ſũt reptilia illa verrũt .i. vertũt puluerẽ ⁊ icitata .i. mota vi pectoris trahũt ↄtinuũ ſulcũ ſup. i puluere. Sũt alia aialia qb9 ieſt vaga leuitas alaꝝ q̃ verberãt vẽtos ⁊ enatãt ⁊ trãſeũt liqdo volatu ſpacia lõgi etheris .i. aeris. Sũt alia q̃ gaudẽt preſſiſſe veſtigia ſolo .i. terre greſſib9 ſup. ſuis ⁊ trãſmittere .i. ptrãſire virides cãpos ⁊ gaudent ſubire ſiluas q̃ oia aialia lꝫ videas illa diſcrepare varijs formis tñ facies corꝑpna .i. ad terrã iclimata vꝫ igrauare .i. ingrauatos oñdere ſenſus hebetes ¶ No. ꝙ phia tãgit tria gña aialiũ. ſ. reptilia: volatilia ⁊ greſſibilia: que lꝫ differãt i formis qꝛ q̃daꝫ formant ad reptãdũ vt ſerpẽtes quedã ad volãdũ vt aues: quedã ad gradiendum vt beſtie terreſtres: tñ in hoc oia ↄueniunt ꝙ hñt faciẽ inclinatã ad terrã ¶ Unica gẽs hoiuꝫ. Hic deſcribit figurã hois di. Unica gẽs hoiuꝫ .i. ſolũ gen9 humanũ leuat celſum cacumẽ .i. caput ſuuꝫ alti9 ⁊ leuis ſtat recto .i. erecto corpe ⁊ deſpicit terras vultuqꝫ eleuato ad celũ tu hõ terrenus q recto vultu petis celũ ⁊ exeris .i. erigis frontẽ hec recta figura admonet te ꝙ tu male deſipis: niſi etiã feras .i. extolles aim tuũ ſublime .i. in celeſtia ne mẽs grauata ⁊ grauedine depreſſa peſſuꝫ .i. ſub pedibus vel ſubtus: ⁊ eſt peſſuꝫ aduerbiũ loci: ne illa mẽs ſidat .i. reſideat inferior leuato corpe celſius. ¶ No. cũ hõ habeat figurã corpis erectã ad celũ ſi aia nõ erigeret ad cõtẽplationẽ celeſtiũ videret corpus eſſe nobilius aia. ¶ No. ſm Ariſt. in. xvi. de aialibus. Homo inter oia aialia hꝫ figurã recti lienarẽ. de qua figura etiã loquitur. Ouidius in primo lib. meth. di. Pronaqꝫ cũ ſpectãt aialia cetera terrã. Os hoi ſublime dedit celũqꝫ videre Iuſſit ⁊ erectos ad ſydera tollere vultus.

Continuũqꝫ trahunt vi pectoris icitata ſulcũ.
Sunt qb9 alaꝝ leuitas vaga verberãtqꝫ vẽtos
Et liquido lõgi ſpacia ⁊ heris enatant volatu
Hec preſſiſſe ſolo veſtigia greſſibuſqꝫ gaudẽt
Uel virides cãpos trãſmittere vel ſubire ſiluas
Que varijs videas lꝫ oia diſcrepare formis
Prona tamẽ facies hẽtes valet igrauare ſẽſ9
¶ Unica gẽs hoiuꝫ celſum leuat alti9 cacumẽ
Atqꝫ leuis recto ſtat corpe deſpicitqꝫ terras
Heu nĩ terren9 male deſipis admonet figura
Qui recto celuꝫ vultu petis exeriſqꝫ frontem
In ſublime feras aiaꝫ quoqꝫ ne grauata peſſũ
Inferior ſidat mens corpore celſius leuato.

¶ Aſcenſius.

Nota Nam varijs ⁊c. Uerſus eſt monocolos. eſt enim totus phaletius ſeu archiloch ius conſtat ex quattuor pedibus heroicis .i. conſuetis in hexametro heroico: ⁊ tribus trocheis: ita tñ ꝙ vltima ſyllaba intelligatur cõmunis nam vltimus pes ſpondeus frequenter eſt. Quartus autẽ dactilus eſt ſuper finiens partem orationis more bucco. verſus: ⁊ ſi quartam ſyllabam a fine dempſeris erit totus heroicus: vt depoſita vltima ſyllaba huius verbi pertineãt erit hexameter ſic. Quã varijs terris aialia ꝑ me figuris. Et ita i ſingulis. Legit aũt pricipiũ diuerſimode. Nã aliꝫ dicunt ꝙ̃ varijs: alij tã varijs alij tũ varijs. In illo autem verſu. Hec preſſiſſe ſolo veſtigia greſſibuſqꝫ gaudent duo vicia oſtendi. Nam pro preſſiſſe ſcriptum erat preceſſiſſe quod neqꝫ verſus neqꝫ ſententia patitur. Uenit enim a primo preſſi. Nam ſenſus eſt. gaudent preſſiſſe .i. impreſſiſſe vel fixiſſe ſolo veſtigia. Alterũ viciũ erat: qꝛ ablata fuit ſyllaba qꝫ ibi greſſibuſqꝫ. vnde taꝫ verſus ꝙ̃ ſenſus imminutus fiebat.
Gens Unica gens hominũ: ⁊ ſic Ouid .i. meth. Pronaqꝫ cũ ſpectant. Gens autẽ dicitur genus ⁊ etiã pecudibus attribuitur. vnde Uir .i. vij. etiã equis gentẽ eſſe dixit.
Deſpicio Deſpicitqꝫ terras. deſpicere eſt deorſum inſpicere: ⁊ qꝛ ꝑ contẽptũ ſit ꝙ noluimus quẽqꝫ aſpicere: aut qꝛ cũ aſpiciẽtes ſic aſpicimus quaſi deorſum ⁊ ad rem vilẽ inſpiciẽtes: ideo deſpicere accipit pro contẽnere: vt in bucco. Deſpectus tibi ſunt ne quis ſim queris alexi. E cõtrario ſuſpicere eſt ſuſum ſeu ſurſum aſpicere. vt Attenuati ſunt oculi mei ſuſpiciẽtes in excelſo. Exeriſqꝫ frontẽ. Male legit exteriſqꝫ: qꝛ verſus non patitur. Eſt autẽ exero cõpoſitũ ab ex
Exero. ſeu extra vel ſero: ſed qꝛ x vacat geminũ ſſ vel c ⁊ ſ. ideo ſm Priſ. poſt x nõ ſolet poni ſ. Nam ab x ⁊ ſalio ſalui ſaltũ ſit exulto non exſulto. Eſt ãt exerere: ſe altius extra alios ſerere vel expuere. vnde exertã liguã dicimus. Notũ etiã eſſe dꝫ ꝙ ibi hec niſi terrẽus male deſipis. Nõ eſt legẽdũ decipis. Uenit eñi a de ⁊ ſapio: nõ a capio. Peſſuꝫ eſt ſub pede vel ſub pedẽ. Eſt aũt mala vt docet Aug. politia dñ corp9 ꝙ debet eſſe ancilla dñat aie que merito fuerit dña: aut dñ ſenſus rõni impat. Sidere eſt cape ſedẽ ad ſedendũ.

Sanctus Thomas.

Quoniã igit vti pauloãte Hic incipit ſexta pſa ⁊ vltia huius qnti libri: in q̃ deterıat veritatẽ de ↄpaſſibilitatẽ pſciẽtie diuine ⁊ liberi arbitrij. Et prio ponit ſuã deteriationẽ. Secũdo ſubiũgit vtilẽ exhortationem circa finem libri: ibi. Aduerſamini igit. Prio oñdit modũ diuine cognitionis. Se

¶ Proſa ſexta ⁊ vltima qnti libri.

Quoniã igitur vti pauloante mõſtratũ eſt: oẽ qđ ſcitur nõ ex ſua: ſꝫ ex cõprehendentiũ natura cognoſcitur ituẽamur nũc q̃tum phas eſt qs ſit diuine ſubſtãtie ſtatus vt quenã etiã ſcia eius ſit poſſim9 agnoſcere.

cūdo ſoluit obiectiōes factas ꝯ diuinā ꝓuidentiā. Tertio ꝯcludit cōpaſſibilitatē liberi arbitrij cū ꝓuidētia diuina. Scđa ibi. Quid igiẗ poſtulas. Tertia ibi. Que cū ita ſint: Primo determinat de ſtatu dei q̄ eſt eternitas. Scđo ex hoc declarat modū diuie ꝓuidētie ibi. Quō igiẗ oē iudiciū. Primo ꝑmittit ꝙ determinādū ſit de eternitate. Scđo determinat de ea ibi. Eternitas igiẗ eſt iterīa ꝛc. Primo di. Quō mōſtratū ē pauloañ ꝙ oē qđ ſcit cognoſciẗ nō ex rei natura. i. ex natura rei ſcite: ſʒ ex natura cōprehēdētiū. i. cognoſcētiū ītueamur nūc q̄ʒtū phas ē qs ſit ſtat⁹ diuie eſſētie vł iubē vt poſſum⁹ agnoſcere q̄ ſit ei⁹ ſcia ꝛ ſubdit ꝙ cōe iudiciū cūctoꝝ degētiū. i. viuētiū rōne eſt deū eē eternū: iō ꝯſiderem⁹ qd ſit eternitas. hec ei nobis patefecit ꝑiter naturā ꝛ diuinā ſciam. ¶ No. ꝙ viri degētes rōne ſunt viri ꝑditi luce ſapiētie ꝛ oēs iſti cōcedūt deū eē eternū. Nā phs. viij. phy. Ex eternitate mot⁹ oñdit eternitatē motoris. ꝛ oēs tā greci q̄ʒ barbari putātes deos eſſe eſtimāt eos īmortales. ¶ No. ꝙ q2 eternitas dei ꝛ natura ꝛ ſcia dei nō differūt ſm ſubſtantiā iō cognita eternitate cognoſciẗ natura ꝛ ſcia dei. ¶ Eternitas igiẗ. Hic ꝓſequiẗ de eternitate ꝛ primo ponit ei⁹ diffinitonē. Scđo declarat eā ibi. Qđ ex collatiōe. Primo di. Eternitas ē poſſeſſio vite iterminabilis ex q̄ eis tota ſiẗ ꝛ pfecta. ¶ No. ſm Alb. ſupra li. de cauſis Aliqd eſt eternū ꝛ ē in eternitate ꝛ eſt ipa eternitas ſicut de⁹. Aliqua ſunt eterna ꝛ ſunt i eternitate ſʒ nō ſunt ipſa eternitas ſicut ſubſtātie ſepate. Alia ſunt eterna nō i eternitate nec ſunt ipa eternitas vt mot⁹ tps ꝛ mūdus. ¶ No. cū di. Eternitas eſt poſſeſſio ibi vtiẗ noie poſſeſſionis ad deſignādū immutabilitatē ꝛ iſufficiētiā eternitatis: q2 ipſa firmiter poſſideẗ q̄ete hẗ ꝛ di. vite ad innuendū ꝙ nō viuētia nō mēſuranẗ eternitate ꝛ di. interminabilis ad dñiam illi⁹ vite q̄ hʒ terminū a pte añ ꝛ a pte poſt ſicut vita hoīs vel a parte añ tm̄ ſicut vita angeloꝝ ꝛ di. tota ſiẗ ad dñiā vite āgelice q̄ʒuis eīm eē angeli ſm ſubſtātiā ſit totū ſiẗ nō tñ ſm opationē cum habeat opationes ſucceſſiuas ꝛ intellectiones ꝛ di. pfecta ad deſignandū ꝙ eternitati nihil deeſt. pfectionē eīm eſt cui nihil deeſt. i. celi ꝛ mūdi. ¶ Qđ ex col. Hic declarat diffinitionē. Scđo redarguit quoſdā qui vocabulo eternitatis abutebanẗ ibi. Non recte. Primo ergo declarat diffinitionē eternitatis in cōparatione ad tempus di. Unde dictū eſt ꝙ eternitas eſt poſſeſſio tota ſimul interminabilis vite qđ liquet clarius ex collatiōe. i. cōparatiōe tpaliū. Nā quicqd viuit in tpe illđ pñs ꝓcedit p ſucceſſiuā mutabilitatē a preteritis in futura ꝛ nihil eſt in tpe cōſtitutū qđ pariter poſſit āplecti. i. cōprehēdere vltimū ſpaciū vite ſue: ſed craſtinū nondū apphēdit heſternū vero tps iam pdidit ꝛ in hodierna vita non amplius viuitis. i. nihil plus eſt pñs de odierna vita niſi qđ in illo mobili ꝛ tranſitorio momēto cōtinetur de vita: ꝛ de momēto illud indiuiſibile inſtans quo futurū copulaẗ cū ptō. quicquid igiẗ patitur tpis cōditionē. i. ſucceſſionē. lʒ nunq̄ʒ ceperit eſſe nec deſinet eſſe ſicut Ariſt. cenſuit de mundo lʒ vita. i. duratio eius tendatur. i. extendaẗ cum infinitate tpis nondū tñ tale eſt vt iure credaẗ eſſe eternū q2 nō cōprehendit neq̄ʒ cōplectiẗ ſimul totū ſpaciū vite. i. ſue durationis: lʒ infinite. i. infinito tpe duret. ſed futura nondū habet tranſacta. i. ptranſita ꝛ preterita nō habet. Qđ igitur non cōprehēdit ꝛ poſſidet pariter totā plenitudinē interminabilis vite cui nihil abſit futuri nec aliqd fluxerit preteriti illud iure perhibetur eſſe eternum: quia illud eternū ſui compos eo quod nihil ſibi deſit neceſſe eſt ſemper ſibi aſſiſtere preſens ꝛ eſt neceſſe preſentē habere infinitatem. i. infinitam durationē temporis mobilis. i. ſucceſſiui. ¶ No. ꝙ per cognitionē temporis deuenimus in cognitionē eternitatis eo ꝙ oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcunt: ideo per naturā ꝛ ſucceſſionē tpis declarat nobis naturam eternitatis. Sicut ratio temporis conſiſtit in ſucceſſione ꝛ apprehenſione prioris ꝛ poſterioris in motu cuius vna pars preterit ꝛ alia futura eſt: ſic ratio eternitatis per oppoſitū cōſiſtit in apprehēſione vniformitatis illius qđ oīno eſt extra motū cōprehendens ſimul preteritū ꝛ futurum tanq̄ʒ pñs. ¶ Nota ꝙ ipſius eterni nil tranſit

Dū igitur eternuʒ eſſe cunctoꝝ rōne degētiū cōe iudiciū eſt. Quid ſit igitur eternitas ꝯſiderem⁹. Hec ei nobis naturā ꝑiter diuinā ſciam q̄ʒ patefecit. ¶ Eternitas igitur eſt iterīabilis vite tota ſimul ꝛ pfecta poſſeſſio. ¶ Qđ ex collatione tpaliū clarius liq̄t nam qcqd viuit ī tpe illud ꝑſens a ꝑteritis ī futura ꝓcedit. Nihil eſt ī tpe ꝯſtitutum qđ vltimū vite ſue ſpaciū pariter poſſit amplecti. Sʒ craſtinū qdē nondū apꝑhēdit: heſternuʒ vero iā perdidit. In hodierna quoqʒ vita nō ampli⁹ viuitis q̄ʒ ī illo mobili tranſitorioqʒ momēto. ¶ Quicqd igitur tēporis patitur ꝯditionē lʒ illud qđ ſicut de mundo ſenſuit Ariſto. nec ceperit vnq̄ʒ eſſe nec deſinat vitaqʒ ei⁹ cū tēporis īfinitate tēdatur. nōdū tamē tale eſt vt eternuʒ eſſe iure credatur. Nō eī totū ſimul īfinite lʒ vite ſpacium ꝯprehēdit atqʒ ꝯplectitur: ſed futura nōduʒ trāſacta iam non hʒ. Qđ igitur īterminabilis vite plenitudinē totam pariter comprehendit ac poſſidet: cui nec futuri quicq̄ʒ abſit nec ꝑteriti fluxerit hoc eternum eſſe iure perhibetur. Idqʒ neceſſe eſt ꝛ ſui compos ꝑſens ſibi ſemper aſſiſtere ꝛ īfinitatē mobilis tēporis habere ꝑſentē.

Eternitas.

in ptīti ideo ſp ſibi pñs aſſiſtit:qꝛ vero nunꝙ deficiet ſicut nec vnꝙ incepit cū hēat vitā itermīabilē neceſſarie eſt ꝙ aſſint ɋ̈libet dƀe tpis etiā ſi ponaꝛ tps infinitū:⁊ qꝛ eodē mō aſſiſtit differētijs tēpoꝝ p quē modū in ſe ſubſiſtit.mot⁹ aūt quo in ſe ſubſiſtit eſt pñtari⁹:idō ēt aſſiſtit differētijs tpis p modum pñtē:idō di.ꝙ neceſſe ⁊ eternū pñtē hre infinitatē tpis mobilis.℄ Uñ qdā nō recte.Hic pħia reprobat quoſdaȝ q abutebanꝛ vocabulo eternitatis.Scđo docet ꝓpriū modū loquēdi:ibi.Ita ſi digna.Primo facit qđ dictū eſt.Scđo manifeſtat qūo tpalia deficiūt a ſimplicitate diuīe nature quā nitunꝛ imitari ibi.Nūc enim.Prio di.Dictū ē ꝙ eternitas nō ſolū di.iterminabilitatē:ſȝ ēt ſimplicitatē vñ nō recte qdā putāt q cū audiunt viſuȝ eſſe Platoni mūdū hūc nō habuiſſe initiū tpis nec habiturū defectū.i.finē hoc mō putāt mūdū ɔditū fieri coeternū cōditori.Cā āt quare nō recte putāt ē:qꝛ aliud eſt duci p interminabilē vitā cū quadā ſucceſſiōe:qđ Plato tribuit mūdo ⁊ aliud eſt ſil' eē cōpꝛehēdere totā pñtiā vite iterminabilis ꝙ eſt ꝓpriū diuine mētis:⁊ qꝛ aliqs diceret.Si mūd⁹ nūꝙ incepit vꝛ eē coetern⁹ deo.Ad hoc rñdet ꝙ de⁹ ē prior mūdo nō antiqtate tpis:ſȝ ſimplicitate nature. vñ di.Neq; eñi de⁹ dȝ videri antiqor reb⁹ ɔditiōis ɋ̈titate tpis ſȝ poti⁹ ꝓprietate ſimplicis nature.℄ Notā.ſicut ptȝ ex li.thimei Plato voluit mundū icepiſſe.ſȝ finē nō habere.⁊ hoc idē Ariſt.ſibi iponit i lib.celi ⁊ mūdi di.ꝙ ſolus Plato generat mūdū.Quid eſt ergo qđ di.Bo.ꝙ plato nō poſuit mūdū icepiſſe.Ad hoc dr ꝙ dū Plato dixit mūdū habuiſſe initiū itelligitur ꝙ habuit initiū īſtitutiōis nō āt tpis:ſicut ponit exēplum de veſtigio pedis:vt ſi pes ab eterno ſtetiſſet i puluere pes eēt cā veſtigij naturalr̄ pcedēs veſtigiū nō ſȝ tpe.℄ Nūc ei vite Hic manifeſtat qūo tpalia deficiūt a ſimplicitate diuīe nature quā nitunꝛ imitari di.Ille ifinit⁹ mot⁹ reꝝ tpaliū imitaꝛ ɋ̈tū pōt hūc pñtiaꝝ ſtatū vite immobilis.i.eternitatis ⁊ cū nō pt effingere.i.exprimere ⁊ equare:deficit ab ei⁹ imobilitate ſucceſſiue acqrēdo qđ hre nō potuit ⁊ ex ſimplicitate preſciētie decreſcit in infinitā ɋ̈titatē preteriti ⁊ futuri ⁊ cū nequeat poſſidere pariter totā plenitudinē vite ſue:hoc ipſo ꝙ aliquo modo nūꝙ eſſe deſinit:videaꝛ aliquatenus emulari illud qđ implere nō pōt alligās ſe ſcilicet.ſtatus tpalis ad qualencūꝗ pñtiaȝ huius momēti.i.inſtātis exigui.i.indiuiſibilis ⁊ volucris.i.trāſitorij que ſcilicet preſentia inſtātis tpis geſtat.i.habet quandā ymaginationē manētis preſciētie.i.eternitatis:preſtat quibuſcunꝗ cōtigerit vt illa eſſe videanꝛ Naȝ illa dicimus eſſe que ſunt in preſenti momēto:qꝛ vero non potuit manere ſcȝ in preſentia inſtātis propter naturā rei mobilis ideo arripuit infinitū iter tpis per ſucceſſionē ⁊ eodē modo factū eſt:vt cōtinuaret vitā eūdo de vno eſſe ad aliud cuius plenitudinē nō valuit.i.potuit cōplecti pmanēdo.℄ No.ꝙ infinitus motus rerū tpaliū ɋ̈tum pōt imitatur ſtatū eternitatis:qꝛ non pōt euȝ totaliter exprimere:qꝛ ſtatus tēporalis eſt ſucceſſiuus:ſtatus eternitatis non eſt ſtatus tēporalis reſpicit preteritū ⁊ futurum:ſtatus eternitatis tantū preſens ⁊ tamen hoc imitatur ſtatum eternitatis : ꝙ ſicut eternitas nunquā deficit : ſic infinitus motus rerum temporaliū nunꝙ eſſe deſinit.⁊ ſicut in tēpore eſt dare inſtans qđ habet quandā ymaginē cum eternitate:ita ꝙ ſicut in eternitate aliquid dicitur eſſe. ⁊ ſicut illa dicimus eſſe que ſunt in preſenti inſtāti ideo ſtatus rerū tēporaliū licet non poſſit imitari ſtatū eternitatis preſentialiter pmanendo:tamen ipſuȝ imitatur ſuā durationē ſucceſſiue cōtinuando.℄ Itaq; ſi digna.In iſta parte pħia docet quomodo ꝓprie loquendū ſit de deo ⁊ de mūdo di.Si nos ſequētes platonē velimus imponere nōia digna.i.conuenientia rebus dicamus deum eſſe eternum:mundū vero dicam perpetuū ⁊ hoc cōſonat,dico auctoris Gre-

℄ Unde qdā nō recte cuȝ audiūt viſuȝ Platoni munduȝ hūc,nec habuiſſe initiū tpis nec habituꝝ eſſe defectuȝ hoc mō ɔditori ɔditū mun duȝ fieri coeternū putāt. Aliud eſt eī p itermi nabileȝ duci vitam qđ mundo. Plato tribuit Aliud iterminabilis vite totam piter ɔplexaȝ eſſe pſentiā:qđ diuie mētis ꝓpriuȝ eſſe manifeſtum eſt. Neq; de⁹ ɔditis rebus antiqoꝛ videri dȝ tpis ɋ̈titate:ſed ſimplicis potius ꝓprietate nature. ℄ Nunc ei vite imobilis pſentiarium ſtatum infinitus ille tpalium reꝝ motus imitatur. Cūq; eum effingere atq; equare nō poſſit ex imobilitate deficit i motum ex ſimplicitate pſcie decreſcit in infinitam futuri ac preteriti ɋ̈titatem. Et cum totā paritur vite ſue plenitudineȝ nequeat poſſidere hoc ipſo ꝙ aliquo mō nunꝙ eſſe deſinit illud qđ iplere atq; exprimere non pōt aliquatenus videtur emulari:alligans ſe ad qualēcunq; pſentiam iā huius exigui volucriſq; momenti. Que quoniaȝ manentis illius pſcie ɋ̈dam geſta ymaginem quibuſcunq; ɔtigerit id preſtat vt eſſe videātur. Quoniā vero māere nō potuit ifinitū tpis iter arripuit:eoq; mō factū ē vt ɔtinuaret vitā eūdo cuius plenitudinē ɔplecti non valuit pmanēdo. ℄ Itaq; ſi digna reb⁹ nōia velimus iponere platonē ſequentes deū quidem eternuȝ

mundũ vero dicam⁹ eẽ ꝑpetuũ. ❡ Quoniaꝫ igitur oẽ iudiciuꝫ ſcd̃ꝫ ſui naturaꝫ q̃ ſibi ſubiecta ſunt ↄ̃ꝑhendit: eſt aũt deo ſp̃ etern⁹ ac p̃ſentarius ſtat⁹ ſcia quoqꝫ ei⁹ oẽꝫ tp̃is ſup greſſa motioneꝫ i ſuo manet ſimplicitate p̃ſentie: iſinitaqꝫ p̃teriti ac futuri ſpacia cõplectens: oĩa quaſi iã gerantur i ſimplici cognitõe ↄſiderat Itaqꝫ ſi p̃ſciam penſare velis qua cũcta dinoſcit nõ eſſe p̃ſciaꝫ quaſi futuri: ſed ſciaꝫ nunq̃ꝫ deficiẽtis iſtãcie rectius eſtimabis. Unde nõ p̃uidẽtia ſꝫ ꝓuidentia potius dr̃ q̈ porro a rebus iſimis ↄſtituta quaſi ab excelſo rex̃ cacumine cũcta ꝓſpiciat. ❡ Quid igitur poſtulas vt neceſſaria fiãt q̃ diuino lumine luſtrantur: cũ nec hoĩes qdẽ neceſſaria faciãt eſſe q̃ videant. Nũ eniꝫ q̃ preſentia cernis aliquã eis neceſſitatẽ tuus addit intuitus. Boe. Minime. Phi. Atqui ſi eſt diuini humaniqꝫ preſentis digna collatio vti vos veſtro hoc temporario preſenti quedam videtis: ita ille omnia tuo cernit eterno. ❡ Quare hec diuina prenotio naturam rex̃ ꝓprietatemqꝫ non mutat. Taliaqꝫ apud ſe preſentia ſpectat qualia in tẽpore olim futura preueniet. Nec rex̃ iudicia cõfundi: vnoqꝫ ſue mentis ĩtuitu taꝫ neceſſarie

ciſſimi. Eternũ vero ſine p̃ncipio ſine fine. Perpetuũ cui principiũ: ſꝫ fine carebit. ❡ Qm̃ igit̃ oẽ iudiciũ. Hic p̄hia ex dictis oñdit modũ ſcie diuine. Prio ergo oñdit q̃lis ſit ſcia diuina ⁊ q̃r ſit noiãda di. q2 oẽ iudiciũ cõp̄hẽdit ea q̃ ſunt ſibi ſubiecta. i. ſua obiecta ſm̃ ſui naturã. i. ſm̃ naturã virtutis cognoſcẽtis Natura aũt dei tal̃ ẽ. q̈ ſemp ip̃i deo ẽ ſtat⁹ etern⁹ ⁊ pñtari⁹. Ex quo ſeq̃t̃ q̈ ſcia dei ſupgreſſa oẽꝫ motionẽ tp̃is manet in ſimplicitatẽ p̃ſcie: ⁊ cõplectẽs iſinita ſpacia p̃ti ⁊ futuri tp̃is oĩa ↄſiderat quaſi iaꝫ. i. pñtialr̃ gerãtur i ſua ſimplici ↄditiõe. Tũc oẽdit qñõ ſcia dei eſt nominãda di. Itaqꝫ ſi vel̃ pẽſare p̃ſciaꝫ q cũcta dignoſcit: nõ dices diuinam ſciaꝫ eſſe p̃ſciẽtiã q̃ſi futuri ſꝫ recti⁹ eſtimabitis diuinã ſciaꝫ eſſe iſtãtie. i. pñtie nũq̃ꝫ deficiẽtis. Qḋ ↄfirmat p ethymologiã hui⁹ nois ꝓuidẽtiã di. Unñ cognitio diuina nõ dr̃ ꝓuidẽtia q2 illa iportat ordinẽ ad futux̃ ſꝫ dr̃ ꝓuidẽtia q̃ſi porro. i. ꝓcul a reb⁹ iſimis ↄſtituta quaſi ab excelſo cacumine rex̃ cũcta ꝓſpiciat. ❡ No. q̈ cognitio ſeq̃t̃ modũ rei cognoſcẽtis: iõ cognitio ⁊ ſcia dei ſeq̃t̃ ſtatũ ⁊ diſpõnẽ dei ſtat⁹ aũt dei eſt etern⁹ ⁊ pñtari⁹ cũ eẽ diuinũ mẽſuret̃ eternitate: ergo ſcia dei erit eterna ⁊ p̃ſentaria: ita q̈ oĩa q̃ ſunt p̃terita ⁊ futura cognoſcit q̃ſi ſint pñtia. ❡ No. q̈ aliq̃s diceret Nõ ens nõ p̃t alicui eẽ pñs: ſꝫ p̃teritũ ⁊ futux̃ ẽ nõ ens ergo nõ põt eſſe pñs cognitiõi diuine. Dicẽdũ q̈ duplex eſt nõ ens: quoddã qḋ nullo mõ ẽ ens: nec p̃t eẽ ens ⁊ tale nõ eſt realr̃ pñs alicui cũ nihil ſit. Aliud eſt non ens nõ ſimpl̃r: ſꝫ q2 actu nõ eſt ens: ⁊ lꝫ hmõi nõ ens nõ poſſit realr̃ coexiſtere tp̃i pñti: põt tñ coexiſtere eternitati: q2 eternitas cũ ſit iſinita excedit tp̃s pñs extẽdẽdo ſe ad p̃teritũ ⁊ futux̃. Et ſic p̃teritũ ⁊ futux̃ ſunt eternitati coexiſtẽtia pñtialr̃ q2 i eternitate nõ ẽ ſucceſſio. Unñ nõ ſeq̃t̃: ſi aliq̃d coexiſtit eternitati. q̈ p ⁊ tãto ſimpl̃r exiſtat: q2 eternitas ẽt extẽdit ſe ad ñ exñs ſic ad p̃teritũ ⁊ futurũ. ❡ No. q̈ deo oĩa ſunt pñtia ſibi nihil eſt futux̃. iõ ſcia ſua nõ eſt dicẽda p̃ſcia q̃ ſonat aliq̃d futux̃ nec dꝫ dici p̃uidẽtia pp eandẽ cãꝫ: ſed dꝫ dici ꝓuidentia quaſi ꝓcul ↄſtituta reb⁹ inferiorib⁹ oĩa ꝓſpiciẽs. ❡ Quid igitur. Hic ſolui obiectiões ſupi⁹ factas ↄ̃ ꝓuidentiã. Prio ergo oſtẽdit qualr̃ hmõi obiectiones ſoluãtur. Scd̃o reſumit primã obiectionẽ ipſaꝫ fortificãdo. vt formalius ſoluatur. Secũda ibi. Hic ſi dicas. Circa primũ notãdũ q̈ erãt tres rõnes quarũ prima ⁊ ſecũda fundãtur ſup hoc. ſ. q̈ nihil põt eſſe preſcitũ a deo: niſi id ſit neceſſariũ. Tertia fundatur ſup hoc q̈ euẽtus incert⁹ nõ põt certitudinaliter cognoſci. Facit ergo duo. Prio oñdit q̈ p̃ſcia nõ imponit neceſſitatem rei p̃ſcite p qḋ ſoluit pria ⁊ ſcd̃a rõ. Secũdo oñdit q̈ ſcia dei nõ mutat naturã rei ſꝫ: ſimul ſtãt certitudo a pte ſcie ⁊ incertitudo a parte euẽt⁹: p qḋ etiã ſoluit̃ tertia rõ. Secunda ibi. Quare hec diuina. Prio di. Ex quo deus cognoſcit omnia tanq̃ꝫ preſciẽtia. Quid igitur poſtulas vt illa fiant neceſſaria que luſtrantur. i. que cõprehẽduntur diuino lumine. i. diuina cogitatione: cũ nec homines faciant ea neceſſaria que pñtialiter vident. Uerbi gr̃a. Quod homo videt in preſenti non facit eſſe neceſſariuꝫ. Num ꝓ nunquid eni intuit⁹ tuus addit. i. dabit aliquã neceſſitateꝫ eis que tu cernis preſentia di. Boe. Minime. Et p̄hia. Si eſt digna collatio diuini ⁊ humani intuitus reſpectu preſentis: vti ad pro ſicut vos videtis quedam hoc preſenti temerario. i. preſenti tẽpore: ita deus ſuo eterno intuitu oĩa cernit tanq̃ꝫ preſentia. ❡ Notãdũ q̈ intuitus noſter rei preſentis nullã ponit neceſſitatẽ rei preſenti: quia viſio ſortis currentis non imponit neceſſitatem ſorti currenti: quia põt ſortes currere vel non currere ſic etiam intuitus diuinus qui omnia preſentialiter cognoſcit nullam imponit rebus neceſſitatẽ: ſed videt ea preſentialiter ſicut futura ſunt. Futura enim neceſſario videt neceſſario futura: ⁊ futura contingentia videt contingenter futura. ❡ Quare hec diuina prenotio. Hic oſtendit q̈ circa cõtingentia ſimul ſtant certa cognitio dei ⁊ incertus euentus rei dicens. Quare hec diuina prenotio qua deus nouit futura illa non mutat ꝓprietatẽ

Scia dei

Non ens.

q̃ʒ non neceſſarie vẽtura dinoſcit. Sicuti vos
cuʒ p̱iter ambulare ĩ terra hoīeʒ ⁊ oriri ĩ celo
ſolē videbitis quãquã ſit ſimul vtrunqʒ ꝯſpe
ctũ tamē diſcernitis ⁊ hoc voluntariuʒ illđ eē
neceſſariũ iudicatis. Ita igitur cuncta deſpi-
ciēs diuin⁹ ĩtuit⁹ qualitateʒ reꝝ minime p̱tur
bat apđ ſe q̃dē p̱ſentiũ ad ꝯditionē vero tp̃is
futuraꝝ. Quo fit vt hec non ſit opinio: ſʒ veri
tate poti⁹ nixa cognitio: cuʒ exituꝝ q̃d eſſe co
gnoſcit: qđ q̃dē exiſtēdi neceſſitate carere nō
neſciat. ¶ Hic ſi dicas qđ euētuꝝ deus videt
nō euenire nō poſſe qđ ãt non pōt nō euenire
ex id neceſſitate ꝯtigere: meqʒ ab hoc nomē
neceſſitatis aſtringas. Fatebor rē q̃dem ſoli
diſſime veritatis ſed cui vix aliq̃s niſi diuinis
ſpeculator acceſſerit. Reſpōdebo nãqʒ idem
futuꝝ cuʒ ad diuinã notionē refertur neceſſa
rium cum vero in ſua natura p̱penditur: libe
rum prorſus atqʒ abſolutum videri. ¶ Due
ſunt enim neceſſitates: ſimplex vna: veluti φ
neceſſe eſt oēs hoīes eē mortales. Altera ꝯdi
tionis vt ſi aliquē ambulare ſcias eum ambu
lare neceſſe eſt. Qđ enim q̃ſqʒ nouit id eſſe ali
ter q̃ʒ notum eſt nequit: ſed hec ꝯditio mini-
me ſecum illã ſimplicem trahit. Hanc enĩ ne
ceſſitatem non propria facit natura. ſed con-
ditionis adiectio. Nulla eniʒ neceſſitas cogit
ĩcedere voluntate gradientē q̃uis cuʒ tamē
cũ graditur ĩcedere neceſſariȷ̇ ſit eodeʒ igitur

Exēplũ eter-
nitatis dei.

rerũ quo ad neceſſitatē ⁊ cōtingentiã q: nō imponit neceſſitatē rei que cōtingēs eſt: ſʒ talia apud ſe ſpe-
ctat preſentia qualia olim preueniēt futura: nec ꝯfundit rerũ iudicia vt ꝯtingēs faciat nō eē ꝯtingēs: ſed
vno ĩtuitu mētis dignoſcit tã neceſſarie q̃ʒ nō neceſſarie vẽtura .i. futura. Qđ declaret in exēplo di. Si
cut vos hoīes qñ pariter .i. in eodē inſtãti videtis hoīeʒ ambulare in terra ⁊ ſolē oriri in celo: lʒ vtrũqʒ
ſimul ſit cōſpectũ: tñ diſcernitis hoc eſſe volũtariũ .ſ. hoīeʒ ambulare ĩ terra ⁊ illud eē neceſſariũ .ſ. ſoleʒ
oriri. Ita ſitr̃ diuin⁹ intuit⁹ cũcta de
ſpiciēs .i. deorſum inſpiciēs min⁹ per
turbat rerũ qualitatē .ſ. cōtingētiã ⁊
neceſſitatē reꝝ. Dico apud ſe p̄ñtiũ
rōne eternitatis: ſʒ futuraꝝ ad cōdi-
tionē tp̃is. Quo fit vt cognitio futu
roꝝ dei tãq̃ʒ p̄ñtiũ nō ſit opinio: ſed
cognitio veritate nixa .i. ꝯfirmata: cũ
cognoſcit aliq̃d eē exituꝝ .i. futuruʒ
qđ quidē nō neſciat .i. bñ ſciat carere
pōt neceſſitate exiſtēdi. ¶ No. ꝺ hoc
qđ dr̃ deũ oīa p̄ñtialiter cognoſcere
p̄terita ⁊ futura ponũt q̃dã exēplũ ꝺ
baculo fixo in aqua q ſucceſſiue toti
fluuio p̄ñs ē cũ partib⁹ ei⁹ ſic eterni
tas ſir̃ eſt cũ toto tp̃e: ⁊ cũ oībus q̃ ſi
unt in tp̃e: ita φ totũ tp̃s ⁊ q̃cquid ē
ſucceſſiuum in tp̃e eſt p̄ñs eternitati.
Aliud exēplũ ponit̃ de cētro vt ſi po
nat̃ eternitas ſicut cētrũ ⁊ totuʒ tp̃s
ſicut circũferētia tũc lʒ circũferētia
ꝯtinue moueat̃: ⁊ ps toti ſuccedat tñ
ĩ cōparatiōe ad cētrũ vniformiter ſe
hʒ. Aliud exēplũ ponit̃ de aliquo qui
vadit p̱ viã ⁊ non videt hoīes poſt ſe
veniētes: ſʒ ille q de alta turri reſpice
ret videret totã viã ⁊ hoīes p̱ eã trãſ
eũtes: tã precedētes q̃ʒ ſequentes ſic
de⁹ de ſpeculo ſue eternitatis reſpici
ens oīa p̄ñtialiter videt taʒ p̄ñtia q̃ʒ
futura. ¶ Hic ſi dicas. Hic p̄hia re
dit ad primã rōnē ſupius poſitã ip̄m
fortificãdo vt formali⁹ ſoluat̃ ⁊ for
tificat eã. Scđo ſoluit. Tertio ſolu-
tionē declarat. ſcđa ibi. Rñdebo ter
tia ibi. Due enĩ. di. ergo ſic. Si dicat
hic obȷ̇ciēdo illud nō poſſe nō eueni
re qđ de⁹ videt euētuꝝ q: tũc de⁹ fal
leret̃ qđ aũt nō pōt nō euenire. id ex
neceſſitate ſup. dicas cōtingere ⁊ ſic
aſtringas me ad nomen neceſſitatis:
vel cōcedã cōtingens aliquo mō eſſe
neceſſariũ. Ego fatebor rem ſolidiſſi
me veritatis cui vix aliq̃s acceſſerit
eã cōcedēdo niſi ſpeculator diuini .i.
diuine nature. Tũc ſoluit obiectionē di. Si coartaueris me vt concedã aliquã neceſſitatē futuroꝝ re-
ſpōdebo ideʒ qđ futurũ eſt quo ad nos cum refert̃ ad diuinã notionē cui ipſum eſt preſens. Dico neceſ
ſariũ eſſe neceſſitate cōdicionata .ſ. rōne preſentie cũ aũt idē futurũ perpendit̃ in ſui natura rōne cuius
hʒ futuritionē ⁊ determinationē in ſui cauſa neceſſe eſt videri liberũ. ¶ No. φ ſicut illud qđ in ſe eſt cō
tingens qñ eſt nobis preſens rōne preſentie ſortitur quandaʒ neceſſitatem qua neceſſitate eſt ipſum eſſe
dum preſens ſit, ita: quia oīa ſunt deo preſentia rōne iſtius preſentie in ordine ad ipſam diuinã cognitio
nem ſortiũtur quãdam neceſſitatē licet in ſui natura prorſus videantur libera. ¶ Due enim ſunt neceſ-
ſitates ſimplex vna. Sic philoſophia declarat ſolutionē per quandã diſtinctionem neceſſitatis ⁊ eam
applicat ad propoſitũ. Secundo concludit ex premiſſis ſimul ſtare φ alique ſunt ſm̃ ſe contingentia et
incerta: que tamē inueniũt certitudinaliter: inq̃ʒtũ a deo preuiſa ſecũda ibi. Fiant igit̃ p̱culdubio cũcta
Primo dicit. Due ſunt neceſſitates. Una ſimplex que eſt neceſſitas nature ſicut oēs homines neceſſario
eſſe mortales. Alia eſt neceſſitas ꝯditionis vt ſi ſcias hominē ambulare illum neceſſe ambulare eſt quia
qđ quiſq̃ʒ nouit illud non poteſt aliter eſſe: q̃ʒ notũ eſt ſed hec cōditio .i. neceſſitas cōditionata a minime
trahit ſecum ſimplicem neceſſitatē: quia neceſſitatē conditionis non facit propria natura: ſed adiectio

cōditōis. Nulla eñi neceſſitas cogit incedere.i.āmbulare.gradientē.i.ambulantē volūtate ſua q̄uis neceſſariū ſit eū āmbulare tūc cū gradit.i.ambulat. Hanc diſtinctionē applicat ad ꝓpoſitū di. Eodē mō ſi qd diuina ꝓuidētia p̄ns videt illō eē neceſſe ē.ſ.ea cōdictiōe q̄ ꝓuiſuz eſt ⁊ ea qua ponit̄ tibi preſens q̄uis nullā habeat neceſſitatē nature. Sed ea futura continetur tanq̄ȝ preſentia que ex libertate arbitrij proueniūt hoc relata ad intuitū diuinū fiunt p cognitionē notionis: p ſe vero.i.in ſui naturā nō habito reſpectu ad diuinā cognitionez ipſa nō deſinūt.i.deficiūt ab abſoluta.i.a pfecta libertate ſue nature.

modo ſi quid prouidētia p̄ſens videt id eē neceſſe eſt tametſi nullā habeat nature neceſſitatē. Atq3 de⁹ futura que ex arbitrij libertate ꝓueniūt p̄ſentia ꝯtuetur. Hec igitur ad ītuitū relata diuinū neceſſaria fiūt per cōditiōez diuine notiōis per ſe vero cōſiderata abſoluta nature ſue libertate nō deſinūt. ¶ Fiūt igitur proculdubio cūcta que futura deus eſſe prenoſcit. Sed eoꝝ quedā de libero ꝓficiſcūtur arbitrio q̄ q̄uis eueniāt exiſtēdo tamen ꝓpriam naturaz nō amittūt: q2 priuſq̄ȝ fierēt etiam nō euenire potuiſſent. ¶ Quid igitur refert nō eſſe neceſſaria: cum propter diuine ſciētie cōditionem modis omnibus neceſſitatis iſtar eueniāt. Hoc ſcilicet ꝙ ea que paulo āte ꝓpoſui ſol oriēs ⁊ gradiēs homo que dū fiūt nō fieri non poſſunt eorum tamē vnū pri⁹ quoq3 q̄ȝ fieret neceſſe erat exiſtere: alteruz vero minime. Ita etiam que preſentia deus habet proculdubio exiſtūt: ſed eorum hoc qdam de rerum neceſſitate deſcēdit: illud vero de poteſtate faciētium. Haud igitur iniuria diximus hec ſi ad diuinam noticiam referātur neceſſaria ſi per ſe conſiderētur neceſſitatis eſſe nexibus abſoluta ſicuti omne qd̄ ſenſibus patet ſi ad rationem referas vniuer

¶ No. ſz intentionē. B. iſta rō. Quicqd ē ꝓuiſuz a deo neceſſario euenit: ſoluit̄ dicēdo ꝙ verū ā neceſſario euenit neceſſitate cōditionata: ſed nō neceſſitate abſoluta. Aliq̄ aliter ſoluūt ꝙ illa ꝓpoſitio eſt vera in ſenſu cōpoſito: ſed falſa in ſenſu diuiſo. vñ cū dr̄. Quicqd ꝓuiſuz ē neceſſario euenit: veꝝ eſt i ſenſu cōpoſito q2 ipoſſibile ē ꝓuiſū a deo nō euenire: tñ i ſenſu diuiſo falſa eſt: q2 euēt⁹ rei ſaltē cōtingētis i ſe nō eſt neceſſitas. ¶ Fiūt igit̄ ꝓculdubio. Hic ph̄ia cōcludit ex p̄dictis ꝙ iſta ſit̄ ſtāt ꝙ aliqua ſm ſe ſunt ꝯtingētia ⁊ icerta q̄ tñ certitudinalr̄ eueniūt inq̄ȝtū p̄uiſa a deo. Scd̄o obijcit ꝯ hoc ibi. Quid igit̄ refert nō eſſe neceſſaria ⁊c. Prio di. Proculdubio cuncta futura ſunt q̄ deus prenoſcit eſſe aliogn falleret̄ diuina ꝓuidentia ſz quedā eoꝝ ꝓficiſcunt̄.i. procedūt de libero arbitrio. ita ꝙ quātū eſt de ſeipſis poſſunt nō euenire vñ ſubdit que q̄uis eueniāt nō tñ amittunt ꝓpriā naturā libertatis q2 priuſq̄ȝ potuiſſet nō euenire. ¶ No. ꝙ tota intētio bo. fundat̄ ſup hoc ꝙ aliquid libere futurū ex natura in cōparatōe ad preſciam diuinaz neceſſario euenit ⁊ talis eſt neceſſitas cōditionata: q2 in q̄ȝtū preuiſuz eſt ſic neceſſario euenit ſz nō abſolute circūſcripta preuiſione. ¶ Quid igitur refert nō eſſe neceſſaria. Hic obijcit cōtra ſolutionem ⁊ ſoluit obiectionē. Secundo cōtra illā ſolutionē iteruz obijcit ibi. Sed ſi inquies in mea. Obiectio in hoc cōſiſtit. Ex quo futurum cōtingēs preſcitū certitudinaliter euenit in neceſſario non videtur eſſe differentialiter contingens ⁊ neceſſariū. vnde di. Quid igitur refert contingentia ⁊ libere futura non eſſe neceſſaria cum iſta eueniant inſtar: ideſt ad ſimilitudinem neceſſitatis. Tunc ſoluit di. ꝙ inter euentum neceſſarium ⁊ contingentem hoc refert qd̄ manifeſtuz apparet per exempla que pauloante propoſui: ſcilicet quod ſol oriens ⁊ homo gradiens que cum fiunt non poſſunt fieri ideſt neceſſe eſt fieri. Et ita vtrunq3 eſt neceſſarium ſub conditione preſentie. preſentia enim neceſſe eſt eſſe dum ſunt preſentia: tamen vnum eorum.ſ. ſol oriens priuſq̄ȝ fieret neceſſe erat exiſtere. Alterum vero.ſ. homo gradiens minime habet neceſſitatem fieri anteq̄ȝ fiat ita etiam illa que deus habet in preſcientia proculdubio exiſtunt propter neceſſitatem conditionis qua ſunt preuiſa euenire tanq̄ȝ preſentia ſed eorū que ſic ſunt preuiſa hoc de rerum neceſſitate deſcendit ſicut ſolem oriri aliud de poteſtate facientium.ſ. hominem ambulare ex quo concludit. Ideo non iniuria diximus prius ꝙ hec.i. illa que contingenter eueniunt ſi referantur ad diuinā noticiam ſunt neceſſaria.ſ. ex conditione diuine ſcientie ſi vero p ſe conſiderentur ipſa ſunt abſoluta nexibus.i.a vinculis neceſſitatis quod manifeſtat per ſimile ſicuti ſi id quod patet ſenſibus ſi referas ad rōnem: tunc eſt vniuerſale ſi autem referas ad ſenſum tunc eſt ſingulare. ¶ Nota qd̄ ſi idem comparatū ad diuerſa poteſt eſſe vniuerſale ⁊ ſingulare. videtur ſimiliter ꝙ idē comparatū ad diuerſa poſſit eſſe cōtingens ⁊ neceſſariū. Nā particulare hȝ rationē contingentis ⁊ vniuerſale rationē neceſſarij: ſed videmus ꝙ humana natura cōparata ad intellectum agentem abſtrahentem a conditionibus ⁊ cōparata ad intellectum poſſibilē hȝ rationē vl'is ſed comparata natura humana ad ſenſum q particulariter cōprehēdit rōnem habet rationem ſingularis

ſale:ſi ad ſeipſa ſingulare reſpicias. ¶ Sꝫ ſi inqes in mea ptāte ſitū eſt mutare ꝓpoſitū euacuabo ꝓuidētia cū q̄ illā ꝑnoſcit forte mutauero. Reſpōdebo ꝓpoſitū te qdē tuuꝫ poſſe deflectere:ſꝫ quoniaꝫ ⁊ id te poſſe ⁊ an facias quoue ꝯuertas ꝑſens ꝓuidētie veritas ītuetur diuinā te ꝑſentiā nō poſſe vitare:ſicuti ꝑſentis oculi effugere non poſſis ītuitū: q̄uis te ī varias actiōes libera volūtate ꝯuertas. ¶ Quid igitur inqes. Ex mea ne diſpōne ſcia diuina mutabitur:vt cū ego nūc hoc nūc aliō velim illa quoqꝫ noſcēdi vices alternare videatur. B. Minime. P. Omne nāqꝫ futurū diuinꝰ ꝑcurrit ītuitꝰ ⁊ ad ꝑſentiā ꝓprie cognitionis retorquet ⁊ reuocat:nec alterna: vt tu eſtimas nūc hoc nūc illud ꝑnoſcēdi vices:ſed vno ictu mutatiōes tuas manēs ꝑuenit atqꝫ cōplectitur quā cōprehēdi oīa viſendiqꝫ ꝑſentia nō ex futurarū ꝓuētu rerū ſꝫ ex ꝓpria deꝰ ſimplicitate ſortitꝰ eſt ex quo illud quoqꝫ ſoluitur qđ pauloante poſuiſti indignū eſſe ſcie dei cauſaꝫ futura noſtra ꝑſtare dicātur. Nec enim ſcie vis preſentatio notiōe cūcta cōplectēs rebꝰ oībꝰ moduꝫ ipſa conſtituit:nihil vero poſterioribus dꝫ. Que cum ita ſint manet intemerata mortalibus arbitrij libertas nec inique leges ſolutis omni neceſſitate voluntatibꝰ ꝑmia penaſqꝫ ꝓponunt. Manet etiam ſpectator deſuper cunctorum preſcius deus viſioniſqꝫ eius preſens ſemꝑ eternitas cū no

Nā vniuerſale eſt dū ītelligit̄ ꝑticulare vero ꝯſentit̄. ſimiliter erit de futuro ꝯtigēti ꝑ ipſuꝫ cōparatū ad diuinā ꝑſciētiā ⁊ neceſſariā ꝯditio naturalr̄. in ſe aūt ꝯſideratū hꝫ ſe ꝯtingēter. ¶ Sed ſi inqes in mea. Hic obijcit ꝯtra ſolutionē iam dictā ⁊ ſoluit illā obiectionē. Scđo mouet dubitationē:ibi. Quid igit̄. Primo di. Tu obijcies ꝯ ſolutionē ſic. Si in mea ptāte eſt mutare propoſitū meū. ſ. currendo vel nō currēdo ego euacuabo. i. fruſtrabo ꝓuidētiā diuinā cū ego mutauero illa que prenoſcit eē fura ipſe ſoluit. ego rñdebo te poſſe deflectere. i. mutare ꝓpoſitū tuū ſi veritas ꝓuidētie illa intuent̄ illud te poſſe. ſ. mutare ꝓpoſitū tuū ⁊ an facies qđ ꝓpoſitum mutes ⁊ intuet̄ quo ꝯuertis ꝓpoſitū tuū:iđ ſcias te nō poſſe vitare diuinā ꝑſciētiā:ſicuti q̄uis liberā volūtatē ꝯuertas in varias actiones tu nō potes effugere intuitū preſentis oculi. ¶ No. ꝙ lꝫ hō poſſit mutare ꝓpoſitū ſuū ꝑ hoc tn̄ nō effugit ꝑſciaꝫ diuinā qꝛ deꝰ illā mutationē prenoſcit. Poſito eni ꝙ deꝰ preuideret te cras iturꝫ ad forū. q̄uis poſſis nō ire ⁊ ꝓponas nō ire:nō tn̄ nō ibis qꝛ deꝰ ꝓuidet ſimul ⁊ ꝓpoſitū ⁊ poteſtatē nōeūdi:⁊ mutationē ꝓpoſiti ⁊ actionē eūdi:⁊ ideo nō pōt aliquo mō effugere eiꝰ preſciētiā. ¶ Quid inqes. Hic mouet dubitationē di. Tu forte inqes qd igit̄ ꝯtingat ex iſta ſolutōe mutabit̄ ne ſcia diuina ex mea diſpōne. i. ex mea variatiōe. ſ. cū ego nūc velꝫ hoc nūc aliud videat̄ ne preſciētia diuina ex hoc alternare. i. mutare vices ſuas noſcēdi ⁊ cognoſcendi ipſe rñdet. Minime cōtingit hoc qđ diuina sciētia mutet̄. Qđ approbat pħia di. qꝛ diuinꝰ intuitꝰ precurrit omne futurꝫ ⁊ retorquet illud ad preſciētiā ꝓprie cognitionis ad cognoſcēdum oīa ſimul tanq̄ preſentia: nec alternat. i. mutat vices ſuas prenoſcendi:nūc:hoc nūc illud ſucceſſiue ſicut tu eſtimas:ſꝫ manens libera mutatione vno ictu ꝑuenit ⁊ cōplectit̄ tuas mutatiōes:quā ꝑſentiā cōprehēdēdi viſendi oīa tāq̄ ꝑſentia deꝰ nō ē ſortitꝰ ex rebꝰ futuris:ſꝫ ex ꝓpria ſimplicitate:ex quo reſoluit̄. i. declarat̄ illđ qđ pauloante poſuiſti. ſ. indignū eē ſi futura nr̄a dicant̄ ꝑſtare cām ſciētie dei virtꝰ eni ſciētie diuine cūcta cōplectēs ꝑſentialiter ipſa iponit modū oībꝰ rebꝰ qꝛ ſciētia dei eſt cā rerꝫ ipſa vero nihil debet ipſis rebus qꝛ nihil ab eis accipit ſicut nos accipimus ſciētiā a rebus. ¶ No. ſi deus ſimul nō cognoſceret ea que ſucceſſiue euenient in tp̄e tūc ſciētia dei eſſet variabilis ꝓpter hoc qđ ad cognitionē vnius ſuccederet cognitio alterius:ſed qꝛ oīa ſimul cognoſcit tanq̄ preſentia. iđ in ſciētia nō cadit variatio vt priꝰ neſciat eſſe aliquiꝰ: ⁊ poſtea ſciet. vel qđ prius ſciat hoc nō eē ⁊ poſtea:eſſe imo ſimul oīa cognoſcit:⁊ iđ ſimul ſcit aliqd nō eſſe in vna differētia tēporis mēſurātis reꝫ ⁊ eſſe in alia differētia tp̄is. ¶ Que cū ita ſint. Hic cōcludit ex premiſſis compaſſibilitatē liberi arbitrij cū preſciētia diuina. di. que cū ita ſint vt predictū eſt manet libertas arbitrij mortalibus intemerata. i. incorrupta. leges preponūt hoībus penas ⁊ premia inique. i. iniuſte volūtatibꝰ noſtris ſolutis. i. liberatis ab omni neceſſitate. manet etiā immobiliter deus preſcius cunctorū ⁊ preſens eternitas ſue viſionis cōcurrit cum futura qualitate ſcilicet bonitate malicia noſtrorū actum diſpenſans ideſt diſtribuens bonis premia ⁊ malis ſupplicia:nec futura poſite ſunt preces ⁊ ſpes in deo que non poſſunt eſſe inefficaces cum ſint recte. ¶ Nota ꝙ ex quo propter liberū arbitrium poteſt res ſic aliter euenire: non iniuſte bonis premia ⁊ malis ſupplicia proponuntur nec ſpes ⁊ preces fruſtrantur:fruſtrarētur omnia hec:ſi omnia vinculo neceſſitatis vterentur:ſicut patet ex dictis.

ſtroꝝ actuũ futura qualitate ↄcurrit: bonis p̃mia malis ſupplicia diſpẽſans: nec fruſtra ſũt in deo poſite ſpes preceſq;: que cũ recte ſint inefficaces eſſe nõ poſſunt. Aduerſamini igitur vicia colite virtutes: ad rectas ſpes animum ſubleuate: humiles preces in excelſa porrigite. magna vobis eſt ſi diſſimulare non vultis neceſſitas indita probitatis: cum ante oculos agatis iudicis cuncta cernentis.

¶ Aduerſamini igitur vicia. Hic ph̃ia ſubiungit exhortationẽ vtilẽ dı̃. Ex quo ſic eſt ꝙ non eſtis coacti neceſſitate ad faciendũ aliqd ſed manet in vobis libera volũtas:iõ aduerſamini.i. ſpernite vitia p ea iuſte incurritis penas colite.i.exercite virtutes ꝓpter quas merita cõſequamini:ſubleuate animũ veſtrũ ad rectas ſpes que in verã beatitudinẽ tendũt:porrigite excelſa.ſ.ad deũ humiles p̃ces ⁊ hoc merito faciatis:q2 ſi non vultis diſſimulare aduertẽdo aliud veſtrũ ab his tũc magna vobis eſt idita neceſſitas probitatis:q2 illud qd agitis nõ põt latere cũ q eſt iudex actuũ veſtroꝝ. vnde ſubdit cum agatis ante oculos.i.cũ actiones veſtre ſint in ꝓſpectu iudicis cũcta cernẽtis.ſ.dei. ¶ No. vitia ſunt ſpernẽda que reddũt hominem ſeruilẽ. Nam q facit pctm̃ ſeru⁹ eſt peccati. Et Sene.di. Si ſcirez deos peccata ignoſcituros ⁊ hoĩes ignoraturos adhuc ꝓpter vtilitatẽ peccati peccare erubeſcerẽ virtutes aũt ſunt colẽde:q2 virtus eſt que habentẽ perficit ⁊ opus ei⁹ bonũ reddit. Recta ſpes ⁊ recte p̃ces ſunt deo porrigẽde: q2 his deo ↄiungiẽ ⁊ ipſum alloq̃mur: ⁊ ſi nos diſſimulam⁹ negligẽdo predicta magna virtutes probitatẽ nobis inditã ⁊ ꝓmiſſa inde cõſeq̃mur:q2 omnia que agim⁹ ſunt in ꝓſpectu dei cuncta cernẽtis. Sic eñ ſcribitur ad hebreos.iiij. Omnia nuda ⁊ aperta ſunt oculis eius q eſt deus benedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Aſcenſius.

Nonã igitur ⁊c. Hec eſt vltima pars operis ſcripti quod nõnulli imperfectũ adherentur eo ꝙ preuentus morte non potuerit alia que cõceperat perſequi. bonã tamen vt videbimus concluſionẽ facit ⁊ fere que ad cõſolationẽ neceſſaria videbanẽ iaz dicta ſunt. Intueamur nunc q̃tũ fas eſt. Bene dicit q̃tũ fas eſt q2 de deo ſapiendũ eſt ad ſobrietatẽ. dictũq; eſt. altiora te ne queſieris. verũ q2 deus amari non poteſt:niſi vt cunq; notus etiã noſcitandus eſt. De hoc aũt vocabulo tueri ſcies ꝙ duo ſignificat ſeruare.ſ.cuſtodire aut protegere ⁊ inſpicere. Et licet Alexander varias voces indicãdi det vt pro priore tueor. pro ſecundo tuor iuxta verſiculũ. Dic tuor inſpicio: tueor defendere dico:tamen in vtroq; ſignificato apud idoneos tueor ſecunde declinationis inuenies vt hoc loco intueamur. Nam ſi intuor diceretur:eſſet hic dicendũ intueamur. Item ꝙ alexander tuor facere tuitum in ſupino:⁊ tueor tutũ inuenies a tueor vtrunq; dici. Nam inſpectio dicitur a multis intuitus:⁊ a Virgilio etiam obtutus non obtuitus. Verũtamen non eſt dubiũ etiam tuor dici. Unde ſtatius in achilleide. Utero modo contuor enſes. Cui nec futuri quicq; abſit. Si legendũ eſt non quicquid ſicut plerīq; legunt. Eternum ſi vt quidam volunt ab ethere deflectit deberet in prima ſyllaba habere ac diphongon: ⁊ in ſecunda.h.⁊ ſcribi aethernũ Ideo autem ab ethere deductum volunt: q2 ſicut ether.i. celum cum ſit ſpherice figure non habet principium neq; finem ita nec aethernũ in tempore. Perpetuũ autem ſine dubio dicitur a per ⁊ peto. illud autẽ perpetit qd ſemper petitur.ſ. aggreditur qd ſequitur. vnde perpetuũ tempus eſt cuius vna pars procedẽdo ſemper petit ⁊ vrget aliã. Sicut continuũ a cõtinendo qñ vna pars cõtinuat aliã ⁊ contiguũ a cõtingendo ꝙ vna cõtingit aliã ⁊ aſſiduũ ab aſſidendo quando vna aſſidet alteri. Reſpondebo nanq; ⁊c. ordo eſt. Nam reſpondebo idẽ futurũ.i. aliqd vnũ ⁊ idem qd eſt futurũ videri neceſſariũ:quũ.i. quando refertur ad diuinã notionẽ. vero pro ſed videri liberũ prorſus.i. porro verſus hoc eſt oĩno eſſe ſolutũ a neceſſitate.ſ. quum.i. quando perpendiẽ.i. cõſideratur in ſua.i. propria natura. Aduerſamini igitur vicia ⁊c. q2 inquit certũ eſt peccatũ eſſe volũtariũ:⁊ ex libero arbitrio produci:igitur aduerſamini.i. deteſtamini vicia. Hic male ſcriptum erat aduerſamini. Nam aduerſor datiuo iungitur:⁊ idem eſt qd aduerſarius ſum. Aduerſor autẽ accuſatiuo ⁊ ſignificat deteſtari aut denegari Quid. in faſtis. Officioq; leuem non aduerſatus honorem. Et author noſter in primo carmine primi libri primitiuũ ſic poſuiſſe videẽ cuz ait. Heu heu q̃ ſurda miſeros auertiẽ aure. Item quia operibus bonis libere factis dabuntur premia:igitur colite virtutes. Et q2 q cũcta p̃uidens etiam media preuidet:vultq; vt ſalus noſtra precibus impetretur. Igitur ad rectas ſpes animũ ſubleuate ⁊ humiles preces in excelſa porrigite. Humile dicitur ab humo. Eſt ergo anthiteton in his vocabulis humiles ⁊ excelſa. Magna vobis eſt indita. Indere rarum eſt: ⁊ tamen ab eo deflectitur inditus indita inditũ. Sicut nec predere legitur:⁊ tamen preditus frequentiſſime. Eſt autẽ inditũ a natura inſitum aut impoſitũ. Cum ante oculos agaticis iudicis cuncta cernentis. Ad huc propoſitum dictũ eſt a ſancto viro. Si vis deum timere cogita illum cuncta videre. Argentius autẽ eſt quod hic dicitur iudicis cũcta cernẽtis. Si eñ iudex eſt:ergo timendus. ¶ Hec ſunt que Stephane optime tu Boe. conſolationẽ habui explanãda. In qbus grãmatici minus geſſi:q2 philoſophicũ reliquũ cõmentarium inuenĩ. Quia vero ſemel vnã rem declaraui que vſui venit:opere preciũ duxi eoꝝ que peculiariter explanaui indicẽ ⁊ repertorium alphabeticum ſuper addere:adiuncturus apicẽ ex. M. fabio Quintiliano de ſcholarium:vt ita dicam. diſciplina:ſed prius prioris commenti tabulam preponamus.

Nota

Tueri

Eternum.

Perpetuum.

Continuum.

Aſſiduum.

Aduerſor.

Concluſio operis.

¶ Finitur Boe. de cõſolatu ph̃ico cũ duplici cõmento ſancti Thome ⁊ Aſcenſij.

¶ Tabula habitorũ in priori commento: ſuper libris Boetij de conſolatione philoſophie ſm ordinem alphabeti.

Accuſatio tardi ⁊ vicioſi arguũtur libro quarto metro ſeptimo.
Accuſatio crudelis lib.i.proſa quarta.
Accuſatio Boetij erga regem habuit tria vicia lib.i.proſa tertia.
Actus quilibet requirit ordinez tẽporis ⁊ loci libr. i.metro ſexto. In vere flores autũno vue colligantur lib.i. metro vt ſupra.
Actus ſequitur conditionẽ potẽtie cuius eſt actus libro primo.proſa quarta.
Aduerſa fortuna plus prodeſt ꝙ proſpera lib.ſecundo proſa octaua.
Aduerſa bonis proſpera malis quare contingant lib.quarto.proſa ſexta.
Aduerſitas veros amicos oſtẽdit li.i.pſa octaua.
Aduerſitati fortune dolendũ non eſt propter quin qz libro ſecundo proſa prima.
Aduerſitate nõ debet ſapiens moleſtari nec fortis multitudine hoſium terreri lib.quarto pſa.vij.
Aduerſitate ⁊ pſperitate vt ſe hõ equaliter habeat hortatur exemplis lib.quarto metro.vij.
Affectiones quattuor:gaudium:ſpes :timor.dolor impediant cognitionẽ veri lib.i.metro ſeptimo.
Affectus quattuor ſunt:require infra cathene.
Ager mentem hois deſignat lib.tertio metro prio
Aliena probitas ⁊ pulchritudo hominem non decorant.lib.ſecundo proſa quinta
Amantibus quis dat legem lib.iij.metro.xij.
Amicitiã diſſimilitudo diſſoluit lib.ij. pſa tertia
Amicorum triplex genus ibidem.
Amicus verus:requiras aduerſitas ſupra
Amicos fortũa iſfortuitũ inimicos facit.li.iij.p.v.
Ammirationis exemplum de ſeptez ſtellis ⁊ eclipſi lune lib.quarto metro quinto
Ammirantur hoies de illo qd raro fit:ibidem
Ammirari facit ſenes philoſophari:ibidem
Amor diuin⁹ tria facit in hoibus li.ij. metro.viij.
Anaxagoran phs ſtultitiam hoim ſolez pro deo recollentium reprehendit lib.i.proſa tertia
Anni ſunt quattuor partes require regimen dei
Ani trãſformatio peior ẽ ꝙ corporis li.iiij.me.iiij.
Antiquoꝝ etas fuit ſine cupiditate lib.ij.metro.v.
Appetunt omnia permanere:require bonũ eſt
Appetitus:require permanentia.
Appetitus eſt duplex lib.tertio proſa.xi.
appetitus:require deſiderium.
area fortune quare mundus dr lib.ij.proſa prima.
arma philoſophie lib.i.proſa ſecunda
artes liberales dicuntur lac:ibidem
aſinus ad lyram eſt homo ſine attentione verba ſacra audiens lib.i.proſa quarta.
aſinus dr piger ſeu tardus lib.iiij.proſa tertia.
auari dicuntur canes lib.i.pſa.quarta ⁊ ibidez habetur li.ij.metro ſecundo
auari inſatiabilis lib.iij.metro tertio.
aues tenebrarum:require tenebre
auriga:require currus
auarus:require lupus.
autũnus require tempus autumnale.
auxilium diuinum in minimis debet inuocari:libro tertio proſa vndecima.
auxilij diuini inuocatio a Boe.li.iij.metro.ix.
Arbitonſor:require inſecuritas
Beate tũc reſpublice ſunt ſi per ſapiẽtes ⁊ ſtudioſos regantur lib.primo pſa quarta.
Beatitudo ſiue felicitas eſt duplex:libro ſecundo proſa quarta.
Beatitudo nõ eſt in dignitatibus lib.ij. pſa ſexta.
Beatitudo ſiue felicitas nõ cõſiſtit in bonis fortuitis lib.ij.pſa.iiij.pbat trib⁹ rõnibus.ibidem.
Beatitudinis deſcriptio li.iij.proſa ſecunda.
Beatitudinem ad verã oẽs vocant li.iij.metro.x.
Beatitudinem attingere.require ambulare.
Beatus omnis deus li.iij.proſa decima.
Beatitudo:require patria. Item omnes. Item in verbo voluptas.
Bellum iuſtum licet.li.quarto metro.iiij.
Beſtie non beatificantur li.iij.proſa ſeptima.
Biblioteca vnde dicitur li.i.proſa quarta.
Boetio multa nomina annectuntur in prohemio
Boetius ordinauit ſuos actus ad cõem vtilitatez patet ſeptem exemplis li.i.proſa quarta.
Boetius quare infirmus iudicabatur li.i.pſa.vi.
Bona corporis ſunt vilia lib.iij.proſa octaua.
Bona hominis ſunt ratio ⁊ intellectus non tẽporalia lib.i.proſa ſexta.
Bona temporalia ſomniantur eſſe felicitas libro quarto proſa quarta.
Bona temporalia querens in varia incidit lib.tertio proſa octaua.
Bona temporalia nec ſufficientiam nec potentiam preſtant li.iij.proſa nona.
Boni ſemper ſunt potentes mali vero impotentes li.ſecundo proſa quarta.
Bonum eſt duplex li.ſecundo proſa ſexta
Bonorum premia:require premia
Boni premio hic priuantur:require iuſti
Boni viri ymagines vbi inueniuntur li.iij.pſa.ix.
Bonum ⁊ vnum idem ſunt:require vnum
Bonum eſt qd omnia appetunt li.tertio proſa.ix.
Bonum ſummum cuilibet videtur id quod appetit li.tertio proſa ſecunda.
Boreas ventus ſignificat phiam li.i.metro tertio.
Breuitas vite humane li.quarto proſa quarta.
Brutum:require vlixes.
Calamitas vnde dicatur li.ſecundo proſa prima.
Canis dicitur rixoſus ⁊ lupus auarus lib.quarto proſa tertia.
Caro nihil eſt niſi ſanguis coagulatus lib.i.metro primo.
Caſus non eſt euentus prouiſus lib.v.proſa prima
Caſus diffinitur:ibidem.
Cathene rationis ſunt quattuor li.i.metro ſecundo
Cauſa mali:require nihil.
Celum quare dicitur ſtabile lib.i.metro ſecundo.
Celum mouetur duplici motore:ibidem
Celum quare dicitur ſtare eiuſꝗ ſtelle libro primo proſa tertia.
Circulo comparatur vita hois: lib.iii.me.ſecundo
Circa dea:require vlixes
Claritas ſolis.require prouidentia dei
Cognitio ſummi boni fit per creatu ras gradatim

tranſcendendo.libro quarto metro primo
Cognitio ſequitur naturā cognoſcētis lib.iiii.p.v.
Cognitiōis veritatis īpedimēta.reqre turbatiōes
Cognitio veri repellit cecitatem ignorantie:libro quarto proſa quarta.
Cognitiua virtus aliter in nobis intellectiua ⁊ aliter ſenſitiua:libro quarto proſa quarta
Cognoſcit homine aliter ſenſus: aliter ymaginatio aliter ratio:⁊ aliter intelligentia diuina: ibidem
Color phie.libro primo proſa prima
Comedere parentes in certis partibus laudabile eſt:libro ſecundo proſa prima
Comedere parentes in certis partibus laudabile ē libro ſecundo proſa ſeptima
Concordare non poſſunt mali cum bonis:nec etiā interſe:lib.quarto proſa ſexta
Concordia elementorum:require regimen dei
Concupiſcentia terrena ſuperata homo fit diuin⁹ libro quarto metro ſeptimo
Confitere non abſcōdas: ſi medicantis opus expectas oportet vulnus detegas:lib.i.proſa.iiij.
Conſcientie libertas ⁊ conſcientia libera:lib.pmo proſa quarta
Concupiſcentia praua punit malū intrinſece ſi exterius non punitur lib.quarto proſa quarta
Cōſolatio phie.lib.primo proſa tertia
Conſules erecti ducti in pretorium ſm conſuetudinem romanorum lib.ſecundo proſa tertia.
Contemplatio ſupernorū eſt noſtrum contra ſtultos propunaculum:lib.primo proſa tertia.
Contingens:require neceſſarium
Conuictus:require damnari
Crapula hominem debilitat:lib.ij.proſa quinta
Cupiditas multorū malorū cauſa eſt:lib.ii.met.v.
Cupiditas veri boni naturaliter eſt inſerta hominibus:lib.tertio proſa ſecunda
Currus per aurigam neceſſario non vehitur: libro quinto proſa quarta.
Damnari nullus debet niſi conuictus:libro primo proſa quarta
Damnatorum pena:require pena
Deſideriū ſiue appetitū eorū implere ſoli ſapientes poſſunt:lib.iiij.proſa.ij.
Deſiderium ⁊ libidinis differentia:ibidem
Deus intuitur omnia:lib.v.pſa ſexta
Deo ſunt preces effendere:ibidem
Deus preſidet.vt conditor mundi:lib.i.pſa.vi.
Deus cōmendatur de gubernatione celeſtiū ⁊ terreſtium:libro primo metro quinto
Deus ſiue ſummū bonum non inuenitur in terrenis ſicut nec aurum in arboribus:lib.iij.met.viij.
Deus regit omnia.libro tertio metro nono.
Deus a nullo cōpulſus ſed ſua bonitate fecit oia ⁊ cōmendatur ex parte ſapientie ſue:ibidem
Deus omnia gubernat:lib.tertio pſa.xij.
Deo oia recta ſunt:lib.iiij.pſa.i.
Deus rotat orbem di.Permenides:li.iii.pſa.xij.
Deus tonans:require tonitru.
Deus veriſſime eſt:require eſſe
Deus fons ois bonitatis per omnipotentiā.iudex equitatis per iuſticiā:lib.iiij.metro ſexto
Dei regimen:libro quarto metro ſexto
Deū eternū oēs ſapiētes dixerūt:lib.v.pſa.vi.
Deus omnia videt:lib.v.pſa ſexta
Dignitas ſiue ptās duplex:lib.ij.pſa.vi.
Dignitas reddit malos peiores:vt patet de Romanis:libro ſecundo pſa ſexta.
Dignitas reddit peiores patet de Nerone cuius ponit quattuor malicias lib.ſecundo metro.vi.
Dignitas ſi eſſet bona non adueniret peſſimis:libro ſecundo metro ſexto
Dignitas collata improbis non efficit dignos ſed oſtentat ſe indignos:lib.ii.pſa ſexta
Dignitas non reddit hominem honorabilē ſi nō eſt virtuoſus:libro tertio proſa quarta ⁊ pbat quadruplici via.
Dignitas pfecture. Dignitas ſenatoria:ibidem
Diſpicere malis laudabile eſt.lib.primo pſa.iii.
Diuitie i quinqȝ cōſiſtunt:li.ii.proſa quinta
Diuitie diſperſe minuuntur.ſcientia vero diſperſa augmentatur:lib.ij.proſa quinta.
Diuitie non ſunt appetende tribus rōnibus pbat ibidem:⁊ ppter diuitias multi perierunt:ibidem.
Diuites ſoli reputantur honore digni ibidem
Diuitie non auferunt indigentiā:li.iij.proſa tertia
Diuinatio quid ſit:lib.v.proſa quarta
Diuina prouidentia:require Ingenium
Diuino amore tria regūtur.ſcilicet aſtra elementa ⁊ tempora:libro.ij.metro octauo.
Diuinus amor tria facit in hominibus: ibidem
Dolendum non eſſe:require aduerſitati
Dolere faciunt tria.Boetium lib.primo proſa.iiij.
Dolor:ira:meror:libro primo proſa quinta
Dolia duo vini in limine iouis:lib.ij.pſa ſecunda.
Duo principia rerum:bonum ⁊ maluȝ: require pythagorici.
Durare malum:require Miſereor.
Ebetatur ⁊ ingroſſatur mens humana temporalibus:lib.i.metro.i.
Ebrius volens ire domum ſi errans ad felicitatem:libro.iij. proſa ſecunda.
Eclipſis lune: require admirationis.
Eget omni eo quod deſidera: li.iij.proſa.iij.
Elementorum concordia.require regimen dei
Eloquentia ſiue ſapientia ⁊ eloquen cum ſapientia l.ſecundo proſa prima.
Epycuri ſtoici.libro.i.proſa prima
Equaliter ſe habere.require aduerſitate
Error ſapientis eſt duplici de cauſa peior ꝙ inſipientis.libro primo proſa prima.
Eſſe malos ſimpliciter non concedit.ſed eſſe holes malos.ſicut cadauer eſſe holem:li.iiij.proſa.ij.
Eſſe veriſſime habet primum ens ꝙto ergo aliquis magis per vitia recedit a primo eſſe tanto magis deſinit eſſe.li.quarto proſa ſecunda.
Etas philoſophie.li.primo proſa prima
Etates quattuor per poetas diſtingunt.li.iii.me.v.
Eternitas deo attribuitur perpetuitas mundo lib. quinto proſa ſexta.
Eternitatis diffinitio:li.ſexto proſa ſexta
Eternitatis cognitio habetur ex cognitione temporis ibidem.
Eternitatis vocabulo multi ſunt abuſi ibi idem
Eternum triplex lib.v.proſa.vi.
Euenire.require liberum arbitrium.
Euentus require caſus item fortuiti.
Exilium.require miſeria.
Eufrates ⁊ tigris duplex origo:lib.v.metro.i.

FAcies ſiue vult⁹ pbic:li.i.proſa tertia.
Falli nõ poteſt deus.require prouidentia diuina.
Falſa felicitas dicitur mendax.li.tertio proſa.ix.
Fama popularis non prouenit ex recto iudicio rationis:lib.iii.proſa.vi.
Familiaris inimic⁹ efficaciſſima peſtis.li.iii.p.v.
Familiare regum:require potens.
Fatalis ergo.lib.iiii.proſa.vi.
Fatum duplex notificatur ibidem.
Fatum ad prouidentiam habet dſiam:ibidem
Fatũ depẽdet a diuina puidẽtia exemplũ. ibidem.
Fati diuerſe opiniones:ibidem.
Fatum ſe habet ad prouidentiam ſicut ratiocinatio ad intellectum:ibidem.
Fatum incipit vbi motus ⁊ quicquid ſupra motuz factum eſt:ibidem.
Felicitas eſt duplex.ſ.politica ⁊ ſpeculatiua : libro primo metro primo
Felicitas tpalis in rebus conſiſtit.lib.ii. pſa.iiii.
Felicitas nemini totaliter aduenit:ibidem.
Felicitas falſa.lib.iii.metro.i.
Felicitatem a ſummo bono errãtes in quinqꝫ poſuerunt conſiſtere:lib.iii.proſa.ii.
Felix quantuncunqꝫ quis ſit tamen alterius ſtatus apparet felicior:lib.ii.proſa.vi.
fortuna non eſt in poteſtate hominis:ibidem
figura ſiue forma hõis etiã brutoꝝ:lib.v.metro.v.
finis cum ſit cauſa cauſarum ideo nihil poteſt perfecte ſciri niſi fine cognito lib.i.proſa.vi.
Finis ⁊ principium in vnuz coincidunt patet in circulo:ergo cognito principio cognoſcitur finis omnium rerum.ſ.deus:lib.i.proſa.vi.
fletus duplex:verus ⁊ fictus ſiue adulatorius libri primo metro primo
fortuna non eſt in poteſtate hominis:ibidem
fortuna depingitur cum rota:ibidem.
fortuna nõ aſſueſcit in oppoſitũ nec natura ibidẽ.
fortuna quelibet dupliciter cõſideratur libro quarto proſa ſexta
fortunam eſſe bonam vel malam ſtat in voluntate hominis:lib.iiii.proſa.vii.
fortuna ſupba qꝛ nulla veref.lib.ii.metro primo.
fortuna inuehitur contra auaritiam:lib.ii.met.ii.
fortune bona non efficiunt quod promittunt: libro tertio proſa tertia
fortuna omnis aut iocunda aut aſpera: libro quarto proſa ſeptima
fortuiti euentus declarantur per flumina paradiſi: ſcilicet tigrim ⁊ eufratem.quoruz duplex eſt origo libro quinto metro primo
fons bonitatis.require deus.
fortis:require aduerſitate.
fortitudo ſiue potentia vera.require reſeruare.
fortuna bona tranſitoria ⁊ deceptoria nulli ſeruãt fidem lib.i.metro primo.
fortuna caduca propter duo duplicem habet faciẽ ante albam ⁊ retro nigram ibidem
fortuna ceca depingitur duplici fronte capillata ⁊ calua lib.ii.proſa prima.
fuga paſſionuz ſiue affectionum: lib. quarto metro ſeptimo.
futura ex neceſſitate eueniunt.require ſpes.
GLoria mundana non dicitur beatitudo:lib.iii.proſa.vi.
Gloriãdũ nõ eſt in veſtib⁹:li.ii. p.vi.
Gloriandũ nõ eſt in multitudine ſeruorum:libro quinto proſa quinta.
Gloria ſine fama non ſpectat ad virtuoſos:lib.ii.proſa.ii.
Gloria humana non eſt appetenda propter quattuor:libro ſecundo proſa ſeptima.
Gloria vana ex nobilitate ſanguinis : li.iii. pſa.vi.
Gubernatio celi ⁊ terre:require deus.
Gubernaculum quo deus regit mundum eſt bonitas dei.libro primo.proſa ſexta
Gubernare omnia.require deus.
HErculis labores duodecim : libro quarto metro ſeptimo.
Hõ diuinus:require concupiſcentia.
Hois bona ſunt rõ ⁊ intellectus non tẽporalia:libro primo proſa ſexta.
Homini proprium.require ratiocinatio.
Homines mali naturam amittunt humanam ⁊ in bruta conuertuntur:libro quarto proſa.iii.
Hominis natura eſt ſurſum ad celos erecta brutorum vero deorſum ad terram:libro.v.met.quinto.
Hõ non vilis ſed nobilis pars mundi:libro primo metro quinto
Homo vere ſcit q ſeipſum ſcit:⁊ ignorat qui ſeipm ignorat:libro primo proſa ſexta.
Homo non eſt hõ niſi rationalis:li.iiii.proſa.iii.
Humani actus reguntur a deo:lib.i.met.v.
IGnorantia eſt duplex:interna ſiue naturalis:⁊ hec eſt iuuentũ externa ſiue extra naturam ⁊ hec eſt ſenuz ⁊ negligentium:lib.primo metro.ii.
Ignorãtia ſuꝑſiua. require homo.
Ignorantia.require cognitio veri
Imagines veri boni.require boni veri
Infeliciſſimi.require miſerrimi.
Inclinatio capitis ſignum eſt profunde ymaginationis.libro tertio proſa ſecunda.
Ingenium humanum non valet ordinẽ diuine prouidentie comprehendere:lib.iiii.proſa.v.
Impedimenta cognitionis veritatis.require turbationes.
Impunita require pena.
Impuniti mali.require veritas
Inſecuritas regie poteſtatis:patet in diuiſione lib.iii.proſa quinta.
Intellectus.require ſol
Inuenire deum.require deus
Iudex equitatis.require deus
Inuictus comparatur veſeuo monti ardenti:libro primo metro quarto.
Ira quid ſit libro primo proſa quinta.
Iudices mouentur ad miſericordiam duplici de cauſa lib.i.proſa quarta.
Iudicium vulgarium dicit infortunatum miſeruz fortunatum felicem lib.primo proſa quarta
Iudicium naturale ⁊ rationale differunt lib.v.p. ſecunda.
Iuſtitia quid ſit lib.primo proſa prima
Iuſti ſiue boni nõ ſolum hic premiis priuantur:ſed a malis calcantur lib.quarto proſa prima
Iuuentus viridis ⁊ ſelis differunt lib.i.metro.i.

Labores duodecim require hercules
Lac require artes liberales
Labirintus: domus multis circulis con ſtructa libro tertio proſa.xij.
Laudare preſentem dupliciter contingit libro ſe cundo proſa prima.
Lecto ſine eboro ſtudium aſſimilatur lib.i.proſa.i.
Leuia documenta precedere debent difficilia libro primo proſa ſecunda.
Letargia qualis infirmitas lib.i.pſa ſecunda
Liberum arbitrium eſt in rationali creatura libro quinto proſa ſecunda
Liberu3 arbitriũ aliter eſt in angelis:ꝛ aliter in ho minibus bonis:aliter in prauis:ibidem
Liberum arbitrium nõ neceſſitatur: ſed deus oĩa proſpicit ibidem
Liberum arbitrium ſequuntur premia ꝛ pene lib. quinto proſa tertia
Liberi arbitrii ꝛ prouidẽtie non eſt diſcordia ſicut equaliter apparet lib.v.metro tertio
Libero arbitrio poſſunt res ſic ꝛ aliter euenire lib. quinto proſa ſexta.
Libidinis ꝛ deſiderijs differentia libro quarto
Ligatus cathenis require princeps malus
Lumen require tenebre
Lupus dicitur auarus lib.quarto pſa.iiii.
Luxurioſi cõparantur rabiei maris lib.me.iiii.
Luxurioſus require porcus
Magiſtrum quare aſſumpſit Bo.lib.primo proſa quarta
Mala ſunt in mundo li.iiii.pro.i.
Mali ꝛ ſtulti nõ ſunt timendi lib. primo proſa tertia
Malos eſſe nõ ſimpliciter cõceditur require eſſe.
Malum poſſe ſine velle require poſſe
Malicia eternaliter durat li.iiii.proſa quarta.
Malum nuſꝗ̃ eſt lib.quarto proſa ſexta
Manus phie lib.i.proſa prima
Malum nihil eſt lib.iii.pſa.xii.
Medic⁹ qualiter inueſtigat morbũ lib.i.pſa.ii.
Medica phia dicitur lib.i.pſa tertia
Medicus non ſolum p ſigna vrine querit morbum ſed etiã per interrogatiões lib.i.pſa.vi.
Memorari require recordari
mendacium triplex lib. primo pſa quarta.
Mendax require felicitas falſa
Meror require dolor
Meretricule aſſimilantur muſe poetice lib.i.p.i. metro ꝛ pſa.vtiꝫ Boe. pꝑter duo lib.i.metro.i.
Miſeria ꝛ exilium libro primo proſa quinta
miſericordia requires iudices
miſer eſt omnis malus lib.iiii.proſa.iiii.
miſereor tãto quis q̃to ſupplicio dignior ibidẽ
miſeriores eſſent mali ſi nõ punirent,ibidẽ
miſerrimi ſunt infeliciſſimi ſi malicia eternaliter du raret libro quarto proſa quarta
mora require periodi.
mons ethna ſemper ardet lib.ii.proſa.v.
mors lib.ſecundo metro ſeptimo
mors felix ꝛ infelix ſm vulgares lib.i.me.i.
mundus require area fortune
mundus cõparatur mari lib.i.pſa.iiii.
mundus require deus
mundũ poſuit plato nõ habuiſſe initium tẽporis
Nec habiturum eſſe defectũ lib.v.proſa.vi.
murem velle muribus dominari ridiculoſum eſt li. ſecundo proſa ſexta.
mutabilitas rerũ pbatur tribus exẽplis ſez ſole flo ribus ꝛ mari lib.tertio proſa.vi.
mutabilia oĩa preter deũ lib.quarto pſa ſexta
Natura non aſſueſcit in oppoſitũ nec for tuna lib.ſecundo proſa.i.
Natura eſt triplex lib.primo me.ii.
Natura humana paucis minimiſq3 con tenta eſt lib.ii.proſa quinta
Natura ſi interdum violentatur tñ quoq3 ad id re dit quod naturaliter ſibi conuenit vt patet in leo ne vegetabilibus ꝛ volatilibus libro tertio metro ſecundo
Nature iudicium differt a rõnali lib.v. pſa ſcđa
Neceſſitate require phtia. Item require ſignum.
Neceſſitates ſunt due.lib.v.pſa ſexta
Neceſſarium idem poteſt eſſe ꝛ cõtingẽs ad diuer ſa relatum libro.v.proſa ſexta
Neronis quattuor malicie require dignitas
Neronis luxuria lib.i.metro quarto
Neſcire require homo vero
Nihil eſt cauſa mali lib.quarto proſa ſexta
Ex nihilo nihil fieri quomodo intelligit lib.quarto proſa prima
Nigromanticũ preſumpſerãt Bo.propter duo li. primo proſa quarta
Nobilis quiuis preter illu3 qui eſt deditus vitiis libro tertio metro ſexto
Nomen ſignificat ſubſtantiam cum qualitate lib. quarto metro quarto
Non ens eſt duplex libro quinto pſa.vi.
Nouum antiquum require pati
Nox eſt duplex accidentalis ꝛ naturalis lib. primo metro ſeptimo.
Obediunt deo cũcta naturaliter exi ſtentia libro quarto metro.vii.
Ocium dicitur ſtudiũ ſm vulgares libro.i.proſa quarta
Oculi phie ꝛ intellectus triplici ra tione dicunt ardentes lib.i.pſa.i.
Odiũ nõ h3 locũ apud ſapiẽtes li.iiii.pſa.iiii.
Oẽs laborãt l3 diuerſo calle ad vnu3 beatitudinis finem peruenire lib.ii.pſa ſecunda
Oẽs tendunt ad beatitudinẽ vt naturaliter cõpul ſi ſed varie libro ſecundo proſa ſecunda
Opinio vulgarium require veritas.
Opus quod facere vis require voluntas ꝛ ptãs li bro.iii.proſa quarta
Oratio ſiue deprecatio quid ſit lib.iii.pſa tertia
Orationes ſiue preces ſunt deo porrigende libr.v. proſa ſexta
Oratores qui ſunt libro quarto proſa quarta.
Ordo debitus temporis ꝛ loci debet eſſe in quoli bet opere ſiue actu lib.i.metro ſexto
Ordine debito ſaluatur res in ſuo eſſe ibidem
Ornamentis ornari eſt error lib.ii.pſa.v.
Orpheus cithariſta lib.iii.pſa.xii.
Orphei fabule moralitas:ibidem
Parentes require comedere
Peripatetici lib.i.pſa.iii.
Paſſio eſt quidẽ motus cellule appetiti ue lib.i.proſa ſexta

Paſſiones animi impediunt rectum rationis iudi-
cium libro.i.proſa.vi.⁊ ibidem metro ſeptimo.
Pati ſapientes non eſt nouum ſed antiquum libro
primo proſa tertia.
Patria eſt beatitudo via ad eam ſunt virtutes lib.
primo prima proſa.
Paupertas duplex lib.ij.metro quarto
Paulinus cenator romanorum lib.ij.proſa ſecunda
Pax ſiue tranquillitas mentis lib.primo proſa.v.
Peccata require vitia.
Pellende ſunt affectiones lib.i.metro ſeptimo
Pena malorũ bona impunitas mala: lib.iiij.ꝑ.iiij.
Pene damnatorũ ſiue purgandorum non ſunt edi-
ſſerende lib.quarto proſa quarta.
Pene malorũ quare fieri permittuntur bonis ⁊ ma
lis iocundũ que debẽtur bonis lib.quarto ꝓſa.iiij.
Pene require liberum arbitrium
Pene mentis ſpeculo rationis lib.iiij.ꝓſa.i.
Periclitari lib.iiij.metro ſeptimo.
Periodi mortis ſue vite libro quarto met. quarto.
Permanentie eſt appetitus naturalis non volunta
rius lib.iij.proſa.xi.
Piger:require aſinus
Pithagorici poſuerunt duo principia rerum bonũ
⁊ malum lib.iij.proſa vndecima
Philoſophari require admirari
Philoſophia dicitur mulier ꝓpter tria libro primo
proſa prima.
Philoſophie ſtatura:ibidem
Philoſophie partes tres mathematica naturalis
metaphiſica: ibidem.
philoſophie veſtes artes naturales:ibidem
Philoſophie veſtes erant filis tenuiſſimis:ibidem
Philoſophia manibus ſuis texuerat veſtes:ibidem
Pphiloſophie veſtes obſcurantur quia non vſitata
gladius inquiete rubiginoſus erit: ibidem.
Phia diuiditur in practicam ⁊ ſpeculatiuã:ibidem
Phia practica habetur ethica:iconomica ⁊ politi-
ca:ſed ſpeculatiua ſeu theorica triplex ſcilz phiſica
methaphiſica mathematica ⁊ in talibus eſt ordo ꝑ
modum ſcbaſe:ibidem
Phie veſtis ſcinditur vario modo:ibidem
Philoſophie ornamenta:ibidem
Philoſophie ira:ibidem
Philoſophia magiſtra omnium virtutum ⁊ a deo
libro ſecundo proſa tertia.
Philoſophia eſt via ad cognoſcenduz verum lumẽ
libro quarto proſa prima
phus fuiſſes ſi tacuiſſes lib.ii.ꝓſa prima
plato require ſcire. Item require mundus
poeta require meretrici
poetica ars phia fugatur lib.i.proſa.i.
popularis require fama
porcus dicitur luxurioſus lib.iiii.ꝓſa tertia
poſſe malũ peius eſt ꝙ velle lib.iiii.ꝓſa quarta
poſſe malum non eſt poſſe lib.iiii.ꝓſa ſecunda
poſſe implere require deſiderium
potẽtia nõ põt in liberũ arbitriũ li.ii.ꝓſa.vi. vt pa
tet de illo qui inomordit linguam
potentia vera require refrenare
potentia ſufficientia reuerentia claritudo iocundi
tas ſunt vnum in re:lib.iii.proſa nona
potentia ligata require princeps malus
potentia require actus
potentiam familiaritate Seneca ⁊ plures morti
ſunt lib.tertio proſa prima
potẽtes hui⁹ mũdi non ſunt timendi lib.i.me.iiii.
potẽtes ecõtra patiũtur potentiã exemplũ de Bu-
ſiride interfecto ab hercule. Itẽ de Regulo roma
no libro ſecundo proſa.v.
poteſtas regia non eſt vera poteſtas li.iii.proſa.v.
poteſtas gladio ſuꝑ caput pẽdẽti cõparaẽ ibidem.
poteſtatis inſecuritas require inſecuritas
poteſtates cõceduntur malis lib.iiii.ꝓſa.vi.
poteſtas plus require dignitas
preceps require orationes
premia nunꝙ deſunt bonis nec malis ſupplicia li-
bro quarto proſa tertia
premia:require liberum arbitrium
premiũ extrinſecũ non cura bonus : cum habeat in
animo extrinſecuz lib.quarto ꝓſa.iiij.
preſcientia dei libro quinto proſa tertia
preſcientia dei nullam neceſſitatem ponit futuris li
bro quinto proſa quarta
preſcientia dei non mutat proprietatem rei libr. v.
proſa ſexta
preſentialiter omnia ſunt in deo lib.v.ꝓſa.vi.
pretorio inducebanẽ ꝯſules roma:regre cõſules.
principia duo.require pithagorici
principium malorum potentia ligata eſt multis ca
thenis lib.quarto metro ſecundo
prodigium quid ſit:lib.ii.proſa prima
premittere require ſapiens
propoſitum veritatis eſt ſuper naturam rerum lib.
quarto proſa ſecunda
proprium bonum hominum require ratio recta
proſpera eſt fictio noue perſone li.i.ꝓſa.i.
proſpera require aduerſa
prouidentia dei ſolis claritatem excellit: libro quin
to proſa ſecunda
Prouidentia diuina quo ad diuerſos actus homi
nis non fallitur libro.v.proſa ſexta
proſa ⁊ metro vtitur boetius duabus de cauſis
libro primo metro principio
prudens tria reſpicit tpa lib.x.ꝓſa prima.
pulchritudo quadruplex li.ii.ꝓſa quinta
pulchritudo corporis velociter rapitur libro.iii.
proſa octaua
pulchrum videri non reddit natura:ſed oculorum
debilitas ibidem exemplũ Archibiade puniuntur
alibi grauius mali hic impuniti li.iiii.proſa.iiii. pu
niri intrinſece:require conſcientia pura.puni.i.non
require miſerior.
QUles mentis require:pax
Quinqz vnum in re:require potentia
Quid nominis quid rei differunt lib. v.
proſa quinta.
RAtio recta eſt hoi ꝓpriũ bonũ:lib.i.ꝑ.v.
Rationalis:require homo
Recordari quid ſit:lib.iiii.proſa.ii.
Refrenare animum eſt potentia vera li-
bro.iii.proſa quinta
Regendum tria referuntur lib.ii.proſa.vii.
Regere:require deus
Regimen dei in concordia elementorum apparet
⁊ in partibus anni:libro.iiii.metro.vi.
Rixoſus:require canis
Rotare orbem:require deus rotat

Ruge quare in ſenibus non in iuuenibus:li.i.me.i.
SAcrilegium lib.primo proſa tertia.
Sanitatis corporis triduane febri ſoluitur lib.tertio proſa octaua
Sapiens habet ſe vniformiter ad vtranq; fortunã lib.ij.pſa prima
Sapiens require tetragonum
Sapientis non eſt promittere que non poteſt implere:libro quarto proſa ſecunda
Sapiens:require deſiderium. Jtẽ require aduerſitate. Jtem require odium
Sapiens non audit ſtultum lib.iiij.proſa quarta
Sapiens eſt declarare difficilia lib.iiij.pſa.vi.
Sapientem eſt ſimplicibus arridere cuꝫ ſapientiã acquirant:ibidem
Scientiam diſperſa augmentatur oppoſitum de diuitijs:require diuitie
Scientia diuina qualis ſit nominãda li.v.pſa.vi.
Scire require finis
Scire ſeipſam:require homo ſcit
Scire ſm rem Platonem:lib.v.metro tertio
Senes quare rugoſi lib.i.metro primo
Senium generatur dupliciter lib.i.metro.i.
Senium multa incommoda:ibidem
Senſualitas contrariatur rationi li.i.metro.ii.
Sermones accipiẽdi ſunt ſm materiã ſubiectam lib.tertio metro duodecimo
Serenitas veſpertina:lib.v.proſa quarta.
Sex doloroſa:require dolore.
Signũ oſtẽdit ſignatũ nõ neceſſitate:li.v.pſa.iiii.
Socrates phs in noĩe vnius dei bibit venenum et nihil ſibi nocuit:lib.primo proſa tertia
Socrates docet ſp pãdere veritatẽ:lib.i.pſa.iij.
Sol quãq; ſignificat intellectũ:lib.i.metro.i.
Solis calor.libro primo metro ſecundo
Solis claritas:require prouidentia dei
Spes ⁊ deprecatio ceſſarent ſi futura de neceſſitate euenerint:lib.quinto proſa tertia
Status non placens.require felicitas
Stelle ſeptem:require admirationis
Stoici vnde dicantur.lib.v.metro quarto Jtem plus require epicuri
Studiũ duplex florens ⁊ aridum lib.i.met.i. Jtem plus require lectio. Jtẽ plus require odiũ.
Stupor quid ſit:libro primo proſa prima
Stupor Boetij:ibidem
Stupor ⁊ pudor differunt lib.i.proſa.ii.
Superbus cõparatur fulmini lib.i.metro quarto
Superbus reprobat vanam gloriam querentes libro quinto metro ſeptimo
Supplicia:require premia
TAciturnitas duplr ꝓuenit lib.i.p.ij.
Taciturnitas triplex:lib.ii.pſa.i.
Tactus:require cognoſcitur
Tardus:require aſinus
Temporalia hebetant ⁊ ingroſſant mentem humanam:libro primo metro ſecundo
Tempus vernale conuenit vite humane:ibidem
Tempus autumnale dat vuas:ibidem
Tenebris aſſueri nõ queunt lumẽ intueri vt ſunt certe aues:lib.quarto proſa quarta
Terra habitabilis ſolum ad tres partes:libro ſecũdo proſa ſeptima
Terrena bona excecant vulgares lib.iiii.pſa.iiii.
Teſtis conditiones lib.primo proſa quarta
Tetragonũ corpꝰ cõparat ſapiẽti lib.iiii.pſa.vii.
Tigris flumen require eufrates
Tireſias vaticinauit:require vaticinatio.
Tonitru dicitur deus tonare:vt ſic diuina ꝓuidentia recogitetur:lib.quarto metro.v.
Transformatio require animi
Transformatus:require vlixis.
Turbationes animi impediũt cognitionem veritatis libro primo metro ſeptimo.
VAticinatio Tireſie qđ dicaꝫ hoc erit vel non erit:lib.v.proſa tertia
Ubi nunc fabricius vbi catho.lib.ſcđo metro ſeptimo
Uelle malum:require poſſe
Uenenum bibere:require ſocrates
Uenti quattuor principales a quattuor partibus mũdi quilibet duos habet collaterales ⁊ ſunt duodecim:libro primo metro tertio.
Uentorum generatio:lib.i.metro ſecundo
Ueritas:require ſocrates
Ueritas qualiter latet in principio in noſtro intellectu:libro tertio metro vndecimo.
Ueritatem non omnes eodem modo capiunt.nam quidam demonſtratiue quidam authoritatiue:quidam per modum fabule:libro tertio met.xij.
Ueritas propoſitionum.require propoſitio
Ueritas cõtrariatur opinioni vulgariũ qui putant malos impunitos felices:libro.iiij.proſa quarta.
Uertex capitis habet ptes.fantaſia eſt in anteriori: cognitiua in medio mẽoratiua in occipite li.i.p.i.
Ueſpertina:require ſerenitas.
Ueſtibus non eſt gloriandum:lib.ij.proſa quinta.
Uia ad beatitudinem: require patria.
Uitia ſunt ſpernenda:lib.quinto proſa ſexta
Uitia non ſunt ſine penis:lib.iiij.proſa prima.
Uitioſus require accidioſus
Uidere omnia:require deus
Uini duo dolia in limine Jouis: libro ſecundo proſa ſecunda.
Uirtutes ſunt colende:lib.v.proſa ſexta
virtus interpretatur:lib:iiij.proſa ſeptima
virtutes ſunt via ⁊ beatitudinem: require prima
viſus require cognoſcitur
vita humana: require tempus vernale
vita virtuoſa eſt ſtatus mediocris propter ſimilitudinem edificij:lib.ii.metro quarto
vita hominis:require circulo
vita hominis:require periodi
vlyxis.ſocij per potum Circis in bruta ſunt transformati:libro quarto metro tertio
vlyxes plures:require aduerſitas
vnum ⁊ bonum idem ſunt:lib.iii.proſa.xi.
vnum manet interim ꝙ eſt vnum:ibidem
volitum nihil niſi cognitũ:lib.v.me.iii.
voluntas require opus
voluntas ⁊ poteſtas requiruntur ad omneꝫ actum libro quarto proſa ſecunda.
voluntas duplex li.iii.proſa ſeptima
Jn voluntate non eſt beatitudo ibidem
voluntas coniugalis habet anxietateꝫ anneximã vide exemplum notabile li.tertio proſa ſeptima.
voluntas eſt ſicut ſtimulus apum li.tertio.met.vii.
voluntatem quid mali ſequitur; ibidem.

Uulnus:require Miteri. Uulnus:require facies.
Uultus reuerēdi ē phia. qr ſicut vult⁹ boneſt⁹ fa
cit boiez reuereri. ſic phia amatores ſuos lib.i.p.i.
Explicit tabula primi commenti Boe. de conſola
tione philoſophie.

¶ Sequitur tabula alphabetica ſecundi cō
menti.i. Jodoci badij aſcenſij in boetium de
conſolatione philoſophie.

Academia ⁊ academici li.i.metro primo
circa finem.
Accedo quid ſit lib.iiij.pſa quarta
Achemenes ⁊ achemenia li.v.me.i.
Accipio ⁊ ſumo differūt li.iij. proſa.x.
Aſinus ⁊ bacca differūt lib.tertio metro tertio
Achelous ⁊ eius fabula li.ſecundo metro tertio
Acta ⁊ ago lib.ſecundo proſa ſeptima.
Acceſſus ⁊ acceſſio differūt lib.primo proſa.iiii.
Adipiſcor quid ſit ⁊ vnde.lib.tertio proſa ſecūda.
Aes alienum ⁊ aedes notabuntur in.e.
Ad hoc preterea lib.ii.proſa quarta
Agere verbis li.ii.proſa ſecunda
Agere ⁊ gerere differunt lib.ii.pſa.vii.
Album ⁊ nigrum differūt li.iii.metro.v.
Alcibiades quis ſit lib.iii.proſa octaua
Alius ⁊ quidem differūt lib.ii.proſa ſeptima
Alienum es lib.i.proſa quarta
Alumnus quis ſit lib.tertio proſa nona
Altum ⁊ profundum lib.i.proſa ſexta.
Ambitus quid ſit lib.i.proſa quarta
Amnis quid ſit lib.primo proſa ſexta
Amores ⁊ amor differunt lib.ij.me.viii.
An ⁊ vel differunt li.ii.pſa quinta
Anaxagoras ⁊ eius vita lib.i.proſa tertia
Anaxachides libro.ii.proſa ſexta
Anime humane lib.ij.proſa ſexta
Animus ⁊ anima differunt lib.iii.metro ſexto
Anguſtus ⁊ auguſtus lib.iii.proſa ſecunda.
Apoſtrophe quid ſit lib.i.me.primo
Apollinis nomina lib.i.metro quinto
Apte ⁊ latine loqui differunt.li.ii.proſa quinta
Apes facit apum vel apium.libro.iii.metro.i.
Appello ⁊ appellor ſimiliter applico ⁊ applicor ſi
ſunt confuſe ponēda lib.iiij.me.iij.
Ante hac ⁊ poſt hac.lib.iiij.proſa prima
Antheus ⁊ eius fabula libro.iiij.me.vij.
Arbitrij libertas lib.v.proſa ſecunda
Arcturus li.i.me.v.⁊ li.iiij.me.quarto
Argui quit ſit lib.i.proſa quarta
Arrigere aures.lib.iii.proſa prima.
Aſilum quid ſit li.tertio metro decimo
Aſſentio ⁊ aſſentior aſſentor libro.iij.proſa nona.
Aſpectus caninus li.i.proſa quarta
Atride quid ſint lib.iiii.metro ſeptimo
Author ⁊ actor lib.iii.proſa quinta.
Auguſtus ⁊ anguſtus li.iii.pro.ii.
auius ⁊ deuius lib.iii.proſa.ii.
aula ⁊ regia lib.i.proſa quarta
aduerſor ⁊ aduertor lib.v.proſa.v.
Baurea etas.libro ſecundo.metro qnto
auaricie mala.ibidem.
Bacca ⁊ baccha ⁊ aſinus.li.iii.me.iii.
Barbari li.i.proſa quarta
Bibliotecа ibidem
Boetij vita circa principiū cōmenti.
Boreas.lib.primo metro quinto
Bootes.lib.quarto metro quarto
Brutus ⁊ eius vita li.ii.metro ſeptimo
Bruma li.i.me.v. Buſiris.li.ii.proſa.vij.
Calamitas li.ii.pſa.i.
Caliſto ⁊ eius fabula lib.iiii.me.vi.
Calliope li.i.pſa.i.⁊ li.iiii.me.xii.
Caninus aſpectus lib.i.pſa.iiii.
Canicula lib.primo metro.v.
Canis quomodo profertur lib.i.proſa quarta.
Carmen verſus numerus li.i.metro.i.
Carmen quid ſit ⁊ vnde lib.iij.proſa prima
Carmen elegiacum ⁊ eius decorum lib.i.me.i.
Carmen hexametrum: ibidem
Carmen liricū ⁊ eius materia ac decorū li.i.me.ij.
Carmen iambicum li.ſecundo met.primo.
Carmen aſclepiadeum lib.ij.me.tertio
Cani capitis lib.i.met.i.
Carpere quid ſit lib.i.proſa ſexta
Careo vaco egeo deſidero li.tertio proſa.iij.
Caſus ⁊ fatum lib.quarto proſa ſexta
Catonis vita lib.ſecundo me.ſeptimo.
Cauſa tua ⁊ cauſa tui lib.tertio proſa prima
Caurus ⁊ corus ventus lib.i.me.tertio
Celebs quis ſit:lib.ij.proſa quarta.
Centauri.qui ſint lib.iiij.metro ſeptimo
Cerberus triceps li.tertio metro.xij.
Ceres dea que ſit lib.i.metro.vi.
Ceruinum cor quid ſignat li.i.proſa.iiii.
Circe ⁊ eius fabula lib.iiii.metro tertio
Circeus circeum circei:ibidem
Corpus humanum lib.ii.proſa ſeptima.
Clio muſa lib.primo metro primo.
Clauus quid ſignificet.lib.tertio pſa duodecima
Cogor lib.primo metro primo.
Coemptio libro primo proſa quarta.
Colonia ⁊ prouincia.ibidem.
Comparatiui proprietas:lib.ii.proſa.i.
Confero conduco:in opuſculo quintiliani.
Conor libro.i.proſa.ii.
Compago ⁊ compages.lib.ii.proſa quinta.
Contemptus ⁊ contemptio.ibidē.lib.i.metro.i.
Conſolatio ⁊ ſolatium.libro.ii.metro.viii.
Cor ceruinum.require ceruinum.
Cornucopie.libro.ii.metro.iii.
Corus ⁊ caurus libro.i.metro.iii.
Copia ⁊ copie.libro.i.proſa.iii.
Confido confedi facit libro.i.metro.i.
Continuum ⁊ aſſiduum:circa finem operis.
Contingit libro.iii.proſa nona.
Conſul ⁊ conſularis in principio commenti.
creſus ⁊ eius hyſtoria.libro.ii.proſa.ii.
cura quid ſit.libro tertio.proſa.iii.
Decorum triplex in principio commenti
Decori obſeruatio.lib.i.proſa.i.
Decoratus lib.tertio proſa quarta.
Defluus ſiue fluuus libro.i.proſa.vi.
Delator.libro tertio proſa quarta.
Deſpicio.libro quinto metro quinto.
Deſiderio vaco libro tertio proſa tertia.
Deſiderium libido libro quarto proſa ſecunda.
Deus eſt ſol libro quinto metro ſecundo.
Dictare quid ſit lib.primo metro primo.
Diana ⁊ eius nomina lib.primo metro tertio.

dies quid ſit ⁊ cuius generis libro primo me. ſcdo.
diomedes trhaicius lib. quarto metro ſeptimo.
diſco ⁊ diſciplina in Quintiano.
doceo ⁊ doctrina in eodem.
duro ⁊ dureo libro primo proſa quinta.
EAcus minos ⁊c. lib. iij. met. xij.
Ecleſia libro primo proſa. iiij.
Echini echineides. li. iii. me. viii.
Eclypſis lune libro quarto metro. v.
Edes. lib. i. proſa quarta.
Eleatici li. i. proſa. prima
Egere ⁊ carere lib. tertio proſa. iii.
Eus ea eum libro quarto metro quarto.
Eleuo libro quarto proſa quarta.
Elegiacum carmen ⁊ decorum eius lib. i. metro. i.
Epithetum quid ſit ⁊ quotuplex lib. i. metro primo ⁊ libro tertio proſa ſecunda.
Equor. lib. quinto metro quarto
Eratho. libro primo proſa prima
Error deuius libro. iij. proſa. ij.
Es alienum lib. primo proſa quarta
Eſtimo ⁊ exiſtimo ibidem li. iii. proſa. xi.
Etas aurea lib. ii. metro quinto
Euterpe muſa. libro. i. proſa. i.
Euripus lib. ij. metro primo
Euridice. libro tertio metro. xij.
Eumenides furie. ibidem.
Exemplum exempli libro primo proſa quarta.
Exors ⁊ oro: ibidem.
Exoſus ⁊ oſus. li. ij. proſa quarta.
Extare libro ſecundo proſa ſeptima
Exhauſti ⁊ conſimilia lib. quarto proſa ſexta
Extero lib. quinto metro quinto
FAma ⁊ gloria lib. ij. proſa ſeptima
Fatū ⁊ caſus. lib. iiii. proſa ſexta. Et iterum de fato. lib. v. proſa quinta
fabricij fides li. ii. metro ſeptimo
facies libro. i. proſa quarta
fere quō accipit lib. iii. proſa. ii.
fenus libro ſecundo proſa prima
fides ⁊ corda. lib. tertio metro. ii.
fluiturus ⁊ fluo. lib. iiij. ⁊ proſa. vi.
fortuna li. i. proſa. iiii. ⁊ lib. ii. proſa. i.
formidoloſus lib. ſecundo proſa. vii.
fors ⁊ ſors. lib. ij. proſa. i.
fortune aduerſe vtilitas lib. ij. proſa. viii.
forum forus fori. lib. iij. proſa quarta
forme fugacitas. libro tertio proſa. viii.
fragilitas humana. lib. ij. proſa ſexta.
frutices lib. tertio metro primo
fundere ⁊ fundamenta iacere. lib. i. pſa. v.
fucus vide phucus.
furie infernales lib. iii. metro duodecimo.
GEmme lib. iii. metro tertio
Genera poematū ſtilorū: ⁊ decorū orationum vide in principio commenti.
Genus nominū lſarū lib. i. proſa. i.
Genus huius nominis dies lib. i. metro. iii.
Gero ⁊ geſta lib. ſecundo proſa. vii.
Gerere morem libro quinto proſa. i.
Gerundia in vndi lib. primo proſa quarta.
Gerundia in do. libro. ii. proſa. v.
geſtire libro. ii. metro ſeptimo
Gygantes libro tertio proſa duodecima.
gloria ⁊ fama libro. ii proſa ſeptima
grecam declinationem ſeruantia lib. i. pſa. i.
grecorum blandimenta lib. i. proſa quarta
gurges libro tertio metro tertio.
HErculis labores ⁊ puidētia li. quarto metro ſeptimo
Hermes trimegiſtos li. iiii. metr. iii.
Hermus ⁊ tagus auriferi li. i. me. vi
Heſperus ⁊ lucifer. lib. i. met. quinto
Heſperidū poema lib. iiii. metro. vii
Hey heu heus ⁊c. libro primo metro primo
Hexametrum ⁊ eius decorum lib. i. metro primo
Hydra ⁊ eius fabula libro quarto proſa ſexta
Hic ⁊ deriuatiua eius libro primo proſa quarta. ⁊ libro ſecundo proſa. i. vide ille ipſe ⁊c.
Humi quō ꝯſtruitur libro primo proſa prima.
Humana miſeria libro ſecundo proſa ſecunda.
Humana fragilitas libro ſecundo proſa ſexta.
IAmbicum carmen ⁊ decorū libro ſecūdo metro primo
Ignis actiuitas lib. iii. pſa. ix.
Iandudum lib. tertio proſa nona
Illuſtro illuſtris lib. iii. proſa quarta
Ille ipſe hic ⁊ iſte require hic
Imbuere lib. i. proſa. iiii. ⁊ lib. iii. metro. ii.
In eo quid ſit libro primo metro primo.
Iners ⁊ ſolers libro ſecundo metro quinto.
Infra ⁊ intra libro primo proſa quarta
Inficias ire ⁊ inficiari ibidem.
Ingenuus ingenua ingenuum li. iii. metro. i.
Iniurius libro ſecundo proſa prima
Inquiſita libro primo proſa ſexta.
Inſtituta ⁊ inſtitutiones: lib. primo proſa. iiii.
Inſignis ⁊ nobilis libro tertio. proſa quarta.
Inſolens ⁊ inſolentia lib. ii. proſa quarta
Iraſcentium loquendi mos: lib. i. proſa prima
Ire in ſententiam libro quarto proſa quarta
Itachus ⁊ ithacheus: lib. quarto metro. vii.
Iuuentus iuuenta ⁊ iuuentas lib. i. metro. i.
Iugulare libro. i. proſa quarta
Iudices inferorum libro tertio metro. xii.
Ixion ⁊ eius pena: ibidem
LAbyrinthus li. tertio proſa. xij.
Labores herculis li. iiii. metro. vii.
Lacer libro primo metro primo
Laceſſo libro primo proſa tertia
Lachrymo ⁊ lachrymor lib. ii. proſa. iiii.
Lateo te ⁊ tibi lib. v. proſa. iiii.
Latria in opuſculo quintiliani
Lais meretrix lib. tertio proſa. vij.
Largitas largitio lib. ii. proſa quinta
Lares familiaris lib. i. proſa tertia.
Laus mei laus mea: lib. i. proſa quarta.
Leo punicus lib. tertio metro ſecundo
Libido quō accipitur lib. quarto proſa ſecunda.
Liuor ⁊ liueo libro tertio metro nono
Limpha ⁊ limphatus lib. i. proſa prima
Linx ⁊ eius natura lib. tertio proſa octaua
Lyrici carminis materia ⁊ decorū lib. i. metro. ij.
Locutio greca ⁊ ſynecdoche lib. i. metro ſecundo.
Locutus ⁊ ſecutus in opuſculo quintiliani
Loqui pluraliter de aliquo an liceat: lib. i. proſa. i.
Loqui latine grāmatice apte lib. ii. proſa quinta.
Ludicrū: lib. ij. proſa. ij. ⁊ lib. quarto proſa ſecūda.

Lucius paulus emilius lib.ſcđo proſa ſecunda.
Lucifer lib.primo metro quinto
Luna ⁊ eius nomina diuerſa libidem
Luxurie mala libro ſecundo metro quinto
Luxurie deteſtatio lib.tertio ⁊ quarto proſa.vij.
Lucanus an ſit poeta lib.quarto proſa ſexta
Magia ⁊ ars magica lib.i.proſa.ij.
Margarite ⁊ gemme li.iii.met.iii.
Matris deorū nomina lib.i.met.v.
Mei tui ſui quid ſignificat.li.ii.p.v.
Melpomene muſa lib.i.proſa.i.
Mercuri⁹ ⁊ eius ſidus li.iiii.me.iii.
Minos iudex inferorum.lib.tertio metro.xii.
Minimū ⁊ minime differunt lib.ii.proſa quinta
Miſeria humana lib.ſecundo proſa ſecūda.
Miſeror ⁊ miſereor miſerer ⁊ miſereſco quō diffe-
rant in conſtruendo lib.quarto metro quarto.
Moly quid ſit lib.quarto metro tertio
Mors ſecunda que ſit lib.ij.metro ſeptimo.
Morem gerere lib.quinto proſa prima.
Munera ⁊ munia partes ⁊c. lib. quarto proſa.vi.
Muſe ⁊ earum noīa lib.i.proſa prima.
Mutatio muneri an ſit licita lib.ij.proſa.v.
Naritia inſula lib.quarto met.iij.
Ne quot modis accipiat lib.iij.ꝓſa.x.
Necromātia lib.i.proſa quarta
Neceſſitudo ⁊ neceſſitas li.iij.ꝓſa.vi.
Nedum non ſolum lib.primo proſa ſexta ⁊ libro
tertio proſa quarta.
Nimpha ⁊ limpha libro primo proſa tertia
Nigrum ⁊ album lib.iij.metro.v.
Nobilitas que ſit vera lib.iii.proſa ſexta.
Nobilis ⁊ inſignis differunt lib.iij.proſa quarta.
Nominū propriorū ſpēs in principio cōmenti.
Non modo cum negatione lib.i.ꝓſa.i.
Num quid ſignificat lib.primo proſa quarta
Numē.lib.ij.ꝓſa.i. Numeri mutatio lib.ii.ꝓſa.v.
Obliq in rectos trāſeūtes li.ii.ꝓſa.i.
Obex vn̄ ⁊ quid lib.i.proſa ſexta
Odioſus qd ſignificat lib.ij.ꝓſa.v
Odiū qd ſignificat lib.iij.ꝓſa.iiii.
Officina ⁊ taberna lib.i.ꝓſa quarta
Et in opuſculo q̄ntilia.de of. ſcđo.
Officiū partes munus ⁊ munia lib.iiii.proſa.vi.
Officiū ⁊ officio ⁊ officior eo ⁊ multa cōſimilia in
dicto opuſculo quintiliani.
Officium poetarum lib.i.proſa.i.
O quomodo conſtruatur lib.i.ꝓſa quarta. ⁊ libro
tertio proſa.v.plura notantur.
Opis hui⁹ qualitas ⁊ diuiſio in principio cōmenti
Opera opere quid ſit lib.i.proſa prima
Opimus opima opimū libro tertio metro tertio.
Oratio triplex in principio cōmenti ſecundi.
Oro ⁊ exoro lib.i.proſa quarta
Ortus ⁊ oriundus lib.primo proſa quinta
Oſtrum ⁊ purpura lib.tertio metro quarto.
Oſtrea ⁊ oſtreum lib.tertio metro octauo
Orpheus ⁊ eius fabula lib.tertio metro.xii.
Orationis decorum lib.v.proſa.i.
Oſus ⁊ exoſus lib.ſecundo proſa quarta.
Pagina quid ſit lib.v.metro quarto
participiū pro nomine verbali lib. quin
to proſa tertia.
parthi ⁊ eorū mores lib.v.metro.i.
Parſimonie bona lib.ſecundo metro.v.
Patria ⁊ egio lib.i.p.v.⁊ lib.iiii.me.i.
Patricius in principio huius cōmenti
Per prepoſitio quō accipitur lib.primo met.i.
Percipiēdi alicuius vie lib.primo ꝓſa quarta
Perennis lib.ſecundo metro quarto
Perſona ſcđa pro tertia lib.ii.proſa tertia
Peruius peruia peruiū lib.quarto proſa.ii.
Perpetuum eternū lib.quinto proſa quinta
Pernicies lib.primo proſa quarta
Penetrali ibidem.
Penus ⁊ punicus pene ⁊ punitio lib.iii.me.ii.
Phebi nomina libro.i.metro.v.
Philoſophus ⁊ philoſophia lib.i.proſa.i.
Phucus lib.ii.proſa prima
Pio ⁊ piaculum in opuſculo Quintiliani
Pluraliter de ſe loqui lib.i.proſa.i.
Plura ⁊ plura in opuſculo quintiliani
Poematum genera in principio commenti
Poetarum officium lib.i.proſa prima
Polyphemus lib.iiii.metro ſeptimo
poma heſperidum.ibidem
portus ⁊ ſtatio lib.primo metro quinto
poſtulo poſco peto lib.ii.proſa ſecunda
poſſe ⁊ poſſibilitas lib.quarto proſa quarta
predeſtinatio fatum lib.quarto proſa ſexta
preditus predita preditū lib.tertio proſa quarta
Preſtare quō ꝯſtruitur libro quinto proſa quarta
Pre ſe ferre lib.tertio proſa octaua
Produco proſcribo libro primo ꝓſa quarta
Prouincia vnde dicatur:ibidem
Prodigus ga.gum.lib.ii.metro tertio
Profundum ⁊ altum lib.primo proſa ſexta
Punicus à punio lib.iii.metro ſecundo
Qualitas hui⁹ operis in princi. cōmenti.
Quam quō cōſtruat li.i. metro ſecūdo
Quāti cū verbis precii lib.i. proſa.viii.
Quaſi vero libro q̄nto proſa tertia
Quid ⁊ quod lib.ii.proſa tertia
Quid ⁊ quod cū cōpoſitis lib.v.proſa ſcđa
Quidam ⁊ alius lib.ii.proſa ſeptima
Qui ⁊ quid libro quarto proſa ſeptima
Quiſꝗ quō conſtruit lib.primo ꝓſa tertia
Quiſqȝ libro quinto proſa tertia
Quo ⁊ vbi differunt lib.iii.metro ſeptimo
Quoqȝ pro etiam libro ſecundo proſa prima
Radamāthus minos li.iiii.metro.xii.
Redux libro quarto metro primo
Redimio lib.ſecundo proſa ſecunda
Re in cōpoſitione lib.i.metro tertio
Refragor ⁊ ſuffragor li.iii.proſa.x.
Regium ⁊ regale lib.primo ꝓſa quarta
Regio ⁊ aula non differunt ibidem
Reus quis dicendus ibidem
Rerum genitiui conſtructio libro primo proſa.iii.
Rupes vnde dicatur libro primo proſa ſexta
Rura opima libro tertio metro tertio
Sacrilegium lib.i.proſa quarta
Saltem libro primo metro primo
Sanctum ſanctio lib.i.proſa tertia
Sarcinule lib.i.proſa tertia
Sapiens an egeat lib.ii.proſa quinta
Satelles quid ſit lib.iii.proſa quinta
Securus ⁊ tutus differunt lib.primo proſa tertia

Secunda mors libro ſecundo metro ſeptimo.
Semita libro primo proſa ſexta.
Seres ⁊ ſericum libro ſecundo metro quinto
Scurra ⁊ delator libro tertio proſa quarta
Seruitum libro tertio proſa octaua
Scholaris ⁊ ſcolaſticus in cōmento quintiliani
Si quidem vna dictio ⁊ due lib.i.proſa ſecunda
Similis qūo conſtruat lib.ſcdo proſa quarta
Sinecdoche ⁊ greca figura lib.i.metro ſecundo
Sirius libro primo metro quinto
Siſiphus lib.quarto metro tertio
Sirenes tres libro primo proſa prima
Socrates ⁊ eius vita libro primo proſa tertia
Sodales libro ſecundo metro octauo
Solatiū ⁊ ſolamen lib.tertio proſa prima
Solui lib.i.metro.v.⁊ lib.quarto metro ſecundo
Solidum ſolum ⁊ ſolon ibidem
Sol luna ⁊ coꝝ noīa libro quarto metro ſecundo
Sontes libro tertio metro duodecimo.
Soles ⁊ iners libro ſecundo metro quinto
Statio ⁊ portus libro primo metro quinto
Stella veneris lib.i.metro quinto
Stare quid ſit lib.i.metro tertio.
Sperare quid ſit lib.ſecundo proſa prima
Strepitus quid ſit lib.ſecundo proſa quinta
Stimphalides volucres lib.quarto metro.vij.
Stilus varius lib.quinto metro quarto
Struma lib.tertio proſa quarta
Suffragor ⁊ ſuffragiū lib.tertio proſa decima
Sumo ⁊ accipio li.tertio proſa decima
Summa quid ſit lib.i.proſa tertia
Supra ⁊ ſuper lib.primo proſa prima
Supplicium quid ſit lib.i.proſa quarta
Sulcus ⁊ porca lib.i.metro ſexto.
Taberna ⁊ officina require officina
Tagus ⁊ hermus lib.iiij.metro.x.
Tacitus.Talia lib.i.proſa prima.
Tantalus lib.tertio metro.xii.
Tenarus tenara ibidem
Telum libro quarto metro quarto.
Terſicore muſa lib.i.proſa prima
Tigris fluuius ⁊ animal lib.v.metro primo
Thyle ⁊ thule libro.tertio metro quinto
Tyrannus lib.tertio proſa quinta
Tireſia libro quinto proſa tertia
Titius ⁊ eius pena lib.tertio metro.xii.
Tolero ⁊ tollo lib.ſecundo proſa prima
Torquatus vide in principio commenti
Trames quid ſit lib.i.proſa ſexta
Trax tracia thracie lib.quarto metro.xii.
Tui mei ⁊c.lib.ſecundo proſa quarta
Tui cauſa ⁊ tua cauſa lib.i.proſa prima
Tueri lib.quinto proſa quinta.
Vaco carco egeo lib.iii.proſa tertia
Vectigal lib.i.proſa quarta
Vbi ⁊ quo differunt lib.iiii.metro.xii.
Vaſum vaſi antiqui dictū lib.ii.proſa.v.
Veneris ſtella lib.i.metro.v.
Verna ⁊ inde deducta lib.ſecundo proſa prima
Verba precii qūo cōſtruant li.ſecūdo ꝓſa octaua
⁊ libro tertio proſa vndecima.
Verba de loco lib.tertio proſa ſecunda
Verſus numerus ⁊ modus lib.i.metro primo
Videre ſibi quando poete dicunt lib.i.proſa.i.
Vile quid ſit lib.i.proſa tertia
Vis alicuius percipiendi lib.i.proſa quarta
Virtus quid ſit lib.iiii.proſa ſeptima
Vlyxes ⁊ eius vita lib.quarto metro tertio
Vniones lib.tertio metro tertio
Voluptas lib.tertio proſa ſecunda
Vrania lib.i.proſa prima
Vrſa celeſtis lib.quarto metro ſexto
Vultus ⁊ facies ibidem.⁊ lib. quarto ꝓſa quarta.
Vt qūo accipitur lib.ſecundo proſa quarta
vultur ⁊ hic vulturis ⁊ hic vulturius reperitur li.
tertio metro duodecimo
Z Eno libro primo proſa tertia
zephirus vētus lib.primo metro quinto.

¶ Finis tabule ſecundi commenti.

¶ Regiſtrum.

A.B.C.D.E.F.G.H.I.k.L.M.N.O.P.Q.
Omnes ſunt quaterni:preter .Q. qui eſt ternus.

BOetius de diſciplina ſcolarium. ab Aſcenſio compendioſe dilucideq; explanatus. una cum Quintiliani de officio diſcipulorum compendio. Et Sulpitii de moribus menſuram carmine iuuenili ab eodem Aſcenſio explanato.

Lucidus forſan: breuis certe: meliuſq;
Omnia tam tenuis charta notãda tenet
Pondera ne queras: virtus ſpectanda Johãnis
Boillon: exiguo corpore ſumma monet.

¶ Marci Celij fabij Quintiliani de officio diſcipuloꝝ compendioſiſſima preceptio.

Plura de officijs docẽtium locutus: diſcipulos ad vnum interim moneo: vt preceptores ſuos non minus ꝙ̃ ipſa ſtudia ament: ⁊ parentes eſſe nõ quidem corporum: ſed mentiuʒ credent. ¶ Multum hec pietas confert ſtudio. Nam ita: ⁊ libenter audient: ⁊ dictis credent: ⁊ eſſe ſimiles concupiſcent in ipſos deniqʒ cetus ſcholariuʒ leti ⁊ alacres cõuenient: emendati non iraſcentur: laudati gaudebunt: ⁊ vt ſint chariſſimi in ſtudio merebuntur. ¶ Nam vt illoꝝ officium eſt docere, ſic hoꝝ prebere ſe dociles: alioquin neutrũ ſine altero ſufficit. Et ſicut hominis ortus ex vtroqʒ gignentiuʒ confertur: ⁊ fruſtra ſparſeris ſemina: niſi illa premolitus fouerit ⁊ ſulcus: ita eloquentia coaleſcere nequit niſi ſociata tradentis accipientiſqʒ concordia.

Plura de officijs ⁊c. Hec ſunt verba Quintiliani inſtitutionũ oratoriarũ lib. ij. quibus breuiter ⁊ dilucide officiũ boni diſcipuli deſcribit: q̄ id circo ſequẽti operi ꝑnotãda duximus ne nihil lucis aut emolumẽti ad ipſm attuliſſe culpemur. Quia enĩ ſatis ꝓlixe explanatũ eſt: ⁊ non multe explatiõis eget: ſupfluũ putaui ipʒ multis verbis ꝓſequi. Potiſſimũ cũ nõ ornatũ neqʒ ꝯaitũ ſermonẽ: vt in alijs opib⁹ author ipſe habere curauerit: viſqʒ adeo vt nõ deſinãt q ipſm Boetij eſſe negent. Verũtamẽ qꝺ in titulo ipſuʒ operis culpare ſolẽt: q2 de diſciplina

Scholaris ſcholariũ inſcribitur. cuʒ ſint qui putent nomen ſcholaris non eſſe latinũ, ⁊ ſcholaſticum debere dici: fatemur quidẽ non mere latinum: ſed e greco deductũ. deflectitur enĩ a verbo ſcholazo quod eſt vaco: q2 vt dicit Feſtus pueri ceteris rebus omiſſis vacare liberalibus ſtudijs debent. Negamus tamẽ eſſe barbarũ cũ apud Quĩtilianum in hoc loco reperitur: ꝗ̃uis frequẽtiuus ſcholaſticus repiaẗ apꝺ bonos authores. huius autẽ capitis argumentũ eſt tale. Poſtq̃ fabius quintilian⁹ varijs ⁊ multis capitulis docuit officia preceptorũ ſeu magiſtrorum: in hoc capitulo docet officium diſcipuloꝝ dicẽs ꝙ debẽt amare pre-

Studium amandum. ceptores non minus q̃ ipſa ſtudia. In quo verbo tria concludit. Primũ ꝙ debẽt amare ſtudia: ⁊ id quideʒ vehementer: q2 niſi amauerint non ſtuderent ⁊ ita nõ haberent ſtudia, cum ſtudiũ ſit vehemẽs animi applicatio ad aliquod opus peragendum neqʒ etiã proficerent: q2 in animam maliuolã nõ itroibit ſpũs ſapiẽtie. Secꝺʒ eſt ꝙ debẽt amare preceptorẽ. Et tertium ꝙ nõ minus: immo plus vel ſal-

Preceptores amandi. tẽ equaliter ſicut ipſa ſtudia. Secꝺo dicit ꝙ debẽt amare ꝑceptores vt parentes ſuos perſuadere enim debent eos eſſe parentes nõ corpoꝝ ſed mentiũ: q2 parẽtes generãt corpa: ⁊ ꝑceptores exornãt mẽtes ſciẽtijs ⁊ virtutib⁹: ⁊ q2 mẽs dignior ẽ corpe. iõ ꝑceptor quodãmõ ꝑcellere deberet parẽtib⁹ in amore diſcipuloꝝ: niſi etiam parentes eruditionis eorũ ſe participes facerent tradendo eos preceptoribus. De hac re di. Iuuena. ſatyra. vij. Dij maiorũ vmbris tenuem ⁊ ſine pondere terram. Spiranteſqʒ crocos: ⁊ in vrna perpetuũ ver. Qui preceptorẽ ſancti voluere parentis eſſe loco ⁊c. ¶ Multum hec pietas. Hic cõmendat pietatẽ erga preceptores docens eam afferre multũ vtilitatis. Primo q2 hoc pacto fient beniuoli. ⁊ libenter audient preceptorẽ ⁊ credent dictis eius qꝺ neceſſariũ eſt: q2 vt dicit Ariſtoteles. in. i. Elenchorum oportet diſcentẽ credere. Item cupient eſſe ſimiles preceptorũ: ⁊ libenter ſtudioſorũ ſcholariũ vel ſcholaſticorũ cetum cõuenĩt. Suſtinebunt ſe corrigi: gaudebũt laudari. ¶ Nam vt illorũ ⁊c. Hic oſtendit neceſſitatẽ precepti ſui: q2 niſi hoc obſeruauerint non poterunt diſcipuli ad frugẽ peruenire. ¶ His viſis repetamus quedaʒ vocabula. Plura de officijs ⁊c. Plura ⁊ pluria ſicut complura ⁊ compluria di-

Plura ci apud idoneos authores. author eſt Aulus gellius in noctibus atticis. officium de hoc vocabulo ſi-

Officium. cut de multis alijs prolixe ⁊ vtiliter differit ſi pontinus: que quia vtilia ſunt licet pleriqʒ habeant: non

Officio. habentibus his inferam. Officio officis idem eſt qꝺ noceo. Cicero. Demoliri ea quorum altitudo offi-

Offector. ceret auſpicijs. Interdum eſt idem quod inficio. Unde affectores colorũ infectores dicuntur. Veteres

Officium. etiam officio pro efficio vſurpabant: a quo officium dicitur. Eſt enim officium qꝺ quiſqʒ efficere debet pro conditione ſeu perſone. In quo animaduertere oportet quod loco conueniat: quid tempori: quid re-

rum aut perſonarum dignitati. vnde in familia bene inſtitia dicimus omnes in officio eſſe oportere. i. omnes oportere agere que debẽt. Iteʒ miſſos ciues obuiã legatis officij gratia legimus quãdo mittuntur honoris impendendi gratia: quem debemus. Nihil enim magis debet q̃ merentibus: vel exhibere honorem vel opem ferre. Quo factũ eſt vt officia beneficia dicanẗ ſiue obſequia. Cicero. Odioſuʒ ſane

Officia genus hominum officia exprobrantiũ: que meminiſſe debet is in quẽ collata ſunt: non cõmemorare qui

Officioſus contulit. Quintilianus. Duxit me ſimilis etas: vixerunt officia: cepit fides: amantem odiſſe non potui

Officioſe. hinc officioſus dicitur obſequioſus ⁊ qui facile merentibus exhibet honorem. A quo ſit aduerbium

Officium. officioſe. i. cum officio ⁊ vt ita dicam obſequioſe. Officium etiam dicitur magiſtratus: vel quia honoris gratia inſtitutus eſt: vel quia opem populo fert, vel quia ius qꝺ cuiqʒ debetur reddit, Cetere quoqʒ

artes actionem ſuam officium vocant. Unde grammatici dicimus officium: medici officiu3: architecti Officina.
officium. Ab eodem vocabulo etiam officina dicta eſt: locus in quo artifices opera ſua faciunt. Et hoc Taberna.
diſtat a taberna: quod officina eſt vbi opera officiuntur. Taberna vbi venduntur. Unde opifices ⁊ ta- Opifices.
bernarij dicuntur. Ci. Opifices ⁊ tabernarios: atq3 omnem illam fecem ciuitatum quid eſt negocij con Tabernas.
citare. Tabernas etia3 antiqui caſas dixerunt: eo ꝙ ex tabulis fieri ſoleant. Hec ille hoc ergo loco de offi
cijs. i. debito obſequio vel conueniente munere ſeu opere exhibitione. Si quis autem querat cu3 officio
ſit noceo quomodo officium in bonam partem accipiatur. Dices primum: ꝙ officium venit ab officio
verbo ſumpto pro officio. Deinde ꝙ hec propoſitio ob vnde componitur illam diuerſitate3 importat.
Nam aliquando eſt contra aliquando propter. Unde cum feci ob hoc iniquitatem tuam ⁊ feci hoc ob
amicitiā noſtrā diuerſimode accipio. Nam primo modo loquor hoſtiliter: vt ſi contra iniquitatē tuam
Secundo modo amice vt ſi propter amicitiam noſtram. Officio ergo ab ob. i. cōtra id quod vtile eſſet Ob.
facio: ⁊ ita idem eſt quod noceo. Et officium eſt id ob qđ ideſt propter qđ efficiendum quid factum eſt. ⁊
q2 omnia in bonum ordinantur: officiū etiā bonū dicit̄. ¶ Docentium ⁊c. Sicut doceo ⁊ diſco diferūt Doceo.
ita docens ⁊ diſcens: doctor ⁊ diſcipulus: doctrina ⁊ diſciplina. Eſt autem docere doctrinam dare: di- Diſco
ſcere eam accipere: diſciplina in diſcipulo. doctrina in docente eſt. Locutus ſm ipſum Quintilianum Locutus.
ſecuti ⁊ ſecutus a loquor ⁊ ſequor q in c mutauit in preterito. Jd vnū moneo. Nam moneo duos actio Moneo
nes regit dicit̄ ſepe tamen a Liuio ⁊ alijs doctis admoneo te virtutis tue quaſi memorē facio. Reddit Admoneo
autem diſcipulum qui hic auditor eſt beniuolum: quia vnum duntaxat preceptum ei tradit. Preceptor Preceptor.
eſt qui alicuius artē precipit. aut aliquod preceptū dat. Eſt autē idem preceptum fere ⁊ preceptio. Sed vt Preceptum.
Ualla docet non idem ſunt inſtitutum ⁊ inſtitutio. Nam inſtituta ſunt mores ⁊ conſuetudines a maio Preceptio.
ribus inſtitute. ſed inſtitutiones ſunt libri in quibus artes aut leges inſtituuntur. Unde ſm eum Juſti- Jnſtitutum.
niani imperatoris rectius inſtitutiones ꝙ̄ inſtituta diceremur. Mens eſt qua meminimus ⁊ cōcipimus Jnſtitutio.
res: eam autē preceptor nobis aut parit aut ornat. Pietas dicitur cultus ⁊ obſeruantia in maiores: hoc Mens
eſt in deum parentes ⁊ preceptores quibus nō datur equiualens vt dicit Boe. vnde apud Uirg. Eneas Pietas.
inducitur pius maxime in deos ⁊ in parentes cultus autem ille pietatis erga deū: dicitur grece Euſebia Euſebia
ſeruitus non ſeruilis: ſed liberalis deo debitus dicitur latria. A pietate pro cultu fit verbum pio pro co Latria.
ꝙ erit colo. Unde plautus. Ubi piam pietatem. i. colam. Jtem piaculum. i. ſacrificium ⁊ cultus Uirg. Pio.
Duc nigras pecudes: ea piacula ſunto. Uerba hec ⁊ longe plura inuenies apud ſipontinū epiſcopum. Piaculum.
Conferre ⁊ conducere pro prodeſſe accipiuntur. Eſt etiam confero idem quod comparo: interdum im Confero.
pendo. Cetera vocabula nota ſunt. ¶ Ordo autē eſt ego fabius quintilianus locutus. i. poſtꝙ̄ locutus Ordo.
ſum plura ideſt multa de officijs. i. debito munere docentium ideſt doctorum ⁊ preceptorum. Moneo
interim ideſt interea diſcipulos id vnum ideſt hoc ſolum. vt ament. i. vehementer diligant. Nam plus
eſt amare ꝙ̄ diligere preceptores ſuos non minus immo tantum aut plus ꝙ̄ ipſa ſtudia ideſt ſua exerci
tia: ⁊ vt credant. i. putent ⁊ exiſtiment preceptores ſup. eſſe parentes ideſt progenitores qdē. i. certe non
corporum ſed mentium. i. animorū ⁊ virtutum aic. Hec pietas. i. hec pia obſeruantia ⁊ hic pius cultus
⁊ amor confert. i. prodeſt ſtudio ſcholaſticorum multum. i. in multis. Nam pro q2 ipſi diſcipuli ita. i. ſic
amando preceptores ſuos: audient libenter. i. beniuole doctrinam preceptoris ⁊ credent. i. fidem habe
bunt dictis eius ⁊ concupiſcent ideſt ſimul cupient eſſe ſimiles ſup. preceptoris in moribus ⁊ ſcientijs
quoq3. i. etiam conueniant congredientur leti ⁊ alacres ideſt hilares in ideſt ad ipſos cetus. i. claſſes ⁊
congregationes ſcholarium. i. ſcholaſticorum in ſcholis ſtudio vocantium ⁊ emendati ideſt correpti ⁊
correpti a preceptore non iraſcentur: ⁊ laudati ab eo gaudebunt ⁊ merebuntur. i. conabuntur digni eſſe
vt ſint chariſſimi. i. dilectiſſimi a preceptoribus in ſtudio. i. officio ſtudendi: ⁊ non turpiter. Nam pro q2
vt. i. quemadmodum officium. i. debitum opus ⁊ exercitium illorum. i. preceptorum ſeu doctorum eſt
docere. i. tradere doctrinam ſic. i. hoc modo officium ſup. horum. i. diſcipulorum eſt ſup. prebere. i. exhi
bere ſe ſup. ipſos dociles. i. aptos vt doceātur. Alioquin ideſt aliter certe neutrum. i. neq3 hoc neq3 illud
ideſt neq3 officium preceptorum neq3 officium diſcipulorum ſufficit ideſt ſatis eſt ſine altero ideſt ſine
reliquo. Et ſicut ortus. i. propagatio hominis confertur. i. conficitur ex vtroq3 gignentiu3 ideſt patre ⁊
matre. vnde dici ſolet. Uir generat mulierq3 parit ſed gignit vterq3. Et ſicut ſup. ſparſeris. i. quelibet
ſpargeret fruſtra. i. inanum ſemina niſi ſulcus. i. terra ſulcata ⁊ arata pre molitus. i. prius mollificata. ⁊
ideſt etiam fouerit illa ſup. ſemina. Jta eloquentia ideſt ars recte loquendi ⁊ omnis alia etiam ſcientia
nequit ideſt non poteſt coaleſcere ideſt cōſolidari ⁊ vt dicunt fructificare niſi concordia tradentis ideſt
magiſtri. ⁊ accipientis ideſt diſcipuli ſociata ideſt coniuncta niſi poſtquam fuerit vnita ⁊ ſimul anni-
tens.

¶ Finis.

¶ Jn Boetium aut quemuis alium de diſciplina ſcholarium breuis ⁊ dilucida Jodoci Badij Aſcenſij commentatio.

Non ſatis in vota tua, Joannes optime: conceſſiſſe viſus ſum. vbi Boetium de conſolatio
ne philoſophica diligenti recognitione recenſui niſi eſt hoc opuſculum quod de diſciplina
ſcholarium inſcribitur: commentariolo noſtro proſequar qđ licet tibi negare non poſſe3 mo
leſtius tamē effeci ꝙ ſtilū minus latinū, immo ſubinde barbarū offendi vſq3 adeo vt ſup-
poſitū ⁊ non illius cui aſcribitur parum eſſe ſuſpicer. Quo accedit ꝙ poſt opus de conſo
latione hoc ſcribere ſe teſtatur cum certum ſit poſt illud nihil a Boetio ſcriptū cum neq3
illud abſolutū putent. Quia tamē fatet̄ ſe leuiori nūꝙ̄ ſtilo ꝙ̄ hic perusum: vt rudum cōſulat captiui ꝙ
diuū Hieronymū in biblia ⁊ diuū Cyprianū in multis feciſſe cōſtat poſſe3 fortaſſis adduci vt Boetia
num puterē. verū multū referre arbitror an quis diſertus conſulto elegantiā ⁊ elaboratū ſtilū fugerit vt

ſanctos feciſſe credim⁹ an inopia ingeniȷ̄ ⁊ imperitia cū aſſequi nequeam⁹ noluiſſe mētiamur: qđ huius operis authorē ex eo feciſſe cēſeā: ꝙ traiectione ⁊ neſcio quo nō ſatis apto fuco ſtilū obſcuraſſe viſus eſt vſqueadeo: vt ne grammatice quidem conſtructiōis ſatis ꝯſtet rō: verum vt cūqȝ eſt elucidēdū nō tarā dū cōmiſiſti hoc op⁹ vtilitatis lōge plus ꝙ̄ venuſtatis hñs Itaqȝ ad inſtinctū accinct⁹: id lectorē admoneo: vt ſniarū potius pōdus ꝙ̄ ſermonis: q nullus eſt: iſtinc ornatum decerpāt. Intētio authoris eſt ſcholaſticos erudire: libellus eſt vnus ſtilus ꝓſaicus. Qualitas doctrinalis. Nunc ad explanationem.

¶ Carmen iuuenile Joannis Sulpitiȷ̄ Verulani de moribus in menſa ſeruandis.

Vos decet. Author prelibat materiā de qua dicturus eſt: ⁊ dicit ꝙ in hoc opuſculo vult docere ipſos iuuenes quos mores debeant ſeruare in menſa. Addit cauſaȝ finalem di. ideo o puer hoc carmen tibi compoſui vt ſtudeas. i. diligenter incumbas ſimul virtuti ⁊ litterulis. i. ſcientiȷ̄s pro captu tuo. Animaduerte autem lector hic primum quo ad ſententiam duo quorum vnum eſt ꝙ decenter ⁊ conuenienter homines precipue iuuenes non ſolū debent philoſophie ſpeculatiue operam dare: ſed etiam practice ⁊ morali: vt author eſt platonicus verba tranſtulit Aulus gelius in lib. de noctib⁹ acticis ſic. Philoſophia o ſocrates res eſt elegans ſi modice quiſpiam per etatem attigerit. at ſi ſupra modum tempus in ea contriuerit hominum eſt corruptela Nam ſi quis vel ameno ſit acriqȝ ingenio vltraqȝ etatem philoſophetur neceſſe eſt cum rerum omnium eſſe imperitum quarū vſum calleat oportet quiſquis honeſtus ꝓbuſqȝ eſt futurus ⁊c. Alterum eſt ꝙ ſignanter dicit author: vt ſtudeas uirtuti ⁊ litterulis ſimul quia oportet vt is qui ſapientiā vult adipiſci habeat virtutem dictum eſt enim ſapientie. i. In maliuolam animam non introibit ſapientia: nec habitabit in corpore ſubdito peccatis. Attende quoqȝ ad vocabula puer. Decet ſepe ponitur imperſonale verbum actiue vocis: rarius perſonale ⁊ regit vtroqȝ modo accuſatiuum: vt talis partus decet deum facit verbalia multa: vt decus quod eſt ornamentum: decor pulchritudo forme: decentia pulchritudo morum: decorū pulchritudo loquendi. Menſa dicitur a metior quod habet in preterito menſuſum ⁊ in ſupino menſuȝ ⁊ eſt aut tabula ad quam veſcimur: aut id qđ ſimul in ea ponitur. Studere eſt alicui rei diligentē operam dare ⁊ ſtudioſe incumbere. regitqȝ datiuum: ſed trāſumptiue ⁊ minus proprie ſumptum pro eo qđ eſt ſtudendo diſco accuſatiuū regit. Litterulis eſt diminutiuum nomen deductum a litteris vbi ſcies ꝙ littera in ſingulari numero ⁊ littere in plurali non idem ſignificant. Naȝ in ſingulari littera eſt manus aut modus ſcribentis: aut vnum elementum ſeu vna ſola littera: vt a vel b. In plurali autem ſignificat epiſtolam: ⁊ frequenter omnem ſcientiam que litteris ſcribitur. Si queras quare ergo vſus eſt diminutio: dico ꝙ propter duo. primo q2 litteris non potuit dicere in hoc genere carminis. ſecundo q2 in etate puerili non docentur magne ſcientie: ſed litterule. i. parue ſcientie: hoc eſt grāmaticales: cuȝ quibus etiā bonos mores ⁊ bona iſtituta te diſcere cohortatur. ¶ Que prius ⁊c. Hic admonet author vt precepta que poſiturus eſt anteꝙ̄ loquetur de moribus in menſa ſeruandis habeantur ſemper pre oculis. Ordo eſt o puer ſup. qui eſt miti indole. i. clementi ingenio ⁊ bona natura. i. obſerua cuſtodiqȝ pro ⁊: tene pre tuis oculis ideſt ante tuos oculos: hoc eſt in memoria tua. hec mea iuſſa. i. precepta que admoneo pri⁹ ſup. ꝙ̄ loquar de moribus menſe. Sententia eſt clara pro conſtructione ⁊ vocabulorum ſignificatione Aduerte primum ꝙ moneo ⁊ eius compoſita regunt duos actiones: tamē res de qua fit admonitio poteſt etiam in genitiuo poni: vt admoneo te preterite vite tue: quaſi ſit memorē te facio. Puer miti indole eſt venuſta locutio per regulam talem. Omnis dictio ſignificans totum vel ſubiectum regit partem vel proprietatem in genitiuo vel in ablatiuo mediante adiectiuo laudis vel vituperiȷ̄: etiam in genitiuo vel in ablatiuo poſito. In genitiuo ſm Seruium magis grāmatice. In ablatiuo magis eleganter ⁊ latine. Indoles ſm Seruium eſt ymago virtutis future ⁊ ſm Nonium tantum adoleſcentiam conſuetudo indolem dicit. Iuſſa ſm Larentiū de valla eteroclytum eſt genere ⁊ declinatione. Nam in ſingulari eſt maſculini generis ⁊ quare declinationis ⁊ in plurari neutri ⁊ ſecunde: declinatur enim hic iuſſus huius iuſſus huic iuſſui. Et pluraliter hec iuſſa horum iuſſorum. ꝙ̄uis hec iuſſum quoqȝ dicatur. ¶ Sit ſine labe ⁊c. Hic author ponit primum preceptum quod eſt de honeſtate veſtium ⁊ corporum ⁊ toga ideſt qualibet veſtis maxime exterior debet eſſe munda ⁊ facies ⁊ manus lote tempore matutino ⁊ antequā eatur ad menſam: ⁊ naſus emunctus ne putredo dependeat: Conſtructio patebit. Labes dicitur macula per quam in damnum aut peccatum aut vituperationē labimur. Lauta eſt participium a lauo: cuius ſupinum regulare eſt lauatum quod aliquando reperitur ſincopatum eſt lautum ⁊ per mutationē huius diphtongi au in o longum fit lotum frequenter autem ita mutata legimus vt codicem a caudice corum a cauro: colem a caule: morum a mauro: ploſtrum a plauſtro: cloſtrū a clauſtro ⁊c. Stiria eſt illa glacies que ex guttis congellatis dependet a tignis ⁊ tectis domorum: ad cuius ſimilitudinem vocat hic author immunditiam que pendet de naſo puerorum ſtiriam. Naſus nunc maſculinum ponendum eſt ſed olim dicebatur hic naſus, aliquando hec naſa aliquando hoc naſuȝ. Unde plautus. ſagax naſuȝ habes.

Vos decet in menſa mores ſeruare docemus
Uirtuti vt ſtudeas litteruliſqȝ ſimul
Que prius admoneo miti puer indole ſerua
Preqȝ tuis oculis hec mea iuſſa tene
¶ Sit ſine labe toga ⁊ facies ſit lauta mānuſqȝ.
Stiria nec naſo pendeat vlla tuo.

dicit. Toga dicitur a tegendo: ⁊ eſt veſtis ampla ⁊ longa qua tegimur que quia eo tempore pacis vtebã tur romani: ſolet poni pro pace ſicut apud Cice. Cedant arma toge: id eſt cum bella paci. ⁊ apud marcia lem clarũ militie fronto decuſq; togaq;. Eſt aũt ꝓpriũ indumentũ romanoꝝ. vnde per gentẽ togatam gentẽ romanã intelligere debem⁹. Et q2 Sulpiti⁹ rome ſcripſit: iõ bñ dicit. Sit ſine labe toga. Ordo eſt. Toga .i. veſtis tua puer ſit ſine labe .i. immũdicia. ⁊ facies tua ſit lauta .i. lota vel lauata ſeu munda a

❡ Et nihil emineãt: ⁊ ſint ſine ſordib⁹ vngues.
Sit coma: ſit turpi calceus abſq; luto
Linguaq; non rigeat: careant rubigine dẽtes.
Atq; palam pudeat te fricuiſſe caput.
Exprimere ⁊ pulices: ſcabiẽq; vrgere nocẽtẽ
Ne te ſordidulum qui videt iſta vocet.
❡ Seu ſpuis aut mũgis nares muta ſue me-
Post tua ꝯcuſſuz vertere terga caput. (mẽto
Mucorẽ haud tãgas digitis. ſputũ ve reſorbas
Panniculo naſum mũgere nempe decet.
Et ructare caue quin ora in terga reflectas.
Stringe os ⁊ crepitum coge tenere nates
❡ Mũdicieq; tibi placeãt medio quoq; cultu
Utere: ne turpis vel videare leuis
❡ Nec maledicta refer: nec ꝓromas turpia di
Eſt ſtomachoſa qdẽ dicere turpe tibi. (ctu
❡ Moribus vrbanis curato preditus eſſe.
Parce gule turpi, luxuriamq; fuge.

aq̃s: ⁊ man⁹ tue ſup. ſint laute. Nec ꝑ ⁊ nõ: ⁊ vlla ſtiria .i. vlla imũdicies habens modum ſtirie non pendeat ſup. de tuo naſo: hoc eſt ſis iniunctus ⁊ mundus anteq̃ ad menſam acce- das. Et nihil ⁊c. Hic author oſtẽdit quo certa mẽbra curanda ſint: ⁊ di- cit ꝙ vngues nõ ſint longi ⁊ ſordidi: ⁊ capilli ⁊ calcei non ſint lutuoſi: lin- gua nõ ſit rigida ꝑ immũdiciã cõcre tã. dentes etiam ſint puri ⁊ ſine rubi gine. Deinde monet nos circa curã da corpora eſſe cautos ⁊ circunſpe- ctos: ibi. Atq; palã ⁊c. ⁊ dicit ꝙ tur pe eſt fricare caput coram hominib⁹ honeſtis: aut extrahere pulices aut eſ alios vermiculos: aut fricare pruri ginoſam cutẽ: q2 talia viderent te fa cere dicerent te eſſe ſordidum. Emi- nere extra reliqua apparere: vnde qui ceteros homines altitudine excedit: ⁊ qui muros ciuitatis excedit emi- net. vngues ergo eminẽt quãdo ſunt longiores q̃ carnes digitorũ. Sunt aũt vngues hominum leonum auiũ: ſimilium. vngule autẽ equorũ: mulo- rũ: ⁊ ſimiliuz. Coma dicit̃ complexio capillorũ tam in muliere q̃ in viro. Ceſaries autem magis viris compe tit: eſt etiaz metaphorice coma in frõ tibus arboꝝ. Calcei ſunt quos galli ſotulares minus latine vocant. Rigere eſt rigidum hoc eſt durum ⁊ inflexibile eſſe: vel fieri. Rubigo eſt macula que frequenter in ferro neglecto contrahitur: ſubrufi colo ris. ❡ Seu ſpuis aut ⁊c. Docet qualiter ea que fragilitate hũana indecẽter obuẽire poſſunt tẽperãda ſunt dicens ꝙ ſi aut ſpuendum eſt: aut mundende nares: ſternutandũ memento vertere caput tuum con cuſſum ab huiuſmodi paſſione poſt terga tua. Mucorem autem ſeu fetorem narium: non digitis nudis ſed panniculo de lino debes excipere: etiam ſputuz aut immundiciam naſi aut cerebri ſi in os collegeris non reſorbebis: ſed eijcies caute ne quis videat. Si forte debilitas ſtomachi ructare cogat: ſummopere innitendum vt os poſt tergum reflectas. Uitandus eſt ſe creatus ⁊ impetus ſonus oris quem more por coruz quidam comedendo faciunt. Claudenda ſunt preterea nates ſeu clunes ne aut ſtrepitum faciant aut fetorem emittant. Mucor hic accipitur pro immundicia naſi: eſt etiam vitium panis: quãdo eſt ſitu obſitus ex vetuſtate ſicut vini acor. Reſorbas hec tertie coniugationis eſt frequentius reperiatur ſecũ de: ſed vt dicit ſeruius frequenter verba ſecunde ſubtracta e penultima littera fiunt tertie vt feruco fer uo. tergeo tergo. caueo cauo. ſorbeo ſorbo. Paniculum hoc etiã de lino dixit more ytalico. Nates ſunt poſteriores partes circa anum. ❡ Mundicieq; ⁊c. Docet ſeruare mediocritatem in veſtibus inter lu- men ſeu elegantiam ⁊ ſorditatem: monetq; vt veſtes ſint mũde ne videamur turpes ⁊ ſint in mediocri cultu ⁊ non nimis culte: ne videamur leues ſup. in moribus ⁊ animo. ❡ Nec maledicta ⁊c. Docet ſer- uare modeſtiam in loquendo ⁊ vitare procacitatem lingue dicens: o puer non referes maledicta id eſt conuicia hoc eſt licet fueris laceſſitus ⁊ quis tibi maledixerit: noli maledicta referre .i. maledicendo re- ſpondere. ⁊ multominus decet te priorem malemdicere. Monet etiam vitare verba ſcurrilia ⁊ ad luxu- riam incitantia dicens. nec .i. ⁊ non pronas .i. non proferas de pectore tuo. turpia dictu .i. vt dicantur vel dum dicuntur. vel ad diſcendum. Monet preterea ſeruare decorum dicens ꝙ non vtemur verbis que non competunt etatis noſtre. Non autem decet puerum habere verba ſtomacoſa id eſt ex alto ſto- macho cum grauitate ⁊ iracundia prolata. ❡ Moribus ⁊c. Docet vitare ruſticitatem ⁊ vitia capitalia ſeu moralia: gulam: luxuriam auariciam iram: inuidiam ſuperbiam. odium ⁊ odioſitatem. ⁊ deſidiam ⁊ tam turpes ludos q̃ turpes viros. quia ſcriptum eſt. Cum ſancto ſanctus eris ⁊c. Urbanus. na. nuz. eſt ad vrbem pertinens vbi ſolent eſſe venuſti mores. Preditus dicitur a pre ⁊ datus quaſi preter cete- ros donatus a natura vel deo aliqua virtute vel arte. Parce gule .i. abſtine a gula ſicut Uirgil. dixit. Parce metu bilis eſt ſanguis melancolicus cuz ad iram prouocamur. ⁊ ponitur hic pro ira. dicitur no tanter frenare: quia non poſſumus penitus extirpare iram. Unde Hor. in primo ſermonuz. Denique qua

Parce ⁊ auaricie: bilem frenare memento
Inuidulus: tumidus: non odioſus eris
Deſidiam fugies: atq; omnia turpia pelle.
Et ludi turpes ſint procul atq; viri.
¶ Fidus ſis audenſq; bonis: temerarius eſſe
Deſpice: non audax ſis timiduſq; nimis.
¶ Nec penitus mutū nec te decet eē loquacē
Conuenit ille thoro: conuenit iſte foro
¶ Et manſuetus eris. rectu; te lect⁹ habebit.
Detege nec ſocium nec tua membra moue.
¶ Nec ſis difficilis nimiu; nec credulus eſto.
Dedecus ⁊ metues. ⁊ reuertere bonos.
¶ Futilis ⁊ mendax nunq̄ nimiūq; ſeuerus,
Eſto: ſed ⁊ comem munificumq; velim.
¶ Sis pi⁹: atq; colas ſupoſ: venerare parētes
Et noceas nulli ſurripiaſq; nihil.
¶ Nec ſis vinoſus: q̄uis potaſſe cathonem
Fama refert: fugias ſumere vina mera
¶ Nō ſis deriſio: nō ſomniculoſus: iniquus
Non iudex nec tu teſtis iniquus eris.

tinus excidit penit⁹ vitiū ire. Cetera item nequeūt ſtultis herētia ⁊c. Differt aūt ab iracundia: q2 vt idē dicit in ep̄lis. Ira furor breuis eſt ⁊c. iracundia aūt prolixior. Nā iracundus naturaliter ad irā incitatur. Solet preterea in pueris nō eſſe inuidia magna. ideo pulchre vtit diminutiuo di. Nō erit inuidul⁹. Tumidus dr̄ inflatus elatus ſuperb⁹. Odioſus poti⁹ paſſiue ſignificat ⁊ eſt q moleſtus eſt: ⁊ vtrūq; fugiendū eſt puero: tā moleſtū eſſe q̄ odiſſe. Nō aūt dō; eſt odio odis in pn̄ti: lz Cic. ſemel odias dixiſſe legat. Deſidia dicit a de ⁊ ſedeo ⁊ eſt in accidioſo ⁊ pigro. ¶ Fid⁹ ⁊c. Monet vt iuuenis ſeruet fidelitatē ⁊ fortitudinē di. o puer ſis fidus: q; pro ⁊ audens. i. pro tp̄e ⁊ oportunitate aīoſus bonis. i. ad bona faciēda: ⁊ deſpice. i. cōtēne fuge eſſe temerarius. i. temere ⁊ ſine circūſpectio ne quecūq; aggrediēs: hoc eſt ne ſis audax ⁊ ne ſis nimis timidus. Audax eſt aſſidue audens: ⁊ eſt vicioſus p ſuperabūdātia. timidus eſt ex natura ⁊ ita continue timēs ⁊ h; viciū puſillanimitatis p defectū. fortis autē ſeruat mediocritatē. ⁊ eſt q audet cum debitis circūſtantiīs: vbi qñ quēadmodum q̄tū: in quibus ⁊ pro quib⁹ audēdū eſt. Eſtq; fortis audēs ⁊ timens aliqñ ſed neq; audax neq; timidus vnq̄. Deſpicere eſt per cōtēptum nolle aliquē aſpicere. ⁊ cōponitur a deorſum ⁊ ſpacio. ¶ Nec penit⁹ ⁊c. Hortatur vt puer ſeruet modu; in loquēdo: ne ſit mutus aut elinguis vel garrulus ⁊ loquax. i. aſſidue loquens q2 ille. i. mutus conuenit thoro. i. lecto ſeu cubili vbi tacendū omnino eſt. ⁊ iſte. i. loquax. i. litigioſus conuenit foro iudiciali vbi lites agantur. Et manſuetus ⁊c. Docet ſeruare modu; in lecto vbi puer erit mānſuetus ⁊ nō petulans ſe aut ſociū detegentes ſe aut īmoderate mouēs. ¶ Nec ſis ⁊c. Monet ſeruare modum in credulitate ⁊ adhibēda fide dicens: ꝙ non erit nimis difficilis ⁊ terdus ad credēdū nec nimis facilis ſeu credulus. Monet etiā generaliter vt vitemus omne dedecus: ⁊ reueremur oēs bonos. ¶ Futilis ⁊c. Docet ſeruare modu; in ſeueritate ⁊ rigore verbox di. ꝙ puer nō erit futilis. i. vaniloquus verba ſua inutiliter effundēs aut mēdax: nec nimiū ſeuerus. i. rigoroſus in ſequēdo veritatē hoc eſt q ab opinione ſua nullo mō poſſit flecti. vt Augus docet in li. ꝯ mēdaciū: ēt obſequoſa mēdacia vitāda ſunt. Eſt autē ſeuer⁹ nimis rigide ſeruans veritatē: ⁊ ita dur⁹ nulli ꝯcedēs qd̄ ip̄robat di; ⁊ comē munificūq; velim ſup te eē. Comis dr̄ ꝯcinnus affabilis: cōmod⁹ ⁊ vt inq̄t Valla. Comis eſt benign⁹ hō ⁊ facilis q aliīs nō ergo nate iſeruit. Futilis q verba ſua ꝓfūdit a naſo futuli quo in ſacrificiīs vtebant̄ qd̄ latū os ⁊ fundū ſeu pedē tam ſtrictū hēbat vt ſtare non poſſet qnin liquorē effundat: qd̄ cautū fuit ne aqua ſacrificātibus habenda in terrā poneret̄: qd̄ piaculū putabat gētilitas. ¶ Sis ⁊c. Cohortatur puerū ad pietatē erga ſupos ⁊ parētes ⁊ dehortat̄ ab iniuria ⁊ furto pōt aūt ſic intelligi tex. ſis pius ſup. erga deum colas ſuperos. i. ſctōs ⁊ ſctās: venerare parentes: diligimus tepide: amamus feruēter: colimus cu; veneratiōe ⁊c. Nec ſis. Monet ne iuuenis ſit bibax ⁊ appetētes vinū: nec bibat meratius. i. vinū purū ſed dulcius. i. vinū īmixtū aque qd̄ quidā minus latine limphatū vocāt. Pro vocabulis cognoſcēdis audiamus Lau. de. val. Vinoſus inq̄t mlieroſus ⁊ libidinoſus ⁊ ſilia dn̄r ꝙ qs affect⁹ ſit ab hoc ⁊ amat vinū mlieres ⁊ libidinē. Nigidus aūt vt auc. eſt Aul⁹ gel. hoc inq̄t inclinamētū verborū ⁊ hmōi. Vinoſus mlieroſus religioſus ⁊c. Significat copiā quādā īmodicā rei ſup qua dr̄. Quocirca religioſus is appellat̄ qui nimia ac ſupſticioſa religiōe ſeſe alligauerat: eaq; res vicio dabat̄. Poſt multa tandē verba Aulus gel. legē dare videt̄: vt earu; rerū quarū vſus certus ⁊ prefinitus ac limatus eſſe d;: vt vini mulieris ⁊c. Et copia vicio datur: earūdē noīa in oſus vſ tuperiū habeāt. Earū vero rex noīa qua q̄to copioſius tāto decētius cōueniūt laudē in portēt vt formoſus ſpecioſus: gn̄oſus: aīoſus: gratioſus: ſtudioſus. Eſt ergo vinoſus nimi⁹ amator vino. Potare āt quādā īmodicitatē ſignificat. vn̄ ⁊ potatiōes vilipēdūt̄. Nō ergo dr̄ ꝙ fama ē cathonē bibiſſe: q2 hoc fere neceſſariū eſt: ſ; potaſſe vſq; ad ſupfluitatē vn̄ pot⁹ dr̄ ebri⁹. Si q̄ras vbi lectū ſit cathonē potaſſe: dices cū i mltis locis: tn̄ apō. C. ceſarē vt autho2 ē Plini⁹ ſcōs. iū. li. ap̄lax: vbi i ep̄la ad ſuū ſuū ſic inq̄t. Erūt officia an̄ lucana: in q̄ incidere īpugne necat ne cathōi q dē licuit. Quē tn̄. C. ceſar ita rep̄hēdit vt laudet. Deſcribit ei eos qb⁹ obui⁹ fuerit cū caput ebriī retexiſſent erubuiſſe. Deide adīcit putares nō

ab illis cathonē: ſ3 illos a cathōe deprehēſos. Potuit ne plus authoritatis tribui cathōi q̄ ſi ebrius q̄ tas venerabilis erat hoc illi. Fama ergo refert potaſſe cathonē. vñ Se. vir alioqn grauiſſimus citius ſe ebrietatē laudare q̄ cathonē ꝓpter eā de honeſtate dicebat. Non ſis deriſor ⁊c. Precipit ne puer ſit deriſor aut ſomnu niculoſus. i. deditus nimio ſomno. nec vocatus poſtea ad iudiciū ſit iniquus iudex: aut teſtis mēdax. ❡ Oibꝰ in rebus ⁊c. Uaria precipit ⁊ primū dat gñale preceptū de modeſtia ſeruāda in oi-

❡ Oibꝰ in rebꝰ ſtudeas precor eſſe modeſtus
Sis auidus laudis ſit tibi cura boni.
Sic bene moratum laudabimus atq3 colemꝰ
Sic ⁊ honorus eris ſic eris ipſe grauis

Secundus libellus huius opuſculi.

Nunc faciles aures animum quoq3 trade ſerenum.
Et morigerare mihi mollia iuſſa dabo.
Non ſum qui laudem ſummo te accumbere mane
Judice cōueniēs me dabit hora cibum.
Nec vos ante focū cenas ꝓducite longas
Hoc faciat caupo, qui ſapit iſta fugit
Sterne thoros nitide lautoſq3 appōe q̄drā-
Atq3 ſalē ⁊ cererem, flumina: vina, dapes. tes
Te vitare velim cupidꝰ ne vt lurco ſonoras
Contractes fauces: mandare rite decet.
Et licet antiqui cubuiſſent tempore prono.
Te colla hec etas rectas tenere iubet:
Et finito menſis cubitis herere potentes.
Tu tantum faciles pone repone manus.
Tuq3 puer iubeo ſedeas vel raro, ſed aſtās
Pocula mitte celer: pone ve tolle dapes
Juraq3 conuiuas ſuper importare miniſter.
Effuge nam turpis ſepe fit inde toga.
Qōq3 iubebit herus facilis ſempq3 ſubito
Quemq3 tibi dederit tu tibi ſume locum.
Qōq3 vir egregius pauido tibi porriget illud
Sume libens grates aptaq3 verba refer.
Eſto tribꝰ digitis magnos nec ſumito morſꝰ
Nec duplices offas mandare vtrinq3 iuuet.

bus rebꝰ de qua ſolet dic Oibus adde modū: modꝰ eſt pulcherrima virtus. Et hor. in. i. ſer. Eſt modus in rebꝰ ſunt certi deniq3 fines. quos vltra citraq3 neqt cōſiſtere rectū. De inde cohortat ad auiditatem laudis ⁊ ad eā quā ſctā3 emulationē vocāt ad curam ois boni ⁊ honeſti hoc em̄ pacto inqt efficeris vir honorus ⁊ grauis. Moratꝰ dr q h3 bonos mores. moroſus q nimis eſt difficis in moribus. Nunc faciles ⁊c. Precepturus alia iterū facit auditores attentos ⁊ beniuolos: precaturq3 vt accōmodēt ſibi faciles. i. prōptas ⁊ dociles aures: ⁊ aim ſerenū hoc eſt ceteris curis vacuū addiditq3 puer morigerare. i. morum gere mihi ⁊ dabo tibi precepta mollia. i. facilia ⁊ nō dura. ❡ Non ſum ⁊c. monet ne a prima luce incipias ingurgitare vſq3 ad ſupremā. Summo mane. Plautus ſm Seruium declinauit: ⁊ dixit ad manipulum. Focus eſt locus vbi ignis fouetur. caupo qui vinum vendit ⁊ caupona domus eius: quam galli tabernam vocant. Sterne thoros ⁊c. Deſcribit officiū eius qui ſeruit menſe ſeu accumbentibus di. ꝙ primum ſternet thoros ideſt lectos: q2 in tricliniis olim diſcumbebant. Etiam licet ad thoros non ſedeamus tamen ſternendi ⁊ aptandi ſunt deinde cautas ⁊ mundos quadrātes qui plerisq3 in locis ex quadrato pane fiunt aut ex metallo ſi vero rotūdi ſint orbes vocātur vulgus ſciſſoria vocat. Tamē inter fercula primum apponet ſalem quem nouiſſimū tollet. Sciat autem recens grammaticus ſalem pro condimento etiam maſculinū eſſe: ſed aduertat peritior in nominatiuo du3 taxat neutrū repiri. Unde affra. Quicquid loquunt ſal merū eſt q̄d aſperiſe terentiū putant vbi dixit. Qui h3 ſalem qd̄ inte eſt. q. d. qd̄ ſal cu3 aliis interpretent. i. quā re3 vel qd̄ ve3 habere ſale3 in te eſt. Tum apponet cererē. i. panē. Tum flumina. i. aquā mundantiū vina ⁊ nouiſſimo dapes. ❡ Te vitare ⁊c. Monet vt honeſtus ſine ſonoritate oris comedas: ⁊ rectus menſe nō incūbens ſedeas. Lurco dicitur qui cum auiditate lurcat. i. cibum ingurgitat. Lurca autem eſt os gulei vel vtris: vnde lurcones capacis gule homines. ❡ Tuq3 puer ⁊c. Ne autem ſibi ſuper ſibi cedendum putet monet vt raro ſedeat: vel dic prius locutum fuiſſe de diuite ⁊ herili filio. nunc de famulo dum di. Tuq3 puer ⁊c. Docet preterea celeriter dapes ⁊ pocula ponere atq3 reponere ſed caute ſic: vt iura. i. liquores vel aque in quibus decocte ſunt non fundantur in diſcūbentes vel eoru3 veſtes. ❡ Quod ⁊c. Pulchre precipit vt ſcholaſtici morigeri ſint vtq3 non difficiles ſed du3 iubent aſſidue pareāt ſumētes locū a dño ſeu patre fa. aſſignatū: ſumātq3 cu3 gratiarū actiōe bolū a maioribus porrectū. Eſto tribus ⁊c. Docet quō ⁊ quātum capiāt cibū di. Eſto. i. comede tribus digitis. ſ. pollicē ⁊ duobus primis nec ſumito magnos morſus nec iuuet te mandare. i. maſticare vtrūq3. i. ab vtraq3 parte oris duplices offas. i. fruſtra ⁊ pulmēta

130

¶ Dapſilis ⁊ largus ſemper blandeqȝ ſodali
Impartire tuo pauperibuſqȝ dapes.
Nec vos obſcenos laudabimꝰ aut comedõẽs
Eſſe decet viuas viuere non vt edas.
Nãqȝ cibꝰ nimius capiti ſtomachoqȝ nocebit
Corporis ⁊ vires ingeniȷ̃qȝ rapit.
¶ Gauſape non macules aut pectora: nec tibi mentum.
Stillet ſitqȝ tibi ne manus vncta caue:
Sepe ora digitos mappa ſiccabis adapta.
In quadra faciet non tua palma moram.
¶ Quod tibi vicinum fuerit tu ſume ſodali.
Cede tuo referat dum tamen ille manum
Dũqȝ ĩ fruſtra ſecat caueas ſumpſiſſe receſa.
Lurco legit dulces abſqȝ rubore bolos.
¶ Non manibus gremio inmiſſis tibi vel licet vnguis
Quod ſumes: reſidens non agitato pedes.
¶ Incidaſque prius quam deus contundat ofellam.
Tingantur rurſus ne tibi morſa caue.
Nec linguas digito, nec rodas turpiter oſſa
Aſt ea cultello radere rite potes.
¶ Siue ſup menſam cortex cumuletur ⁊ ipſa.
Oſſa vel in pateram pre pedibus ſiue iace.
¶ Nec tanq̄ ficos tenta nec dilige fruſtra.

¶ Dapſilis ⁊c. Inuitat ditiores ad beneficentiam ⁊ largitatem di. Tu dapſilis ⁊ largus impartire. id eſt partim largire tuo ſodali: ideſt qui tecum ſedet ⁊ lectis rebus vacat ⁊ pauperibus dapes ideſt cibus. Impartire hic eſt imperatiui modi verbi deponentalis. Legitur etiam impertio actiuum. ¶ Nec vos ⁊c. Mandat iterum vitare guloſitatem propter damnum ⁊ turpitudinem que ex ea ſequuntur. Comedones qui nimis comedunt dicuntur ſicut ⁊ manducones bibones qui nimis bibunt ⁊c. ¶ Eſſe decet. Ordo eſt. Decet eſſe ideſt manducare. Eſt enim ab edo non a ſum infinitiuus ſupple vt viuas. ⁊ non decet viuere vt edas. Reliqua nota ſunt. ¶ Gauſape non ⁊c. Iterum cohortatur ad mundiciem ſeruandam inter comedendum di. Non macules gauſape: ideſt illud quod ſuper menſam ſternitur nec macules cibo aut potu pectora tua ⁊ mentum non ſtillet tibi ex cibo aut potu dependente ⁊ caue ne manus ſit tibi vncta ideſt pinguis: ſiccabis autem ⁊ terges ſepe ora ideſt labia ⁊ digitos mappa: ideſt mantili adapta ideſt ad hoc tibi dato. Et tua palma ideſt manus ſcilicet maxime palma non faciet moram in quadra: ideſt in vaſculo eſcario ſiue quadrans fuerit more italico ſiue aliud. ¶ Quod tibi ⁊c. Pulchre docet qui cibus cuilibet ſumendus eſt ⁊ quando dicens q̄ is qui ante quemlibet poſitus eſt hoc eſt in proxima parte eſcariȷ̃ ⁊ non eſt ſumendus donec ſodalis manum reduxerit nec priuſquam tecum obſonium reciſum fuerit. Ordo eſt. Tu ſume quod fuerit ſiue caſu ſiue maiore ſic volente tibi vicinum. tamen cede tuo ſodali ideſt noli ſimul cum eo cibum capere. dum ideſt donec ille referat: ideſt reducat manum ⁊ caueas ſumpſiſſe fruſtra: ideſt particulas reciſa ideſt iterum inciſas. Nam primum in maiores deinde in minores particulas ſcinduntur. Caueas inquam ſumpſiſſe dum ideſt q̄dudum miniſter vel ſodalis tuus ſecat: ideſt diuidit in fruſtra vel ſic caueas ſumpſiſſe reciſa ideſt ea que ceſa ſunt dum ſodalis ſecat obſonium tuum in fruſtra. Lurco ideſt ligurio vel liguritor: ⁊ vorax homo legit ideſt excerpit abſqȝ rubore: ideſt pudore ⁊ verecundia dulces bolos quos quidam morcellos dicunt. ¶ Non manibus ⁊cetera. Monet ne immodeſtus ⁊ inhoneſtus ſis imittendo manum in gremium tuum vel ad pudenda. ⁊ poſtea vel ad cibum vel liquando cum eiſdem vnguibus quibus ⁊ illa. Item precipit ne pedes agites maxime in crura tecum accumbentis. quod inhoneſtum eſſet. ¶ Incidaſqȝ ⁊cetera. Iterum docet quo pacto comedas dic. q̄ inſidas prius ofellam ideſt fruſtrum carnis. Erant enim qui offam putant eſſe panẽ temperatum vt dicunt iure cum ſit caro ipſe forte iure conſperſa habet autem ofella primam breuem ⁊ ſcribitur vno f. ⁊ offa primam longam ſcribiturqȝ gemino. Incidas ergo prius offellam. i. paruum fruſtrum carnis q̄ dens tuus cõtondat: ⁊ caue ne morſa tibi. i. a te: hoc eſt ne ea que tu momordiſti ſemel ſeu panis ſit ſeu obſonium tingantur. i. intingantur rurſus. i. iterum in eſcarium vbi ius eſt. Item nec. i. non: ⁊ tu non linguas digitos: nec rodas oſſa turpiter: videlicet dentibus aut vnguibus. Tu autem potes rodere ea cultello. i. carnes abſtrahere dulciter. vnde addit rite. i. decenter. ¶ Siue ſuper ⁊c. docet quomodo ſuperflua congeras. Nam ſi ita ceteros factitare videris congeres corticem panis pomorum: ⁊ caſei ſuper menſam oſſa autẽ vel in paterã. i. vas potens ⁊ amplum ⁊ hoc appoſitum vel iace ea ſub pedibus ſic tamen vt neminẽ contingas nec offendas. Nec tanq̄ ⁊c. Monet ne fruſtra obſonioꝝ turpiter attractemus priuſq̄ ſumamus: ⁊ adhuc inhoneſtius eſſet attractata deſerere. Ordo eſt. Nec tenta. i. frequenter tene nec dilige. i. ex multis tibi ad eligendum ſegrega fruſtra obſoniorum tanq̄ ficos. i. ſicut tetã qui ficos emunt ⁊ lumen: ideſt viſus vel oculis eat, i, dirigatur tibi huc, ideſt in hanc partem quocunqȝ, ideſt

Et quocunqꝫ manus huc tibi lumen eat
¶ Nec ſocium torue inſpicias: quidve ederit ille.
Aduertas: geſtus inſpice ſepe tuos.
¶ Pocula quum ſumes tergat tibi mappa labella.
Si tergas manibus non mihi charus eris.
Una manu ſumat pateram, ni hanc iactet in hoſtem
Theſeus: aut belli ſint monumenta patris
Aſt ſi hanc binis manibus captabis: id apte
Efficies: digitis pocula ſume tribus.
¶ Et teneas oculos: nec ſupra pocula fare.
Plena aliquo vita ſit tibi bucca cibo
Deme merum cratho: multuꝫ ne forte ſupſit.
Quod nolit ſocius ſumere rite tuus.
Qui ſapit extinguet multo cum fonte falernū
Et parco limpham diluet ille mero.
¶ Nō facies binos hauſtꝰ: nec feſſus anheles
Sibila nec labijs ſtridula prome tuis
Nec cito ſorbebis velut oui lutea grati
Nec nimium tarda ſume falerna mora
Unum ſiue duo ad ſummū tria pocula ſumes
Si hunc numeruꝫ excedes iā mihi potus eris
Fac videas quocunqꝫ bibes modicūqꝫ pitiſſa
Crater ſiue calix det tibi vina breuis
¶ Os quoque tergebis ſemper poſt pocula: palmas
Ablue: quum menſam deſeris atqꝫ labra
Inflectenſqꝫ genu iūgēs quoqꝫ brachia: ꝓſit
Dicito: ſed tolles ordine quecꝫ ſuo.

in quocunqꝫ manus tua gerit. hoc autem dicet nequid deijcias aut fundas aut frangas: aut turpiter cōtrectes non videndo quo manum impellas. ¶ Nec ſocium ⁊c. Monet iterum vt oculos cuſtodiamus nec inepte ⁊ truculenter ſodales inſpiciamus aut obſeruemus quid comendant. E contrario autem geſtus ⁊ mores noſtros ſepe conſpiciemus: vt ſi quid offuerit corrigamus. ¶ Pocula quum ſumes ⁊c. Docet quomodo pocula ſumes dicens: ꝙ prius terges os tuuꝫ mappa non manibus. ⁊ ſumes vaſcula vna manu: immo tribus dum taxat digitis: ſed pateras. ideſt vaſa tam magna vt non poſſint. commode ſine periculo effundendi vna manu leuari ſumes decenter vtraqꝫ manu. Ordo duorum verſuum mediorum eſt vna manus ſumat pateraꝫ quam galli tarſiam vocant ni ideſt niſi theſeus vir ille fortiſſimus iactet hanc: ideſt huiuſmodi ponderis in hoſtem: ideſt in laphithas: aut niſi ſint monumenta belli patris eliſſe de qua ⁊ eius patera ſic Uirgilius in primo ⁊ Eneidos. Hic regina grauam gemmis auroqꝫ popoſcit impleuitqꝫ mero pateram quam belus ⁊ omnes a velo ſoliti ⁊c. plura in ſiluis noſtris de theſeo ⁊ bello diximus. ¶ Et teneas oculos ⁊ce. Iterum docet quomodo ⁊ quid bibes: tenebis inquit oculos ne vagentur dum bibis cauebis ne multum loquaris tenes poculum in manu: curabis habere os euacuatum cibo: priuſquaꝫ bibes: in cratho ſocij non ſines vinuꝫ euaporare: ſed ſi non biberis aliud infunde: aut ſi eodem vaſe bibis non plus infundes ꝗ̄ tu ebiberis. Si vinum acrum ⁊ fumoſum eſt diluetur aqua: merum dicitur purum ⁊ immixtum ⁊ ſubauditur vinum. Falernum eſt vinū ardens ⁊ nobile qd̄ in ſalerno monte cāpanie ytalice naſcitur. In vltimo verſiculo aut hyſpalage eſt vt ſi diluet limpham parco mero pro eo quod eſt diluet parcum metrum limpha. Aut re vera vultu tantum aque eſſe debere. vt non aquam in vinum: ſed vinum etiam modicum in multam aquam fundere videaris. Diluo compoſitum eſt a di ⁊ luo: vel a di ⁊ lauo quod in compoſitione fit luo: vt proluo diluo abluo ⁊ ſunt tertie coniugationis ſicut aliquando lauo lauis lauit per tertiam coniugationem declinatur. ¶ Non facies ⁊c. Docet quomodo bibendum ſit dicens primo ꝙ vno tractu bibes nec tam longo vt poſt ea anheles ac ſibiles. Secundo vt temperate ne tam cito ac ſi lutheuꝫ ideſt rubrum oui ſumas nec nimis lenta mora. Tertio vt non ſepe dicit ꝙ ad ſummum ter ꝙ ſi frequentius biberis reputaberis potus ideſt ebrius. Quarto vt caute bibas ne cogaris poculum aſſumptum deponere aut damnum incurras ad quod remedium eſt inſpicere quid bibas ⁊ pitiſſare ideſt tenuiter probare ⁊ ideo ne potus quam reſpuis multus ſit mouet breui vaſculo vti. ¶ Os quoqꝫ ⁊cet. Poſtquam oſtendit quomodo ad menſam accedendum: ⁊ quomodo in ea manducandum ⁊ bibendum ſit: oſtendit quomodo ab eo diſcedendum ſit dicens ꝙ poſt potum tergebis os: ⁊ ablues palmas poſt quam diſcuerſis menſam. ſimiliter ⁊ labia. Diſcedens autem inflectes genu ⁊ iunges manus dicens proſit: quod honeſte dicitur. Nam proficiat ineptum: ⁊ proficite importunuꝫ. ⁊ imperitioſius videtur hoc dicto tolles omnia quibus. viuſes debito ordine. ⁊ illis ſuo loco repoſitis ablutus abeas quo te vocant officia. Hec ad ſulpitiana ſatis ſit annotaſſe plura in ſiluis noſtris qui volet videbit, huncqꝫ apicem noſtrum adiunctum ſinet.

¶Carmen iuuenile Sulpitij Veru‑
lani de moribus in menſa ſeruandis
explicit feliciter.

¶Apex Aſcenſianus.

Nec ſatis eſt mundum comemqꝫ acce‑
dere menſam
Niſ probus in cunctis ꝯſpiciare locis
Proinde puer qualem ſatages deduce vitaꝫ
Te per q̄ꝫ poſſis admonuiſſe velim
Mane exprectꝰ quas ꝯdidit optimus author
Chriſtus: eas referes ſupplice mente preces
Deinde ſalutatum properabis vtrūqꝫ parētē
Et quicunqꝫ tu cura ſalutis erit
Tū quemcunqꝫ vides venerādum religione:
Sanguine: canicie: moribus officio
Huic ſi forte ſedes ſatagas aſſurgere ſiſtas
Aut tranſis: retegens tempora: flecte genu
Tum preceptoris tibi patris amore colendi
Auribus atqꝫ oculis menteqꝫ verba cape.
Quę ſi forte tibi minus intellecta reliquit
A condiſcipulis ſunt repetenda tuis
Intellecta autem: ne mox neglecta queraris
Inſcribes nitidi ſepe legenda libro
Tādē vbi doctꝰ eris: reliquū ē bene viuere cu
Ignariſqꝫ tibi cognita precipias res

¶Finis.

Regimen menſę honorabile
Nemo cibum capiat donec benedictio fiat.
Priuetur menſa qui ſpreuerit hec documenta.

Dum manducatis

Vultus hylares habe
Sal cultello capi
Quid edendum ſit ne pet
Non depoſitum capi
Rixas murmur fugi
Membra recta ſede
Mappam mundam tene
Ne ſcalpatis caue
Alijs partem tribu
Morſus non reijci
Modicum ſed crebro bib
Grates xp̄o ſemper refer

atis.

Veſtra nouit intētio. Jn hoc ꝓhemio prelibat rē de qua ſcripturus eſt: qꝛ de diſciplina ſcholarium: ⁊ cauſam ſcribēdi: qꝛ precibus Martiani ⁊ alioꝝ inductus. eis morem gerere pretēdit. Et difficultatē in ſcribendo: vt ab ea munus ſuum commendet. ſicut ille in Bucco. Preterea duo nec tuta mihi valle reperti Capreoli ⁊c. Et ille in eunucho. Ab ethyopia eſt vſqȝ hec Difficultas autē eſt idcirco ꝙ aliȷs occupatus negocȷs. Diuidit preterea opus illic. Jn primis ergo ⁊c.

¶ Hic incipit pꝛohemium.

Veſtra nouit intentio de ſcholariū diſciplina cōpendioſum poſtulare tractatuȝ vtinam cōpendioſum a ſpūs mei paruitate ꝓut facultas ſuppetit ingenij decliuitas erumnarumqȝ tenacitas amicis veſtris. O martiane petitioni⁹ tētabo acqeſcere: lȝ duplici generē commentoꝝ ſiȝ impeditus non: tamen oīno diuerſoꝝ in quaſdā. Ariſtotelis necnon aliorum philoſophoꝝ editiones: ꝓprioqȝ attenuatus ſtudio ⁊ inhumani regie gottoꝝ cruciatu corroſus phico me ꝑuenientē ꝯſolatu extremaqȝ pꝛofunde trinitatis perſpicatione permollitus. Quid enim in gymnaſioꝝ exercitu eſt lucidius: ꝙ̄ in artificiali ⁊ naturali pꝛogreſſione debita cognitio: ⁊ ꝙ̄ virium intelligentie gradualis exhibitio. Eloquentie enim partes decenti naturalium ⁊ artificialium pꝛoceſſu ⁊ perſpicua intelligentie compꝛehenſionē nouimus ſtabiliri. ¶ Jn primis ergo prima ſcilicet puerorum oblecta-

Tandem aūt purgat ſtili tenuitatē. docens eam vtilem ⁊ materie ſubiecte congruā. Cetera ex ordine patebunt que talis eſt. ¶ O martiane veſtra intētio. i. intelligētia ⁊ vt dicunt cognitio quo vno verbo perſuadeor gallicū eſſe huius operis authorem. nā galloꝝ more ad vnum loquēs plurium vtitur pronomine: ⁊ intētionē eo modo ponit quo galli entēdre pro intelligere dicunt nouit poſtulare. i. exigere in quo dicto videtur queſitus ſed non inuentus fucus. multo enīȝ decentius diceret. Jntentio tua poſtulat tractatum compendioſum. i. breuem quaſi compendio ad intentum ducentem: de diſciplina. i. eruditione in vita degenda ſcolariū. i. ſcolaſticorum rei litterarie vacantium. Tentabo. i. conabor ⁊ moliar acquieſcere veſtris petitionibus amicis. vt dicūt amicabilibus vtinam ſcȝ poſtules aut potius lege. vtiqȝ vt ſit tentabo vtiqȝ a ſpiritus mei paruitate. i. modicitate prout. i. ſm quod facultas. ſ. ingenij aliȷs occupati negocȷs ſuppetit. i. ſuppedit ⁊ decliuitas. i. humilitas ingenij anxij. ſ. ⁊ tenacitas ideſt perſeuerantia ⁊ cōtinuatio erūnarum. i. caſuum ⁊ calamitatuȝ mearum. Tētabo inꝗ̄: licet vbi male ſcriptuȝ erat. Et licet ⁊c. ſum impeditus duplici genere cōmentorum non tamen licet duplici omnino diuerſorū: qꝛ vtraqȝ in philoſophiam ſunt: ſed tamē duplici qꝛ in quaſdā editiones Ariſtotelis: ideſt in quedā ſcripta edita ab ariſtotele necnon. i. etiam in quaſdam editiones aliorū philoſophorū ꝙ pro ⁊: licet ſim attenuatus proprio ſtudio quo noua ſcribo ⁊ licet ſim corroſus cruciatu inhumani: ideſt immanis ⁊ crudelis atqȝ efferi regis gottorū ſcilicet theodorici, a quo captus erat: aut potius id ſimulat qui hoc op⁹ illi aſcribendum effingit tentabo rurſus inꝗ̄ permollitus: ideſt mitigatus ⁊ lenior effectus. perſpicatione. ideſt perſpicaci ſcrutatione: extrema: ideſt ſumma: videlicet trinitatis profunde; quia diuine eſſentie ad omnia pertingentis: ⁊ conſolatu philoſophico. preueniente me ne ſcilicet merore aut aduerſitatibus peſſundet. Et ita tanguntur opera Boetiana: quia de ſancta trinitate compoſuit opus: verum nondum compoſuiſſe videtur de conſolatione: deoqȝ ſi velimus hoc opus Boetio aſcribere dicemus: cōſolatiuȝ philoſophicū preueniſſe: quia priuſꝙ̄ ſcriberetur aliȷs preuenit ipſuȝ. Docet deinceps quomodo ſit permollitus. Legunt tamen quidam permollitus: ideſt ad extremum conatus: ⁊ ita doceat: qꝛ conatus ſit. Quia videlicet ſuauiſſima eſt talium rerum cognitio. vnde dicit. Enim pro quia ſupple eſt lucidus: ideſt ſplendidus in exercitu. ideſt exercitio gymnaſiorum. ideſt ludorum ſeu locorum vbi fiunt exercitia. quā cognitio debita in progreſſione artificiali ⁊ naturali. ideſt rerum humanarum agnitione: ⁊ ꝙ̄ exhibitio gradualis. ideſt per gradus: procedendo ab artificialibus que hominum ſunt operaȝ ad naturalia que dei ⁊ nature ſunt ⁊ a naturalibus ad diuina: quaſi dicat nihil. docet que ſint artificialia et naturalia dicens. Enim pro quia nos nouimus partes eloquentie ſtabiliri: ideſt confirmari ⁊ ſtabiles reddi: decenti proceſſu ideſt progreſſione: artificialium ⁊ naturalium: qꝛ eloquentia ⁊ elegantia ſermonis ad artē ſpectat. facunda pronunciatio ad naturam ⁊ perſpicua. i. clara compꝛehenſione intelligentie. ſ. noſtre qua ſcilicet nos intelligimus. ¶ Jn primis. Diuidit vt dicit opus dicens. Ergo. i. vt inſtitutum noſtruȝ tangam prima oblectamenta puerorum. i. quibus primum oblectantur pueri: ſunt prelibenda. i. primo loco attingenda. in primis. i. precipue. Videlicet. i. videre licet: quare in primis: qꝛ ſecundo ſcilicet loco ſup. delibandū aut docendum eſt. qualiter elatio. i. extollentia: adultorum. i. prouectorum: ſit ſubȷcienda. i. ſummittenda magiſtratui. i. authoritati ⁊ maieſtati preceptoris: ⁊ connectenda. i. coniungenda diſcipline. Tertio ſcȝ docendum aut augendum eſt de elatione coꝝ: ſcilicet adulatoꝝ reprimenda exponēdo di-

ſtincte cōmendationē exēploꝝ. Quarto ſcʒ agēdū eſt de ſagaci.i.pſaga ⁊ ꝓuidēti ꝓuiſiōe:ſcʒ de ānona ⁊ anmio penu ſcolariū ⁊ de ſtatione graduali.i.p gradus ⁊ claſſes. Quīto ſcʒ docēdū eſt qualiter venerabilis ac ſincera deuotio ſcolariū ſit proferēda.i.ꝓmouēda ad magiſteriū. Sexto.ſ.docēdū ē de norma.i.regula:⁊ trina.i.triplici diuiſiōe magiſtrātiū.i.iā in magiſterio exiſtētiū ⁊ de ſtatu.ſ. magiſtrantiū erga ſubditos ⁊ de mō docēdi ꝑcognito.ſ.ab eo tēpore quo diſcipuli erāt q2 quo modo didicerūt docent Autem ꝓ ſed.nos ſuſcepimus hec.ſ. predicta peragenda.i. ad finem vſqʒ tractanda ad cognitionem intelligētie:omittētes fere ſed totū priſtinum idest antiquū noſtrū modū.i.morem tractādi peruſi.i.ad finē vſqʒ vnde. nunqꝫ.i.nō vnqꝫ prius leuiori.i. faciliori ⁊ vulgariori ſtilo.i.dicendi forma:qm̄ executio.ſ. huiꝰ operis eſt in maiori parte pro rudibꝰ informādis i.ad informēdos ⁊ inſtituendos rudes:⁊ tanto.i. pro tanto dʒ trāſlatio dilucidādi.i. ratio hec dilucide trāſferēdi.eſſe leuior.i.facilior

Cum autē indiſcreti. Hoc eſt primum e ſex capitulis ptis executiue: in quo dat diſciplinam rudibus ⁊ penitus nouitijs iam primuʒ videlicet incipientibus: docens primo tēpus quo diſcere incipiant. q2 p acto ſeptēnio. Quintilianus tamen citius inſtituendum docet futurum oratorem. Secundo corporis diſpoſitionem: quam decentē exigit: vnde ⁊ pythagorem aiunt priuſqꝫ quēuis in diſcipulum aſſumeret totum corpus perſcrutatum. verū ſepe nobile ingeniū vile inhabitat corpuſculuʒ. vn̄ apud Aulum gellium epictetus ſtoicus philoſophus nobiliſſimus de ſe dicit. Seruus epictet us fueraʒ qui corpore mancus:pauperie preſſus charus erā ſuperis. Eſopū etiā illum fabulatorē phrigium qui apologos lepidiſſimos ſcripſit: monſtroſo fere corpore fuiſſe aiūt:ſed vt notus eſt author: ingenio pollet cui vim natura negauit. Non ergo recte monet diſtorta corpora a litteris arcenda: ſed ne diſtorta fiant nimis imbecillia non eſſe recipienda:veꝝ pueriliter timet pp̄ti irriſionem ſi in cetu ſcolaſticorū videat diſtortis membris. Tertio celi atqʒ aeris temperiē q2 neqꝫ in brumali frigore:neqʒ ſub eſtiuali caumate debent teneriores inſtitui. Quarto victus temperantiam de qua illic dicam. Cibariorum autē ⁊c. Ordo hic eſt. Autem pro ſed:cū i.quādo infantia ſeptēnis.i.ſeptēnalis ſeu ſeptenaria:hoc eſt ſeptē annorum vbi finis eſt infantie ⁊ principium pudicitie:ſubaudi pueri aut ſcholaſtici indiſcreti.i.rudis ⁊ ignari neſcientis rerum diſcretionē ⁊ impotentis.i.imbecillis ducitur.ſ.ad ludum aut ſcholas:ad imbuendum.i.prima doctrina inſtituendū.imbuere aūt proprie eſt dare primā tincturam.vnde Flaccus in epl̄is. Quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorē. Teſta diu. Et ita q2 aīa dicit̄ tabula raſa in qua nihil eſt depictū:pictores aūt imbuere.i. intingere ⁊ madefacere rem pingendā ſolent:ideo dare primas litteras vocauit imbuere. Imbuenduʒ autē hic accipitur paſſiue.i.vt imbuatur:latinius diceretur.dicit̄ imbuenda cauēdū eſt ne diſpoſitio mēbroꝝ ſit indecēs:membroꝝ dici vtpote:integraliū.i.que cū alijs partibus totū cōſtituūt:vt caput.manus.crura.pedes ⁊c. Et cauendū eſt ne intēperies aeris:vtpote obtuſitas hyemis cōſtringētis.i. cōtrahētis mēbra p gelu ⁊ frigus in nimiū aut ꝓfunditas.i.penetratio eſtatis cōburentis.ſ.calore nimio gereret incrementū.i.augmētū periculi:q2 tenella etas nō eſt ſine periculo. Legitur eni ⁊c.affert vtriuſqʒ exemplum tam diſtorti qꝫ nō ſua tēpeſtate incūbentis dicens. Legitur:impersonaliter.i.qui volunt legunt filium timothei:illius ciuis ſiue romani ſiue quod potius reor:atheniēſ. caſtratum ideſt emaſculatum ⁊ excoleatum lepra incumbente.ideſt vt vitaret lepram.id enim prodeſt. Nam frigidiores fiunt caſtrati, ⁊ loripedem:ideſt diſtortis pedibus oblique incedentem.vnde Iuuenā. Loripedē rectus deri-

menta ſunt prelibenda. Secūdo videlʒ qualiter adultoꝝ elatio magiſtratui ſubijcienda ſit ⁊ diſcipline cōnectenda. Tertio de eoꝝ elatiōe reprimenda:⁊ exemploꝝ commēdationeʒ diſtincte exponendo. Quarto de ſcolariuʒ ſagaci ꝓuiſione:eorūqʒ graduali ſtatione. Quinto qualiter ſcholariū venerabilis ac ſincera deuotio ad magiſteriū ꝓferēda ſit. Sexto de magiſtrātiuʒ norma:trinaqʒ diuiſione ſtatuqʒ erga ſubditos:mōqʒ docendi ꝑcognito. Hec aūt ad ītelligētie cognitionē ſuſcepimꝰ pagenda priſtinum modum tractādi fere omittētes nunqꝫ leuiori ſtilo peruſi:quoniā ī maiori parte ꝓ rudibꝰ īformandis eſt executio. Et tanto leuior dilucidandi debet eſſe tranſlatio.

Finis procmij. Sequitur tractatus.

Capitulum primum.

Cum autē idiſcreti ⁊ ipotētis ſeptēnis īfantia ducitur ad ībuēdū cauendū eſt ne mēbroꝝ idecens ſit diſpoſitio: vtpote integraliū ⁊ ne aeris itēperies vtpote ꝯſtrigētis hyemis obtuſitas ⁊ cōburentis etatis ꝓfunditas piculi generet icrementuʒ. Legitur eni Timothei filium lepra icumbente caſtratuʒ loripedeʒ:gibbo tu

deat tu mentẽ.i.inflatũ:gibbo.i.tumore aut ſtruma mancipatũ.i.traditũ doctrine.i.eruditioni extitiſ-ſe obiectionẽ.i.opprobriũ:plebeiã.i.ipſius plebis ⁊ vulgi hoc eſt cũ etiã vulgus obiecit ceteris ſcholaſticis tanqꝫ noſtrũ deforme.vñ addit ⁊ ridiculoſaz detractionẽ ſuoꝝ socioꝝ. Similiter nos vidim⁹ filiuz ꝑtoris ſuburbani.i.in ſuburbio:hoc eſt iuxta vrbẽ pago ꝓſidẽtis mãcipatũ litteris canicula.i.ſydere illo eſtuoſo inſtigãte.i.vrgẽte aũt ꝓ ſꝫ cũ nõ gauderet vmbrella.i.teneriore vmbra:hoc ẽ vmbraculo ſolita.i.cõſueta tũc ſup.ipſe deſtitutus.i.derelict⁹ a ꝓpria virtute ⁊ permolit⁹.i.grauiter affect⁹ pena ictericie.illi⁹ morbi fedã cutẽ inducẽtis:⁊ attenuat⁹ tandẽ ſpiritib⁹ vitalib⁹ occubuit.i.mortẽ obijt:morbo limphatico.i.furorẽ inducẽte ſicut q in limphis.i.aqs nimphis viderant finire credebant. ¶ Cibarioꝝ ⁊c. Docet vt diri quarto loco ciborum temperantiã:de qua Aulus gelli⁹ in noctibus atticis li.iiij.c.xix.ſic ait. Pueros impuberes cõpertũ eſt ſi plurimo cibo. nimioqꝫ ſomno vterent hebetioreſqꝫ fieri.animaduertimuſqꝫ hic eliciꝫ tarditatẽ corpaqꝫ eorũ improcera fieri minuſqꝫ adoleſcere. Idẽ plerīqꝫ alij medicorũ philoſophorum ⁊ Marcus varro in longa hyſtoria ſcripſit: que in ſcripta eſt capis aut:de liberis educãdis hec ille. docet deinde quo veſtitu vtenduz ſit:qua doctrina ⁊ quibus ꝑceptorib⁹ vt ex ordine patebit qui talis eſt. Auteꝫ ꝓ ſed facultas.i.ſuppeditatio ⁊ facilis vſus cibarioꝝ ſit mediocris.i.temperata neqꝫ vt in crapulã luxurie: neqꝫ ad inediam ac famẽ extenuet:autẽ ꝓ ſed ſit potus tenuis.i.modicus ⁊ exilis: ⁊ parcitas eiuſdem.ſ.cibi quia varietas ferculorũ nocet. Autẽ pro ſed penuria ideſt difficultas habẽdi ⁊ parcitas in vtẽdo veſtium ſit ſimiliter. ¶ In primis igitur ⁊c. Precedẽtia de victu ⁊ amictu cõmunia eſſe poſſunt oĩbus inſtituẽdis: hec peculiaria ſunt ſcholaſticis. Igit vt bene inſtituatur ſcholaſticus dilectio figuram.i.protractiorũ repreſentantiũ elemẽta.i.ipſas litteras eſt imprimẽda ſcꝫ animis pueroꝝ:in primis.i.ante omnia hoc eſt doceantur amare litteras ne inuiti ad eas accedant:qꝛ inuita minerua nihil profecerint. Ideoqꝫ ſolent pueri varioꝝ artificioruz arma preponi:vt que tractent libenti⁹ ⁊ ad ea nati aptioreſqꝫ cenſeantur diſcant ergo primo cognoſcere elementa.i.ſingulas litteras:qꝫ pro et coniunctio litterarum coniungendarum. ideſt ſyllabarum faciendarum.non paruum:ideſt multum artificioſa: quia in ea eſt tota vis ⁊ ratio orthographie ſupple imprimenda. Nec inſiſtendum eſt multum tali certamini.ideſt labori certatim faciendo laborioſo.i.eſt difficili:quia ſi quis exacte ⁊ admuſſim omnia ab incipientibus fieri exigat.nunqꝫ vltra principia eos perducerit:que tunc plene intelligi ſolent cum reliqua perſpecta fuerint. Nec abeundum: ideſt diſcedendum eſt cito:vt placet ſeruio ſcilicet grammatico:quoniam ſi videlicet puer viſus eſt promptior ſcilicet ceteris:in multis ſcilicet litteris diſcernendis ⁊ ſyllabis compingendis:aut abſolute in multis ſcilicet reb⁹ reperitur:tunc ideſt poſt modum habilior ideſt aptior in alijs ſcilicet multis hoc eſt qui diutius:vt plato precepit:immorantur in principijs efficiuntur capaciores ceterorum. ¶ Secundum ⁊c. Docet qui preceptores precipue in grammatica ſint habendi dicens. Secundum edificium.i.altior inſtitutio ſicut poſt fundamentorum iactione exigitur edificium certaminis laborioſi ideſt difficilis ad litteras cõcertationis ſtat.ideſt conſiſtit in traditionibus ideſt preceptis. Probi ⁊ Didymi.illorum grammaticorum.necnon.i.etiam aliorum philoſophorum ergo grãmatici etiam philoſophi certe philoſophie pars eſt grammatica quos philoſophos ſcilicet authoritas venerabilis commendat.i.laudat ſcilicet nobis. Autem pro ſed animaduertendum.i.diligenti animo conſiderandum eſt in hmõi ſcilicet traditionibus vt traditio latina.i.latine lingue ſubiaceat fideli reſolutioni. ideſt expoſitioni vnius vocabuli per aliud: in quo multi errant reſoluentes latinum per barbarum. Et recte dicit reſolutioni: quia quam iſti con-

mentem doctrine mancipatum plebeiam extitiſſe obiectionem. ſuorumqꝫ ſociorum detractionez ridiculoſaz. Similiter pectoris ſuburbani filiũ canicula inſtigante litteris vidimus mancipatuz. Cum autẽ ſolita nõ gauderet vmbrella propria virtute deſtitut⁹ ictericie pena permollitus ⁊ vitalibus tandẽ ſpiritibus attenuatus limphatico morbo occubui. Ecce quãtum difficultatis mẽbrorum indecens diſpoſitio ⁊ aeris intemperies teneritati pueruli cõtulerunt. ¶ Cibariorũ aũt mediocris ſit facultas: potus aũt ſit tenuis: eiuſdemqꝫ parcitas. Veſtium autem ſimiliter alias abſit penuria. ¶ In primis igitur figurarũ elementa repreſentantiũ imprimenda eſt dilectio coniungendarumqꝫ litterarꝫ non paruz artificioſa cõiunctio. Nec tali laborioſo certamini multum eſt inſiſtendum nec cito vt Seruio placet abeundum. quoniaz ſi viſus eſt in multis promptior: in alijs reperitur tanto ⁊ habilior. ¶ Secundum laborioſi certaminis extat edificium in Probi Didymiqꝫ traditionibus: necnon aliorum philoſophorum quos venerabilis commẽdat authoritas. Aiaduertẽdũ eſt aũt hmõi vt fideli reſolutioni ſubiaceat latina traditio

Morb⁹ limphaticus.

Cib⁹ ⁊ ſomnus ſcholaſticorum.

Conſtructio.

⁊ addiſcentis ydioma verbotenus explicatuꝫ ſit fundamenti enim tenacitatem bis oportet ꝯſiſtere. Nec menſtruoſo ſaltu phebes abeundum eſt:nec ſolari curſu tātum ꝯfirmādum:ſꝫ expleto mercurij iteruallo: eodēqꝫ fere duplicato diligenter imorāduꝫ. Diligentia ei cuiuſlibet operis obtuſitas permollitur. ¶ Senece traditio lucani iexpletio. Uirgilij prolixitas ⁊ ſtatij vrbanitas dura flacci tranſlatio durior Perſij editio. martiani nō indignale ſio. Naſonis diſcretio hec ſunt idaganda memorialiqꝫ cellule comendāda. Ceteroꝝ autē phōꝝ ꝓut igenij ſuppetit capacitas non ſub ſilentio eſt preterennda moralitas vt ſic ſententioſa dictaminis vigeat ſerenitas:⁊ metrorūꝫ floreat iocunditas. O ꝗꝫ tulij venerabilis facundia ſūmis deſiderijs eſt collocāda. ¶ Cauēdū āt eſt in hmōi ne ꝯtingat vt Jotario ꝯtingebat. Ipſe enim triginta annis ignorantiam ſuā predi-

ſtructionē vocāt merito reſolutionē dicāt. reſolutio eīm fit in partes materiales amiſſa forma:atqꝫ conſtructio ⁊ ordo ſeu forma orōnis parit. dū eā grāmatici cōſtruūt qꝛ tunc eā reſoluunt vt dixi ⁊ ydioma addiſcētis ſit explicatū verboten⁹. i. vſqꝫ ad ſingula verba:vt verbū verbo apte reddat alibi. Eſt et aīad uertendū hmōi ꝓgreſſione vt fidei reſolutiōi ſubiaceat latina traditio in diſcētis ydiome verbo ten⁹ explicat. Eīm pro qꝛ oportet tenacitatē. i. firmitatē fundamēti:ꝯſiſtere alias ꝯſtituere bis. i. hmōi reſolutionib⁹ ⁊ applicationib⁹ verboꝝ. Nec abeundū eſt ſcꝫ ab icepto ſtudio aut a traditiōe ſaltu mēſtruoſo. i. vno mēſe peragēdo curſu phebes. i. lune que phebi. i. ſolis dr̄ ſoror:⁊ ſingulis mēſibus pficit curſum ſuū quē ꝓpter celeritatē ſaltū dicit dans ſoli curſum: cū tñ ꝙ̄tū admotū rapt⁹ tardiſſime moueat luna:nec ꝯfirmandū eſt ſcilꝫ ſtudiū inceptū tm̄. i. tantūmodo curſu ſolari. i. ſpacio vni⁹ anni:ſꝫ immorādū eſt expleto iteruallo mercurij. i. vſqꝫ ad expletionēꝫ curſus mercurialis:que pficit ſcdō quoqꝫ āno. i. poſt duos annos:⁊ eodē. ſ. curſu mercuriali duplicato fere. i. qͥſi toto hoc eſt vſqꝫ ad quartū fere annū. Rōnē adiūgit. Cum pro qꝛ obtuſitas. i. hebetudo cuiuſlibet operis. i. quolibet ope pmollit. i. mitigat ⁊ infringitur diligētia. i. per aſſiduā ⁊ ſolertē operaꝫ. ¶ Senece ⁊c. Poſt grāmaticos docet ꝙ authores ſint legendi duas ſingulis ſuas ꝓprietates ac dicens. Traditio. ſ. moꝝ. ⁊ doctrine. Senece illius authoris moraliſſimi:⁊ in explctio. i. inexhauſta ⁊ ſatiabilis traditio lucani ꝙ bellū pharſalicū carmīe deſcribit. Prolixitas Uirg. Qui prolixe aduentū enee in Jtaliā duodecīꝫ libris deſcripſit: ſꝫ nō ſuperflue neqꝫ merito longe aut prolixi:quia vt dicit Martialis. Non ſunt longa quibus nihil eſt quod demere poſſis. Quinetiam ſenis libris vigenoſquaternos homeri abſoluit. Nam que homerus in vigintiquattuor libris odyſſe proſequitur virgilius in ſex prioribus eneidos abſoluit. Et que ille. xxiiij. ydiados hic ſex poſterioribus eneid. perficit. ⁊ vrbanitas ſtatij ſcilicet papinij:qui multa vrbane deſcripſit. Non tamen vrbanius nec emunctius ꝙ̄ maro verum vt Juuenalis inquit dubiā facientia litem dura tranſlatio flacci:precipue in ſermonibus vbi imperitis durus videtur ꝙ non vident que acerbitas ſatyram deceat. In carminibus autem quintiliano cenſore ſolus eſt latinoruꝫ dignus legi durior. ideſt difficilior editio perſij que nunc parum habet obſcuritatis at eruditionis plurimum. Non indigna ideſt iuſta ⁊ digna leſio alij dicunt lectio martiani:quod ſi eſt leſio dic ideſt offenſio:quia libere ſeptēꝫ artibus cenſendo multos offendit plures tamen conſiliat ſibi:vnde legam potius lectio diſcretio naſonis:ideſt ouidij qui mediocrem illum complexus eſt nec indiſcrete vltra vires rem aſſumpſit. Hec ergo omnia ſunt indaganda. i. inquirenda ⁊ commendanda cellule memoriali. i. ipſe memorie que poſtrema capitis cellula vigere ac reſidere dicitur. ¶ Ceterorum aūt ⁊c. docet cetero ꝙ̄ philoſophos nō pretermittandos preſertiꝫ eos qui bonos mores precipiant dicens. Autem pro ſed mortalitas ceterorum philoſophorum ſcilicet non poetarum nec iam dictorum non eſt pretereunda ſub ſilentio prout. i. iuxta id quod capacitas ingenij ſuppetit. i. ſufficit ⁊ capere poteſt:vt ſerenitas ideſt puritas dictaminis. i. ſermonis ex dictamine anime prolati vigeat ſic. i. per poetarum grammaticorum lectionem ſententioſa ſcilicet per moraliuꝫ philoſophorum adiunctionem:⁊ iocunditas metrorum:floreat ſcꝫ ſimul ꝙ̄. i. ꝙ̄tum venerabilis facundia tulij eſt collocanda ſcilꝫ in cellulis memorie:ſummis. ideſt maximis deſiderijs. ¶ Cauendum eſt autem. Docet cauendum ne ſcholaſtici legendis poetis tempora perdant:ſicut iotarius triginta annos poetis ſtudēs ⁊ Uirgilium legens neſciuit cuius vxor eſſet eneas:⁊ vt addi ſolet cuius pater dido. Preterea indignuꝫ putauit huius nominis magiſtri primam corripere:cum ⁊ dei primo correpta. Nihil enim vocis correptio ad res facit. At ordo eſt. Autem pro ſed cauendum eſt ne contingat in hmōi. ſ. poetarū oratorum ⁊ philoſophorū lectoribus ⁊ auditoribus ſup. ita vt. i. quēadmodū cōtingebat iotario:videtur nomen fictum a iota qui minima eſt littera. Jpſe eīm ſcꝫ iotarius tradidit ſuam ignorantiā imbuendā in gymnaſijs. i. ludis aut exercitijs hoc eſt vt dicunt collegijs ⁊ pedagogijs predictoꝝ phoꝝ triginta annis. i. ſpacio triginta annorū. Uero pro ſed cū. i. quando dies adueniſſet vt preeſſet mediocribus:qꝛ primi ſolent docere mediocres aſſerebat ſe dubitaſſe diutius. i. valde diu:cuius author eſſet. Eneas vir ille pre-

ſtantiſſim⁹ marit⁹ creuſe. gener priami pater aſcanij ſiue iulij. a quo iulius ceſar ⁊ ceteri eius cognominis traxiſſe originem ⁊ gloriam cuius de precipua virtute. Virgi. Eneida cōpoſuit quem diceret quam ⁊ ita ſcriptum puto. nam ſi vxorem alicuius putauit eneam: diceret quam non quem: niſi dictum eſt ex perſona poete: quem. ſ. eneā inquit author: inueniſſet in ſeneritate. i. dilucida compoſitione: hemiſtichiorum. i. dimidiatorum verſuum virgilij. hoc eſt in Eneide. vbi dimidiatos dereliquerat verſus. Et requiſitus a quodam diſcipulorūȝ ſcilicet illorum mediocrum: qualiter poſſet vertere ideſt aptare ⁊ dirigere in verſum: primam ſyllabam huius dictionis magiſter. reſpondit abſurdum eſſe primam ſyllabam tanti nominis abbreuiari. ſed potius. ſ. debere pronunciari. ſ. in prima ſyllaba accentu acuto ideſt predominante. Ecce quātum temporis ⁊ expenſe obtuſitas dure ceruicis ſcilicet iotarij perdidit ideſt amiſit. Completo autem ⁊c. Docet a grammatica ad alias ſcientias progrediendum ⁊ primo ad logicem ⁊ ita deinceps. Unde ordo eſt Autem pro ſed: rudimento. i. eruditione huiuſmodi: videlicet litterarūȝ ſeu grammaticalis. gymnaſij. i. exercitij: completo non indebite: ideſt decenter ⁊ vt complere ipſum puer debet procedendum eſt ad limina ideſt ingreſſum ſcientie maioris inquiſitionis: ideſt maiora inquirentis inq̄ȝ ideſt dico ad limina ſcientia: vnde legendum eſt ſcientie non ſcientia: quia per inquam in eodem caſu repetimus: niſi prius dictum caſtigauerimus: quam nouimus indagatricem ideſt inquiſitricem ⁊ exploratricem veri ⁊ falſi: hoc eſt logicem ſeu dyalecticam: ⁊ quam ſolam nouimus ſcientiam ſcientiarum: quantum ad vtilitatem: obſtipantem: ideſt ſapientem ſubiecta ſcilicet ſua. titulo ſublimitatis: aut obſtipantem: ideſt opprimentem. ſubiecta: ideſt reliquas ſcientia illi: quantum ad communicationem ⁊ vtilitatem ſubiectas titulo ſublimitatis: ideſt preſtantie ⁊ excellentie hec ſcilicet dyalectica aut logica inquam eſt domina ſchalaris: ideſt ſcalis ⁊ gradibus innitens: quem preſtanti natura veſtium: vt verus commentarius dicit premiſſarum aut potius ideſt vtenſilium ſuorum que ſunt argumentationes quibus alie artes tanq̄ȝ ſpolijs ab hac detractis vtuntur: prebet incrementa virtutum ad faſtigia: ideſt ſublimitates quarumlibet ſcientiarum quia in acquiſitionem ſcientiarum dyalectica debet eſſe prior dicit hiſpanus. Autem pro ſed: quid ſupple eſt lucidius: ideſt ſplendidius ⁊ clarius: cognitione quinq̄ȝ vniuerſalium: ideſt predicabilium a porphirio traditorum: quaſi dicat nihil: que ſcilicet cognitio aut potius dialectica eſt magiſtra ſcientiarum triuialium: ideſt grammatice: logice: ⁊ rhetorice. et potentia quadriuialium: reliquarum liberalium artiumque vt ille triuiales dici ſolent. aut quia vulgares aut quia quaſi tres vie ad vnum hoc eſt ad ſermonem tendentes. nam grammatica docet an ſermo congruus ſit necne: logica an verus: rethorica an diſertus: ita quadriuiales appellari ſolent quaſi quattuor vie ad vnuȝ: ideſt ad quantitatem tendentes: geometria ad quantitatem continuam: videlicet ad menſuram terre ⁊ ſimiliuȝ: arithmetica ad quantitatem diſcretam: videlicet ad numeros muſica ad quantitatem etiam diſcretam ſed ſonoram. i. ad numeros ſono diſtinctos: ⁊ aſtronomia ad aſtrorum numerum: vnde ſeptem artibus liberalibus verſiculi. Gra. loquitur dya vero refert rhe: verba colorat Mu. canit. ar. numerat. geo. ponderat: aſt. colit aſtra. Et hec eſt plenitudo ſcientiarum collateralium ideſt ab his cōdependentium. Laurentius autem Vallen. lib. iiij. vbi deludo loquitur docet triuiales dictas quod in triuijs doceri ſoleāt. ⁊ id quidem vero ſimilius. ¶ Ad huius autem imperialis domine apicē ſcandendum ⁊c. docet qua via logicē addiſcere debeant dicens. Autem pro ſed ſcandendum eſt ad apicem. verticem ⁊ ſublimitatem huius domine imperialis: ideſt imperio ſuo ceteras ſcientias dirigentis hoc ordine. Igitur: ideſt vt quod dixi doceam intrinſeca cognitio terminorum: ideſt ſingulorum vocabulorum: ⁊ copulatio non la-

ctorum phōrum in gymnaſijs tradidit imbuēdam. Cuȝ vero dies vt preeſſet mediocribus adueniſſet cuius vxor eſſet Eneas dubitaſſe ſe diutius aſſerebat. quē in hemiſtichiorūȝ Virgilij ſerenitate inueniſſet. Requiſituſqȝ a quodam ſuorum diſcipulorum qualiter primam huius dictionis ſyllabam magiſter vertere in verſum poſſet. Reſpondit abſurdum eſſe tanti nominis primam ſyllabam abbreuiari. ſed potius acuto accentu pronunciari. Ecce quantum dure ceruicis obtuſitas perdidit temporis ⁊ expenſe. ¶ Complecto autem non indebite huiuſmodi gymnaſij rudimento ad maioris inquiſitionis ſcientie limina procedendum eſt. Scientie inq̄ȝ quem veri falſiqȝ nouimus indagatricem ſolamqȝ ſcientiam ſcientiarū titulo ſublimitatis obſtipantē ſubiecta. Hec eſt inq̄ȝ ſcalaris domina que penetrandi veſtium natura ad ſcientiarū quarūlibet faſtigia pbet incrementa virtutū. Quid autem lucidius cognitiōe quiqȝ vniuerſaliū que eſt triuialiū ſcietiarum magiſtra. quadriuialiū potentia. colateralium ſcientiarum plenitudo. ¶ Ad huius autem imperialis domine apicem ſcādenduȝ

eſt hoc ordine. In primis igitur terminoꝝ in triſeca cognitio eorũq; in ꝓpoſitione nõ latẽs copulatio. ꝓpoſitionũq; nõ idigna ꝯnexio ſũt apponenda. Terminoꝝ aũt determinationes quas ſyncathegoreumaticas appellamus memorialiter menti ſunt imprimende. que pote ſophiſtice nõ paꝝ deſeruiũt fantaſie. Hoꝝ aũt noticiã Trebatium viruz meminimus prudentiſſimum. ſed in hoc imperitum. quaſi indigna in ſcientiã relatu ſub ſilentio ꝑteriſſe. Die aũt ꝯflictus adueniẽte eundem miſerrime ab his ſophiſtica vincẽte detẽtũ vidim⁹. vt indecenter a ſuoꝝ collegio ſequeſtratũ. Quid vlteri⁹ anguſtia pudoris confuſus. qd̃ prius cenſebat indignum eloquia: poſtea ſociatim mendicabat. Huius autẽ imperialis domine fimbrijs dotata ars ſophiſtica petulanti animo confiſa nugatorieq; loquacitatis eulogio peruſa. mulieris fuco vultu perfuſa. barbaras nationes obliquo ſydere recipiebat: quam in cõmentarijs alexandri ⁊ noſtris nouimus decoratam. ⁊ tranſlatione perfectam ſummopere eſſe curandã. ¶ Ad iſtoꝝ autẽ ac ceteroꝝ ꝑfectiones triplici ſolemus vti recordatione. quarum prima eſt vocalis. ſecunda mentalis. tertia vero

tens.i.manifeſtatio eorũ ſcz terminoꝝ vt ſubiecti ⁊ predicati in ꝓpoſitione.i.enũciatiõe.que dũ ad aliqd inferendũ aut cõcludẽdũ ꝓponit ꝓpoſitio ⁊ premiſſa dicit ⁊ nõ indigna.i.debita cõnexio ꝓpoſitionũ ſcz in ſyllogiſmo ſunt apponẽda quaſi ad menſaz diſcẽtiũ:in primis.i.inter prima. Autẽ p ſed determinationes terminoꝝ:quas determinationes:crederem que aut quos ſyncathegoreumata verius legit: nos appellam⁹ ſyncathegoreumaticas.i.cõſignificatiuas.i.ſignoꝝ ⁊ partiũ min⁹ principaliũ ſunt imprimẽde memorialiter.i. virtute memoratiua mẽti.ſ.adoleſcentuloꝝ pote.i.vtpote aut quippe que deſeruiũt nõ parũ.i.cõductũ multum fantaſie ſophiſtice.i.ad ſophiſmata que quadã fantaſia excogitantur agnoſcenda virtutẽ ſuppoſitionũ ⁊ ſimilium. Aũt pro ſed nos meminim⁹ trebatiũ: quo noīe eſt apud Horatiuz iure cõſultus optimus virũ prudentiſſimuz ſed imperituz in hoc.i. hac vna re preteriſſe ſub ſilẽtio.i. pretermiſiſſe noticiam hoꝝ.i. ſincathegoreumatũ aut totius logice quaſi ſcientiã indignaz relatu.i. que referat ⁊ memoret aut recenſeat. Autez pro ſed adueniente die pro eo qd̃ eſt poſtq̃ dies cõflict⁹.i. diſputationis aut cõtentionis aduenerat.vidimus eundẽ.ſ. trebatiuz detentũ.i.captũ miſerrime ab his.ſ. artibus:aut harũ artiũ peritis ⁊ hoc ſophiſtica.ſ.arte vincente.ſ.eum ⁊ vidimus eũ ſequeſtratum.i. ſemotuz ⁊ abiectũ indecẽter ideſt indigne a cõtumelioſe a collegio.i.conſortio ſuorũ.i.ordinis ⁊ profeſſionis eiuſdem. Quid vlterius ſup.de huius miſeria dicã:ipſe cõfuſus anguſtia.i.oppreſſione pudoris.i.verecundie ⁊ ruboris:mẽdicabat.i. mẽdice petebat ſociatim.i. per ſocios quaſi a ſingulis ſocijs id quod ipſe cenſebat.i.iudicabat.melius dixiſſet cẽſuerat:ideſt iudicauerat prius indignuz eloquio.i. narratione ⁊ relatu:hoc eſt dictã ſciẽtiã. Autem pro ſed ars ſophiſtica.i. ſophiſtarũ.i. videri ſapientes q̃ eſſe magis volentium dotata.i. ordinata fimbris.i. extremitatibus veſtium hoc eſt quadã apparẽtia huius dñe imperialis videlz dyalectice:⁊ cõfiſa.i.freta aio petulanti ⁊ peruſa eulogio.i.bono ſermone quaſi preconio loquacitatis nugatorie.i. nihil ad rem agentis ſed apparenter tantũ loquentis ⁊ perfuſa vultu.i.habens vultum perfuſum fuco.i. adulterino colore ⁊ ornatu mulieris.i.quo mulieres colorari ſolent reſpiciebat nationes barbaras obliquo.i. infelici ſydere.i.miſerabiliter decipiebat ⁊ in errore terrebat:quam ſcilicet artem prius ſophiſticam nunc decorataz.i.vero colore ornatam in commentarijs alexandri ſcz illius peripathetici ⁊ noſtris ⁊ perfectã tranſlationem.ſ.in latinum ſermonẽ nos nouimus eſſe curandum.i.cure habendã ſummopere.i.ſummo conatu. ¶ Ad iſtoruz ceterorumq; ⁊c. Poſtq̃ pbiam in ſuas partes diuiſit docet eas tribus vitijs memorie ſolerẽ mandari: voce ſcripto:⁊ vtroq; quorũ preſtantiſſimã cenſet que ex vtroq;. Ordo eſt. Nos ſolemus vti triplici recordatione ad perfectionem iſtorũ ſcilicet iam dictorũ:ac ceterorũ.i. conſimiliũ ſcientiarũ: quarum prima eſt vocalis:ſola auditione conſtans.ſecunda mentalis:mentis conceptione ſtabilita.tertia vero communis ideſt taz voce q̃ mẽte cõſtans. Vocalis facit ſophiſticã.i.nudã rei apparentiã hoc eſt qui tm̃ voce cõcipiunt nec bene capiunt verba ſophiſtice euadunt: mentalis.ſ.recordatio facit iudiciũ.i.certã cognitionẽ quam iudicium preſupponit:cõis autẽ ſi fuerit cõtinuata facit perfectũ ſcz in arte.i.cõſummatum pbm ſcientẽ pe rebus veris apte diſputarẽ. Unde vocalis recordatio facit ſup.tecitatẽ:mentalis facit ſcientiã cõis vſum.i.ſimul cum ſcientia traditionẽ ſcitoꝝ. Uſus aut feſtinat ꝓperare ad magiſterium hoc eſt per vſuz quoq; cõcepimus tradimus alijs euadimus magiſtri:vnde ſolet dici:quia Sepe rogare:rogata tenere:⁊ retenta docere. Hec tria diſcipulum poſſunt equare magiſtro. Enim pro quia: ſicut prouidentia prodeſt parũ vel nihil ſine iuſticia:id ſentit Cicero primo:officioꝝ ſic dicens. Placet ergo aptiora eſſe nature ea officia que ex cõmunitate q̃ ea que ex cognitione ducantur. Et paulopoſt.

Capitulum primum.

Quibus reb⁹ intelligiſ ſtudijs officijſqȝ ſciētie ꝑponēda eſſe officia iuſticie que ptinēt ad hoīȝ vtilitatē qua nibil hoī dȝ eſſe antiquius. Atqui illi quorū ſtudia vitaqȝ oīs in rerū cognitiōe verſata eſt:tamē ab augēdis hoīȝ vtilitatib⁹ ⁊ ꝯmodis nō receſſerūt. Nā ⁊ erudiere mſtos quos meliores ciues: vtilioreſ qȝ in reb⁹ ſuis publicis eſſent. Et in fine illius cōparatiōis. Ergo om̄e officiū qđ ad cōiūctionē hoīm ⁊ ad ſocietatē tuendā valet anteponēdū eſt illi officio qđ cognitiōe ⁊ ſciētia cōtinet. Hec ille. Redeo ad

cōis. Uocalis ſophiſticam facit mentalis iudicium:cōis ſi continuata fuerit facit perfectuȝ. Uocalis cecitateȝ mentalis ſciam:cōis vſum: vſus aūt ad magiſteriū ꝓperare feſtinat. Sicut enim prudentia ſine iuſticia parū vel nibil prodeſt. iuſticia aūt ſine prudentia multuȝ. ſic ſcientia ſine vſu prodeſt paꝝ. vſus aūt ſine ſcia ꝓdeſt multum. Si vero bone indolis ſciētie tyrunculus totam nequeat ſeriatim cōprehēdere oratiōnē. ſaltē primā rapiat pronūciatiōeȝ. donec gradatim ꝓcedendo ꝯtinuuȝ poſſit producere effectū. ¶ Uiſis autē leuitatuȝ ſciētijs de ſpeculatione porphiriana quinqȝ vniuerſalium que ab ariſtotele monſtra vocantur. attēdēdum eſt ad ipſius cathegorias neceſſaria q̄ luce expoſitionis in cōmētarijs noſtris bis patefecim⁹. O q̄ȝtum vtilitatis habetur in his ſi intrinſeca habeatur cognitio. Nonne litteralis Sofronici facultas eſt vicio notāda. eſt inq̄ȝ. Noſtra quoqȝ volumina ſtili ſchemate decorata nō ſunt omittēda. ¶ Ariſtotelis quoqȝ tota ſuccinta breuitas. lȝ voce tedioſa. non tamen infructuoſa. ¶ Malui enim potius fideli deſeruire trāſlatiōi quā arrogātie reprehēdi

textū. Juſticia aūt ſine prudētia multuȝ ſubaudi ꝓdeſt. Sed queras quō iuſticia ſit ſine prudētia:naȝ neqȝ ſuū cuiqȝ tribuere:neqȝ nemine ledere neqȝ iniuriā rite ꝓpulſare:ſine prudentia poſſumus:atqȝ nemo iuſtus q̄ nō idē vtrūqȝ prudēs:id quidē verū:ſed iuſticiā hic vocat qua inocētes ⁊ boni viri eſſe dicimur: etiam phie ⁊ lrarū ignari q̄ idiotis ⁊ iperitis ad ſalutē ꝓdeſt cū ſciētia ſine iuſticia ⁊ gr̄a nō iuſtificet:ſȝ poti⁹ inflet. Sic ſcia ſine vſu ꝓdeſt parū:vſus aūt bonaruȝ operationū aut ſermonis latini: ſine ſcia.i.certa arte:ꝓdeſt multū qđ Auguſtin⁹ affirmat de doctrina chriſtiana de vſu loquēdi quē arti ꝑponit ſine vſu. Vn̄ ⁊ Cic. in co.i. de offi. Eloqui copioſe.mō prudēter:meli⁹ eſt:q̄ȝ vel acutiſſime ſine eloquētia cogitare. Si ṽo ⁊c. docet formā diſcēdi:qꝛ dū plixior ſermo ediſcēdus ē:nō totū ſȝ particulariȝ ediſcet. Ordo ē. ṽo ꝓ ſȝ ſi tyrūculus.i.nouici⁹ miles ſcie i.lrature:bone indolis nequeat ꝯprehēdere ſeriatim.i.p ſeriē ⁊ ordinē totā orōnē: rapiat ſaltē primā ꝓnūciationē:donec ꝓcedēdo gradatim poſſit ꝓducere ꝯtinuū effectū. Aūt ꝓ ſȝ ſciētijs leuitatū.i. faciliū indagationū vt grāmaticaliū viſis.i. cognitis vel leuitatū.i. vanitatū vt pote de ſpeculatiōe porphiriana quinqȝ vniuerſaliū que ab Ariſt. mōſtra vocanſ:vt p̄io Poſterioꝝ diſputās contra eos q̄ ea quaſi ideas in comparib⁹ ſtellis ⁊ extra ſingularia ponunt: dicit gaudeāt vniuerſalia que ſi ſunt monſtra ſunt:eam aūt dificultatē in q̄bus ſint ⁊ quid ſint vniuerſalia ꝓponit in principio prophirius attēdendū eſt ad cathegorias.i. coordationes predicamentorum ipſius.ſ. ariſtotelis neceſſarias: ⁊ ita non leues. Alij neceſſaria legunt:vt ſit ordo:viſis ſcientijs leuitatum.i.rerū faciliū attendendū eſt de ſpeculatione prophiriana quinqȝ vniuerſaliū que ab ariſtotele mōſtra vocanſ neceſſaria ad cathegorias ipſius ſcilicet ariſtotelis. vnde porhirius ſtatim in principio. Cuȝ ſit neceſſariū Criſarori ⁊ ad eā que eſt apud ariſtotelē predicamentoꝝ doctrinam ⁊c. noſſe quid genus ⁊c. Que inquit Boe. patefecimus bis.i. duplici cōmentario luce expoſitionis in noſtris cōmētarijs. O q̄ȝtum vtilitatis habetur in his.ſ. vniuerſalibus aut cōmentarijs ſi intrinſeca cognitio eoruȝ ſup. habeaſ. Nonne facultas.i. facilitas a facul quod pro facili dicebant antiqui aut facultas. ſicut dicunt facultatē artiuȝ medicinaꝝ.i. claſſis ſpecialis ꝓuincia ſophornici illius preceptoris facultas dico litteralis.i.vocalis eſt notanda vicio. Reſpondet eſt inq̄ȝ. ¶ Noſtra quoqȝ.i. etiā noſtra volumina decorata ſtēmate.i.corona aut potius ſchemate.i.figura ſtili.i.dicendi generis non ſunt omittenda modeſte de ſe ſentit: aūt callide qui hoc opus compoſuit hec inſeruit vt fideȝ faciat boetianū eſſe. Ariſt. quoqȝ breuitas tota ſuccinta.i.compendioſa:licet ſup. ſit voce tedioſa:propter difficultatē ſtili:qꝛ nimis fideliter voluit trāſferre:verūtamen non eſt viſa Boetio tedioſa:quia ſua cuiqȝ placent:vnde etiam hec cenſura docet non eſſe boetianū opus:ſed ergo voce tedioſa: non tamen infructuoſa. ¶ Malui enī oſtēdit callide quare tedioſa ſit:vt Boe. putetur loqui. Enim pro quia.q.d. ideo dereliquit vocē tedioſam.qꝛ malui.i.magis volui:ſed magis abundat.qꝛ ſequitur potius deſeruire tranſlationi fideli tranſferēdo.ſ. verbū e verbo qđ tamen faciendū non eſſe docet Hora. in arte dicens. Nec verbū reddere verbo interpres fidus curabit mali inquit:q̄ȝ reprehendi.i.argui temeritate errogantie:ſi videlicet ſua potius q̄ȝ ariſtotelis poſuiſſet ſenſa. Quid enim ſerenius lucida veritate Ariſto.q.d. nihil:ſed quō tedioſam dicit voceȝ:ſi ſereniſſima ⁊ luciduſſima eſt. Nec.i. nihilominus:dum

temeritate. Quid enim Ariſt. lucida veritate ſerenius. Necdū hec gerūtur grāmatice fructuoſitas vllaten⁹ eſt relinquēda: ꝑ eā eniȝ cuiuſlibet artis cōmēdabilis redditur poſſeſſio iocūda. Rhetoriceqȝ lepos quadriuialiū quoqȝ honos ſtudij comparatione acq̄ſita ꝓ poſſe nō debēt omitti. In his aūt ſtudij proteruitas florem generat. fructumqȝ parturit ſi dubitationi permixta fuerit ⁊ tempeſtiua.

¶ Capitulum ſecundum.

Viſis autē ſcholariū rudimētis ⁊ virtutū incremētis. nūc de eorū ſubiectione erga magiſtros breuiter eſt ordiēduȝ: quoniā qui ſe nō nouit ſubijci nō noſcat ſe magiſtrari. Miſer eſt enim eū fore magiſtruȝ: q nunq̄ ſe nouit eſſe diſcipulū. ¶ Debet autē diſcipuli ſubiectio in tribus ꝯſiſtere. ſ. in attentione: beniuolentia. ⁊ docilitate. Attentus inq̄ȝ ad audiēdū. docilis ad intelligendū: beniuolus ad retinēduȝ. Iſta vero tria ad ꝑfectionē cōcurrunt ꝑmutatim. Non ſit autem ſcholaris diſcholus. Dicitur eniȝ diſcholus quaſi a ſchola diuiſus. Schola eniȝ grece dicitur vacatio latine. inde diſcholus quaſi a vacatione diuiſus. Diſcholus aūt dicitur ille qui diſcurrit per vicos ⁊ plateas: ⁊ tabernas. ⁊ meretricū cellulas. ꝑ publica ſpectacula. per pompas ⁊ choreas. ⁊ per comeſſationes. ⁊ per publicas cenas ⁊ hoc vagis oculis ⁊ effrena lingua. petulanti animo. vultu incompoſito. omnibus his ſchola poſtponitur. ¶ Quodam vero tempore cum cauſa ſanitatis recuperāde ⁊ ob aeris intemperiē. rituſqȝ

ideſt quando hec ſcilicet dicta geruntur. i. āminiſtrātur ⁊ fiūt: fructuoſitas grammatice eſt relinquēda vlla tenus. i. vllo modo: vbi non legemus nullatenus: ſed vllatenus. enim pro q2 poſſeſſio cuiuſlibet artis cōmendabilis. i. laudabilis ⁊ digne cōmēdatione: reddit iocunda ꝑ eā. ſ. grāmaticā ⁊ lepos. i. lepor hoc eſt cultus rhetorice ⁊ honos ideſt honeſtas quadriuialium. ſ. ſcientiarum acquiſita comparatione ſtudij. i. obtēta facultate ſtudēdi aut diſcernēdi inter ſciētias: nō debent omitti. Aut pro ſed: ꝓteruitas ſtudij. i. cōtinuatū ſtudiū: ⁊ quaſi proterua ꝯcertatio ſtudentiū: generat in his ſcilicet ſciētijs florē ⁊ parturit. i. producit fructū ſi proteruitas ſtudij fuerit permixta dubitatiōe. i. non fueris pertinax in opinione: aut ſi fuerit ex more achademicorū: qui nihil affirmātes ſe de ſingulis dubitare aſſerunt vnde ⁊ illud Ariſt. dubitare aūt de ſingulis non eſt inutile: ⁊ ſi proteruitas fuerit tempeſtiua ideſt ſuo tempore nata videlicet non prius q̄ ⁊ bene intellecta aut potius non vltra q̄ decet: quia vt dicit apud Aulum gellium plato philoſophia bona eſt o ſocrates ſi eam modice quiſpiam per etatem attingerit. at ſi vltra modum hominum eſt corruptela ⁊c.

Viſis autem. Poſtq̄ inquit viſum eſt de rudimētis ideſt primis eruditionibus ſcholaticorum hoc eſt quibus artibus ſint inſtituendi: ⁊ qui incrementa virtutum ſuſcipient: videndum eſt deinceps de eoruȝ ſubiectione: ad quam eos maximo opere cohortatur quintilianus vt ante hoc opus vidimus. Ordiendum eſt ideſt ordine loquendum eſt nam ordimur telas ordimur verba loquendo. Eſt autem contextus facilior q̄ vt ordo verborum ſeu conſtructio deſideret ideoqȝ deinceps breuior ero. Eum fore ideſt futurum eſſe hoc eſt deſtinari ad magiſterium. ¶ Debet autem ⁊c. In attentione ⁊c. Hec tria docet Cicero precipue in exordijs facienda ſic tamen vt eadē vbiqȝ fiant: Permutatuȝ. i. viciſſitudine ⁊ permutatione quadam. Non ſit autem diſcholus. Diſcholum autem nō ſolū ſcholaſticū a ſchola diuiſum: ſed quēlibet eius ſimilem dici docet. Petrus apoſtolus dicens. i. Pe. ij. Serui ſubditi eſtote in omni tempore dominis non tantū bonis ⁊ modeſtis: ſed etiā diſcholis. Tabernas. Taberne non ſunt proprie in quibus vinum venditur: ⁊ enim dicuntur caupone: ſed ex tabulis confecte domus ad ceteras res vendendas apte. Publica ſpectacula: vt ſunt ludi cricenſes: baſtici: gladiatorij. ſcenici. Per pompas ſcȝ quaſlibet: ſed precipue chorearū ⁊ cenarum vagis oculis ⁊c. Bona ſunt epytheta. i. adiectiua ſeu attributa. Animo autem petulanti dicit: quia eius petulantia: manus incontinentes facit: dicitur petulans etiam petulens a petendo. ¶ Quodam vero tempore dicit ſe in gallias ſanitatis recuperande gratia perueniſſe. Sed ſic vt facile agnoſcatur non Boetius eſſe: ſed ſuppoſitum quemuis: qui ſe Boetium mentiri volebat qui ex ſtilo gallus videtur. Quod veros parrhiſios Julij ciuitatem appellat erroneum eſt. nam licet Julius in galliam ſe aduenientem parrhiſiorum luteciam inueniſſe teſtatur. Nec iuſtum videtur ꝙ parrhiſiorum inſectetur

gallorum facetos matronarumqꝫ pios affatꝰ nos ad galliam trāſtuliſſemus multos diſcholos: vti meminimus: viſu ꝑcipimus in ciuitate Julij ceſaris que pariſius dicebatur. Multos atqꝫ artes mēdicare proſperimus: nullis eis pocula philoſophie adminiſtrantibꝰ. Flauoſqꝫ britones ſtudij precio romā cōmeātes grauiter indoluimus: qꝛ athenienſium ſcintillulis minime paſcebantur. Tandē aūt gallica lingua grecari īceperunt. Quod ſi aliqd aliud ꝗ̄ tortuoſo volumina Lucretij in partibꝰ ſuis inueniſſent conſilio noſtro non tantum temporis perdidiſſent. Germanici furoris paucos inſperimus intitulari. Magice autē deluſiōis arte de hiberia multos vidimus magiſtrari. De noſtris autem lippientibus patet ⁊ cōuulſis oculis. Sed hec hactenus de diſcholo ſufficiant. ¶ Non ſit autem diſcipulus violentus erga magiſtrum. Violentie autē Albinus albei filius prodeat in exemplum qui cum non eſſet filius dilectiōis: magis vero infelicitatis precurſor Magiſtro ſuo Grillo quādoqꝫ balbutienti manus iniecit ſceleratas: ac caniciem eius venerabilem fedo pedum maculauit acceſſu. Que tanti ſceleris cauſa fuit: quia ad primā aeris inpreſſionē totam nequiuit cōprehēdere conſtitutionē. Proph dedecus proph infelicis diſcipuli caput īfelicitatis acceſſus. Tā

gymnaſium. Nam vt dominus gaguinus late deducit ſub beda tantum cepit: qui plus ꝗ̄ ducentis annis poſt Boetium fuit. Rituſqꝫ gallorum facetos: hoc gallum atteſtatur authorem matronarūqꝫ pios affatus. hoc rurſus alium. nam earum inſidiatur pudicitieqꝫ. Nullis eis pocula: aut quia ſi Boet. dici poſſet huius author tunc nondum celebre fuit gymnaſium: aut quia ytalis raro commendatur gallicana eruditio: vt ex epiſtola petrarche patet q parrhiſios iniuſta lance eleuat. Flauoſqꝫ britones: hoc de anglis ⁊ ſcotis dicit: quorum plures ruffi ſunt ꝗ̄ inter britones minoris britannie. nam maior dicitur nunc anglia cuius populi britanni potius dicendi. Tandem autem gallica lingua preſertim tempore bede: vt dictus guaguinus commemorat. volumina lucretij: qui philoſophiam carmini cui greca multa admiſcuit deſcripſit. Non tantum temporis ⁊c. Sic legendum aut non tantum operę. Germani furoris: quia bellicoſa gens ytalis fuere viſa. vnde germani truces ⁊ feroces dici ſolent ad philoſophiam certe non inepti. Intitulari. i. inſcribi ⁊ inſigniri: eſt autem ineptum vocabulum licet titulus apte dicatur. Magice ⁊ cetera. inſectatur hyſpanos preſertim toletanos quos magice ſtudioſos fuiſſe predicant: ſꝫ multo tempore poſt Boetiuꝫ. Sunt tamen qui aſſerant parrhiſijs in ſuburbanis etiam talia fuiſſe apud diuū germanum exercitia. De noſtris autem. i. ſi verus eſſet Boeti. romanis oculis: lippientibus. i. defluentibus ⁊ conuulſis: quod laſciuie ſignum eſt. Unde Per patranti factus ocello: et Juuena. Oculoſqꝫ in fine trementes. Sed hec hactenus de diſcholo ſufficiant. i. ſatis ſint. ¶ Non autem ſit diſcipulus violentus erga ⁊c. Docet beniuolentiam ⁊ obſeruantiaꝫ in preceptores ſeruandam violentus: ideſt infeſtus erga. i. aduerſus magiſtrum ideſt preceptoreꝫ violentie ⁊c. Affert exemplum di. Albinus filius albei ciuis romani prodeat in exemplū violentie ſcilicet preceptoꝛ illate qui cum non eſſet filius dilectionis. i. dilectione dignus: nec diligens preceptorem. vero pro ſed magis. i. potius precurſor. i. nuncius ⁊ primo ſtator infelicitatis iniecit manus ſceleratas grillo magiſtro ſuo balbutienti quandoqꝫ. i. aliquando aut ex timore: aut imperfectione lingue ac maculauit fedo acceſſu ideſt conculatione pedum: caniciem eius grilli: venerabilem ideſt dignam veneratiōe: ſicut cēſebant veteres. Vn̄ Juue. Satyra deciatertia. Improbitas illo fuit admirabilis euo. Credebant hoc grande nefas ⁊ morte piandum: ſi iuuenis vetulo non aſſurrexerat. Et ſi barbato cuicunqꝫ puer ⁊c. Que tanti ſceleris cauſa fuit hoc eſt queras fortaſſis que fuerit cauſa vt is tantum ſcelus in preceptorem ſuum committeret ⁊ reſpondet. quia nequiuit comprehendere totam conſtitutionē ideſt vt dicunt lectionem ⁊ doctrinam grilli preceptoris ſui ad primam impreſſionem aeris ideſt ad primam pronunciationē eius que ſit aeris impreſſu ⁊ verberatione vnde verbū dictum volunt. Prophꝫ exprobandi interiectio dedecus. proph acceſſus diſcipuli in caput infelicitatis ideſt o deteſtabilem acceſſum diſcipuli ad caput ideſt ad precipuam cauſam infelicitatis. Nero gaudeat tam ſcelerato herede: quia ipſe fuit talis in ſenecam preceptorem ſuum. Anetus qui talis in ſocratem fuit gaudeat tali ſucceſſore. Anetus enim ⁊ melitus accuſauerunt falſo ſocratem ꝙ religioneꝫ peruerteret: iuuenes corrumperet: leges deſtrueret: ⁊ ita per iniuriaꝫ ſocrates in carcerem detruſus: ſicut ideſt herba veneni vim per frigiditatem habente extinctus eſt. Verum pro ſed grillus bonus preceptor ille gaudeat cum ſocrate ⁊ cum appetitu ideſt appetione ſenece: qua honeſtiorem parteꝫ elegerunt. Non eſt ergo dignus ⁊c. Bona

ſententia prouerbiꝗ loco habita. ¶ Luxurie a feruore ⁊c. Docet preterea diſcipulū eſſe continendū a luxuria quam ſatyrici tripharíam diuiſerunt. Nam alia eſt in veſtitu: alia in coitu: alia in victu: quam dicit eſſe aſſiſtricem: quod verbale preter morem deducitur: non a ſupino: q2 aſſiſto in ea ſignificatione ſupinū non habet: nec a verbali: q2 aſſiſtor non dicitur: ſed bene aſſeſſor. verum etiā ſapientie. ix. Aſſiſtricem legimus: quaſi ab aſſiſto deductū: vbi alꝗ aſſiſtricem vbi potius neſtoris ſnia: aſſiſtricē legendū eſt.

ſcelerato Nero gaudeat herede. Tā coinquinato anetꝰ ſucceſſore. Grillus vero cū Socrate. Seneceq3 gaudeat appetitu. Nō eſt ergo dignꝰ ſcia: q ſcie iſurgit ꝑceptori. ¶ Luxurie a feruore ſtudeat ſe diſcipulꝰ alienare. Hanc ſatyri triplici partiōe diuiſerūt. Quādā in ornatu veſtiū dicētes ꝯſiſtere: aliā coitu tertiā vero guloſitati aſſiſtricē. Cuiuſlibet vero rabie feculēta frequēter nouimꝰ laborare ſubiectos. Contumelioſo coitꝰ appetitu ſanguineu3 Lucretij filiū zenonis diſcipulū tota roma fleuit iuiſcatū q tamē clariſſimis ortꝰ fuit natalibus ꝯtitatis ꝓcere: ⁊ ſanguinee qualitatis: mire ſiquidē eloquentie ꝑſpicacis igenij: ſ3 quotidianis ⁊ vltra debitū nuptijs gaudebat: patre pena3 deferēte: patrimonium ei parentūq3 cenſus illicite ꝯſumebat: cunctiſq3 zelotypis eminebat. Alcis autē ⁊ meretricū cellulis ſemꝑ ibiabat. Proprio aūt adhuc nō deſtitutꝰ pruritu: poſtea a parētibus eiectꝰ tandē ab amicis ⁊ ꝯſortibus deſtitutus: a creditoribus vndiq3 caſti-

Cuiuſlibet vero. ſ. harū trium luxuriarū: rabie feculēta. i. fecis ⁊ immundicie plena. Ordo eſt Nouimus ſubiectos laborare. i. moleſtari torqueri ⁊ angi q2 omnis voluptas laborioſa ⁊ anxia in fine vnde. Hora. in epiſtolis. Sperne voluptates nocet empta dolore voluptas. Nouimꝰ ergo ſubiectos laborare: rabie feculenta. Cuiuſlibet. ſ. triū luxuriarum. Tota roma fleuit filium Lucretij. illius ciuis romani ⁊ diſcipulum zenonis illius pbi ſanguineū. i. ſanguinee cōplexionis: que libidinis impatiens eſſe ſolet: niſi ſanguinarū velit dicere inuiſcatū. i. pollutū ⁊ irretitum ſeu illaqueatū cōtumelioſo appetitu coitus que tamen fuit ortus clariſſimis natalibus. i. naſcendi conditionibus ⁊ pōpis exiſtēs ꝯtitatis procere ⁊ qualitatis. i. cōplexionis ſanguine: ſi quidē q2 certe mire eloquentie: ⁊ ingenij perſpicacis. ſed gaudebat nuptijs. i. coitibus cu3 nouis puellis quotidianis: ⁊ vltra debitam: immo vltra vires nature: ⁊ hoc patre deferente. i. deportante ⁊ luente penā. nam conſumebat illicite patrimonium: ⁊ cenſus. i. redditus ⁊ vectigalia ac poſſeſſiones ſeu potiꝰ theſauros parentum ⁊ eminebat. i. excellebat cunctis zelotypis. i. inter cunctos zelotypos ſi ipſe zelotypus fuit: aut ſuper omnes zelotypos: ſi ipſe zelotypus non fuit: ſed tamen etiam de amica quis zelotypus eſſe potuit. verum cum zelotypus ſit qui nimio zelo ſuſpectam habet coniugem: hic videtur accipi pro mecho: ſed tamen zelotypus emulator forme interpretari poteſt. nam zelos emulatio ⁊ typos forma qui igitur ita amat vt ſollicitus ſit ne quis amore ſuo ꝑfruatur zelotypus eſt. Et zelotypia diffinitur a chriſippo egritudo animi ex eo proueniēs ꝙ timeas ne aſſit alteri: qꝺ cum nemine velis habere cōmune. Inhiabat quoq3 alcis. i. alearum: ludo ⁊ cellulis meretricum ſed non deſtitutus. i. derelictus aut liberatus ſeu potius diceretur redemptus adhuc pruritu ꝓprio. i. tertigine libidinis ⁊ incentiuo veneris: electus poſtea cum ferum erat a parentibus: ⁊ deſtitutus tandem ab amicis ⁊ conſortibus ⁊ caſtigatus vndiq3 a creditoribus. i. ab his quibus debebat ſtuduit aſſiſtere furtim. i. furtiue aut per furta notis ⁊ ignotis: ⁊ ita redemptus creberrime a patre ab anguſtijs crucis ideſt ſuſpendij tamen non potuit vltimo. i. ad vltimum exhauſta iam crumenta: redimi pecunia parentis: ⁊ ita ſuſpendio adiudicatus eſt. Ipſe ergo addictus. i. adiudicatus cruci. i. patibulo: compellebat eundē ſcilicet patrem ſuum venire ad ſe: ⁊ hoc lachrymis. i. per lachrymas ⁊ petebat ab eo voce querula. i. queruloſa oſculum. Sed quia res nimium facilis eſt non opus eſt conſtructione. Indulgere. i. operam dare ⁊ intendere: licet aliud ſignificet. Non enim hic poſſunt accipere vocabula in ſua elegantia ⁊ vera ſignificatione ſed in ea qua poſita ſunt. Mores informare. i. docere ſed latine diceretur moribus ⁊ neſcio an ſic ſcriptum ſit. Sunt autem de hac re vulgari verſiculi. Lucretij caſum patet horre: non ſine natum. Incaſtigatum ſi non vis perdere naſum. Meretrix hic dicitur proſtituta. Nonaria a nona hora: qua ſumere licebat romanis cibum. Unde Martialis Imperat extructos frangere nona thoros. Nec ante eam horam licebat lupanaria aperire. vnde nonaria dicta eſt: etiam apud Perſium Eſt ergo meretrix nonaria. i. prandii ſectatrix: quia venter mero eſtuans de facili ſpumat in libidinem. Eſt ianua inferni: quia peccandi occaſio via iniquitatis: quia furari ⁊ latrocinari fidemq3 frangere multis ſuadet. Scorpionis percuſſio: quia in fine venenum habet ſicut ſcorpio vel ſcorpius in cauda. quia omnis anima triſtatur poſt coitum ideoq3 demoſthenes recte dixit Laidi meretrici corinthie. pro qua imperiti thaidem ſcribunt: non tanti emo penitere. Hyſtoria eſt apud Aulum gelium libro primo. Uiſcarium ideſt meſcatio illaqueatio ⁊ irretitio ſcelerum: quia omnium ſcelerum putatur dulciſſimum: ⁊

maxime carnali ac beſtiali ſenſualitati cõplacẽdo. Puteus interit⁹. q2 ſcientes ⁊ volẽtes ſeſe immergũt miſeri amantes. Interitus aũt ⁊ iacintinus ⁊c. Patet inquit cũctis. ſed nunc: q2 non exprimitur paucis aut nullis patet. Nã de iacintho in florem ſui nominis per impatientiã amoris verſo: intelligendũ non eſt cũ nihil faciat ad ꝓpoſitũ: ſed de duob⁹ ſcholaſticis. qui miſerabiliter propter meretrices vitã finierunt. ¶ Comeſſationibus ⁊c. Proſequitur ſecũda luxurie ſpeciẽ ideſt comeſſationem ⁊ ebrietatem que ſe habet ad luxuriã coitus: vt cauſa ad cauſatũ: q2 vt dicit comicus. Sine ce rere ⁊ baccho friget ven⁹. Et contra vt dicit Hiero. Uẽter mero eſtuans de facili deſpumat in libidinẽ. Permutatim. i. facta ꝑmutatiõe: q2 viciſſim inſunt prius gula: deinde coi⁹ ſ3 in quibuſdã etiã coitus eſt cauſa crapu le: ſed in diuerſo genere cauſe. Nam coitus eſt cauſa finalis crapule ideo enim multi ventrem onerant ⁊ ad ve nerem potentes ſint crapula autem eſt cauſa effectiua coitus itaq; permutatim ſunt inter ſe cauſe. Nõ mo dice ſumptum ideſt immodice: quod Uarro apud Gelliũ: docet cetera no ta ſunt. Que etiã peſtis. i. pernicies conſorte vicioſo deterior: diceret pe ior. q. d. nulla: gymnaſijs ideſt ſtudijs ⁊ exercitijs ſuis. Prudentium. ſ. magiſtrorum diſcretio. i. virtutis diſcernendi dignos ab indignis. Hec autẽ ſecunda ſpecies eſt preambula ideſt preuia prime: q2 generat ſepe primã. Eſt autem pediſſequa. i. ſubſecutiua poſterioris diceret poſtreme; quia de tribus loquitur nam amatores ſolent ⁊ veſtibus gaudere precioſis. ¶ Tertia ⁊c. Proſequitur ergo tertiam ſpe ciem luxurie: que eſt in nimio veſtitu. Nam luxuries eſt omnis ſuperflua abundantia: vnde ⁊ ſegetes nimium pingues luxuriare dicuntur. Eſt aũt maritata. i. indiſſolubiliter cõiuncta progeniei potentũ. i. diuitum ⁊ magnatum: in ſigillatione. i. quaſi ſigillis ⁊ ſcutis intextis interciſione mẽbratim quaſi per membra ⁊ gaudet pollire. i. comere ⁊ exornare ceſariem. i. comã precipue virilẽ quaſi vento ce dentẽ beneficio pectinis ⁊ tortuoſita te. i. criſpitudine ⁊ incuruatione: cala miſtri. i. ferri calidi quo criſpãtur ca pilli: ⁊ gaudet laſciuire ſeriatum ideſt per ſeriem adhibitis: ⁊ gaudet perfundere gulam. i. partem gutturis ꝓ minentem fuco. i. colore adulterino ⁊ inhiare ideſt intendere frequẽti ca ſtigationi ideſt emendationi ſcilicet actiue: nouacule. i. cultri raſorij: qui emendat barbam: eandem radendo. ⁊ gaudet implere ſinum aromatibus. i. varijs odoribus ⁊ gaudet adimple re colla monilibus. i. ornamentis co lorum gemmatis. i. gẽmis inſignitis: qđ potius mulierũ eſt. Et gaudet cin gulis. i. cincturis ⁊ balteis parthorũ qui optimi ſunt ſagittarij: ⁊ ſagit tandi equitãdi ac vera dicere ꝓcipue

gatus: alias fatigatus notis ⁊ ignotis furtim ſtuduit aſſiſtere: crucis ab anguſtijs a patre creberrime redemptus: vltimo tamen parentis pecunia redimi nõ potuit. Cruci ergo addictus eundẽ ad ſe venire lachrymis cõpellebat oſculũq; voce querula petebat. Pietatis aũt motio ad filij petitionem patrem erexit erectiq; filius naſum morſu ſecuit acutiſſimo dicẽs. Quare a meis primis erroribus incaſtigatus euaſi. Ut quid magiſtri mei documentis non obediui ſocioſq; meos contempſi. Filij patrem neceſſe eſt indulgere caſtigationi: magiſtrũq; diſcipulum mores informare. Ecce q̃ntum deteſtabilis eſt meretricum incurſus. Eſt autem meretrix nonaria: inferni ianua: via iniquitatis: ſcorpionis percutio viſcerum ſcelerũ: puteus interitus. Et ſi qua eſt alterius luxurie ignominia: qualibet eſt alia prauior: ſcelereq; deterior. Interitus autem iacintinus cunctis patet ⁊ iouinus. ¶ Comeſſationibus ⁊ ebrietatibus ſecũda ſpecies luxurie dotata permutatim tanq̃ cauſa ad cauſatum cum predicta gaudet ſuſtineri: propter coitum enim fit ebrietas relatiue. necnon ⁊ ceterum vitiorum genera. Uinum autem modice ſumptum intellectui videtur conferre acumen: non modice ſumptum: rationem perturbat intellectum hebetat: memoriam eneruat. obliuionem immittit. errorem infundit ignorantiam producit. Ubi enim ebrietas. ibi furor dominatur: vt furor: ibi nulla ſapientia: ſed inſipientia peruagatur. Huius autem rationis quotidiana patent exempla virtutum detrimenta. Que etiam peſtis conſorte vinoſo deterior: q2 ſi ſtudere nequeat. ceteros gymnaſijs inhiare volẽtes corrodit. horrorem litis confouet vel pugnis ceſus opem orat. O qualis permixtio ſtudentibus eſt cum diſſoluto. Eijciat ergo ab integritate cõſortij tales prudẽtum diſcretio. ordine.

ſuos docet: vt auctor eſt herodotus
⁊ ita pulchris gaudent cingulis: ⁊
gaudet oſtēdere plebi ventrē caſtiga
tū.i.cōpreſſum: ⁊ incedere vt regina
calceis tabulatis.i.in mortē tabula-
tuȝ ⁊ limarū inciſis ⁊ roſtratis ideſt
anteriora longa ⁊ acuta vt roſtra au
ium habentes ⁊c. Semicirculariter.
i.trementibus natibus ⁊ in ſemicir-
culareȝ motū agitatis. Et ampulari.
i.inflari. ⁊ gaudet faſtidire.i.ſuperbe
cōtemnere omnia appoſitis cibarijs
⁊ affligere ſeruientes.i. miniſtrantes
litibus affines probris.i.cōtumelijs
ignotos cruciatib⁹ ⁊ feſtinat vltimo
⁊ raro inter eſſe ſcholis. Pirrhi dicta
toris ⁊c. Dictator rome ſumm⁹ erat
magiſtratus vt pote qui ſolo dictami
ne omnia gerebat ⁊ ſine conſilio pa-
truȝ in quelibet animaduertebat nec
vltra ſex menſes legitime dictaturaȝ
tenebat. Peduli.i.peduȝ indumentis
interioribus: limbatis: ideſt limbo or
natis. hoc eſt faſcia ⁊ quaſi fimbria
quadaȝ ⁊ caligis maculatis ideſt ma
culis diſtinctis per oram ideſt per ex
tremitateȝ ⁊ inceſſit quandoq̄ tibijs
cedrinis ideſt ligneis baculis ſufful-
tus elatus nudis pedibus ⁊ vt ſto-
machatus. ideſt indignatus ⁊ ſtoma
choſe locutus impetijt.i. laceſſiuit ⁊
iniurijs affecit ariopagum.i. locum
iudiciarium athenis ⁊ prouidi ideſt
proſperi ſepiſſime caute ne inſurge-
ret mihi q̄ erā alienigena. Cōpoſue-
rit.i.diligēter collegerit. Et ita plan
c⁹ hū eſſinxit paupertatē eē luxurie filiā.

Cum autem ⁊c. In hoc ter
tio capitulo cohortat̄ ſcho
laſticos ad coſtantiā ⁊ aſſi
duitatem in bonis ſtudijs
qua cicerone in officijs ni
hil eſt in tota vita pulchrius aut de-
centius. Prima.ſ.conſtantia parit.i.
acquirit. Secūda ſcilicet incoſtātia:
diſſoluit.i.diſſipat pta.i.acquiſita: ip
ſammet incōſtantiā: hoc amphatice
dicit ſicut dicit Terentius ſeruū ſce-
leſtuȝ ſcelus dicit. hominē ſenē ſeniū
ſapienteȝ ſapientiam: muliebrem mu
lierem. Qui inhiabat ſatyricis attra
mentis.i. ſcriptis ⁊ characteribus
nigris quaſi vero non ſenſum ſed co
lorem elementorū admiraretur: men
ſtruus.i.permenſis ſpacium dat rei
quod tēporis eſt ſicut maro noctur-
num vocat lupum noctu ambulantē
⁊ inhiabat perſepe.i.valde ſepe diur
nus.i. per dei ſpaciuȝ hyſtoriogra-
phis.i.hyſtoriarū ſcriptoribus ⁊ an
nuus.i.per anni ſpacium elegiacis.i.
elegiarium ſcriptoribus: ⁊ hoc ſi ſen
ſus eſt: q̄ hos lectitabat ⁊ non cōpo
nebat: qui videt̄ eſſe ex eo q̄ dicit at.

irregreſſibili ⁊ hoc tempore determinatio.
¶ Hec autem ſecunda ſpecies prime quādo-
q̄ʒ preambala eſt: poſterioris aut pediſſequa
famulaq̄ʒ apperitiua. O q̄tū erroris immit-
tit ebrietas niſi freno ſobrietatis vel caſtitatis
caſtigetur ad vnguem. ¶ Tertia vero luxurie
ſpecies eſt concupiſcētia: que ornatibus ībiat
potentūq̄ʒ progenici maritata conſiſtit: quib⁹
paupertatis tota facultas cedit īuicta. ¶ Hec
autem veſtium gaudet varietate frequenti ca
ruinq̄ʒ inſigillatione membratim: pectinis be
neficio ceſariem polire ⁊ calamiſtri tortu oſita
re: florū q̄ʒ diuerſitate ſeriatim laſciuire: gulā
q̄ʒ ſuam fuco perfundere nouaculeq̄ʒ frequē
ti caſtigationi inhiare: ſinum aromatibus ad-
implere: gēmatis colla monilibus parthorū-
q̄ʒ cingulis ventrem caſtigatuȝ plebi oſtende
re: roſtratis tabulatiſq̄ʒ calceis vt regina ince
dere: colloq̄ʒ elato: gutture inflato: ſupercilio
mutilato oculo impudico: faſtuoſoq̄ʒ inceſſu
ſemicirculariter incedere gaudet. Raris autē
parūq̄ʒ modeſtis ſermonibus ampullari. ap-
poſitiſq̄ʒ cibarijs omnia faſtidire. litibus ſer-
uiētes. probis affines cruciatibus ignotos af
fligere vltimo raroq̄ʒ ſcholis itereſſe feſtinat.
O qualis q̄ʒtaq̄ʒ viciorum eſt permixtio. Cuȝ
quodam tempore me athenis cauſa diſcendi
recepiſſem. Ganimedeȝ Pirrhi dictatoris fi
liuȝ omnibus predictis laborantē inſpexi qui
quandoq̄ʒ pedulis limbatis quādoq̄ʒ caligis
maculatis per oram cedrinis tibijs elatus: nu
diſq̄ʒ pedibus inceſſit ariopagumq̄ʒ vt ſtoma
chatus impetijt. cauteq̄ʒ ſepiſſime prouidit.
ne mihi inſurgeret. q̄ alienigena eram. Quid
plura dicam. ad tantā licet inuitus deuenit in-
opiam q̄ ea que prius faſtidiendo contempſit
mendicans corrogando compoſuerit fortune
meatu ꝑmutato ſʒ hec hacten⁹ dicta ſufficiāt.

¶ Capitulum tertium.

Cum autem diſcipulus ad perfectio-
nē tendere teneatur. effectiuā cauſaȝ
perfectionis. vtpote cōtinuitatis cō
ſtantiam prout facultas ſuppetit mē
ti dinoſcatur imprimere. Quid eniȝ īdilectio-

tramentis. Satyrici ſunt qui ſatyras ſcribunt. ſatyra autem carmen eſt maledicum ad carpenda vitia iuuentum. Hyſtoria eſt res geſta: ſed a memoria noſtra remota vt vult Cicero. Elegia eſt carmen de miſeria vt de infelicibus amoribus ⁊ defunctis cuiuſmodi ſunt epitaphia ⁊ ſimilia quorum ſtructura eſt facilis ⁊ intellectio non difficilis: vnde plus temporis illi impartitus eſt. ⁊ lamentabatur. i. conquerebatur propter difficultatem ratione differendi ariſto. i. ſcripti ariſtotelici aut differēdi ariſtotelem. i. doctrinam eius: aut ſi eſt ariſto. dic inhiabat ariſt. rōne differendi. i. vt differret eum aut in ratiōe differendi. i. diſputandi que eſt in dialectica: quia ſequitur ⁊ inhiabat quoqꝫ menſurnus in editionibus phiſicis que ad medicam congruunt: ⁊ in compillationibus. xij. tabularum legum: que. xij. tabulis continentur. ⁊ ad iuridicū pertinent. Et non dicit intendebat aut incumbebat aut ſtudebat: ſed inhiabat quod quaſi canum eſt qui hiādo predam ſectantur volens inmodicā eius ſignificare operam: nam nimis vehementer omnia inceptabat: vt ſere ſolent qui nihil perficiunt: inhiabat autem quaſi inſtātaneus. i. per inſtantia ⁊ ad punctum temporis illis inſudans que totam hominis vitam exigunt. Siquidem. i. qꝛ certe extiterat faſtiditus diceret tedio affectus in breui ſcilicet tempore omnibus. ſ. ceptis ſtudijs. Aliquantulum indulſiſſet. i. diligentius operam dediſſet. ꝙ plures Hoc. verus dixiſſet cōplures. Tandem mercator. ea eſt proxima perditis ſcholaſticis via naꝫ minus laboris exigit mercatus ⁊ multis ſine experientia prebet aditum. Sentina aluus nauis recipiēs aquā immundam fere ⁊ grauiter olentem Inhiatum nauſee. i. vomitam inſultu ponti. i. aquarum marinarum totum pro parte poſuit vt maro. enei. primo. Ingens a vertice pontus. In puppim ferit ponti. Dicit inundantis ideſt extumeſcentis ⁊ vndas erigentis hortolanus. i. holitor: ſed hoc ab euangelio cepit. vnde hoctianum nō dicam. Legumine accipi videtur hic pro quolibet frumento: cum ſit tantum eorum que manu leguntur vt fabe: piſa: lupini ⁊c. Militie ſe tranſtulit. locus videtur ſumptus ex primo ſermone primi libri apud horatium.

nis opuſculo lucidius conſtantia. Quid inconſtātia nequius. Prima parit ſcđa parte diſſoluit. Prima ꝓcedit ſecūda retrocedit. Prima colligit. ſecunda collecta diſpergit. Cum autē gymnaſiis inſudare decreuimus: magiſtratuſqꝫ vicem dignum duximus obtinere: filiuꝫ inconſtantie immo vt verius dicam: ipſammet inconſtantiam fortuna noſtris aſſignauit preceptis imbuendum. Qui ſatiricis inhiabat atramentis menſurnus. Hyſtoriographis perſepe diurnus. Elegiacis annus. Ratione vero differendi. Ariſto. lamentabatur nocturnus. in editionibus quoqꝫ phiſicis mēſurnus duodecimqꝫ tabularum cōpilationibus quaſi inſtātaneus. Omnibus ſiquidem in breui extiterat faſtiditus. Si vero librorum inſpectioni corumqꝫ ſcripture aliquantulum indulſiſſet: ꝙ plures per horā inſpexiſſet: nulliqꝫ licet breuiſſimo tpe man⁹ imponere ꝑficiētes alias ꝑfectiones. ¶ Tandē mercator incepit eſſe nauigio. Primo vero noctis ſpacio nauſee iniatum ſentina cogente prouocatus: ⁊ demū ponti inſultu perterritus inundantis hortolanus eſſe cupiebat. Deficiente vero legumine militie ſe trāſtulit exercitui. Viſis autem hoſtium incurſibus fuge terga cōmēdab. ¶ Cratoniſqꝫ ſtudijs tutius ïhiabat: cuius ſemicirculi capacitas multis formidabatur alias informabatur queſtionibus. Superioris vero circuli

¶ Cratoniſqꝫ ſtudijs ⁊c. Cum minora non poſſet maiora ⁊ difficiliora ſectari cepit: vt inconſtantes ſere ſolent. Affectare autem videtur hanc ſedem cratonis excogitaſſe quiſquis eſt author vt ſua ſtudia oſtentaret. nam eiuſmodi queſtionum potius quā litterarum ſtudioſus ⁊ peritus videtur. Que quidem queſtionis quia ad phiſicum aut metaphiſicum theologumqꝫ non ad grammaticum neqꝫ diſcipulū adhuc rudem ſpectant paucis a nobis tranſigentur. Et fere cum ordine qui talis eſt. Ipſe inhiabat diutius ſtudijs cratonis illius philoſophi: cuius ſcilicet cratonis capacitas ſemiſcirculi. i. circūferentie ſemicircularis fortis ſedis eius informabatur multis queſtionibus quas videlicet illic iſcripſerat. Vero pro ſed latitudo circuli ſuperioris formata planicie zodaici. i. hñs protractionē in formā zodiaci in planum ducti. arriſit. i. alluſit ſeptēplicibus draſmis. i. diſcurſibus queſtionū: vt ſit a ntō draſmos qui dicitur curſus a verbo dramen. i. currere. aut ſi eſt a dragma quod grece dragme dicitur dicam⁹ metaphorice locutū proportionibus dragmarū verū facilius eſſet dicere drametis ſcriptum. i. repreſentationibus. zodiacus eſt circulus in celo: quē ſol nunꝙ egreditur. cōtinens duodecim ſigna ab animalibus dicta: vnde ⁊ zodiacus dictus. Nam zoon dicitur animal ⁊ zodium animal paruū. Animaliū autē. ideſt ſignorum in zodiaco nomina ordo ⁊ numerus patent his verſibus. Sunt aries taurus gemini cancer.

latitudo zodiaci formata planicie dragmis ar
riſit ſeptẽplicib⁹. ¶ Prīa vero litteralis ꝓtra
ctio q̄ſiuit vtrū celi empirei dominatio terre
nitatis aliqua ꝑticipe nature poſſit obfuſcari.
¶ Scḋa vtrū ſpūum vitalis ſeruit⁹ terrene fe
cis ambitu queat nature ſubſidio denigrari.
¶ Tertia autē an iudaice trine diuiſioni poloꝝ
an ariſtotelice ſimplici acquieſcendū ſit ꝑticio
ni. ¶ Quarta ſi iudaice an termini ſint ex ipſis
an in ipſis an quilibet ſigillatim. Et ſi ariſtote
lice cū ꝑtes toti⁹ localiter moueātur quare to
tū nō mouetur. ¶ Quinta cur cōtinua elemē
toꝝ ſit trāſmutatio ⁊ an eadē ſunt q̄ primo fue
rūt elemēta an alia cōſiſtant. Sexta cū vnū ele
mētoꝝ ꝯtrarioꝝ vt aqua accidētalē capiat qua
litatē vt caliditatē quare nō ignis accidentalē
accipiat frigiditatē. ¶ Septia an aliqua zona
a noſtra ſit habitabilis. Que habitātium pri
meua natiuitas: qs acceſſus eorū qualiſq; re

leo. virgo. Libraq; ſcorpius architenens caper amphora piſces. Vero pro ſed prīa protractio lſallis .i.
Prima qō prima inſcriptio queſiuit .i. habuit hanc q̄ſtionē vtrū dn̄atio .i. dn̄s celi empirei hoc eſt deus poſſit offu
ſcari .i. pollui ⁊ inficiari aliqua natura participe terrenitatis .i. vtrū cura terrenorū diminuat lumē di
uinū ⁊ de ſecuritate: ⁊ certū eſt ſm fidē q̄ non: credebat tn̄ id epicur⁹: vn̄ eius imitator flaccus di. in pri
Secunda mo ſermonū. Credebat iude⁹ appellat. Nō ego nāq; deos didici ſecurū agere euū. ¶ Scḋa ſup. q̄ſiuit
vtrū ſeruitus vitalis ſpirituū .i. vtrū
ſpūs angelic⁹ iuſſu dei amminiſtrās
queat ſubſidio nature denigrari am
bitu .i. cōpletu fecis terrene .i. an ex
humili miniſterio denigretur digni
tas angelica. Et certū eſt ꝙ nō: q2 an
geli etiā minorū vident faciem dei.
Tertia. ¶ Tertia autē queſiuit an ſit acquie
ſcendū trine .i. triplici diuiſioni polo
rū .i. celorū iudaice .i. ſm iudeos ⁊
chaldeos qui vltra panetas tres po
nūt celos .ſ. ſtellatū criſtallinū ⁊ em
pireum quos q2 ſacre ſcripture teſti
monio poſuerūt ēt nos ſeqmur. An
quieſcendū ſit ſimplici ꝑtitioni polo
rū ariſtotelice .i. quā ariſtoteles po
ſuit dicens extra celum nihil eſſe lo
quēs de firmamento cui macrobi⁹ ⁊
Quarta alij pl̄ri aſtipulantur. ¶ Quarta ſup.
queſiuit ſi acqeſcendū eē iudaice ꝑti
tioni dicať an termini .ſ. horū triū ce
loꝝ ſint ex ipſis .ſ. celis .i. cōtinui an i
ipſis .i. cōtigui an quelibet ſup. ſint ſi
gillatī .i. ſeorſū ſic diſtincti vt ſe nō
ꝯtingāt .i. an vltima pars inferior ce
li ſic ſuperiori cōtinueť vt vnū faciat
an ſolū cōtigua ſit an etiā diuiſa vt
īterſit aliqd ⁊ certū eſt ꝙ ꝯtigui ſunt
celi. Et queſiuit ſi acqeſcať ariſtoteli
ce partitioni cū .ſ. ita ſit ꝙ partes to
tius .i. celi moueanť localiter: quare
totū non moueť q2 partes celi mouērur circulariter: ſed totū celum ſe habet vniformiter reſpectu cētri:
Quinta. vt ſemp ſurſū ſit: ⁊ eandē naturā habeat quaſi motū non ſit cū tamē moueať circulariter nō in rectū.
¶ Quinta ſup. queſiuit cur ſit cōtinua trāſmutatio elementorū. Dici pōt ꝓpter cōſeruationē noſtram:
nam niſi aer tranſmutareť fieret penitus corruptus ⁊ infectus: ⁊ ita aliquando per cōdenſationē reſol
uitur in aquā ⁊ per rarificationē in ignē: ⁊ ita de ceteris. Sed cū tranſmutatio ſit cōtinua: queſiuit an
ſint eadē elementa que fuerūt primo: an alia cōſiſtant. Et certū eſt totū elementū non tranſmutatur pro
parte eadē cōſtare: ſi cōcedamus nullā partē aeris eſſe que ſemp fuerit aer: adhuc tamē dicerē pro parte
elementū aeris eſſe idē nūero: q2 veriſimile eſt q̄uis eandē particulā aeris que aliqn̄ tranſmutata eſt in
aquā aut ignē rediſſe ſub naturā aeris: ⁊ ita manſiſſe eandē nūero: ſicut homo in cinerē ⁊ terrā reſolut⁹
Sexta. reſuſcitabitur idē nūero. ¶ Sexta queſiuit cū vnū elemētorū cōtrariorū vt aquā que cōtrariať ꝓpter
qualitates igni eſt enim frigida ⁊ humida cū ignis ſit calidus ⁊ ſiccus capiat qualitatē accidentalē .i.
per accidēs aduenientē ꝓpter admixtas partes terre aut aeris vt caliditatē quare ignis .i. alterū cōtra
riorū non accipiat .i. admittat in ſe frigiditatē accidentalē. Ratio eſt: q2 elementū ſuperius habet inten
ſius ſuas qualitates q̄ inferius ita vt non admittat partes alterius elementi cū qualitate cōtraria qn̄
eam expellat illico. aut ſi minor eſt portio ignis potius extinguať q̄ cōtrariam qualitatē vt frigiditatē
aut humiditatē admittat. Secus eſt de aqua que non tā intēſe ſuas qualitates h3: vt non admittat con
Septima. v. zone celi ſm Ouidiū Orbis diuiſio. trarias ſaltē in partibus admixtis. l3 non in ſe. ¶ Septima ſup. queſiuit an aliqua zona .i. aliquis circu
lus ⁊ plaga terre ſit habitabilis a noſtra .i. preter hanc noſtrā. Et certum eſt ꝙ ſic: quia cum ſint quinq;
zone quarū que media eſt non eſt habitabilis eſtu. Nix tenet alias duas: due ſunt habitabilis: quia tem
perate inter frigus ⁊ cauma: ſed earum vnam habitabimus ⁊ diuiditur in tres partes mundi aphricā
aſiam ⁊ europā: reliquā quā certū eſt habitabilē eſſe dubitamus an ſit habitata: ⁊ videtur ꝙ ſic: q2 deus
⁊ natura nihil faciunt fruſtra. ſed ſi habitata eſt dubitatur que ſit primeua natiuitas illic habitantium
.i. que ſit origo: ⁊ ſi dicatur que nobis vt etiā ab adā deducti ſint dubitetur quis acceſſus eorū ad illā
zonam fuerit. nam neq; per torridā zonā: neq; per frigidas patet acceſſus: ⁊ qualis ſit eorum receſſus
qui eque difficilis eſt. Neq; loquitur de antipodus q2 illi ſunt in eadē zona cum nobis cingit enim que
libet zona totū globū terre: ⁊ ſi quis eā totā circūeat: ita vt non regrediēdo ſed ꝓgrediēdo ad locū vn̄
profectus ſit perueniat: ſemp ab vna parte vetabiť torrida zona ⁊ a reliqua frigida: ⁊ ſi frigidam petram
ſire ex tranſuerſo potuerit perueniet ad eandē zonam noſtrā quapropter ad reliquā habitabilem perue

niet ad eandē zonā noſtram:quapropter ad reliquā habitabilē peruenire nemo poterit niſi per torridaz
quocirca p antipodas nō ſoluit queſtio. ¶ Circuli vero ꝛc. Proſequit vt dixi diligēter reliquā partē ſe-
dis diuerſis queſtionib⁹ īſcriptā:ꝛ dixit vero ꝓ ſꝫ mappa.i.planicies ſꝫ barbaꝝ eſt circuli ſecūdi q erāt
in ſede Cratonis detinebat oculos īuētiū:vt ipſius incōſtātis inſpectiōe nouenaria.i.nemē qōnes cōti
nēte. ¶ Quarū pria tenebat latitudinē zodiaci:modificantē.i.cōmēſurātē inſpectiue q̄litatē circulorū. **Prima qõ**

ceſſus. ¶ Circuli vero mappa ſecundi nouena
ria oculos intuentium detinebat inſpectione.
Quarū primam zodiaci latitudinē modificātē
cōtinebat circulorum qualitatē inſpectiue. co
rulorumqꝫ terminos diffinitiue totiuſqꝫ for-
me q̄ntitatem progreſſiue. ¶ Secunda an ſtel
le fixe ſint ī celo ſuperiori:an in ꝓprijs circulis
commeantes planetarum inſtar peruagari di
ſcernantur. ¶ Tertia an comete prodigialiter
rubentes circulariter cū ceteris planetis per
currāt an deſtructiue creature ī ſuū chaos re
uertātur nature ꝑmiſſiōe naturātis. ¶ Quar
ta an inferioris nature camplexionata virtutē
ſiue eclipſim contrahant explanatis an ex pri-
mis generantibus. Si explanetis vtruꝫ ſcdm
neceſſitatem an ſecundū euentum. Si vero ex
generantibus cum vnum generantium ſit al-
bum ꝛ aliud nigrum quare generatum ex his
album ꝛ nigruꝫ non eſt ꝛ quare generatū quā
doqꝫ in extremitatibus aſſimilatur patri in ce
teris parturienti quandoqꝫ neutri generan-
tium. ¶ Quinta que proportio motus ad mo
tum per planetas ꝛ que eorum connexio.
¶ Sexta cum ſaturnus inter planetas ſit ſe-
uiſſimus venuſqꝫ benigniſſimus. an benigni-

ſ.ceterorū vt tropicorūqꝫ polariuꝫ ꝛ
equinoctialis ꝛ modificantem termi
nos corulorū.i.illoruꝫ ſemicu culorū
diffinitiue.i.p diffōnes.ꝛ progreſſiue
quātitatē totius forme.i.que fuit cir
culos celeſtes ꝛ eorum diſcreptionē
que in tractatu de ſpheris enodātur.
¶ Scda ſup.qõ ex nonē illis erat: an **Scda qõ.**
ſtelle fixe ſint in celo ſuperiori.i.firma-
mento. an ipſe cōmeantes in ꝓprijs
circulis diſcernanť peruagari ad in-
ſtar.i.in morem ſed non dicemus ad:
nam inſtar eſt quaſi in ſtatū ꝛ formā
vocat ergo ad. Verū q̄tū qōnē licet
ſtelle fixe que nō ſunt erratice hoc eſt
que planete nō ſunt moueatur motu
raptus:ipſius firmamēti:ſunt tn̄ qui
ſingulis ſuos circulos dent: ꝛ acceſ-
ſum ꝛ receſſuꝫ:vnde ſignorū ſitū mu
tatū cēſeā. ¶ Tertia ſup.queſtio erat **Tertia qõ.**
an comete.i.ſtelle crinite ſeu comate
rubentes.i.ſanguineo colore arden-
tes vn̄ maro. Nec totiēs dixi arcere
comete.ꝓdigiliater ideſt ad ꝓdigiū
ꝛ oſtentū caſus alicuius principis:p
currāt.i.totū curſum peragāt circu
lariter.i.p totū circulū celi ab oriēte
in occidēte ꝛ econuerſo cum ceteris
planetis. Ex hac pcurrāt cū ceteris
planetis ſequereť cometā eſſe plane-
tā vn̄ fortaſſis cēſuit cometā planetā
ex eo ꝙ errare putetur ſicut planete:
qbus tn̄ ſm Pliniū nihil minus er-
rat. Aut dic percurrāt. ideſt ꝑpetuo
currant vſqꝫ ad finē temporum. An
ipſe deſtructiue creature.i. quia no-
tant deſtructioneꝫ: ꝛ ita ſunt inimice
nature reuertanť in ſuū chaos.i.pri-
ſtinā materiā informē:ꝑmiſſione na-
ture naturātis.i.dei omnia producentis. Hoc eſt diſquiſiuit de cometis an eſſent ſtelle in firmamento:
aut aliquo planetarū orbe poſite:ꝛ ita perpetuo durature:q̄uis non ſemper videantur an quia malum
portendūt:deus ex ſua bonitate reſoluat eas in ſua principia. De hac re pythagoras ſenſit ꝙ eſſent pla
nete. Democritus ꝛ anaxagoras ꝙ ſint de natura celi. Ariſt. ꝙ cometa ſit exhalatio ignea de natura ele
mentari.ꝛ ita reſoluatur in ſua principia aut aſſumatur: ¶ Quarta an complexionata.i.compoſita infe **Quarta**
rioris.nature.ſcꝫ corruptibilis ꝛ generabilis contrahunt virtutem.i.vires ſeu augmentum: ſiue eclip-
ſim.i.defectum ex planetis an ex primis.i.proximis generantibus hoc eſt ex patre ꝛ matre. Si contra-
hant ex planetis vtrum ſm neceſſitateꝫ:ꝛ ita omnia vno oroſcopo generata eſſent penitus fixa: quod pe
nitus non fit an ſm euentū.i.caſum ꝛ ita res perpetua eſſet cauſa caſualis. Si vero ex generantibus cū
interdum vnum generatiuum vt mater ſit album: ꝛ aliud vt pater nigrum queſtio eſt quare generatum
ex his non eſt album ꝛ nigrum. Et quare generatum aſſimilatur aliquando in extremitatibus ſup. cor-
poris vt manibus pedibus naſo ꝛc. Et in ceteris.ſ.membris parturienti.i.matri ꝛ aſſimiletur quando-
qꝫ neutri generantiū. Dicit phs ꝙ homo generat hominē ꝛ ſol:ſed potius ſol verius effectus aſſimilať
cauſe debiliori. Cur autem hos aut illos habeat colores.particulares ſunt cauſe aut ex ſemine aut fan-
taſia precipue matris concipientis:aut ex matrice: aut conſimili. ¶ Quinta que proportio motus ad **Quinta**
motum per pro inter planetas.i.quoto quiſqꝫ anno perficiat proprium curſum ſuum ꝛ que connexio.i.
cōiunctio eſt eoꝝ.ſ.motuū aut planetarū que res eſt ab aſtronomo diſquirēda. ¶ Sexta cum ſaturnus
ſit ſeuiſſimus.i.maxime nature.animantium contrarius:qꝛ frigidus ꝛ ſiccus de natura terre:inter pla- **Sexta.**
netas ꝛ venus benigniſſima aut lege benigniſſimus planeta. Nam dicere ꝙ benigniſſimus ſit inter pla-
netas non patitur grammatica:niſi quia venus pro deo quoqꝫ habetur. Unde maro Eneid.ij.deſcendo

Digitized by Google

ac ducente deo ⁊c. Ubi plura videbis per ſeruiũ. An benignitas vnius .ſ. veneris retardet malignitatẽ
Septima. alterius ſcȝ ſaturni veniens ex oppoſito tenetur ꝙ ſic. Septima cũ chorus .i. vẽtus ille qui ⁊ caurus di
ctus eſt ſepe enĩ mutatur au in o longũ vt maurus mocus caulis colis: cautes cotes caudex codex plau
ſtrum ploſtrũ ⁊ ita caurus corus ſine h ſcribitur ⁊ primã producit. Diciturq̀ꝫ aliter argeſtes ⁊ flat ab
occaſu ſolſtitiali ⁊ ſm pli. lib. ij. cap. xlix. Grãdines ſeptẽtrio importat ⁊ corus. Siccus eſt corus ꝑter
q̀ꝫ definẽs. Eſtq̀ꝫ frigid⁹ vñ ex eo cõ
cipiunt eque ſm Uirg. iij. Geor. In
boreã caurũq̀ʒ aut vñ nigerrim⁹ au
ſter naſcit̃ ⁊ pluuio cõtriſtat frigore
celũ. qr ergo corus calidus nõ eſt: nõ
eſt hic legendũ corus: ſed notus q eſt
vẽtus meridionalis ⁊ oritur ex frigi
da zona. vnde deberet eſſe ſicut bo
reas: ſed qr trãſit per torridã zonam
anteq̀ꝫ ad nos perueniat efficitur cali
dus: ⁊ ita credendũ eſt de borea ꝙ vl
tra torridũ pertingens calidus ſit hec
eſt ergo cauſa cur cũ notus vẽtus il
le meridionalis in ortu ſuo frigidus
⁊ ſiccus apparet nobis contrarius
quia humidus ⁊ calidus. ¶ Octaua
Octaua. q̃ ſit cõnexio ꝓportionalis elemento
rum ⁊ dicitur decupla vt ex pugillo
terre fiant decẽ aque ex pugillo aque
Nona. decẽ aeris ⁊c. vel dic vt prior cõmẽ
tari⁹ q in his nõ ẽ aſpnẽdus. ¶ No
na qs .i. q̃lis ſit meat⁹ ſolis ⁊ lune ⁊
qs effectus que res multoꝝ librorũ
eget explanatiõe. ¶ Ultima ⁊c. Pro
ſeq̃tur que in tertia ⁊ vltima pte ſemi
Prima qõ. circuli ideſt cathedre ſemicircularis
erãt ꝓpoſita: ⁊ di. vltia planicies ſe
micirculi ꝓponebat cur tremor ĩ ter
ris. Et ſunt verſiculi duo in pricipio
ſiles illis virgilianis. Uñ tremor ter
ris qua vi maria alta tumeſcant ⁊c.

tas vnius malignitatẽ retardet alterius ex oppoſito aduenientis. Septima cuȝ notus naturaliter frigid⁹ ⁊ ſiccus ſit: quare nobis ꝯtrari⁹ appet. ¶ Octaua q̃ ſit elemẽtoꝝ ꝯnectio ꝓportionali. ¶ Nona qs ſit ſolis ⁊ lune meat⁹ ⁊ effect⁹. Ultia ſemicirculi planicies ꝓponebat. ¶ Cur tremor in terris. Cur concremat aere fulgur. ¶ Cur maris exũdat rabies. ¶ Guſtuſq̀ʒ malignus. ¶ Que ſit natura pennatorum eſtiualium in hyeme deficientium ⁊ conuerſim. ¶ Quid grandinis rotunditas. ¶ Niuis prolixitas. ¶ Nebule potentia. ¶ An virtus lapidum ex complexione ſit an ex materia. An adamantina attraxio ex componentibus ſimul ſit an ex vnius incurſu tantum. ¶ Quid pluuie delcedo. ¶ Putei hyemalis caliditas. ¶ Eſtiualis frigiditas. ¶ Uiſus triplex emiſſio. ¶ Colorumq̀ʒ concretio. ¶ Cum igitur iſtarum queſtionũ difficiliũ ſolutio animũ

Terremotũ babilonij ex ſyderib⁹ indicãt. Pli. aũt lib. ij. c. lxxxj. ex vẽtis terre incluſis ⁊ exire volẽtibus
Secunda ⁊ qd Ariſt. cenſuit. ¶ Cur fulgur cõcremat aera .i. acrẽ hoc eſt quõ ex impreſſione terreſtri incẽſa in aere
Tertia. apparcãt fulgura. ¶ Cur rabies maris exũdat .i. qua vi maria alta tumeſcãt. Obi cib⁹ rupibus: rurſuſq̀ꝫ
Quarta inſeipſa reſidẽt. Cauſaȝ autumat plinius in ſole ⁊ luna quidã in Aug. ¶ Et cur eſt malignus .i. amarus
Quinta ⁊ ſalſus guſtus maris dicũt propter groſſiciẽ aquarũ. ¶ Et que ſit natura pẽnatorũ .i. volucrũ ⁊ muſca
Sexta. rum papilionũ culicũ eſtiualiũ .i. in eſtate apparentiũ ⁊ deficientiũ in hyeme: ⁊ conuerſim .i. deficientiũ
in hyeme: ſed iterũ apparentiũ in eſtate dicunt naſci per putrefactionẽ ex vapore verno. ¶ Quid ſupſit
Septima. rotunditas grandinis. Eam aũt facit que ⁊ guttas rotũdas. Nam grãdo eſt gutta cõgelata gutta aũt
rotũda eſt qr aqua ſpericũ amat cuȝ deſcendit libere. Item quid ſit ꝓlixitas niuis .i. cã ꝓlixitatis eius.
Ea autẽ eſt quia nix eſt concreta priuſq̀ꝫ gutta in caſu aliquantulũ fuit. ⁊ ita nundũ fuit rotunda: nec ſit
Octaua. cum amplius fluat aqua aũt guttatim cadẽs ſit rotũda: tuȝ qr quelibet pars ꝓxima terre cupit: tũ qr in
Nona. globum cõtraria fortius diuidit acrẽ. ¶ Quid ſit potẽtia nebule: qr aſtẽdens pluuiã deſcẽdens ſerenita
tem indicat diuturnã peſtẽ. ¶ An virtus lapidũ ſit ex cõplexiõe .i. influẽtie celeſtiũ cõiunctorũ in conſti
Decima tutione coꝝ: an ex materia. Et videtur ꝙ potius ex cõplexione adiuuãte materiã. Nam ſi materia nihil
faceret: oẽs ſub vna cõpleſſiõe cõſimilis eſſent virtutis. Iteȝ an atracrio adamãtina .i. adamãtis attra
Undecima hentis ferrũ cõtra magnetẽ: ſit ex cõponẽtibus .ſ. materijs ſit an tm̃ ex incurſu .i. influxu virtute vnius .i.
an multarũ materiarũ cõmixtio id efficiat an vis vnius cõcurrentis an cõmixtiõe ⁊ videt̃ ſpãlis in eſſe
Duodecia materies. ¶ Quid ſup. ſibi velit aut ſi dulcedo pluuie. Ea aũt eſt qr ſol non attrahit niſi vapores ſubti
Tertiadecia liſſimos quos purificat ⁊ purificat priuſq̀ꝫ in pluuiã condenſent̃. ¶ Quid ſit caliditas hyemalis putei
Quartade- .i. cur putei in hyeme calidi ſint. Rñdetur qr calor fugit frigus: ⁊ ita cum frigus ſit ſuper faciẽ terre: ca
cima. lor eſt in puteis ⁊ ceteris locis cõcauis: ⁊ eo intẽtior quo acrior. ¶ Et quid ſit frigiditas eſtiualis putei
Quintade- .i. cur in eſtate aqua putealis ſit taȝ frigida. Et eſt eadẽ cauſa: qr tunc calor dñatur ſup terrã quẽ fugiẽs
cima. frigus ſe in puteos recipit. Et quid ſit triplex emiſſio viſus. Ubicunq̀ꝫ eſt quid ſi cetera eſſent latina di
cerem legendũ eſſe qui .i. quõ ſup. ſiat aut ſiant que ergo ſiat triplex emiſſio viſus .i. in triplici gradu aut
quia quedã vident tm̃ noctu vt noctue: quedã tm̃ interdiu vt boues: quedã vtroq̀ꝫ tpe vt feles ſeu catti.
¶ Et que ſiat concretio colorũ videlicet diuerſorũ an aer: an materies. Cum igitur ſolutio iſtarum que
ſtionum difficilium non poſſet adimplere animum mutationis .i. ipſius maxime mutabilis: vt mutatio
ipſa mereatur dici, de vxore res patet. Ptolomei qui de coſmographia ⁊ aſtronomia diligenter ſcripſit

mutatiõis nõ poſſet adimplere: vxori ꝓpoſuit ſubiugari p̄dictis poſtpoſitis. Viſis vndiqꝫ virginibꝰ i tediũ ductꝰ. parẽtibꝰ ſic reſpõdit. Im probo corruptas lector deteſtor aniles. Nihil mihi cũ torua virgine ſolus ero. Spretiſqꝫ p̄dictis vtpote ſolutiõis q̃ſtionum difficilibus. Ptholomei decetero p̄ceptis inqt iſiſtã. Sed cũ ſignor̄ gradus planetarũqꝫ diſcurſus ſine turris altitudine facili viſu ꝯphẽdi nõ poſſunt. qd decetero faciã. Miſer eſt me eẽ hoĩeꝫ. Vtinã humanitatẽ exuere poſſeꝫ ⁊ aſinitatẽ induere. ſpecie hoĩs ꝑmutata. ¶ Sit ergo diſcipuli ſumma magiſtratui ſubiectio: exercitij attentio cũ animi beniuolẽtia ⁊ igenij docilitate. ſpecier̄ luxurie euitatio. feliciſqꝫ ꝯſtantie debita profeſſio.

¶ Capitulum quartum.

Omnia qdẽ ſuperiꝰ expedita de ſcholariũ iformatiõe ſunt ifra. Nũc de cor̄ ſagaci ꝓuiſione breuiter eſt tractãdũ. Cũ ergo humani corporis cõplexio phlegmate ſanguine cholera ⁊ melancholia ꝯſiſtat ſuffulta. ab aliquo predictor̄ neceſſe eſt quẽlibet elicere ꝑeminentiã. ¶ Melãcholico vero pigriciei timoriqꝫ ſubiecto locis ſecretis ⁊ anguloſis ſtrepituqꝫ carẽtibꝰ luciſqꝫ parũ recipiẽtibus ſtudere eſt oportunũ alias optimuꝫ. Saturitatẽqꝫ decliuẽ. ſeraſqꝫ cenas precauere. potibuſqꝫ mediocribꝰ gaudere ad nature ſtudiũ prout ſtudij deſiccatio exegerit. Plenaria potus receptione ad menſuram cõfoueri ne nimij ſtudij proteruitas ꝑthiſim generet anhelam thoraciſqꝫ ſtrictitudine. ¶ Phlegmaticus vero licet ſtrepitu vigentibus edibꝰ luciſqꝫ capaciſſimis p̄ceptis ſtudij poteſt iformari. Poculis plenioribus poteſt ſuſtentari. Cibarijs oĩgeniſqꝫ ꝯfoueri. Venereoqꝫ acceſſu. ſi phas eſſet dicere. mẽſurnus ꝑmolliri deberet. ¶ Sãguineus aũt cuius complexionis fauorabilior eſt compago omnibus edibus vel locis poteſt adaptari quem ludendo ſepius nouimus confoueri grauiſſima queſtione. quaꝫ ſi obliquantibus hirquis pa-

Sine turris altitudine. Credebat ſibi opus eſſe alta turri ad cõtẽplanda ſydera: ⁊ aſinitatẽ induere ſic leges non inducere. ¶ Sit ergo. ordo. Ergo ſumma ſubiectio diſcipuli ſit magiſtratui. i. magiſtro ⁊ attentio exercitij cũ beniuolẽtia animi qr in animã maliuolam nõ introibit ſpiritus ſapientie: ⁊ cum docilitate ingenij: ⁊ euitatio ſpecierũ luxurie iã tactarum: ⁊ debita profeſſio conſtantie felicis. i. ad felicitatẽ perducentis quã ſoli perſeuerantes aſſequunt. In hoc ergo epylogo enumerat omnia diſcipulũ concernentia ⁊ in tribꝰ capitulis ſuperioribus pertractata.

Omnia quideꝫ In hoc quarto capitulo agit de ſcholaſticor̄ prouiſione: ⁊ primo ſcdm ipſorũ cõplexionẽ facienda. Legendum aũt eſt quidem nõ ſiquidem. Nam ordo eſt Quidem. i. certe omnia expedita ſuperius ſunt infra de informatione ſcholarium nunc: ideſt deinceps. ¶ Melancolico ⁊c. videtur quibuſdam preceptio hec non recipienda: nam ſi pigriciei eſt ſubiectus videtur ſtrepitu excitandus. Saturitatem q̃ decliueꝫ. ideſt pronam ad dormitionem: ⁊ cenas ſeras: ideſt in multam noctem deductas exegerit precauerit: hoc preceptuꝫ magis placet. Prout ſtudij deſiccatio: qr ſꝫ q̄ plus aut minus ſtuduerit: plus aut minus ſcire poteſt: quia prolatio crebra vocis ſiccitatem parit oris: ⁊ exegerit confoueri plenaria receptione potus ad menſuram ſcilicet debitam: ne proteruitas. i. rigida aſſiduitas ſtudij generet pthiſim. i. deſiccationẽ ⁊ exulcerationẽ pulmonis. Anhelam ideſt anhelare ⁊ anhelitum extrahere facientem ſtrictitudine ideſt cum conſtrictione thoracis ideſt pectoris. ¶ Phlegmaticus vero poteſt informari preceptis ſtudij in edibus ideſt domibus: licet ideſt quãuis vigentibus ſtrepitu ⁊ capaciſſimis lucis: ⁊ poteſt ſuſtentari poculis plenioribus ⁊ confoueri cibarijs omnigenis: ⁊ ſi fas eſſet dicere. nephas autem eſt. quia extra matrimoniũ legitimũ peccatũ mortale: deberet permolliri. i. euacuari a tantigine mẽſurnus. i. ſingulis menſibus acceſſu venereo: ideſt ad venerẽ hoc eſt concubitu ſeu coitu potius. ¶ Sanguineus autem cuius compago: ideſt cõpoſitio complexionis eſt fauorabilior. i. mitior ⁊ conuenientior poteſt adaptari omnibus edibus vel locis. i. tam ſtrepitus habentibus q̃ eo carentibus tanq̃ obſcuris q̃ lucidis quem nos nouimus ſepius confoueri ludendo queſtione. i. inq̄ſitione grãdiſſima ſepius dicit q̃ ſi ocillaret: ideſt minutis ocu

rietes ſolus ocillaret. Tamen ſemꝑ in hoc nõ eſt ꝯſiderandum. Nunc cibariis leuiorib⁹: potibuſq; gratiſſimis decet hilarari. ¶ Cholericus vero pallide effigei pleruncq; ſubiect⁹ ſolitudini ſemꝑ ſupponatur ne nimiũ ſtrepitus auditu bilem effundat in totam cohortem. ſicq; magiſtratus venerabilẽ ledat maieſtatem. O ꝙ magiſtratus leſio vitãda eſt. Nũc cena grãdiori nouimus ſuſtentari potuq; fortiori delinири. Cauendũ eſt autez ne litis horror potius adminiſtratione iſtius rabidis mentibus extrahatur. ¶ Si aũt qualitates aſſignare ignorans ſit ſocietas. theoricos conſulat ſeq; ſic cognoſcat. Pluribus vero mentibus intimatuz eſt gnoti ſeauton. ¶ Feliciſq; diſcipuli diſcretio magiſtratui gaudeat ſubiici. eũq; metuendo diligat. fideliſq; exiſtat. nec ei ſub picturate dilectionis obtuitu Albinus exiſtat detrahendo. Quid eniz detractore nequius. Ve magiſtratus detractori. ¶ Etiam ſi fuerint mille cum eo venienti magiſtro aſſurgat pro loco ⁊ tempore ſalutando caputq; inclinet eũq; ſi iubeat aſſequatur manſioniq; eius ſi poſſit ſe inferat cohabitando. vt ſic caſtigatur non ſoluz ſe remordeat. verũetiam ſi loc⁹ affuerit ad eũ confluat inquirendo. Si autem diſcipulus magiſtro ſuo ſemper vt neceſſarium eſt nequeat exibere preſentiam. tum propter mãſionis diſtantiam. tum propter alterius rei cauſam. dicticas ſemper lateri ſuo habeat promptiores cedulaſve quibus diligenter imprimat quod conſcientie proprio nouerit intimatum eiuſq; explicite inquirat dubitatum. Cum autem indiſcrepans ꝯueniẽſq; affuerit cõnexio cõmenſaliũ ãnua vel citior ſecũdũ ꝓpoſitũ cõmorãdi

iis inſpiceret ſolus parietes vt faciũt melãcholici ⁊ fantaſtici hirquis.i. angulis oculorũ obliquãtibus .i. trãſuerſa tuẽtibus reſpicit eũ ad illud Virgi. in bucco. tranſuerſa tuẽtibus hirquis.i. plus ludendo ſepe proficit ꝙ cõtẽplando tamẽ ſemꝑ non eſt cõſiderãdũ in hoc.i. aliqñ etiã a ludo ꝓhibẽdus eſt. ⁊ cibis leuioribus vt venaticis ⁊ potibus gratiſſimis vt boni vini debet exhilarari. ¶ Colericus vero ſubiectus pleruncq; idest vt plurimũ pallide effigiei ſupponatur idest ſubiiciatur ſemper ſolitudini ne auditu: idest perceptione nimiũ ſtrepit⁹ effũdat bilem.i. ſtomachationem ⁊ indignationẽ bili.i. colera atra commota effundat dico in totam cohortẽ ⁊ ledat ſic venerabilẽ maieſtatem magiſtratus. O ꝙ.i. ꝙtum leſio magiſtratus eſt vitanda. Nunc cena ⁊c. Monet potius o potu propter bileꝫ ⁊ iracundiam ꝙ a cibo eſſe coercendum: reliqua nota ſunt. ¶ Si autez. Autez ꝓ ſed ſi ſocietas ſit ignorans aſſignare qualitates.i. complexiones dictas: cõſulat.i. conſiliũ petat theoricos.i. ſpeculatiuos: ⁊ cognoſcat ſe ſic.i. per talium iudiciũ: vero pro ſed intimatum idest ſignificatum ⁊ preceptũ eſt pluribus mentibus gnothi ſeauton.i. cognoſce te ipſuz. Pro quo aliĩ gnotho ſolitos: aliĩ gnothis eauton legunt. Gnothi autẽ eſt noſce ſe .i. te a nominatiuo ſy.i. tu auton idest ipſum. de quo Iuuen. ſaty. xi. E celo deſcendit gnoti ſeauton. ¶ Feliciſq; ⁊c. bona preceptio de qua in opuſculo quintiliani viſum eſt picturate.i. phucate ⁊ ſimulate ac fraudulenter colorate: obtuitu.i. reſpectu exiſtat albinus.i. percuſſor preceptoris vt albinus: de quo prius dictum eſt. detrahendo ſi occulte ⁊ poſt tergum. Nequiuis.i. minus valens. Ne quã eniz a nequeo ſm multos dicitur qui vero nequit. per inuidiam qr aſſequi nõ valet aliĩs detrahit. ¶ Etiam ſi ⁊c. Monet neminem erubeſcere aſſurgere.i. reuerentiã facere aſſurgendo preceptori etiam ſi ſit inter mille: aſſequatur.i. deducat in locum ſuum ſe inſerat manſioni.i. cõtubernio preceptoris: que res plurimũ facit ad mores ⁊ eruditionem bona vt videlicet caſtigatus ſit per preſentiã aſſiduaꝫ preceptoris non ſolum remordeat.i. corripiat morſu conſciẽ pudoris verũetiam cõfluat ad eum.ſ. preceptorẽ inquirendo.ſ. aliquid ab eo: ſi loc⁹ .i. oportunitas affuerit dicticas.i. tabellas in quibus dicta magiſtri ſcribat. ¶ Cũ autẽ ⁊c. Docet penũ animum.i. vt ducũt prouiſionem annone faciendã. Autem pro ſed: cũ.ſ. quãdo connexio.i. coniunctio firma cõmenſaliuz indiſcrepans.i. vnanimis ⁊ conueniens affuerit vt pote voluntas commorandi: idest ſimul morandi: annua vel citior.i. breuior ſm propoſitum eſt conſtitutum inter eos: o ꝙ idest ꝙtum proficiens: idest vtile eſt ſi conſentaneum ſanitati componere: idest coacernare ⁊ colligere in vnum ſm facultatem: fragmenta ſalis ⁊ lignorum in eſtate: copiam vindemie.i. vini in autumno triturã.i. frumentum in meſſe: ⁊ congeriem carnium in capricorno.i. in decembri dum ſol eſt in capricorno. Conſentaneum dicis eſt ſanitati, hec ſuo tempore facere: ſic auctionarius.i. auctione ven-

Nequam.

auctionari⁹

dens vt dicunt reuenditor ĩfirmet anhelitũ mucore.i.mucíditate artocopi.i.panis hoc loco. ⁊ ne acor
i.acedo vini inſipidi.i.vilis aut vappe.i.euaporati vini:cõfundat ſecreta cordis.i.nauſeam moueat aut
bilẽ:⁊ ne rancor carniũ laniſte:diceret lanij.i.carnificis:nã laniſta ẽ magiſter gladiatorꝫ qui in harena ſe
laniant.⁊ ne fetor incluſus tritura ſolis corrũpat inteſtina:⁊ ne defectus lignorꝫ ꝯhat mẽbra videlꝫ fri
gore:⁊ qđ deterius eſt:ne auctionarius incraſſet.i.pinguis fiat hoc ẽ locuplex i curſibus.ſ.in domũ ſuã

voluntas ſalis. lignorũq; in eſtate fraigmẽta
autũnoq; copiã vidimus:meſſe triturã: ĩcapri
corno ꝯgeriẽ carniũ. O q̃ꝫ ꝓficiẽs ẽ ſanitatiq;
ꝯſentaneũ ſcdꝫ facultatẽ i vnũ ꝯpõere:ne arto
copi mucore actiõari⁹ anhelitũ ĩfirmet:⁊vini ĩ
ſipidi acor cordis ſecretã ꝯfundat. Carniũ lani
ſte rãcor ſaliſq; tritura fetor incluſus iteſtina
corrũpat lignorũq; defect⁹ mẽbra cõtrahat ⁊
qđ deteri⁹ eſt ne icurſib⁹aſſiduis icraſſetur au
ctionarius. Magna vero diſcipuli eſt cõmodi
tas ꝓut facultas ſuppetit:magiſtratui neceſ-
ſaria exhibere. ne dũ eius inhiet executiõi rex
venaliũ idulgeat cõparationi. O q̃ abſurduꝫ
eſt magiſtrat⁹ egeſtas. ¶ Lotricũ autẽ vetula
rum remotio ſummope ẽ appreciãda:earũq;
acceſſus q̃to rarior tãto ſalubrior:ne dũ vene
rit ſuggerat aliqd inqnatum. vel amãcipio ali
qd extrahat pmollito. Quoniã mãcipiorꝫ raro
ĩuenitur clemẽtia rariorq; ĩ agone ꝯſtãtia re-
pitur. Ue ſeducẽti mãcipio ĩ quo plenarie ꝯfi-
dit ſe dominãtis dilectio. Quid tali fedi⁹ ⁊ qd
tãto ſcelere graui⁹. ¶ Mundum hoſpitiũ ſup
pellex mũda ⁊ toral dealbatuꝫ:mãcipij prudẽ
tia rex excit⁹ꝯſiderãtis ſedulitati dominice ſp
aſſiſtẽs decẽti vulti ſunt cõponẽda. Quid mã-
cipio ſubtrahẽte fedi⁹. Cũctos terreat infelix
elimax ab elimãdo dictus nomen ex re contra
hẽs. Qui cũ nicoſtrati munera ſuſcepiſſe prio
ei vultu ſeruiuit blandiori oĩa ad nutum admi
niſtrans fideliſq; p oĩa exiſtens fideliorẽ ſe ꝓ-
mittẽs. qcqd nicoſtrati fidelitas poſſedit. ipſi⁹
cõmiſſum eſt infidelitati. Quid plura cũ neqſ
ſimi. Elimacis infelix ꝓuidẽtia cuncta vidiſſet
ſibi ſuppeditari:carniuꝫ alimẽta piſciumq; fo
menta ceterarumq; rerum venalium com-
mercia. cunctaq; in duplo q̃ꝫ eſſent apprecia-
ta dominicis auribus intimabat. ſicq; totius

aſſiduis.ſ. ſcholaſticis factis. Uero
ꝓ ſed magna cõmoditas diſcipuli ẽ
exhibere magiſtratui neceſſaria ꝓut
facultas ſuppetit ne magr̃ idulgeat
i.nimis iſudet cõparationi.i. emptio
ni rerum venaliũ: dũ.i.qñ inhiet.i.in
hiare debeat. ⁊ ſic legit̃ meli⁹ q̃ꝫ in-
hiat executiõi.i.eruditiõi ei⁹.ſ.diſci-
puli. O q̃ꝫ.i.q̃tũ abſurduꝫ.i.res ab-
ſurda ẽ egeſtas magiſtrat⁹. ¶ Lotri
cũ ⁊c. Suſpectã hꝫ ꝯſuetudinẽ vetu
larꝫ ⁊ ꝓcipue lotricũ nã que circa ſuã
mũdiciẽ nimis fuerũt ex acte: ſolent
aliorꝫ iſeruire mũdicie ſꝫ id mali con
comitat̃ q q̃ in ſe libidinẽ explere ne
queũt i alijs id fieri ꝓcurãt. Mutat̃
aũt numerꝫ:q2 pri⁹ di.lotricũ.i. carũ
q̃ linea idumẽta lauẽt poſt addit ne.
i.vt nõ ſuggerat.i. ſuadeat clãculuꝫ
aliqd inqnatũ dũ venerit.ſ. ꝓ lauan
dis liteis vel extrahat aliqd a mãci-
pio.i.ſeruo pmollito.i.corrupto blã-
dicijs. Qm̃ clemẽtia.i.beniuolentia i
ꝓſperis erga dñꝫ mãcipiorꝫ.i. ſuorꝫ
iuenit̃ raro:ꝯſtãtia.i.firma dilectio i
agone.i.ꝯflictu aduerſitatis repit̃ ra
rior. Ue mãcipio ſeducẽti i quo dile-
ctio dominãtis ꝯfidit ſe plenarie qđ
ſup.ẽ fedi⁹ tali.⁊ qd ẽ graui⁹ tãto ſce
lere.q.d.nihil. ¶ Mũdũ hoſpitiũ ſup
pellex mũda ⁊c. docet officiũ ſeruorꝫ
i.famulorꝫ. Nam hodie neq; ſeruos
neq; mãcipia ſꝫ miniſtros liberos ha
bem⁹ mercede ꝯductos. Miniſtri ãt
officiũ ẽ mũdare domũ ⁊ ſuppellecti
les:⁊ toral.i.lodicẽ q̃ thoro ſuperni
tur. ¶ Ordo eſt hoſpitiũ mundũ ſup
pellex mũda:⁊ toral.i. coopertimẽtuꝫ
thori ꝓcipue lineũ dealbatũ ſunt cõ-
ponẽda prudẽtia mãcipij.i.hoc loco
miniſtri conſiderãtis exit⁹ rex ⁊ aſſi
ſtẽtis ſemp ſedulitati.i.digẽtie dñice
i.dñi ſui aſſiſtentis dico decẽti vultu
Subtrahẽtes.i.furẽte elimax quidã
ab elimãdo.i.ſubligẽdo dict⁹:q̃ ſuſci
piẽs munera.i.officia nicoſtrati.i.illi
us ciuis. Nicoſtrati fidelitas.i.inte-
gritas. Infelix prudentia ſpecioſe di
ctum quia infelix prudentia qua abu
tũtur homines contra precepta dei.
Et creditorũ.i.eorum qui nicoſtrato
fidem habẽtes ei pecuniã credebant
⁊ q2 virum bonum ſciebant neſcien-
tes per elimacem fraudem factã diu
eidem credebant. Tarde conuenit.i.
coram affatus examinauit. Et que
prius omiſerat.i.nõ furatus erat clã
vi interfecto domino abſtulit. Et ita per acclamationẽ di. En.i.ecce quantum ⁊c. Seruus bilinguis.i.
mendax qui vnum vni alterum alteri dicit vnde dici ſolet Conſultor procerũ ſeruos contẽne bilingues.

Laniſte.

Capitulum quartum.

ſubſtātie exhauſit incremēta. Nicoſtratūq; ī ſummā traxit egeſtatē: ⁊ creditoꝝ diuturnam exclamationē qua nihil amari⁹ mēti īprimitur ve creditoris īſanici. Maxia v̄o nicoſtrati pēuria cū ī mācipij erroris cognitōe; ꝑduxit. Tarde vero climacē ſup errore ſuo ꝯuenit quo audito ſtati; in ꝯtumelioſa verba ꝓrūpit domini; ī viſcerib⁹ mucronē ſepeliuit. ⁊ q̄ pri⁹ omiſerat ſecū aſportauit: dominicūq; corp⁹ canibus reliq̄t deuorādū. En q̄ztū deteſtabilis ꝓditoris īpietas ſcel⁹ ꝑpetrauit. Seruu⁹ bilinguis ꝓcul expellatur ⁊ ipi⁹ neq̄tia ſtati deponatur: l; ī ſanguīitatis ꝓxītate ꝯiūct⁹ exiſtat. Seruoꝝ ſiq̄dē crudelitate multos vidim⁹ ſocioꝝ īcurrere iacturā. Creditorib⁹ aūt ſumma exhibeatur debitoris ꝯmēdatio: dieiq; ꝑfixe ſemꝑ propoſſe debiti fiat ſolutio. Scholari vero cui plēo cornucopia nō arriſerit: o q̄; dulcis ē creditoris trāſlatio affiniūq; ſuffragij exhibitio.

Prudētis etiā ſcolaris ꝯſtātia ſꝑ aliquo cōſorte gaudeat ſpāli cui ꝓpriā; poſſit detegere ꝯſciētiā: q̄q; nubila cū te fortuna diligētur ſubueniat morboq; vrgētes ſeduluʒ ſe exhibeat. Et ſi tetra mortis caligo affuerit ſupſtites facultates diſponat. Si vero viu⁹ euadat ab eo poſſit ſuſtētari: paſci deliniri ⁊ ꝯſolari cubitu; duci diuerſis etiā partib⁹ ꝓcurari. Vigēte aūt valitudine libellis gaudeāt ꝑmutati; ꝑſtiūculis certatim cōmēdabili recordatiōe gradati; caſtigationis felicitate cōuerſim diuerſis etiā varijs iocoꝝ generibus dulciter obſequēdo. Sic quoq; inter eos mutue dilatiōis maneat integritas vt primeui tēporis ros ſit diſtillās in medio inundās in fine vero inebriās exiſtat.

Quid enim dulcius q̄d ve ꝑclarius q̄d certe melius. Preſtentis enim amoris nulla fauoris adeptio preſtat finem. Inuidia vero ſi ſecunduʒ q̄d euenerit in diſcendo videlicet gra-

Iuue. lingua mali pars peſſima ſerui. Licet ⁊c. q̄r reuera raꝝ eſt fidū ⁊ beniuolū ī ꝯſanguineis ſeruitiū. Creditorib⁹ autē ſumma exhibeat ⁊c. ſalubris ⁊ pia admonitio: q̄r eris alieni ſemꝑ comes ē īfelicitas quo circa q̄ creditorib⁹ q̄ꝫ primū ſatiſfacit pie ⁊ prudēter agit. Cui pleno cornucopia. Alludit ad cornucopie de quo libro de ꝯſolatiōe ſatis dictū ē. Trāſlatio. i. trāſmutatio reꝝ. q̄r q̄ apud creditorē erāt trāſferunt ad ſcholaſticū debitorē ⁊ exhibitio ſuffragij. i. hoc loco ſubſidij ⁊ opū affinuū prudēs etiā ſcholaris cōſtātia ſemꝑ aliquo ⁊c. Docet quo pacto ſocijs fidis ſcholaſtici vtātur. Cui ꝓpriā vult ei amicitia vt cōſilia ſint cōia authore Cicerone ī lib. de amicitia. Nubila. i. obſcura ⁊ aduerſa iuxta illud. Tēpora ſi fuerint nubila: ſolus eris. Sedulū. i. diligētē ⁊ ſollicitū. Tetra. i. dira ⁊ execrabilis caligo. i. obſcuritas mortis ſupſtites i. ſup manētes ⁊ ſtātes dū tu occideris. Si vero viu⁹ euadat etiā exhauſtis reb⁹ īfirmitate: ſi fidus eſt amic⁹ ob eo poſſit ſuſtētari: q̄d neceſſitatē ē paſci q̄d benificētie eſt deliniri q̄d beniuolētie ⁊ cōſolari q̄d humanitatis duci cubitū q̄d charitatis ꝓcurari. i. ꝓſpici etiā diuerſis partib⁹. ſ. in q̄b⁹ nō fuerit rogat⁹ q̄d ſumme eſt amicitie: ⁊ hec in aduerſitate ⁊ in īfirmitate. Aūt pro ſ; vigēte valitudine. i. dū incolumes ſunt ſcolaſtici gaudeant obſequēdo. i. operā preſtādo permutatim. i. mutuo libellis. i. preſtandis ⁊ obſequendo certatim. i. cum emulatione quadā ſancta: queſtiunculis. ſ. mouēdis ⁊ gradatim. i. per gradus recordatiōe laudabili. i. in memoriā; reducēdo quod alter oblitus fuerat ⁊ cōuerſim. i. viciſſim felicitate caſtigationis: q̄r felices q̄ ſe caſtigant aut ſuis caſtigant: ⁊ obſequēdo dulciter. i. in relaxatione animoꝝ diuerſis ac varijs generibus iocorum que potiſſimū ſunt ī dictis ſicut ludi in factis. Vt primeui tēporis ros: vult vt amicitia conſuetudine creſcat non diminuat. Nam diſtillatio eſt deguſtatio per modū roris. Inūdatio eſt effluētia dū aqua ebullit ⁊ effluit exiſtat vero in fine inebrians q̄r ebrietas menſuram neſcit vt ſit ſuper effluentia.

diſtillatio inundatio.

Quid enim ⁊c. q. d. nihil. Eni; pro q̄r nulla adeptio. i. aſſecutio fauoris. i. rei ex fauore preſtat finē amoris preſtantis. i. amor preſtans nō exhaurit neq̄ȝ euacuatur exhibitione fauoris aut officij. Inuidia vero. Docet nō aſpernādā illā ſanctam inuidiam ac emulationē qua ſcholaſtici ſtudēt ſe mutuo in virtute ⁊ ſcientia ſupare nō īuidēdo alteri bonoſq; dolēdo d̄ ſuo malo. Et ita inuidia ſi euenerit ſ; q̄d. i. in emulatiōe ſtudij ve; in diſcēdo: ipſa ē bona aūt ꝑ ſ; ſimplex. i. ſine reſpectu boni operis eſt cōſumptiua ꝓprij authoris: quia inuidus ſeipm̄ cōſumit. vñ dictū eſt iuſtius inuidia nihil inuenire tyrāni. Et Horatius in epiſtolis. Inuidus alterius reb⁹ marceſſit opimis. Inuidia ſiculi nō inuenire tyrāni mai⁹ tormentū.

Capitulum quartum.

¶ Cum autem ⁊ cetera. commemorat ſe offendiſſe athenis quendam fauoneum nomine verum amicum abs que ſituꝫ exercitium vrbis edoctus ⁊ admonitus eſt parſimonie ⁊ frugalitati inſiſtere. Ordo eſt in principio cum prouidentia parentis. i. patris mei miſiſſet me athenas ob cauſam ſtudii. promittens me cōſolari paucis dieb⁹. i. intra paucos dies: alloquio eius diceret ſuo. i. epiſtola aliqua vt aſſolet dum preſens ſum aut vt aſſolet a parētibus fieri ego inueni vnicū. i. ſingularē cuſtodē vite mee fauoneum nomi-

tuita eſt. ſimplex aut proprij authoris conſum
ptiua eſt. ¶ Cum autem parentis mei proui-
dētia eius alloquio. vt aſſolet: diebus paucis
promittens cōſolari athenas ſtudij ob cauſaꝫ
me miſiſſet. vnicuꝫ cuſtodem vite mee inueni
nomine fauoneū. non a vento. ſed a fauore de
nominatum. Hic cuꝫ me inſpexiſſet itinere fa
tigatum: diuerſa conſiderantem: creberrime
ſuſpirantem. queſiuit cuius eſſem. ſecūqꝫ me
adduxit curialiter conſolans breuiter inquirē
do ſi ob ſtudij cauſaꝫ illuc veniſſe cuiuſqꝫ pro
feſſionis eſſeꝫ. cuiuſqꝫ facultatis poſt triduuꝫ
nomina vicorum oſtendendo angiportorūqꝫ
cōfraga dicens. Hic vigent preſagia chaldeo
rum Ptolomei non latens gloria. Ariſto. ſin
cera veritas. Platonis probata diuinitas. Ze
nonis cōcretio. Peribonij dilectio. Pytago
re promiſſio. Homeri ilias: ⁊ labor Theſeos.
Euclidis theoremata. Daretis poriſmata. Hy
pocratis ſcrutinia Micaſi axiomata: hic viget
areopagi efficacia. Legum peritia. Hipodromi
confuſa gloria. Circi victoria Paleſtre poten
tia. Ceſtus ſtimulatio. Miſſilium elatio Nau
taruꝫ. exclamatio. Iuuente: peruagatio. Cho
ree. conuentio. ¶ Cum ergo hec ⁊ alia multa
fauonei mihi intimaſſet liberalitas. que nam
mihi eſſet facultas queſiuit quanteqꝫ expenſe
loculi mihi poſſet ſufficere numeroſitas. cūqꝫ
diſcipline eſſet mihi prōptior mentis intētio.

ne denominatum non a vento q ⁊ zephyrus dicitur de quo Flaccus i primo carminū. Soluitur acris hyēs: grata vice veris ⁊ fauoni. Curialiter idest honorifice more curialium. ſed gallicuꝫ eſt inſtitutum. Cuiuſqꝫ. i. cuius profeſſionis. i. vocationis ſeu facultatis eſſem. Oſtendendo poſt triduum nomina vicorum. i. regionuꝫ. ⁊ confraga. i. interrupta ⁊ ſemi fracta loca: angiportoꝝ. i. platearum lateralium exitum nō habentiū. di. hic i. hoc loco vigent. i. precipue docent preſagia. i. prenoſticationes aſtrologice: caldeoꝝ qui precipue i ea re preſtant: appoſitorie: nō latens. i. manifeſta gloria ptholomei illius regis egyptioꝝ. Concretio. i. rōnū cōnexio aut pſpicacitas zenonis: dilectio. i. opus dilectione. Promiſſio. ſ. alterius vite poſt hāc aut doctrine poſt quattuor annoꝝ ſilentia. Ilias. i. opus de iliō. i. troie euerſione: ⁊ declinatur hec ilias huius iliados vnde nō legeſ hec ylios: ⁊ labor theſeos. i. opus de theſeo deſcriptū: qđ tragicū fuit ꝓpter varios labores ⁊ erūnas ipſius. Nā hercules imitator fuit. Unde varie de eo tragedie ſcripte erant: quod tāgens Iuuenalis dicit. Uexatus totiens rauci theſeide codri. fuit enim rex athenieū. ⁊ ita celebris illic eius memoria: nec fuiſſe orator aut phus hic diceſ. Toreumata. i. figure ⁊ dimēſiones geometrice torno ab euclide facte. Eſt enim proprie. Toreuma opus torno factum a toreuo. i. orno. ſcopulo ⁊c. vnde hic potius eſt legendum puta theoremata. ideſt ſpeculationes. nam theorema eſt ſpeculatio a theoreo quod eſt contemplor. Itē hic vigent poriſmata. i. excogitata vt corrolario. eſt enim poriſma tale excogitatum: ⁊ eſt vox greca non a poris: ſed a porizone quod eſt exquiro ⁊ inuenio deducta daretis. ſ. phrigij.

Et ſcrutia. i. phiſice ⁊ medicinales ſcrutatiōes hipocratis cui⁹ nominatiu⁹ eſt hipocrates nō ypocras Et hic vigent axiomata. i. dignitates ⁊ poſtulationes muſice michalij illius phi Itē ſic. i. in alio loco viget efficacia areopagi. i. martis vici vbi iudicia dabantur. vnde ait legū peritia. ⁊ hic viget cōfuſa. ideſt incerta gloria hipodromi. i. illius loci vbi equorū curſu certaſ. hippos em̄ diciſ equus ⁊ equa: dromos autē curſus. vnde grece hippodromos quo ⁊ latini vtuntur. Uictoria circi ideſt que fit in ludis circenſibus: alludit autē ad circum romanū. Potentia paleſtre. i. lucratorū. Eſt ſtimulatio alias fulminatio ceſtus. i. pugilum qui ceſtu vtuntur vt dares ⁊ entellus enei. v. Caeſtus autē a cedo cecidi naſcitur ⁊ ſcribi debet per ae: eſtqꝫ quarte declinationis: ſed pro zona veneris ſine diphongo ſcribiſ ⁊ eſt ſecunde. Sunt autem ceſtus armature manum ex corio ⁊ plumbo aut ferramentis quibus ſe mutuo cedebant. Elatio. i. exalto iaculatio miſſiliū. i. telorū que emittuntur. Iuuente melius diceret iuuētutis. Naꝫ iuuēta etas eſt. iuuentus multitudo iuuenū. cetera nota ſunt. ¶ Cum ergo ⁊c. Reddit ad inſtitutū cōmemorans ſalubria amici ſui cōſilia: quāteqꝫ ordo: eſt ⁊ queſiuit quāte expenſe poſſet ſufficere nūeroſitas loculi. i. ſaculi erarij: galli burſaꝫ vocant: latini loculos pluraliter. Ho. Nil erat in loculis ⁊ ſaculus. Iu. qꝫ

theoreuma
theorema.
Poriſma.
Ariopagus.
Hippodromos.
Ceſtus.
Iuuenta.
Iuuentus.
Loculi
Saculus.

tum ferrata diſtet ab arca Saccul⁹. Cuiuſqʒ diſcipline: id ꝓbe queſiuit: q2 nature ſequit̃ ſemina q̄ſqʒ ſue facile diſcimus ad qđ natura nos trahit. Inſtillauit. i. infundit inſpirauit. Oportunū aūt cōſiliuʒ. nam adoleſcētes rerū iperiti ſolēt i p2io aduētu a ꝑditis ſeduci ⁊ ad cōſumptionē reꝝ ſuarū inuitari. Cōſentaneū pudori. i. ad pudorē vergēs. dilapidare. ꝓdigere pudore. i. pre pudore aut cū pudore. Aliud ēt ⁊c. Scđm cōſiliū vł idoneū fuiſſe ſi cōſuluiſſet vt nulli ſi arte addiceret p2iuſq̄ eius ſciret exitū: ⁊ ita cōſtitueret ſibi genus vite vt ſcire queʒ ⁊ qualē ſe eſſe velit ⁊ in quo genere vite que deliberatio inqt Cicero p2io offi. ē oīuʒ difficillima. Cui⁹ cāʒ addit his verbis. Ineūte eñi adoleſcentia: cui ineſt maxima imbecillitas cōſiliȷ tūc id ſibi q̄ſqʒ gen⁹ etatis degende ꝯſtituit qđ maxime adamauit. Itaqʒ añ implicat̃ aliquo certo genere cur ſuqʒ viuēdi q̄ȝ potuit qđ optimū eēt iudicare. Inſpicere ergo moneret q bus morib⁹ ars obediret. i. inſeruiret. Cuiuſqʒ eſſet. i. ⁊ cui⁹ pfectionis eſſet ar̃s ꝓfeſſiōis: q2 ſtultū eſſet inquirere qđ nō ꝓſint inuētū. Nunc aūt nō de arte loqtur ſʒ de doctore. Monet ergo ſcđo loco vt đ doctoris moribus ⁊ diligentia inquirat. ¶ Ordo aūt eſt. Et ipſe. ſ. fauone⁹ ꝓpalauit. i. manifeſtauit. Aliud. ſ. cōſiliū nō exorbitās. i. nō declinās vel diſcedēs: vt exorbitans ſit accuſatiui caſus ſicut aliud ꝯſiliū: ⁊ q̄ȝuis alia lectio habeat noua via ⁊c. a via. i. ſemita vel iudicio rōnis recte: vt ſi inſererē me diſcipline alicui⁹ ego inſpicerē pri⁹ diligēter ſi obediret. i. pareret bonis moribus: ⁊ polleret. i. valeret ⁊ potēs eſſet pollere eñi poſſe eſt. titulis ar̃s tu tius: ⁊ omiſſo: ⁊ vbertate bonaꝝ artiū: ⁊ indulgeret. i. operā daret ꝓmotioni. i. ꝓuectioni ſuorū ſcʒ auditoꝝ omni negligētia amota vel remota. i. emedio lata: ⁊ inſpicerē cuius eſſet perfectionis ar̃s profeſſionis ⁊ audirē eū per triduum ⁊ cōſiderarē cuncta diligēter: vt ſi eſſet bon⁹ in moribus ⁊ doctrina lʒ balbutiēs. i. imperfecte loquens: tñ nō diſcederē ab eo. Sin. i. ſʒ ſi vero cecitas. i. ignorātia. ſ. magiſtri illius exiſtēs nouerca. i. cōtraria ⁊ ſeua mater ſubtilitatis detineret. i. demulcet aures ſtultoꝝ. i. indecorū auditoꝝ: ſimulatiōe. i. fictione ⁊ falſa ſimilitudine. ſ. vere doctrine efficeret retrogradus. i. retrocederē: ⁊ ſic. i. ſi talis eſſet ego dimitterē eū. ſ. admonuit fauone⁹. Siqdē malo. i. magis volo inqt deliniri. i. mulceri fructu. ſ. bone doctrine. lʒ tedioſo. i. cū tedio inepte loquētis traditor: q̄ȝ gloriari decore ar̃s dulcore. i. lepore ⁊ venuſtate ſermonis. cecitatis. i. p̄ceptoris i animo ceci idest imperiti: ⁊ ita ſeducētis. i. in errorē ducētis auditores ſuos. Autē ꝑ ſed: ego inſtruct⁹. i. inſtitutus ⁊ eruditus feliciter ar̃s fideliter: his ⁊ aliȷs ſecretis. ſ. monitionibus amici mei fauonei: ꝯualui athenis elegātia. ſ. moꝝ ⁊ ſermonis ſubaudi ſub annis duodeuiginti. i. octodecim. Et eſt vna vox duodeuiginti indeclinabilis. vnde nō dices duob⁹ deuiginti. Quicqd mali expertus ſup. eraʒ: tñ. i. nihilominus fui ſemꝑ anhelās ad faſtigia. i. ſummitates ⁊ perfectiones. boni. i. virtutis ⁊ ſciētiaꝝ. Nō eñi eſt aliquis dignus acumine. i. altitudine aut acuto guſtu dulcoris q nequiuit inuiſcari. i. irretiri: grauamine amaritudinis. vnde dulcia nō meruit qui non guſtauit amara. Et qui nō ſtuduit cōtingunt gaudia rara. Ego adherēs ſemꝑ diſcipline herodiani ⁊ Ariſtotelis illorū peripatethicorum cōmendaui quoqʒ. i. etiā mee menti diligēter ſcintillulas. i. parua elucidamēta reſpectu ariſtotelice doctrine: alioꝝ. ſ. philoſophorum. ¶ Ne paupertatis ⁊c. Docuit quo pacto qui rē habēt amplā eaʒ diſpenſent ſeqʒ cuʒ ea gubernēt nunc docet quō pauperes inopie ſue proſpiciant victumqʒ ſibi acquirant. p̄cipue ſcribēdo. Ponit auteʒ ſeptē cauſas egeſtatis. Quarum p2ima eſt tenacitas parentum: ſecunda eorundem paupertas: tertia mors vel carentia ⁊ remotio parentuʒ. quarta vitrici aut nouerce in preſtando inconſtantia: quinta dos ſoroꝝ

Ordo

Omnibus igitur ſibi per ordinē reſponſis quodā memoria dignuʒ amicis auribus iſtillauit qđ ſcʒ parcitati pecunie diligēter iſiſterē quomā pudori ꝯſentaneū eſt ſtulte cōmiſſa dilapidare. cogēteqʒ neceſſitate pudore repatriare cōfuſum. Aliud etiā nō a via rationis exorbitās ꝓpalauit vt ſi alicui⁹ diſcipline me inſererem pri⁹ diligenter inſpicerē ſi bonis morib⁹ obediret liberaliū artiūqʒ vbertate ⁊ titulis polleret. remotaqʒ oī negligentia. ſuoꝝ ꝓmotioni indulgeret. cuiuſqʒ eſſet perfectionis. vt ꝑ triduū eum diligēter audirē. cunctaqʒ conſiderarē vt ſi bonus eſſet lʒ balbutiens non tamē ab eo diſcederē. Sin ſimulatione nouerca ſubtilitatis cecitas ſtultoruʒ aures detineret retrogradus efficeret. ⁊ ſic eū dimitterē. Malo ſiqdeʒ fructu balbutientis. lʒ tedioſo. deliniri. q̄ȝ dulcore ſeducentis cecitatis gloriari. ¶ Feliciter aūt his ⁊ aliȷs ſecretis inſtruct⁹ annis duodeuiginti athenis elegantia conualui. qcquid mali expertus. ad boni tamen faſtigia ſemper fui anhelans. Non ei eſt dignus dulcoris acumine. q amaritudinis neqt inuiſcari grauamine. Herodiani ariſtotelisqʒ diſcipline ſemꝑ adherens. alioꝝ quoqʒ ſcītillulas diligēter mēti mee cōmendaui. ¶ Ne paupertatis facultati p̄ſentis opis deroget ſimplicitas cōfundat de

parãda ſexta fratris primogeniti in militãdo i curia:ita vt opus pſimonio ad ſtatũ ꝯtinuãdũ: ſeptima domeſticoꝝ ac familiarũ fraus ⁊ delatio. de qbꝰ cauſis ex ordine docet quõ ꝓſpiciẽdũ ſit. Ordo ẽ i pri cipio. Nos duximꝰ. i. eſtimauimꝰ dignũ. i. ope ꝑciũ qͦdã cõe. ſ. dãnũ aut ĩpedimẽtũ nature clericoꝝ. i. ꝙ forte lſature extũtiũ:ꝯmittẽdũ examini. i. examinãdũ:ne ſimplicitas. i. i ꝓuidẽtia ⁊ ſimplex rõ pauptatis deroget facultati pñtis opis. i. ſcholaſticoꝝ quos i hoc ope tractamꝰ:⁊ ne deſpatio cõfundat. ſ. faculta Ordo.

ſpatio:affligat deſolatio qͦdã clericoꝝ nature cõe dignũ duximꝰ exai ꝯmittẽdũ. Cũ ãt ſcolaris egeſtas diuerſo ꝓcedat ĩtuitu:pp affiniũ tenacitatẽ:tũ pp coꝝ iundãtis ꝓcelle penuriã:tũ pp coꝝ mortẽ vel pp pſentie carẽtiã. tũ ꝓpter vitrici iuuamĩs icõſtãtiã:tũ ꝓpter germãe nubilitatis iſtãtiã:tũ ꝓpter ipiꝰ priogeniti militie nimiã icuriã:tũ ꝓpter familiaris aduſtiõis verſutiã generali ſcemate pũſi dignũ diximꝰ ꝯſulẽdũ. Parẽtũ deteſtabilis ⁊ adũca tẽacitas ꝑcũ inſtãtia ꝑmollitur:tedioſis affectibꝰ plerũqꝫ dulceſſit fletibꝰ tẽpeſtiuis ꝺlinitur ꝓmiſſis fallacibꝰ plerũqꝫ excitatur munuſculis affectuoſis diſſoluitur adulatiõe ſi tẽpetiua fuerit ꝑforatur ſimminꝰ ſolidatur adamãtia lꝫ fuerit exẽplari mõitu ꝺſtituitur alioꝝqꝫ rogatibꝰ excitatur. ¶ Inũdãtis ꝓcelle penurie per ꝓprij laboris icremẽta optẽperãduꝫ ẽ ſcriptitãdo trituras colligẽdo:areas mundãdo:ad tp̃s ſeruiendo. Si tamẽ igenioſa ſcribẽdi facultas motuꝫ cogerit volũtariuꝫ neceſſitas ſtimuluꝫ dignũ duximꝰ ibibere. Cauẽdum ẽ tamẽ ne delitioſꝰ mẽtẽ excitet appetitꝰ. lucrũqꝫ eneruet ſireno ſuꝫ:cõiter ſcribẽtiuꝫ ꝓdiga raroqꝫ fidelis de-

tẽ:⁊ deſolatio affligat aut ꝓ ſed nos duximus dignũ. i. ope ꝑcium eſtimauimꝰ ꝯſulẽdũ ſup. eẽ ſcemate. i. figura dicẽdi gñali aut ſcemate. i. ordine ⁊ corona quadã dicẽdi. tũ. i. qñqdẽ ita ſit ꝙ egeſtas ꝓcedat diuerſo ĩtuitu: tũ. i. ſit ſeu prio pp tenacitatẽ. i. ꝑcitatẽ affiniũ. i. attinẽtiũ ſiue ſanguine ſiue affinitate:tũ. i. ſcꝺo:pp penuriam i. difficultatẽ hñdi ꝓcelle inũdantis i. que pp ꝓcellã. i. tẽpeſtatẽ aduerſaꝫ hoc ẽ aduerſitatẽ coꝝ inũdãtẽ. i. ſupabũdãtẽ ⁊ vno ĩpetu ꝓueniẽte obuenit:tũ. i. tertio pp mortẽ. i. ĩteritũ vel pñtie carẽtiã. i. diſtantiã coꝝ tum. i. quarto pp incõſtãtiã. i. iſtabilitatẽ iuuaminis vitrici. i. nõ veri pſis:ſꝫ eius q mſis ẽ cõiũx cũ ſcolaſticꝰ ſit ex alio pſe priꝰ genitꝰ vñ priuignꝰ eſt reſpe- ctu vitrici ⁊ nouerce:dictꝰ ꝙ priuſꝙ mſimoniũ eſſet cõtractũ ſit ex alio aliave genitꝰ. Eſt aũt victrici iuuamẽ incõſtãs:qꝛ aliqñ pp ꝓpinquoꝝ ad- Vitricus monitionẽ incipit ſuppeditare ſuma- Priuignus ptũ:ſꝫ raro ꝑficit īceptũ tũ. i. quinto pp inſtãtiã. i. vrgẽtẽ neceſſitate nubilitatis germane. i. ſororis tuꝫ. i. ſexto ꝓpter nimiã incuriã. i. negligẽtiã militie. i. militãdi ipſius primogeniti q militãdo deberet peculiũ caſtrẽſe acgrere:ſꝫ ſi negligẽs aut ignauus ẽ patre adhuc viuo pſimoniũ conſumit. Tũ. i. ſeptimo ⁊ vltimo ꝓpter verſutiã. i. calliditatẽ ⁊ fraudẽ:aduſtionis familiaris. i. delatiõis ⁊ fraudis domeſtice:q ẽ quaſi familiare incẽdiuꝫ: qꝛ nõ eſt peſtis ad nocẽdũ efficatior ꝙ familiaris inimicus authore Sene. ⁊ Boe. in de cõſo. phie. ¶ Parentũ ⁊c. Docet remedia cõtra dicta genera paupertatis hoc ordine. Tenacitas deteſtabilis. i. dãnãda ⁊ vituperanda ⁊ adunca. ſ. hamoſa ⁊ incurua parentũ deteſtabiliũ ſi placet. i. in hoc vituperandoꝝ. Nec leges deteſtabilis ſine cõiunctione:qꝛ latina lingua nõ patitur duo adiectiua plena ſeu duo epitheta dari vni ſubſtãtiuo ſine cõiunctiõe media. Forte tñ ita locutꝰ eſt auc. ſed qꝺ in meliꝰ reformať ſit ſine iniuria eius. ꝑmolliť. i. vinciť ⁊ ſuperatur inſtãtia ꝑcum ⁊ dulceſſit plerũqꝫ affectibus. i. allocutiõibus ⁊ verbis tedioſis. i. moleſtis audire. dũ eñ improbe ⁊ inſtãter cõquerunť filij:parentes aliqñ tedio affecti eis ſuccurrũt:⁊ deliniť. i. permollitur: animas delinitur. porgať ⁊ ablu:ť fletibus tẽpeſtiuis. i. oportune ⁊ ſuo tẽpore emiſſis lachrymis:excitať. i. euocať ⁊ expellitur plerũqꝫ promiſſis fallacibus. i. q plerũqꝫ fallatia ſunt vñ Oui. Pollicitꝰ diues quilibet eſſe põt:qꝛ multi faciles ſunt ad ꝓmittẽdũ. Promittẽt autẽ parẽtibus ſe illis pecuniã aliqñ redditu ros. hñ ſtudituros breui ſinẽ impẽſis facturos ⁊ pecuniã lucraturos. Itez diſſolutis plerũqꝫ munuſculis. i. paruis muneribꝰ affectuoſis. i. ex affectiõe datis ⁊ perforatur adulatione. i. blãda inſeruitione ſi fuerit tẽpeſtiua. i. oportune facta dũ. i. aſſentationẽ acceptãt parẽtes fin. i. ſꝫ ſi minꝰ. i. nõ ſup. tẽpeſtiua fuerit ſolidať. i. induratur ⁊ ſic fortior. Sed lꝫ fuerit adamãtina. i. tam dura vt adamas cuius tanta eſt duricies ſm Virg. enei. vi. Vis vt nulla virũ nõ ipſi excindere ferro celi cole valeãt. Frãgiť aũt nõ ferro ſed hircino ſanguine:tñ ſup. deſtituiť. i. de ſtatu ſuo mouetur monitu exẽplari. i. cũ exẽplo facto oſtendẽdo:vꝫ ꝓpter inopiã cõſocios ad ꝑditionẽ exitiũ latrocinijũ:aut deſtitutionẽ lſarũ adductos ⁊ excitatur alſs extricať. i. amoueť vt lappa ex tricis lꝫ firmiter inhereat. rogatibus. i. rogationibꝰ ⁊ precibꝰ aliorũ ſcꝫ ꝓpinquoꝝ aut viroꝝ bonoꝝ. ¶ Sꝫ obtẽperandũ eſt. Poniť hic ſecundũ remediũ cõtra paupertatẽ ſcolaſticã di. ſed obtẽperandũ eſt. penurie. i. egeſtati ꝓcelle inundantis. i. ꝑ violentã aduerſitatẽ obueniẽtis:ꝑ incremẽta ꝓprij laboris ſcriptitãdo. i. aſſidue ſcribẽdo:⁊ colligẽdo trituras. i. ſpicas triturandas tempore meſſis:mundando areas. ſcilicet domoꝝ plateas ⁊ loca plana:ſꝫ non ſane magna in oppidis i

aut in qb⁹ triſmratio fit: ꝛ ſeruiēdo ad tp̄s: ſicut pau. ꝛ terē. aliīq; multi fecerūt. Si tn̄ facultas ſcribēdi igeneroſa coegerit motū voluntariū. i. ſi qs ad ſcribēdū ſit ſuapte natura ꝓcliuis: tūc dignū duxim⁹ iibi bere. i. refrenare ſtimulū neceſſitatis. i. paupertatis ineuitabilis ſuperi p ſcripturā. dicit neceſſitatis q2 nō ad lucrū: ſ; ꝓpter egeſtatē ſcribet: vn̄ addit cauēdū eſt tn̄ ne appetit⁹ delicioſus excitet mētē: ꝛ ne lucrū ſirenoſuz. i. dulce: ſ; i exitiū more ſirenū ducēs: eneruet. i. diſſoluat viriles aios. De ſirenib⁹ i li. i. de ꝯſolatōe ſatis dixim⁹. Cāz cur. i. cauēdū ſit addit: q2 cauēdū ē ne adulatō ſcribētiū cōiter. i. vt i plurimis ꝓdiga. i. nimis abūdās: ꝛ raro fidelis defraudet. i. fraudē ſcutiat ꝛ ne ſiniſtra familiari. ſ. dextere ꝛ itelligit aut amica que dicit leua ei⁹ ſub capite meo ꝛ dextera illi⁹ amplexabit me aut certe ocioſitas nā ſicut p dextrā itelligitur virt⁹ operādi ita p ſiniſtrā ignauia. vnde Iuuen. ꝛ extincta corpus nō vtile dextra: ne ergo ſiniſtra. i. que ſiniſtra ſuſtētari ſolet amica ebibat. i. abſumat viſu vel auditu. i. oblectamētis viſus vel audit⁹: aut ne ſiniſtra. i. ceſſatio ꝛ ociū alteri⁹ tp̄is. ebibat viſu vel auditu. i. oblectatiōe ſenſuū qcquid dextera. i. induſtria ꝛ ſedulitas ſcribētis ꝑmollit. i. cū molimine ꝛ labore pficit ꝛ acqrit. Poſſet tertio mō intelligi de familiari ſiniſtro. i. puerſo: q ebibat viſu vel auditu. i. puertat inuidia ꝛ rumore puerſo qcqd dextera lucrat qḋ p glebeonis cuiuſdā familiaris ſui maliciā docet: facili ꝯtextu: vt nō ſit op⁹ ꝯſtructiōe. gratia parētele. i. qḋ eēt de ꝓgenie mea militāti ſc; i litteris. Deficiēte plerūq; ꝛc. Quis ex hoc nō videat authorē huius opis nō fuiſſe. B. q nō auarū ac pauperē: ſ; patritiū ꝛ opulētū habuit pſe; vn̄ ad ꝯſulatū ipe cū filiis euect⁹ ē: ꝛ filiā nobiliſſimi ac patritū viri ſymmachi vxorē obtinuit. Igniculo. i. fomēto ad ſtudiū more ꝑtaxato. i. vt ꝑtactū eſt adūcā eſſe parētib⁹ ſepe tenacitatē: qḋ dico boetū parētibus non cōuenit. Aliquid imprimēdo. i. ſcribendo: ſed antiquā fuiſſe imprimēdi artē ꝛ iam iterū in lucē vocatā pomponius letus aliiq; multi atteſtant. Tutius. i. cōſultius: repatriādo patriā repetendo. Neqtia. i. hic peruerſitas glebeonis illius forte ſcholaſtici intimauit affinibus forte ſuis ſ; parētibus meis aut more ſuo affines pro parētibus accipit: cū tamē longa ſit differētia me imbui. i. initiari: ꝛ quaſi de nouo foueri. peſtiferis ſedibus ſcriptorū i. oblectari ſtudio ſcribēdi ꝛ peruerſe viuendi ex lucro. ꝛ gloriari diutius ꝙ par eſſe lucro ſeducēti. ſ. me: ꝛ ita me detinente athenis cōtra volūtatē parentū. Intētio parentū. plerūq; prōptior ad malū. ſ. credēdū euaporauit. i. effecta eſt deterior ꝛ quaſi vapor quidā exhalauit. igne. ſ. furoris ꝛ indignationis cōtra me intrinſeco. i. in precordiis exiſtēte ꝛ priuauit me ſolito ſubſidio qḋ vt dixi parētibus. Hoc. nō cōuenit. ꝑſertim ꝙ non niſi poſt bimatū notā dicit rē; fuiſſe ꝛ priuſꝙ̄ exitus ꝓbaſſet acta. i. cōpertū fuiſſet parētibus: amentia ſup. eorū non declinauit. ſ. a me: ꝛ inſtātia precū mearū in nullo profecit traditio delatoris remanſit notoria poſt bimatū. i. ſpaciū duorū annorū: ſed non receſſit. i. non euaſit multa. i. impunita: hoc eſt tandē punita fuit tertie cauſe ſuperius enumerate puta mortis vel carentie preſentie parentū: remediū ſilentio preterit. ꝛ ſi pretacta cauſa in antiquis codicibus non impreſſis ponat. ¶ Obſequio ꝛc. Dat remediū cōtra quartam cauſam paupertatis que prouenit ex duricia vitrici. Ordo eſt. ſi facultas ſtudendi nequeat conſolari obſequio vitrici: tunc ſup. derogetur ideſt detrahatur illi minis ideſt cōminationibus cōminando videlicet in ius vocare: niſi patrimoniū ſubminiſtrarit: ꝛ comminuatur tractu tempeſtiuo. i. deductione tēporis. nam cum minor annos legitimos obtinuerit: recipit a vitrico bonorū ſuorum gubernationē: vt iocoſa tranſactio ꝓculi docet: qui. ſ. ia; letus eſt tranſacto tēpore quo ſub vitrico eſſe debuit: ꝛ nunc ſui iuris rebus ſuis gaudet. ¶ Germani. affert remediū quinte cauſe di. Incuria. i. negligentia ꝛ ignauia germani. i. fratris primogeniti. feſtiuantis. i. ceſſantis ꝛ feſta aſſiduo ducentis: alia littera: germani feſtinantis ad militiā habendā in curia ꝛc. mitigetur eulogio. i. bono ſermone ꝛ admonitiōe exēplari oſtēdēdo videlicet alios per ſtudiu; ꝛ laborē bellicū ſummam gloriā ꝛ ad rem plurimā adeptos: ꝛ verſucia. i.

fraudet adulatio familiariſq; ſiniſtra viſu vel auditu ebibat qcqd ſcribentis dextera ꝑmollitur. Glebeōis neqtia nō obſtāte parētele gratia ecce ꝙtū deſcēdi incōmodū virtutūq; decrementū mihi ꝯtulit ſub herediano militāti. Deficiēte plerūq; paterni cēſus igniculo. more ꝑtaxato merorē paupertatis cautius duxim⁹ mitigare aliqd iprimendo: arbitrantes tutius degere velle: ꝙ lōgi laboris itinera repatriando iitū arripe. Affinib⁹ itimauit Glebeonis neqcia ne peſtiferis ſcriptorꝫ ſedib⁹ ibui: lucroq; ſeducēti diuti⁹ gloriari. Ad maluz plerūq; parētis prōptior itentio igne euaporauit intrīſeco. ſolitoq; priuauit ſubſidio ꝛ priuſꝙ̄ exit⁹ acta ꝓbaſſet: non declinauit amentia: precūq; i nullo ꝓficit iſtantia: poſt bimatū delatoris notoria traditio remāſit: ſed non multa receſſit.

¶ Obſequio vitrici ſi nequeat conſolari facultas minis derogetur tractuq; tempeſtiuo cōminuatur. vt iocoſa Proculi docet trāſactio.

¶ Germani feſtiuantis incuria exemplari mitigetur eulogio: ipſiuſq; ꝓpinqtatis ammonitu corrigatur verſutia: vel amētia reprimatur

aſtutia ⁊ nequitia fratris corrigaꝰ ammonitu .i. ammonitiōe ꝓpinquitatis .i. ꝓpinquorū ꝙ ſi fuerit ma lus vel amentia .i. puſillanimitas ipſius reprimaꝰ .i. coerceaꝰ ⁊ cohibeaꝰ etiā admonitui ꝓpinquitatis. ¶ Germane ⁊c. Ad quintā cām paupertatis que ꝓuenit ex dote ſorori nubili parāda non affert remediū q2 neceſſariū ducit eidē ꝓ̄ſpicere: ſ3 cōſolationē docens exēplo etiā ſorore poſſe opē ferre fratri: vt eliſia ſymacho fecit: q̃ cū dotē a fratre accepiſſet: ⁊ nihilominus vterq3 in paupertatē deueniſſet: illi ſeruitio pri mum deinde etiā corporis q̃ſtu dete ſtādo ſubuenit donec in priſtinū ſtatuz reduxiſſet.

¶ Germane nubilib⁹ ānis affini q̃ toti⁹ obtēperādū eſt ne ꝑ incurie viciū roſa primula pollice carpatur īdigno. O q̃ ſororis cōmendāda eſt pudoris ꝓfeſſio dolēdaq3 ꝯtrarij cōmiſſio: veluti vultuz deturpātis pudore plena pulpe reſecatio. Obtēperāde germanitatis inſignia ſcōi theophraſti filiū Symmachū economum nō ſub ſilētio ꝯmittendū: eſt q vtroq3 parētuz viā an vniuerſe carnis īgreſſio imminētis infamie germane in ꝯſtantiaz dotis beneficio maritauit: ſeq3 fortune meatib⁹ obuixe cōmēdauit. Eliſie marito naufragijs ſurrepto. Simmachum fratrē ſuū ſoror īſequebatur. Eliſia in multis ſeruiēdo meritoꝝ ſimulachra cūcta ſymmacho miniſtrabat. Nam ꝓprie carnis illecebris cū deeſſet facultas ſecreti⁹ florē exponebat. Maluit eniz incurie vitio claz ele ſia ſuccumbere q̃ fraterne fedus ꝯſtantie ſe viua dirumpere nec ab inceptis retrogada ꝑmanſit quouſq3 īchoata fine termiauit idoneo. ¶ Tenacitatis induſtrie rudimento aduſtioni domeſtice ſuccurrenduz eſt ne mutuate pecunie diligentia bilem infundat alterius ve caſuz rei cōflictus cām conferat. Quicquid ſub his fiat caute conferendum eſt ne puſilla rerum tenacitas vultum ruboris inditio in poſterum obtipet. Tabulata ei plerunq3 fortia vnius ſcin-

Ordo eſt obtēperādū eſt .i. mos gerēdus eſt: imo opitulādū eſt q̃ toti⁹ .i. valde cito ⁊ q̃to citius fieri pōt germane affini .i. vicine annis nubilibus. ne .i. vt nō roſa primula .i. flos virginitatis carpaꝰ .i. decerpaꝰ ⁊ auferaꝰ pollice indigno .i. deflo ratore nō legittimo. O q̃ .i. q̃tuz cō mendāda eſt ꝓfeſſio .i. ꝓmiſſio ⁊ ob ſeruatio pudoris .i. verecūdie caſtitatis ſororis: q3 ꝑ ⁊ q̃ dolēda cōmiſſio ꝯtrarij .i. impudicitie dolēda inq̃ velut plena .i. itegra reſecatio .i. reiectio amputatio remotio ⁊ ꝑciſio pulpe .i. maſſe carnis ſuperflue ſine oſſib⁹ deturpātis .i. fedātis vultū pudore .i. verecūdia. Obtēperāde. Ordo eſt. Non eſt ꝯmittēdū ſub ſilētio .i. nō decet ſilere ſymmachū economū .i. diſpēſatorē theophraſti ſecūdi filiū ob .i. ꝓpter inſignia .i. clara exēpla germanitatis tēperāde .i. tēperate ꝓuidente: q ſymmachus vtroq3 parentū īgreſſio viā vniuerſe carnis .i. viā mortis: quā oīs caro ingredi d3 .i. poſtq̃ vterq3 parētū defunctus erat. maritauit bñficio .i. largitiōe dotis incōſtātiaz germane .i. ſororis imminentis infamie: ⁊ cōmendauit ſe obnixe .i. plurimū meatib⁹ .i. vijs fortune: q2 ſibi nihil retinuit: ſed marito eliſie ſororis ſymmachi ſurrepto naufragijs id eſt ꝑ naufragia: ita vt ſimul maritū ⁊ rē amiſerit: ipſa eliſia ſoror īſequebatur ſymmachū fratrē īſeruiēdo ſup. ei in multis: ⁊ miniſtrabat ſymmachū cūcta .ſ. neceſſaria ſimulachro .i. ſimilitudinē alias cūcta ſimulachra .i. teſtimonia aut monumēta aut poti⁹ oēs ſpecies meritoꝝ .i. ferebat ei pares gr̃as Nam dū facultas deeſſet ipſa exponebat illecebris .i. blāditijs ⁊ delectationib⁹ veneris florem proprie carnis: maluit eñi eliſia ſuccūbere clā vicio incurie .ſ. de ꝓprio honore ſeruādo in quo peccauit: vituperandaq3 eſt: q̃ dirūpere ſe viua .i. tantiſper dū viueret fedus .i. vinculū amicitie cōſtantie fraterne .i. que fratri debebaꝰ. nec permanſit pro nō effecta eſt: retrograda ab inceptis quouſq3 terminauit fine idoneo .i. cōgruo: incboata .i. que incboauerat .i. donec fratrē ad priſtinas diuitias ꝑduxerat. ¶ Tenacitatis induſtrie. In hac parte Boe. ſeptimū ⁊ vltimū remidiū cōtra ſextū impedimētum paupertatis ſcholarium inductū ponit. Et diuidiꝰ in duas partes ſm duo remedia. ſecūda ibi. Nunqd ſub his ⁊c. Primo di. ꝙ ſi domeſtica fuerit cōſumptio facultatis: atq3 penuria iminēs quid agendū: ſuccurrendū eſt huic domeſtice aduſtioni .i. paupertati rudimēto .i. documēto induſtrie .i. aſtutie ⁊ cautele tenacitatis .i. parcitatis ſubaudi ne .ſ. cuiq̃ pecunia mutueꝰ. ⁊ hoc ſō ne diligētia pecunie mutuate .i. preſtite infundat .i. imittat bilem .i. iram bilis eñi pro ira ſepe poſita eſt vt hec etiā ſuperi⁹ expoſita ſunt. ve pro vel ſup. ne conferat cām cōflictus .i. tribulatiōis pugne vel diſſentiōis alteri⁹ rei. Deinde ſcōm remediū ſubdens dicit ꝙ ſi ſcholaris hoc agere minime poſſit quin oporteat ipm pecunias ſuas mutuo dare quicqd tunc fiat cum ſup. hoc neceſſariū fuerit caute cōferendū .i. conſiderandū eſt ſub his preſtationibus ne puſilla .i. pauca ⁊ modica tenacitas rerum in poſterum obſtupet .i. inclinet aut oppleat vultum inditio .i. ſigno ruboris. id eſt verecundie: ⁊ dico ruboris qm̄ ſicut mors palloris: ſic verecundia ruboris eſt effectiua. Uult dicere Boetius cum ipſe ſcholaris neceſſario pecunias ſuas preſtare cogatur: caueat tamen rebus ſuis

Digitized by Google

vt aut fideiuſſore aut pignore tutus exiſtat. Et nō obſtāte q̄ꝫto modicā fuerit mutui copia: qm̄ plerūq̄ꝫ .i. ſepi⁹ fortiora tabulata .i. edificia dinoſcunt ruere leſiōe vni⁹ ſcītille .ſ. ignis: nimiꝝ ergo ſi pua. Et ēt magn⁹ amor pp modicā cāꝫ vt hꝫ q̄dā lr̄a antiq̄. ❡ Quid de caluo mi. ꝛc. In hac pte Doc. circa hoc vltimū remediū in tpe̅ ſi⁹ paupertatis q̄ aliqn̄ ex mutui datiōe cōtingit exēplū ad ſuū documētū corroborādū de caluo milite ſubiūgit di. Cognoſcat ſup. exēplo qd canicies .i. ātiq̄tas ſenſerit de caluo milite p̄dicto .i. nobilitato luce ſapiētie Hic nempe calu⁹ milite faciēdo trāſitū ſup. in expeditionē quādā in primeuo flore militie .i. cum adhuc militia floret. detulit ſecū latēter .i. clā ſub birro .i. chamide amphorā quādā luteā ſꝫ argēto plenā quā .ſ. amphorā cōmēdauit .i. tradidit gr̄e .i. benignitati. mācipij .i. famuli ſed qd pmutato leui ſtatu .i. modico tpe trāſacto calu⁹ ip̄e elegit vicē .i. locū alteri⁹ cohortis .i. ſocietatis ꝯuenit ſup. verbis amicabilib⁹ cocū de olla fictili vt eā reſtitueret: ſed diſſoluto freno rācoris: q̄ꝫ p ꝛ rixe .i. iurgij ſup. iter militē caluū atq̄ꝫ cocū coc⁹ ip̄e pferēs .i. patiēs idigne .i. moleſte rācorē pcuſſit caniciē ſup. militis fictili .i. cuꝫ fictili aula ſic ꝙ apꝓbaſſe caput militis offēdit alia lr̄a caluiciei fictile ſentit que canicies lꝫ poſt modū eēt decorata .i. ornata ob triūphalis militie gl̄iam hedera hac verba ſemp virētia: tn̄ de cetero miles ip̄e nō potuit reuocare: hoc ē reducere leſionē .i. pcuſſionē ſibi factā i priſtinū ſtatuꝫ .ſ. vt pri⁹ fuerat put .ſ. nulla cicatrix pmaneret. reuocare inq̄ꝫ ꝯnexu .i. ꝯiunctiōe: vl̄ medicamine vl li⁹ ſucci .i. herbaꝝ ꝯhēdo nihilomin⁹ ex icurſu .i. iactu atq̄ꝫ pcuſſiōe fictilis amphore. ꝓbra .i. opprobria ſibi ſitq̄ꝫ ſtirpi .i. ꝓgenici. ❡ Sic ergo tuta ꝛc. In hac pte. B. poſt oīa ſupradicta q̄ de egeſtate ſcholariū ꝓmiſerat: nūc demū ex his oīb⁹ qua norma paupertas ip̄a pferenda ſit ꝯcludit di. ergo .i. pp ea q̄ dicta ſūt .ſ. tuta facultas paupertatis ſit mūda .i. nullo mō liuore ifecta: anhelās .i. itēdēs ſp ad ſummū: ſitq̄ꝫ ꝯtēta puo .i. modico .ſ. q̄ꝫtū nature ſufficit: atq̄ꝫ ſit pferēs .i. patiēs viriliter .i. equo aīo admodū ſapiētū q ſe hnt ſicut tetragonū ſine vitupio icurſus .i. iſult⁹ fortūe. ſitq̄ꝫ oībus obediens .ſ. in nullo rebellis: atq̄ꝫ ſit prōpta .i. parata famulatui .i. ſeruitio ſit ad loquēdū tarda: qm̄ in multiloquio raro mēdaciū deeſt: ſitq̄ꝫ fidelis in obſequio .i. in ſeruitio: ſitq̄ꝫ integra .i. nō leſa: ſꝫ plena amore: dulcis .i. affabilis colloquio: atq̄ꝫ ſit carens tumoroſitate .i. ſuperbia atq̄ꝫ inflatiōe cordis: qm̄ ei⁹ oppoſitū ꝛ omniū predictoꝝ nō appreciat .i. laudatur cū eo .ſ. paupere. Deinde apoſtrophando cuidā tacite rn̄det q̄ōni. Poſſet enim quis dicere: ſed cū hec omnia paup ip̄e in ſe habuerit: que laboruꝫ retributio expetēda ē. Ad qđ rn̄dens inq̄t. Licet ꝓ q̄ꝫuis retributio .i. cōpēſatio laboris deſtituat a multis tn̄ adoptio alias adeptio amoris ꝛ fauoris ꝓmerebit .ſ. virtute laboꝝ paupertatis ab aliquo: qđ confirmās p ſimile inq̄t. Nōne .i. nunq̄d contigit .i. euenit plerūq̄ꝫ aliq̄d in modico lapſu tēporis qđ negt ꝓduci .i. fieri circulo annuo .i. anni ſpacio ꝛ hoc dico exterminatis .i. ꝓpulſatis pro loco .ꝙ pro ꝛ: negocio temporis tam adulatoris officio q̄ꝫ delatoris .i. accuſatoris conſortio .i. ſocietate.

tillule leſiōe ruere dinoſcūtur. ❡ Quid de caluo milite luce ſapiēte p̄dicto ſenſerit canicies cognoſcatur: q primeuo militie flore trāſitū faciendo latēter ſub birro amphorā quā ſecū detulit mācipij gratie ꝯmendauit ſtatuq̄ꝫ leui pmutato alteri⁹ vicē elegit cohortis: ollaq̄ꝫ fictili cocū ꝯueni: rixe rācoriſq̄ꝫ freno diſſoluto idigne coc⁹ rācorē pferens caniciē fictili pcuſſit: q̄ lꝫ poſtmodū hedera decorata eēt nulli⁹ tamē de cetero ſucci ꝯnexu i priſtinū ſtatuꝫ poterat reuocare leſione ex icurſu fictilis ꝓbra ſibi ſimulq̄ꝫ ſtirpi ꝯtrahēdo. Sic ergo tuta paupertatis facultas mūda puoq̄ꝫ ꝯtēta icurſus viriliter pferēs ad ſumma ſp anhelās oīb⁹ obediēs Et ſit prōpta famulatui ꝛ ad loquenduꝫ tarda fidelis i obſeq̄o itegra amore dulciſq̄ꝫ colloq̄o cordis tumoroſitate carēs: quoniā ei⁹ oppoſitum cū eo ꝯmorari nō app̄ciatur. Lꝫ ei a multis deſtituatur laboris retributio tamē ab aliquo ꝓmerebitur fauoris adeptio. Nōne i modico plerūq̄ꝫ lapſu tpis ꝯtingit: qđ annuo negt ꝓduci circulo: adultoris officio: delatoriſq̄ꝫ cōſortio: pro loco negocioq̄ꝫ tpis extremitatis.

❡ Capitulum quintum.

Cum ad magiſtratus excellentiaꝫ bone idolis adoleſcens velit aſcendere neceſſariū eſt vt tria genera ſtatuū q̄ in aſſignatione probabilitatis innuit

Cum ad magiſtrat⁹ excellētiā. Hoc ē .c. v. hui⁹ totalis tractat⁹ i quo docet q̄uō ſcholaſtica diſciplia i magr̄atū ē ꝓmouēda. Et diuidit i duas ptes. nā p̄rio ponit q̄dā p̄ambula magiſtratū faciētia: i ſcđa agit de his q̄ ad magiſteriū acq̄rēdū neceſſario reqrūt ibi. Iſtis hq̄dē. Et di. p̄rio cū adoleſcēs vl̄ iuuenis bone idolis .i. ꝯditiōis velit aſcēdere ad excellētiā magiſtrat⁹ neceſſariū ē vt itelligat diligēter tria gn̄a .i. tres ſpēs ſtatuū .q̄ ſup. gn̄a Ari. ille pipateic⁹ i aſſignatiōe ꝓbabili

tatis.i.i libris topicoꝝ vbi de ſillogiſmo ꝓbabili docet: ⁊ ide diuiſionẽ atq̃ hec tria gña ponẽs inqt: aũt ꝓ certe qdã.ſ.ex ſcholarib⁹ ſunt vehemẽter obtuſi.i.hebetes igenio: alij aũt ſcholares ſũt mediocres.ſ.iter hebetudinẽ ⁊ acuitatẽ. tertij ſunt excellẽter.i.valde acuti ⁊ igenio ſubtiles. Nos aũt nõ vidim⁹ vllũ vehemẽter obtuſoꝝ: qð.ſ.erat primũ diuiſiõis gen⁹ iebriari.i.repleri: vnq̃.i.aliquotiẽs nectare phico.i.dulcedine phie vero ꝓ ſꝫ mechanica ſup. ars gaudet maritari.i.ſociari iſtis.i. obtuſis mediocrib⁹ vero

Ariſto. diligenter intelligat. Sunt aũt quidaꝫ vehemẽter obtuſi: alij mediocres tertij excellenter acuti. Nullum autẽ vehementer obtuſoꝝ vidim⁹ vnq̃ philoſophico nectare iebriari. Iſtis autẽ mechanica gaudet maritari: mediocrib⁹ politica. Excellenter vero actoꝝ tres inuenimus partitiones quoꝝ quidem ſunt excellenter acuti alij mediocriter: tertij excellẽtiſſime. Excellẽter acutis gaudet economica: mediocrib⁹ vero ſublimari globo phiſica apothecarioꝝq̃ꝫ practica. Excellentiſſime acutis quos maxime notos ſecundũ philoſophiam. Ariſtoteles vocat: vniuerſaliuꝫ p experimẽta ſingulariũ arridet cognitio hec triuialiũ domina eſt: quadriuialiũq̃ꝫ potẽtia: o q̃ eſt felix exhibitio iſtaꝝ. ¶ Mediocritatis tamẽ extrema partitio bonos pfectoſq̃ꝫ lꝫ ſibi quandoq̃ꝫ cõparauit cum ſudore magiſtratus tamen dotati ſunt honore ꝯſumpto flore iuuente. Iſtis ſiqdẽ expeditis hoc mõ eſt ordinandũ. Primo vt quiſq̃ꝫ ſciat q̃ ad tanti nõis ptineant reuerẽtiã: ⁊ q̃ ſcita ſũt exprimere noſcat ⁊ ne ſcriptoꝝ ꝯmiſſioni ſe totaliter ꝯmittat vt Lucreti⁹. q cuiuſlibet queſtionis nodũ ꝓpoſite inqrendo dimiſſo comitatu cedulis ꝯfluebat. ¶ Scdõ vt libroꝝ copiã ſue acquirat exercitationi vt cum op⁹ fuerit eos ꝯſulat. Nec oino eis credat vt iugio q Mõtani ſui magiſtri. monitis intãtuꝫ

politica ſup. ꝯiũgi gaudet q̃ ð regimine ciuitatũ ẽ atq̃ cõitatũ ꝓut i li. politi. Ariſt. hoc clari⁹ edocet. Deinde tertiũ mẽbrũ pfate ptitiõis ſubdiuidit di. vero ꝓ ſꝫ nos inuenim⁹ tres ptitiões.i.ptes excellẽter acutoꝝ ſup. qð erat tertiã diuiſiõis pfate mẽbrorũ. Quoꝝ qdã ſunt excellẽter acuti: alij.i.ſecundi ſunt mediocriter acuti tertij vo ſũt excellẽtiſſime acuti. Economica q̃ de regimie familie ẽ gaudet vl arridet excellẽter acutis vero ꝓ ſꝫ phiſica.i.medicia ſublimari globo.i.lune ſubiecta. q̃ ꝓ ⁊ apothecarioꝝ practica gaudet mediocrib⁹ ãt ꝓ ſꝫ cognitio.ſꝫ vniuerſaliũ p experimẽta ipoꝝ ſingulariũ ſup. gaudet ſociari excellẽtiſſime acutis qm̃ altioris gdẽ inqſitiõis hoc negociũ ẽ vt i. Porphiri⁹ in pricipio ait iſagogaꝝ. Acutis inq̃ excellẽtiſſime quos Ari. vocat maxie not⁹.i.ſapiẽtes ſꝫ phiã. Et rõnẽ hui⁹ tertij quaſi ſubdẽs ait. Et hoc iõ talib⁹ gaudet. qm̃ ſup. cognitio vniuerſaliũ p ſingularia ẽ triuialiũ artiũ dña qꝫ ꝓ ⁊ potẽtia qdriuialiũ qð expone quẽadmodũ ſuperiorib⁹ cũ de logice ꝯmẽdatiõibus edoctũ ẽ clari⁹ demõſtrat. Mediocritatis tñ. In hac pte. B. cuidã tacite rñdet queſtioni. Poſſet ei qs dicere. Videmus ſepe mediocriter acutos ad magnum ſapie apicem de facto ſublimari: atq̃ꝫ ſic doctiſſimos euadere. Quid ergo hoc vult qð dictũ eſt excellẽtiſſime acutos ſoluꝫ hanc ſublimitatẽ ſcientiaꝝ attingere. Ad quod reſpondẽs Boe. inqt. Licet extrema partitio ideſt illa que eſt excellenter acutorum quã economice aſcripſerã ⁊ medicine cõparauit ideſt acquiſiuit ſibi qñq̃ꝫ bonos ⁊ perfectos magiſtratus cum ſudore: ideſt nullo labore ⁊ difficultate: tamẽ dotati ſunt honore: non cito vt acutiſſimi: ſed flore iuuẽte cõſumpto.i. duntaxat in ſenili etate. ¶ Iſtis ſi quidem. In hac parte Boe. poſt predicta preambula ad magiſterium facientia: nunc cõſequenter tractat de his que neceſſario ad magiſtratum requiruntur: atq̃ concurre debent. Et diuiditur in ſex partes ſm documenta ſex que ponit ſecunda ibi. Secundo vt librorum tertia ibi. Tertio vt quoddam quarta ibi. Quarto ordinandum quinta ibi. Quinto vt ſexta ibi. Cum auteꝫ primo ergo Boe. primum ponens documentũ dicit. Expenditis ſiquidem iſtis ſup. ſuperioribus ordinandũ alias ordiendum.i. dicendum ⁊ determinãdum eſt poſtea hoc mõ vt.ſ. quiſq̃ ſup. qui ad magiſtratũ anhelauerit: ſciat omnia hec que pertineãt ad reuerẽtiam tanti nominis.ſ. magiſterij: quorũ vnum ⁊ vt noſcat exprimere ſup. verbo que ſcita ſunt ideſt que ſit ipſa mente: ⁊ ne committat ſe totaliter commiſſioni.i. traditioni ſcriptorum.ſ. librorum: vt Lucretius ille faciebat: qui inquirendo: ideſt inueſtigando modũ.i. difficultatẽ ſoluendi cuiuſlibet queſtionis ſibi propoſite confluebat ideſt accelerabat cedulis.i. libris alias ad libros cedulis.i. chartis: ⁊ hoc dimiſſo comitatu.i. ſociorũ conſortio. Secundo ſup. neceſſariũ eſt ſcholari ad apicẽ magiſtratus tendenti vt acquirat.i. compararet ſue exercitationi eſt ſuo ſtudio libroꝝ copiã ⁊ hoc ideo vt.ſ. cuꝫ opus fuerit conſolat eos ſup. pro queſtionibus exoluendis. Et deinde nimiam in eis confidentiã diſſuadens exemplo dicit: nec tñ ipſe ſcholaris credat omnino.i. totaliter eis ſup. libris: vt.ſ. penitus nulla memorie

cōmendet:quēadmodū. Juglo ille ſcholaris q cōfiſus eſt intm̄ monitis.i.documētis ſui magiſtri ꝙdo tani ſic dicti ſic ꝙ oē verbū ꝓgreſſuꝫ.i.ꝓlatū ore ei⁹.ſ.magiſtri exarabat.i. iſcribebat quaternulis .i.libris ſup.nulla penit⁹memorie tradēdo:⁊ hoc ipꝫ ſic ab ore receptū extimabat.i.appreciabat tāꝗ̄ ſacrū quoddā.atqꝫ ipē. Juglo obtinēs tādē vicē.i.locū magiſtri:nil aliud i ſcholis ꝑdicabat.ſ.ꝗ̄ illō qō quaternulis ſuis magiſtro ſuo docēte ꝯſcripſerat:vn̄.i.ꝑꝑ qō ipſe abibat multotiēs ꝯfuſus pudore.i.verecūdia nil qm̄ nil aliud ꝗ̄ liber cōtinuit ſcholarib⁹ ꝑdicabat:alīj dicūt abibat ꝯcluſus.ſ.ab alīj s. Et ide notabile quoddā circa hoc ſubiūgit qō eſt ꝗppe ꝓ certe vti ſp iuētis ⁊ nō vt nū ꝗ̄ iueniēdis eſt miſerrimi īgenīj ſtultiuſqꝫ eſt ꝯfidere oīno oronib⁹.i.documēti magiſtrat⁹.i. magiſtri ſed tn̄ credēdū ē p̄io donec.i. quouſqꝫ videat̄ qd ſentiat.ſ. mgr̄ poſtea fingendū ē illud ſcholarē magiſtrū erraſſe.i.ꝙ errauerit i docēdo. Et hoc iō vt ſi forte diſcipul⁹ queat.i.poſſit repire qd.i.aliqd qō obījciat cōmiſſe.i. tradite ſedulitati.i.doctrine Ariſt.nāqꝫ ſn̄ia oportet adiſcētē credere quouiqꝫ meli⁹ ſentiat ⁊c. ¶ Tertio .ſ. neceſſariū ē magiſtrādo vt habeat quoſdā ſ.ſcholares quos doceat ſecrete eiſqꝫ libros legat:atqꝫ alīj s rudimētis documētis iforme t vt ſic ſciat itellecta.ſ.firmi⁹ radicādo: ꝗ̄ ꝓ ⁊ diſcat exprimere verbo ſcita ſup. quēadmodū in p̄io documēto expoſitū ē ⁊ ſic ꝯparet ſibi vſuꝫ ſup. artis ſue frequēti expoſitiōi:q vſus vt ēt ſupius cum de triplici recordatiōe agere t dictū eſt ꝓpinat.i.miniſtrat magiſteriū. Et rōnē hoꝝ dicit. Nā̄ docere alios eſt idulgere.i.operā dare ꝓprie facultati.i.ſciētie. Juxta illud. Qui aliū docet ſeipſum inſtruit. ¶ Quarto. Hic hoc.ponit quartū documētū magiſtrādis neceſſariū. Et duo facit. Nā primo facit qō dictū eſt. Scd̄o exemplo dicta cōfirmat ibi. Ut flauus dicit quarto ordinandū eſt.i.prouidendum ipſi magiſtrando alias ordiendū.i.diſcēdū vt alliciat.i. bonis ſuis moribus atqꝫ beniuolentia attrahat nō precio coemat vt flau⁹ ipſe fecerat:alliciat dico hos ſup.de quibus i primo documēto predictū ē:⁊ alios ꝗ̄ plurimos ⁊ hoc ideo vt cū oportunitas ſup.tp̄is magiſtrādi affuerit gaudeat eorum.ſ.predictorū intrinſeco aſpectu.i.preſentia:qm̄ quid eſt turpius ꝗ̄ deſtitui.i.derelinqui ſolus ſupple ſine auditorū conſortio primo tēpore inceptionis ſup.honoris magiſtralis. Et exemplū ponēs de flauo dicit. Relinqui inq̄ vt flauus ille ſcholaris q tēpore exordīj atqꝫ noue inceptionis ſue credidit ſubiugari ſibi cunctos ob imperiū.i.ptātem generis ſui atqꝫ opulentiam.i. abundantiā dominantis gaze.i.theſauri:ſed quidē elapſo tp̄e cōcurſus.i.diſputatiōis magiſtrandoꝝ atqꝫ examine raro aīs rarū repperit ſodalē q adheſit legi.i.norme cōditioni lꝫ pro ꝗ̄uis inuitus addēdo regaliter minas oīgenas.i.oīm generū.q.d.cum ſe flauus ille inceptionis tēpore totaliter derelictuꝫ videret:vt quaſi nullus ipſum preſentia honoraret quid fecit:quos primo beniuolentia allexerat tandem precio at ꝗ̄ minus ſibi coemit. Et ſubdens quoddā notandū inqt:tamē conſentaneū.i.rationi conſonū eſt generoſitati propter duplicem partitionem affinitatis fouere preſentiā alias conſtantiā magiſtrantis ſaltē ad tempus. ¶ Quinto loco ſup.proſpiciendū eſt vt magiſtrandis ipſe ſi honorem in promotione ſua conſequi deſideret:obambulet.i.circumambulet:peripathetice.i.peripateticorum more ſcholas illorum magiſtrorum quorum gratia coronandis.i.titulo magiſterīj inſigniendus eſt in honore alibi ⁊ fauore commendandus:qꝫ pro ⁊ opponet.ſ.dubia mouendo atqꝫ reſponſionibus replicando curialiter.i. curioſe atqꝫ re-

confiſus eſt ꝙ omne verbuꝫ ab ipſius ore progreſſuꝫ in quaternulis exarabat ⁊ tanꝗ̄ ſacrū extimabat:nilqꝫ aliud ꝗ̄ magiſtri vicē in ſcholis obtinens predicabat. vnde multotiens pudore confuſus abibat. Quippe miſerrimi eſt ingenīj ſemper inuentis ⁊ nō inueniendis vti ſtultiuſqꝫ eſt magiſtratus oratiōibus oīno cōfidere ſed primo tamen credendum eſt donec videatur quid ſentiat poſtea fingendū eſt eundeꝫ in docendo erraſſe: vt forte quid reperire queat qō cōmiſſe obījciat ſedulitati. ¶ Tertio vt quoſdaꝫ habeat quos ſecrete doceat libroſqꝫ legat:alījſqꝫ rudimentis informet vt ſic itellecta ſciat ſcitaqꝫ exprimere diſcat. ⁊ expreſſione ſequenti vſum comparet vſus magiſteriū propinat. Alios namqꝫ docere eſt proprie facultati indulgere. ¶ Quarto ordinandū eſt vt hos alioſqꝫ ſibi alliciat vt cū oportunitas magiſtrādi affuerit eoꝝ intrinſeco gaudeat aſpectu. Quid turpius ꝗ̄ primo inceptionis tēpore ſolus deſtitui vt Flauus qui ob ſui generis imperium gazeqꝫ dominantis opulentiam cūctas ſibi credidit ſubiugari. tēpore vero cōcurſus elapſo raro repperit ſodaleꝫ qui legi conditioni adheſit: lꝫ iuitus minas omnigenas regaliter addendo. Generoſitati tamē conſentaneum eſt ſecundū duplicem partitionem affinitatis magiſtrantis ſaltē tempus fouere preſentiam. ¶ Quinto vt quoruꝫ gratia coronā-

mordeat. i. arguat acriter proteruientes. i. proterue reſpondentes: atqꝫ reſpondeat pro tempore. i. cum tempus reſpōdendi ipſum tetigerit diligentius: ⁊ hoc ne ſi voluntas ſup. ſcholaris ꝓmouendi muta fuerit imputetur ignorātie cecitati: vel aſcribatur temeritati arrog. antie. i. ſuperbie. ¶ Multos ſiquidem ob reſponſionis. In hac parte Boe. monet ꝓteruitatē atqꝫ temeritatem in ſuperioribus ſummopere precauenda. Et dicit. nos vidimus multos ſpeculantium vel ſpeculatiuorū frui precipitio. i. cadentia a casu

dus eſt in honore: illorū ſcholas ſemper peri-
pathetice obambulet curialiterqꝫ opponat, ꝓ
teruienteſqꝫ acriter remordeat. diligentiuſqꝫ
pro tēpore reſpondeat: ne ſi muta fuerit volū
tas, ignorantie imputetur cecitati. vel arrogā
tie temeritati. ¶ Multos ſiquidem ob reſpō
ſionis proteruitatē ſpeculātiū, licet inuite vidi
mus precipitio frui. Non enī diſcentis inter
eſt affatibus vt contumelioſus regentē incita
re probris. ¶ Nec licet ſumma familiaritate
coniunctus fuerit ipſius docentis ſecretis. ni
ſi iuſſus. debet inhiare. iuſſus vero inuitus.
Nonne fontini proteruitas zenocratis ſeruti
nia aperuit ⁊ prius edocta publice inſpexit. ſe
qꝫ magiſtrari credidit ſi omnē zenocratis ab
ſtuliſſet mineruam qua ablata zenocrates ſtu
dere deſijt. ablatiſqꝫ fōtinus vti neſciens fre
neſi laborat grandiori. proprio ergo diſcipu
lus labore cōfiſus, alieno nunqꝫ inuidebat ho
nori. ¶ Cum autem dies ſumme promotio
nis affuerit breui ſcemate compendioſoqꝫ af
fatu veneranda commendetur ſociorum col
lectio ſicqꝫ ad honoris initialis incrementa in
trepide procedendū eſt decēti ornatu. feſtino
apparatu. ſi facultas ſuppetat cūctis vel ad li
bitū eiuſdē ſaltē profeſſionis ſplēdide ꝓcura
tio. ¶ Caute tamē cōſiderandū eſt: cautiuſqꝫ

dignitatis magiſtralis ob proteruitateqꝫ reſponſionis non enim intereſt diſcentis incitare. i. cōmouere regenti. i. magiſtrum contumelioſis: qꝫ pro ⁊ probris vel probroſis. i. opprobrium ingerentibus affatibus quoniā ſicuti deus atqꝫ parentes ſic quoqꝫ magiſter in honore ⁊ reuerentia retinendus eſt: quoniā ipſis nullum pro acceptis equiualens recompenſari poteſt. Iuxta illud. Dijs parentibus atqꝫ magiſtris nullum redditur equiualens. Nec ſcholaris ipſe debet inhiare ſecretis hoc eſt libris capſe ⁊ cubiculo licet pro quamuis fuerit cōiunctus ſup. magiſtro ſuo ſumma familiaritate ⁊ hoc niſi iuſſus tamen ⁊ ſi iuſſus inuitus. Et inducens quendam Fontinum zenocratis diſcipulum qui magiſtri ſui ſecreta perſpiciens ex his zenocratis totalem doctrinam adeptam arbitrabatur dicit. Nonne idest nunquid proteruitas Fontini illius ſcholaris aperuit ſerutinia idest ſecreta monumentorum zenocratis illius magiſtri atqꝫ inſpexit prius edocta publice ſcilicet in ſcholis: qꝫ pro ⁊ credidit ſe magiſtrari ex hac furtiua atqꝫ proterua inſpectione ſecretorum ſui magiſtri: ⁊ ſi abſtuliſſet ſup. furto omnem mineruam idest ſapientiam ab ipſo libris ſuis commiſſam zenocratis qꝫ ⁊ factum eſt: quoniam omnes codices ſuos abſtulit. quid vltra qua ſcilicet minerua. ablata idest quibus libris zenocratis ablatis zenocrates ipſe ſtudere deſijt librorum carentia. Fontinus autem neſciens idest non valens vti ablatis idest furto ſubtractis libris zenocratis laborabat poſtea freneſi idest rabie mentis grandiori qꝫ ante. Ex his quoddā notatu dignum concludens inquit: ergo. i. propter ſupradicta diſcipulus quicunqꝫ fuerit confiſus ꝓprio labore. i. ſtudio: nunqꝫ inuidebit honori alieno. ¶ Cum autē dies ſumme promotionis. Hoc eſt ſextum documentum circa magiſtros attendendum. Et docentur per eum preparatoria dignitatis magiſtralis ⁊ quattuor facit Boe. in hoc documento. Nam primo documentum ponit. Secundo tutelam circa hoc ſubiungit. Tertio exemplum a cautela ſuſceptū ſubnectit. Quarto quoddam notabile circa omnia ipſa ponit. ſecunda ibi. Caute tamen. tertia ibi. Strictonius. quarta ibi. O qꝫ felicis. Et dicit primo. Cum autem dies ſumme promotionis. ſup. ad gradum magiſtralem affuerit atqꝫ promouendus ipſe iam in cathedra magiſterij ſe promotionis cauſa receperit: tunc veneranda collectio idest congregatiorum ſuorum ſupple ipſum preſentia ſua honorantium commendetur. i. laudetur ab ipſo promouendo breui ſcemate idest breui dicendi figura atqꝫ affatu. i. ordinatione compendioſa atqꝫ procedendum eſt intrepide ⁊ audacter ad incrementa initialis honoris ſup. magiſtri ſic ornatu idest veſtimento decenti ſup. ſue facultati apparatu idest preparatione conuiuali feſtiuo: idest celebri apparatu inquam procurato: idest comparato ſplendide: idest honorifice cunctis ſupple tam ſue qꝫ alterius ſecte magiſtris ⁊ ſcholaribus alias cunctis procuratis, idest omnibus decenter ⁊ honeſte diſpoſitis: ⁊ hoc ſi facultas ſuppetit: vel ſubaudi ſi non ſufficiet duntarat ad libitum. idest voluntatem ſuam ſaltem magiſtris ⁊ ſcholaribus: vel ſolum magiſtris eiuſdem ſue profeſſionis: idest ſecte. Conſiderandum tamen eſt caute idest ſapienter ſubaudi in his ⁊ circa ea que in ſuperiori documento

ædocta ſunt cautiuſqȝ inueſtigandū eſt ante elationē.i.promotionem magiſterij vt decurſu.ſ. curriculo primi anni ſubaudi gradum magiſtralem proxime ſequentis nouellus ipſe magiſter poſſet ſuſtentari facultate ꝓpria ſi opus fuerit.enī pro qȝ turpe eſt mendicare.i. ſtipē aut victū expetere ſtips pecunia dicit prima frōte.i.incontinēti ob.i. ꝓpter reuerentiā tāti nois.ſ.magiſterij.q.d.turpe nimiū ꝙ ſcholaris ꝓmouēdus in adeptione magiſtralis dignitatis tāta expēdat ꝙ ꝗ̃cito gradum adeptus fuerit mendicare cogatur. Exēplū ſubdens de quodā ſtrictonio q expletis ⁊ executis venerabiliter ſplēdide ⁊ honorifice omnibus ad magiſterium pertinentibus incepit mēdicare .i. vite alimenta poſcere.tertia luce.i.tertia die proxime ſequenti.atqȝ pro ⁊ penituit cū impſonale eſt mox.i.ſtatim tanti auſus.i. tante audacie qua ſupra vires facultatis aggrediebatur dignitatē magiſtralē qd mirū eſt quare nō penituiſſet. Ipſe enī ſtrictoni⁹ deluſus.i.deriſus receſſit quaſi iſtantane⁹.i.incōtinēti qȝ ꝓ ⁊ nūꝗ̃ cōſeſſus eſt de cetero faſtigia.i. ſummitates tāti honoris Et inde notādū quoddā ponens exclamat di.O ꝗ̃.i.ꝗ̃tum eſt venerāda.i. reuerēda ꝯmendatio felicis exitus.i.felicis finis. Ipſe enim eſt i quē omnia ordinanda ſunt ſi ergo finis bon⁹ eſt totū laudabile phas eſt:quare nō inepte dictū eſt. Exitus acta probant ⁊ item finis coronat: ⁊ in ſuper a fine omnia denominari.

inueſtigandū ante magiſterij elationē. vt primi anni decurſus ꝓpria poſſet ſuſtētari:ſi op⁹ fuerit. facultate. Turpe eſt ei ob reuerentiā tāti nois prima fronte mendicare. vt Strictoni⁹ q oībus ad magiſteriū pertinēbus venerabiliter executis. luce cepit tertia mendicare. tātiqȝ auſus mox cum penituit. Quid mirū quaſi inſtantaneus deluſus abſceſſit. tanti honoris faſtigia nunꝗ̃ decetero conſeſſus. O ꝗ̃ felicis exitus veneranda eſt commendatio.

Capitulum ſextum ⁊ vltimum.

Expeditis illis q̃ ad ſcholariū eruditionē digeſta ſunt: dilucidādi moderatione obſeruata. nec angariare lectorē ſermonis breuitate curam⁹: nec dilatione confundere nunꝗ̃ lucidiori ſtilo leuioriqȝ ſtēmate pruſi quoniā nō ſolum diſcretis verumetiā rudibus enigmatis ſerie poſtpoſita ſtilus cōmendatur nunc ad magiſtrorū venerabilē properandū eſt maieſtatē. Magiſtroꝝ autē talis habetur diuiſio. Tātoꝝ qdā

Expeditis illis que ad ſcholarium eru.⁊c. In hoc vltimo capi.pricipaliter de dignitate ipſa magiſtrali ⁊ que ipſum circumſtant ⁊ concomitantur proſequitur. Et diuiditur hoc totum capitulum in tres partes principales ſm tres magiſtroꝝ ſpecies. In prima nēpe parte determinat de prima magiſtrorum ſpecie:⁊ de his que ipſos regulant ⁊ non ſolū eos primos:ſed etiā alios cuiuſcūqȝ cōditionis exiſtāt. In ſcda de ſcda ibi. Extrema preſentis voluminis In tertia de tertia.ibi. Cūȝ ob dulcoris ⁊c. Prima pars adhuc diuiditur in duas partes. Nam primo continuat dicta dicendis. Secundo de ſtatu norma atqȝ regula magiſtrātium determinat.ibi. Magiſtrorū talis ⁊c. Item primo ponit intentionē ſuam reſpectu precedentium. Scdo reſpectu ſequentiū:ibi. Nunc ad. Primo facit qd dictū eſt. Scdo modū ꝓcedendi obſeruandū oſtendit:ibi. Nec angere. Tertio rōnem ſui ꝓceſſus ſubiūgit:ibi.quoniā non ſolū. Dicit ergo primo expeditis illis que ſunt digeſta.i. diuiſim in ſuperioribus tradita ad eruditionē.i.informationē ſcholariū:⁊ hoc obſeruata moderatiōe.i.modeſtia d.lucidādi.i. determinandi:⁊ qȝ nos non curamus angariare.i. conſtringere alias angere lectorē breuitate ſupple noſtre editionis.nec etiam cōfundere elatione.i.prolixitate.nunꝗ̃ peruſi leuiori ſtilo.i.materia.atqȝ lucidior ſtemmate.i.verborum ornatu:⁊ hoc quoniam ſtilus ſubaudi totius noſtri tractatus cōmendat.i.traditur non ſolum diſcretis.i.eruditis: verum pro ſed etiaȝ rudibus.i.⁊ hoc indoctis poſtpoſita.i.derelicta ſerie enigmatis.i.obſcuritatis. Quoniā autē hec ita ſunt ꝓperandū.i.accelerandū eſt nunc.ſ.in hoc loco ad venerabilē maieſtatē.magiſtrorū:ſubaudi determinando de ſtatu eorū atqȝ norma ipſos tam erga ſe ꝗ̃ erga alios regulāte. Autē pro ſed:diuiſio magiſtrorū habetur talis ſup.vt ſequitur.nam quidā magiſtrorū morantur duabus vrbibus excellentioribus.i.clarioribus ceteris: ſcilicet rome ⁊ athenis nunꝗ̃ ꝓcedentes vlterius niſi forte inꝗ̃tum fortuna ſuccedit.i.arridet eis:vt venerent.i.eleuentur altius.i.altiora: vel ſic nunꝗ̃ ꝓcedētes vlterius ſ.ab vrbibus his:⁊ hoc inꝗ̃tuȝ.i.ꝗ̃diu fortuna ſuccedit eis.vt altius venerentur. Et vult dicere ꝙ quidam magiſtrorum ſunt ſolum in vrbe romana atqȝ atheníenſi moram ſuam habent. Alij autem magiſtri ſunt qui omittentes faſtigia.i.ſummitates predictarum vrbium:ſcȝ rome ⁊ athenaruȝ querunt emolumenta.i.lucra oppidorum inquā adiacentium.i.predictis vrbibus duobus: ſubaudi vel de longe vel de prope diſtantiuȝ. Et dico querunt tum.i.primo pp egeſtatē ſup.remediandā: dico nouercā.i.contrariam diſcipline. Nam vt ſepius dictum eſt natura eſt inſufficiens ſeipſam ſpeculari ſine rebus exterioribus.tum etiam.i.ſecundo querunt emolumenta aliorum oppidorum pp dulcorem renitenteȝ natalis patrie.i.paterni ſoli. Vult dicere ꝙ poſt magiſtros quo vrbibus roma atqȝ athenis ꝯmorantur:ſunt alij

magiſtri qui in oppidis ⁊ hoc qdē in oppidis natalis ſoli: qdā vero in oppidis prorſus extraneis: Et de his omnib⁹ ſuo ordine atq; loco ptractabit in ſequēti. ¶ Tam iſtoꝝ ꝙ illoꝝ. Hic ponit aliā magiſtroꝝ diſtinctionē di. Magiſtroꝝ qdē in ciuitatibus pfatis atq; oppidis circūiacētibus habitātiū: qdā ſunt qui aſſumunt imperiū. i. gradū atqȝ titulū magiſtralē rōne pulchre denoīatiōis. i. fame vt. ſ. ab hoībus honorent: ⁊ hi ſunt que ſolū gloriā nominis querūt. Alij aūt gradum aſſumunt ſup. magiſtralē ratione

duabus vrbibus ceteris excellentiorib⁹: ſcilȝ rome ⁊ athenis ꝯmorantur: vlteri⁹ nunꝙ pcedētes: niſi inꝙtū fortuna ſuccedit eis vt altius venerētur. Alij vero pdictaꝝ omittentes faſtigia oppidoꝝ adiacentiū querunt emolumēta tum pp nouercam diſcipline egeſtatē. tum pp natalis patrie dulcorē retinentē. ¶ Tam iſtoꝝ ꝙ alioꝝ quidaȝ ratione pulchre denoīationis īperium aſſumunt: vt honorentur. Alij rōne ītelligētie ignorātia eoꝝ ne ꝯfundantur Tertij ſubtilius ſpeculātes propter vtriuſqȝ partis īcrementa magiſtralia ꝯtrahunt paludamenta. ¶ Talium nāqȝ quicūqȝ venuſtatis aſſumpte: debitiqȝ officij: velit emolumēta ꝓſeq: in vniuerſa moꝝ honeſtate oportet: vt polleat pclarius: vt ſit vtiqȝ ī ſermone verax: in iudicio iuſtus. in ꝯſilio ꝓuidus. ⁊ in ꝯmiſſo fidelis. conſtans ī vultu pius in affatu. virtutibus inſignitus. bonitateqȝ laudabilis exiſtat. ſi quid vero ꝯtrarij acciderit humane fragilitatis appetitu accidere ſolet. Cōuerſatione etiā ſit. bonus Nulla ſiqdem res eſt magis pniencioſa diſcipulo ꝙ vita magiſtri ꝯtumelioſa. Infuſa eniȝ vidimus ſepiſſime ꝯfundi ex fetido vaſe. q2 fetidū vas aquas infuſas corrumpit. ¶ Hec aūt ad aīe docentis īformationē digeſta ſunt nunc de ceteris primarijs nō dico de primo primis ſed de ſcdo primis differendum eſt. Tenetur quoqȝ doctor eruditus eſſe. māſuetus. rigid⁹ antiquus non annis non negligens nec arrogans. Sit inꝙ eruditus. Prius eniȝ opȝ vt diſcat ꝙ doceat. Triuij ſiquidem ꝯparationem doctrine nouimus aſſiſtricem valde vero abſurdum eſt ⁊ iniquum vt imperiti peritis nouelli antiquis. rudeſqȝ preferantur emeritis

i. cauſa intelligentie: ⁊ hoc ideo confundantur ignorantia. Tertij vero ſunt qui ſpeculantes ſubtilius ꝙ ſuperiores cōtrahunt paludamenta. i. honorē qui proprie in his veſtimētis cōſiſtunt: magiſtrū oſtendētia. Vult dicere tertij ſunt qui magiſtralez dignitatē aſſumunt propter incrementa vtriuſqȝ partis ſupradicte: ſcilicet tam propter apparere atqȝ vt honore celebrentur ꝙ etiam propter intelligentiā. ¶ Taliū nanqȝ quicunqȝ venuſtatis ⁊c. Nam pro q2 quicūqȝ talium. i. antedictorū velit ꝓſequi emolumēta aſſumpte venuſtatis. i. honoris magiſtralis: qȝ pro ⁊ debiti officij oportet. i. oportunum eſt: vt polleat. i. reſplendeat preclarius in vniuerſa morum honeſtate: vt. ſ. ſit in ſermone verax in iudicio iuſtus ⁊c. Virtutibus inſignitus al's inſignis ⁊cē. Littera plana eſt. Et ſi qd contrarij acciderit ſuperiorib⁹ hoc ſolet accidere appetitui al's appetitu humane fragilitatis. i. ſua ſenſualitate. ipſa eñ debilis eſt ⁊ ad malū prona. Sit etiā magiſter bonus ꝯuerſatione: qm̄ nulla res eſt diſcipulo maris pernicioſa i. damnoſa ꝙ ꝯtumelioſa vita magiſtri: eñ pro quia nos Boe. vidimus infuſa ex fetido. i. ꝯtaminato vaſe cōfundi. i. corrumpi ſepiſſime: qm̄ fetidum vas aquas infuſas corrumpit q. d. ſicuti aque corrūpuntur vaſe fetido: ſic ſcientia doctore ꝯtumelioſo. ¶ Hec aūt ad aīe docentis. In hac parte Boe. poſtꝙ poſuit documenta regulantia magiſtros quo ad diſcipulos nunc vero facit hoc idem quo ad alios. Et hec pars diuiditur in duas partes. Nam primo ponit normam magiſtros regularem quo ad diſcipulos. ſecūdo quo ad alios a diſcipulis ibi. Cū aūt obſequij tēporis ⁊c. Et dicit primo. oīa hec. ſubaudi que dicta ſunt: ſunt digeſta. i. declarata ⁊ tradita ad informationē aīe docentis ſubaudi quo ad morū ſuoruȝ honeſtatē abſolute ⁊ in ſe nunc autē eſt differendū de ceteris primarijs. i. documentis ſup. ipſum regulātibus nō tñ dico de prīo primis. q2 de iſtis iam dictum eſt: ſed de ſecundo primis. Sunt nempe vltima reſpectu precedentiū: ⁊ prima reſpectu ſequētiū quare ⁊ ſecūdario prima dicunt. Doctor tenet eſſe eruditus: māſuetus ⁊c. put hec oīa in pceſſu declarāda ſunt. quare ſequit Sit inꝙ eruditus. inꝙ. i. dixi ꝙ magiſter ipſe ſit eruditus. i. doctus. Et rōnē annectens dicit eñ pro q2 opȝ. i. oportunū eſt ꝙ magiſter ipſe prius diſcat anteꝙ diſcipulos doceat. Et ſciētiā triuialē circa bonā eruditionē maxie pualere inſinuās eā cōmēdādo dicit. Siqdē nos nouimus cōparationē. i. acqſitionē doctrine triuij fore valde aptam aſſiſtricē ſup. in his. Et quoddā annectēs notādam dicit. Valde enim ab

ſurdū eſt ⁊ iniquū qꝺ imperiti .i. indocti ꝑferāt peritis .i. doctis nouelli ſup. in ſciētijs ātiqs ſup. ꝑferantur atqꝫ rudes .i. imbecilles. emeritis .i. veteranis ⁊ eruditis tractū eſt a militibus. ¶ Māſuetꝰ ⁊c. dicit ꝙ magiſter etiā aliquo mō māſuetꝰ dꝫ eſſe ſcholaribꝰ. Et rōnē aſſignās dicit qm̄ cū qñqꝫ oportunū eſt pati elationē diſcipuloꝝ. ꝯñs etiā eſt māſuetudīe vtēdū. Uirtꝰ ei illa eſt q̄ iraſcibilitates reprimit ⁊ moderat iras: q̄re multoꝝ maloꝝ fomēta refrenat: qua certe ſi vſus mgr̄ Frāco fuiſſet cuius exēplū immediate ſubiūgit nō laqueo collū ſtrangulaſſet. Hic enī cuꝫ vidiſſet arrogātiā .i. ſupbiā diſcipuloꝝ vtētiū ſua nobilitate arrogantiā irrefrenabilē ſcꝫ incorrībilē laqueo ſe ſuſpēdit q tm̄ ſapiētius egiſſet ſi māſuetudine ac virtute vſus fuiſſet. ¶ Rigidꝰ in ſcholariū āplexu. Hoc eſt tertiū documētū de magiſtrorū rigiditate erga ſubditos: ⁊ dicit ꝙ magiſter etiaꝫ dꝫ eſſe rigidus .i. durus ⁊ validus qm̄ frui .i. vti rigore .i. rigiditate in āplexu ſcholarium cōmodiſſimū eſt: vt ſic errātibus .i. delinquētibus imponat vindictaꝫ atqꝫ diſſoluat lites ſophiſtarū .i. diſputātiū atqꝫ remordeat .i. puniat oblatrantes .i. cōtinue cōtra ceteros rixātes: ⁊ a canibus ſumptū eſt. Similiter reprimat obloquētes .i. ipſos diffamātes atqꝫ caſtiget virga rectitudinis ꝓteruientes .i. ꝓteruiū quid attendētes: qꝫ pro ⁊ totā determinationē .i. illam omnē que inter ſcholares tam ex parte morū q̄ȝ etiā doctrinarum facienda eſt faciat dyalecticā idest ad vtranqꝫ arguendo: vt .ſ. partem plene diſcutiat hincinde poſteaqꝫ determinet: ⁊ faciat quemadmodum premiſſum eſt. ¶ Si antiquus. Hoc eſt quartū documētū quod eſt de magiſtrorū longa experiētia ⁊ perpetua ſcientia. Et dicit magiſter etiā ſit antiquus .i. experientia inſultus: ⁊ hoc bene innuēs dicit antiquꝰ quidē non annis ſed perpetua ſciētia .i. ſciētia firmiter in eo radicata: ſꝫ tamē ſi vtrūqꝫ affuerit .ſ. antiquitas cuꝫ ſciētia cōditio ſua fuerit ſanior. ¶ Non negligens. Hoc eſt quintū documentum qꝺ eſt de magiſtrorū perſeuerantia: ⁊ dicit magiſter etiam nullo modo negligēs exiſtat: ſed perſeuerans quoniā ſicut in vnoquoqꝫ opere inuenitur cōſtātia ⁊ diligentia veluti mater. ita etiā per cōtrariū vniuerſe doctrine ⁊ diſcipline nouerca eſt .i. inimica negligētia. quo ſit vt deſeruire mechanice arti ⁊ ſcientie: eſt oportunius q̄ȝ onerari iugo negligētie. ¶ Nō ſit arrogās. Hoc eſt documētū ſextū quo ſuadet arrogātia fore vitāda magiſtris. Et dicit ꝙ mgr̄ nullo mō arrogās exiſtat. qm̄ arrogātia nullū penitus erga diſcipulos bonū opata eſt: ⁊ hoc oñdit taꝫ circa pauperes q̄ȝ diuites: ⁊ dicit qm̄ viuax ſcintillula .i. amor ſciēdi paupis extinguit arrogātia magiſtrātis: ⁊ hoc quo ad paupes dictū eſt. ꝙ pro ⁊ volūtas diſcēdi ſequeſtrat .i. ſeparat a diuitibus ſubaudi ipſa arrogātia qm̄ ſedulitas .i. deligētia arrogātis mgr̄i nūq̄ȝ inſtruxit hoīeꝫ fideliter hi ſup. mgr̄i arrogātes ſunt q contēnūt docere hūiliter ea que ſciūt ⁊ nequeūt mōſtrare recte ea que ſapiūt rōne .i. intellectu qm̄ poſiti in faſtigio .i. ſupbia ⁊ faſtu deſpiciūt mētes merētiū .i. deſiderātiū doctrinā faſtidiēdo .i. quaſi faſtidiū eis igerēt. hi etiā arrogātes nec referūt cauſaꝫ ſue ſciētie in delatorē alibi in deū datorē ⁊c. ſciētie .i. deū glorioſuꝫ a quo oē datū optimū ⁊ oē donū pfectū. In hūc dico nō referūt cauſaꝫ ſue ſciētie ſꝫ reſpiciūt ꝓpriā excellētiā in ſe ſolū exiſtimātes ea q̄ ſciūt ꝓpria ſcire excellētia. Et inde ſcdos arrogātes ꝓſequit di. Hi etiā ſup. arrogātes ſunt qui dilatāt .i. extēdunt

Māſuetꝰ quoniā q̄ȝdoqꝫ diſcipuloꝝ elationeꝫ pati. oportunū eſt. ergo manſuetudine vtēdū eſt. Magiſter Franco ī manſuetudinis ꝓdeat ī exemplū. q ob diſcipuloꝝ ſuoꝝ nobilitate ſua vtentiū irrefrenabilē arrogātiā. laqueo ſe ſuſpēdit ſapiētiꝰ aūt egiſſet ſi māſuetudine vſus fuiſſet. ¶ Rigidus ī ſcholarium ei amplexu rigore frui ꝯmodiſſimū eſt vt ſic errātibus vindictam īponat. ſophiſtarum lites diſſoluat oblatrantes atqꝫ remordeat obloquenteſqꝫ reprimat ꝓteruiētes caſtiget totāqꝫ determinationē dialecticā faciat. Sit antiquꝰ vero nō annis ſꝫ perpetuali ſciā. Si vero vtrūqꝫ affuerit ſanior ꝯditio erit. Nō negligēs quoniam ſicut ī vnoquoqꝫ ope mater īuenitur ꝯſtātia ita vniuerſe doctrine ⁊ diſcipline nouerca ē negligentia. Oportunꝰ ei cēt mechanice deſeruire arti q̄ȝ negligentie iugo oneri. ¶ Nō ſit arrogans quoniā diuax paupeꝝ ſcītillula extīguitur magiſtrātis arrogātia volūtaſqꝫ diſcēdi a diuitibꝰ ſeq̄ſtratur quoniaꝫ arrogantis magiſtri ſedulitas nūq̄ȝ fideliter hoīeꝫ īſtruxit. ¶ Hi ſūt q qꝺ ſciunt hūiliter docere ꝯtēnunt. Et q̄ rōne ſapiunt recte mōſtrare nequnt quoniaꝫ ī faſtigio poſiti mētes merētiū deſpiciūt faſtidiēdo nec ī delatoreꝫ ſcie cāꝫ referunt ſꝫ ꝓpriā ī ſe reſpiciunt excellentiā. Hi etiā ſunt q fimbrias dilatant philateria magnificant ī publicis ſpectaculis eminētiora ſedilia q̄runt ⁊ ab oībꝰ rabbi noīe vocari ⁊ ſalutari deſideraꝫ. Tales ſiqdeꝫ oīs bonoꝝ collecio tiure ſedulitatis ablato a

ſe relegabit. ¶ Cum āt bone iq̄ſitionis tyro legendi cā ſcholas ītrauerit: rigore ītrinſecꝰ aſſumpto ꝯſiderandū eſt vt aurore tp̄e ꝯtinuo ſubmiſſa voce īcipiat ore rotūdo mediocriter aſcendendo neminē nisi maxia vrgeat neceſſitas expectādo. Quoniā ſi magiſtratꝰ diligētia aliquos vltra debiti tp̄is ſpaciū expectare ꝑſumpſerit: hos ſi qdē pigriciei mora ꝯfundet ireq; ſe rancore ꝯminuet. Cum āt pigriciei diſcipulus dormitationis artifex magiſtri nouerit ſedulitatē aut maturiꝰ feſtinabit aut pudore ꝯfuſus ī huiꝰ opprobriū dormitabit. ¶ Sȝ nō faciat vt Aſſuerus poeta ꝑcipit quē Dromonis caſtoris diſcipuli pigrities nequit in riſum excitare: eo vero more quotidiano ad primā ſtertentē vnguibus ſcabris mēbratim muſicum melos facientibus. oculiſq; lippientibꝰ lucēq; explorantibus. matutini laboris ī ſcholiſq; ne res pagatur ꝯſortibus. aduenietibus ſic aiebat. Lucis robore diei rubor aurore ne adhuc ꝯfunditur. Illis itaq; negantibus mediā partem diei creberrime ſomnolentus expleuit gratias deo agendo maluit ei īſani habere duriciē q̄ȝ īſani piciam. Si vero meridiane diſputationi plerunq; adeſſet. natiuū morē excedere neſciens naſo vigilante ſtertebat affinibuſq; ob porcine corroſionis ſtrepitum prebebat faſtidia dum autem aliquando olera ſecundas eius delitias hauriret ora hiatui

fimbrias.i.veſtimentoꝝ. Appetūt enī quotidie epulari ſplēdide atq; indui purpura ⁊ biſſo. vt eis dicat̄ ecce vel aue rabbi. Uel ſic dilatāt.i.rotūdo ore māifeſtāt ⁊ declarāt fimbrias.i.ſcias ſuas ⁊ magnificāt phylateria ſua.i.vanas arrogātias. Ma. xxiij. Dilatāt enī phylateria ſua ⁊ magnificāt fimbrias. Hi ēt q̄ rūt ſedilia.i.recubitꝰ eminētiora.i.p̄ria ī publicis ſpectaculis atq; deſiderāt ſalutari.i. ſalutādo vocari noīe rabbi.i.mgr̄i. Et ſubdit oīs collectio.i.cetꝰ hoꝝ ſcholariū relegabit.i.ſeparabit tales.ſ.arrogātes a ſe ⁊ hoc ablato.i.remoto iure ſedulitatis aīs ſodalitatis ⁊ ſcientie. ¶ Cū āt bone ⁊c. In hac p̄te ip̄e. A. poſtq̄ poſuit p̄cepta mgr̄os regulātia tam quo ad ſe q̄ quo ad alios ⁊ hoc quo ad moꝝ atq; norme honeſtatē: h̄ facit hoc idē quo ad doctrīe adminiſtratōēȝ. Et diuidit̄ hec ps ī duas p̄tes: ſm̄ q̄ duplex ē doctrine admiſtratio. Eſt ei vna p̄ modū lectiōis atq; declaratiōis. Altera vō p̄ modū argumētatiōis. In p̄ria ergo p̄te determinat de norma mgr̄os regulāte circa ſcholariū īformationē q̄ ī lr̄a ꝯſiſtit. Scđo facit hoc idē circa formationē quē ī diſputatiōe radicatur ſcđa ibi. Si cā differēdi ⁊c. P̄ria ad huc ī duas. nā p̄io facit qđ dictū ē. ſcđo cām dicti ſubiungit ibi. Quī ſi mgr̄atꝰ ⁊c. ⁊ di. cuȝ tyro.i. nouellus mgr̄ bone iq̄ſitiōis.i. doctrine ⁊ ſciē ītrauerit ſcholas cā legēdi: ꝯſiderandū ē ſup. ab ip̄o mgr̄o vt aſſumpto rigore ītrinſecꝰ ſup. quēadmodū p̄dictū ē cū dicebat̄ ſupra ī eodē .c. ſit rigidus hoc ergo rigore aſſumpto tp̄e aurore.i. matutino īcipiat ſup. lectionē ꝯtinuo ſubmiſſa voce.i. baſſa. aſcēdēdo tn̄ mediocriter ore rotundo.i. plēo ⁊ hoc expectādo neminē niſi maxia neceſſitas vrgeat.i. ſcūbat. Quī ſi ⁊c. cāȝ addit q̄ ī lr̄a pȝ q̄ tarde veniēdi licētiā ſic faceret ⁊ cā ferre nō poſſet ſeip̄m ira diſrūperet. Itē alia cā qm̄ cū diſcipulꝰ artifex dormitatōīſ pigriciei alibi. Cū āt dor. ⁊ pl. di. ar. ⁊c. nouerit ſedulitatē.i. curioſitatē mgr̄i: aut feſtinabit ſe maturiꝰ.i. citiꝰ q̄ veniet ad horā debitā aut certe cōfuſus pudore ſup. ob riſū ſocioꝝ dormitabit ī opprobriū hmōi. ¶ Sȝ nō fa. ⁊c. In hac p̄te. A. exēplū q̄dā circa p̄dicta ſubiungit. Et p̄io ꝓponit ip̄m exēpliū. ſcđo id ꝓſeqtur: ibi. Eo. vero. Et di. Mgr̄ inq̄ mane vt p̄dictum eſt incipiet neq; ſcholares quoſq; expectabit rōnibus ſupradictis: neq; faciet vti Aſſuerius poeta fecerat quē pigricies Dromonis diſcipl̄i Caſtoris nequit excitare in riſum.i. deriſionē. Et inde exēpliū ſuum ꝓſequēs duo facit. naȝ primo dicit quō ſe dromo gerebat in exercitio ſcholaſtico. ſcđo quō in mēſa ſe geſtabat ibi. Dum aliqn̄. P̄ria in duas. nam p̄io dicit quō ſe in mane geſſerat. ſcđo quō media die. ibi. Si vero. Itē primo facit qđ dictū eſt. ſcđo quādā falſā cautelā qua vſus fuit ſubiūgit ibi. Maluit ⁊c. Et dicit Eo enī ſup. Dromone quotidiano more ſternēte.i. dormiente ad primā.i. vſq; ad illam horā qua prima canit̄: ⁊ hoc vnguibus ſcabris.i. ſcabioſis ⁊ aſp̄is agētibus vel agitātibus.i. ſcalpādo facientibus mēbratim.i. per mēbra muſicū melos.i. ſonū quaſi muſicū: q̄ ſe ſcalpēdo quaſi muſicā armoniā cōcitabat: ⁊ ſim̄r extūs lippiētibus oculis atq; explorātibus ſup. nūc apertis nūc iterū clauſis lucē matutini laboris.i. matutine lectionis aiebat.i. dicebat ſup. ſeq̄tur cōſortibus ſuis aduenietibus vel audiētibus aiebat inq̄ ne.i. nunqd adhuc res.i. lectio matutina peragit̄.i. fit in ſcholis: ne.i. nunquid cōfunditur adhuc rubor aurore robore lucis diei. q.d. ē ne adhuc dies qđ vltra negātibꝰ illis.ſ. cōſociis ipſe Dromo ſomnolētus.i. plenus ſomno expleuit.i. cōpleuit vel compoſuit. creberrime.i. ſepiſſime. ita. ſcilicet dormitando mediam partē diei. ideſt vſq; ad meridiem ⁊ hoc agendo, ideſt referendo gratias deo.

lumia ſomno ꝯmiſit. Manus vero lʒ ſordida ĩ catino aliqd prẽdebat ſopor tamen ei nociuus extitit dũ cibaria ĩcarcerare ꝗſiuit. Ad quem fructũ maturitatis. O martiane ſocioꝝ chariſſime creditis hunc ꝑuenire veſtra ſiqdẽ nouit ĩtentio. ¶ Sʒ ſi diſſerendi cã meridianꝰ doctor ſtudium adierit ꝓcauendum eſt ne ſophiſtico polleat appatu nec terris moueatur difficultatibus ſʒ ſtudioſa ꝓmeditatione oĩbus armatꝰ ĩtrepidus adeat lites: caſqʒ facili mente ꝯponat ⁊ illõ qõ qſqʒ obiecerit: ita memorie diſponat vt detegẽdi tꝑe a via rõnis non recedat ſʒ ordine ꝯpetenti enigmata dilucidandi moderatione aſſumpta explicite exoluat. ¶ Si vero maxia vt aſſolet diſcretoꝝ mentibus accidat dubitatio ĩ diſſerendo ſtudijs vtendũ eſt deliberãdo: ⁊ qõ naturalibus motibus mens exagitata dictauerit ꝯſcientie in craſtinum ꝓferẽduʒ eſt. Eodẽqʒ mõ ſi difficilimũ qd qs ꝓmeditatꝰ fuerit diſcretioni alias diſputationi eſt cõmẽdãduʒ. Facilius ei diſſerendo plerunqʒ diſficultatis ſcintillula ĩuenitur ꝙ̃ ſi ſtudij obſeruãtie ꝯmitteretur quoniã nõ ĩ altero tãtũ ſcie veritas reꝑitur vt dicit Ariſt. ¶ Aĩaduertendum etiaʒ ꝙ tribus modis ĩ traditionibus vti ſolet diſcretoꝝ cognitio. Nouis ſiqdem ⁊ inuſitatis editionibus ſolet gloriari veteribus reriſqʒ diſcipuloꝝ mentes palliare vetuſtiſſimis tamen innouatis tanꝙ̃ a proprijs riuis manantibus credentium intelligentias excitare.

quia tam bene ꝙ̃ ſuauiter in ſomnis mẽbrare ſouiſſet. Et cautelã ſuã falſam ſubiungẽs di. maluit enim ſubaudi dromo ipẽ. i. magis voluit hẽre duritiã. i. obtuſitatẽ ſani capitis ꝙ̃ peritiã. i. ſapiẽtiã inſani. De inde ponit qõ ipſe dromo ſe circa diem gerebat. vñ di. ſi accederat ꝙ idem dromo adeſſet diſputationi meridiane ipſe neſciẽs excedere. i. ſupare vel ꝓmere morẽ natiuũ quo neceſſe erat vt dormiret continuo ſtertebat. i. dormiebat ſolo naſo vigilãte. Alia littera vigẽte: ⁊ ſtertendo reſonãte: qʒ ꝓ ⁊ prebebat faſtidia. i. nauſeã atqʒ tediũ affinibꝰ. i. cõſocijs ob ſtrepitũ porcine corroſiõis vel coaſſatiõis: ⁊ hoc ꝑ ſĩlitudinẽ dictũ eſt. Poſtremo oñdit quõ hic dromo in mẽſa ſe habebat ⁊ dicit Dum hic dromo ad mẽſam extitiſſet tanto ſomno deditꝰ extitit: duʒ hauriret ꝓ ſorberet poſuit olera. i. caules exiſtentia ſcðas delitias eiꝰ cõmiſit ora hiatui. i. voragini: ⁊ cõmiſit lumina ſomno. vero ꝓ ſed lʒ manꝰ ſordida prẽdebat aliqd in catino. i. diſcoꝝ ſopor. i. ſomnꝰ extitit ei nociuꝰ dũ queſiuit ĩcarcerare. i. deglutire cibaria: qꝛ tñ ſomnꝰ eũ oppſſerat vt ꝗcũqʒ incepiſſet ſomno retraheret quare alloquẽs Boe. Mart. di. O martiane chariſſime ſocioꝝ ſiqdʒ pro certe vr̃a intẽtio aliqi dilectio nouit ad quẽ fructũ maturitatis ⁊ laboris ſui creditis puenire hũc dromonẽ. q. d. immo nouit: qꝛ ad nullũ fructum vnqꝫ pertingere valebit. ¶ Sed ſi diſſerẽdi cã meridianꝰ ⁊c. Supius Boe. docuit qualiter magiſter ſe hẽre debeat ĩ docẽdo diſcipl̃os ⁊ hoc quo ad lectionũ exercitiũ. hic facit hoc idem quo ad diſputationũ certamen. Et diuidiꝶ hec pars in duas ptes. Nam primo ponit documẽta circa hanc ptẽ. Secũdo quedã incidẽtia ſubiũgit ibi. Animaduertẽdũ. Prima adhuc in duas diuidiꝶ ſm duo documẽta quẽ ponit ſcða ibi. Si vero maxia. Prima ergo ponit primũ documentũ qõ tale eſt. Si meridianꝰ doctor adierit ſtudiũ cauſa diſſerẽdi. i. diſputãdi precauendum eſt ſummopere ne magiſter ipſe polleat alias palleat appatu ſophiſtico. i. ne vtatur rõnibus ſophiſticis ⁊ caueat ne moueaꝶ tetris. i. obſcuris difficultatibus: ſʒ armatus ſtudioſa premendatiõe. i. ſtudio premeditato adeat. i. intret: vel audiat: vt alibi lites idest diſputatiões que ſunt lites ſcholaſtice intrepidus: qꝫ pro ⁊ cõponat. i. declaret eas facili mente: hoc eſt facilitate opiniones cõcordet: ⁊ caueat ⁊ diſponat. i. ordinet mẽorie illud qõ quis ſibi obiecerit ſup. diſputãdo. ita. i. tali mõ: vt tpe detegẽdi. i. ſoluẽdi ⁊ enodandi non recedat a via rõnis: ſed accepta moderatiõe. i. modeſtia dilucidãdi. i. declarãdi: exoluat vel diſſoluat. i. declarat explicite. i. manifeſte enigmata. i. obſcuritates ⁊ ſophiſmata ſibi ꝓpoſita ordine cõpetenti: ſubaudi quẽadmodũ ꝓpoſita ⁊ obiecta ſunt nõ poſterius prio atqʒ primũ poſterius exoluẽdo. Si vero ⁊c. ſi in diſputatiõe dubitatio maxia accidat: vt ſolet mẽtibꝰ diſcretorũ vtẽdũ ẽ ſtudijs deliberãdo qd rñdẽdũ ⁊ qõ mẽs exagitata. i. cõmota naturalibꝰ motibꝰ cõſciẽtie dictauerit: ſubaudi ex deliberatiõe hmõi illud ꝓferendũ. i. determinandũ eſt publice in craſtino. i. die ⁊ lectione ſequẽti. Eodẽ modo. ſ. quẽadmodum prefatũ eſt ſup. faciendũ eſt ſi qd difficillimũ magiſter fuerit premeditatus: qm̃ ipſum cõmẽdandũ etiam eſt diſcretiõi. Alia littera habet diſputatiõi: ⁊ verius prout ex ſequẽtibus apparet. Et rõneʒ ſubdens di. eñ pro qꝛ ſcintulla difficultatis reperiꝶ plerũqʒ facilius diſſerẽdo. i. diſputando ꝙ̃ ſi committeretur obſeruantie ſtudij qõ cõfirmãs dicit. qm̃ inquit Ariſtoteles ſubaudi in thopicis. Ueritas ipſa non tantũ reperitur in altero. i. in vno ſed reperitur in pluribus. i. in multis. Animaduertẽdũ eſt ⁊c. In

hac parte Boe. ponit quiq̄ incidētia ſcōm ibi. Si qs hoꝝ. tertiū ibi. Ut ad magiſtratꝰ. quartū ibi. Si vero primeuo tpe ⁊c. quintū ibi. Nubila lꝫ qnqꝫ. Prio ponit primū documētū. Nā aliqs poſſet dicere. O Boe. iā pbatū eſt ⁊ oñſuꝫ qūo mgr in diſputatiōe ſe hre debeat: ſꝫ adhuc latet quas rōnes facere dꝫ: vt diſputātiū oīa diſputatio cōpetentiꝰ diſſoluat. Et ad hoc rñdēs di. ꝙ cognitio diſcretoꝝ magiſtroꝝ vti ſolet in traditionibꝰ ⁊ diſceptatiōibus tribꝰ modis: ⁊ hoc ſꝫ tria magiſtroꝝ gña. Sunt eñ qdā ſubtiles: qdā ſubtiliores: ⁊ qdā ſubtiliſſimi. Solēt ei qdā glari. i. glorioſe vti editionibus. i. rōnibus ⁊ documētis nouis ⁊ iuſitatis: ⁊ hoc quo ad tertiū genus mgrorū dictū eſt. Solēt etiā aliq̄ palliare mētes diſcipulorū veteribus. i. ātiqs. ⁊ tetris. i. obſcuris rōnibus ⁊ hoc quo ad primos magros. Sūt ⁊ tertij q ſolēt excitare. i. cōmouere itelligētias excedētiū ſcholariū editiōibus ⁊ rōnibus vetuſtiſſimis. i. ātiqſſimis: ſed innouatis ⁊ vtunt eis tāq̄ manātibus a pprijs riuis. i. ſcientijs eorū. Et hi ſunt q ſm genus. ſ. mediocriter ſubtiliū amplectuntur.

❡ Si qs vero hoꝝ diſcipuloꝝ ſagacitatē oblectauerit archiſcholari iniungenduꝫ eſt: vt vel eis recordationis ſerie fideliter imprimat: vel exarādi diligētia cōmendet. Magnū ſiquideꝫ ex his vtilitatis fomentū colligetur. ❡ Ut aūt ad magiſtratus apicē pueniat diſcipulus: ſtudio ꝯtinuitatis īmorandū eſt: receſſuqꝫ ſecretiori: lꝫ ſanguineꝰ exiſtat īſiſtendū eſt ne ſtrepitus aſſiſtentiū mentē hebetet. vel migrātium rixa ꝯfundat itellectum. nullis vinculis vitales ſpūs ipedientibꝰ. Honeſtati eī magis conſentaneū eſt. vt ſecreta rimādo ſolitariꝰ magiſter exiſtat q̄ꝫ libellos extrahendo cunctis pſentiā ſuam exhibeat. Nōne detractionis filiꝰ magiſtri ſedulitatē libellos in extrahēdo aſpiciens quid iquinatū meditaretur vtiqꝫ. ❡ Si vero primeuo tēpore magiſtrantis diligentia copiam diſcentium non habuerit. idcirco non tepeſcat. ne ipſe depoſita euaneſcat: ſed tanto acrius ſtudijs inſtat. ſeqꝫ in conflictu ſtrēnue prebeat. vt ſic lꝫ cum paucis honoreꝫ ꝯtingat. Paucorum enim conſortio multos delinitos

❡ Si quis vero horum diſcipulorū. Hic ponit ſcōm incidens qđ eſt tale. Diceret forte aliquis ſi pueri atqꝫ ſcholares qſtiōes atqꝫ rōnes p magiſtros adducatꝰ ad plenū intelligere nequeāt quid agēdū. Ad hoc rñdēs di. ꝙ ſi ſcholares diſputationi aſſiſtentes intelligere nequant rationes magiſtri in mediū adductas: ⁊ tñ rōnes ipſe eos declinauerint: tunc ſcholares ipſi iungēdi ſunt. i. ſociādi archiſcholari idest baccalario vt ipſe imprimat eis fideliter ſeriem recordatōis. i. modū recordandi atqꝫ etiā itelligēdi vel etiā idē archiſcholares cōmendet. i. informet ⁊ oñdat ad eis ſcholaribus diligētiā exarādi. i. ſcribēdi: alibi ſic. Archiſcholari iniūgendū eſt vt eis recordatiōis ſerie. i. ordine fideliter iprimat exarādi diligētia ꝯmēdet ⁊c. qm̄ magnū fomentū. ſ. augmētū vtilitatis colligit ex his. ſ. priuatis iformationibꝰ. ❡ Ut autē ad mgratus ⁊c. Hic ponit tertiū incidēs Boe. qr poſſet qs dicere poſtq̄ iam mgr oīa illa exequitur quemadmodū in ſuperioribus edoctū eſt. dꝫ ne ipſe exhinc relinquere ſtudiū ⁊ ſolū exercitio ſcholaſtico intēdere. Ad qđ dicit Boe. ꝙ non. Et duo facit. nā primo dicit mgrm cōtinuo adherendū ſtudio. Secūdo qbus in locis oñdit ibi. Receſſuqꝫ ſecretiori. Et di prio ꝙ ſicuti īmorādū ē. i. vacādū eſt ſtudio cōtinuitatis. i. cōtinuo vt diſcipulus perueniat ad apicē magiſtratꝰ. q. d. ſic quoqꝫ ꝯtinuo ſtudēdum eſt mgro: vt apicē ipſuꝫ magiſterij cōſeruet: ⁊ locū ſtudij oſtendēs inquit. qꝫ p ⁊ eſt inſiſtēdū. i. cauſa ſtudij inmorandū receſſu. i. loco ſecretiori. lꝫ p q̄uis magiſter ipſe ſanguineus exiſtat ſanguinei autē vt ſuperius iam demonſtratū eſt in locis aptis amenis ⁊ iocundis informādi ſunt: hoc tñ non obſtante in locis ſecretis magiſter ſtudere debet: ⁊ hoc ne ſtrepitus aſiſtentiū hebetet mentē vel eum in ſtudio. Et ſimiliter ne ſtrepitꝰ vel rixa migrātiū. i. murmur trāſeuntium cōfundat eiꝰ intellectū: ſꝫ ſit in loco qeto ⁊ mūdo ⁊ purgato ab oībus vinculis impedientibus vitales ſpūs mgri. Et reddens cām dictorū dicit. Cōſentaneum eñ magis eſt honeſtati magiſtrorū vt magiſter rimando. i. requirendo ſecreta exiſtat ſolitarius q̄ ꝙ exhibeat preſentiā ſuam cunctis extrahendo. ſ. exponēdo libellos: ſubaudi in apertū nōne pronunqd eñ detractionis filius ſup. quicūqꝫ fuerit aſpiciens ſedulitatē. ſ. magiſtri in extrahendo. i. in publicū ponēdo libellos cauſa ſtudij meditaret inqnatū: qđ. i. aliqđ malū vtiqꝫ opinaret. q. d. cū iſta ſit ꝙ forte oculus nequā malū ex hac publica oſtēſione opinaret honeſtius eſt mgrm quēcūqꝫ vt ſtudeat loco ſolitario ſe recipere. ❡ Si vero. Hoc eſt quartū incidēs circa pdicta occurrēs: ⁊ eſt tale. Poſſet nēpe qs dicere oīa ſiqdē bñ ⁊ optime digeſta ſunt: ⁊ hoc circa hos mgros q ſcholariū copiā habēt: quid aūt de his quibꝰ nō plenū eſt auditoriū: iurda pſentia atqꝫ comitatꝰ penitus abruptꝰ rñdens di. vt in lra. Et duo facit ſm duos modos in lra poſitos. ſecunda ibi. Muneribꝰ tñ. Prima adhuc in duas nam primo quoddā documentū ſiue quēdā modū circa incidēs ponit. Scdo cām eius ſubiungit ibi. Paucoꝝ eñ. Et dicit. Si diligētia magiſtrātis copiā diſcentiū. ſ. ſcholariū nō habuerit primeuo tpe non tepeſcat. i. deſiſtat ab inceptis: idcirco. i. propterea: ⁊ hoc ne euaneſcat. i. recedat alibi nec euaneſcat depoſita ſpe

ſed ꝙto rari⁹ ē ſibi auditoriū: tāto acri⁹ ſtudȳ īſiſtat qꝫ ꝓ ⁊ ꝑbeat. i. exhibeat ſe ī ꝯflictu. i. lucta ſcholaſtica q̄ diſputatio ē ſtrēnue. i. ardue vt ſic ꝯtingat honorē: lꝫ cū paucis. Et rōnē p̄dictoꝝ reddēs duo facit. Nā p̄io rōnē ponit. Scd̕o exēplū quoddā circa hoc annectit ibi. Nōne ⁊ di. Enī ꝓ qꝛ nos Boe. vidim⁹ multos delinitos. i. īſignitos ſtudio ꝓfunditatis ītitulari. i. laudari ſtrēnue. i. magnifice vigēte tñ ꝯſortio paucoꝝ diſcipuloꝝ. Et exēplū circa hoc qđ dixerat. Nc ſpe ⁊c. ponēs de theophraſto di. Nōne theophraſt⁹ ille mgr exīni artifex ſubtilitatis ⁊ ſuffult⁹ ornatu paucoꝝ: nōne ſp̄e abiecit curā regēdi ⁊ hoc defraudat⁹ ſpe regiminis affuturi. q. d. imo qđ tñ. ſ. abijcere regēdi curā egit īcōſulte: ſꝫ certe egiſſet ꝯſult⁹ ſi ſe habuiſſet cōmēdabilem obſeruantie ſtudȳ. ¶ Muneribꝰ tñ ma. ⁊c. Hoc eſt ſm documētū circa p̄dictū incidēs attēdēdū: ⁊ duo facit. Nā p̄io modū ponit quo ſcholares hr̄e poſſit. ſcd̕o antipophoriſat: vel ſaltē notabile quoddā circa hoc ponit ibi. Pietatis v̓o. Et di. ꝙ mgr audientiū nō habuerit copiā modus ē vt eos ſibi muneribꝰ coemat ⁊ ꝯducat: exēplo Leōtini: cuius qdē diſcretio acqſiuit ſibi muneribꝰ. i. donis ꝯſortiū multoꝝ: ſenſuit enī. i. eſtimauit pulchri⁹ ſic degere. i. viuere aꝉs egere. i. paupertati incūbere ꝙ̄ deſtitui cetu diſcētiū. i. ſcholariū. ¶ Pietatis vero ⁊c. Hic Boe. qđdā notabile circa p̄dicta ponit quo erogationē elemoſynaꝝ pauperibꝰ faciēda cōmouet: ⁊ hoc ſi mgr̄o ſuppetat rerū facultas. Et duo facit. Nā p̄io facit qđ dictū eſt. Scd̕o hāc erogationē ſummope cōmendat ibi. Que enī p̄clarior. Et dicit rector ſcholariū delinitus. i. munit⁹ vel inſignat⁹ ambitu pietatis. i. ipſamet pietate tenet̄. ſ. iure caritatis mulcere. i. fouere corda diſcipuloꝝ degentiū. i. viuētiū in paupertate ⁊ hoc diſcētiuꝫ ſtudioſe ⁊ diligēter: nō quidē diſcholis mulcere inꝙ̄ cibarȳs ⁊ calceis: qꝫ ꝓ ⁊ veſtibus ⁊ ſi non nouis ſaltē tritis. i. laceratis ⁊ antiqs ⁊ hoc dico ſi facultas ſua ſuppetit. Ultra enī poſſe viri non vult deus vlla reqri: qꝫ ꝓ ⁊ mgr ipſe ſubueniat ipſis ceteris donatis. i. donis alȳs ꝙ̄ premiſſis alibi donatiuis ſit̄ quoqꝫ ſubueniat eis ꝯſilio ꝯcitatiuo: hoc eſt admoneat eos atqꝫ cōſitet vt p̄iuſꝙ̄ ſtudiū relinquāt potius elemoſynas recepturi ab eo vel ab alȳs veniāt. ¶ Que enī preclarior. In hac parte cōmēdat erogationē paupibus ſcholaribus factā di. Que enī erogatio. i. elemoſyna eſt preclarior. id eſt nobilior vel ſuauior illa ꝙ̄ que eſt facta viris ſcholaribꝰ. q. d. nulla. alibi ſic. Que enim preclarior natureqꝫ ſuauior ⁊c. qm̄ confouere. i. mulcere ſcholarem his. i. erogationibus in quibus exibitio donātis eſt minima promptio. i. remotio aꝉs promotio. i. vtilitas ⁊ commoditas recipiētis maxima eſt preclarius. i. beati⁹ ⁊ nobilius ꝙ̄ delinere. i. fouere deteſtabiles incurſus hyſtrionuꝫ atqꝫ meretricū. ¶ Nubila licet ⁊c. Hoc eſt quintum ⁊ vltimuꝫ incidens quod circa predicta cōtingere poſſet ꝙ eſt fortune aduerſitas. Et duo facit in hac parte. Nam primo circa hoc incidens documentuꝫ ponit. Scd̕o ipſum documentū exemplo cōfirmat ibi. Proh coriandi. Et dicit lꝫ ipſa fortuna quādoqꝫ exiſtat nubilia. i. aduerſa: tñ cura. i. ſtudȳ ſolicitudo magiſtrantis. i. magiſtri non deſperet propter hoc ſed regendo alias gerēdo ſe ſemp curialiter. i. equanimiter perferat. i. patiatur viriliter. i. animo forti: incurſus. i. aduerſitates fortunarū ſperando ſemp diutius ⁊ melius euenturū ⁊ ſi faciat quemadmoduꝫ Coriandus ille magiſter. que cū fortuna ſibi nō ſemper arridet ſcholas dimiſit: ⁊ deſperationem incurrebat. Et ideo inquit. Proh interiectio deteſtantis eſt: nec prout interiectio eſt aſpiratur quouis pacto ſm mancinellū. Proh tanſactio. i. inconſtātia Coriādi huius magiſtri eſt putanda. i. reſpuenda. ¶ Si tamen ob ⁊c. Poſtꝙ̄ Boeti. in precedentibus poſuit normam atqꝫ modum magiſtros ipſos regulandi tā quo ad ſe ꝙ̄ quo ad diſcipulos ſuos: ⁊ hoc tam in moribus ꝙ̄ in regulis: in comparatione ad alios a

ꝓfunditatis ſtudio vigēte frequēter vidimus ſtrēnue ītitulari. Nōne theophraſt⁹ ſubtilitatis artifex paucoꝝ ſuffult⁹ ornatu: ſpe defraudat⁹ regēdi curā abiecit: qđ tamen inconſulte egit: ꝯſultus ei egiſſet ſi ſe ſtudij obſeruantie ꝯmendabilē exhibuiſſet. ¶ Muneribus tamē magiſtri Leontini diſcretio multoꝝ ſibi acqſiuit ꝯſortiū. Pulchrius ei ſic degere cenſuit ꝙ̄ diſcētiū cetu deſtitui. ¶ Pietatis vero āmbitu ſcholariū rector delinitus: diſcipuloꝝ corda in paupertate degētiū ſtudioſeqꝫ diſcētiū mulcere tenetur videlicet cibarijs: calceis veſtibus ſaltem tritis ſi facultas ſuppetit: ceteriſqꝫ donatis ſubueniat: conſilioqꝫ vt decet concitatiuo. ¶ Que ei preclarior nature queue ſuauior: ꝙ̄ veris ſcholaribꝰ erogatio. Preclarius eſt ei confouere ſcholarē his in quibus eſt minima donantis exhibitio: maxima vero paupis recipiētis prōptio: ꝙ̄ hiſtrionum ⁊ meretricū deteſtabiles incurſus delinire. ¶ Nubila lꝫ quādoqꝫ fortuna exiſtat: non tamen magiſtrantis cura deſperet: ſed ſemper curialiter ſe regendo incurſus viriliter perfreat dulcius expectando. Proh Coriandi putanda tranſactio. ¶ Si autē ob feſtiui temporis impulſum delitiarū loca viſitare placuerit: ſemper cetus ſui

diſcipulis: hic ponit quedã alia documẽta. Et diuiditur hec pars in duas partes ſʒ duo documẽta que ponit. ſecũda ibi. Licet aũt in ſcholis ꝛc. Prima in duas nã p̃mo documẽtũ ponit. ſcd̃o cauſaʒ ſubiũgit tertio exẽplo corroborat ſcd̃a ibi. Ne quaſi: tertia ibi. Maronis ſaltus. Et legẽdo hoc totũ vſqʒ in ſecũdum documẽtũ di. primo. Cum magiſtro placuerit viſitare loca deliciarũ ob impulſum feſtiui tp̃is diſcretio docẽtis habeat ſemper ſecũ meliores ſui cetus. i. ſuorũ ſcholariũ atqʒ etiã eminentiores. Forma

nobiliores formaqʒ eminentiores docẽti ſecũ habeat diſcretio: ne quaſi deſtitutus ſolatio a multis videatur vel ne in periculũ excitetur. Marõis ſalt⁹ feliciũ diſcipuloꝝ priuari cetu indoluit. ❡ Lʒ aũt i ſcolis rigid⁹ exiſtere debeat tamẽ igreſſu ſalutãdo deuotus p̃maneat i ſermone modeſtus iocũdus trãſmigrãtibus: comes alludẽtib⁹ fidelis ammonitu cõmorãtib⁹ caſtitate cautus affinibus: ne ſuſpirãtis naſi fetorẽ ſi quis fuerit amicabilis ebibat affinitas. ❡ Extrema p̃ſentis voluminis extat ꝯpilatio: vt de magiſtrãtibus quos liberalibus nouerca diſciplinis egeſtas fines compulerit ĩuadere alienas. Et de illis quos natalis patrie reuocauerit dulcedo aliqd ſub cõpẽdio dicam⁹. ❡ Cũ autẽ ob egeſtatis cauſam repellẽde lucri querat quis odorẽ dulciſſimũ ꝯſiderandũ eſt: vt ſaluo magiſtrat⁹ honore parcitati q̃ꝫtũ queat inſiſtat: veſtibus mediocribus inhiet. ꝛ ſcolariũ regimini p̃cipue ĩdulgeat. Puerisqʒ primo prebeat vultũ benignum. parẽtibusqʒ eorum benigniorem affatum docendiqʒ aditũ ſpondeat benigniſſimũ: vt ſic non ſolum pue-

enim eminens copie animi etiã excellentiã cõiter repreſentare perhibet: ꝛ hoc ideo fiat ne magiſter ipſe a multis videatur eſſe deſtitutus ſolatio. i. ſolamine: vel etiam ne excitet. i. commoueat in p̃iculum. Ue enim homini ſoli: quoniã ſi ceciderit non habebit ſubleuantẽ Et mala q̃ exinde poſſunt euenire ſi predicta nõ obſeruent exẽplo oſtẽdẽs di. Saltus em̃. i. trãſitus ſolitarius Maronis forte Uirgi. di. vel alterũ indoluit. i. valde doluit p̃priuari. i. deſtitui. cetu. i. ſocietate feliciũ ſcholariũ forte malũ quoddã ex ſolitario ſuo trãſitu. Maroni euenit: qd̃ quale fuerit Boe. tñ hic nõ expreſſit. ❡ Licet autẽ in ſcho. ꝛc. Hoc eſt ſecundũ documentũ quo magiſtros informat qualiter ſe erga alios a ſcholaribus prius agere debeãt. Et dicit magiſter ipſe ſcholariuʒ licet debeat eſſe rigidus in ſcholis: ſubaudi quẽadmodũ ſuperius eodem. c. declaratuʒ eſt vbi dicebat rigidus ꝛc. Tum magiſter debet eſſe deuotus ingreſſu i. in tranſitu ſuo coram populo. alibi tamẽ in ingreſſu ꝛ egreſſu ꝛc. Et hoc dico ſalutando quemlibet ſm̃ conditiones ſuas debet etiam eſſe in ſermone modeſtus trãſmigrantibus ideſt cum preterẽtibus iocũdus atqꝫ alludentibus ideſt ſibi cõgruentibus comes ideſt ſocius: aut potius comis ideſt dulcis ꝛ affabilis. ſitqꝫ comorãtibus. i. ſecum habitantibus fidelis ammonitu. i. ãmonitiõe ſalubri atqꝫ etiã affinibus. i. vicinis cautus ideſt aſtutus caſtitate quaſi dicere velit: ſi non caſte viuere poſſit coram vicinis. faciat tamẽ vt ſi quid ſiniſtrũ egerit vicinis non innoteſcat: vt qd̃ caſte fieri nequeat ſaltẽ caute exequetur. Et huius cauſam ſubdens inquit. Et hoc ideo vt dictũ eſt fieri debet ne affinitas amicabilis. i. amica vicinitas ebibat. i. ſubtrahat fetorẽ ſuſpirantis: alias ſpumãtis. i. inquinantis naſi. q. d. vt immediate ſupra ſuppletũ eſt: ꝛ metaphorica locutio eſt. ❡ Extrema huius voluminis extat compilatio. Hec eſt ſecunda pars huius vltimi capituli in qua poſtqꝫ Boe. determinauit ꝛ poſuit diuerſam magiſtrorũ diuiſionẽ ꝛ mores eoꝝ qui in locis ſtudiorũ principalioribus. ſ. athenis ꝛ rome habitant documẽtis regulauit. Hic modo in hac ſecunda principali parte huius capituli vt oſtẽdere quomodo ſe debẽt habere illi q̃ habent curã regendi ſcholas in caſtris vel in villis prefata ſtudioꝝ circũiacẽtibus paupertate cõcluſi. Et diuidit hec p̃s in duas p̃tes. In prima p̃mittit intentũ ſuũ. In ſcd̃a ipſuʒ pſequitur: ibi. Cuʒ ob egeſtatis cauſaʒ. Et di. Extrema. i. vltima cõpilatio p̃ſentis voluminis extat. i. vt dicamus aliqd ſub cõpendio. i. ſub breuitate de magiſtrãtibus illis quos egeſtas. i. paupertas exiſtẽs nouerca. i. cõtraria ꝛ inimica liberalibus diſciplinis cõpulerit inuadere fines. i. religiones alienas ꝛ ſimiliter quoqꝫ de his quos dulcedo natalis patrie reuocauit ſubaudi: vt ibideʒ cõmorent ꝛ de his in tertia parte principali. Cum autẽ ꝛc. Autem pro ſed: cum quis ob cauſam egeſtatis repellẽde querat odorẽ dulciſſimũ lucri ſubaudi in partibus alienis: tunc cõſiderãdũ eſt vt magiſtratus ipſe inſiſtat. i. intẽdat q̃ꝫtũ queat. i. poterit parcitati: ꝛ hoc honore dico ſaluo: qꝫ pro ꝛ cõſideret etiã vt inhiet veſtibus mediocribus: ſubaudi tñ honori magiſtrali dignis iuxta p̃miſſa p̃cepta atqʒ indulgeat. i. intẽdat p̃cipue regimini ſcholariũ. Et cũ magiſter in alienis partibus curã regiminis ſuſceperit: debet p̃bere primo ꝛ principaliter pueris ſup. informãdis vultũ benignũ in parẽtibus aũt eorũ affatũ benigniorẽ ꝛ ſpondeat. i. ſuadeat tam pueris q̃ꝫ parẽtibus aditũ. i. introitum docendi benigniſſimũ: ꝛ hoc vt non ſolũ permolliat. i. mollificet atqʒ mollijẽdo ad ſe attrahat corda puerorũ: veꝝ pro ſed extrahat etiam pecuniam parẽtũ ſup. qua neceſſitati ſue mederi valeat: atqʒ efferat. i. deportet famam

150

roꝝ corda ꝑmolliat. veꝝ etiā parentū pecuniā extrahat. famāqꝫ ex hoc efferat. Schole vero iura regaliter defendat ordine docendi prius edocto putatur. ¶ Eiſdē etiā aliquātulū adultis rigidum ſe exhibeat ipſorūqꝫ ora ad recte ⁊ ornate loquēdū ꝯponat. digitoſqꝫ ad ſcribēdum ꝯſtringat ad legendum oīno ꝯformet rigore iuſticie ꝯcomitante. vt ſic nō ſolum in doctrina veꝝ etiaꝫ in facetia ꝯueniat. Ludendiqꝫ ſpaciuꝫ tēpeſtiue ꝯcedat docendiqꝫ beneficiū nullo caſu ſubtrahat. ¶ Si vero ꝯtumaceꝫ ſuperbumqꝫ inuenerit dulciter eum caſtiget exemplaqꝫ moꝝ ꝓponat quibus reprimat. alioquin parentum aſſenſu virgis affligatur vt ſic ad vnguem caſtigatus euadat ne deſperatus in ignominiā cadat. ¶ Cum autē magiſtrātis dilectio etate in frigidatos. ſtatualeſqꝫ planeticos ſcholaſtici itroitus habuerit participes ſi correctiōis lima apud eos vti nequiuerit ſenio confectis arridendum eſt ſtatualibus ingemiſcēdum planeticiſqꝫ fauoris ſimulachro eſt congaudendum. Calamiſtratos circis hirſutis perurat. ꝓhucoqꝫ perfuſos lachrymis irrigantibus gula perfundat. Molles caute eijciat ne mentis ſue reatum commoti participent. ¶ Animaduertendū eſt etiā ꝙ quorum erogatione laborioſum delinitur certamen in

ſup. redolētē: ex hoc. i. ex hac ſua benignitate. Similiter aūt cū hec oīa geruntur defendat nihil omnis regaliter. i. viriliter iura ſcole: ⁊ hoc ordine. i. modo docēdi edocto. i. demonſtrato pri⁹. i. in priorib⁹ putatur. ¶ Eiſdē etiā aliquātulū adultis. In hac parte Boe. oſtēdit qūo magiſter ſe habere dꝫ erga diſcipulos iam adultos. Et dicit ꝙ ſi magiſter habuerit diſcipulos iaꝫ pene adultos tunc exibeat ſe eiſdē adultis rigidū quēadmodū de rigore ſupra dictū eſt atqꝫ cōponat. i. ordinet ora coꝝ. ſ. adultoꝝ ad loquēdū recte. i. congrue quo ad grammaticā ⁊ ornate quo ad retoricam atqꝫ conſtringat. i. diſponet digitos coruꝫ ad ſcribendum: atqꝫ conformet eos omnino ad legendū: ⁊ hoc dico cōcomitante rigore iuſticie. ſ. ſcolaſtice. ⁊ rationē quare omnia hec ſic fieri debeant ⁊ ſpecialiter huius cum dicit rigore iuſticie ⁊c. ſubiūgit di. hec ideo fieri debent vt ſcolares ipſi ꝓficiant non ſolum in doctrina: ſed etiaꝫ in facetia hoc eſt moribus atqꝫ virtutib⁹ ⁊ ſubdit. Magiſter etiam concedat tempeſtiue. i. tempore debito ſcolaribus ſpacium ludendi atqꝫ ſic nullo caſu eis abſtrahat beneficium docendi. ¶ Si vero contumacē ſuperbumqꝫ inueniat. Hic oſtendit Boet. qūo magiſter ſe habere debet circa rebelles. Et dicit ꝙ ſi magiſter inuenerit: quem. i. aliquē contumacem: qꝫ pro ⁊ vel ſuperbuꝫ ipſum dulciter caſtiget hoc eſt verbis dulcibus ⁊ exhortabilibus ad bonum corrigat atqꝫ increpet: ipſiſqꝫ exempla proponat: quibus a ſua contumacia atqꝫ ſuperbia reprimatur quod ſi nullo modo verbis ac monitis charitatiuis ⁊ dulcibus ſimiliter ⁊ exemplis minime corrigi valeat aſligat idest corripiatur virgis ⁊ verberibus: ⁊ hoc dico fiat cuꝫ aſſenſu parētū. Et rationem ſubdens inquit: vt ſic ſup. ille contumax euadat caſtigatus ad vnguem ideſt ad perfectionem nec cadat oīno in ignominiam ideſt inſaniam quaſi deſperatus. Alij legunt vel vt ſit: vel ſi incorrigibilis eſt: ipſe deſperatus cadat in ignominiaꝫ. i. electionem ignominioſam: ⁊ vbi ne deſperatus vel omnino deſperatus ⁊c. ¶ Cum autem ⁊c. In hac parte Boeti. poſtq̄ documenta premiſerat quomodo magiſter ſe habere debet circa illos diſcipulos qui ſunt correctioni ſubmiſſi: hoc facit idem circa eos qui extra correctionis limam. penitus reponuntur vti ſunt ſenes ſtatuales planetici ⁊ alij. Et ponit plura breuia documenta ſecundum pluralitatem ⁊ diuerſitatem omnium bonorum diſcipulorum: ⁊ dicit. Cum dilectio magiſtrantis habuerit etate infrigidatos hoc eſt ſenes ſtatuales. ideſt beſtiales ⁊ rudes ingenio: ve pro vel planeticos ideſt errabundos: ⁊ hoc dico omnes ſcolaſtici introitus participes. quid agendum inq̄ ſi magiſter nequeat vti lima: ideſt rigore correctiōis apud eos hoc modo agendum eſt: vt ſequitur: Arridendum enim eſt ideſt fauendum ſenio confectis: ideſt ſenibus: atqꝫ ingemiſcendum ideſt condolendum propter ingenij ruditatem: ſtatualibus: ideſt rudibus: planeticis vero. ideſt vagabundis congaudendum eſt ſimulacro. i. ſimilitudinibus fauoris ⁊ exemplorum adductionibus: ⁊ ſi qui laſciui affuerint vt calamiſtrati. Calamiſtrum acus maior ſiue fiſtula quedam que calefacta intorquet capillos: a quo Cicero calamiſtratam comaꝫ appellat ꝓhucatiq̄ atqꝫ molles: tunc perurat ideſt caſtiget vicium eorum penitus perurendo calamiſtros exiſtentes hirſutis circis ideſt criſpatis capillis: atqꝫ perfundat perfuſus ꝓhuco illo colore ficto: lachrymis irrigantibus gulam eorum: hoc eſt tanto eos caſtiget. vt in lachrymas irrigantibus gulam ſuam ꝓhuco perfuſa lachrymis tingant. Molles autem: ideſt laſciuos ⁊ luxurioſos eijciat caute a conſortio reliquorum: et hoc ne alij commoti ſupple ſuo luxu participent reatum: ideſt vicium ſue mentis. ¶ Animaduertendum etiam eſt quod effectus doctrinalis: ideſt doctrine comprobetur in illis: ſcilicet vicedoctoribus

Calamiſtrum

quoꝝ erogatiõe.i.oſtẽſiõe adminiſtratiõe ⁊ ſubſidio laborioſuꝫ certamẽ.i. exercitiũ ſcholaſticũ deliniſ.i.pmolliſ.q.d.pſpiciẽdũ ẽt ẽ quõ vicedoctores vt ſũt baccbalarĳ ⁊ alĳ vicẽ magſi gerẽtes ſe babeãt erga pueros ſi eos ꝓbe iformẽt aut ſicco pede ptrãſeant qm̃ quocũqꝫ mõ ſe geſſerit boc finis opis oñdet: reꝝ nãqꝫ effectꝰ declaraſ.i.manifeſtaſ opis exbibitiõe. Et dãs modũ qũo i cognitionẽ boꝝ deueniſ di. ſcbolares ibi oẽs quotquot ſunt ꝯuocãdi ſubaudi ⁊ examinãdi viciſſiꝫ.i.vicibꝰ alternis ⁊ boc ordie cõpetẽti.i.decẽti:vt pateat.i.cognoſcat

illis doctrinalis ꝯprobetur effectꝰ reꝝ nãqꝫ effectꝰ exbibitione opis declaratur. Ordie aũt ꝯpetenti viciſſiꝫ ſunt ꝯuocandi: vt fideli ſeruitio pateat qd ſubmiſtrantium labor diurnus erogauerit. Submiſtrantium ei cure non ſpẽ ꝯfidendum. quoniã aut illoꝝ cupiditas fractis aſſibꝰ plerunqꝫ pmollitur: aut ſpe defraudata tepeſcit fidelitas aut vt videãtur fideles rudeſcit ptãs. Sicuti vero pauptati felici miſericorditer deferendũ eſt. ſic etiã nõ minꝰ ipſius eruditionibꝰ attentius eſt iſiſtenduꝫ. ¶ Cuꝫ ãt cena paupior affuerit ꝯmenſalibus eſt erogãda facultas. familiaribus complicibuſqꝫ vicinis inuite porrigendum: ne familiaris vox ſecreta reuelet detrabendo vel multiplicatis anus ꝓdiga propinet anui annectãdo. Quid autem anui conſcia futilius. ¶ Proterua in minimis ꝓcul abſit rapacitas. ⁊ fame nouerca ⁊ adũca tenacitas. ¶ Cauendũ eſt ẽt ne pueroꝝ pulueri feculento pluſq̃ꝫ triennio ibidem alludat lꝫ maxima conituꝫ gaze ve affuerit affluentia ſederataqꝫ amoris opulẽtia niſi bonoris ꝓmotio vigeat i amore vel facultatũ elatio i bonore

vl inoteſcat als appat fideli ſeruitio.i.iq̃ſitiõe qd labor diurnꝰ ſubminiſtrãtiũ.i.vice doctoꝝ erogauerit.i. docuerit eos qm̃ nõ ẽ ꝯfidẽdũ ſemꝑ cura ſubmiſtrãtiũ. Et rõnẽ põit: qm̃ cupiditas.i.auaricia illoꝝ pmolliſ plerũqꝫ aſſibꝰ.i.obolis fractis vl ab effectu qr aſſes illi ſubmiſtrãtiũ frangũt ꝯſtãtiã vl qr fracti ſunt ⁊c. aut fidelitas boꝝ plerũqꝫ tepeſcit defraudata ſpe.ſ.lucri vel ẽt ptãs coꝝ rudeſcit: als crudeſcit ſepiꝰ: ⁊ boc vt fideles magſo videnſ ſua nimia crudelitate: Nõ ſit ergo vicẽ magſi gerẽs nimiũ cupidꝰ neq̃ ſit i docẽdo pauper piger. qm̃ vt i lr̃a ſequiſ ſicuti ẽ deferẽdũ.i.ꝯdonãdũ miſericorditer felici pauptate.i.illi q̃ nõ ẽ infecta malis viibꝰ ſic ẽt nõ minꝰ imo magis attẽtiꝰ.i.diligẽtiꝰ iſiſtẽdũ ẽ.i. vacãdũ eſt ipſiꝰ eruditiõibꝰ. Exerceſ eñ in bis duplex opꝰ mie vnũ qdẽ corpale: aliud ſpũale.ſ.ſalubris eruditio. ¶ Cuꝫ aũt cena ⁊c. Poſtq̃ boc. documẽta pmiſerat qbꝰ modũ atqꝫ normã magſis tradidit qũo erga diſcipulos ſe bſe debeãt: nunc facit boc idẽ circa alios a ſuis diſcipulis. Et diuiditur bec ps i tres ptes. Nã primo põit vnũ documẽtũ. Scdo aliũ ibi. Proterua Tertio aliũ ibi Cauẽdũ. Pria adbuc i duas. Nã primo põit documẽtũ. ſcdo cãm documẽti ſubiũgit ibi. Ne familiaris vox. Et põit documẽtũ di. Cũ mgſ ipſe cena n abũdauerit: ſꝫ ſibi cena paupior.i.tenuior affuerit: vt aliqd elargiẽdũ ⁊ erogãdũ pietatis intuitu diſpoſuerit ſolũmõ facultas ipſa eſt eroganda cõmẽſalibus ⁊ ſcbolaribus cum ipſo cõmorãtibus familiaribus vero ⁊ cõplicibus vicinis qd erogãdũ ſit. illud tamẽ inuite porrigendũ: eſt ⁊ boc iõ ne familiaris vox ⁊c. Et in boc reddit cãm documẽti: ⁊ diuidiſ ſm duas cauſas ſcda ibi. Uel multiplicitas. Et dicit boc iõ fieri dꝫ ſubaudi qneadmodũ pmiſimꝰ: ne vox familiaris ſup. vicini reuelet addiſ alibi notis ſecreta ſup. pauptatis magſi: ⁊ boc ſibi verbis maleficis detrabẽdo vel etiã iõ ne anus.i.vetula cui forte erogat xp̃ns ꝓdiga.i.ſupflue larga multiplicitatis ſup. verboꝝ mẽdaciĳ alibi multiplicitatis. ꝓpinet.i.det ſup. ſibi erogatũ anui.i.alteri vetule ⁊ boc ãnectãdo ſup. multiplicitati ⁊ mẽdacio ipſa eñ anui conſcia.ſ. domeſtice pauptatis magſi nibil futilius.i.vaniꝰ locacius repiri põt.q.d. Quid eñ vt i lr̃a. ¶ Proterua i mimis abſit ꝓcul. Hic ponit aliud documẽtũ quo auariciã magiſtri diſſuadet atq̃ tenacitatẽ ⁊ di. Rapacitas.i.auaricia ꝓterua.i.crudelis abſit ꝓcul in mimis ſup. rebꝰ.q.d. ⁊ etiã in maxis: per illã topicã. Si illud qđ minus videſ ineſſe ineſt: ⁊ illud qđ magis: ⁊ boc de auaricia alibi nõ inepte: in minimis.i.pecunĳs: ⁊ ſequitur abſit etiã adũca.i.curua: ⁊ pene inflexibilis tenacitas xp̃ns nouerca.i.inimica fame. ¶ Cauendũ eſt etiam ne pu. pul. Hoc eſt tertiũ documentũ buius partis qđ eſt de mora magiſtri extra ſuam patriã: ⁊ dicit qđ magiſtro ipſo extra patriã ſuã regimini ſcbolaſtico incũbente. Cauendũ eſt etiã ne magiſter ipſe extra ſuam patriã degẽs alludat pulueri.i.labori feculento.i.fece pleno eorũ ſup. que dicta ſunt.ſ.ſcbolaſtico regimini: alludat inq̃ pluſq̃ triẽnio: non obſtante ꝙ cõfluentia.i.abundãtia maxima gaze ſup. ⁊ lucri comitũ.i.ſcbolariũ affuerit affluentia inq̃ federata.i.copulata opulentia.i.abundantia amoris. Alia littera babet cõfederati amoris ſed in ideꝫ redit. niſi ideſt excepto illo ſi promotio bonoris in amore vigeat ideſt niſi ſperet ꝙ ad maiora permoueatur. vel certe elatio facultatum.i. diuitiarum ⁊ lucri vigeat in bonore.q.d. Tunc enim commorandũ eſt cum maiora premia expectẽtur. Itẽ puluis diciſ qđ vt venti tolliſ. inde ⁊ puluerẽ pro labore plerunq̃ accipimus vnde Uirg. in quadam egloga. Quid iuuat eſtiuo defeſſum puluere ab eſſe.

Capitulum ſextum.

Quā potius bibulo decubuiſſe: ibore ⁊ Hora. Sūt quos circulo puluerē olimpicuꝫ collegiſſe iuuat: iſ forte alia ſibi interpretet manerie. Itē feculentus a fece dr. i. fetidus vel plenus fecelentus enī ſepius plenum ſignificat ſicut olus. ❡ Cum aūt ob dulcoris patrie delicias. Poſtꝙ̄ Boe. in hoc vlti. c. oſtendit qualiter magiſtri regētes ſcholas in duobus vrbibus ſolennioribus vti eſt athenis ⁊ rome. ſimiliter quoqꝫ in locis his adiacentibus: extra tum ſuam patriam exiſtentibus ſe regere debeant tam quo ad ſe ꝙ̄ quo ad ſcholares ⁊ alios a ſuis ſcholaribus diſtinctos. Nunc conſequenter in hac finali parte cuius operis determinat quomodo magiſtri in patria ſua curaꝫ docendi diſcipulos ſuſcipientes ſe debent gubernare. Et diuiditur hec pars in duas partes. Nam primo ponit documenta quedam ipſum regulantia quo ad mores componendos. Secundo quo ad vitia fugienda ſecunda ibi. Jocorum. Primo adhuc in duas. nam primo facit quod dictum eſt: ſecundo cauſam documentoruꝫ ſubnectit ibi. Quoniam polimite. Et primo documentum ponens di. Cum quis magiſtrorum acceperit curā regendi ſcholas in continio natalis ſoli. i. territorio: tum ob delitias dulcoris patrie: tum etiam ob venerabilis aſpectus parentum inſiſtendum. i. vacandum eſt: ſubaudi ipſi magiſtro pompoſo. i. ſuperbo non ea ſuperbia que vitio cō maculata eſt ſed pōpoſo. i. pleno pōpa philoſophica affatui. i. colloquio ⁊ ſermone: qꝫ pro ⁊ ſimiliter arridendum eſt caute ſplendideqꝫ procurationi: ſubaudi ciborum vitualium reliquoruꝫ alibi procurationi menſe legitur ⁊ hoc dico viciſſim non quideꝫ die ſingulo ſed cum tempus expoſtulet aut facultate permittatur: qꝫ pro ⁊ gaudendum eſt ipſa varietate veſtium ſupple ⁊ aliis ornatibus decentibus: vt ſunt annuli ⁊ birrum ⁊ ſimilia que honor magiſtralis requirit. Et cauſam huius ſubdens de varietate veſtium dicit: ⁊ hoc ideo quoniam venuſtas. i. decentia veſtis polimite. i. ornate: ꝙ pro ⁊ inſignia. i. glorioſa ornamenta anulorum ⁊ aliorum rediniculorū cogunt multos obtinere aliud ꝙ̄ veritas ipſa intrinſeca exigat ⁊ requirat: quoniam Vir bene veſtitus in veſtibus eſſe peritus. Creditur a mille ꝙ̄uis idiota ſit ille. Et annectens cauſam aliam hoc ipſum dicit ornatus etiam fauor: ꝙ pro ⁊ lepos. i. facie affatus ⁊ colloquij compellunt ſup. plerunꝙ̄ excedere. i. precellere viſu ⁊ apparētia multos ſup. tales ⁊ taliter veſtibus ⁊ fauore ⁊ facetia colloquij inſignitos multos dico comparatos ſenſu erroneo: ſubaudi ob fictam decentiam. Homerum illum poetam grecum. q. d. ornatus veſtimentorum atꝙ̄ reliqua ſupradicta ſepius faciunt magiſtrum eſtimari Homero ſapientiorem ⁊ peritiorem: ꝙ̄uis ita in rei veritate non exiſtat. ❡ Jocorum quoqꝫ dannoſa libido ⁊c. In iſta parte Boetius poſt predicta ponit documēta magiſtros regulantia quo ad vitiorum fugam. Et diuiditur hec pars in duas partes ſecundum duo documenta que ponit ſecunda ibi. Cum autem. primo ponit vnum documentum quod eſt de euitatione iocorum illicitorum. Secundo cauſam documenti ſubiungit ibi. Et quod oris ⁊c. Et dicit primo ꝙ damnoſa libido. ideſt cupiditas iocorum fit ablata ſubaudi a magiſtro attentius ⁊ hoc ideo vt honor prouincialis ideſt hominuꝫ prouincialium ⁊ patrie efferat ideſt extollat famam ſupple magiſtri in commendatione tituli ideſt honoris quod tamen raro contingit quia nemo acceptus in patria eſt: neꝙ̄ propheta vt dicitur in euangelio ⁊ ſequitur ⁊ quāto magis titulus. ideſt laus ⁊ honor venuſtatis ⁊ notabilitatis ſurrexerit ideſt excreuerit: tanto magis eſt inſiſtendum. ideſt vacandum fauori ſubditorum ideſt ſcholarium. Et cauſam documenti aſſignans. dicit hec omnia ideo fieri congruum eſt: vt quod. ideſt que laus nequit proferre ſubaudi ob proferentis verecundiam cum propria laus ſordeat: proferri inquam tumultibus ideſt verbis tumultuoſis proprij oris illud ſaltem erogetur ⁊ propaletur affatibus tempeſtiuis eorum ſcilicet ſubditorum: vt ſic magiſter ipſe non ſolum morum dulcedine: ſed ⁊ facultatis. ideſt ſcientiarum acumine. ideſt excellentia ſpectetur commendabilis. ideſt laude dignus ⁊ miretur. ❡ Cum autem tam morum quam facultatis. Hic ponit ſecundum documentum quo inuitat Boe. magiſtros ipſos ad fugam luxurie ſummis viribus deteſtandam. Et diuiditur hec pars in tres partes. Nam primo documentū ponit

❡ Cū autē ob dulcoris patrie delitias parētū qꝫ venerabiles aſpectus regendi curā qs acceperit in natalis ſoli confinio pompoſo affatui īſiſtendum eſt. Caute ſplendideqꝫ ꝓcurationi viciſſiꝫ eſt arridendū veſtiūqꝫ varietate gaudendū: quoniā veſtis polimite venuſtas anulorūqꝫ īſignia multos aliud ꝙ̄ veritas exigat: cogūt obtinere: ornatꝰ fauor affaturqꝫ lepos ꝙ̄ plurimos cōparatos ſenſui erroneo. Homeꝝ excede te viſu cōpellūt ordine tamē docēdi ꝑparato diligēter obſeruato. Jocoꝝ quoqꝫ dānoſa libido attētiꝰ ablato fit vt qđ raro ꝯtingit: ꝓuīcialis honor famā efferat ī tituli cōmēdationē. Quāto magis vero venuſtatis titulꝰ ſurrexerit tāto magis ſubditoꝝ inſiſtenduꝫ fauori vt qđ ꝓprij oris neqt ꝓferri tumultibus ipſoꝝ tempeſtiuis erogetur affatibꝰ vt non ſolum moꝝ dulcedine verūetiā ꝓprie facultatis acumine cōmendabilis īſpectetur. ❡ Cuꝫ aūt tam moruꝫ ꝙ̄ facultatis ī publicum euenerit

Secundo cauſam documenti reddit. Tertio omnia iſta exemplo confirmat. ſecunda ibi. Ne roſe tertia ibi Venerabilis cratonis. Et prima ponit documentum di. Cum commendatio: ideſt laudatio ⁊ bonoratio tam morū ꝙ facultatis magiſtri in publicum: id in publicam famaȝ euenerit conſiderandū eſt firmius cauendū: ne inceſtus: ideſt iniuria vel fornicatio caput eius obſtipet. ideſt circūdet ⁊ iclinet ⁊ etiā ne adulterium ora ſua confundat: ſynecdoche eſt pars pro toto poſita: ꝙ pro ⁊ ne fetor. i. vitium illicite malignitatis denigret ⁊ offuſcet famam ſubaudi magnis laboribus cōquiſitam.

cōmendatio : cauendum eſt ne inceſtus caput obſtipet adulteriuȝ ora ꝯfundat. illiciteqȝ malignitatis fetor famā bonam denigret. Ne roſe vernū emittētes odorem videantur expirare. ⁊ lilia ſudore caſtitatis queſita diſcreſcere videantur. ¶ Venerabilis cratonis effigies ꝓprie facultatis complicibus. aliiſqȝ eam vnico aſpectu attigerant meroris cauſam ⁊ triſticie prebuit incrementum qui cum caſtoris in diuerſorio ob eufraſie vxoris ſue delicias obdormiret amplexādo repertus eſt capillis tractus. verbere caſtigat⁹. vulnere laceratus. ſale fricatus. vrina ſeruoruȝ infuſus. angulis eiectus. trabibus erectus. tandē laſſatis tortoribus genitalibus priuatus. ſterquilinio ſuppoſitus: tranſeuntibus expoſitus plebis abiectio diſcipulorum deſolatio commilitonuȝ opprobrium cruduīqȝ ac crudele miſerū ac miſerrimū cunctis extitit doloris ſpectaculū affinitatis gratia parenteleqȝ gloria in nullo ſibi ꝓficientibus. ¶ Licet enim primeua quandoqȝ ſalua fiant inditia. vltima tamen alterius ſaporis inquinamenta permanebunt.

Et rationē reddens boruȝ di. hec ideo conſideranda ſunt: ne roſe. i. ipſa bona fama emittens odoreȝ vernū. i. vernalem ⁊ ſuauem videant expirare ⁊ etiā ne lilia caſtitatis. i. ipſa caſtitas que liliis merito cōparatur queſita ſudore. i. labore videātur decreſcere ſup. a ſua pulchritudine q. d. ne ipſa bona fama redolere deſiſtat. ¶ Venerabilis cratonis ⁊c. In hac parte Boe. ſuperius dicta exemplo confirmat. Et duo facit nam primo ponit exempluȝ. Secundo circa hoc notabile quoddaȝ ſubiungit ibi. Licet ⁊c. Et exemplum proponens dicit que ⁊ quanta opprobria ſubſannationis atqȝ blaſphemias ob adulterii vitiū Crato incurrebat di. Venerabilis effigies cratonis prebuit cōplicibus proprie facultatis ⁊ aliis i. alterius facultatis qui attingerant eam. i. viderant vnico aſpectu. i. intuitu prebuit dico cām meroris ⁊ incrementum triſticie: qr dolebant virum ſcientia venerabilem adulterio fedatum: qui. ſ. crato cū obdormiret quodā tēpore in diuerſorio. i. in domo caſtoris illius hominis quicūqȝ ipſe fuerit ⁊ hoc ob delitias. i. adulterium eufraſie vxoris caſtoris repertus comprehenſus eſt in amplexando: quid vltra. Crato ipſe tractus capillis caſtigatus verbere laceratus ideſt laniatus vulnere: ⁊ deinde ſale fricatus atqȝ poſtea in augmentum penarum vrina ſeruorum infuſus ⁊ iterum eiectus angulis ſup. domus erectus trabibus tandem vero tortoribus ipſum vt premittitur cruciantibus laſſatis ⁊ feſſis. genitalibus priuatus eſt ſterquilinioqȝ ſuppoſitus. tranſeuntibus expoſitus: ſubaudi in ridendam fabulā. quibus omnibus ſic perpetratis extitit plebis abiectio ideſt deriſio ⁊c. Viti i littera clarius proſequitur quoniam littera nulla eget expoſitione ſed vbi crudele: alibi crudeliſſimum ponitur. ¶ Licet enim quandoqȝ. In hac finali particula huius libri de diſciplina ſcolarium circa proxime dicta quoddam ſubiungit notabile quo magiſtros quoſlibet commonet. vt quecunqȝ tum in moribus. tum quoqȝ adminiſtratione doctrinarum geſſerint hec ſaltem eo ordine atqȝ modo gerant: vt ſicut media primis preualeant: ſic quoqȝ vltima mediis primiſqȝ antecellant. quod tamen plerunqȝ alio ordine geritur ꝙuis enim primeua indicia: ſcilicet ſigna fiant quandoqȝ: ideſt ſepius ſalua ſubaudi ⁊ laudabilia. tamē vltima ſupple indicia permanebunt plerunqȝ inquinamenta ideſt turpia ⁊ ſcelerata alterius ſaporis ꝙ prima aut ſic: tamen vltima inquinamenta alterius ſaporis permanebunt ideſt licet quis pulchram vitam in initio vixerit: tamen ſi eam in fine inquinauerit memoria honeſte vite perit ⁊ turpis permanet.

¶ Hec ſunt que in compendium huius operis adducta volumus.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

¶ Impreſſum Mediolani per zanotum de Caſtelliono Impenſis Dominorum
Jo. Jacobi ⁊ fratrū de Legnano. Anno Domini. Mcccccxii.
Die vero octauo Menſis Octobris.

Digitized by Google